ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

ปริญญา

ภาษาไทย | ภาษาไทย

สาขา | **ภาควิชา**

เรื่อง ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

Figures of Speech as Appeared on Social Reflected Novels

นามผู้วิจัย นางสาวจิตรวดี วิรัตน์ตนะ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

(อาจารย์สุพัตรา อินทนะ, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม .....

(รองศาสตราจารย์สิริวรรณ นันทจันทูล, ปร.ด.)

หัวหน้าภาควิชา .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกวิทย์ พิมพวง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... **เดือน** ..... **พ.ศ.** .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

Figures of Speech as Appeared on Social Reflected Novels

โดย

นางสาวจิตรวดี วิรัตน์ตนะ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
พ.ศ. ๒๕๕๖

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จิตรวดี วิรัตน์ตนะ ๒๕๕๖: ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์สุพัตรา อินทนะ, Ph.D. ๔๑๖ หน้า

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คือ นวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านจำนวน ๑๕ เรื่อง ได้แก่เรื่อง ละครแห่งชีวิต, หนึ่งในร้อย, หญิงคนชั่ว, พล นิกร กิมหงวน, เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี, แม่สายสะอื้น, สี่แผ่นดิน, ทุ่งมหาราช, เสเพลบอยชาวไร่, จดหมายจากเมืองไทย, เขาชื่อกานต์, สร้างชีวิต, ตะวันตกดิน, พิราบแดง, และลูกอีสาน

ผลการศึกษาพบว่า ๑) ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน มีการใช้ภาพพจน์ ๑๕ ชนิด คือ การใช้ภาพพจน์อุปมา, การเลียนเสียงธรรมชาติ, อุปลักษณ์, บุคลาธิษฐาน, อติพจน์, นามนัย, อาวัตพากย์, การกล่าวอ้างถึง, ปฏิพจน์, สัญลักษณ์, การกล่าวลดความหมายของคำ, ปฏิภาคพจน์, ปฏิปุจฉา, สัมพจนัย และอุปนิเษท ๒) ผลการเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน ปรากฏจำนวนที่ใช้เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การใช้ภาพพจน์อุปมา จำนวน ๓๔๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๑, การเลียนเสียงธรรมชาติ จำนวน ๒๐๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒๐, อุปลักษณ์ จำนวน ๑๖๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗๗, บุคลาธิษฐาน จำนวน ๑๐๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๑๐, อติพจน์ จำนวน ๑๐๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๕, อาวัตพากย์ จำนวน ๖๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๙, นามนัย จำนวน ๕๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๒, การกล่าวอ้างถึง จำนวน ๓๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๔, ปฏิพจน์ จำนวน ๓๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๖๗, สัญลักษณ์ จำนวน ๒๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๙, การกล่าวลดความหมายของคำ จำนวน ๑๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๕๐, ปฏิภาคพจน์และปฏิปุจฉาปรากฏเท่ากัน จำนวน ๑๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๗, สัมพจนัย จำนวน ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๓, และอุปนิเษท จำนวน ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๙

_____ _____ ___ / ___ / ___

ลายมือชื่อนิสิต ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Jitvadee Virattana 2013: Figures of Speech as Appeared on Social Reflected Novels. Master of Arts (Thai Language), Major Field: Thai Language, Department of Thai Language. Thesis Advisor: Miss Supatra Indana, Ph.D. 416 pages.

This thesis aimed at studying and comparing the usages of figures of speech as appeared on social reflected novels. The references data based on the social reflected novels which were selected from 100 good books that Thai people should read: Lagon-haeng-jivit, Nueng-nai-roi, Ying-gon-jua, Bol-Nikorn-Kimnguan, Rao-likhit-pon-lumsob-Vasitthi, Maesai-sa-uen, Si-phaentin, Dung-Maharaj, Seblepoy-chao-rai, Cotmai-cak-mueang-Thai, Khao-jue-Kan, Srang-jivit, Tavan-toktin, Birap-taeng, and Luk-Isan.

The results was found: 1) Figures of speech as appeared on social reflected novels from 100 good books that Thai people should read showed that there were used of 15 types of figures of speech, i.e., simile, onomatopoeia, metaphor, personification, hyperbole, metonymy, synesthesia, allusion, oxymoron, symbol, euphonism, paradox, rhetorical question, synecdoche and litotes. 2) Comparative studied on using of figures of speech as appeared on social reflected novels from 100 good books that Thai people should read, the counting appeared from the most to the least were: simile was mostly used of 344 times (28.71 percents), onomatoboeia of 206 times (17.20 percents), metaphor of 165 times (13.77 percents), personification of 109 times (9.10 percents), hyperbole of 106 times (8.85 percents), synesthesia of 61 times (5.09 percents), metonymy of 53 times (4.42 percents), allusion of 34 times (2.84 percents), oxymoron of 32 times (2.67 percents), symbol of 25 times (2.09 percents), euphonism of 18 times (1.50 percents), paradox of 14 times (1.67 percents), rhetorical question of 14 times (1.67 percents), synecdoche of 10 times (0.83 percents) and litotes of 7 times (0.59 percents).

_____ _____ ___ / ___ / ___

Student's signature Thesis Advisor's signature

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท ซึ่งสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากคณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต ได้แก่ อาจารย์ ดร.สุพัตรา อินทนะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ นันทจันทูล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ทำหน้าที่วางแผนการเรียน กำหนดวิชาเรียน แนะนำ ควบคุมการศึกษา และการค้นคว้าการวิจัยของนิสิต ตลอดจนการพิจารณาเค้าโครง การให้คำแนะนำและควบคุมดูแล รวมทั้งประเมินความก้าวหน้าและการสอบวิทยานิพนธ์ของนิสิต ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ รักษ์มณี ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำชี้แนะและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้ข้อแนะนำในการศึกษาตลอดจนประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ตามวัตถุประสงค์

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา น้องสาว ครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง ซึ่งให้การสนับสนุนด้านการศึกษาและเป็นกำลังใจมาโดยตลอด ขอบคุณกำลังใจและมิตรภาพอันดีงามของพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ สาขาภาษาไทย (ภาคพิเศษ) รุ่นที่ ๘ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ร่วมงาน โรงเรียนสนามชัยเขตทุกคนที่ห่วงใยและให้ความช่วยเหลือทุกๆ ด้าน

สุดท้ายนี้ คุณประโยชน์และความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับบิดา มารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ซึ่งเป็นผู้มอบวิชาความรู้อันคุณประโยชน์อย่างสูงแก่ผู้วิจัย หากมีข้อมูลบกพร่องผิดพลาดประการใดอันอาจเกิดขึ้น ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้

จิตรวดี วิรัตน์ตนะ

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (๓)

บทที่ ๑ บทนำ ๑
ความสำคัญของปัญหา ๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ๔
ขอบเขตของการวิจัย ๕
ข้อตกลงเบื้องต้น ๖
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ๖
นิยามศัพท์ ๖
บทที่ ๒ การตรวจเอกสาร ๘
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพพจน์ ๘
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย ๒๒
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายสะท้อนสังคม ๓๘
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๔๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย ๔๘
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ๔๘
เครื่องมือในการวิจัย ๔๙
กระบวนการวิจัย ๕๑
สรุปและนำเสนอผลการวิจัย ๕๒
บทที่ ๔ ผลการวิจัย ๕๓
ตอนที่ ๑ ตัวอย่างผลการศึกษาภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อน
สังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน ๕๓
อุปมา ๕๔
อุปลักษณ์ ๑๐๘
สัญลักษณ์ ๑๔๘

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

นามนัย ๑๖๑
อติพจน์ ๑๘๕
บุคลาธิษฐาน ๑๙๘
ปฏิภาคพจน์ ๒๒๗
ปฏิพจน์ ๒๓๔
คำถามเชิงวาทศิลป์หรือปฏิปุจฉา ๒๔๘
การเลียนเสียงธรรมชาติ ๒๕๗
สัมพจนัย ๒๘๑
การกล่าวอ้างถึง ๒๘๖
อาวัตพากย์ ๒๙๙
การกล่าวลดความหมายของคำ ๓๑๕
อุปนิเษท ๓๒๑
ตอนที่ ๒ ผลการเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ใน
นวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน ๓๕๐
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ๓๙๐
สรุปผลการวิจัย ๓๙๐
อภิปรายผลการวิจัย ๔๐๗
ข้อเสนอแนะ ๔๑๐

เอกสารและสิ่งอ้างอิง ๔๑๑

ประวัติการศึกษาและการทำงาน ๔๑๖

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	รายชื่อนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน	๕
๒	รายชื่อประชากรที่ใช้ในการวิจัย	๔๘
๓	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ละครแห่งชีวิต	๓๒๕
๔	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หนึ่งในร้อย	๓๒๖
๕	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หญิงคนชั่ว	๓๒๘
๖	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พล นิกร กิมหงวน	๓๒๙
๗	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เราลิขิต – บนหลุมศพวาสิฏฐี	๓๓๑
๘	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง แม่สายสะอื้น	๓๓๒
๙	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สี่แผ่นดิน	๓๓๔
๑๐	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ทุ่งมหาราช	๓๓๖
๑๑	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เสเพลบอยชาวไร่	๓๓๗
๑๒	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง จดหมายจากเมืองไทย	๓๓๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๑๓	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เขาชื่อกานต์	๓๔๐
๑๔	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สร้างชีวิต	๓๔๒
๑๕	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ตะวันตกดิน	๓๔๓
๑๖	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พิราบแดง	๓๔๕
๑๗	แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ลูกอีสาน	๓๔๗
๑๘	แสดงการวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์หลักของนวนิยายสะท้อนสังคม ทั้ง ๑๕ เรื่อง	๓๔๘
๑๙	แสดงการเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน	๓๕๐
๒๐	แสดงประเภทของแต่ละภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน	๓๕๓
๒๑	แสดงประเภทของภาพพจน์อุปมาที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๖๑
๒๒	แสดงประเภทของภาพพจน์อุปลักษณ์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๖๓
๒๓	แสดงประเภทของภาพพจน์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๖๕
๒๔	แสดงประเภทของภาพพจน์นามนัยที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๖๗

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๒๕	แสดงประเภทของภาพพจน์อติพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๗๐
๒๖	แสดงประเภทของภาพพจน์บุคลาธิษฐานที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๗๒
๒๗	แสดงประเภทของภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๗๕
๒๘	แสดงประเภทของภาพพจน์ปฏิพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๗๖
๒๙	แสดงประเภทของภาพพจน์ปฏิปุจฉาที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๗๘
๓๐	แสดงประเภทของภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๘๐
๓๑	แสดงประเภทของภาพพจน์สัมพจนัยที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๘๓
๓๒	แสดงประเภทของภาพพจน์การกล่าวอ้างถึงที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๘๔
๓๓	แสดงประเภทของภาพพจน์อาวัตพากย์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๘๖
๓๔	แสดงประเภทของภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๘๘
๓๕	แสดงประเภทของภาพพจน์อุปนิเษทที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม	๓๘๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การใช้ภาษาเพื่อทำให้เกิดจินตภาพ หรือที่เรียกว่า “ภาษาภาพพจน์” เป็นการเลือกสรรถ้อยคำมาเรียบเรียง เพื่อสร้างภาพในใจแก่ผู้อ่าน การใช้ภาพพจน์ทำให้เกิดผลดี คือ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจและรู้สึกเห็นภาพสิ่งที่สื่อสารมาให้ได้แจ่มชัด ลึกซึ้ง เกิดความรู้สึก เกิดอารมณ์ร่วม หรือคล้อยตามไปด้วย สามารถสร้างจินตนาการ มองเห็นภาพจากถ้อยคำเหล่านั้น วรรณกรรมที่ใช้ภาพพจน์จะทำให้ผู้อ่านมีความสุข ดังที่ สุจริต เพียรชอบ (๒๕๓๙: ๘๖) ได้กล่าวว่า “วรรณกรรมที่ใช้ภาพพจน์จะทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟังมีจิตใจแช่มชื่น เช่น ในบทชมธรรมชาติ ชมไม้ เปรียบเทียบกับกิริยาอาการของนางผู้เป็นที่รักจะทำให้มีจิตใจแช่มชื่นแจ่มใสตามไปด้วย” ภาษาภาพพจน์มีหลายประเภท เช่น อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ นามนัย อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิภาคพจน์ ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉา สัทพจน์ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึง อาวัตพากย์ อธิพจน์ อุทาหรณ์ สมญานาม การซ้ำคำ การเล่นเสียง อวพจน์ อุปมานิทัศน์ การแฝงนัย การลดความหมายของคำ ซึ่งภาษาภาพพจน์เป็นกลวิธีหนึ่งในการที่ผู้เขียนเลือกใช้ในงานเขียน ดังนั้น “การที่ผู้เขียนมุ่งที่จะให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตน จึงต้องมีกลวิธีหลายประการ การแนะนำให้คิดย่อมทำให้ได้ความรู้สึกนึกคิดมากกว่าการบอกตรงๆ การใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์เป็นการแนะให้คิดอย่างหนึ่ง ซึ่งให้ทั้งความคิดและภาพในใจ” (ลัดดา ปานุทัย ๒๕๒๐: ๒) การใช้ภาษาภาพพจน์ เป็นความสามารถของผู้เขียนแต่ละท่าน โดยต้องอาศัยชั้นเชิงในการแต่งให้ถ้อยคำมีรสไพเราะ ลึกซึ้งกินใจ เป็นการช่วยเพิ่มรสชาติในการอ่าน ช่วยให้มโนภาพของผู้อ่านเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเกตได้ว่ามีการใช้ภาษาภาพพจน์ นอกจากจะเสนอเนื้อหาแล้ว ยังแฝงไปด้วยศิลปะการประพันธ์ซึ่งจะทำให้บทประพันธ์มีคุณค่ายิ่งขึ้น การประพันธ์นวนิยายในประเทศไทยได้รับความนิยมและแพร่หลายในสมัยรัชกาลที่ ๗ ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (๒๕๔๒: ๓๕) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ในช่วงรัชกาลที่ ๗ เรียกนวนิยายว่าหนังสืออ่านเล่น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หรือนิยายประโลมโลก ทั้งนี้เพราะหนังสือนวนิยายในยุคนั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก มีทั้งรักสุข รักโศก รักตลกขบขัน ในระยะแรกจึงไม่นิยมให้เด็กและผู้หญิงอ่าน แต่ต่อมาประมาณ ๕๐ กว่าปีมานี้ นวนิยายเริ่มเป็นที่ยอมรับในหมู่ครูอาจารย์ ปัจจุบันนวนิยายได้รับความนิยมจากผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัย เป็นรูปแบบหนึ่งที่นิยมอ่านกันอย่างแพร่หลาย ดังที่ วนิดา บำรุงไทย (๒๕๔๔: ๕) ได้กล่าวไว้ว่า “นวนิยายเป็นรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมอ่านกันอย่างแพร่หลายในโลกปัจจุบัน เป็นเวลายาวนานกว่าสองศตวรรษ” แนวคิด โครงเรื่องในนวนิยายส่วนใหญ่มุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินกับผู้อ่าน เรื่องราวมักนำมาจากประสบการณ์ใกล้ตัวของผู้เขียน หรือนำมาจากชีวิตจริงของผู้คนในสังคม ผู้เขียนได้สร้างสรรค์งานเขียนนวนิยายหลากหลายประเภท มีนวนิยายประเภทต่างๆ ให้เลือกอ่านมากมาย เช่น นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เช่นผู้ชนะสิบทิศ ของยาขอบ นวนิยายต่างแดน เช่น เรื่องดอกแก้วการะบุหนิง ของแก้วเก้า นวนิยายผจญภัย เช่น เรื่องเพชรพระอุมา ของพนมเทียน นวนิยายพาฝัน เช่น เรื่องบ้านทรายทอง ของก.สุรางคนางค์ หรือนวนิยายสะท้อนสังคม เช่น หญิงคนชั่ว ของ ก.สุรางคนางค์ เป็นต้น นวนิยายจึงมีมากมายหลากหลายประเภท ผู้อ่านสามารถเรียนรู้ชีวิตและสังคมได้จากนวนิยาย ปัจจุบันนวนิยายได้มีพัฒนาการในด้านรูปแบบและเนื้อหา ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากนวนิยายรักพาฝันไปสู่นวนิยายสะท้อนสังคม ซึ่งกวีได้ถ่ายทอดวิถีชีวิตของมนุษย์ผ่านฉาก บรรยากาศ โดยสอดแทรกปัญหาสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาวัยรุ่น ปัญหาโสเภณี ปัญหาครอบครัว ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพสังคมได้ชัดเจนขึ้น

นวนิยายสะท้อนสังคมเป็นนวนิยายประเภทหนึ่ง ที่มีบทบาทในการสะท้อนให้เห็นลักษณะต่างๆ ของสังคมไทย คือ สะท้อนสภาพชีวิต ปัญหาทางสังคมผ่านพฤติกรรมของตัวละครในนวนิยายเรื่องนั้นๆ ดังที่ ธวัช ปุณโณทก (๒๕๒๗: ๕) กล่าวว่า “นวนิยายสะท้อนสังคมผู้เขียนพยายามที่จะชี้ให้เห็นปัญหาชีวิต สภาพชีวิตในสังคม โดยเสนอให้เห็นบทบาทของการดำเนินชีวิตสังคม” นวนิยายจึงมีส่วนช่วยให้มองภาพสังคมในสมัยต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น นวนิยายสะท้อนสังคมจึงเป็นนวนิยายที่ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงสภาพชีวิตในสังคมทั่วไป ปัญหาที่ปรากฏในสังคม เช่น ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการใช้ชีวิตในสังคมทั่วไป ความไม่เป็นธรรม ปัญหาที่ปรากฏในสมัยใดสมัยหนึ่งจึงได้รับการถ่ายทอดผ่านลักษณะนิสัยตัวละครในนวนิยาย ปัจจุบันมีผู้แต่งนวนิยายสะท้อนสังคมมากมาย เช่น เรื่องหนึ่งในร้อย ของ ดอกไม้สด เรื่อง แม่สายสะอื้น ของ อ. ไชยวรศิลป์ เรื่อง เขาชื่อกานต์ ของสุวรรณี สุคนธา เป็นต้น ซึ่งนวนิยายสะท้อนสังคมแต่ละเล่ม จะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สะท้อนภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (๒๕๔๒: ๓๕) กล่าวว่า “วรรณกรรมไม่ว่าเล่มใดย่อมสัมพันธ์กับสังคมในช่วงเวลาที่วรรณกรรมเรื่องนั้นได้รับการสร้างขึ้น” นอกจากนั้นนวนิยายสะท้อนสังคมยังมีส่วนช่วยให้เห็นความสัมพันธ์กับสังคมในด้านต่างๆ อีกด้วย เช่น ทางด้านการศึกษาในแต่ละสมัยที่มีความแตกต่างกัน บางสมัยไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา แต่ในบางสมัยให้ความสำคัญต่อการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง เป็นต้น นอกจากนี้นวนิยายสะท้อนสังคมบางเล่มสะท้อนให้เห็นขนบประเพณี วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย การกิน รวมทั้งสะท้อนให้เห็นสภาพการเมืองในสมัยนั้น และเห็นพัฒนาการในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย รวมทั้งความเจริญทางเทคโนโลยีของสังคมในแต่ละยุคสมัยด้วย

ด้วยเหตุที่นวนิยายสะท้อนสังคมมีความสำคัญต่อสังคมไทย ในการแสดงให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไทย การใช้ภาพพจน์ประกอบการอธิบาย ขยายความในนวนิยายจึงนับเป็นศิลปะการใช้ภาษาที่มีความสำคัญต่อผู้อ่านทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม และเกิดจินตภาพในอันที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจ และเข้าถึงอารมณ์ของบทประพันธ์ได้ดียิ่งขึ้น หนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน นับเป็นหนังสือที่มีศิลปะในการเขียนและการใช้ภาษาที่ดี ดังที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (๒๕๔๒: ๑๖) กล่าวว่า

> ...หนังสือดี ๑๐๐ เล่มเป็นหนังสือที่มีศิลปะในการเขียน และการใช้ภาษาที่ดี มีคุณค่าทางศิลปวรรณกรรมครบถ้วนตามแนวทางของวรรณกรรมโลก หรือวรรณกรรมสากล เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระ ที่แสดงออกถึงความริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วยให้ผู้อ่านมีทัศนต่อชีวิตและต่อโลกกว้างขึ้น ได้รับความรู้ ความคิดอ่าน ความบันเทิงทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ ให้ผู้อ่านมีความฉลาด และมีความคิดแบบเสรี หรือมีจิตใจที่กว้างมากขึ้นเข้าใจชีวิตและสังคมมากขึ้น และช่วยให้ลดการมีอคติในเรื่องเผ่าพันธุ์ เพศ ฯลฯ และเป็นหนังสือที่มีความโดดเด่น มีอิทธิพลต่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อ่านจำนวนมากในยุคหนึ่งที่มีผลสืบทอดมาถึงปัจจุบัน...

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า หนังสือนวนิยายตามที่มีรายชื่อปรากฏในหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านนั้น ย่อมเป็นหนังสือที่ดีและมีคุณค่า และเมื่อพิจารณาเฉพาะหนังสือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นวนิยายสะท้อนสังคมแล้ว พบว่ามีอยู่ ๑๕ เรื่อง ดังที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (๒๕๔๒) ระบุไว้ในบทวิเคราะห์นวนิยายว่าเป็นนวนิยายสะท้อนสังคม ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกหนังสือนวนิยายสะท้อนสังคม จากรายการหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านมาศึกษา โดยได้พิจารณาเห็นว่าเป็นนวนิยายที่มีคุณค่าทั้งในด้านการใช้ภาษา และเนื้อหาสาระที่สะท้อนภาพต่างๆ ในสังคม หนังสือนวนิยายสะท้อนสังคมจำนวน ๑๕ เรื่อง จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านดังกล่าวนี้ ได้แก่ ละครแห่งชีวิต หนึ่งในร้อย หญิงคนชั่ว พล นิกร กิมหงวน เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี แม่สายสะอื้น สี่แผ่นดิน ทุ่งมหาราช เสเพลบอยชาวไร่ จดหมายจากเมืองไทย เขาชื่อกานต์ สร้างชีวิต ตะวันตกดิน พิราบแดง และลูกอีสาน

จากเหตุผลและความเป็นมาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หนังสือนวนิยายสะท้อนสังคม จำนวน ๑๕ เล่ม ในรายการหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่าทั้งในด้านเป็นภาพสะท้อนสังคมที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสังคมไทยในแง่มุมต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง และในด้านการใช้ภาษาที่หมดจดงดงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายซึ่งจะทำให้นวนิยายถึงพร้อมทั้งอรรถรสและสุนทรียรส ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะศึกษาเพื่อค้นหาองค์ความรู้ด้านภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

๒. เพื่อเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

๑. การวิจัยนี้ผู้วิจัยกำหนดศึกษาวิเคราะห์ภาพพจน์ ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม และเปรียบเทียบความแตกต่างการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

๒. ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์นวนิยายไทย ประเภทนวนิยายสะท้อนสังคม จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน จำนวนนี้มีหนังสือนวนิยายสะท้อนสังคม จำนวน ๑๕ เรื่อง ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้ระบุไว้ว่าหนังสือทั้ง ๑๕ เรื่องนี้เป็นนวนิยายสะท้อนสังคม มีรายชื่อดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ รายชื่อนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

รายชื่อนวนิยายสะท้อนสังคม	พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.	นักเขียน
๑. ละครแห่งชีวิต	๒๔๗๒	หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์
๒. หนึ่งในร้อย	๒๔๗๗	ดอกไม้สด
๓. หญิงคนชั่ว	๒๔๘๐	ก.สุรางคนางค์
๔. พล นิกร กิมหงวน	๒๔๘๑	ป.อินทรปาลิต
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๒๔๘๙	ร.จันทพิมพะ
๖. แม่สายสะอื้น	๒๔๙๓	อ.ไชยวรศิลป์
๗. สี่แผ่นดิน	๒๔๙๔	หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช
๘. ทุ่งมหาราช	๒๔๙๗	มาลัย ชูพินิจ
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๒๕๑๒	รงค์ วงษ์สวรรค์
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๒๕๑๓	โบตั๋น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

รายชื่อนวนิยายสะท้อนสังคม	พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.	นักเขียน
๑๑. เขาชื่อกานต์	๒๕๑๓	สุวรรณี สุคนธา
๑๒. สร้างชีวิต	๒๕๑๔	หลวงวิจิตรวาทการ
๑๓. ตะวันตกดิน	๒๕๑๕	กฤษณา อโศกสิน
๑๔. พิราบแดง	๒๕๑๗	สุวัฒน์ วรดิลก
๑๕. ลูกอีสาน	๒๕๑๙	คำพูน บุญทวี

ข้อตกลงเบื้องต้น

เกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเกณฑ์ที่เชื่อถือได้ซึ่งได้มาจากผู้วิจัยประมวลสรุปจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านแล้วขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

๒. ทำให้ทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างในการใช้ภาพพจน์ในการแต่งนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

นิยามศัพท์

คำจำกัดความเฉพาะที่ใช้ในงานวิจัยนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นวนิยายสะท้อนสังคม หมายถึง นวนิยายที่ผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงสภาพชีวิตในสังคมทั่วไป อันแสดงให้เห็นถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการใช้ชีวิตในสังคม ความไม่เป็นธรรม หรือปัญหาอื่นใดที่ปรากฏในสังคมสมัยใดสมัยหนึ่ง

หนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน หมายถึง รายชื่อหนังสือที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.๒๔๐๘-๒๕๑๙ และผ่านหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกจากงานวิจัยของ วิทยากร เชียงกูล ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตและคณะ ตาม “โครงการวิจัยเพื่อคัดเลือกและแนะนำหนังสือดีในรอบศตวรรษ” โดยได้รับการสนับสนุน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๑

นวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน หมายถึง นวนิยายที่สะท้อนให้เห็นปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน ความขาดแคลน ความยากจน มนุษยธรรมและการใช้ชีวิตในสังคม คัดเลือกจากรายชื่อนวนิยายทั้งหมด ๒๗ เรื่อง ที่ได้รับคัดเลือกให้อยู่ในรายการหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านได้ ๑๕ เรื่อง คือ ละครแห่งชีวิต หนึ่งในร้อย หญิงคนชั่ว พลนิกร กิมหงวน เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี แม่สายสะอื้น สี่แผ่นดิน ทุ่งมหาราช เสเพลบอยชาวไร่ จดหมายจากเมืองไทย เขาชื่อกานต์ สร้างชีวิต ตะวันตกดิน พิราบแดง และลูกอีสาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ ๒

การตรวจเอกสาร

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพพจน์

๑.๑ ความหมายของภาพพจน์

๑.๒ ชนิดของภาพพจน์

๒. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย

๒.๑ ความหมายของนวนิยาย

๒.๒ ประเภทของนวนิยาย

๒.๓ องค์ประกอบของนวนิยาย

๓. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายสะท้อนสังคม

๓.๑ ความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคม

๓.๒ นวนิยายสะท้อนสังคม ๑๕ เรื่อง จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

๔. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพพจน์

๑. ความหมายของภาพพจน์

ความหมายของภาพพจน์ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดวงใจ ไทยอุบุญ (๒๕๕๐: ๗๓) ได้ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ (Figures of speech) หมายถึง ถ้อยคำที่ทำให้เกิดภาพหรือการใช้ถ้อยคำที่ให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อข้อความที่ได้อ่านได้ฟังอย่างกระจ่างชัด

วารุณี พลบูรณ์ (๒๕๕๐: ๑๐) ได้ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง กลวิธีการเรียบเรียงถ้อยคำลักษณะต่างๆ ที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจใช้เพื่อให้เกิดผลทางจินตภาพหรือทำให้เกิดความซาบซึ้งประทับใจได้มากกว่าการเขียนอย่างธรรมดา

ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖: ๘๒๐-๘๒๑) ได้ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นึกเห็นเป็นภาพ ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างมีชั้นเชิงเป็นโวหาร มีเจตนาให้มีประสิทธิผล ต่อความคิด ความเข้าใจ ให้จินตนาการและถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งกว่าการบอกเล่าที่ตรงไปตรงมา

บุปผา บุญทิพย์ (๒๕๔๓: ๑๒๘) อธิบายความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นจากการใช้ถ้อยคำบรรยายหรืออธิบายสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดเป็นภาพพจน์ชัดเจน

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (๒๕๔๒: ๒๑) อธิบายความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง ภาษาที่ใช้ในการเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้แต่งเลือกใช้เพื่อพยายามทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมหรือเป็นที่รู้จักน้อย ให้มีความเป็นรูปธรรมเป็นที่รู้จักและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกได้ลึกซึ้งกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ภาษามีความน่าสนใจขึ้น

พิศวาส คะลีล้วน (๒๕๔๐: ๘๓-๘๑) อธิบายความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง คำหรือสำนวนโวหารที่กวีหรือผู้ประพันธ์ใช้ เพื่อสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้อ่านหรือผู้ฟังบทกวีนั้น

สุจริต เพียรชอบ (๒๕๓๙: ๘๔) อธิบายความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง คำหรือสำนวนโวหาร ที่กวีหรือผู้ประพันธ์ใช้เพื่อสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้อ่านหรือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ฟังบทกวีนั้น ภาพพจน์เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเห็นภาพได้กระจ่างชัด เข้าถึงความคิด ความรู้สึกของผู้ประพันธ์ได้

วราภรณ์ บำรุงกุล (๒๕๓๗: ๓๖๐) ได้ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง ถ้อยคำที่บรรยายหรือพรรณนาให้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้อ่านสามารถสร้างมโนภาพของสิ่งที่บรรยายหรือพรรณนาได้ตรงตามความต้องการของผู้เขียน

นภาลัย สุวรรณธาดา (๒๕๓๔: ๒๙๔-๒๙๘) ได้ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง พจน์ที่ทำให้เกิดภาพ หมายถึงถ้อยคำที่ทำให้เกิดภาพในใจ

สรุปได้ว่า ภาพพจน์ คือ ภาษาที่ใช้ในการบรรยาย พรรณนา เปรียบเทียบ หรือเป็นถ้อยคำที่เป็นสำนวนโวหาร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจหรือเห็นภาพสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ชัดเจนมากขึ้น เกิดจินตนาการเข้าใจความคิดของผู้เขียนได้อย่างลึกซึ้ง และมองเห็นสิ่งที่เป็นนามธรรมซึ่งเปรียบเทียบกับรูปธรรม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจรวมทั้ง ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจในสิ่งนั้นๆ

๒. ชนิดของภาพพจน์

ภาพพจน์จำแนกได้ตามลักษณะวิธีที่ใช้เปรียบเทียบ ซึ่งมีนักวิชาการจำนวนมากได้กล่าวไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

ดวงใจ ไทยอุบุญ (๒๕๕๐: ๗๕- ๘๕) ได้กล่าวไว้ ๑๔ ชนิด วารุณี พลบูรณ์ (๒๕๕๐: ๑๑-๑๕) ได้กล่าวไว้ ๑๓ ชนิด จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (๒๕๔๘: ๓๐) ได้กล่าวไว้ ๑๒ ชนิด สมเกียรติ รักษ์มณี (๒๕๔๘: ๗๒-๑๐๐) ได้กล่าวไว้ ๑๔ ชนิด สิริวรรณ นันทจันทูล (๒๕๔๓: ๒๘-๓๓) ได้กล่าวไว้ ๑๑ ชนิด ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (๒๕๔๒: ๒๒-๗๖) ได้กล่าวไว้ ๑๒ ชนิด พิศวาส คะลีล้วน (๒๕๔๐: ๘๓-๘๑) ได้กล่าวไว้ ๑๐ ชนิด สุจริต เพียรชอบ (๒๕๓๙: ๘๘-๘๑) ได้กล่าวไว้ ๑๐ ชนิด ลักษณา โตวิวัฒน์และพรทิพย์ ไชยรัตน์ (๒๕๓๘: ๔-๘) ได้กล่าวไว้ ๘ ชนิด วราภรณ์ บำรุงกุล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(๒๕๓๗: ๗๖) ได้กล่าวไว้ ๘ ชนิด บุปผา บุญทิพย์ (๒๕๓๖: ๑๒๘)ได้กล่าวไว้ ๑๒ ชนิด นภาลัย สุวรรณธาดา (๒๕๓๔: ๒๙๔-๒๙๘) ได้กล่าวไว้ ๘ ชนิด วิภา กงกะนันท์ (๒๕๓๓: ๓๕-๕๓)ได้กล่าวไว้ ๑๓ ชนิด ปรีชา ช้างขวัญยืน (๒๕๓๓: ๒๑๕-๒๓๒) ได้กล่าวไว้ ๒๐ ชนิด นักวิชาการดังกล่าวข้างต้นได้อธิบายภาพพจน์แต่ละชนิดไว้สอดคล้องกัน ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นแนวทางในการวิจัย ได้ภาพพจน์ ๒๖ ชนิด ดังนี้

๑. อุปมา (Simile) คือ คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกันแต่มีลักษณะเด่นร่วมกันและใช้คำที่มีความหมายว่า เหมือน คล้าย เพียง เฉก ราวกับ เป็นคำแสดงการเปรียบเทียบ

ตัวอย่าง

“สุวรรณหงส์ทรงพู่ห้อย งามชดช้อยลอยหลังสินธุ์
เพียงหงส์ทรงพรหมินทร์ ลินลาศเลื่อนเตือนตาชม”

(กาพย์เห่เรือ: เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเหมือนสิ่งหนึ่ง คือ การนำเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ ซึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาเรียกว่า “สุวรรณหงส์” ไปเปรียบว่าเหมือนกับ หงส์พาหนะของผู้เป็นใหญ่ ที่มีความสวยงามมาก

๒. อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง หรือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่ามีคุณสมบัติร่วมกับอีกสิ่งหนึ่ง ไม่ได้ดูเพียงคุณลักษณะภายนอก ซึ่งการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์นี้จะไม่กล่าวเปรียบตรงๆ ใช้วิธีการกล่าวเป็นนัยให้เข้าใจเอาเอง หรือหากจะเปรียบโดยใช้คำเชื่อมก็จะใช้คำว่า “เป็น” “คือ” มาเป็นคำเชื่อม

ตัวอย่าง

“สิ่งใดในโลกล้วน อนิจจัง
คงแต่บาปบุญยัง เที่ยงแท้
คือเงาติดตัวตรัง ตรึงแน่น อยู่นา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตามแต่บุญบาปแล้ ก่อเกื้อรักษา”

(ลิลิตพระลอ: กรมศิลปากร)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการเปรียบที่ลึกกว่าอุปมา คือ เปรียบเทียบ “บาปบุญ” เป็น “เงาติดตามตัว” โดยใช้คำเชื่อมว่า “คือ” ดังนั้น บทประพันธ์ดังกล่าวจึงใช้ภาพพจน์การเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์

๓. บุคลาธิษฐาน (Personification) คือ ภาพพจน์ที่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณเสมือนเป็นสิ่งที่มีชีวิต มีวิญญาณ ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะมองเห็นภาพเหล่านั้นเคลื่อนไหวทำกิริยาอาการเหมือนคน มีอารมณ์ มีความรู้สึก

ตัวอย่าง

“**มะนาว**น้อยอย่าพลอยไปเหลิง**เล่น** ตะวันเย็นลงไปจะไม่แจ้ง

ผักชียี่หร่าไยตา**แดง** **ตะกร้า**เก่า**นอนตะแคง**เฝ้าคอยดู”

(ราร้างอย่างแล้งไร้: แรคำ ประโดยคำ)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการสมมติให้สิ่งที่ไม่ใช่คนให้ทำกิริยาอาการเหมือนสิ่งมีชีวิต คือ มะนาวทำกิริยาอาการ “เล่น” ส่วนผักชี ยี่หร่า มีอาการเหมือนมนุษย์ คือ ตาแดง และตะกร้า ทำกิริยาอาการ คือ นอนตะแคง ซึ่งเป็นกิริยาอาการของมนุษย์นั่นเอง บทประพันธ์นี้จึงปรากฏภาพพจน์บุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัตนั่นเอง

๔. นามนัยหรือสมญานาม (Metonymy) หมายถึง การเรียกชื่อสิ่งหนึ่ง โดยใช้คำอื่นแทน ไม่เรียกตรงๆ แต่ต้องเป็นคำที่รู้จักกันทั่วไป

ตัวอย่าง

“ครั้นสวรรคาลัยไซร้ พระมหินทรได้สมบัติ เสียเสวต**ฉัตร**หงษา

ศรีอยุธยาพินาศ จึ่งพระบรมราชบิตุรงค์ ทรงสืบเสวยสวรรเยศ

ฝ่ายประเทศกุรุรัษฐ”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ลิลิตตะเลงพ่าย: สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย โดยกล่าวว่ากรุงศรีอยุธยาเสียเอกราชให้แก่พม่าในรัชกาลสมเด็จพระมหินทร์ ใช้ประโยคที่ว่า “เสียเสวตฉัตรหงษา” คำว่า “ฉัตร” จึงเป็นคำที่ใช้แทนในความหมายของการเสียแผ่นดิน

๕. สัมพจนัย (Synecdoche) คือ การนำส่วนน้อย หรือส่วนย่อย หรือส่วนที่เด่นชัดมากล่าวโดยหมายถึง ส่วนทั้งหมด

ตัวอย่าง

“โดยยุบลทุกสิ่ง จิ่งสองนางพี่เลี้ยง ทูลแด่สอง**เนื้อ**เกลี้ยง
ถี่ถ้วนสารแสดง”

(ลิลิตพระลอ: กรมศิลปากร)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยใช้ส่วนย่อย คือ “เนื้อ” แทนส่วนใหญ่ คือ “ร่างกาย” ที่ประกอบไปด้วยอวัยวะครบทุกส่วน

๖. อติพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือความคิดของผู้กล่าวที่ต้องการย้ำความหมายให้ฟังหนักแน่นจริงจัง

ตัวอย่าง

“เสียงฟ้ากรีดหวีดไหวตอนใกล้ค่ำ เสียงคนร่ำร้องไห้แข่งสายฝน
น้ำตาฟ้าท่วมโลกเพราะโศกดล น้ำตาคนท่วมฟ้าเพราะอาลัย”

(แด่...มาลัย ในดอกไม้ใกล้หมอน: นภาลัย ฤกษ์ชนะ)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์เป็นการกล่าวเกินจริง โดยให้น้ำตาฟ้าหรือสายฝนที่โปรยปรายลงมานั้นไหลท่วมโลก

๗. ปฏิภาคพจน์หรือปฏิทรรศน์ (Paradox) คือ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกัน นำมากล่าวอย่างกลมกลืน คล้องจอง ทำให้ได้ความหมายกินใจลึกซึ้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

“รัก**ยาว**ให้**บั่น** รัก**สั้น**ให้**ต่อ**”

(สุภาษิต สำนวน คำพังเพย : ราชบัณฑิตยสถาน)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นสำนวนไทยที่ทำให้เกิดความความหมายขัดแย้งกัน เกิดความรู้สึกตรงกันข้ามกัน คือ “ยาว” ตรงข้ามกับ “บั่น” “สั้น” ตรงข้าม กับ “ต่อ” ในความเป็นจริงแล้ว “ยาว” ควรจะใช้กับ “ต่อ” และ “สั้น” ควรจะใช้กับ “บั่น”

๘. สัทพจน์ (Onomatoboeia) หมายถึง ภาพพจน์ที่เลียนเสียงหรือแสดงลักษณะอาการต่างๆ เช่น เสียงดนตรี อาการของสัตว์

ตัวอย่าง

“บัดเดี๋ยวดัง**หง่างเหง่ง**วังเวงแว่ว”

(พระอภัยมณี: สุนทรภู่)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “หง่างเหง่ง” เป็นการเปรียบที่เลียนเสียงของระฆัง บทประพันธ์นี้จึงปรากฏภาพพจน์สัทพจน์

๙. ปฏิพจน์หรือปฏิวาทะ (Oxymoron) คือ การนำคำที่มีความหมายขัดแย้งกันมารวมกันเพื่อให้เกิดคำซึ่งมีความหมายใหม่ มีความหมายที่ให้ความรู้สึกกินใจ หรือเกิดอารมณ์สะเทือนใจ

ตัวอย่าง

“ แทบฝั่งธารที่เราเฝ้าฝันถึง เสียงน้ำซึ่ง**กระซิบปราศจากเสียง**

จักรวาล**วุ่นวายไร้สำเนียง** โลกนี้เพียงแผ่นภาพสงบเย็น”

(วารีดุริยางค์: เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

๑๐. อาวัตพากย์ (Synesthesia) คือ โวหารที่ให้ความรู้สึกที่ผิดไปจากธรรมดาซึ่งเป็นผลของการสัมผัสที่ควรจะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส แต่กลับเป็นการใช้คำใช้โวหารแทน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

“ลายสือขวัญหลั่งไหลหอม ย่อมเป็นกาพย์กลอนอันเฉิดฉาย
พร้อมคติธรรมลึกซึ้งคมคาย ซ่อนไว้ประเสริฐสวยด้วยอารมณ์”

(กาพย์ กลอน: อังคาร กัลป์ยาณพงศ์)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ แสดงถึงสัมผัสการรับรู้กลิ่น ซึ่งลายสือไทยนั้นจะต้องสัมผัสรับรู้ด้วยการเห็น แต่ผู้เขียนกลับใช้คำว่า “หอม” เป็นการรับรู้ทางกลิ่นแทน คำประพันธ์นี้จึงใช้ผของการเรียกประสาทสัมผัสผิดไปจากปกติ

๑๑. อธิพจน์ (Overstatement) คือ การกล่าวเชิงโอ้อวด เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขัน

ตัวอย่าง

“เป็น**พระแสงคู่มือคือมีดหมู** ดูมู่ทู่คมเหลือเชื้อเหล็กกล้า
แล้วซีคงส่งให้กุมารา ทั้งพี่น้องสองนัดดาไม่อาธรรม์

(เอ๋งติ๋งห้าว : ตลกโวหาร)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้จากวรรคที่ว่า “เป็นพระแสงคู่มือคือมีดหมู” เป็นการกล่าวเชิงโอ้อวดซึ่งแฝงอารมณ์ขันลงในบทประพันธ์นั้นด้วย

๑๒. การอ้างถึงหรือปฏิรูปพจน์ (Allusion) คือ การนำเรื่องราว เหตุการณ์ หรือพฤติกรรมของบุคคลที่รู้จักกันดีมาเปรียบเทียบ หรืออ้างถึงเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ชัดเจนขึ้น

ตัวอย่าง

“ใครมือยาวสาวได้ก็สาวเอา ใครมือสั้นก็เศร้ากระเสือกกระสน
ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงแห่งฝูงชน เป็นความจริงที่ประจญประจักษ์ตา”

(ตากรุ้งเรืองโพยม: เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการนำเรื่องราวความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชนมาอ้างถึงเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ชัดเจนขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๓. ปฏิปุจฉา (Rhetorical question) เป็นการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่ถามเพื่อเรียกร้องความสนใจ หรือกระตุ้นให้คิด

ตัวอย่าง

“เศรษฐีมีจริงหรือไฉน ทำไมเขาไม่สนุกสนาน
ห่วงแต่สมบัติศฤงคาร สงสารเขาคงจนที่หัวใจ”

(ลำนำแม่แห่งธรรมชาติ ฉันจึงมาหาความหมาย: วิทยากร เชียงกูล)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการตั้งคำถามแต่ไม่ต้องการคำตอบ คือ “เศรษฐีมีจริงหรือไฉน” เป็นการตั้งคำถามเพื่อเรียกร้องความสนใจแต่ไม่ได้ต้องการคำตอบ ดังนั้น บทประพันธ์ข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์การใช้ประโยคคำถาม

๑๔. อุทาหรณ์หรือแนวเทียบ (Analogy) คือ การเปรียบเทียบสิ่งใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ ความคิด หรือเรื่องราวต่างๆ มาเปรียบเทียบนั้น เป็นการเปรียบเทียบข้อความมิใช่เปรียบเทียบคำเหมือนอุปมา และมักนิยมใช้สุภาษิต คำพังเพยมาเปรียบ

ตัวอย่าง

“โลกนี้มีอะไรไม่เป็นคู่ ได้เห็นอยู่ทั่วถ้วนล้วนเป็นสอง
ดวงจันทร์นี้ยังมีอาทิตย์ปอง เดินพบพ้องบางคราวเมื่อเช้าเย็น”

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ๒๕๐๗: ๔๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบของสองสิ่งที่เข้าคู่กัน คือ ดวงจันทร์กับดวงอาทิตย์เชื่อมโยงไปสู่ทุกสิ่งในโลกที่ย่อมมีเป็นคู่ เช่นเดียวกับดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ เป็นการใช้ภาพพจน์แนวเทียบนั่นเอง

๑๕. การซ้ำคำ (Reduplication) เป็นการนำคำที่มีเสียงเหมือนกัน อาจมีความหมายเหมือนกันหรือต่างกันมาไว้ใกล้ๆ กัน เพื่อเน้นย้ำให้ได้ความหมายที่ชัดเจน หนักแน่นขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

การซ้ำคำ ในลิลิตตะเลงพ่าย ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส สร้างความไพเราะของเสียงและเนื้อความด้วย ดังความว่า

“**นา**งนวล**นึก**นิ่มน้อง นวลปราง
จาก**พราก**พรากจากนาง หนึ่งนั้น
พิราบพิลาปคราง ครวญแข่ง ข้าฤๅ
บัวว่าบัวนุชปั้น อกน้องเรียมถนอม”

(ลิลิตตะเลงพ่าย: สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการเล่นคำโดยใช้คำคำเดียวในความหมายต่างกัน คือ พิราบ หมายถึง นกชนิดหนึ่ง ส่วน พิลาป หมายถึง คร่ำครวญ ร้องไห้ นอกจากนั้นยังมีการซ้ำพยัญชนะ คือ นางนวลนึกนิ่มน้อง คือใช้พยัญชนะต้น “น” เหมือนกันทุกคำ ดังนั้นบทประพันธ์นี้จึงปรากฏการใช้ภาพพจน์แบบ การเล่นคำ

๑๖. การเล่นเสียง (Alliteration) เป็นการเลือกใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะหรือสระเหมือนกัน เพื่อให้เกิดภาพ เกิดความรู้สึก ตลอดจนความไพเราะของเสียงสัมผัส

ตัวอย่าง

“**วัยรุ่น วัยรั้น วัยอันตราย** วัยแห่งความ**ฮึกเหิม**และ**ห้าวหาญ**”

(ตี...ตีเข้าไป: จตุพล ชมภูนิช)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการเลือกใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะและสระเหมือนกัน คำว่า “วัยรุ่น” และ “วัยรั้น” ใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน คือ ใช้พยัญชนะต้น “ว” กับ “ร” “ฮึกเหิม” และ “ห้าวหาญ” ใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน คือ เสียง “ฮ” ดังนั้นข้อความดังกล่าวจึงใช้ภาพพจน์การเล่นเสียง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๗. สัญลักษณ์ (Symbol) เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้คำแทนสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม และความหมายของสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์มักจะเป็นสากล

ตัวอย่าง

"คิดถึงสาโรชสร้อย เสาวมาลย์ แม่นา
ภุชเคนทรสำราญ แหล่งเหล้น
สระสวรรค์นิราศสนาน ไฉนนาฏ เรียมเอย
สรงเกษมสระสมรเฟ้น ฝั่งฟ้าฝันถึง"

(โคลงนิราศนรินทร์: นายนรินทร์ธิเบศร์ (อิน))

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้สัญลักษณ์ คือ "ภุชเคนทร" เป็นสิ่งแทนผู้ชาย และ "สระสวรรค์" เป็นสิ่งแทนผู้หญิง ดังนั้นบทประพันธ์นี้จึงใช้ภาพพจน์แบบสัญลักษณ์

๑๘. อวพจน์ (Meiosis) คือ การใช้คำพูดที่น้อยกว่าความเป็นจริงหรือคำพูดที่ลดความสำคัญให้น้อยลงจากที่เป็นจริง กวีอาจใช้การใช้คำพูดที่น้อยไปกว่าความจริงนี้เพื่อประชดหรือแดกดันหรือเพื่อก่อให้เกิดความตลกขบขัน

ตัวอย่าง

"บุษบาจะงามสักเพียงไร จึงต้องใจระตูทุกบุรี
หลงรักรูปนางแต่อย่างนั้น จะพากันมาม้วยไม่พอที่"

(อิเหนา: พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อวพจน์ เป็นการกล่าวลดความสำคัญของนางบุษบาว่า นางก็เหมือนผู้หญิงธรรมดาทั่วไป จะงามอะไรนักหนาจึงต้องใจระตูทั้งหลายจนต้องยกทัพมาแย่งชิงนาง ดังนั้น คำประพันธ์นี้จึงใช้ภาพพจน์อวพจน์

๑๙. อุปมานิทัศน์ (Allegory) คือ เรื่องที่มีความหมายสองชั้น นั่นก็คือเรื่องที่เล่าหรือพรรณนานั้นมีความหมายที่สองซ่อนแฝงไว้ในเรื่องที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรอีกชั้นหนึ่ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

“นพคุณใส่เบ้าสูบ แสนที
ค้อนเหล็กรุมรันตี ห่อนม้วย
บ่เจ็บเท่าธุลี สักหยาด
เจ็บแต่ท่านชั่งด้วย กล่ำน้อยหัวดำ”

(โคลงโลกนิติ: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมานิทัศน์ โดยยกเรื่องราวมากล่าวในบริบทที่ว่ายามที่คนเราถูกทำให้รู้สึกเจ็บใจ ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าทองคำที่นำมาหลอมแล้วนำค้อนมากระหน่ำตีให้เป็นแผ่นบาง ยังไม่เจ็บใจเท่าถูกตีค่าว่าเป็นเพียงเม็ดมะกล่ำ เป็นการนำมาสอนให้ผู้อ่านรู้จักหยิ่งในศักดิ์ศรีของตนเอง

๒๐. การแฝงนัย (Irony) คือ วิธีการพูดที่แสดงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ปรากฏกับสิ่งที่เป็นจริง เช่น การแฝงนัยด้วยถ้อยคำ การแฝงนัยเชิงละครและการแฝงนัยเชิงโชคล้อ

๒๐.๑ การแฝงนัยด้วยถ้อยคำ เป็นการนำคำมาใช้ในความหมายตรงกันข้ามกับความตั้งใจ หรือความเป็นจริง มีเจตนาประชดเหน็บแนมและเสียดสี

ตัวอย่าง

“**เสียใจ**ด้วยนะที่เธอสอบได้”

จากตัวอย่างเป็นการใช้ถ้อยคำตรงข้ามกับความเป็นจริง ในบริบทของการสอบได้ ควรจะใช้คำว่า “ดีใจ” ในที่นี้ต้องการกล่าวยั่วล้อให้ตกใจก่อนที่จะบอกความจริง

๒๐.๒ การแฝงนัยเชิงละคร เป็นการแฝงนัยที่อยู่ในบทละคร ตัวละครไม่รู้ว่าเกิดเหตุการณ์อะไร แต่ผู้อ่านจะทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีเลศนัยอะไรแฝงอยู่

๒๐.๓ การแฝงนัยเชิงโชคล้อ เป็นการเสนอความคิดว่าโชคชะตามักเล่นกลกับมนุษย์และแผนการที่มีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่ง อาจกลับกลายเป็นตรงกันข้ามกับสิ่งที่คาดหวังไว้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

“หัว หูดูชั่วช้า ไฉไล
ล้าน เลื่อมแลเงาใส เกือบแก้ว
ได้ ส่องกระจกใจ เจียนขาด
หวี แต่จับจ้องแล้ว ลูบโอ้อายเอง”

(คำโคลงโลกนิติฉบับถอดความ: นาวาโททองย้อย แสงสินชัย)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การแฝงนัยเชิงโชคล้อ เป็นการเสนอความคิดว่า โชคชะตาบันดาลให้ได้หวีมา แต่เป็นคนหัวล้าน จึงไม่สามารถใช้หวีนั้นได้ เป็นการใช้ภาพพจน์แฝงนัยเชิงโชคล้อ

๒๑. การลดความหมายของคำ (Euphonism) คือ การใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรงหรืออาจกระทบกระเทือนใจได้ เป็นการเลี้ยงน้ำใจผู้ฟังให้มีความสุขสดชื่นบาน ถือเป็นความสุภาพโดยใช้ภาษาเป็นสื่อก็ได้

ตัวอย่าง

เขาไม่ชอบจ่ายเงิน ใช้แทน เขาขี้เหนียว

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ คำว่า “ขี้เหนียว” เมื่อกล่าวแล้วอาจกระทบกระเทือนใจได้ จึงใช้ถ้อยคำ “ไม่ชอบจ่ายเงิน” แทนเพื่อลดความรุนแรง ดังนั้น ประโยคดังกล่าวจึงใช้ภาพพจน์การลดความหมายของคำ

๒๒. สมมุติภาวะ (Apostrophe) คือ เป็นภาพพจน์ที่กำหนดให้ผู้เขียนหรือบุคคลในเรื่องเจรจากับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ อาจเป็นสถานที่ สิ่งของ สัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ ความคิด นามธรรมใดๆ

ตัวอย่าง

“อโศกโยกกิ่งไหว จงตอบไปดังใจหมาย
ได้เห็นพระฦๅสาย ผ่านมาบ้างฤๅอย่างไร
พระนั้นชื่อพระนล ผู้เรืองรณอริกษัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นผัวนางทรามวัย นามนิยมทมยันตี”

(กามนิต: พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สมมุติภาวะโดยกล่าวถึงนางทมยันตีที่พลัดพรากจากพระนล นางเที่ยวถามไถ่หาพระนลกับต้นอโศก เป็นการให้นางทมยันตีซึ่งเป็นคนเจรจากับต้นอโศกที่ไม่ใช่คน ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์สมมุติภาวะ

๒๓. อุปนิเษท (Litotes) คือ เป็นภาพพจน์ที่กล่าวลดน้ำหนักของเนื้อความในเชิงปฏิเสธ มีลักษณะคล้ายกับภาพพจน์อวพจน์ แต่ต่างกันที่เป็นการแสดงออกในเชิงปฏิเสธ

ตัวอย่าง

“อันสาวใหญ่แยบคายกัลเม็ด เบ็ดเตล็ดการเล่นเห็น**ไม่ชั่ว**

ว่าพลางทางขยดเข้าใกล้ตัว ต้องบัวไม่บีบระบมมือ”

(พระรถคำกลอน: กรมศิลปากร)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปนิเษท โดยกล่าวว่าพลายแก้วแอบพลอดรักกับนางสายทอง ในทางสังคมเห็นว่าเป็นเรื่องไม่ดี แต่ในความรู้สึกของตัวละครเห็นว่าเป็นเรื่องไม่ชั่ว เป็นการลดน้ำหนักลง ซึ่งจะเห็นเป็นเรื่องดีคงไม่มีใครรับได้ จึงใช้อุปนิเษท “ไม่ชั่ว” ลดน้ำหนักของเนื้อความลงในเชิงปฏิเสธ

๒๔. การเปรียบต่าง (Contrast) คือ การอธิบายเปรียบเทียบ เป็นการอธิบายเปรียบเทียบชนิดที่ตรงกันข้าม คืออธิบายสิ่งหนึ่งโดยเทียบกับสิ่งที่มีลักษณะตรงกัน

๒๕. อุตมนัย (Climax) คือ วิธีจัดลำดับความคิดหรือถ้อยคำจากสิ่งที่สำคัญน้อยไปหาสิ่งสำคัญมากขึ้นตามลำดับจนถึงสิ่งสำคัญที่สุดอันเป็นจุดยอด

๒๖. การหักมุม (Anticlimax) คือ วิธีนำผู้อ่านหรือผู้ฟังให้ติดตามความคิดหรือสิ่งที่สำคัญน้อยไปหาความคิดหรือสิ่งที่สำคัญมากขึ้นโดยลำดับ จนผู้อ่านหวังว่าจะไปถึงความคิดหรือสิ่งอันเป็นจุดยอด แต่แล้วยังไม่ทันที่จะถึงจุดนั้นผู้พูดหรือผู้เขียนก็หักมุมกลับลงไปหาสิ่งที่ต่ำ สามัญ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ภาพพจน์ชนิดต่างๆ ที่นักวิชาการทางภาษาไทยได้กล่าวไว้นั้น ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์รวมกันได้ ๒๖ ชนิด ซึ่งจะได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการศึกษาวิเคราะห์ภาพพจน์ต่อไป

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย

๑. ความหมายของนวนิยาย

ความหมายของนวนิยายได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของนวนิยายไว้ ดังนี้

มาโนช ดินลานสกูล (๒๕๔๗: ๑๑) ได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายว่า นวนิยาย หมายถึง งานเขียนหรือเรื่องแต่งที่สมมติขึ้นมา ไม่ใช่เรื่องจริง แต่มีความสมจริงโดยอาศัยกลวิธีในการแต่งเพื่อทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกเหมือนกับว่าเป็นเรื่องจริง ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงเป็นด้านหลักและสาระเป็นด้านรอง

สายทิพย์ นุกูลกิจ (๒๕๔๓: ๑๑๒) ได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายว่า นวนิยาย คือ เรื่องสมมติที่มีลักษณะคล้ายกับเรื่องสั้น แต่มีเนื้อเรื่องยาวกว่าเรื่องสั้น เพราะผู้แต่งสามารถแสดงเหตุการณ์ในเรื่องให้ละเอียดได้หลายแง่หลายมุม นอกจากนี้แนวคิดของเรื่องก็อาจมีได้หลายประเด็น ทั้งแนวคิดเอกและแนวคิดรอง

ตรีศิลป์ บุญขจร (๒๕๔๒: ๑) ได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ว่า นวนิยายเป็นรูปแบบบันเทิงคดีที่ไทยเรารับมาจากตะวันตก และมีลักษณะแตกต่างไปจากบันเทิงคดีที่มีมาแต่เดิม มีลักษณะเนื้อหาใกล้เคียงกับความเป็นจริง

ชนิกานต์ กู้เกียรติ (๒๕๔๐: ๔๐) ได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ว่า นวนิยาย หมายถึง เรื่องเล่าแบบใหม่หรือนิยายแบบใหม่ เป็นคำศัพท์ที่คนไทยใช้เรียกวรรณกรรมบันเทิงคดี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเภทเรื่องสมมติที่แต่งเป็นร้อยแก้วขนาดยาวตามแบบตะวันตก ซึ่งแต่เดิมเรียกว่าเรื่องอ่านเล่น หรือเรื่องประโลมโลก

บุญยงค์ เกศเทศ (๒๕๓๖: ๙๓) กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ว่า นวนิยาย หมายถึง บันเทิงคดีที่เขียนขึ้นมาเพื่อบรรยายพฤติกรรมของมนุษย์และสังคม อาจจะได้เค้าจากความจริงหรือจินตนาการขึ้นมาเอง หรือผสมผสานระหว่างเค้าความจริงกับจินตนาการก็ได้

ธวัช ปุณโณทก (๒๕๒๗: ๘๗) ได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายว่า นวนิยาย คือ นิยายที่มีการผูกเรื่องให้สมจริง แสดงเหตุการณ์ พฤติกรรมของตัวละครจำลองจากชีวิตจริงของมนุษย์ในสังคม โดยผู้ประพันธ์มีความมุ่งหมายที่จะให้ความประเทืองอารมณ์แก่ผู้อ่านเป็นเป้าหมายหลักและให้ความประเทืองปัญญาเป็นเป้าหมายรอง

สมพร มันตะสูตร (๒๕๒๕: ๘๐) ได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ว่า นวนิยาย หมายถึง เรื่องที่เขียนเป็นร้อยแก้วชนิดพรรณนานาโวหาร อาจเป็นเรื่องสมมติทั้งหมดหรือสมมติบ้างจริงบ้าง มีความเกิน ๓๐,๐๐๐ – ๔๐,๐๐๐ คำขึ้นไป

ประทีป เหมือนนิล (๒๕๒๓: ๘๐) กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ว่า นวนิยาย หมายถึง การเล่าเรื่องที่เกิดจากจินตนาการในเชิงร้อยแก้ว เกี่ยวกับชีวิตบุคคลที่สมมติขึ้นมา บุคคลเหล่านั้นอาจจะมีลักษณะคงเดิม หรือมีการเปลี่ยนแปลงบ้างขณะมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้น ซึ่งจะต้องกินเวลานานพอสมควร

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (๒๕๑๙: ๑๑๓) กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ว่า ธรรมชาติของนวนิยายนั้น อย่างหนึ่งถือเป็นเรื่องแต่งมีตัวละครมักใช้กลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านเห็นได้ง่ายว่าไม่ใช่เรื่องจริง เป็นเรื่องสมมติ แม้จะแต่งเรื่องของบุคคลที่มีชีวิตอยู่จริงๆ ก็จะทำให้คนอ่านรู้ว่าไม่ได้เขียนเรื่องจริง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สิทธา พินิจภูวดลและคณะ (๒๕๒๐: ๒๑) ได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ว่า นวนิยาย หมายถึง วรรณกรรมที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว ในการเขียนเพื่อบรรยายถึงความเป็นอยู่ของมนุษย์ การกระทำ ผลของความคิด และการกระทำที่มีต่อความเป็นไปของชีวิต

สุพรรณี วราทร (๒๕๑๙: ๑) ได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ว่า นวนิยาย หมายถึง เรื่องร้อยแก้วแบบพรรณนาโวหาร หรือเรื่องเล่าที่สมมติขึ้นซึ่งมีความยาวเกินกว่า ๓๐,๐๐๐ ถึง ๔๐,๐๐๐ คำ

จากที่มีผู้กล่าวไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า นวนิยาย หมายถึง เรื่องที่แต่งขึ้นโดยใช้ภาษาแบบร้อยแก้ว เป็นเรื่องที่สมมติขึ้นหรือเป็นการเขียนที่จำลองขึ้นจากชีวิตของมนุษย์ เป็นการผูกเรื่องให้ดูสมจริง มีเนื้อหาแตกต่างกันออกไป อาจจะสะท้อนสภาพสังคม การเมือง หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก ซึ่งจะถ่ายทอดออกมาโดยผ่านพฤติกรรมของตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายนั้นๆ มักจะมีการผูกเรื่องให้ดูสมจริง หรือผสมผสานระหว่างเค้าความจริงกับจินตนาการก็ได้

๒ ประเภทของนวนิยาย

ประเภทของนวนิยายได้มีนักวิชาการหลายท่านได้จำแนกประเภทของนวนิยายไว้ ดังนี้

มาโนช ดินลานสกูล (๒๕๔๗: ๑๔) ได้แบ่งประเภทนวนิยาย ๒ ลักษณะ คือ แบ่งตามแนวคิดของผู้แต่ง และแบ่งโดยยึดเนื้อหาของนวนิยายอีกอย่างหนึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. นวนิยายตามแนวคิดของผู้แต่งแบ่งได้อีก ๒ ประเภท ได้แก่

๑.๑ นวนิยายมุ่งฝัน หมายถึง นวนิยายที่เขียนขึ้นมาโดยอาศัยจินตนาการเป็นสำคัญ ไม่สนใจความสมจริงทั้งในแง่การสร้างตัวละคร ฉากหรือบรรยากาศ การดำเนินเรื่อง ตลอดจนบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งในหนังสือทางวรรณกรรมทั่วไปอาจเรียกนวนิยายประเภทนี้ว่า นวนิยายพาฝัน นวนิยายหลีกหนี นวนิยายคลาสลิค เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑.๒ นวนิยายมุ่งจริง หมายถึง นวนิยายที่เขียนขึ้นมาเพื่อต้องการสะท้อนสภาพชีวิตหรือสังคมในด้านต่างๆ สะท้อนธรรมชาติ ปรัชญาชีวิต ธรรมะ อาจจะโดยตรงหรือใช้สัญลักษณ์โดยอาศัยตัวละคร ฉากหรือบรรยากาศ การดำเนินเรื่อง บทสนทนาที่มีลักษณะสมจริง ซึ่งในหนังสือวรรณกรรมทั่วไปอาจจะเรียกนวนิยายประเภทนี้ว่า นวนิยายเพื่อชีวิต นวนิยายการเมือง นวนิยายสัจนิยม เป็นต้น

๒. นวนิยายตามเนื้อหาของนวนิยายแบ่งได้อีก ๘ ประเภท ได้แก่

๒.๑ นวนิยายความรัก หมายถึง นวนิยายที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความรักที่มนุษย์มีต่อกัน ไม่ว่าในฐานะใดหรือความสัมพันธ์แบบใด เช่น หนุ่มสาว พ่อแม่ลูก เพื่อน เป็นต้น

๒.๒ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ หมายถึง นวนิยายที่ใช้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มาเป็นส่วนสำคัญของเนื้อเรื่อง อาจจะเป็นเหตุการณ์ ตัวละครหรือทุกส่วน

๒.๓ นวนิยายวิทยาศาสตร์ หมายถึง นวนิยายที่แต่งโดยอาศัยเรื่องราว ข้อมูล ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาเป็นส่วนสำคัญของเรื่อง เพื่อที่จะนำเสนอความคิดของผู้แต่งในทำนองเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับวิทยาศาสตร์

๒.๔ นวนิยายการเมือง หมายถึง นวนิยายที่มุ่งนำเสนอเรื่องราว ข้อมูลหรือเหตุการณ์ทางการเมือง การปกครองในยุคสมัยต่างๆ

๒.๕ นวนิยายศาสนาหรือธรรมะ หมายถึง นวนิยายที่นำเสนอหลักธรรมะทางศาสนาเป็นสำคัญ เพื่อจรรโลงสังคม ตลอดจนนวนิยายที่สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับศาสนาด้านต่างๆ ในยุคสมัยต่างๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒.๖ นวนิยายสะท้อนสังคม หมายถึง นวนิยายที่สะท้อนปัญหาต่างๆ ในสังคม เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาความยากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาการศึกษา เป็นต้น

๒.๗ นวนิยายลึกลับ ผจญภัย หมายถึง นวนิยายที่มีเนื้อเรื่องมุ่งเน้นโครงเรื่องให้สนุกสนานโดยอาศัยความลึกลับซับซ้อน การต่อสู้ผจญภัยของตัวละคร อาจจะเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงหรือจินตนาการขึ้นมา

๒.๘ นวนิยายธรรมชาติ หมายถึง นวนิยายที่มุ่งเสนอความประทับใจของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ สะท้อนคุณค่าธรรมชาติ สะท้อนปัญหาการทำลายธรรมชาติ

สรุปได้ว่า มาโนช ดินลานสกูล ได้แบ่งประเภทนวนิยาย ๒ ลักษณะ คือ แบ่งตามแนวคิดของผู้แต่ง และแบ่งตามเนื้อหาของนวนิยาย โดยนวนิยายที่แบ่งตามแนวคิดของผู้แต่งแบ่งได้อีก ๒ ประเภท ได้แก่ นวนิยายมุ่งฝัน นวนิยายมุ่งจริง และนวนิยายที่แบ่งตามเนื้อหาของนวนิยาย แบ่งได้อีก ๘ ประเภท ได้แก่ นวนิยายความรัก นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายวิทยาศาสตร์ นวนิยายการเมือง นวนิยายศาสนาหรือธรรมะ นวนิยายสะท้อนสังคม นวนิยายลึกลับ ผจญภัยและนวนิยายธรรมชาติ

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (๒๕๑๙: ๖๙) ได้แบ่งประเภทของนวนิยายออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. นวนิยายพาฝัน (Romantic) คือ นวนิยายที่ผู้ประพันธ์พอใจระบายภาพงดงามกว่าภาพที่สกปรกของชีวิต เนื้อเรื่องมักจะดำเนินไปในทางที่ตัวเอกได้รับความทุกข์ในตอนต้น ในบั้นปลายมักจะได้รับความสุขสมปรารถนา ผู้ประพันธ์ต้องการให้ผู้อ่านเห็นส่วนที่งดงามบางประการเกินกว่าที่เป็นจริงและมักมีตัวละครที่มีความดีเด่นเห็นชัดให้ผู้อ่านได้ชื่นชม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒. นวนิยายประเภทวาดภาพจริง (Realistic) คือ นวนิยายที่ผู้ประพันธ์ไม่ได้พยายามวาดภาพชีวิตที่เป็นจริงแท้ๆ มักมีความดีความชั่วระคนปนกันไป คนดีก็มี คนชั่วก็มี บางคราวคนชั่วก็มักได้รับประโยชน์ทางโลกจากการกระทำชั่ว บางคราวก็ได้รับโทษไปตามความชั่วร้าย

สรุปได้ว่า บุญเหลือ เทพยสุวรรณได้แบ่งประเภทนวนิยายไว้ ๒ ประเภท คือ นวนิยายพาฝันและนวนิยายประเภทวาดภาพจริง

ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง (๒๕๓๓: ๑๑-๑๒) และสุพรรณี วราทร (๒๕๑๙: ๑๔-๒๐) ได้แบ่งประเภทของนวนิยายโดยอาศัยเนื้อหาเป็นเกณฑ์ไว้เหมือนกัน โดยแบ่งออกได้เป็น ๑๑ ประเภทสรุปได้ดังนี้

๑. นวนิยายรัก หมายถึง นวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรักระหว่างชายกับหญิงมีสามแนว คือ นวนิยายรักเบาสมอง นวนิยายรักสุข และนวนิยายรักโศก มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความสนุกสนานแก่ผู้อ่านมากกว่าจะแสดงข้อคิด เป็นเรื่องชีวิตรักที่มีแต่ความสุขสดชื่นปราศจากอุปสรรคใดๆ

๒. นวนิยายสะท้อนสังคม เป็นนวนิยายที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมส่วนใดส่วนหนึ่งในสมัยหนึ่ง ผู้ประพันธ์อาจแสดงสภาพความเป็นไปทั่วๆไป หรือมุ่งแสดงแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่งของสังคมนั้นก็ได้ นวนิยายประเภทนี้มีลักษณะของนวนิยายสมจริงด้วย

๓. นวนิยายแสดงข้อคิดหรือปัญหา หมายถึง นวนิยายที่มุ่งแสดงทัศนคติของผู้ประพันธ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือชี้ให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีลักษณะคล้ายกับนวนิยายสะท้อนสังคมแต่เป็นการเน้นเฉพาะเรื่องที่เป็นปัญหามิใช่การแสดงรายละเอียดความเป็นไปในสังคมนั้น ผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากข้อคิดนอกเหนือจากความบันเทิงตามเนื้อเรื่อง

๔. นวนิยายชีวิตโลดโผน ตัวเอกในนวนิยายประเภทนี้ต้องเก่งกล้ามาก เพราะมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการต่อสู้ การเสี่ยงชีวิตเพื่อแสดงความกล้าหาญและมักจบอย่างมีความสุข

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๕. อาชญนิยาย คือ นวนิยายที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการสืบสวนคดีต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยความลึกลับ การเผชิญอันตราย และการต่อสู้ เป็นนวนิยายประเภทที่เก่าแก่ประเภทหนึ่ง

๖. นวนิยายผจญภัย หมายถึง นวนิยายที่มีเหตุการณ์เสี่ยงอันตรายซึ่งบางครั้งอาจเป็นเหตุการณ์ที่มหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ อันเกิดจากจินตนาการของผู้แต่ง นอกจากนี้ต้องมีการต่อสู้และเรื่องราวเกี่ยวข้องกับสตรี และเหตุการณ์ร้ายแรงต่างๆ แต่ในที่สุดจะคลี่คลายไปในทางที่ดี

๗. หัสนิยาย เป็นนวนิยายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนานผ่อนคลายอารมณ์แก่ผู้อ่านเป็นประการสำคัญ

๘. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ หมายถึง นวนิยายที่เกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ มีหลายลักษณะ เช่น นวนิยายที่อาศัยเหตุการณ์สมัยใดสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์เป็นโครงเรื่อง ใช้บุคคลที่มีชีวิตจริงเป็นตัวละครบางตัวแต่กำหนดบทบาทและบทเจรจาขึ้นใหม่

๙. นวนิยายการเมือง นวนิยายประเภทนี้ในต่างประเทศมีมากแต่ของไทยยังมีน้อย เพิ่งเริ่มต้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว นวนิยายประเภทนี้อาจจัดเป็นนวนิยายแสดงข้อคิดแนวหนึ่ง มีวิธีเสนอเรื่อง ๔ แบบ คือ กล่าวถึงสถาบันทางการเมืองสถาบันใดสถาบันหนึ่ง กล่าวถึงการต่อสู้ทางการเมืองของตัวละครเอก กล่าวถึงการถกเถียงเกี่ยวกับปรัชญาการเมืองและลัทธิความเชื่อถือต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของตัวละครในเรื่อง

๑๐. นวนิยายอิงพุทธศาสนา มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา หรืออาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นโครงเรื่อง อาจจัดเป็นนวนิยายแสดงข้อคิดเห็นแนวหนึ่งได้

๑๑. นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ นวนิยายประเภทนี้ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ประกอบในการวางโครงเรื่อง และกำหนดเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้จินตนาการของผู้ประพันธ์ประกอบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปได้ว่า ทวีศักดิ์ ปิ่นทองและสุพรรณี วราทร ได้แบ่งประเภทนวนิยายไว้เหมือนกัน ๑๑ ประเภท ได้แก่ นวนิยายรัก นวนิยายสะท้อนสังคม นวนิยายแสดงข้อคิดหรือปัญหา นวนิยายชีวิตโลดโผน อาชญนิยาย นวนิยายผจญภัย หัสนิยาย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายการเมือง นวนิยายอิงพุทธศาสนาและนวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์

ธวัช ปุณโณทก (๒๕๒๗: ๘๘ – ๙๒) สิทธา พินิจภูวดลและคณะ (๒๕๒๐: ๒๒-๒๗) ได้กล่าวถึงประเภทของนวนิยายไว้เหมือนกันและแตกต่างกัน ในส่วนที่เหมือนกันได้แบ่งตามแนวคิดและแบ่งตามเนื้อเรื่องของนวนิยาย ๒ ลักษณะสรุปได้ว่า

๑. ประเภทของนวนิยายที่แบ่งตามแนวคิดในการเขียนสรุปได้ดังนี้

๑.๑ ประเภทคลาสลิค ได้แก่ การนำเรื่องราวโบราณมาเขียนใหม่ โดยอาศัยเค้าโครงเรื่องจากนิทานนิยายประวัติศาสตร์ หรือวรรณคดีของเก่า เช่น สามก๊กฉบับวนิพก เป็นต้น

๑.๒ ประเภทสัจนิยม หรือเหมือนจริง คือ นวนิยายที่นำเค้าโครงเรื่องมาจากเหตุการณ์จริงๆ ที่ได้เกิดขึ้นในชีวิตมนุษย์หรือเลียนแบบเหตุการณ์ในชีวิต โดยสอดแทรกความคิดกับจินตนาการลงไปด้วย

๑.๓ ประเภทธรรมชาตินิยม แต่เดิมนวนิยายประเภทนี้มุ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติ โดยเชื่อว่าธรรมชาติเป็นสิ่งประเสริฐ และจำเป็นต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ ทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม คนใดประพฤติตนฝืนธรรมชาติก็จะได้รับความยุ่งยาก ต่อมานักเขียนประเภทธรรมชาตินิยมมีแนวโน้มกล่าวถึงธรรมชาติฝ่ายต่ำของมนุษย์มากกว่าธรรมชาติฝ่ายสูง เช่น กล่าวถึงความอ่อนแอ ความสกปรกโสมม เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒. ประเภทของนวนิยายที่แบ่งตามเนื้อหาของเรื่องสรุปได้ ดังนี้

๒.๑ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ คือ นวนิยายที่นำเนื้อเรื่องตอนใดตอนหนึ่งของประวัติศาสตร์ หรือบุคคลในประวัติศาสตร์มาผูกเรื่องราวเป็นโครงเรื่อง โดยอาศัยจินตนาการของผู้ประพันธ์ปรุงแต่ง “ศาสตร์” ให้เป็น “ศิลป์” และเพิ่มบุคคลอื่นลงไปในเนื้อเรื่อง เพื่อให้แสดงพฤติกรรมที่น่าเร้าใจ เช่น ผู้ชนะสิบทิศ ของ ยาขอบ ขุนศึก ของไม้เมืองเดิม เป็นต้น

๒.๒ นวนิยายสังคมและการเมือง คือ นวนิยายที่มีโครงเรื่องเกี่ยวเนื่องด้วยปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ การปกครอง ตลอดจนปัญหาการขัดแย้งของสังคม ในการดำเนินเรื่องนักเขียนอาจใช้กลวิธีการดำเนินเรื่องอย่างแยบยลในการเสนอปัญหาดังกล่าวผ่านตัวละครมาสู่ผู้อ่าน คือให้ผู้อ่านทราบถึงปัญหาทางสังคม การขัดแย้งทางความคิดทางการเมือง เช่น ไผ่แดง ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ความรักของวัลยา ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นต้น

ส่วนประเภทของนวนิยายที่ ธวัช ปุณโณทก (๒๕๒๗: ๘๘ – ๙๒)ได้แบ่งไว้แตกต่างกันตามแนวคิดและตามเนื้อเรื่องของนวนิยาย มีดังนี้

๑. ประเภทของนวนิยายที่แบ่งตามแนวคิด

๑.๑ นวนิยายจินตนิยม บางครั้งเรียกว่า “นวนิยายพาฝัน” คือ นวนิยายที่มุ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของอารมณ์ ความรู้สึก และญาณสังหรณ์ นวนิยายประเภทนี้มุ่งที่จะประเทืองอารมณ์เป็นหลัก โดยมิได้คำนึงถึงสารประโยชน์ต่อปัญญา เช่น โดมผู้จองหอง บ้านทรายทอง พจมาน สว่างวงศ์ ของ ก. สุรางคนางค์ เป็นต้น

๑.๒ นวนิยายสัจนิยมใหม่ เป็นนวนิยายที่พัฒนาต่อจากนวนิยายสัจนิยม โดยพิจารณาจุดอ่อนในการมองสังคมแบบสมจริงที่ค่อนข้างจะหยุดนิ่ง กระแสความคิดใหม่ในกลุ่มนวนิยายสัจนิยมใหม่ที่มองสภาพชีวิตและสังคมแบบสมจริง ควบคู่ไปกับการพัฒนาและการคลี่คลายทางด้าน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สังคม และสอดแทรกทัศนะ ในการพัฒนาสังคมอย่างมีอุดมการณ์และเชื่อมั่น เช่น พิราบแดง ของ สุวัฒน์ วรดิลกขบวนการเสรีจีน ของ สด กูรมะโรหิต เป็นต้น

๒. ประเภทของนวนิยายที่แบ่งตามเนื้อเรื่อง

๒.๑ นวนิยายลูกทุ่ง คือ นวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตในสังคมชนบท ซึ่งผู้เขียนมุ่งที่จะเสนอสภาพสังคม แนวคิด ปรัชญาชีวิตของสังคมอีกมุมหนึ่ง เป็นการสะท้อนสภาพชีวิตที่ยากแค้น การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่รอด หรืออาจจะเสนอสภาพชีวิตของสังคมชนบทที่มีความรื่นรมย์ท่ามกลางธรรมชาติ และสังคมที่ไม่ดิ้นรนมากนักก็ได้ เช่น ชายสามโบสถ์ ของไม้เมืองเดิม ลูกอีสาน ของ คำพูน บุญทวี เป็นต้น

๒.๒ นวนิยายต่างแดน คือ นวนิยายที่ใช้ฉาก หรือสถานที่ต่างประเทศในการดำเนินเรื่อง ฉะนั้น คตินิยมจึงมีลักษณะประสมประสานระหว่างแนวคิดแบบไทยและต่างประเทศอยู่มาก ผู้เขียนมุ่งจะเปรียบเทียบคตินิยมและปรัชญาชีวิตของสังคมนั้นๆ ด้วย นอกจากนี้นวนิยายต่างแดนยังมีส่วนในการเสนอฉาก สถานที่ต่างประเทศ เป็นลักษณะสารคดีนำเที่ยวอยู่บ้าง เช่น ข้างหลังภาพ ของ ศรีบูรพา ปักกิ่งนครแห่งความหลัง ของ สด กูรมะโรหิต เป็นต้น

๒.๓ นวนิยายอาชญากรรม และนักสืบ เป็นนวนิยายที่ผู้เขียนผูกโครงเรื่องให้ซับซ้อน ซ่อนเงื่อน ซ่อนปม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความระทึกใจ สะเทือนอารมณ์ไปตามตัวละครและเนื้อเรื่อง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับจารกรรม การสืบสวน เช่น เล็บครุฑ ของ พนมเทียน เป็นต้น

๒.๔ นวนิยายอิงศาสนา คือ นวนิยายที่มุ่งเสนอสาระทางจริยธรรมแก่สังคมแต่ก็ไม่ได้เขียนเป็นแบบเทศนาโวหาร แต่กลับผูกเรื่องเป็นนวนิยาย มีตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านจับประเด็นสำคัญของเรื่องเอาเอง หรือผู้เขียนพยายามเสนอแนวคิด คติธรรม จริยธรรม โดยผ่านพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องสู่ผู้อ่าน โครงเรื่องส่วนใหญ่จะนำมาจากเรื่องราวที่มีอยู่ในศาสนา เช่น กามนิตวาสิฏฐี ของเสฐียรโกเศสและนาคะประทีป เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒.๕ นวนิยายมหัศจรรย์ หรือบางครั้งเรียกว่า นวนิยายประเภทเหนือธรรมชาติ คือ นวนิยายที่มีโครงเรื่องลึกลับ โดยผู้เขียนอาจจะจินตนาการเอาเอง หรือใช้ความฝันประเภทฟุ้งเฟ้อของผู้เขียน นำเรื่องราวเหล่านั้นมาผูกเป็นโครงเรื่อง โดยไม่มีเจตนาจะให้เป็นความจริง เช่น โรงแรมผีของ อ. อรรถจินดา แก้วขนเหล็ก ขิง ตรี อภิรุม เป็นต้น

ส่วนประเภทของนวนิยายที่สิทธา พินิจภูวดลและคณะ (๒๕๒๐: ๒๒-๒๗) ได้แบ่งไว้แตกต่างกันตามแนวคิดและตามเนื้อเรื่องของนวนิยาย มีดังนี้

๑. ประเภทของนวนิยายที่แบ่งตามแนวคิดในการเขียนสรุปได้ดังนี้

๑.๑ ประเภทเหนือธรรมชาติ และภูตผีปีศาจ นวนิยายที่ใช้แนวคิดประเภทเหนือธรรมชาติก็มักจะกล่าวถึงความฝันของผู้แต่งเอง ความฝันประเภทฟุ้งเฟื่อง โลดโผน เป็นที่ถูกใจเด็กๆ และผู้ที่ต้องการพักผ่อนสมอง

๑.๒ ประเภทสัญญลักขณ์นิยม นวนิยายที่นำแนวคิดสัญญลักขณ์นิยมมาเขียนนั้นมักจะไม่กล่าวถึงความจริงอย่างตรงไปตรงมา แต่จะนำสิ่งอื่นมากล่าวถึงเพื่อเป็นทางชักนำความคิดและความคิดนำไปสู่ความจริง

๑.๓ ประเภทธรรมนิยม แนวคิดนี้มุ่งนำธรรมปรัชญาคติชีวิตมาสอดแทรกลงในเรื่องของนวนิยาย โดยตั้งใจสอนผู้อ่านให้รู้จักใช้ศีลธรรมเป็นแนวทางของชีวิต เป็นสิ่งควบคุมความประพฤติและสรรค์สร้างความสุขความเจริญให้แก่สังคม วรรณกรรมที่ใช้ธรรมนิยมเป็นแนวคิดก็มีประเภทวรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมศาสนา เป็นต้น

๑.๔ ประเภทแนวคิดประทับใจ และแนวบรรยายพรรณนา นวนิยายที่ใช้แนวคิดประทับใจมุ่งอธิบายถึงความรู้สึกที่ประทับตรึงใจโดยไม่ต้องการสั่งสอน ไม่ตั้งใจให้ความจริงหรือให้เหตุผลแต่อย่างใด แม้แต่เนื้อเรื่องก็ไม่ค่อยมีเหตุการณ์มากนัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑.๕ แนวคิดตามข้อมูลที่แปลกใหม่ นวนิยายประเภทนี้มักจะมุ่งแสดงให้เห็นสิ่งที่ค้นพบขึ้นใหม่ในวงวิชาการ เช่น อานุภาพของรังสีปรมาณู โลกอื่น ภพอื่น อวกาศ เป็นต้น

๒. ประเภทของนวนิยายที่แบ่งตามเนื้อเรื่อง

๒.๑ นวนิยายอิงวรรณคดี ได้แก่ นวนิยายที่นำเรื่องราวของวรรณคดีโบราณ มาเขียนใหม่เป็นรูปนวนิยาย เดิมอาจจะเป็นมหากาพย์ นิทานนิยาย ต่อมานักเขียนนวนิยายได้นำเค้าเรื่องมาเขียนในรูปนวนิยาย

๒.๒ นวนิยายวิทยาศาสตร์ ได้แก่ นวนิยายที่นำความตื่นเต้นมหัศจรรย์ทางวิทยาศาสตร์มาเขียนเป็นเนื้อเรื่อง เช่น เรื่องมนุษย์ต่างดาว เป็นต้น

๒.๓ นวนิยายตำรวจ ได้แก่ นวนิยายที่นำเรื่องของฆาตกร นักการพนัน นักเลง มาเขียน รวมทั้งเรื่องของนักสืบสายลับในสงครามต่างๆ ด้วย นวนิยายประเภทนี้มุ่งเร้าความตื่นเต้น โดยย้ายผู้อ่านจากสิ่งแวดล้อมจริงๆ เข้ามาอยู่ในขอบเขตใหม่แคบๆ และยุ่งยาก แล้วค่อยๆ พาผู้อ่านผ่านความยุ่งยากออกไปทีละเล็กทีละน้อยจนหมด

๒.๔ นวนิยายภูตผีปีศาจ ได้แก่ นวนิยายที่นำอำนาจลึกลับเหลือเชื่อของภูตผีปีศาจตลอดจนธรรมชาติมาเขียนเป็นเนื้อเรื่อง เช่น เรื่องผีดิบ ผีสิงต่างๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ธวัช ปุณโณทก สิทธา พินิจภูวดลและคณะ ได้แบ่งประเภทนวนิยายไว้ ๒ ลักษณะ คือ แบ่งตามแนวคิดในการเขียน และแบ่งโดยยึดเนื้อหาของเรื่อง ในส่วนที่แบ่งไว้เหมือนกันตามแนวคิดในการเขียน มี ๓ ประเภท คือ นวนิยายคลาสลิก นวนิยายสัจนิยม นวนิยายธรรมชาตินิยม แบ่งตามเนื้อหาของเรื่องมี ๒ ประเภท ได้แก่ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายสังคมและการเมือง ในส่วนที่แบ่งไว้แตกต่างกันตามแนวคิดในการเขียน ธวัช ปุณโณทก แบ่งไว้ ๒ ประเภท ได้แก่ นวนิยายจินตนิยม นวนิยายสัจนิยมใหม่ แบ่งตามเนื้อหาของเรื่อง ๕ ประเภท ได้แก่ นวนิยายลูกทุ่ง นวนิยายต่างแดน นวนิยายอาชญากรรม นวนิยายอิงศาสนา นวนิยายมหัศจรรย์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สิทธา พินิจภูวดลและคณะ แบ่งตามแนวคิดในการเขียนไว้ ๕ ประเภท ได้แก่ นวนิยายเหนือธรรมชาติ และภูตผีปีศาจ ประเภทสัญญลักขณ์นิยม ประเภทธรรมนิยม ประเภทแนวคิดประทับใจ ประเภทแนวคิดตามข้อมูลที่แปลกใหม่ แบ่งตามเนื้อหาของเรื่อง ๔ ประเภท ได้แก่ นวนิยายอิงวรรณคดี นวนิยายวิทยาศาสตร์ นวนิยายตำรวจ นวนิยายภูตผีปีศาจ

ดังนั้นประเภทของนวนิยายที่นักวิชาการได้กล่าวไว้พอจะสรุปได้ว่า ประเภทของนวนิยายสามารถจำแนกได้หลายเกณฑ์ ในการแบ่งประเภทของนวนิยายสามารถแบ่งตามหลักใหญ่ๆ ได้ ๒ ประเภท คือ แบ่งตามแนวคิดในการเขียนและแบ่งตามเนื้อหาของนวนิยาย นวนิยายจึงมีหลากหลายประเภท การแบ่งประเภทของนวนิยายจึงขึ้นอยู่กับผู้วิเคราะห์ ว่าจะใช้เกณฑ์ใดในการแบ่งประเภทของนวนิยายเรื่องนั้น ส่วนในงานวิจัยนี้ได้ใช้การแบ่งประเภทของนวนิยายตามเกณฑ์ของมาโนช ดินลานสกูล (๒๕๔๗: ๑๔) ซึ่งได้แบ่งประเภทนวนิยาย ๒ ลักษณะ คือ แบ่งตามแนวคิดของผู้แต่งและแบ่งโดยยึดเนื้อหาของนวนิยายดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

๒.๓ องค์ประกอบของนวนิยาย

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ ดังนี้

วนิดา บำรุงไทย (๒๕๔๔: ๑๐๖-๑๔๕) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ ๕ ประการ สรุปได้ดังนี้

๑. โครงเรื่อง (Plot) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งในฐานะที่เป็นโครงสร้างของเรื่อง อันประกอบด้วยลำดับของเหตุการณ์ที่เกี่ยวพันต่อเนื่องและเป็นเหตุเป็นผลกัน โครงเรื่องเป็นสิ่งที่บอกว่าเกิดอะไรขึ้น และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีความหมายว่าอย่างไร

๒. ตัวละคร (Characters) คือ บุคคลที่ผู้แต่งกำหนดหรือสมมติขึ้นในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า ตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับเรื่องเล่าทุกประเภทรวมทั้งนวนิยาย ตัวละครมักเป็นจุดดึงดูดความสนใจ ความประทับใจของผู้อ่านมากกว่าส่วนอื่นๆ ของนวนิยาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๓. บทสนทนา (Dialogue) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งในนวนิยายเนื่องจากนวนิยายเป็นเรื่องเล่าขนาดยาว โดยทั่วไปผู้ประพันธ์ไม่อาจนำเสนอเรื่องโดยการพรรณนาหรือบรรยายตลอดทั้งเรื่องได้ การมีบทสนทนาของตัวละครจะเป็นการสลับปรับเปลี่ยนไม่ใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องอย่างเรียบเรื่อยจำเจด้วยการบรรยายเท่านั้น

๔. ฉาก (Setting) คือ สถานที่และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งสภาวะแวดล้อมแห่งสังคมซึ่งเป็นแหล่งที่เกิดเหตุการณ์ทั้งหมดและเหตุการณ์เฉพาะในแต่ละตอนของเรื่อง

๕. ท่วงทำนองเขียน (Style) หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของผู้เขียนแต่ละคนในการสรรใช้ภาษาทั้งด้านการใช้คำและแนวนิยมการใช้โวหาร

สรุปได้ว่า วนิดา บำรุงไทย ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ ๕ ประการ ได้แก่ โครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร (Characters) บทสนทนา (Dialogue) ฉาก (Setting) และท่วงทำนองเขียน (Style)

ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ (๒๕๔๐: ๒๒๕) ธวัช ปุณโณทก (๒๕๒๗: ๕๒-๕๕) สิทธา พินิจภูวดลและคณะ (๒๕๒๐: ๒๗-๓๓) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้เหมือนกัน ๕ ประการสรุปได้ดังนี้

๑. เนื้อเรื่อง (Story) แสดงถึงจุดมุ่งหมายอันเป็นแก่นของเรื่อง และสาระสำคัญของเรื่อง รวมถึงความสมเหตุสมผลในการดำเนินเรื่อง ปัจจุบันมักจะกล่าวถึงสิ่งต่างๆ แปลกๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตและสังคม

๒. ฉาก (Setting) คือ มโนภาพของผู้เขียนซึ่งได้แสดงออกมาสู่ผู้อ่านด้วยคำพูด หรือเป็นสถานที่ที่เกิดในนวนิยายนั้นอาจเป็นทะเล โรงพยาบาล ชายแดน สวนสาธารณะ ในการสร้างฉากของเรื่องผู้เขียนจะสร้างในลักษณะต่างๆ กัน และย่อมกลมกลืนกับเนื้อเรื่องของนวนิยายต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๓. การลำดับเรื่อง (Plot) การนำเหตุการณ์และเหตุบังเอิญต่างๆ ของเนื้อเรื่องมาต่อเข้าด้วยกัน ผู้เขียนตั้งใจว่าจะเสนอตอนใดก่อนหลัง การลำดับเรื่องจะต้องลำดับเรื่องดีไม่สับสน วกวน แม้จะสลับเรื่องก็ต้องมีเทคนิคแนบเนียน เช่น การเล่าเหตุการณ์ย้อนหลังไปยังอดีต เป็นต้น

๔. ทัศนะของผู้แต่ง (Point of View) ผู้แต่งนวนิยายย่อมต้องแทรกแนวคิดของตนลงในนวนิยาย บทสนทนาของตัวละคร เป็นต้น ผู้อ่านจะต้องรู้และนำแนวทัศนะของผู้เขียนมาวิจารณ์ได้ ความเห็นหรือปรัชญาของผู้เขียนจะสอดแทรกอยู่ในพฤติกรรมของตัวละคร หรือคำพูดของตัวละคร

๕. ตัวละคร (Characters) ตัวละครในนวนิยายจะต้องสอดคล้องกับแนวคิดของผู้แต่ง ตัวละครจะต้องมีลักษณะสมจริง ตัวละครอาจจะเป็นคนหรือสัตว์ที่ผู้แต่งวรรณกรรมได้วาดขึ้นในงานเขียนของเขา ทั้งที่เป็นหนังสือเริงรมย์ บทละคร และบทกวีนิพนธ์ ตัวละครเหล่านี้จะสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ฉาก และจุดมุ่งหมายของผู้แต่งวรรณกรรม

สรุปได้ว่า ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ ธวัช ปุณโณทก สิทธา พินิจภูวดลและคณะ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ ๕ ประการ ได้แก่ เนื้อเรื่อง (Story) ฉาก (Setting) การลำดับเรื่อง (Plot) ทัศนะของผู้แต่ง (Point of View) และตัวละคร (Characters)

สุพรรณี วราทร (๒๕๑๙: ๓-๗) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ว่า นวนิยายต้องมีองค์ประกอบ ๖ ประการ สรุปได้ดังนี้

๑. โครงเรื่อง หมายถึง เค้าโครงของพฤติกรรมในนวนิยายซึ่งผู้ประพันธ์กำหนดขึ้น คำว่าพฤติกรรมหมายถึงเหตุการณ์ชุดหนึ่งหรือความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาในเรื่อง โครงเรื่องของนวนิยายมีสองชนิด คือ โครงเรื่องใหญ่ และโครงเรื่องย่อย โครงเรื่องใหญ่ คือ แนวที่ผู้ประพันธ์ต้องการให้เรื่องดำเนินไป ต้องมีการผูกปมเรื่องให้ซับซ้อนและคลี่คลายเงื่อนปมเหล่านี้ในตอนจบ โครงเรื่องย่อย หมายถึง เรื่องที่แทรกอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ มีความสำคัญน้อยกว่าแต่เป็นส่วนที่เพิ่มความสนุกสนานแก่เนื้อเรื่อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒. ตัวละคร หมายถึง ผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่องหรือเป็นผู้ที่ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามโครงเรื่องที่ผู้ประพันธ์กำหนดขึ้น ตัวละครที่ดีต้องมีชีวิต กล่าวคือแสดงบทบาท พูด คิด ทำกิริยาและมีปฏิกิริยาเช่นเดียวกับบุคคลจริงๆ ส่วนลักษณะและอุปนิสัยของตัวละครนั้นผู้ประพันธ์อาจนำมาจากบุคคลจริงๆ หรือจากจินตนาการก็ได้

๓. บทสนทนา คือ การสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละครในนวนิยาย เป็นส่วนที่ทำให้นวนิยายมีลักษณะคล้ายความจริงมากที่สุด บทเจรจาที่ดีต้องง่ายและเหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร บทเจรจาระหว่างตัวละครสองตัว ควรมีขนาดสั้นและยาวสลับกันและควรใช้การพรรณนาหรือการบรรยายคั่น

๔. บรรยากาศ คือ รายละเอียดในนวนิยายส่วนที่ก่อให้เกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งและเป็นพลังให้เกิดพฤติกรรมตามโครงเรื่องส่วนใหญ่ใช้วิธีพรรณนา

๕. ทัศนคติของผู้ประพันธ์ หมายถึง ทัศนะโดยทั่วไปของผู้ประพันธ์และความคิดเห็นของเขาในเรื่องต่างๆ ที่แสดงออกในนวนิยายเรื่องนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นการสนับสนุน เห็นอกเห็นใจหรือคัดค้านในความหมายอีกอย่างหนึ่ง หมายถึง ตัวผู้เล่าเรื่อง กล่าวคือ เหตุการณ์และพฤติกรรมในเรื่องนั้น ได้ถูกนำเสนอแก่ผู้อ่านโดยผ่านสายตาและทัศนะของผู้แต่งหรือตัวละครตัวใด

๖. ทำนองแต่ง หมายถึง แบบแผนและลักษณะการแสดงความรู้สึกและความคิดของผู้ประพันธ์ในนวนิยายเรื่องหนึ่งๆ ซึ่งเป็นวิธีเฉพาะของนักประพันธ์แต่ละคน ทำนองแต่งที่ดีต้องมีความชัดเจน ง่าย เป็นธรรมชาติ ใช้ภาษาเหมาะสม เข้าใจง่าย สละสลวยและมีความหมายตรง

สรุปได้ว่า สุพรรณี วราทร ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ ๖ ประการ ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา บรรยากาศ ทัศนคติของผู้ประพันธ์และทำนองแต่ง

ดังนั้นองค์ประกอบของนวนิยายที่นักวิชาการได้กล่าวไว้พอจะสรุปได้ว่า องค์ประกอบของนวนิยายจะต้องประกอบไปด้วยโครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก การลำดับเรื่อง ทำนอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แต่ง ซึ่งในเกณฑ์การจำแนกองค์ประกอบของนวนิยาย ส่วนใหญ่จะเหมือนกันขึ้นอยู่กับผู้วิเคราะห์จะเลือกใช้เกณฑ์ใด

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายสะท้อนสังคม

๑. ความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคมไว้ ดังนี้

มาโนช ดินลานสกูล (๒๕๔๗: ๑๖) ได้ให้ความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคมไว้ว่า นวนิยายสะท้อนสังคม หมายถึง นวนิยายที่สะท้อนปัญหาต่างๆ ในสังคม เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาความยากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาการศึกษา เป็นต้น

วนิดา บำรุงไทย (๒๕๔๔: ๕๕) ได้ให้ความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคมไว้ว่า นวนิยายสะท้อนสังคม คือ นวนิยายที่มีเนื้อหาแสดงอิทธิพลของสภาพสังคมที่มีต่อตัวละครหรือเหตุการณ์ของเรื่อง

ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง (๒๕๓๓: ๑๑) ได้ให้ความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคมไว้ว่า นวนิยายสะท้อนสังคม หมายถึง นวนิยายที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมส่วนใดส่วนหนึ่งในสมัยหนึ่ง ผู้ประพันธ์อาจแสดงสภาพความเป็นไปทั่วๆไป หรือมุ่งแสดงแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่งของสังคมนั้นก็ได้

สุพรรณี วราทร (๒๕๑๙: ๑๕) ได้ให้ความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคมไว้ว่า นวนิยายสะท้อนสังคม เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมส่วนใดส่วนหนึ่งในสมัยหนึ่ง ผู้ประพันธ์อาจแสดงสภาพความเป็นไปทั่วๆไป หรือมุ่งแสดงแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่งของสังคมนั้นก็ได้ นวนิยายประเภทนี้มีลักษณะของนวนิยายสมจริงด้วย เช่น เรื่องผู้ดี โดย ดอกไม้สด ทุ่งมหาราช โดยเรียมเอง สงครามชีวิต ของศรีบูรพา เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ธวัช ปุณโณทก (๒๕๒๗: ๙๐) ได้ให้ความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคมไว้ว่า นวนิยายสังคมเป็นนวนิยายที่ผู้เขียนพยายามที่จะชี้ให้เห็นปัญหาชีวิต สภาพชีวิตในสังคม โดยเสนอให้เห็นบทบาทของการดำเนินชีวิตในสังคม ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม การเสนอแนวคิดดังกล่าวนักเขียนมักเสนอผ่านพฤติกรรม หรือแนวคิดของตัวละคร เพื่อเป็นการชักนำให้ผู้อ่านทราบปัญหาทางสังคมนั้นๆ เช่น จดหมายจากเมืองไทย ของโบตั๋น ทะเลฤาอิ่ม ของสุวรรณี สุคนธา เป็นต้น

ดังนั้นความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคมที่นักวิชาการได้กล่าวไว้พอจะสรุปได้ว่า นวนิยายสะท้อนสังคม หมายถึง นวนิยายที่ผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงสภาพชีวิตในสังคมทั่วไป ปัญหาที่ปรากฏในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความไม่เท่าเทียมกันในการใช้ชีวิตในสังคม ความไม่เป็นธรรม หรือปัญหาที่ปรากฏในสมัยใดสมัยหนึ่ง โดยถ่ายทอดผ่านลักษณะนิสัยตัวละครในนวนิยาย

๒. นวนิยายสะท้อนสังคม ๑๕ เรื่อง จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (๒๕๔๒)ได้กล่าวถึงหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านซึ่งเป็นหนังสือที่ผ่านเกณฑ์ในการคัดเลือกจากงานวิจัยเรื่อง “การคัดเลือกและแนะนำหนังสือดีที่คนไทยน่าจะได้อ่าน” ของ วิทยากร เชียงกูล หนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านนี้ มีหนังสือนวนิยายทั้งหมดจำนวน ๒๗ เรื่อง และในจำนวนนี้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (๒๕๔๒)ได้ระบุไว้ในบทวิเคราะห์นวนิยายว่าเป็นนวนิยายสะท้อนสังคม ๑๕ เรื่อง ดังนี้

๒.๑ ละครแห่งชีวิต เป็นนวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ๓ ปี และเป็นหนังสือเล่มแรกของหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์ เป็นนวนิยายที่ใช้ฉากในประเทศและต่างประเทศเป็นเรื่องแรก ตัวละครเป็นคนไทยและชาวต่างชาติ มีการวางโครงเรื่อง วิธีการดำเนินเรื่อง ข้อคิดเห็น และการบรรยายฉากและตัวละครที่ชวนให้ติดตาม เนื้อเรื่องเป็นเรื่องของผู้คนที่อยู่ในชนชั้นผู้ดี หรือชนชั้นสูงในสมัยรัชกาลที่ ๗ สะท้อนสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ ๗ หนังสือเล่มนี้มีส่วนช่วยดึงดูดให้เยาวชนคนหนุ่มสาวจำนวนมาก ใฝ่ฝันอยากจะเป็นนักหนังสือพิมพ์อีกด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒.๒ หนึ่งในร้อย นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นผลงานเขียนของดอกไม้สด นามแฝงของ ม.ล. บุปผา นิมมานเหมินทร์ นวนิยายเรื่องหนึ่งในร้อยดีทั้งในแง่เนื้อหาที่สะท้อนชีวิตและสังคมสมัยนั้น และดีในเชิงวรรณศิลป์ เค้าโครงเรื่องกระชับ กะทัดรัด มีลักษณะหักมุมที่น่าสนใจ ตัวละครสมจริงมีชีวิตชีวา มีความเป็นไปได้ เนื้อเรื่องสะท้อนสังคมชั้นกลางกรุงเทพฯ ในช่วงหลังปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งค่อนข้างเห่อวัฒนธรรมฝรั่ง นอกจากนั้นหนึ่งในร้อยยังสะท้อนความคิดทัศนะของคนชั้นสูงและชั้นกลางในกรุงเทพฯ ในสมัยนั้นไว้มากพอสมควรทีเดียว

๒.๓ หญิงคนชั่ว นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๐ เป็นผลงานเขียนของ ก. สุรางคนางค์ หญิงคนชั่วเป็นนวนิยายที่มีโครงเรื่องธรรมดาๆ แต่สามารถสร้างรายละเอียดเหตุการณ์และการผูกบุคลิกตัวละคร สร้างความซับซ้อนเหตุการณ์ต่างๆ ช่วยให้เรื่องราวน่าติดตามได้มากขึ้น เนื้อเรื่องตัวละครเอก คือ โสเภณี ซึ่งทั้งยากจนและต่ำต้อย รื่นเป็นหญิงสาวลูกชาวนาฉะเชิงเทราเป็นชนชั้นล่าง ต่อมาเธอหลงคารมของชายหนุ่มผู้มาจากกรุงเทพฯ ตามเขาเข้าเมืองกรุง จนกระทั่งถูกนำไปขายเป็นหญิงโสเภณี ความประสงค์ของ ก.สุรางคนางค์ในการแต่งนวนิยายเรื่องนี้ คือ ขอให้เราเชื่อว่าความดีเลวอาจมีอยู่ในตัวของใครก็ได้ โดยตัดสินไม่ได้จากรูปการภายนอก ดังนั้นมนุษย์ควรมีความเป็นธรรมในการพิจารณาชีวิตผู้อื่นด้วย

๒.๔ พล นิกร กิมหงวน นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๑-๒๕๑๐ เป็นผลงานของ ป.อินทรปาลิต เนื้อเรื่องเป็นการนำเหตุการณ์ที่คนทั่วๆ ไปได้พบเห็นหรือได้ยินได้ฟัง ตั้งแต่เรื่องการบ้านการเมืองไปจนถึง เรื่องผี เรื่องจระเข้ เรื่องมวย เรื่องผัวๆ เมียๆ เรื่องสงคราม เรื่องอาชาญกรรมฯลฯ เรื่องต่างๆ เหล่านี้ ป.อินทรปาลิตนำมาเป็นจุดเริ่มในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ พล นิกร กิมหงวน เป็นบันเทิงคดีที่ล้ำค่าในฐานะที่เป็น “บันทึกความรู้สึกของสมัย” นอกจากนี้เนื้อเรื่องยังมีนัยทางการเมืองและสังคม วิจารณ์ความบ้องตื้นของวิธีคิดของรัฐบาล หรือวิพากษ์ระบบเศรษฐกิจไทยที่พึ่งพิงอยู่กับตะวันตก แต่อย่างไรก็ตามเรื่องนี้อ่านกันเป็นเรื่องชวนหัวมากกว่าจะเป็นเรื่องโจมตีรัฐบาล และนี่คือเสน่ห์ในเชิงวรรณศิลป์ที่ยังได้รับจากนวนิยาย เรื่อง พล นิกร กิมหงวน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒.๕ เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๕ และ ๒๔๙๓ เป็นผลงานเขียนของ ร.จันทพิมพะ เป็นนวนิยายสองภาคจบ ภาคแรกชื่อว่า “เราลิขิต” ภาคสองมีชื่อว่า “บนหลุมศพวาสิฏฐี” ร.จันทพิมพะสร้างโครงเรื่องโดยให้ข้อคิดว่า ผู้ยังอยู่หรือผู้รอด ไม่ใช่ผู้ชนะอีกทั้งอาจมีหรือย่อมมีบาดแผลทั้งตัว เนื้อเรื่อง ร.จันทพิมพะได้สร้างจิตรีมาเป็นตัวแทนของผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งเฝ้าดูว่าตัวเองได้รับความยุติธรรมดีอยู่ทุกขณะหรือไม่ จิตรีแต่งงานกับเผด็จ แล้วจิตรีก็ต้องร้องไห้กับสิ่งที่เธอเสียเปรียบไปแล้ว นวนิยายของ ร.จันทะพิมพะอ่านสนุก ชวนติดตาม รวมทั้งได้ช่วยให้เราเข้าใจสังคมไทยที่เปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัยด้วย

๒.๖ แม่สายสะอื้น นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๓-๒๔๙๔ เป็นผลงานเขียนของ อ.ไชยวรศิลป์ เป็นนวนิยายขนาดยาวเล่มเดียวจบ เนื้อเรื่องเป็นตำนานรักของสาวเหนือ มีโครงเรื่องที่แปลกออกไปถึงแม้ว่าจะยังรักษาแนวทาง “พระเอกเมืองกรุง นางเอกเอื้องเหนือ” อยู่ก็ตามแต่ อ.ไชยวรศิลป์สร้างตัวละครหญิงนันทาวดีเป็นเอื้องเหนือที่ไม่ใช่หญิงที่ง่ายสำหรับการเด็ดดอมของชาย โครงเรื่อง แม่สายสะอื้นให้ความสำคัญเท่าๆ กัน ระหว่างความรักของนันทาวดีที่มีต่อชายต่างถิ่นจากเมืองกรุง รัชต์ วัฒนา กับการดำเนินชีวิตที่เปี่ยมด้วยอุดมคติของนาถ ศรีสุริยวงศ์และวิฑูรย์ อินทร ชายหนุ่มผู้มีศรัทธาอย่างลึกซึ้งต่อนาถ และชุมชนชาวแม่สาย นวนิยาย เรื่องแม่สายสะอื้นนี้ มีเสน่ห์พิเศษอยู่ที่ว่าเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับดินแดน ชนชาติและชาวภาคเหนือ ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น

๒.๗ สี่แผ่นดิน นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๔ เป็นผลงานเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สี่แผ่นดินเป็นบทประพันธ์ลักษณะนวนิยายสมัยใหม่มุ่งสื่อสารกับคนร่วมสมัย หากโดยมิติกาลเวลาในเรื่อง ตลอดจนฉากทางสังคมย้อนอดีตขึ้นไปไกลถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นวนิยายเรื่องนี้ทำให้ผู้อ่านได้ความรู้ความคิดเกี่ยวกับสังคมไทยในช่วงสี่แผ่นดิน นับแต่แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ถึงแผ่นดินรัชกาลที่ ๘ นอกจากนี้ผู้อ่านยังได้รับข้อคิดของความเป็นอนิจจังที่ถ่ายทอดผ่านระดับครอบครัวของตัวละครและระดับสังคมของประเทศในสมัยราชาธิปไตยอีกด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒.๘ ทุ่งมหาราช นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๗ เป็นผลงานเขียนของ เรียม เอง ซึ่งเป็นนามแฝงของมาลัย ชูพินิจ ทุ่งมหาราชเป็นเรื่องราวที่เปรียบเสมือนบันทึกเหตุการณ์ของผู้เขียนสมัยเมื่อครั้งใช้ชีวิตอยู่กับบิดามารดาที่คลองสวนหมาก จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งในยุคนั้นผู้คนต้องประสบกับความยากลำบากนานัปการตั้งแต่ความอดอยากยากแค้น โรคภัยไข้เจ็บ โดยเฉพาะไข้ทรพิษ และภัยจากธรรมชาติ คือ ไฟป่า ทุ่งมหาราชจึงเท่ากับเป็นการสะท้อนภาพของเรื่องราวดังกล่าวผ่านตัวละครที่มีเลือดเนื้อและวิญญาณ ดังเช่น รุ่ง หรือขุนนิคมบริบาลตัวเอกของเรื่อง ที่ตัดสินใจลงหลักปักฐานเมื่อได้พบกับสุดใจ ผู้หญิงที่เขารักเมื่อแรกพบที่คลองสวนหมาก

๒.๙ เสเพลบอยชาวไร่ นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๒ เป็นผลงานเขียนของ รงค์ วงษ์สวรรค์ เนื้อหาเป็นบรรยากาศชนบทภาคกลางสะท้อนโลกียวิสัย ผู้คนเป็นสุขตามอัตภาพ รัฐจะเข้าไปเกี่ยวข้องน้อย ชีวิตพออยู่พอกินเพราะความสมบูรณ์ของธรรมชาติ ลักษณะทางสังคมยังให้ความสนใจแก่กันจนมีประเด็นนินทาอย่างสราญรมย์ กลุ่มตัวละครที่มีแจ้ง ใบตอง เป็นสายใยเขาเป็นโลกียชนระดับไม่ล้ำหน้าไปกว่าวิถีชีวิตของสังคมไทย แม้พวกเขาจะเป็นคนส่วนน้อยที่อาจจะล่วงศีลข้อกาเม ขโมยไก่วัดหรือบางรายพี้กัญชาและกินใบกระท่อม แต่ยังคงมีบรรทัดฐานวัดใจในเรื่องความดีงาม คุณค่าของเสเพลบอยชาวไร่นอกจากจะให้ความประเทืองอารมณ์แก่ผู้อ่านแล้วยังทำให้ผู้อ่านได้รับรสทางวรรณศิลป์ร่วมอีกด้วย

๒.๑๐ จดหมายจากเมืองไทย นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นผลงานเขียนของ โบตั๋น เป็นนวนิยายที่สะท้อนความเป็นจริงทั้งด้านชีวิตความเป็นอยู่และความคิดจิตใจของคนที่อพยพมาจากจีนผืนแผ่นดินใหญ่ในช่วงเวลาที่ประเทศจีนกำลังเผชิญกับสงครามภายในหมู่ขุนศึกและสงครามรุกรานจากญี่ปุ่น ก่อนที่จะจบลงด้วยสงครามปฏิวัติที่นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์ การดำเนินเรื่องโบตั๋นใช้กลวิธีให้ตัวเอก คือ ตันส่วงอู๋ เขียนจดหมายเล่าสารทุกข์สุกดิบถึงแม่ผู้ที่เขาหนีจากมา จดหมายจากเมืองไทยเป็นนวนิยายแนวเรียลลิสต์ คือ สมจริง อิงตามวิถีชีวิต วัฒนธรรม และฉากจริงของชุมชนจีนสำคัญในเขตกรุงเทพฯ และธนบุรีเป็นนวนิยายที่อ่านได้สนุกชวนติดตามแต่ต้นจนจบโดยไม่รู้สึกเบื่อหน่าย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒.๑๑ เขาชื่อกานต์ นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นผลงานเขียนของสุวรรณี สุคนธา เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลทางวรรณกรรม ประเภทนวนิยายจากองค์การสนธิสัญญาร่วมป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) ประจำปี พ.ศ.๒๕๑๓ นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของชีวิตหมออุดมคติผู้มีอดีตที่ยากจน และต้องการออกไปอยู่ในชนบท เพื่อจะได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนออกรับใช้บริการคนบ้านนอก คนยากจนผู้มีชีวิตอย่างยากจนแร้นแค้นและขาดแคลนแพทย์สมัยใหม่ เขาชื่อกานต์ค่อนข้างจะเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อน ซึ่งเป็นนหังสือที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งในวงการวรรณกรรมประเภทนวนิยายของบ้านเราด้วย

๒.๑๒ สร้างชีวิต นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๔ เป็นผลงานเขียนของ หลวงวิจิตรวาทการ เนื้อเรื่องตัวเอกเป็นหญิงสาวจากครอบครัวชาวนา นามว่า เรไร การต่อสู้ชีวิตของเรไรนั้น ต้องต่อสู้กับข้อจำกัดแห่งการเป็นชาวนา ที่ไร้ทั้งทรัพย์สิน เงินทอง ไร้การศึกษา แม้เรไรจะเรียนได้เพียงชั้นประถม แต่เธอขวนขวายช่วยพ่อแม่ทำงาน เป็นนิยายเสียสละรันทดของหญิงสาวที่ต่อสู้ทางอุดมการณ์ สร้างชีวิตคล้ายละครสอนใจมีประเด็นทางความคิดที่น่าสนใจ นำเสนอวิธีการมองปัญหาชาวนาอย่างใหม่ ซึ่งเป็นนวนิยายเรื่องหนึ่งที่มีคุณค่า

๒.๑๓ ตะวันตกดิน นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นผลงานเขียนของกฤษณา อโศกสิน เนื้อเรื่องสะท้อนให้เห็นด้านดีและด้านชั่วของมนุษย์ และได้ขยายจากเรื่องกามารมณ์ให้กว้างออกไปสู่เรื่องของการดำเนินไปของชีวิตในสังคม โดยสร้างให้ตัวเอก คือ โสรวาร ปสันนาวิทย์ ข้าราชการหนุ่ม ตัวละครเอกของเรื่องเป็นตัวแทนของมนุษย์ผู้เต็มไปด้วยกิเลสด้วยความทะเยอทะยานอยากมีอยากเป็น ตัวละครในตะวันตกดิน มีลักษณะสมจริงสูง เพราะไม่ดีจนเกินไปหรือเลวจนเกินไป แต่ทุกตัวประกอบด้วยข้อดีและข้อบกพร่องอย่างเป็นจริงเสมอ ตะวันตกดินทำให้ผู้อ่านได้เห็นว่า มนุษย์ที่น่ารังเกียจได้นำเอาโลกียวิสัยเข้าไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องมือในการไต่เต้าพาชีวิตขึ้นไปสู่สถานะอันน่าพึงใจทางวัตถุ ทั้งที่การไต่เต้าขึ้นไปนั้นไม่ได้ทำให้จิตใจของเขามีความสุขสงบเลยแม้แต่น้อย

๒.๑๔ พิราบแดง นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๗ เป็นผลงานเขียนของสุวัฒน์ วรดิลก สาระหรือแก่นเรื่องของพิราบแดง คือ การอุทิศตัวเสียสละเพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของประชาชนชั้นล่างผู้เสียเปรียบ และอุทิศตัวเสียสละต่อสู้เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของประเทศชาติที่ถูกต่างชาติเข้ามาเอาเปรียบ และสันติภาพที่ถาวรจะได้มาก็ด้วยการต่อสู้และการเสียสละอย่างไม่เห็นแก่ตัวอย่างแท้จริง นกพิราบที่เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ จึงมีสีแดงมิใช่สีขาว คุณค่าของนวนิยาย เรื่องพิราบแดงที่เด่นมีอยู่อย่างน้อย ๓ ประการ คือ สาระ ตัวละครที่เป็นสัญลักษณ์ หรือตัวแทนของเยาวชนผู้มีความเสียสละและอุทิศตนเพื่อบรรลุอุดมคติของตน และบทบาททางประวัติศาสตร์ของนวนิยายเล่มนี้เมื่อตีพิมพ์ออกมา

๓.๒.๑๕ ลูกอีสาน นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นผลงานเขียนของคำพูน บุญทวี เนื้อเรื่องใช้วิธีการเล่าเรื่องราวโดยผ่านเด็กชายคูน ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในถิ่นชนบทของอีสาน แถบที่จัดได้ว่าเป็นถิ่นที่แห้งแล้งแห่งหนึ่งของไทย ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวเด็กชายคูน ประกอบด้วยพ่อแม่ และลูก ๓ คน เพื่อนบ้านในละแวกนั้นไม่มีความแตกต่างกันนัก นั่นก็คือ ความจนข้นแค้นต้องหาอาหารตามธรรมชาติทุกอย่างที่กินได้ เมื่อความแห้งแล้งอย่างรุนแรงมาเยือน ครอบครัวเพื่อนบ้านก็เริ่มอพยพออกไป แต่ครอบครัวของเด็กชายคูน และกลุ่มที่สนิทชิดเชื้อกันยังคงอยู่ เพราะเขามีพ่อและแม่ที่เอาใจใส่ ขยันขันแข็งไม่ย่อท้อภัยและอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนมองเห็นความสำคัญของการศึกษา แม้จะยากจนอย่างไร เด็กชายคูนก็ได้เข้าเรียนในระดับการศึกษาประชาบาล ลูกอีสานผู้เขียนได้เล่าถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนความเชื่อของชาวอีสาน โดยผ่านเด็กชายคูน รวมไปถึงการบรรยายถึงสภาพความเป็นไปตามธรรมชาติของผู้คนและสภาพแวดล้อมด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อารัมภ์ เอี่ยมละออ (๒๕๕๒) ได้ศึกษา “การศึกษาการแปลภาพพจน์ในนวนิยายแปลฉบับภาษาไทย เรื่อง โหด และเหี้ยมไม่เงียบ โดยสุวิทย์ ขาวปลอด” ผลการศึกษาพบว่าในนวนิยายต้นฉบับ เรื่อง Red Dargon และ The Silence of the lambs รวมทั้งนวนิยายแปล เรื่อง โหด และเหี้ยมไม่เงียบ มีการใช้ภาพพจน์ ๔ ประเภท ตามการแบ่งประเภทของเมอร์เรย์ โนว์เลส และ โรซามุนด์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มูน คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และนามนัย และยังพบการใช้กลวิธีการแปลภาพพจน์ ๒ กลวิธี คือ การแปลโดยใช้ภาพพจน์และการแปลโดยไม่ใช้ภาพพจน์

ชาตบุษย์ นฤดม (๒๕๕๐) ได้ศึกษา “การศึกษาโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมซีไรท์ที่สื่อสะท้อนสภาพการเมืองไทย” ซึ่งรวบรวมจากวรรณกรรมรางวัลซีไรท์ที่สื่อสะท้อนสภาพการเมืองไทยจำนวน ๕ เรื่อง ได้แก่ เพียงความเคลื่อนไหว ขุนทองเจ้าจะกลับเมื่อฟ้าสาง นาฏกรรมบนลานกว้าง ใบไม้ที่หายไปและ ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน พบว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์อยู่ในวรรณกรรมรางวัลซีไรท์ทั้ง ๕ เรื่อง โดยสามารถจำแนกออกได้เป็น ๙ ประเภท คือ บุคลาธิษฐาน คำถามชวนคิดหรือปฏิปุจฉา ปฏิทรรศน์ อุปมา สัมพจนัย สัญลักษณ์ อุปลักษณ์ นามนัย อติพจน์ หรือการใช้คำพูดเกินจริง โวหารภาพพจน์ดังกล่าวได้สื่อสะท้อนให้เห็นสภาพการเมืองไทยได้เป็นอย่างดี

วิชุนี พันธ์น้อย (๒๕๕๐) ได้ศึกษา “วิเคราะห์การใช้คำ โวหารภาพพจน์ และแนวคิดในกลอนวัยรุ่นของสำนักพิมพ์ใยไหม” ซึ่งรวบรวมจากกลอนวัยรุ่นของสำนักพิมพ์ใยไหม ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้โวหารภาพพจน์ในหลายลักษณะ คือ อุปมา อุปลักษณ์ ปฏิปุจฉา บุคลาธิษฐาน อธิพจน์ เพื่อทำให้ผู้อ่านเข้าใจและเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียน ทำให้เกิดภาพในใจ เกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์ความรู้สึก และทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาของกลอนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สุกัญญา คงสูน (๒๕๕๐) ได้ศึกษา “การศึกษาวิเคราะห์สำนวนและโวหารภาพพจน์ในเพลงไทยลูกทุ่งของชาย เมืองสิงห์” ซึ่งรวบรวมจากเพลงไทยลูกทุ่งที่ชาย เมืองสิงห์ เป็นผู้ประพันธ์และขับร้องนอกจากนั้นยังมีเพลงที่ประพันธ์ให้นักร้องบุคคลอื่นขับร้อง และเพลงที่ผู้ประพันธ์เป็นบุคคลอื่นจำนวน ๒๑๖ เพลง พบว่า เพลงไทยลูกทุ่งของชาย เมืองสิงห์มีโวหารภาพพจน์ที่ปรากฏจำนวน ๑๓ ประเภท ได้แก่ โวหารภาพพจน์แบบอุปมา อุปลักษณ์ นามนัย ปฏิวาทะ ปฏิภาคพจน์ อาวัตพากย์ อติพจน์ อธิพจน์ ปฏิรูปพจน์ สมพจนัย ปฏิปุจฉา อุทาหรณ์และบุคลาธิษฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรกช อัญชลีนุกูล (๒๕๔๘) ได้ศึกษา “ภาษาสร้างสรรค์: การใช้ภาพพจน์ในนวนิยายของโสภาค สุวรรณ” ผลการศึกษาพบว่า โสภาค สุวรรณนิยมสร้างสรรค์ภาพพจน์ให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจ ๔ ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และอติพจน์ ด้วยกลวิธีทางตรงและกลวิธีทางอ้อม คำบ่งชี้ภาพพจน์ประเภทอุปมา ได้แก่ เหมือน ดุจ ราว ปาน คำบ่งชี้ภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์ ปรากฏแต่คำว่า เป็น เท่านั้น คำบ่งชี้ภาพพจน์ประเภทบุคลาธิษฐาน คือ คำกริยาแสดงอาการของมนุษย์แต่ใช้กับสัตว์ สิ่งของ ส่วนคำบ่งชี้ภาพพจน์ประเภทอติพจน์อยู่ที่การใช้เนื้อความเน้นพิเศษทั้งด้านปริมาณและความรู้สึก

ใจคนึง ติณสูลานนท์ (๒๕๔๗) ได้ศึกษา “รูปแบบและกลวิธีการสื่อความหมายในเพลงที่ประพันธ์คำร้องโดยสุรักษ์ สุขเสวี” ซึ่งศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่อง การใช้ภาษาและเนื้อหาในคำร้องที่ประพันธ์คำร้องโดยสุรักษ์ สุขเสวี ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้โวหารภาพพจน์เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตามมากขึ้น ได้แก่ บุคลาธิษฐาน คำถามเชิงวาทศิลป์ สัมพจนัย อติพจน์ นามนัย อุปมา ปฏิทรรศน์ และอุปลักษณ์ จำนวนมากน้อยตามลำดับและมีการใช้สัญญะ ๒ ประเภท ได้แก่ Index และ Symbol ซึ่งล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่เข้าใจได้ง่าย

สว่าง ไชยสงค์ (๒๕๓๘) ได้ศึกษา “การศึกษาภาพพจน์ในวรรณคดีพระปฐมสมโพธิกถาโดยการตีความและขยายความ” ซึ่งรวบรวมจากวรรณคดีพระปฐมสมโพธิกถา พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ผลการศึกษาพบว่า วรรณคดีพระปฐมสมโพธิกถา มีภาพพจน์ปรากฏทั้งสิ้น ๙ ประเภท รวมจำนวนทั้งหมด ๒๓๓ แห่ง ภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุด คือ การใช้สัญลักษณ์ ภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ การใช้คำถามชวนคิด ส่วนภาพพจน์ที่ไม่ปรากฏเลย คือ การกล่าวเท้าความ

โสภี รัมมณีย์ (๒๕๓๔) ได้ศึกษา “การศึกษาการใช้ภาพพจน์ในวรรณคดีพุทธศาสนา พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์” ซึ่งรวบรวมจากวรรณคดีพุทธศาสนา พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ เรื่อง นันโทปนันทสูตรคำหลวงและพระมาลัยคำหลวง ผลการศึกษาพบว่า เรื่องนันโทปนันทสูตรคำหลวงมีการใช้ภาพพจน์ ๑๓ แบบ ได้แก่ การใช้อุปมาอุปไมย การใช้อุปลักษณ์ การใช้สัญลักษณ์ การใช้บุคลาธิษฐาน การกล่าวเกินจริง การกล่าวขัดแย้งคู่ขนาน การกล่าวเท้าความ การกล่าวเย้ย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กล่าวประชด การใช้คำที่มีรสความ การเล่นคำ การใช้คำซ้ำ การเล่นเสียงเล่นจังหวะ และการเลียนเสียง เรื่องพระมาลัยคำหลวงใช้ภาพพจน์ ๑๒ แบบ ได้แก่ การใช้อุปมาอุปไมย การใช้อุปลักษณ์ การใช้สัญลักษณ์ การใช้บุคลาธิษฐาน การกล่าวเกินจริง การกล่าวขัดแย้งคู่ขนาน การกล่าวเท้าความ การใช้คำที่มีรสความ การเล่นคำ การใช้คำซ้ำ การเล่นเสียงเล่นจังหวะ และการเลียนเสียง

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพพจน์ในนวนิยาย และในงานเขียนอื่นๆ ได้มีผู้ศึกษาวิเคราะห์การใช้โวหารภาพพจน์ในวรรณกรรม วรรณคดี เพลงไทยลูกทุ่ง กลอนวัยรุ่น โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ซึ่งปรากฏว่าพบโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมประเภทต่างๆ ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาวิจัยมาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในการวิเคราะห์เรื่องการใช้ภาพพจน์ในวรรณกรรมมาใช้ในงานวิจัยนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเอกสารและดำเนินการวิจัย โดยรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตามรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นวนิยายสะท้อนสังคมทั้งหมดจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน จำนวน ๑๕ เรื่องมีรายชื่อ ดังนี้

ตารางที่ ๒ รายชื่อประชากรที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อนวนิยายสะท้อนสังคม	พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.	นักเขียน
๑. ละครแห่งชีวิต	๒๔๗๒	หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์
๒. หนึ่งในร้อย	๒๔๗๗	ดอกไม้สด
๓. หญิงคนชั่ว	๒๔๘๐	ก.สุรางคนางค์
๔. พล นิกร กิมหงวน	๒๔๘๑	ป.อินทรปาลิต
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๒๔๘๕	ร.จันทพิมพะ
๖. แม่สายสะอื้น	๒๔๕๓	อ.ไชยวรศิลป์
๗. สี่แผ่นดิน	๒๔๕๔	หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช
๘. ทุ่งมหาราช	๒๔๕๗	มาลัย ชูพินิจ
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๒๕๑๒	รงค์ วงษ์สวรรค์
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๒๕๑๓	โบตั๋น
๑๑. เขาชื่อกานต์	๒๕๑๓	สุวรรณี สุคนธา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒ (ต่อ)

รายชื่อนวนิยายสะท้อนสังคม	พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.	นักเขียน
๑๒. สร้างชีวิต	๒๕๑๔	หลวงวิจิตรวาทการ
๑๓. ตะวันตกดิน	๒๕๑๕	กฤษณา อโศกสิน
๑๔. พิราบแดง	๒๕๑๗	สุวัฒน์ วรดิลก
๑๕. ลูกอีสาน	๒๕๑๙	คำพูน บุญทวี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เกณฑ์การวิเคราะห์ภาพพจน์ ได้จากการที่ผู้วิจัยประมวลสรุปจากนักวิชาการต่างๆ ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ ๒ ดังนี้

๑. อุปมา (Simile)

๒. อุปลักษณ์ (Metaphor)

๓. บุคลาธิษฐาน (Personification)

๔. นามนัยหรือสมญานาม (Metonymy)

๕. สัมพจนัย (Synecdoche)

๖. อติพจน์ (Hyperbole)

๗. ปฏิภาคพจน์หรือปฏิทรรศน์ (Paradox)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๘. สัทพจน์ (Onomatoboeia)

๙. ปฏิพจน์หรือปฏิวาทะ (Oxymoron)

๑๐. อาวัตพากย์ (Synesthesia)

๑๑. อธิพจน์ (Overstatement)

๑๒. การอ้างถึงหรือปฏิรูปพจน์ (Allusion)

๑๓. ปฏิปุจฉา (Rhetorical question)

๑๔. อุทาหรณ์หรือแนวเทียบ (Analogy)

๑๕. การซ้ำคำ (Reduplication)

๑๖. การเล่นเสียง (Alliteration)

๑๗. สัญลักษณ์ (Symbol)

๑๘. อวพจน์ (Meiosis)

๑๙. อุปมานิทัศน์ (Allegory)

๒๐. การแฝงนัย (Irony)

๒๑. การลดความหมายของคำ (Euphonism)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒๒. สมมุติภาวะ (Apostrophe)

๒๓. อุปนิเษท (Litotes)

๒๔. การเปรียบต่าง (Contrast)

๒๕. อุตมนัย (Climax)

๒๖. การหักมุม (Anticlimax)

กระบวนการวิจัย

๑. ศึกษาเอกสาร

๑.๑ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพพจน์ ได้แก่ ความหมายของภาพพจน์และชนิดของภาพพจน์

๑.๒ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย ได้แก่ ความหมายของนวนิยาย ประเภทของนวนิยาย และ องค์ประกอบของนวนิยาย

๑.๓ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายสะท้อนสังคม ได้แก่ ความหมายของนวนิยายสะท้อนสังคมและนวนิยายสะท้อนสังคม ๑๕ เรื่อง จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

๑.๔ ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพพจน์ในนวนิยายและในงานเขียนอื่นๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒. รวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม โดยใช้วิธีจดบันทึกภาพพจน์ที่พบลงในสมุดบันทึก พร้อมระบุแหล่งที่มาของภาพพจน์นั้นๆ

๓. วิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ วิเคราะห์ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม โดยแยกชนิดของภาพพจน์ที่ปรากฏตามเกณฑ์การพิจารณาภาพพจน์ที่ผู้วิจัยกำหนด

๓.๒ วิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนครั้งของการใช้ภาพพจน์แต่ละชนิดในนวนิยายสะท้อนสังคมในแต่ละเรื่อง

สรุปและนำเสนอผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ และการพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตาราง จากนั้นนำเสนอรายงานผลการวิจัยในรูปวิทยานิพนธ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น ๒ ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลการศึกษาภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

ตอนที่ ๒ นำเสนอผลการเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

ตอนที่ ๑ ผลการศึกษาภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์จากนวนิยายสะท้อนสังคม ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ปรากฏภาพพจน์ทั้งหมด ๑๕ ภาพพจน์ ผู้วิจัยขอนำเสนอภาพพจน์ที่ปรากฏพร้อมตัวอย่างการวิเคราะห์ดังนี้

๑. อุปมา

๒. อุปลักษณ์

๓. สัญลักษณ์

๔. นามนัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๕. อติพจน์

๖. บุคลาธิษฐาน

๗. ปฏิทรรศน์ หรือ ปฏิภาคพจน์

๘. ปฏิพจน์

๙. คำถามเชิงวาทศิลป์

๑๐. การเลียนเสียงธรรมชาติ

๑๑. สัมพจนัย

๑๒. การกล่าวอ้างถึง

๑๓. อาวัตพากย์

๑๔. การลดความหมายของคำ

๑๕. อุปนิเษท

๑. อุปมา

อุปมา (Simile) คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกันแต่มีลักษณะเด่นร่วมกันและใช้คำที่มีความหมายว่า เหมือน คล้าย เพียง เฉก ราวกับเป็นคำแสดงการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เปรียบเทียบ ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์อุปมาที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่องสามารถจัดประเภทตามการเปรียบเทียบได้ดังต่อไปนี้

๑.๑ การอุปมาบุคลิกลักษณะ

การอุปมาบุคลิกลักษณะ หมายถึง การเปรียบเทียบรูปร่าง ลักษณะต่างๆ ของร่างกายกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ตัวอย่างที่ ๑

“แฮมสเตดตอนเหนือของลอนดอน แถบนั้นเป็นที่ลุ่มดอนอยู่มาก...รถวิ่งอยู่ได้ประมาณครึ่งชั่วโมงก็ถึงบ้านที่ต้องการ...ข้าพเจ้าหวาดจนเกือบสะดุ้ง ความมืดคลุ้ม ความหนาวเย็น ความสกปรกของบ้านตลอดจนหน้าตาของบุคคลสองคนที่เดินออกมารับ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกกลัวและขยะแขยง **มิสซินฟรินดิชมีรูปร่างคล้ายเปรต**หน้าตาเหี้ยมคล้ายอยากจะกินเลือดกินเนื้อ”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๑๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบรูปร่างกับเปรต (น.) หมายถึง สัตว์พวกหนึ่งเกิดในอบายภูมิ คือ แดนทุกข์, ผีเลวจำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด ชนิดหนึ่งตามที่ว่ากันว่ามีรูปร่างสูงโย่งเย่งเท่าต้นตาล ผมยาวหยอกหยอย คอยาว ผอมโซ มีปากเท่ารูเข็ม มือเท่าใบตาล (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๐๙) โดยใช้คำเชื่อม “คล้าย” หมายความว่า มิสซินฟรินดิช หญิงเจ้าของบ้านที่วิสูตรไปอาศัยอยู่มีรูปร่างสูง น่าเกลียดน่ากลัวคล้ายเปรตซึ่งมีรูปร่างสูง มีลักษณะน่าเกลียดน่ากลัว คนส่วนใหญ่จะจินตนาการว่าเปรตเป็นผีพวกหนึ่งที่มีรูปร่างสูง ผอม ผู้เขียนจึงใช้คำอุปมาเปรียบเทียบรูปร่างของมิสซินฟรินดิชคล้ายกับเปรต เพราะมีรูปร่างสูง ผอม น่าเกลียดน่ากลัวเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างที่ ๒

“ไฟฟ้าในรถเก๋งยังเปิดอยู่ คนใช้มองเห็นประสิทธิ์นั่งคอตกหลับตาอยู่ก็พึมพำว่า เอาอีกแล้ว พลางเข้าไปเขย่าขาโดยแรง....ท่าจะต้องแบกกันอีก คนใช้บ่นเกือบเต็มเสียงเขย่าขานายอย่าง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ไม่ปรานี...ทั้งฉุดทั้งลากทั้งเข็นคนที่กำลังหลับเอาตามกำลัง จนในที่สุด**ร่างอันผอมบางเหมือนไม้ขีดไฟ**ก็สถิตบนบ่าแห่งร่างที่ล่ำสันและแข็งแรง"

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๗๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้อุปมาเปรียบเทียบรูปร่างของประสิทธิ์กับไม้ขีดไฟ (น.) หมายถึง เครื่องขีดไฟชนิดหนึ่งซึ่งใช้ก้านไม้ หรือก้านกระดาษชุบปลายข้างหนึ่งด้วยสารเคมีบางอย่างให้เป็นตุ่ม เรียกว่าหัวไม้ขีด (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๘๕) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่ารูปร่างของประสิทธิ์ที่นั่งหลับตา คอตก มีอาการเมา อยู่ภายในรถเก๋งนั้นมีลักษณะผอมบางเหมือนกับไม้ขีดไฟที่ใช้สำหรับจุดไฟ มีลักษณะเป็นไม้เล็กๆ มองจากด้านข้างจะมีลักษณะผอมบาง ผู้เขียนจึงใช้คำอุปมาเปรียบเทียบรูปร่างของประสิทธิ์เหมือนไม้ขีดไฟ เพราะ ประสิทธิ์มีลักษณะตัวเล็ก รูปร่างผอมบาง จนคนใช้สามารถยกขึ้นบนบ่าได้อย่างง่ายดาย

ตัวอย่างที่ ๓

"แม่เชยมองดูหน้าผู้พูดแล้วยิ้ม ยิ้มเป็นทีเยาะอยู่ในใจ ลูกน้องของหล่อนหลายคนแล้วที่เคยมาปรับทุกข์แสดงอาการเบื่อหน่ายอยากจะเลิกการหากินแต่ไม่เห็นสำเร็จเลยสักคนเดียว...." "ก็ดีแล้วที่รื่นคิดอย่างนั้น หมู่นี้พี่สังเกตดูร่างกายทรุดโทรมลงไปมาก เลิกเสียก็ดี..." "ว่าแต่เลิกอย่างนี้เสีย แล้วรื่นจะไปทำมาหากินอะไรอีก หรือว่ามีที่พอออกพอใจไว้ที่ไหนบ้างแล้ว..." "เปล่าหรอกพี่" รื่นรีบปฏิเสธ"**คนอย่างฉันรูปร่างเหมือนไม้เสียบปลาย่าง** ใครเขาจะมาพอออกพอใจ"

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๓๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบรูปร่างของรื่นกับไม้เสียบปลาย่าง โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า รูปร่างของรื่นในขณะนั้นซูบผอมเหมือนกับไม้เสียบปลาย่าง หากมองจากด้านข้างจะเห็นว่าไม้เสียบปลาย่างมีลักษณะเป็นไม้ตรงๆ บางๆ ไว้สำหรับเสียบเข้าไปในตัวของปลาและนำไปย่าง ไม้ที่เสียบจึงต้องมีลักษณะบางเพื่อที่จะเสียบเข้าไปในตัวของปลาได้ ผู้เขียนจึงใช้อุปมาเปรียบเทียบรูปร่างของรื่นเหมือนไม้เสียบปลาย่าง เพราะ หลังจากที่รื่นประกอบอาชีพโสเภณีมาเป็นระยะเวลายาวนาน และใช้ร่างกายของตนเองอย่างหนักทำให้ปัจจุบันร่างกายของรื่นทรุดโทรมลงไปมาก จนมีรูปร่างผอมบางดังเช่นไม้เสียบปลาย่างนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๔

“นันทาวดีรู้สึกเหนื่อยเหมือนใจจะขาด เพราะไม่เคยมีครั้งใดที่หล่อนจะได้ผจญกับความกระทบกระเทือนใจอย่างรุนแรงเท่าครั้งนี้...” “คุณนันท์ อย่าหุนหันพลันแล่นเช่นนั้น ผมยังรักคุณอยู่” “โปรดให้ฉันได้อยู่คนเดียว ฉันต้องการอยู่คนเดียว ออกไปเสียเถิด ออกไปเดี๋ยวนี้” **ร่างของหล่อนทรุดลงบนเก้าอี้ เหมือนกลีบดอกไม้ที่ถูกลมปลิวกระชากลงไปตกอยู่กับพื้นหญ้า**...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๘๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบร่างของนันทาวดีกับกลีบดอกไม้ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า ร่างกายของนันทาวดีทรุดลงไปนั่งบนเก้าอี้ เหมือนกับกลีบดอกไม้ที่อยู่บนต้นไม้ซึ่งบางและเบา เวลาโดนลมจะร่วงหล่นลงสู่พื้นหญ้าได้โดยง่าย ผู้เขียนได้เปรียบเทียบร่างของนันทาวดีที่ไม่มีเรี่ยวแรง หมดกำลังใจร่วงหล่น ทรุดลงไปบนเก้าอี้เมื่อได้รับฟังเรื่องสะเทือนใจระหว่างความสัมพันธ์ของรัชต์ วัฒนากับหน่าซอซึ่งเป็นน้องเลี้ยงของนันทาวดีว่าเหมือนกับกลีบของดอกไม้ที่ปลิวร่วงหล่นลงสู่พื้นหญ้าเมื่อโดนลม

ตัวอย่างที่ ๕

“เจ้าคุณพ่อท่านจะยกให้ใครหม่อมฉันก็ยังไม่ทราบ คิดไม่ถูกว่าจะตัดสินอย่างไร”“เขาบอกข้าเข้ามาแล้ว แต่พอข้าพูดประปราย ก็ดัดจริตร้องไห้เสีย...” เสด็จรับสั่ง “ผู้ชายเขาก็ดีออก อายุอานามก็พอสมควร ไม่เด็กไป ไม่มากไป...เงินทองเขามีเยอะแยะ เจ้ายังไม่พอใจอีกหรือ รู้จักกับเขาบ้างหรือยัง” “เคยเห็นแต่หน้ากันมังคะ ไม่เคยรู้จักพูดจากัน **พลอยทูลทั้งที่ตัวนั้นเย็นเหมือนน้ำแข็ง**...”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๘๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเนื้อตัวของพลอยกับ**น้ำแข็ง** (น.) หมายถึง น้ำที่ถูกความเย็นจัดจนแข็งตัวเป็นก้อน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๗๕) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า เนื้อตัวของพลอยนั้นเย็นเหมือนกับน้ำแข็ง ซึ่งน้ำแข็งมีความเย็นอยู่ในตัวจนจับเป็นก้อน ผู้เขียนได้เปรียบเทียบเนื้อตัวของพลอยนั้นเย็นเฉียบเหมือนกับน้ำแข็ง เมื่อได้ฟังเสด็จรับสั่งถามเรื่องการพบปะ พูดคุยกันระหว่างพลอยกับชายที่จะแต่งงานกับพลอย ทำให้พลอยเกิดความรู้สึกตื่นเต้น จึงเกิดปฏิกิริยาเนื้อตัวเย็นขึ้นมาดังเช่นน้ำแข็ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๖

“จำปามองดูเขานิ่งอยู่หน่อยหนึ่ง แล้วก็ทรุดตัวลงนั่งอย่างร้อนใจ” “เปล่า พี่รื่นไม่ได้ทำอะไรใคร” เสียงของหล่อนแหบและเครือ “แต่หน้าที่บึ้งอยู่ตลอดเวลาทุกเมื่อเชื่อวัน ตั้งแต่ออกมาอยู่นี่ อารมณ์หงุดหงิดเดี๋ยวโกรธคนโน้นไม่พูดไม่จากับคนนี้ เหลือที่ใครเขาจะทนทานได้...เพราะอะไรกันพี่รื่น เป็นอะไรไป” **ร่างซึ่งสูงของเขาโอนเอน**อยู่บนเท้าทั้งสอง **เหมือนกิ่งไม้อ่อนที่กระทบลมเหนือ**...”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๗๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบร่างกายของรื่นกับกิ่งไม้อ่อนที่กระทบลมเหนือ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่าง ร่างกายของรื่น กับ กิ่งไม้อ่อน คือ กิ่งไม้อ่อนของต้นไม้เมื่อกระทบกับลมที่พัดมาย่อมไหวโอนเอนไปตามแรงลม ส่วนร่างกายของรื่นเมื่อมีเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรื่นกับจำปา รื่นไม่ต้องการจะยุ่งเกี่ยวกับจำปา ด้วยเหตุที่รื่นมีภรรยาอยู่แล้ว คือ สุดใจ แต่ภายในใจลึกๆ นั้นรื่นยังมีความต้องการจำปาอยู่มาก เมื่อถูกจำปาถามถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของรื่น ทำให้รื่นนั้นเกิดอาการสับสน วุ่นวายใจ ร่างกายจึงโอนเอนไปมา จิตใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัวเมื่อมีเรื่องมากวนจิตใจ เหมือนกับกิ่งไม้โอนเอนไปมายามที่ต้องลมนั่นเอง

๑.๒ การอุปมาอวัยวะ ส่วนประกอบของร่างกาย

การอุปมาอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย หมายถึง การเปรียบเทียบอวัยวะต่างๆ ของร่างกายมนุษย์ เช่น แขน ขา ตา คิ้วและส่วนประกอบของร่างกาย เช่น ใบหน้า กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ตัวอย่างที่ ๑

“ประดิษฐ์ กันมีเรื่องมาปรึกษา” ข้าพเจ้าพูด “บ้านที่กันไปอยู่น่ากลัวจังเลย” ...ข้าพเจ้าเล่าให้ฟังโดยละเอียดถึงสิ่งที่ได้พบมาแล้ว “เธออาจคิดมากไปเองก็ได้” ประดิษฐ์ตอบด้วยเสียงอันกระด้าง “ลองไปอยู่ก่อนซีบางทีจะไม่เป็นอย่างที่เธอนึกก็ได้” หยุดสักครู่แล้วพูดต่อไป “กันเสียใจที่ลื้อจะมา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อยู่กับกันที่นี่ไม่ได้ เพราะบ้านนี้ไม่รับคนอื่น” ...ทำไมประดิษฐ์ผู้เป็นเพื่อนรักจึงได้พูดจาเกียดกันเป็นเชิงรังเกียจต่อข้าพเจ้าถึงเพียงนี้ ทันใดนั้นความจริงก็ปรากฏขึ้น มีผู้มาเคาะที่ประตู...หล่อนเป็นหญิงสาวอายุไม่เกินสิบเจ็ดสิบแปด สวย **ผมทองตาน้ำเงินคล้ายตุ๊กตาแม่เต่า** เป็นลูกสาวเจ้าของบ้านที่ประดิษฐ์อยู่ด้วย”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๑๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบดวงตาของ กับตุ๊กตาแม่เต่า โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างดวงตาของ กับตุ๊กตาแม่เต่า คือ ตุ๊กตาแม่เต่าเป็นตุ๊กตาของวิสูตร มีลักษณะรูปร่างเป็นเต่า มีดวงตาสีน้ำเงิน วิสูตรจึงเรียก ตุ๊กตาตัวนั้นว่า ตุ๊กตาแม่เต่า ส่วนดวงตาของ ลูกสาวเจ้าของบ้าน อายุไม่เกินสิบเจ็ดสิบแปด ยังเป็นวัยรุ่นและชอบพออยู่กับประดิษฐ์เพื่อนรักของวิสูตรนั้น ดวงตาของเธอมีสีน้ำเงิน ด้วยความที่เธอนั้นเป็นชาวต่างชาติ จึงมีลักษณะคล้ายกับดวงตาของตุ๊กตาแม่เต่าของวิสูตรนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“ชั่วเวลาเพียง ๒ เดือนที่หญิงสองคนนี้รู้จักกัน เป็นการน่าประหลาดที่จะกล่าวว่า หล่อนทั้งคู่ผู้ซึ่งมีความเป็นอยู่แตกต่างกันราวน้ำกับไฟ ได้มีความสบอัธยาศัยในกันและกัน...อนงค์มีนิสัยเป็นคนเปิดเผยที่สุด หล่อนเปรียบ**หัวใจของหล่อนเหมือนกับหนังสือ** ที่ใครๆ อาจจะเปิดออกอ่านได้ทุกเวลา เพราะหล่อนถือว่าการคิดการทำของหล่อนนั้นไม่มีสิ่งใดควรอับอาย ส่วนช้อยก็ไม่มีนิสัยชนิดที่เรียกว่า คอยถามมากกว่าคอยเสี่ยม แม้ว่าการกระทำบางอย่างของอนงค์จะขัดกับตาและขัดกับอุดมคติของหล่อน”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๑๗๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมา เปรียบเทียบหัวใจของอนงค์กับหนังสือ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างหัวใจของอนงค์กับหนังสือ คือ หนังสือประเภทต่างๆ เมื่อคนเราสนใจหรืออยากที่จะอ่านหยิบหนังสือขึ้นมาก็สามารถเปิดออกอ่านได้โดยง่าย เหมือนกับหัวใจของอนงค์ที่สามารถอ่านได้โดยง่าย เพราะอนงค์เป็นคนเปิดเผย มีความเชื่อมั่นในตนเอง คิดทำสิ่งใดเมื่ออนงค์เห็นว่าสิ่งนั้นถูกต้อง อนงค์ก็จะลงมือทำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๓

“ขณะที่คณะพรรค ๔ สหายพร้อมทั้งท่านผู้ใหญ่และแม่งามทั้ง ๔ นั่งรับประทานอาหารเช้าและสนทนากันเงียบๆ อยู่ในห้องอาหาร เจ้าแห้วก็วิ่งโครมครามเข้ามาในห้องด้วยท่าทางตื่นตระหนกตกใจเหลือที่จะกล่าว...เจ้าคุณประสิทธิ์ ฯ หัวเราะหึๆ เมื่อเห็นเจ้าแห้วตัวสั่นงันงก**หน้าซีดเผือดเหมือนกระดาษชำระ**”

(พล นิกร กิมหงวน, ป. อินทรปาลิต: ๑๒๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบใบหน้าของแห้วกับกระดาษชำระ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างหน้าของเจ้าแห้วกับกระดาษชำระ คือ กระดาษชำระส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นสีขาว สำหรับไว้เช็ดทำความสะอาดเหมือนกับใบหน้าของเจ้าแห้วคนรับใช้ในบ้านเจ้าคุณปัจจนึกที่มีลักษณะขาวซีด เมื่อวิ่งเข้ามาในห้องที่คณะพรรคพวกนั่งรับประทานอาหารเช้ากันอยู่ ด้วยท่าทางตื่นตระหนกตกใจจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“นักเลงบุหรี่แลเห็นเพียงรูปร่างและเค้าหน้าขาวๆ ของผู้หญิง แต่เขารู้สึกว่าร่างนั้นขึงขังขึ้นทันที และเขาคิดว่า เขาแลเห็น**ดวงตา**ทั้งคู่ของหล่อน**เป็นประกายเหมือนดาว** หล่อนถอยหลังแล้วปฏิเสธเสียงขุ่นต่อคำขอ เขาว่า” “ฉันไม่เคยสูบบุหรี่หรอกค่ะ ไม่เคยสูบคืนนี้หรือคืนไหนๆ ทั้งนั้น”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๑๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบดวงตากับดาว (น.) หมายถึง สิ่งที่เห็นเป็นดวง มีแสงระยิบระยับในท้องฟ้าเวลามืด นอกจากดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๐๔) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า ดวงดาวที่ฉายแสงยามค่ำคืนจะมีประกายแวววาวระยิบระยับส่องแสงสว่างไสวท่ามกลางความมืด เหมือนกับดวงตาของจิตรีที่แผด็จนั้นเห็นเป็นประกายอยู่ท่ามกลางความมืดเช่นกัน เมื่อแผด็จชวนจิตรีสูบบุหรี่ ทำให้จิตรีเกิดอาการขึงขังมองแผด็จด้วยดวงตาอันเป็นประกายที่ถูกแผด็จดูถูกว่าตนเองเป็นผู้หญิงไม่ดี มีนิสัยชอบสูบบุหรี่ ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงจิตรีไม่เคยสูบบุหรี่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๕

“แต่พ่อไม่เคยแพ้ลูกเลย และลูกก็ไม่เคยคิดว่าลูกเอาชนะพ่อ” หล่อนสะบัดศีรษะจนกลุ่มผมกระจายจากกัน ป่านบางสีชมพูที่ปกปิดลำตัวเหลือส่วนแขน ช่วงคอ และรายละเอียดบริเวณ**ยอดอกขาวละมุนเหมือนกลีบกุหลาบ** เป็นภาพที่ผู้เห็นอดที่จะมองซ้ำอีกครั้งหนึ่งไม่ได้เลย..”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบ**ยอดอก** (น.) หมายถึง บริเวณเหนือลิ้นปี่ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๔๔) กับกลีบกุหลาบ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างยอดอกของนันทาวดีกับกลีบกุหลาบ คือ กลีบกุหลาบจะมีลักษณะเป็นสีขาวละมุน ซึ่งกุหลาบนั้นมีหลากหลายสี ในที่นี้ผู้เขียนเปรียบเทียบยอดอกของนันทาวดีที่มีความขาวละมุน ลักษณะชวนมอง ซึ่งนันทาวดีนั้นเป็นหญิงที่มีลักษณะสวยงามทั้งกายและใจ ผู้คนที่พบเห็นอดที่จะชื่นชมไม่ได้ ผู้เขียนจึงเปรียบกับกลีบกุหลาบสีขาวที่มีความขาวละมุน สวยงามน่ามองเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างที่ ๖

“คำพูดของช้อยวรรคสุดท้ายดูเหมือนจะมาสะกิดหัวใจ ทำให้พลอยสิ้นกังขาและเกิดมานะขึ้นมาทันที ช้อยพูดถูกเป็นหนักหนา การกระทำของพี่เนื่องที่แล้วมา บ่งให้เห็นชัดว่าพลอยเป็นคนไม่สำคัญ...ถ้าจะเปรียบ**หัวใจพลอยเหมือนกับเรือน้อย**ที่กำลังแล่นฝ่ากระแสธารอันเชี่ยวของชีวิต การกระทำของพี่เนื่องนั้นเกือบจะทำให้เรือนั้นเสียหลักแทบจะล่มลง แต่ความสนใจของคุณเปรมที่พลอยนึกว่าตนไม่นิยมยินดีนั้นเอง กลับเป็นสิ่งที่ช่วยประคองให้เรือน้อยนั้นแล่นฝ่าคลื่นลมมาได้...”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๙๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบหัวใจของพลอยกับเรือน้อย โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างหัวใจของพลอยกับเรือน้อย คือ เรือน้อย มีลักษณะเป็นเรือลำเล็กแต่ต้องแล่นฝ่ากระแสน้ำอันเชี่ยวไปให้ได้เพื่อที่จะไปให้ถึงฝั่ง เหมือนกับหัวใจของพลอยที่ต้องฟันฝ่าอุปสรรคอันหนักหนาของชีวิต นั่นก็คือ เรื่องความรักระหว่างพลอยกับพี่เนื่อง การกระทำที่พี่เนื่องเคยฝากความรักไว้ให้แก่พลอยแต่กลับมาทิ้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ไปแต่งงานกับคนใหม่ในภายหลัง ทำให้พลอยรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไม่สำคัญ ดังนั้นพลอยจึงต้องฟันฝ่าอุปสรรคในเรื่องนี้ไปให้ได้เหมือนเรือลำน้อยที่ต้องแล่นฝ่ากระแสน้ำไปให้ได้เช่นเดียวกัน

ตัวอย่างที่ ๗

"อะไร จำปา" "ฉันรู้ว่าพี่รื่นมีอะไรอยู่ในใจ เราอาจจะไม่ได้พบกันอย่างนี้มาปีกว่า แต่ฉันรู้ดีว่าไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งตลอดเดือนที่แล้ว และสองสามวันหลังนี้ บอกฉันเถอะว่ามีอะไร..." "เอ็งคงไม่คิดว่าข้าเป็นคนใจร้าย หรือผู้ชายอสัตย์ไม่ใช่หรือจำปาถ้าจะบอกว่า นี่เป็นครั้งสุดท้ายที่เราจะได้พบกันอย่างนี้" **นัยน์ตาหล่อนที่มองดูเขายังแจ่มใสเหมือนดวงดาว**ริมฝีปากที่ยังเผยอยิ้มบริสุทธิ์เหมือนเด็ก"

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๑๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบนัยน์ตาของจำปากับ**ดวงดาว** (น.) หมายถึง สิ่งที่เห็นเป็นดวงมีแสงระยิบระยับในท้องฟ้าเวลามืด นอกจากดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๐๔) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า นัยน์ตาของจำปานั้นแจ่มใส เมื่อมองรื่นชายที่ตนรักนั้นกำลังพร่ำรำพันถึงความสัมพันธ์ของรื่นกับจำปาที่ต้องจบลงในคืนนี้ เหตุด้วยรื่นรู้สึกผิดต่อสุดใจภรรยาของรื่น แต่จำปานั้นกลับมองรื่นด้วยดวงตาที่แจ่มใส ดวงตาที่เต็มไปด้วยความรัก เหมือนกับดวงดาวจะมีลักษณะเป็นประกายแวววาว แจ่มใส สุกสว่างในยามค่ำคืนเช่นกัน

ตัวอย่างที่ ๘

"หล่อนตื่นขึ้นกลางดึก แล้วจุดไม้ขีดจ่อกับไส้ด้ายดิบที่พาดไว้กับถ้วยบิ่น พอถูกความร้อนมันส่งเสียงปะทุอยู่หลายเปรี๊ยะกว่าจะเรืองเปลวขึ้นพอมองเห็น ทั้งส่งกลิ่นเหม็นคาวเพราะใช้น้ำมันปลาที่เคี่ยวไว้แต่หัวน้ำลด มะปรังขยับชิ่นกระโจมอกให้กระชับถอนใจพลางมองหน้าผัวรัก เขากำลังนอนหลับสนิท...ใบหน้านั้นคมสันอย่างหนุ่มชนบท ผิวคล้ำ ผมหยักเป็นลอน **คิ้ว**ดกและ**โก่งเหมือนคันธนู**..."

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๘๕)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบคิ้วกับคัน**ธนู** (น.) หมายถึง ชื่ออาวุธชนิดหนึ่ง ประกอบด้วยคันธนูซึ่งมีสายธนูสำหรับน้าวยิง และลูกธนูที่มีปลายแหลม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๕๒) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า คิ้วของหนิด มะตูม สามีของมะปรังนั้นโก่ง เมื่อหนิด มะตูมนอนหลับสนิทมะปรังได้พิจารณาใบหน้าของหนิด มะตูม ซึ่งใบหน้านั้นแลดูคมสัน เป็นหนุ่มผิวคล้ำ ผมหยักเป็นลอนและมีคิ้วที่โก่งเป็นเส้นโค้งได้รูปสวยงามเหมือนกับคันธนู ซึ่งเป็นอาวุธชนิดหนึ่งใช้ในการรบ คันของธนูจะมีลักษณะโก่งเป็นเส้นโค้งเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างที่ ๙

“โลกสมัยใหม่มีของแปลกๆ จะทำความสะอาดฟันต้องมียาใส่แปรง พวกเด็กๆ ว่าต้องแปรงด้วยยาสีฟัน ไม่อย่างนั้นฟันจะผุ คนสมัยก่อนไม่ใช้ก็ไม่เกิดปัญหา...หลานของแม่ทุกคนใช้ยาสีฟัน ที่ร้านชำของลูกก็ขาย ต้องตามใจให้ใช้กันตามสะดวก เด็กสมัยใหม่ทนไม่ได้เรื่อง**ฟันไม่ขาวเหมือนไข่มุก**”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๑๗๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบฟันกับ**ไข่มุก** (น.) หมายถึง วัตถุมีค่า มักมีลักษณะกลมๆ เกิดจากหอยบางชนิด ที่รู้จักกันทั่วไปมีสีขาว ที่เป็นสีขาวอมชมพูหรือสีดำก็มี ใช้ทำเป็นเครื่องประดับ (ราชบัณฑิตยสถาน: ๒๕๔๖, ๒๑๒) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า ในโลกสมัยใหม่ได้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้น คือ ยาสีฟันกับแปรงสีฟันซึ่งเด็กสมัยใหม่รุ่นของเว่งคิมนั้นต้องการให้ฟันขาวเหมือนกับไข่มุกที่มีลักษณะเป็นเม็ดกลมๆ สีขาว มีคุณค่ามีราคาแพง หากฟันขาวเหมือนไข่มุก ฟันจะดูขาวสะอาดน่ามอง

ตัวอย่างที่ ๑๐

“เขาเคาะประตูเบาๆ สองครั้งและแล้วจึงเปิดเข้าไปโสรวารได้เดินตามเข้าไปด้วย ชายทั้งสองแลเห็น ร่างๆหนึ่งนอนอยู่บนเตียงศีรษะที่วางอยู่บนหมอนดูแห้ง เกรียม...” “คุณไอย” หล่อนอุทาน พลางยกมือไหว้ทั้งเขาและโสรวาร ผู้หล่อนเข้าใจว่าเป็นเพื่อนเขา...ช่างไม่น่าเชื่อเลยว่า สตรี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ร่างใหญ่ซึ่งเคยแข็งแรงแม้วัยจะเกินเลยห้าสิบไปแล้วนั้น ขณะนี้ไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่พอที่เขาจะจำได้...**แขน**ที่วางพาดอยู่ข้างตัวมีลักษณะ**เหมือนกระดูกหรือท่อนไม้เล็ก**..."

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๖๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบแขนกับ**กระดูก** (น.) หมายถึง โครงร่างกายมีลักษณะแข็ง ส่วนใดส่วนหนึ่งของโครงร่างกาย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๓) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างแขนของคุณซึ่งเป็นหญิงสูงวัยที่อุปการะเลี้ยงดูไอยราในฐานะของสามีลับๆนั้นกับกระดูก หมายความว่า แขนของคุณนั้นมีลักษณะเล็ก ไม่มีเนื้อหนังห่อหุ้มมากนักเพราะป่วยด้วยตรอมใจที่ถูกไอยราทิ้งไป เหมือนกับกระดูกหรือท่อนไม้เล็กๆ เมื่อจับต้องจะมีความรู้สึกแข็ง ไม่นุ่มมือ มีลักษณะเล็ก ผอมบาง เมื่อคุณต้องเจ็บป่วยนอนอยู่ในโรงพยาบาลไม่มีเรี่ยวแรง รับประทานอาหารได้น้อย อวัยวะต่างๆ เช่น แขนจึงมีลักษณะผอมบาง จับต้องแล้วทำให้รู้สึกไม่เหลือเนื้อหุ้มกระดูกอยู่เลย

ตัวอย่างที่ ๑๑

"สหายของข้าพเจ้าหัวเราะกันทุกคน แล้วทุกคนนิ่งฟังข้าพเจ้าพูดต่อ ผมได้เห็นหนุ่มสาวชาวปักกิ่งหน้าตาสะสวยสมบูรณ์ด้วยเลือดฝาด เกี่ยวก้อยกันเดินไปตามสวนสาธารณะบ้าง ตรงลานหน้ากู้กงบ้าง...ฝ่ายชายแต่งกายสุภาพเรียบร้อยในเสื้อจงซาน ฝ่ายหญิงในเสื้อผ้าที่มิดชิดได้ส่วนสัด...ปรุงแต่งด้วยริมฝีปากสีชมพู แก้มแดงระเรื่อ **ดวงตาสุกใสเหมือนดาว** แต่ละคู่สนทนาพาทีกันเบาๆ..."

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๓๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบดวงตากับ**ดาว** (น.) หมายถึง สิ่งที่เห็นเป็นดวงมีแสงระยิบระยับในท้องฟ้าเวลามืด นอกจากดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๐๔) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า ดวงตาของสาวปักกิ่งที่วัชระเห็นตามสวนสาธารณะ ตามลานกู้กงนั้นมีลักษณะสุกใส เหมือนกับดวงดาว ที่จะฉายแสงและสุกใส ส่องประกายแวววาวในยามค่ำคืนที่ท้องฟ้ามืดสนิท ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบดวงตาของหญิงสาวชาวปักกิ่งนั้นสุกใสดังเช่นดวงดาวนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑๒

“ตกตอนสายแสงแดดเริ่มแผดเผาความร้อนขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่เด็กน้อยคูณเล่นอยู่ใต้ถุนกับยี่สุ่น มีหญิงญวนสองคน สวมหมวกใบใหญ่ปลายแหลมเดินตรงเข้ามา ยี่สุ่นก็วิ่งขึ้นไปบนเรือนหาแม่ทันที เพราะยี่สุ่นเคยกลัวคนญวนจะจับไปกินตับ... “เด็กน้อยนี่ทำไมมองป้านัก ไม่กลัวรึ” ญวนวัยแม่ของคูนชี้หน้าคูนแล้วหัวเราะเห็นฟันดำเต็มปาก “ไม่กลัว กลัวทำไม” คูนบอก “ทีน้องมึงทำไมกลัว” “ก็**ฟันป้าดำเหมือนถ่าน**ไฟไปหมดนี่”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๓๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบฟันกับถ่าน โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน ระหว่างฟันกับถ่าน คือ ฟันของหญิงญวนที่ดำ เหตุเพราะ หญิงวัยสูงอายุจะนิยมเคี้ยวหมากทำให้ฟันเป็นสีดำเหมือนกับถ่าน ซึ่งใช้เป็นเชื้อเพลิงก่อไฟสำหรับหุง ต้ม ปิ้ง ย่างอาหาร มีลักษณะเป็นสีดำ เมื่อคูนไปเห็นฟันของหญิงญวนนั้นมีสีดำ คูนจึงว่าฟันของหญิงญวนนั้นมีลักษณะสีดำดังเช่นถ่านที่ใช้สำหรับก่อไฟนั่นเอง

๑.๓ การอุปมาสัตว์

การอุปมาสัตว์ หมายถึง การเปรียบเทียบสัตว์กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ตัวอย่างที่ ๑

“ตระกูลฮัมเฟรย์ชอบดื่มเหล้าแชมเปญจ์ ข้าพเจ้าก็เลยต้องเป็นนักดื่มแชมเปญจ์ไปด้วย...วันหนึ่งเซอร์เปอร์ซีเวิลถามข้าพเจ้าว่า” “บ๊อบบี้ช้างเผือกที่บ้านเธอน่ะมันขาวจริงๆ หรือ ขาวอย่างสำลีหรืออะไรกัน” “ไม่ขาว เปอร์ซี” ข้าพเจ้าตอบ “ช้างเผือกน่ะสีเทามีสีดำปน” “นี่ ดูซี” ท่านเซอร์พูดเป็นเชิงล้อ “เธอทิ้งบ้านเมืองไปอยู่ประเทศอื่นเสียนานจนลืมสีของช้างเผือกเสียแล้ว**ช้างเผือก**สีขาวจ๊วกทีเดียวรู้ไหม **ขาวเหมือนสำลี**”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๒๐๐)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบช้างเผือก (น.) หมายถึง ช้างในตระกูลชาติพรหมพงศ์ อิศวรพงศ์ พิษณุพงศ์ หรืออัคนิพงศ์ ที่มีลักษณะ ๗ สี คือ ขาว เหลือง แดง ดำ ม่วง เมฆ และมีตา เล็บ ขน เป็นต้น ประกอบด้วยคชลักษณ์ด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๕๘) กับ สำลี (น.) หมายถึง ชื่อเรียกปุยฝ้ายที่นำมาฟอกให้ขาวปราศจากไขมันและสิ่งแปลกปลอมอื่นๆ เพื่อใช้ในทางการแพทย์ เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๑๘๙) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างช้างเผือกกับสำลี คือ ช้างเผือกเป็นช้างที่มีลักษณะแตกต่างจากช้างธรรมดาทั่วไป เพราะมีสีผิว นัยน์ตาและเล็บขาว เป็นสัตว์ที่เป็นมงคล ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าช้างเผือกมีสีขาวเหมือนสำลี ซึ่งสำลีมีลักษณะสีขาว ใช้สำหรับทำความสะอาดบาดแผล ดังนั้นสำลีจึงต้องมีลักษณะเป็นสีขาว ปราศจากเชื้อโรค ดังเช่นที่ท่านเซอร์นักหนังสือพิมพ์ได้กล่าวว่าช้างเผือกนั้นมีลักษณะสีขาวดังเช่นสำลีนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“หนุ่มชิน ชุ่มงวง จะงมมันขึ้นมาทำยำทำแกงคั่วเพียงพอกินในมื้อ เพราะเขาอยู่ลำพังผู้เดียว มิมีเพื่อนฟ้องไปมาหาสู่เหมือนใครเขาอื่น วันไหนถ้าพบผึ้งทำรังอยู่ตามก้านอ้อ เขาดีใจนักเขาจะรอจนมันขังน้ำหวานเต็มรวงจึงจะไล่มันด้วยควันยาสูบและอาคมขลัง...บางวันเขาได้**นกกระจาบ**ก็จะป้อนกะทิให้มันกินก่อนแล้วจึง**ทอดเกรียมเหลืองเหมือนพระสังข์ทอง** เขามิเคยอดอยากปากแห้ง...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๒๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบนก**กระจาบ** (น.) หมายถึง ชื่อนกขนาดเล็กในวงศ์ Ploceidae มี ๓ ชนิด คือ กระจาบธรรมดา หรือกระจาบอกเรียบ (Ploceus philippinus) กระจาบอกลาย (P. manyar) ทำรังด้วยหญ้าห้อยอยู่กับกิ่งไม้หรือพืชน้ำปากรังอยู่ด้านล่าง และกระจาบทอง (P. hypoxanthus) ทำรังด้วยหญ้าโอบหุ้มกิ่งไม้หรือใบพืชน้ำ ปากรังอยู่ด้านล่าง มักอยู่รวมกันเป็นหมู่ กินเมล็ดพืช(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๓) กับพระสังข์ทอง โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างนกกระจาบกับพระสังข์ทอง คือ นกกระจาบเมื่อนำไปทอดในระยะเวลาหนึ่งจะมีสีเหลือง ผู้เขียนนำไปเปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจนเหมือนกับพระสังข์ทองที่ร่างกายเป็นสีเหลืองทอง เหตุเพราะวางแผนการที่จะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หนีนางพันธุรัตด้วยการกระโดดลงไปชุบตัวในบ่อทอง สวมรูปเงาะ กับเกือกทองและขโมยไม้พลองหลบหนีไป ทำให้ร่างกายของพระสังข์มีสีทอง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบนกกระจาบที่หนุ่มชินชุ่มงวงนั้นหามาได้และนำไปทอดในน้ำมันเหลืองเกรียมเหมือนกับสีของร่างกายพระสังข์นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

"เมื่อขบวนเกวียนเคลื่อนออก เสียงเซ็งแซ่ก็ดังขึ้นอีก คูนยืนอยู่ใกล้ๆ แม่มองดูขบวนเกวียนนั้นจนลับสายตา คูนถามแม่ว่า" "พวกลุงนั้นจะไปอยู่ที่ไหนล่ะแม่" "ไปอยู่บ้านดินดำน้ำชุ่ม..." แม่ว่า คูนได้ยินคำพูดอย่างนี้บ่อยๆ แต่คูนไม่เคยสนใจ เพิ่งจะสนใจคราวนี้ จึงถามแม่อีกว่า "บ้านดินดำน้ำชุ่มคืออย่างไรล่ะแม่" แม่อธิบายว่าคือที่ทำนาได้ทุกปี **ปลาใน**น้ำก็มีตัวโตๆ เวลามัน**โดดน้ำเหมือนกับจระเข้ฟาดหาง**"

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๑๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบปลาเวลากระโดดในน้ำกับจระเข้ฟาดหาง โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างปลาเวลากระโดดน้ำกับจระเข้เวลาฟาดหาง คือ เวลาที่ปลากระโดดขึ้นมาเหนือผิวน้ำ ตัวปลาจะสะบัดไหวไปมา เหมือนกับเวลาที่จระเข้ฟาดหาง หางจะสะบัดไหวไปมาอย่างแรงเมื่อฟาดลงน้ำ น้ำจะซัดกระเซ็นขึ้นมา ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบปลาในน้ำที่หมู่บ้านดินดำน้ำชุ่มนั้นตัวโตเวลากระโดดน้ำจะสะบัดไหวไปมา น้ำซัดกระเซ็นเหมือนกับเวลาจระเข้ฟาดหางนั่นเอง

๑.๔ การอุปมาคน

การอุปมาคน หมายถึง การเปรียบเทียบตัวละครซึ่งเป็นคนกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ตัวอย่างที่ ๑

"อนงค์ปิดประตูใส่กลอนเสียตามเดิม แล้วเดินไปยังไกไฟฟ้า ยกมือจะกดไกลง แล้วกลับชะงักหันมานั่งลงที่โต๊ะเขียนหนังสือ หยิบสมุดจดหมายเหตุประจำวันออกมาเปิด...พลิกหน้ากระดาษย้อนหลังมา ๒-๓ หน้า อนงค์อ่านข้อความต่อไปนี้" "เสียแรงตั้งใจคอยดู คิดว่าจะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เหมือนชัด อันที่จริงควรจะเป็นคนสวยเก๋ แว่นตาดำก็ทำให้ขำขึ้น แต่ไม่ไหว **ตื่นเหมือนควาย** ช่วยกันหาเรื่องให้พูดแทบตายไม่พูดด้วยสักคำ บ้าจัง! คนอย่างนี้"

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๗๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมา เปรียบเทียบวิชัย กับควาย โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า วิชัยมีลักษณะอาการตื่น (ก.) หมายถึง แสดงอาการผิดปรกติเพราะตกใจ ดีใจ หรือแปลกใจ เป็นต้น เช่น วัวตื่น ควายตื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๗๐) จนทำให้อนงค์ที่นั่งรถไฟกลับมาจากหัวหินพร้อมกับชัดและวิชัยเห็นอาการตื่นของวิชัย เมื่ออนงค์ชวนพูดคุยวิชัยก็ไม่พูดไม่จา ทำให้อนงค์คิดว่าวิชัยนั้นดูจากลักษณะการแต่งกายแล้วดูดี แต่กิริยาท่าทางนั้นมีลักษณะอาการตื่นผู้คน ตื่นต่อเหตุการณ์รอบตัวเหมือนควายเวลาเจอเหตุการณ์ที่ทำให้ควายตกใจ ควายจะแสดงอาการตื่น แสดงท่าทางผิดปรกติไปจากเดิม อาจจะแลดูวุ่นวายมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๒

"บ้านหลวงผงาดเชิงยุทธเป็นเรือนปั้นหยาหลังใหญ่ ปลูกอยู่ริมถนนสุโขทัยภายหลังรั้วพู่ระหงทึบตัดเจียนเป็นกำแพงกั้นรอบบ้าน...ทั้งๆที่แลดูว่าบ้านหลังนั้นใหญ่ แต่เมื่อเข้าไปอยู่ในบ้านแลเห็นสภาพทั่วแล้ว รู้สึกว่าค่อนข้างจะคับแคบสำหรับครอบครัวหลวงผงาดฯ กับคุณนาย ซึ่งมีลูกสาวสามคนลูกชายสองคน ที่เป็นสาวทำงานทำการได้เงินเดือนบ้างแล้วก็มี ที่กำลังซุกซนร้องกระจองอแงก็มี พร้อมทั้งมารดาหลวงผงาดฯ แก่เฒ่าคร่ำเครอะ หลงๆลืมๆ **หลานชายซึ่งเหมือนวัวเปลี่ยว** และน้องหญิงห่างๆ ของคุณนายรวมอยู่ด้วย"

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๑๙๒)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบหลานชายของหลวงผงาดเชิงยุทธกับวัว**เปลี่ยว** (ว.) หมายถึง หนุ่ม ใช้แก่วัวควาย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๑๑) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่าง หลานชายของหลวงผงาดเชิงยุทธกับวัวเปลี่ยว ซึ่งหลานชายของหลวงผงาดเชิงยุทธยังอยู่ในวัยหนุ่ม วัยคึกคะนอง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าเหมือนวัวเปลี่ยว คือ วัวหนุ่ม วัวที่ยังแข็งแรงมีพละกำลังมากนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๓

“พลตอบเจ้าสัวอย่างนอบน้อม” “ไปดูการค้าตามห้างของเราครับ แล้วก็พากันมานี่ อาแป๊ะเก็บเงินบนโต๊ะใส่เซฟเสียก่อนเถอะครับ อ้ายกรมันจ้องมองจนน้ำลายไหลแล้ว” “หม่ายน่อ อากองอาแป๊ะซูฮกลื้อเลี้ยว คุณหญิงอีมานี่อีบอกอั๊วว่า **ลื้อมันไวเหมือนจิ้งจอก** เผลอเปงได้เรื่อง”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๑๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบนิกรกับ**จิ้งจอก** (น.) หมายถึง ชื่อหมาชนิดหนึ่ง Canis aureus ในวงศ์ Canidae ขนตามลำตัวสีเทาอมน้ำตาล มีขนลักษณะคล้ายอานม้า บริเวณไหล่ ปากแหลม หูตั้งแหลมตรง หางเป็นพวง เขี้ยวและฟันคมมาก กลางวันมักนอนอยู่ในโพรงดิน ออกหากินในเวลากลางคืน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๑๑) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า นิกรมีอาการแคล่วคล่องว่องไวในเรื่องการลักขโมยเงิน เมื่อเห็นเงินวางอยู่บนโต๊ะเจ้าของเผลอนิกรจะสามารถฉวยเงินไปได้อย่างว่องไว เหมือนกับจิ้งจอกซึ่งเป็นสัตว์ที่มีกิริยาอาการแคล่วคล่องว่องไวในการหาเหยื่อ แม้ในเวลากลางคืนก็สามารถหาเหยื่อได้ จึงต้องใช้ความว่องไวมากขึ้นในการล่าเหยื่อ พลจึงต้องเตือนเจ้าสัวว่าให้เก็บเงินใส่เซฟให้เรียบร้อย มิเช่นนั้นจะโดนนิกรฉกเงินไปอย่างว่องไวและรวดเร็วเหมือนจิ้งจอกนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“เสด็จแล้ว เสด็จแล้ว คนรวนรอบด้าน โดยเฉพาะหน้ากรมโฆษณาการนั้น **คลื่นคนหลั่งไหลมาเหมือนกระแสน้ำเหนือทำนบ** บาทวิถีและแถวรักษาการณ์ก็ถูกกลืนไปในความยัดเยียดอย่างนั้น กระแสคนที่ยังอยู่ในระเบียบบนสะพานผ่านฟ้า มองเห็นคลื่นคนหน้ากรมโฆษณาการกำลังไหลเลื่อนลงมา”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๓๗๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบคนจำนวนมากกับกระแสน้ำเหนือทำนบ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า คลื่นคนจำนวนมากที่มีความจงรักภักดี หลั่งไหลมารับเสด็จที่หน้ากรมโฆษณาการเหมือนกับกระแสน้ำที่หลั่งไหลมาจาก**เหนือทำนบ** (น.) หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่ปิดกั้นลำน้ำไม่ให้น้ำไหลผ่าน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๒๗) ซึ่งกระแสน้ำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เหนือทำนบถูกปิดกั้นจากทำนบ เมื่อเปิดทำนบจะเห็นว่ากระแสน้ำที่อยู่เหนือทำนบจะไหลมาเป็นจำนวนมากดังเช่นผู้คนที่หลั่งไหลมารับเสด็จมีเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างที่ ๕

"**คุณนันท์**" ชายหนุ่มที่นั่งชันเข่าอยู่กับพื้นเกวียนด้านหนึ่งต่ำจากกองไม้ที่หญิงสาวนั่ง เอ่ยขึ้นด้วยเสียงกระตือรือร้น "เห็นคุณนั่งอยู่เช่นนี้ ผมอยากได้กล้องถ่ายดีๆ สักกล้องเหลือเกิน **สวยแท้! เหมือนเทพธิดาแห่งขุนเขา** ซึ่งเยือกเย็นและยวนตายิ่งนัก" "คุณรัชต์เคยเห็นแล้วหรือคะ เทพธิดาแห่งขุนเขาที่เขาเปรียบเทียบน่ะ..."

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๓๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบนันทาวดีกับ**เทพธิดา**แห่งขุนเขา (น.) หมายถึง นางฟ้า เทวดาผู้หญิง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๓๘) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างนันทาวดีกับเทพธิดาแห่งขุนเขา คือ นันทาวดีเป็นหญิงสาวสวย มีความงดงามทั้งหน้าตาและกิริยามารยาท เป็นผู้หญิงที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง ซึ่งเป็นลักษณะที่ผู้ชายส่วนใหญ่นั้นชอบ เหมือนกับเทพธิดาที่อยู่บนสวรรค์ หรือเทวดาผู้หญิงที่มีรูปโฉมงดงาม อ่อนโยน บริสุทธิ์ผุดผ่อง น่าหลงใหล ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบนันทาวดีเหมือนเทพธิดาแห่งขุนเขา เพราะ นันทาวดีนั้นเป็นหญิงสาวสวยที่ทำให้รัชต์ วัฒนาหลงใหลและต้องการได้หัวใจของเธอมาครอบครอง ในลักษณะของชายเจ้าชู้ที่เห็นผู้หญิงสวยมักจะพูดจาหว่านล้อมให้หญิงนั้นหลงเชื่อ

ตัวอย่างที่ ๖

"ลูซิลล์นั่งอยู่ที่หน้ากระจกเงาบานใหญ่ ตรงหน้ามีขวดมีกระปุกเครื่องสำอางต่างๆ วางอยู่เต็ม มือหนึ่งถือแปรงกำลังแปรงผมอยู่ พอเห็นพลอยเข้ามาก็หันมายิ้มด้วยอย่างอ่อนหวานและพูดอะไรเป็นภาษาฝรั่ง พลอยก็ได้แต่ยิ้มตอบ แล้วก็นั่งลงที่เก้าอี้ตัวหนึ่งอย่างสงบเสงี่ยม "**สวยเหมือนตุ๊กตา**" พลอยนึกอยู่แต่ในใจ

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๑๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบลูซิลล์กับ**ตุ๊กตา** (น.) หมายถึง ของเล่นของเด็กซึ่งทำเป็นรูปคนหรือสัตว์ เป็นต้น มักมีขนาดเล็กกว่าตัวจริง (ราชบัณฑิตยสถาน,

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒๕๔๖: ๔๗๑) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน ระหว่างลูซิลล์กับตุ๊กตา คือ ลูซิลล์ภรรยาของอั้นเป็นหญิงชาวต่างชาติ ผิวขาว ผมสีทองเป็นลอน หน้าตาสวยงามซึ่งมีลักษณะเหมือนกับตุ๊กตาที่มีความสวยงาม ผู้ผลิตผลิตมาให้เด็กเล่นนั้นจะต้องคำนึงถึงความสวยงาม ทำให้เด็กเล็กๆ เกิดความสนใจ และรู้สึกเพลิดเพลิน ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบลูซิลล์สวยงาม น่ารักดังเช่นตุ๊กตานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“เจ้าทิดมันบอกอะไรเอ็ง นางใจ” ป้าแคล้วสงสัย หลานสาวได้ฟังก็หน้าแดงขึ้นมาทันที “เขา เขาว่าที่นี่น่ะ อะไรๆ ดีทุกอย่าง เสียแต่ขาดหัวหน้า” หล่อนบอก“เพราะฉะนั้นเขาจึงมาเพื่อจะเป็นนาย” เหมือนพ่อเหมือนลูก เป็นพิมพ์เดียวกัน แม่เฒ่าครุ่นคิดอยู่ในใจ... “อย่าไว้ใจมันนัก **คนบ้านนี้**น่ะ” แกเคยบอก “ขี้ขลาดตาขาวเท่านั้น**รวนเร**หรือ**เหมือนลิง** ดีแต่โว เวลาเอาจริงเอาจังเข้าแล้ว เป็นหัวหดไปตามๆกัน”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๑๐๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบคนบ้านไร่กับลิง โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า คนบ้านไร่เป็นคนที่มีจิตใจ**รวนเร** (ว.) หมายถึง เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาไม่แน่นอน เช่น จิตใจรวนเร ใจคอรวนเร เรรวนก็ว่า (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๒๖) เปลี่ยนแปลงไปมาได้ง่าย เหมือนลิง สัตว์ที่ลักษณะซุกซน ไม่ค่อยอยู่กับที่ ผู้เขียนเปรียบเทียบคนบ้านไร่นั้นต้องระวังนิสัยใจคอให้มากๆ เพราะเป็นคนที่มีจิตใจรวนเร ไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคนขี้ขลาด เมื่อผู้ใหญ่พูนมาบอกกล่าวเรื่องภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นหากเข้าไปตั้งปางในโป่งน้ำร้อน อาจจะทำให้คนบ้านไร่กลัวและเปลี่ยนใจไม่เข้าไปในป่าโป่งน้ำร้อนนั้นอีก

ตัวอย่างที่ ๘

“เว้นไว้แต่หนุ่มที่ชื่อเรียง ขาวผอก เพียงผู้เดียวหาได้ขมีขมันเหมือนใครอื่น เขาจะนอนเถือกอยู่บนแคร่จนตะวันสาย...ความคิดของเขาเตลิดเตลิงแล่นผึงไปเร็วรวดทุกสารทิศ วาดวิมานไว้โอ่โถงยิ่งกว่าฉากยี่เก ควรจะเป็นเรือนปั้นหยาหลังคามุงกระเบื้องสีเขียวแดง ข้างหน้าต่างห้องนอนจะปลูกราตรีและมณฑาไว้รวยกลิ่น เขาควรจะมี**เมียสวยเหมือนนางฟ้า**ไว้คลึงเคล้าสักนาง...”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๒๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเมียกับ**นางฟ้า** (น.) หมายถึง นางในเทพนิยายที่ถือว่าอยู่บนสวรรค์ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๗๔) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างเมียกับนางฟ้า คือ นางฟ้า เป็นเทวดาผู้หญิงอยู่บนสวรรค์ มีรูปโฉมสวยงาม น่าหลงใหล ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าเรียง ขาวผอก บุคคลที่ไม่มีความขยันหมั่นเพียร เขาได้วาดวิมาน ใฝ่ฝันว่าเขาควรจะมีเมียสวย รูปโฉมงดงาม เหมือนกับนางฟ้าไว้ข้างกายสักคน ซึ่งหล่อนคงจะปรนนิบัติเขาอยู่ไม่ห่าง แต่ความคิดนั้นก็เป็นเพียงแค่ความฝันนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๙

“แบบนี้ก็หมายความว่า เด็กคนนั้นชอบลูก ทำไมกล้าหาญชาญชัยกันนักนะ พวก**ผู้หญิงสมัยนี้**เห็นเงียบๆ นึกว่าเรียบร้อย ที่แท้ก็**เหมือนแมว**สมชื่อที่พ่อเขาเรียก” ลูกนึกถึงภาพ แมวเสงี่ยมหงิม เคล้าเคลียเจ้าของนอนซึมผึ่งแดด แต่เวลาหาเหยื่อกลับว่องไวปราดเปรียวพ่อเข้าใจพูดดีแท้”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๑๓๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบผู้หญิงในสมัย พ.ศ.๒๕๑๐ กับแมว โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้หญิงในปีพุทธศักราช ๒๕๑๐ กับแมว คือ ผู้หญิงในสมัย พ.ศ.๒๕๑๐ ดูเงียบๆ เหมือนจะมีกิริยามารยาทเรียบร้อยแต่ในความเป็นจริงกลับมีจริตในเรื่องความรัก มีความกล้าหาญที่จะเปิดเผยหรือสื่อรักให้กับผู้ชายก่อนเหมือนกับแมวเวลาที่ไม่ได้หาเหยื่อจะดูเชื่อง คลอเคลียเจ้านายแต่เมื่อเวลาหาเหยื่อกลับมีความว่องไว ปราดเปรียวในการหาเหยื่อมาก ดังเช่นการกระทำของหมุยเอ็งที่โยนกำไลหยกเป็นสื่อรักให้กับตันส่วงอู๋ กิริยามารยาทของหมุยเอ็งดูเป็นผู้หญิงเรียบร้อย ไม่พูดไม่จาแต่เมื่อมีความรัก เกิดชอบตันส่วงอู๋หมุยเอ็งกลับมีความกล้าหาญที่จะเปิดเผยความรักของตนเองให้ตันส่วงอู๋ได้รับรู้ก่อน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑๐

“ณ บ้านแถบชานเมืองของสมสุข สงบเงียบในยามบ่าย เจ้าบ้านฝ่ายชายยังไม่กลับ บ้านทั้งบ้านเงียบกริบนานๆ จะได้ยินเสียงเด็กอ่อนร้องครู่เดียวก็เงียบหายไป...**ลูก**ของหล่อนหลับอยู่ในเปลท่าทางสบายจนน่าอิจฉา เนื้อตัวเป็นสีชมพูนุ่มนิ่มไปหมด **น่ารักเหมือนตุ๊กตา** อีกสักเมื่อไรหนอถึงจะโตพอเป็นเพื่อนคุยให้แม่คลายเหงาลงไปได้บ้าง”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๓๐๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบลูกของสมสุขกับ**ตุ๊กตา** (น.) หมายถึง ของเล่นของเด็กซึ่งทำเป็นรูปคนหรือสัตว์ เป็นต้น มักมีขนาดเล็กกว่าตัวจริง ลักษณนามว่า ตัว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๗๑) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างลูกของสมสุขกับตุ๊กตา คือ ตุ๊กตาเป็นของเล่นสำหรับเด็ก มีลักษณะน่ารัก สวยงาม เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจ รู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบลูกของสมสุขเป็นเด็กแรกเกิด เนื้อตัวนุ่มนุ่ม หน้าตาน่ารักเหมือนกับตุ๊กตานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๑

“เธอจะทำอะไร” เศรษฐีถาม “ฉันจะให้ทนายความยื่นฟ้องท่านในวันนี้ ทนายความของฉันอยู่ที่นี่” “ฟ้องเรื่องอะไร” “เรื่องหมิ่นประมาท เรื่องแจ้งความเท็จ ท่านบังอาจไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ว่าฉันเป็นคนลักขโมยของท่าน...” “ขอฉันพบพูดกับเธอเป็นการส่วนตัวหน่อยได้ไหม” เศรษฐีพูด “ฉันไม่มีเรื่องส่วนตัวจะพูดกับท่านแล้ว ฉันไม่ได้เป็นเมียท่านแล้ว...” แล้ว**เรไร**ก็ลุกจากที่ วาง**ท่าสง่างามเหมือนนางพญา** แม้แต่พวกทนายความทั้งสองคนที่นั่งอยู่ด้วยยังรู้สึกเกรงขาม...”

(สร้างชีวิต, พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ: ๑๔๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเรไรกับ**นางพญา** (น.) หมายถึง พระราชินี นางผู้เป็นใหญ่ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๗๔) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า นางพญาเป็นหญิงผู้เป็นใหญ่หรือราชินี มักจะมีกิริยามารยาทงดงาม ลักษณะท่าทางไม่ว่าจะเป็นการเดิน การนั่ง การพูดจา หรือกิริยาอาการต่างๆ นั้นดูสง่างามต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไปที่กิริยามารยาทจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมรอบตัว ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเรไรแสดงกิริยาท่าทางลุกจากเก้าอี้ด้วยท่าทางสง่างาม เหมือนกับนางพญา เพราะเรไรเป็นฝ่ายได้เปรียบหลังจากที่เจรจากับเศรษฐีเรื่องการฟ้องร้องเรียบร้อยแล้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑๒

“**โสรวาร ปสันนาวิทย์**นี่เป็นคนดีไหม” เขาถามขึ้นลอยๆ จนฑัณฑิกาตกใจ “ทำไมคะ” “ได้รู้ว่ากำลังเป็นที่โปรดปรานของนายมาก” “ไม่ทราบซีคะ” “เขามีหวังว่า จะก้าวต่อไปเรื่อยๆ เพราะเป็นคนทำงานเก่งเข้าไหนเข้าได้ หมอ**เหมือนสปริงยืดหยุ่น**ตามกาละได้ดีมาก” “ไม่ทันสนใจหรอกค่ะ” “เป็นแฟนน้าสาวทั้งที ทำไมไม่สนใจ” “...มุนีก็รู้แล้วว่า ฉันกับน้าธูไม่ค่อยจะกินเส้น…”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๘๑๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบโสรวาร ปสันนาวิทย์กับ**สปริง** (น.) หมายถึง สิ่งที่ยืดหรือหดแล้วคืนตัวได้เอง มักทำด้วยโลหะ เช่น นาฬิกาเรือนนี้สปริงหลุด จึงไม่เดิน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๑๒๒) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า สปริงเป็นวัตถุโลหะชนิดหนึ่ง สามารถทำให้ยืดและหดคืนตัวได้ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบโสรวาร ปสันนาวิทย์ว่าเป็นคนที่ยืดหยุ่น สามารถเข้ากับคนได้ รู้จักกาลเทศะ รู้จักเวลาว่าเวลาใดสมควรทำตัวให้ตึง เวลาใดสมควรทำตัวให้หย่อน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เหมือนกับสปริงที่สามารถยืดและหดตัวได้นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๓

“ดร. ตันเซ้งเน้นทรรศนะของเขาต่อไป” “**นักศึกษาเหมือนทารก**ผู้ไร้เดียงสา ใครชักจูงไปอย่างไรเพื่อให้ตัวเขากลายเป็นคนเด่นคนดังขึ้นมา เขาย่อมยินดีรับการชักจูงนั้นๆ ความวุ่นวายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยของเรา ตั้งแต่กรณีเสิ่นฉง เมื่อ ๒ ปีก่อนมาจนบัดนี้ เรารู้กันมานานแล้วว่ามือที่ ๓ ได้ยื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย…”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๘๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบนักศึกษากับ**ทารก** (น.) หมายถึง เด็กที่ยังไม่เดียงสา เด็กเล็กๆ เด็กแบเบาะ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๒๕) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างนักศึกษากับทารก คือ ทารกเป็นเด็กแรกเกิด ยังไม่สามารถเดิน คลาน นั่ง หรือรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวได้ ต้องคอยให้ผู้ใหญ่เป็นผู้ดูแล เลี้ยงดู ป้อนข้าว ป้อนอาหาร ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบนักศึกษาว่าเป็นผู้ไร้เดียงสา ความคิดอยู่ในระดับปานกลางหรือน้อย เมื่อผู้ใหญ่ชักจูงให้ไปในทางใด นักศึกษามักจะเชื่อถือและเดินตามรอย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของผู้ใหญ่เสมอ นักศึกษายังอยู่ในวัยรุ่นต้องการที่จะเด่นจะดัง ดังนั้นเมื่อมีผู้ใดชักจูงหรือทำให้เขาเป็นคนดังขึ้นมาได้ เขาก็จะทำตาม ดังเช่นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเดียวกับไห่เยี่ยนตามทรรศนะของดร.ตันเซ้ง ซึ่งคิดว่านักศึกษายังเป็นทารก เพราะฉะนั้นถ้าถูกใครชักจูงจนทำให้เขาเป็นคนเด่นดัง เขาก็จะทำตาม

ตัวอย่างที่ ๑๔

“ลุงกุลาถามอ้ายขุนว่า จะสักรูปไหนก็นอนลงซิ พวกแกสักได้ทุกคน แต่อ้ายขุนบอกว่าดูทิดจำปาไปก่อน ทิดจำปาพูดเยาะเย้ยว่า นั่นละคนใจน้อยกลัวเจ็บ ผู้สาวบ้านเราจึงไม่ยิ้มให้สักคน อ้ายขุนก็พูดว่า**ผู้สาว**บ้านเราดูๆ **เหมือนกับกิ้งก่าเผาไฟ**ไปเสียหมด”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๑๓๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบผู้หญิงสาวๆกับ**กิ้งก่า**เผาไฟ (น.) หมายถึง ชื่อสัตว์เลื้อยคลานในวงศ์ Agamidae ตัวมีเกล็ด หางยาว ส่วนใหญ่อาศัยบนต้นไม้ มีหลายสกุลและหลายชนิด (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๒๖) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า กิ้งก่าเป็นสัตว์เลื้อยคลานที่มีรูปร่างผอม ตัวยาว มีหลายพันธุ์ บางพันธุ์จะมีลักษณะน่าเกลียด ผิวเป็นตะปุ่มตะป่ำ เมื่อนำไปเผาไฟจะไหม้เกรียมเป็นสีดำ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบสาวๆ บ้านโคก เหมือนกิ้งก่าเผาไฟ คือ มีลักษณะไม่น่าดู ผอมเก้งก้าง ผิวสีดำเหมือนโดนเผาไฟ ทำให้อ้ายขุนเกิดความเบื่อหน่าย เมื่อทิดจำปาแซวขึ้นมา อ้ายขุนจึงบรรยายลักษณะของสาวๆ บ้านโคกตามความคิดของตนให้รับรู้

๑.๕ การอุปมานามธรรม

การอุปมานามธรรม หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยตาหรือร่างกายกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“ถ้าเป็นเมื่อก่อน การที่จะได้ไปเที่ยวญี่ปุ่นเมืองจีนเช่นนี้ ข้าพเจ้าก็คงจะลุกขึ้นกระโดดโลดเต้นดีใจไม่น้อย แต่เดี๋ยวนี้ข้าพเจ้ามี**ใจเหมือนท่อนหิน** ไม่รู้สึกยินดียินร้ายอะไรเสียเลย”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๒๑๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้อุปมาเปรียบเทียบใจ (น.) สิ่งที่ทำหน้าที่รู้ รู้สึก นึกและคิด (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๒๙) กับท่อนหิน (น.)หมายถึง ของแข็งที่ประกอบด้วยแร่ชนิดเดียวหรือหลายชนิดรวมตัวกันอยู่ตามธรรมชาติ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๒๙๔) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างใจกับท่อนหิน คือ ท่อนหินมีลักษณะเป็นก้อนหลายขนาด ทั้งขนาดใหญ่ขนาดเล็ก แข็ง ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบใจของวิสูตรไม่รู้สึกดีใจหรือเสียใจกับการได้ไปเที่ยวญี่ปุ่นและเมืองจีน สภาพจิตใจนั้นนิ่ง ไม่มีความรู้สึกใดๆ ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เหมือนท่อนหินเมื่อมีใครมาทุบ หรือเกิดเหตุการณ์ใดๆ ท่อนหินก็จะไม่มีความรู้สึกเจ็บหรือรู้สึกดีหรือร้ายต่อเหตุการณ์ใดๆ นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“ประโยคที่ ๒ ที่ ๓ จนถึงกว่าที่ ๑๐ หลังจากปากคุณนายมีข้อความคล้ายๆ กัน เสียงของท่านดังขึ้นทุกทีจนก้องบ้าน วิชัยหน้าซีดจนเขียว...ในขณะนั้นคุณนายจึงสำนึกได้ว่า วิชัยยืนสำรวมอยู่นานนักหนา ยังมิได้ปริปากโต้เถียงสักคำ ประกอบกับ**ฤทธิ์โมโหนั้นเปรียบเหมือนเพลิงที่คุขึ้นเมื่อได้เชื้อ** ครั้นเชื้อหมดเพลิงก็โทรมลง”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๓๒๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบฤทธิ์ของความโมโหกับเพลิงที่คุขึ้นเมื่อได้รับเชื้อ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างฤทธิ์โมโหกับเพลิงที่คุขึ้น คือ ฤทธิ์โมโหเมื่อได้รับความกระทบเทือนหรือเมื่อมีต้นเหตุทำให้สิ่งนั้นปะทุก็จะมีฤทธิ์รุนแรง แต่เมื่อไม่มีเรื่องกระทบกระเทือนหรือไม่มีต้นเหตุที่จะทำให้ปะทุขึ้นก็จะสงบลงเหมือนกับเพลิงที่คุขึ้นเมื่อมีเชื้อ หากไม่มีเชื้อ เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ เมื่อจุดไฟจะไม่ติด ถ้ามีเชื้อสำหรับใช้ในการจุดไฟก็จะทำให้ไฟติดได้อย่างง่ายดาย เมื่อหมดเชื้อ ไฟนั้นก็จะมอดดับลงไป ดังเช่นฤทธิ์โมโหของคุณนายชื่น ซึ่งเป็นแม่ของชัดและวิชัยที่อารมณ์โมโหปะทุขึ้นเพราะชัดไปรัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กับหญิงที่ชื่อจันทร และให้วิชัยมาพูดกับคุณนายประกอบด้วยการที่ชัดไม่รับหมั้นลูกสาวของคุณหญิงราญรอนทำให้คุณนายชื่นโมโหมากขึ้น และต่อมาภายหลังเมื่อไม่มีเรื่องใดมากระทบกระเทือนใจอีก ความโมโหนั้นจึงสงบลง เหมือนกับไฟที่ลุกไหม้เมื่อมีเชื้อเพลิงและจะสงบเมื่อเชื้อเพลิงนั้นหมดลงนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

"พอลับตัวคุณป้า วิชัยก็เดินเข้ามาหาหวานซึ่งยืนหน้าเศร้าอยู่ทางหนึ่ง จับแขนจูงมานั่งที่เตียงแล้วพูดเอาใจว่า ยังไม่หายกลัวคุณป้าอีก พี่บอกกับน้องแล้วนี่นะ ว่าท่าทางแกเหมือนจะเป็นคนดุร้าย แต่ทว่า**ใจของแกเหมือนพระ** ดูซิทั้งๆที่แกบ่นว่าคับแคบ แกยังอุตส่าห์จัดห้องให้เราอยู่ต่างหากไม่ปะปนกับใคร"

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๑๑๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบใจป้าตาดกับพระ โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างใจป้าตาดกับพระ คือ พระเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา ถือศีล รักษาสมาธิ บำเพ็ญภาวนา มีจิตใจเมตตากรุณา อยู่ในศีลธรรม ประชาชนให้ความเคารพนับถือ เลื่อมใส ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบใจของป้าตาดที่มีความเมตตากรุณา ใจดี เหมือนพระ ดังเช่นที่วิชัยกล่าวหลอกลวงว่าป้าตาดเป็นคนที่มีจิตใจเมตตากรุณาเหมือนพระ มองภายนอกอาจจะเป็นคนดุร้าย แต่ป้าตาดก็ยังให้ความปราณีให้ที่อยู่อาศัยกับรื่นและวิชัย เพื่อให้รื่นไม่เกิดความวิตกกังวล และยอมหลงเชื่อในคำพูดจาหว่านล้อมของตนเอง

ตัวอย่างที่ ๔

"จิตรีรู้สึกสงสัยสมองตัวเองอีกด้วยว่า ไฉนหล่อนจึงเพิ่งอยากรู้ความคิดของเผด็จดังนี้ ในเมื่อหล่อนเองได้ลิขิตโชคชาตาเองมาถึงบทอวสานเสียแล้ว **ความอยากรู้แล่นวูบขึ้นมาในสมองเหมือนเปลวไฟ** จิตรีมองจับตาเขาครู่หนึ่ง จึงถามเผด็จด้วยเสียงเปล่าเปลี่ยวไปว่า คุณ คุณ จะให้คุณใหญ่ ให้พวกเรารู้ไหมคะ เรื่องเมียคุณที่อังกฤษ"

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๒๕๕๕)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบความอยากรู้กับ**เปลวไฟ** (น.) เรียกไฟที่ลุกแลบออกมาหรือพวยพุ่งขึ้นว่า เปลวไฟ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๑๐) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างความอยากรู้กับเปลวไฟ คือ เปลวไฟ เมื่อเราจุดไฟโดยมีเชื้อ เปลวไฟจะพวยพุ่งขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบความอยากรู้ของจิตรี ในเรื่องที่เผด็จนั้นจะเปิดเผยให้ญาติของจิตรีรู้หรือไม่ว่าเผด็จมีเมียแล้วอยู่ที่ประเทศอังกฤษ ทั้งๆที่ได้แต่งงานกับจิตรีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งแต่ก่อนจิตรีไม่ได้มีความอยากรู้ในเรื่องนี้เท่าใดนัก แต่ ณ ปัจจุบันความอยากรู้ได้แล่นขึ้นมาในสมองเหมือนกับเปลวไฟนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“นี่คือกรุงเทพพระมหานคร” นันทาวดีบอกกับตัวเอง ขณะที่ก้าวลงสัมผัสกับกลิ่นอายของพระนครหลวง “นี่เองคือที่ซึ่งศัตรูของเราซุ่มซ่อนอยู่ เมืองหลวงอันเป็นที่รวมของชีวิตทุกประเภท เมืองที่อาจดูดกลืนชีวิตคนลงต่ำที่สุด หรืออาจสร้าง**ชื่อเสียงให้โด่งดังเหมือนพลุก็ได้**”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๒๖๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบ**ชื่อเสียง** (น.) หมายถึง เกียรติยศชื่อก็ว่า เช่น เสียชื่อ มีชื่อ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๖๗) กับ**พลุ** (น.) หมายถึง ดอกไม้เพลิงชนิดหนึ่ง บรรจุดินปืนในกระบอกไม้ไผ่ เมื่อจุดมีเสียงระเบิดดังคล้ายเสียงปืน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๗๓) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า พลุ เป็นดอกไม้ไฟชนิดหนึ่ง สำหรับจุดในเทศกาลต่างๆ เช่น ในพระราชพิธีเฉลิมฉลอง เทศกาลลอยกระทงหรือจุดในงานเผาศพ เมื่อจุดจะมีเสียงดัง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบชื่อเสียงของคนเราสร้างให้โด่งดังเหมือนพลุได้ ดังเช่น ความคิดของนันทาวดีที่มีต่อเมืองหลวงของประเทศไทย คือ กรุงเทพมหานคร อันเป็นเมืองที่เป็นศูนย์รวมของทุกชีวิต มีผู้คนมากหน้าหลายตา ต่างจิตใจ เป็นเมืองที่สามารถทำให้คนมีชีวิตที่ตกต่ำหรืออาจจะเป็นเมืองที่สร้างชื่อเสียงของคนให้โด่งดังได้เช่นเดียวกับพลุนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๖

“คุณเสวีเหลียวมามองตาอั้นแล้วยิ้ม แต่พลอยเห็นได้ทันทีว่า การยิ้มนั้นเป็นแต่เพียงยิ้มด้วยใบหน้า ในดวงตาของคุณเสวีนั้นมี**โทสะจริต และความอาฆาตลุกอยู่พลุ่งโพลงเหมือนกับเปลวไฟที่ร้อนแรง** สายตาของคุณเสวีทำให้พลอยต้องขนลุกเกรียวไปทั้งตัว...”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๕๙๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบ**โทสะจริต** (น.) หมายถึง ความโกรธ ความฉุนเฉียว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๔๗) **ความอาฆาต** (ก.) หมายถึง ผูกใจเจ็บและอยากแก้แค้น พยาบาท (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๕๘) กับเปลวไฟ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า เปลวไฟ มีลักษณะ คือ ให้ความสว่างและความร้อนแรง มีอันตราย มีอำนาจทำลายเผาผลาญสิ่งต่างๆ ให้วอดวายลงได้ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบโทสะจริต คือ ความโกรธ และความอาฆาต คือ การผูกใจเจ็บเหมือนกับเปลวไฟ เพราะ โทสจริต (ความโกรธ) สามารถทำให้คนที่เคยเป็นมิตรกลายเป็นศัตรู หรือทำให้เรื่องราวต่างๆ บานปลายไปได้ ส่วนความอาฆาตก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีความอาฆาต ผูกใจเจ็บจะทำให้คนเราเร่าร้อน จิตใจไม่สงบสุขเหมือนกับเปลวไฟที่มีแต่ความร้อน ดังเช่นที่เสวีนั้นยิ้มให้กับอั้นแต่ในจิตใจส่วนลึกของเสวีเต็มไปด้วยความโกรธ และการผูกใจเจ็บที่แสดงออกมาทางสายตาจนพลอยสามารถรับรู้ได้นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“แต่สิ่งที่สองหนุ่มนั่นชอบตลอดเวลาเหล่านั้นดูจะหนีไม่พ้นอุ่นเรือน มีเวลาว่างตอนไหนไม่ใครก็ใครคนหนึ่งจะต้องไปเป็นเพื่อนหล่อน ไม่ว่าจะเข้าป่าเก็บผัก ลงไปตักน้ำที่หนอง หรือหุงข้าวหาปลา โดยเจ้าลีพี่ชายมิได้หวงห้าม หรือตั้งข้อรังเกียจแต่ประการใด **การชู้สาว**สำหรับชาวบ้านไร่สมัยนั้น **เป็นของธรรมดาสามัญ**เหลือเกิน **เหมือนอย่างอาหารที่ท่านกินประจำวัน**...”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๑๑๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเรื่อง**ชู้**สาว (น.) หมายถึง คู่รัก บุคคลที่เป็นที่รัก เช่น มาย่อมหลายชู้เหล้น เพื่อนตน ผู้ล่วงประเวณี การล่วงประเวณี ชายที่ร่วมประเวณีด้วยเมียเขา เรียกว่า เป็นชู้ หญิงที่ยังมีสามีอยู่แล้วร่วมประเวณีกับชายอื่น เรียกว่า มีชู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๖๕) กับอาหารที่กินประจำวัน โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ว่า อาหารที่กินประจำวัน เป็นอาหารที่กินอยู่เป็นประจำ ซึ่งคนเราจะไม่รับประทานอาหารไม่ได้ อาหารเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต ทำให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเรื่องชู้สาวของชาวบ้านไร่ว่าเป็นของธรรมดาสามัญที่จะต้องเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ที่คนทั่วไปจะต้องให้ความสนใจ ดังเช่นเรื่องชู้สาวของอุ่นเรือน กับแววและพันชายหนุ่มบ้านไร่สองคนที่ทุกคนเห็นเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่สำหรับคนบ้านไร่จึงไม่เป็นสิ่งที่คนบ้านไร่ให้ความสนใจเท่าใดนัก เหมือนกับอาหารที่กินประจำวันอยู่ทุกวันนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๘

"...ความสุขมันก็เหมือนเราตื่นตะเช้าเดินไปเก็บเห็ด มีเท่าไหร่ก็คงได้เท่านั้น อย่าโลภโมโทสัน ถ้าเอ็งเจอะเห็ดมะม่วงก็จงพอใจเท่านั้น อย่าทะลึ่งอยากแดกเห็ดโคน เข้าใจรึหยั่ง **ความทุกข์** นั้นเปรียบได้**เหมือนเงาของเรา** ถ้าเอ็งห้ามพระอาทิตย์ไม่ให้ส่องแสงได้เมื่อไหร่นั่นแหละ เอ็งถึงจะหมดทุกข์"

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๖๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบ**ความทุกข์** (น.) หมายถึง ความยากลำบาก ความไม่สบายกายไม่สบายใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๓๓) กับ**เงา**ของคน (น.) หมายถึง ส่วนที่มืดเพราะมีวัตถุบังแสงทำให้แลเห็นเป็นรูปของวัตถุนั้น รูปที่ปรากฏในของใสหรือเป็นมันเช่นน้ำหรือกระจก (แสง) อาณาเขตหลังวัตถุที่แสงเคลื่อนที่ไปกระทบวัตถุนั้นแล้วแสงเคลื่อนที่ไปไม่ถึงทั้งหมดหรือไปถึงได้บ้าง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๘๐) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า เงาของคนเป็นส่วนที่ติดตามตัวเราไปตลอด แม้ว่าเราจะเดินไปทิศทางใดเงาก็จะติดตามไปทางทิศนั้น ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบความทุกข์เป็นสิ่งที่ต้องเกิดกับคนทุกคน ถ้าคนเรามีความทุกข์ ความทุกข์ก็จะวนเวียนอยู่ภายในใจของคนเราเสมอ ติดตามไปเสมือนเป็นเงา ดังเช่นที่แจ้ง ใบตองพูดจาสั่งสอนฝืด ตำแย ให้พอใจในสิ่งที่เรามี ทุกคนมีความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครจะห้ามตนเองไม่ให้มีความทุกข์ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๙

"...ลูกนับถือความคิดและสติปัญญาของคนมากกว่าจะเกรงใจกันด้วยเหตุอื่น และลูกชอบพูดอะไรตรงๆ เสียด้วย มารยาทในการสังคมแบบสมัยใหม่ของลูกมีน้อยอยู่สักหน่อย ลูกยังตีหน้าไม่เป็น ไม่ชอบก็ว่าไม่ชอบ ดีว่าดี เลวก็ว่าเลว ไม่ใช่เอะอะก็สรรเสริญเยินยอกันจนลืมตัว **ชีวิตฉาบหน้าแบบนั้น**ลูกเกลียด มัน**เหมือนยาขมที่เคลือบน้ำตาล**ไว้นั่นแหละ..."

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๒๗๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบชีวิตที่ฉาบหน้าด้วยคำสรรเสริญเยินยอกับยาขมที่เคลือบน้ำตาล โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างชีวิตที่ฉาบหน้าด้วยคำสรรเสริญเยินยอกับยาขมที่เคลือบน้ำตาล คือ คำสรรเสริญเยินยอเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่มักจะลุ่มหลงไปกับมัน บางคนชอบให้คนเยินยอสรรเสริญ บางคนใส่หน้ากากเข้าหากัน ต่อหน้ายกยอ แต่ลับหลังกลับว่าร้ายเป็นชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของความหลอกลวง ไม่มีความจริงใจต่อกัน ซึ่งชีวิตเช่นนี้เป็นชีวิตที่อันตราย มีแต่ความหลอกลวง ผู้เขียนจึงเปรียบชีวิตที่ฉาบหน้าไปด้วยคำสรรเสริญเยินยอเหมือนยาขมที่เคลือบน้ำตาล ซึ่งภายในตัวยาเป็นยาที่มีรสขม แต่ถูกเคลือบไปด้วยน้ำตาลทำให้มองดูว่าเป็นสิ่งดี น่ารับประทาน ไม่มีพิษมีภัย ดังเช่นความคิดของตันส่วงอู๋ที่ชอบดำเนินชีวิตอย่างตรงไปตรงมา ดีก็ว่าดี ไม่ดีก็ว่าไม่ดี ไม่ชอบชีวิตที่เต็มไปด้วยคำสรรเสริญเยินยอนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๐

"ณ บ้านแถบชานเมืองของสมสุข สงบเงียบในยามบ่าย เจ้าบ้านฝ่ายชายยังไม่กลับ บ้านทั้งบ้านเงียบกริบนานๆ จะได้ยินเสียงเด็กอ่อนร้องครู่เดียวก็เงียบหายไป...ลูกของหล่อนหลับอยู่ในเปลท่าทางสบายจนน่าอิจฉา เนื้อตัวเป็นสีชมพูนุ่มนิ่มไปหมด น่ารักเหมือนตุ๊กตา อีกสักเมื่อไรหนอถึงจะโตพอเป็นเพื่อนคุยให้แม่คลายเหงาลงไปได้บ้าง **ชีวิต**ของหล่อนสงบสุข **ราบเรียบเหมือนน้ำในสระ** แต่มันก็อดที่จะมีตะกอนขุ่นไม่ได้..."

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๓๐๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบชีวิตของสมสุขกับน้ำในสระ โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างชีวิตของสมสุขกับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

น้ำในสระ คือ ชีวิตของสมสุขสงบสุข ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายอยู่กับสามีและลูก ณ บ้านแถบชานเมือง ซึ่งสมสุขมีความสุขกับการใช้ชีวิตแบบเงียบๆ กับลูกน้อย ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบชีวิตของสมสุขเหมือนกับน้ำในสระที่ราบเรียบ ไม่มีคลื่น ไหลไปอย่างเอื่อยๆ ตามสภาพธรรมชาติของมัน

ตัวอย่างที่ ๑๑

"เรื่องที่เรไรออกจากบ้านไปเป็นเรื่องที่ปิดบังไม่ได้ เรื่องรู้กันแพร่หลายว่า มีคนลึกลับคนหนึ่งส่งยาพิษเข้าไปวางเศรษฐี เผอิญรู้ตัวก่อน เอาสุนัขมาทดลองกินยาพิษ มันตายเกือบทันที เรื่องเหล่านี้**แพร่ไปเร็วเหมือนไฟไหม้ป่า** รู้กันในเมืองทั่วเมืองรู้กันออกไปถึงตำบลใหญ่ๆ รู้ออกไปถึงบ้านไร่บ้านนา"

(สร้างชีวิต, พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ: ๙๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเรื่องที่เรไรออกจากบ้านเศรษฐีกับไฟไหม้ป่า โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า เรื่องที่เรไรออกจากบ้านเศรษฐีแพร่ไปถึงหูของชาวบ้านอย่างรวดเร็ว ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบกับไฟไหม้ป่า ซึ่งเวลาไปไหม้ป่าจะลุกลามไปอย่างรวดเร็ว เพียงไม่ถึง ๑๐ นาทีก็สามารถทำให้ไฟลุกลามไปทั่วทั้งป่า เพราะ ป่ามีเศษไม้ มีเชื้อไฟที่ทำให้ไฟลุกลามไปได้ง่าย ดังเช่น เรื่องที่เรไรออกจากบ้านไป เพราะมีคนลึกลับส่งยาพิษเข้าไปวางยาเศรษฐี แต่เศรษฐีรู้ตัวก่อนและทุกคนสงสัยเรไร ทำให้เรไรต้องออกจากบ้านของเศรษฐี ซึ่งเรื่องนี้ได้แพร่ไปถึงหูชาวบ้านอย่างรวดเร็วเหมือนกับไฟไหม้ป่านั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๒

"โสรวารเดินเข้ามาในตัวอาคารแล้ว จึงหันไปมองทางชายทะเลอีกครั้งหนึ่ง ไม่มีใครเดินตามเขามา แสงแดดระยิบระยับ พร่าพราวอยู่ในม่านตาของเขา แต่สิ่งที่ทำให้เขาพร่าพราวยิ่งกว่านั้นก็คือผู้หญิงสองคน...เมื่อสักครู่ เขาพูดอะไรออกไปก็เกือบจะไม่รู้สึก รู้แต่ว่าความโกรธ ความเบื่อสุดขีด และ**ความอัดอั้นตันใจ**ที่เขาพยายามสะกดมันไว้เพื่อผลประโยชน์ของตนเองนั้น ได้**พลุ่งออกมาเหมือนน้ำเดือด**"

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๖๑๘)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบความอัดอั้นตันใจกับน้ำเดือด โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างความอัดอั้นตันใจกับน้ำเดือดคือ น้ำเดือด เป็นน้ำที่มีอุณหภูมิ ๑๐๐ องศาเซลเซียส เมื่อต้มน้ำในระยะแรก น้ำจะมีอุณหภูมิไม่มาก เมื่อน้ำเดือด มีอุณหภูมิ ๑๐๐ องศาเซลเซียส หากตั้งทิ้งไว้ น้ำจะพลุ่งออกมาจากภาชนะ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบความอัดอั้นตันใจในเรื่องที่โสรวาร ปสันนาวิทย์ตัดสินใจมีสัมพันธ์ลึกซึ้งกับวิฐู เพราะหวังผลประโยชน์จากวิฐู ผู้ที่จะทำให้หน้าที่การงานของเขาเจริญก้าวหน้านั้นพรั่งพรูออกมาเมื่อถูกกดดันจากสถานการณ์ระหว่างเขา วิฐูและทัณฑิกาเหมือนกับน้ำเมื่อเดือดก็พลุ่งออกมาไม่สามารถหยุดได้ เมื่ออุณหภูมิถึงขีดสุดนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๓

“คูนพอจะรู้ความหมายคำพูดของผู้บ่าวนั้นว่า **ความรักมาสุมอก**ก็เปรียบ**เหมือนสุ่มครอบเข่งใส่เส้นยาสูบ** ยิ่งรักมากๆ ขึ้นก็เหมือนเข่งยาสูบครอบหัวไว้จนมืดมนไปหมด และถ้าพี่ได้น้องเป็นเมียจะพาข้ามแม่น้ำโขงไปเมืองเวียงจันทน์ เพื่อเอาผ้าไหมไปแลกวัวตัวงามๆ มาเทียมเกวียนบรรทุกข้าวเปลือก”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๔๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบความรักสุมอกกับเข่งยาสูบครอบหัวไว้ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า เข่งยาสูบ ไว้สำหรับใส่ยาสูบ มีลักษณะใหญ่ ลึก เป็นเข่งไม้สาน ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบความรักของทิดจุ่นที่มีต่อเอื้อยคำกองนั้นมากมาย เป็นความรักแรกเริ่มระหว่างหนุ่มสาว ทำให้จิตใจกระชุ่มกระชวย ความรักนั้นมาสุมอยู่เต็มหัวใจของทิดจุ่น ชีวิตนั้นมีแต่ความรักเหมือนไม่รับรู้โลกภายนอก รับรู้แต่ในเรื่องความรักของตนเอง ทำให้ตามืดมัว เห็นอะไรเป็นความรักไปหมด เหมือนกับเอาเข่งยาสูบไปครอบหัวไว้ทำให้มืดมนมองไม่เห็นทิศทางนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑.๖ การอุปมาวัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์ไฟฟ้า

การอุปมาวัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์ไฟฟ้า หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งของเครื่องใช้ อุปกรณ์ไฟฟ้า รวมทั้งสิ่งที่ก่อสร้างขึ้นมาเป็นสถานที่ เช่น ที่พักอาศัย กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ตัวอย่างที่ ๑

"วิชัยลุกขึ้นเดินเคียงไปกับน้อง ถึงห้องแล้ว ชัดนั่งลงบนเตียงถอดรองเท้าพลางถามว่า" "พี่ใหญ่เห็นอนงค์เป็นอย่างไรบ้าง" "ไม่เลว" พี่ชายตอบพลางยิ้ม.... "นอกจากสวยยังมีอะไรดีอีก" "สปอร์ต ปอปปูล่า" "ได้นั่นน่ะรู้ละ แล้วมีอะไรอีก" "เท่านั้นยังไม่พออีกหรือ หรือพี่ใหญ่หมายถึงเงิน บา! ผมไม่อยากขายตัวให้แก่เงินเลย พับผ่า! แต่อันที่จริงผมเชื่อว่าเขามั่งมีกว่าเรามาก **ดูบ้านเขาซีตึกเบ้อเร่อ ไอ้ของเรา ยักไหล่อย่างเบื่อหน่าย เหมือนกับรูหนู**"

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบบ้านกับรังหนู (น.) หมายถึง สิ่งซึ่งสัตว์พวกนก หนู และแมลงเป็นต้นทำขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยกำบังและฟักไข่เลี้ยงลูก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๓๙) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า รังหนูเป็นที่อยู่อาศัยของหนู มีขนาดเล็ก สภาพรกรุงรัง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบบ้านของชัด ซึ่งมีขนาดเล็กเหมือนกับรังหนู ดังเช่น ชัดได้บ่นกับวิชัยถึงสภาพบ้านของตนเองนั้นมีขนาดเล็กเหมือนกับรังหนู ส่วนบ้านของอนงค์เป็นตึกหลังใหญ่ ฐานะความเป็นอยู่มั่งมีกว่าชัดมาก

ตัวอย่างที่ ๒

"รอยเชี่ยวของสายน้ำที่พุ่งตัวลงมาโดยแรง ทำให้เกิดวงกลมประดุจใบหน้าอันซีดขาวของสมรเมื่อหัวใจหยุดทำงานแล้ว...ยกสายตาทอดออกไปไกล แต่เงาดำมะเมื่อมของเรือสินค้าสองลำที่ทอดสมอจอดคู่กันอยู่กลางน้ำ คล้ายร่างอันใหญ่มหึมาของชายหญิงสองคนยืนถมึงทึงหันมาทางนี้ **โคมที่อยู่บนยอดเสากระโดงลำละสองดวง เหมือนดวงตาอันวาวไปด้วยความโกรธแค้นความอาลัย**"

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๒๙๒)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบ**โคม**บนยอดเสากระโดงเรือ (น.) หมายถึง เครื่องครอบตะเกียงเพื่อบังลมหรือบังคับแสงไฟ ตะเกียงเครื่องตามไฟ หรือเครื่องให้แสงสว่างซึ่งมีเครื่องบังลมหรือเครื่องบังคับแสงไฟเช่นนั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๖๙) กับดวงตาที่เต็มไปด้วยความโกรธแค้น โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า โคมที่อยู่บนยอดกระโดงเรือนั้นส่องแสงสว่างแวววาว ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบโคมบนยอดเสากระโดงเรือนั้นฉายแสงแวววาวเหมือนกับดวงตาที่ส่องแสงแวววาวเต็มไปด้วยความโกรธแค้น ความอาลัย ดังเช่น จิตใต้สำนึกของรื่นทำให้รื่นคิดถึงพ่อแม่ที่ตายไป ซึ่งรื่นคิดว่าตนเองเป็นสาเหตุที่ทำให้พ่อแม่ต้องตาย เกิดภาพลวงตาเห็นโคมที่ส่องแสงสว่าง อยู่บนยอดกระโดงเรือเหมือนกับแววตาของพ่อแม่ที่เต็มไปด้วยความโกรธแค้น ความอาลัยในตัวรื่นนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“พอเรือแล่นถึงตีนท่าหน้าบ้านพลอยก็ต้องใจหาย เพราะความทรุดโทรมปรักหักพัง ศาลาท่าน้ำนั้นเอนเอียงเกือบจะลงน้ำอยู่แล้ว...พลอยแข็งใจเดินเข้าไปในบ้าน ตามคำแนะนำของพ่อเพิ่มเห็นสภาพภายในบ้านแล้วก็อยากจะร้องไห้เพราะความสงสาร **ตัวตึกนั้นเหมือนกับซากศพ**ของคนที่พลอยเคยรู้จักและเคยรัก มานอนตายโดยปราศจากสิ่งปกคลุม...”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๑๔๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบตึกกับ**ซากศพ** (น.) หมายถึง ร่างของคนที่ตายแล้ว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๗๘) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างตึกกับซากศพ คือ ซากศพ เป็นศพคนตายที่เน่าเปื่อย มีกลิ่นเหม็น สภาพไม่น่ามอง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบตึกหรือบ้านเก่าที่พลอยเคยอยู่กับพ่อและแม่มีสภาพทรุดโทรม ปรักหักพังไปมาก ของบางสิ่งที่พลอยเคยเห็นอยู่ในสภาพที่ดี แต่ปัจจุบันที่พลอยกลับมาเห็นนั้นเก่า ทรุดโทรม ไม่มีคนสนใจดูแล เหมือนซากศพที่ตายแล้วเน่าเปื่อยไม่มีคนสนใจนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๔

“ตกลงนี่รื่นก็ยังคงคิดว่า ถ้าได้พบต่วนดำ จะทำให้เรื่องต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปได้” เขาส่ายหน้าไปมาช้าๆ... ภายใน**ทับ**นั้น**เงียบเหมือนกับป่าช้า** นัยน์ตาอันแดงช้ำของรื่น มองดูหน้าคู่สนทนาอย่างไม่เชื่อหูตนเอง... “เขาเซ็นสัญญาซื้อขายกับฉันเมื่อตะกี้นี้เอง” นายเสถียรควักกระดาษม้วนหนึ่ง คลี่ออกต่อหน้าเขา...

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๓๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบทับ (น.) หมายถึง กระท่อมหรือสิ่งปลูกสร้างที่ทำอยู่ชั่วคราว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๒๐) กับป่าช้า (น.) หมายถึง ป่าหรือที่ซึ่งจัดไว้เป็นที่ฝังศพหรือเผาศพ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๖๘๐) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า ป่าช้าเป็นสถานที่สำหรับฝังศพคนที่ตายแล้ว เมื่อเข้าไปในป่าช้าจะมีความรู้สึกเงียบวังเวง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบทับ หรือกระท่อมที่รื่นกำลังนั่งสนทนาเรื่องการซื้อขายไม้กับนายเสถียรนั้นเกิดความเงียบขึ้น เมื่อรับรู้ถึงการเซ็นสัญญาขายไม้ของต่วนดำกับนายเสถียรทำให้ภายในทับเงียบเหมือนกับป่าช้าที่มีความเงียบ วังเวงนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“ตกลงเว่งคิมและพรรณีจะเข้ามาอยู่ในบ้าน เราต้องจัดให้เขาใหม่ ให้เขาอยู่กันตามลำพังสองคน บักหลีและเม่งจูนอนห้องเดียวกัน ลูกกับหมุยเอ็ง ยกห้องที่ใหญ่ที่สุดในบ้านให้รู้สึกว่าบักหลีจะไม่ค่อยชอบใจ” “**บ้าน**ก็เล็กแค่นี้ ดีนะว่าแต่งงานไปแล้วคนหนึ่ง ไม่งั้นก็**แน่นเหมือนคอกหมู**”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๒๕๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบบ้านกับ**คอก**หมู (น.) หมายถึง ที่ล้อมขังสัตว์บางชนิด เช่น วัว ควาย ม้า หมู (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๓๕) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างบ้านกับคอกหมู คือ คอกหมูจะมีลักษณะแคบ โดยเอาไม้กั้นไว้เป็นคอกสี่เหลี่ยม เป็นที่อยู่อาศัยของหมูหลายตัว ภายในคอกมีหมูอยู่กันแน่น เบียดเสียดกัน ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบบ้านแน่นเหมือนคอกหมู เพราะบ้านของตันส่วงอู๋ไม่ใหญ่มากนัก อยู่กันหลายคน และเว่งคิมลูกชายจะพาพรรณีลูกสะใภ้มาอยู่ภายในบ้านอีกหนึ่งคน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แต่ดีที่ชุ่ยกิ้มลูกสาวได้แต่งงานออกไปจากบ้านแล้ว ไม่เช่นนั้นบ้านจะอยู่กันหลายคนจนแน่น เหมือนกับคอกหมูที่มีหมูอยู่กันหลายตัวจนแน่นนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๖

"กลิ่นหญ้าเน่าโชยมาเข้าจมูก รอบข้างตัวเขามีแต่น้ำเวิ้งว้าง และต้นไม้ยืนตะคุ่มแช่น้ำอยู่เหมือนรอความตาย หากว่าน้ำท่วมอีกนาน นานๆ ครั้งเขาจะเห็นบ้านซึ่งแช่น้ำอยู่อีกเหมือนกัน ทุกสิ่งดูเศร้า สงบ และวังเวง บางบ้านก็มี**แสงไฟ**จุดวับแวม แสงเหล่านั้นสะท้อนลงมา แลดู**เหมือนเปลวทอง**เต้นระริกอยู่ในน้ำ..."

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๒๘๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบแสงไฟกับเปลว**ทอง** (น.) หมายถึง ธาตุแท้ชนิดหนึ่งเนื้อแน่นมาก สีเหลืองสุกปลั่งเป็นโลหะมีค่า เช่น บ่อทอง เหรียญทอง ทองแท่ง ทองลิ่ม เรียกเต็มว่าทองคำ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๐๘) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า เปลวทองมีลักษณะเป็นสีทอง ส่องประกายแวววาว ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบแสงไฟที่บางบ้านจุดไว้สะท้อนแสงส่องประกายแวววาวสีเหลือง อยู่ในน้ำซึ่งขณะนั้นแถบชนบทน้ำท่วม แสงไฟจึงสะท้อนแสงแวววาวเหมือนกับเปลวทองนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

"หล่อนผ่านหน้าบิดาซึ่งกลับจากระเบียงนอกไปอย่างไม่แยแส เปิดประตูห้องและปิด เดินโผเผไปยังโต๊ะเขียนหนังสือ แล้วทรุดลงกองอยู่ที่นั่น **นาฬิกาปลุกเดิน**ดังติ๊ก ติ๊ก ติ๊ก**เหมือนเสียงหัวใจเต้น** จนหล่อนต้องหลับตาและทาบฝ่ามือไว้ตรงที่ตั้งของมัน..."

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๑๗๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเสียงนาฬิกาปลุกกับเสียงหัวใจเต้น โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างเสียงนาฬิกาปลุกกับเสียงหัวใจเต้น คือ เสียงหัวใจเต้น เสียงจะดังเป็นจังหวะ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเสียงนาฬิกาปลุกในห้องนอนของทัณฑิกาที่หล่อนได้ยินเดินเป็นจังหวะติ๊ก ติ๊ก ติ๊ก เหมือนกับเสียงหัวใจของคนเราเต้น นั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๘

“เมื่อมองทุกผืนถูกกางเข้าเป็นรูปสี่เหลี่ยม ก็เห็นแต่ปลายเสาพ้นน้ำอยู่โด่เด่ ทิดจุ่นลุยน้ำขึ้นมาแบกเอาท่อนไม้เล็กๆ ลงไปแจกให้คนละท่อน แล้วเสียงตีน้ำก็ดังขึ้นสัก ๒๐ นาทีผ่านไป ทุกคนก็ขึ้นมาดูดยาแก้หนาวเป็นควันโขมง แต่ยาของพ่อคูนไหม้ยังไม่ถึงครึ่งมวนฝนก็ตกลงมาเอาดื้อๆ ถึงสายฝนจะไม่แรกนักก็ยังมีลมพัดมาเสียงหวือๆ...ทุกคนโดดลงน้ำลอยไป **ข้อง**ลอยแต่ละลูกที่ลอยตามหลังไปนั้นมอง**ดูคล้ายเป็ด** คูนชอบดูข้องของพ่อมากกว่า...”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๒๒๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบข้อง (น.) หมายถึง เครื่องจักสานสำหรับใส่ปลา ปู เป็นต้น รูปคล้ายตะกร้าปากแคบอย่างคอหม้อดิน ก้นสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีขนาดต่างๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๗๔) โดยใช้คำเชื่อม “คล้าย” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างข้องกับเป็ด คือ ข้องเป็นเครื่องจักสานไว้ใส่ปลา เมื่อลงไปจับปลาบางคนจะผูกข้องไว้ข้างตัวและให้ลอยไปในน้ำ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าข้องที่ลอยน้ำมีลักษณะคล้ายเป็ด เวลาลอยน้ำ

๑.๗ การอุปมาพาหนะ

การอุปมาพาหนะ หมายถึง การเปรียบเทียบพาหนะที่ใช้ในการเดินทางทั้งทางบกและทางน้ำกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ตัวอย่างที่ ๑

“แสงไฟทั้งสองฟากทอแสงประกายละเลื่อมบนพื้นน้ำ ทำให้เกิดเงายิบระยับคล้ายดวงเพลิงแห่งความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นในความรู้สึกของหล่อน รอยเชี่ยวของสายน้ำที่พุ่งตัวลงมาโดยแรงทำให้เกิดวงกลมประดุจใบหน้าอันซีดขาวของสมรเมื่อหัวใจหยุดทำงานแล้ว...ยกสายตาทอดออกไปไกล แต่**เงาดำมะเมื่อมของเรือสินค้าสองลำที่ทอดสมอจอดคู่กันอยู่กลางน้ำ คล้ายร่างอันใหญ่มหึมาของชายหญิงสองคนยืนถมึงทึง**ทันมาทางนี้”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๒๙๒)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเงาดำของเรือสินค้าที่ทอดสมอจอดคู่กันอยู่กลางน้ำกับร่างใหญ่มหึมาของชายหญิงยืนถมึงทึง โดยใช้คำเชื่อม “คล้าย” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างเงาดำของเรือกับร่างใหญ่มหึมาของชายหญิง คือ เรือสินค้าจอดคู่กันอยู่กลางน้ำเกิดเป็นเงาดำ ซึ่งเงาดำบ่งบอกถึงความมืดมน ความน่ากลัว ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเงาดำของเรือที่จอดคู่กันอยู่มีลักษณะคล้ายร่างชายหญิงยืนถมึงทึง ดูมืดมน น่ากลัว ดังเช่นที่รื่นมีความรู้สึกนึกคิดว่าเงาดำของเรือที่จอดคู่กันคล้ายชายหญิงยืนถมึงทึง เพราะในขณะนั้นอารมณ์ของรื่นเป็นอารมณ์ที่อยู่ในอาการมืดมน หมดกำลังใจจึงคิดเห็นสิ่งใดเป็นภาพที่น่ากลัว

ตัวอย่างที่ ๒

“บูอิ๊คเก๋งสีฟ้าแล่น**ส่ายไปมาเหมือนงูเลื้อย** เลยถนนไปในสนามหญ้าหน้าตึกแล้วย้อนกลับขึ้นมาอีก เฉี่ยวกระถางตะโกดัดพังราบไป ๔ กระถาง ไฟฟ้าที่ตึกใหญ่หลายดวงเปิดสว่างจ้าทันที นิกรปล่อยมือจากพวงมาลัยปล่อยให้รถแล่นไปตามยถากรรม”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมา โดยเปรียบเทียบรถเก๋งกับงูเลื้อย โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างรถเก๋งกับงูเลื้อย คือ งูเลื้อย จะมีลักษณะคดเคี้ยวไปมา ผู้เขียนจึงเปรียบรถบูอิคเก๋งที่นิกรขับส่ายไปมา เพราะนิกรอยู่ในอาการมึนเมา ทำให้ไม่มีสติในการขับรถ รถจึงส่ายไปมาเหมือนกับงูที่เลื้อยคดเคี้ยวไปมานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“กานดากำลังคอยเรียกสามล้อ เมื่อวรรณีนั่งรถออกมาพบ สามีของวรรณีขับรถเอง...” “มาขึ้นรถด้วยกันเถอะค่ะ คุณดา เดี๋ยวเปียกหมด” “ไม่แน่นไปเรอะคะ ฉันคอย ง่า สามล้อ” “**รถ**คุณพี่**เหมือนกระป๋อง**ก็จริง แต่เคยรับคนยัดเยียดอยู่เสมอ มาเถอะค่ะ แค่นี้เองจะต้องเสียค่าสามล้อทำไม”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๓๐๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบรถยนต์กับ**กระป๋อง** (น.) หมายถึง ภาชนะทำด้วยเหล็กวิลาดหรือสังกะสี เป็นต้น มักมีรูปทรงกระบอก สำหรับบรรจุของต่างๆ ลักษณนามว่า ใบ ลูก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๔๕) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า กระป๋อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นภาชนะทรงกระบอก ภายในกระป๋องมีลักษณะแคบ ใช้สำหรับบรรจุน้ำหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบรถของสามีวรรณีซึ่งภายในมีลักษณะคับแคบ บรรจุคนนั่งได้ไม่กี่ที่นั่ง เหมือนกับกระป๋อง ดังเช่นที่กานดาเกิดความเกรงใจวรรณีเพื่อนร่วมงาน เมื่อวรรณีอาสารับกานดาไปส่ง แต่กานดากลัวว่ารถของวรรณีจะแน่น วรรณีจึงเปรียบเทียบว่าถึงรถของสามีตนเองจะมีขนาดเล็ก คับแคบเหมือนกับกระป๋อง แต่สามารถรับคนมากๆ ขึ้นรถได้เสมอ

ตัวอย่างที่ ๔

“อาหารเช้ามื้อแรกของคู่สมรสใหม่อยู่บนรถไฟ กานต์เลือกเดินทางโดยรถไฟขบวนเช้าธรรมดา แทนที่จะเป็นเครื่องบิน ซึ่งสะดวกและรวดเร็วกว่า...สภาพของรถไฟโดยสารชนิดธรรมดายังไม่มีอะไรดีขึ้น โดยเฉพาะ**รถนั่งชั้นสามซึ่งสกปรก**จนไม่รู้จะเทียบกับอะไรดี มองดู**เหมือนเล้าหมู**ที่บรรทุกหมูขึ้นรถไฟมากกว่าจะเป็นรถนั่ง

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๖๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบรถไฟชั้นสามกับ**เล้า**หมู (น.) หมายถึง คอกสำหรับให้สัตว์เช่นเป็ดและหมูอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๐๓๕) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างรถไฟชั้นสามกับเล้าหมู คือ เล้าหมูเป็นคอกสำหรับให้หมูอยู่รวมกันหลายตัว สภาพสกปรก เพราะอาหารที่ให้หมูกินมักจะหมักหมมจนเกิดความสกปรก ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่ารถไฟนั่งชั้นสามเป็นรถไฟธรรมดาราคาถูก คนส่วนใหญ่ที่ต้องการประหยัดหรือไม่มีเงินจ่ายค่าเดินทางในราคาแพงจึงเลือกที่จะนั่งรถไฟชั้นสาม และเพราะรถไฟนั่งชั้นสามราคาถูก การบริการจึงไม่ดีและมีสภาพที่สกปรกเหมือนกับเล้าหมู ดังเช่นรถไฟนั่งชั้นสามที่กานต์เลือกเดินทางไปชนบทกับหฤทัยหลังจากแต่งงานใหม่ๆ ซึ่งมีราคาถูก แต่สภาพนั้นสกปรกเหมือนเล้าหมู

ตัวอย่างที่ ๕

“ภาพนครหลวงยามราตรีแลเห็นชัดเจนจากที่นั่น...แสงนีออนกระจายพร่านวลอร่าม บ้างเป็นก้าน บ้างเป็นแผงโต บ้างกะพริบวูบวาบ **ยวดยาน**บนถนนเบื้องล่าง**เดินสวนกันเหมือนมด**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลังคาใหญ่บ้างเล็กบ้างสลับสล้างเป็นสีขาวรางๆ บางตอนและแลเห็นเด่นชัดในบางตอนสุกสว่างด้วยแสงไฟ”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๕๘๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบ**ยวดยาน**พาหนะ (น.) หมายถึง เครื่องขับขี่มีรถและเรือ เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๕๒) กับมด โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มด เป็นสัตว์ขนาดเล็ก มักจะทำรังอยู่ด้วยกันหลายตัว เวลาเดินจะเดินเป็นแถว เป็นขบวนไปด้วยกันเป็นจำนวนมาก ช่วยเหลือกันในการหาอาหาร ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบยวดยานพาหนะวิ่งสวนกันไปมามากมายบนถนนเบื้องล่างเหมือนกับมด ดังเช่นที่มองภาพกรุงเทพมหานครยามราตรีจากตึกลงไปเบื้องล่าง และเห็นยวดยานพาหนะวิ่งสวนกันไปมาขวักไขว่ในเวลาค่ำคืนที่ยังมีแสงสว่างสุกใสแลเห็นเด่นชัดนั่นเอง

๑.๘ การอุปมาเสียงและลักษณะการพูด

การอุปมาเสียงและลักษณะการพูด หมายถึง การเปรียบเทียบเสียงต่างๆ เช่น เสียงหัวเราะ เสียงพูดคุย รวมทั้งลักษณะการพูดที่ทำให้เกิดเสียง กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ตัวอย่างที่ ๑

“คุณหญิงวาดทำตาเขียวกับทุกๆ คน” “ปู้โธ่ ฉันกำลังอยากจะรู้เรื่อง **คนโน้นพูดอ้ายนั่น คนนี้พูดอ้ายนี่ จ้อกแจ้กจอแจเหมือนนกกระจอกเข้ารัง** นั่งนิ่งๆ ไม่ได้เรอะ ทีนี้ใครพูดแม่ด่าแหลกไปเลย ชักฉิวแล้วจะบอกให้”

(พล นิกร กิมหงวน, ป. อินทรปาลิต: ๙๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบการพูดของคนหมู่มากกับนกกระจอกเข้ารัง โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างการพูดของคนหมู่มากกับนกกระจอกเข้ารัง คือ เวลานกกระจอกเข้ารังในเวลาเย็น หลังจากที่หาอาหารเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นเวลาที่นกหลายตัวจะกลับเข้ารังในเวลาพร้อมๆ กัน ทำให้เกิดเสียง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดัง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบการพูดของพล นิกร กิมหงวน ที่พูดแทรกกันไปมา คนนั้นหยุดพูด คนนี้พูดต่อกันไปมา ทำให้เกิดเสียงดังเหมือนกับนกกระจอกเข้ารังแล้วทำให้เกิดเสียงดัง ดังเช่น พล นิกร กิมหงวน ต่างฝ่ายต่างพูดต่อกันไปมาไม่หยุดเสียงจ้อกแจ้กจอแจทำให้คุณหญิงวาดที่กำลังอยากจะรู้เรื่องที่เกิดอาการหงุดหงิดที่ฟังไม่รู้เรื่อง

ตัวอย่างที่ ๒

"คำถามของนักการทูตไปไกลเกินคาด ทั้งที่จิตใจปั่นป่วนไปหมด จิตรีก็อดยิ้มอยู่ไม่ได้ ยิ่งคิดถึงสถานะการเงินอันดับของตนตอนนี้แล้ว จิตรีก็หัวเราะเลยทีเดียว แต่**เสียงหัวเราะนั้นมีกังวานเหมือนเสียงสายซอ** ซึ่งขันตึงเต็มขีดแล้ว"

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๙๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเสียงหัวเราะกับเสียงของสายซอ โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า เสียงของสายซอ ในเวลาที่ขันสายให้ตึง เมื่อสีซอจะเกิดเสียงดังกังวาน ไพเราะ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเสียงหัวเราะของจิตรีมีความกังวาน เมื่อถูกนักการทูตถามถึงเรื่องการงานและสถานะทางการเงินของตนเอง ซึ่งความกังวานของเสียงหัวเราะนั้นเกิดจากความอึดอัด ความกดดันถึงขีดสุดเหมือนกับการขันสายซอจนตึงเต็มที่ทำให้เกิดความกังวานนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

"นันทาวดียืนยิ้มอยู่ข้างชายหนุ่มในสายตาของนักซุบซิบผู้นั้นจริง แต่อาการยิ้มของหล่อนมีความหมายแตกต่างกับความเข้าใจของหญิงช่างสังเกตที่ยืนอยู่ จึงไม่อาจเห็นรอยหยันตรงมุมปากที่มีส่วนคล้ายนายนาทมากที่สุด เมื่อถูกฝ่ายหนึ่งกล่าววิพากษ์ผลงานอันสร้างขึ้นด้วยความยากลำบากของบิดา..." "จริงซิคะ เหมือนศาลาหรือเลวกว่าโรงรถคุณอาคุณก็ได้" "**เสียง**นั้น**เย็นใสเหมือนเสียงไหลรินของน้ำในลำห้วย** แต่ซ่อนกังวานกระแทกกระทั้นในที"

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๔๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเสียงพูดของนันทาวดีกับเสียงไหลรินของน้ำ โดยมีคำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างเสียงพูดของนันทาวดีกับเสียงไหลรินของน้ำในลำห้วย คือ เสียงไหลรินของน้ำในลำห้วย เป็นเสียง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่ได้ยินแล้วมีความรู้สึกเยือกเย็น ชุ่มฉ่ำ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเสียงของนันทาวดีที่พูดจาซ่อนความกระแทกกระทั้น รัชต์ วัฒนาที่กล่าววิพากษ์วิจารณ์การสร้างโรงเรียนของนายนาทพ่อของนันทาวดีว่าเป็นเสียงที่มีความเยือกเย็น เปล่งออกมาเป็นเสียงใสเหมือนกับการได้ยินเสียงไหลของน้ำในลำห้วยนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

"เคราะห์ของพลอยยังดีที่คุณเปรมรีบมาทันที เมื่อทราบข่าวว่าเจ้าคุณพ่อตาย...พลอยคลานเข้าไปถึงหน้าศพเจ้าคุณพ่อ แสงเทียนจับทองปิดไว้ดูแวววาม พอก้มตัวลงกราบ **เสียงปี่**ที่ประโคมศพนั้น **ดังเจื้อยแจ้วเหมือนเสียงคนร้องไห้คร่ำครวญ**ถึงคนที่ตายไปแล้ว..."

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๓๙๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเสียงปี่กับเสียงคนร้องไห้คร่ำครวญ โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างเสียงปี่กับเสียงคนร้องไห้คร่ำครวญ คือ เสียงปี่ที่ประโคมศพ เป็นเสียงดนตรีที่เป่าในงานศพ ดัง**เจื้อยแจ้ว** (ว.) หมายถึง มีเสียงไพเราะทอดยาวติดต่อเรื่อยไปไม่ขาดระยะ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๒๗) จะเป่าเป็นบทเพลง มีเสียงไพเราะ ดังทอดยาวเป็นทำนองเรื่อยไปตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเสียงร้องไห้คร่ำครวญของญาติสนิท มิตรสหายที่มาร่วมในงานศพ ซึ่งร้องไห้คร่ำครวญให้แก่เจ้าคุณพ่อของพลอย เป็นเสียงที่ดัง ทอดรับกันไปเรื่อยๆ ดังเช่น เสียงปี่ที่เป่าประโคมศพนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

"ตาหล่อนดู หูหล่อนฟัง แต่เขามาแล้ว มาแล้วยังเป็นประโยคเดียวที่หล่อนได้สำนึก ต่อมาสักครู่จึงก้าวตามจำปาไปอย่างเด็กว่าง่าย...สิ้นสุดกันที สำหรับการรอคอยอันเต็มไปด้วยความทรมานใจ...เขามาแล้ว เขากลับมาอีก เท่านั้นเองที่หล่อนขึ้นใจ...ได้ยินเสียงห้าวๆ ร่วนไปด้วยการหัวเราะเหมือนขบขันอะไรเสียเต็มประดา และ**เสียงเบาๆ แต่กร้าวแกร่งและลึกอยู่ในลำคอเหมือนแม่เสือ**ของ**ป้าแคล้ว**แว่วลงมาจากหน้าระเบียงข้างหน้า จึงปลุกให้หล่อนตื่นจากภวังค์"

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๔๔)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบป้าแคล้วกับแม่**เสือ** (น.) หมายถึง ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในวงศ์ Felidae ซึ่งเป็นวงศ์เดียวกับแมว แต่ตัวใหญ่กว่า เป็นสัตว์กินเนื้อหากินเวลากลางคืน มีหลายชนิด เช่น เสือโคร่ง (Panthera tigris) เสือดาว หรือ เสือดำ (P. pardus) (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๒๒๗) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า แม่เสือ เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่า มีพละกำลังมาก แข็งแรง เวลาส่งเสียงขู่คำรามจะมีเสียงกร้าวแกร่ง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบป้าแคล้วพูดโดยใช้เสียงเบาๆ แต่เสียงนั้นดูกร้าวแกร่ง มีอำนาจ ดังเช่นที่สุดใจได้ยินเสียงป้าแคล้วคุยกับรื่น เสียงของป้าแคล้วกร้าวแกร่งจนทำให้สุดใจตื่นจากภวังค์

ตัวอย่างที่ ๖

“แม่น้ำมืดและเงียบ มีแสงไฟวอมแวมจากแพข้างตลิ่งราวกับหิ่งห้อยในคืนเดือนมืด **เสียงเครื่องยนต์ดังเป็นจังหวะเหมือนชีพจรของแม่น้ำ** ที่กำลังเต้นอย่างอ่อนแรง กานต์และดำเกิงยืนอยู่บนตลิ่ง นัยน์ตาสอดส่ายหาเรือบรรทุกปลา พาหนะชนิดเดียวที่จะพาเขาไปจนถึงอำเภอนั้น”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๔๘๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเสียงเครื่องยนต์กับเสียงชีพจรของแม่น้ำ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างเสียงเครื่องยนต์กับเสียงชีพจรของแม่น้ำ คือ เสียงชีพจรของแม่น้ำเป็นเสียงการไหลของสายน้ำ ที่ไหลเอื่อย ดังเป็นจังหวะไปเรื่อยๆ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเสียงของเครื่องยนต์ดังเป็นจังหวะเรื่อยๆ เหมือนกับเสียงการไหลของแม่น้ำที่ดังเป็นจังหวะนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“ศาวิกาสะบัดโดยแรง และหันกลับนั่งตัวตรงมือเกาะพวงมาลัย” “ฉันไม่กระโดดหรอก ฉันเพียงแต่คิดบ้าๆ เท่านั้นเอง แต่จะให้ทำจริงๆ ก็คงไม่ทำ แต่ฉันบอกแล้วว่าฉันไม่ใช่แม่พระ...ศาวิกายังคงนั่งนิ่ง ดึงผ้าเช็ดหน้าออกมาเช็ดดวงหน้าจนแห้ง และในที่สุดก็ยืดตัวขึ้นสูดลมหายใจยาว” “เอาละ ฉันจะออกรถละ” **น้ำเสียงนั้นเรียบเหมือนคลื่นใหญ่ซึ่งหยุดกะทันหัน**ด้วยอำนาจพระสมุทร”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๖๓๖)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบน้ำเสียงของศาวิกากับคลื่นใหญ่ซึ่งหยุดกะทันหัน โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างน้ำเสียงของศาวิกากับคลื่นใหญ่ซึ่งหยุดกะทันหัน คือ น้ำเสียงของศาวิกานั้นราบเรียบหลังจากที่เอ็ดเสียงเกรี้ยวกราดใส่วิฐู จนอารมณ์ของศาวิกาสงบลง น้ำเสียงเกรี้ยวกราดจึงเปลี่ยนเป็นน้ำเสียงราบเรียบตามเดิม ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าเหมือนกับคลื่นใหญ่ซึ่งหยุดกะทันหัน เมื่อเกิดคลื่นใหญ่ จะประกอบไปด้วยลม พายุ เกิดเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่รุนแรงจนเกิดเป็นคลื่นใหญ่ เมื่อลมพายุสงบลงคลื่นใหญ่ก็กลับกลายเป็นคลื่นลูกเล็กธรรมดาเหมือนเดิม

ตัวอย่างที่ ๘

“ขณะนั่งกินอาหารร่วมกันในเรือ ท่านนายกฯ ถามข้าพเจ้าว่า” “ไห่เยี่ยนพูดไทยชัดเจนไหมคะคุณ” “ทั้งชัดเจนและไพเราะ บางประโยคเธอพูดได้เพราะกว่าผมเสียอีก **น้ำเสียง**ที่พูดก็**ไพเราะเหมือนเสียงนกไนติงเกล**”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๕๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบน้ำเสียงของไห่เยี่ยนกับเสียงนกไนติงเกล โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างน้ำเสียงของไห่เยี่ยนกับเสียงนกไนติงเกล คือ เสียงนกไนติงเกลมีความไพเราะ นกไนติงเกลเป็นนกต่างประเทศที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในทวีปยุโรป ทวีปแอฟริกา ชาวยุโรปต่างยกย่องกันว่า นกไนติงเกลเป็นนกที่ร้องเพลงได้ไพเราะที่สุดในโลก ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบน้ำเสียงของไห่เยี่ยนเวลาพูดภาษาไทยมีความไพเราะตามความคิดของวัชระว่า เหมือนกับเสียงของนกไนติงเกลที่เสียงไพเราะเช่นเดียวกัน

๑.๕ การอุปมาพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ

การอุปมาพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ หมายถึง การเปรียบเทียบพืช สิ่งแวดล้อมรอบๆ กาย รวมทั้งสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ เช่น หญ้า ดอกไม้ ลำคลอง เม็ดฝน กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“ในแสงสลัวรอบกาย เขาเห็นจิตรีนั่งเท้าคางอยู่บนแท่นหินข้างขอบสระซึ่งอยู่หลังเรือนกล้วยไม้เหมือนคาด หญิงสาวเพ่งดูน้ำในสระซึ่งดำมืดเหมือนราตรี แต่บางตอน**บัวขาวคลี่กลีบเกลื่อนอยู่ ทำให้พื้นน้ำอันมืดมนมีจุดผ่องใสเหมือนดวงดาวดาดฟ้า**ในคืนอันมืดสนิทนั้นเอง”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๑๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบกลีบบัวสีขาวกับดวงดาวบนท้องฟ้า โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างกลีบบัวสีขาวกับดวงดาวบนท้องฟ้า คือ ดวงดาวจะส่องแสงสว่างเห็นได้ชัดเจนในตอนกลางคืนที่มืดสนิท ดวงดาวแต่ละดวงจะส่องแสง เมื่อมองในระยะไกลจะเห็นเป็นจุดเล็กๆ มีแสงประกายในตัว ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบกลีบบัวขาว ที่หล่นเกลื่อนอยู่ในสระน้ำที่ดำมืดหลังเรือนกล้วยไม้บ้านของเผด็จ ทำให้เมื่อมองลงไปในสระน้ำจะแลเห็นเป็นสีขาวอยู่ท่ามกลางความมืด จึงเหมือนกับดวงดาวมากมายที่ส่องแสงสว่างอยู่ท่ามกลางท้องฟ้าที่มืดสนิทนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“บน**พื้นหญ้าสีเขียวขจีอันมีลักษณะคล้ายพรมธรรมชาติ** ปูลาดลงไปเกือบถึงชายฝั่งแม่น้ำ ปรากฏร่างของสตรีสองนางห้อมล้อมด้วยเยาวชนตัวน้อยๆ”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบพื้นหญ้าสีเขียวกับ**พรม** (น.) หมายถึง เครื่องลาดทำด้วยขนสัตว์ โดยปริยายใช้เรียกสิ่งอื่นบางชนิดที่ใช้ปูลาดว่า พรม เช่น พรมน้ำมัน พรมกาบมะพร้าว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๕๙) โดยใช้คำเชื่อม “คล้าย” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างพื้นหญ้าสีเขียวขจีกับพรม คือ พื้นหญ้าเป็นสีเขียว มีลักษณะนุ่ม ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าเหมือนกับพรม เพราะ พรมมีหลายสี เช่น สีเขียว สีแดง เป็นต้น มีหลายขนาด พรมจะมีลักษณะนุ่ม ดังเช่นพื้นหญ้าสีเขียวที่นันทาวดีและจันทร์นวลนั่งเล่นอยู่กับเด็กนักเรียนตัวน้อยๆ มีลักษณะสีเขียวขจีเหมือนกับพรมนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๓

“หลังจากพิธีหมั้นแล้ว การปลูกตึกหลังใหญ่ทันสมัยที่คุณเสวีเป็นผู้ออกทุนก็เริ่มลงมือทันที พลอยมองดูการก่อสร้างตึกหลังใหม่นี้ด้วยความรู้สึกที่อธิบายได้ยาก เพราะเป็นสัญญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งแห่งการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนที่ไม่มีใครสามารถหยุดยั้งได้ พลอยอยู่บ้านนี้ตั้งแต่แต่งงานกับคุณเปรมจนแก่เฒ่า และคุณเปรมก็ตายไปแล้ว รู้สึกว่าตัวรู้จักคุ้นเคยกับบ้านนี้เป็นอย่างดีที่สุด **อิฐทุกแผ่นต้นไม้ทุกต้นเหมือนคนเก่าแก่**อยู่ด้วยกันมานาน เมื่อจะต้องเปลี่ยนแปลงไป พลอยก็ได้แต่มองดูด้วยความเสียดาย...”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๔๖๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบอิฐ ต้นไม้ กับคนเก่าแก่ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่าง อิฐและต้นไม้กับคนเก่าแก่ คือ คนเก่าแก่ เป็นบุคคลที่สนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี อยู่ด้วยกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขมาเป็นเวลานาน ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบอิฐและต้นไม้เหมือนคนเก่าแก่ เพราะ อิฐที่ใช้ในการสร้างบ้านเป็นอิฐเก่าที่ใช้สร้างบ้านหลังนี้มาเป็นระยะเวลายาวนาน ส่วนต้นไม้ก็เป็นต้นไม้ที่เจริญเติบโตตั้งแต่ต้นเล็กไปจนกระทั่งกลายเป็นต้นใหญ่ ใช้เวลาในการปลูกเป็นระยะเวลายาวนาน ดังเช่นที่พลอยมีความรู้สึกคุ้นเคยกับอิฐและต้นไม้ที่อยู่ในบ้านของคุณเปรม เพราะอยู่ร่วมกันมาเป็นระยะเวลายาวนานตั้งแต่แต่งงานกับคุณเปรม จนแก่เฒ่าและจนกระทั่งคุณเปรมได้ตายจากพลอยไป

ตัวอย่างที่ ๔

“อากาศที่เย็นเยือก และหมอกที่เริ่มลงจัดสัมผัสร่างอันเปล่าเปลือยของหล่อน เมื่อรู้สึกว่าเสื้อห้าตะเข็บตัวนั้นถูกกระชากออกไป...ข้าง**กองฟาง**อันกรุ่นไปด้วยกลิ่นแห้งๆ ระคนกับกลิ่นไอดินแตกระแหงใหม่ **สด สะอาด และบริสุทธิ์เหมือนวิญญาณของเจ้าแม่โพสพ** ท่ามกลางท้องนาที่อ้างว้างเกลื่อนไปด้วยกองฟาง ฟอนข้าว และตอซัง...”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๗๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบกอง**ฟาง** (น.) หมายถึง ต้นข้าวที่เกี่ยว นวด หรือฟาดเอาเมล็ดออกแล้ว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๑๒) กับวิญญาณของเจ้าแม่โพสพ (น.) หมายถึง เทพธิดาประจำข้าว เจ้าแม่แห่งข้าว (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๗๗) โดย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า วิญญาณของเจ้าแม่โพสพ เป็นวิญญาณของเทพธิดาข้าวที่มีความบริสุทธิ์ บ่งบอกถึงความเป็นธรรมชาติ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบกองฟางมีความสด สะอาด และบริสุทธิ์ มีความเป็นธรรมชาติเหมือนกับวิญญาณของเจ้าแม่โพสพหรือเทพธิดาแห่งข้าว ดังเช่นที่รื่นและจำปาได้สัมผัสถึงไอดิน กลิ่นฟางข้าวที่สด สะอาดและบริสุทธิ์เหมือนวิญญาณเจ้าแม่โพสพนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“แดดบ่ายยังสาดแรงกล้าจนเห็นเป็นตัวเต้นยิบ ...ผัน ฉนวน หนุ่มล่ำอายุคราวสามสิบเอ็ดไต่พะองขึ้นยอดตาล นั่งคร่อมขากับตะโหงกโคนก้านที่มันยึดกันแน่นหนาและใบบังร่มเงาให้ เขามองลงมายังบ้านไร่ โน่นวัด....และนู้น**ลำคลอง**ที่ตื้นเขินในฤดูแล้ง**ทอดตามผืนดินมองเหมือนงูดิ้น**...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๔๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบลำ**คลอง** (น.) หมายถึง ทางน้ำหรือลำน้ำที่เกิดขึ้นเองหรือขุดเชื่อมกับแม่น้ำหรือทะเล (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๒๖) กับงูดิ้น โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า งูดิ้น จะมีลักษณะคดเคี้ยวไปมา ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบลำคลองตื้นเขิน มีลักษณะคดเคี้ยวไปมาเหมือนเวลาที่งูดิ้น ดังเช่นภาพที่ผัน ฉนวน มองลงมายังบ้านไร่แลเห็นลำคลองคดเคี้ยวไปมาเหมือนงูดิ้นนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๖

“ไฟในเรือดวงน้อย ส่องให้เห็นสภาพของกานต์ไม่ชัดนัก ที่หน้าอกมีรอยปรุพรุน เลือดไหลกองเป็นหย่อมๆ ตามกระดานเรือ นัยน์ตาเขาลืมค้างราวกับจะเป็นห่วงผู้อยู่หลัง นายมิ่งซึ่งเป็นชายฉกรรจ์ถึงกับร้องไห้ เขาจัดท่าให้กานต์นอนสบายที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม่น้ำยังไหลเอื่อยเงียบๆ ราวกับไม่รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น **ฝนพรู**มาครู่เดียว**เหมือนน้ำตา**แล้วก็หยุดไป”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๕๐๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบฝนกับ**น้ำตา** (น.) หมายถึง น้ำที่ไหลออกจากนัยน์ตา (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๘๑) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างฝนกับน้ำตา คือ ในขณะที่คนเรามีความรู้สึกเสียใจ น้ำตาจะไหลพรั่งพรูออกมาเรื่อยๆ จนกระทั่งน้ำตานั้นจะหยุดไหลไปเอง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่า ในระยะแรกฝนพรั่งพรูลงมา สักพักจึงหยุดไปเหมือนกับเวลาที่คนได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจทำให้น้ำตาไหลพรั่งพรูออกมา สักพักน้ำตาจึงจางหายไป ดังเช่นฝนได้พรั่งพรูลงมาเพียงครู่เดียวหลังจากเหตุการณ์ที่กานต์ถูกคนร้ายลอบยิงจนถึงแก่ความตายนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

"ผมจะขึ้นเหนือไปกับนายด้วย" ไอยราบอกคุณของเขา ขณะที่ใช้ชีวิตลับร่วมกันในบ้านกลางหมู่ไม้...แสงขาวๆ ที่ดูนวลแอร่มและเย็นตา มัวลงไปเมื่อดวงจันทร์ลอยลับเข้าไปในหมู่เมฆ คุณมีความรู้สึกสบายขึ้น เพราะได้ปิดประตูกันตัวเองจากสิ่งยุ่งเหยิงภายนอก...บางที คุณก็จะลงมือตัดหญ้าในสนามด้วยตนเอง และไอยราช่วยผสมยาฆ่าแมลงรดน้ำต้นไม้ซึ่ง**ใบของมันพรุนจนเหมือนกระดาษปรุ**"

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๘๒๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบใบไม้กับ**กระดาษปรุ** (น.) หมายถึง วัตถุเป็นแผ่นบางๆ โดยมากทำจากใยเปลือกไม้ ฟาง หญ้า หรือเศษผ้า เป็นต้น ใช้เขียนหรือพิมพ์หนังสือหรือห่อของและอื่นๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๓๒) โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างใบไม้กับกระดาษปรุ คือ กระดาษปรุ จะมีลักษณะเป็นรูเล็กๆ หลายๆ รู กระดาษนั้นมีลักษณะเป็นแผ่นบางๆ เมื่อโดนสิ่งของแหลมคมเจาะจะทำให้เป็นรูได้ง่าย ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบใบไม้ที่พรุนเป็นรูเล็กๆ หลายๆ รูเพราะแมลงกัดเหมือนกับกระดาษปรุ ดังเช่น ไอยราต้องผสมยาฆ่าแมลงรดน้ำต้นไม้ที่โดนแมลงกัดจนใบพรุนเป็นรูๆเหมือนกระดาษปรุนั่นเอง

๑.๑๐ การอุปมาสถานที่

การอุปมาสถานที่ หมายถึง การเปรียบเทียบสถานที่กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“พอดนตรีครึมครางขึ้นอีก คู่ลีลาศก็เริ่มล่องลอยออกถวายตัวตามจังหวะดนตรีต่อไป...และในราตรีแห่งงานสโมสรสันนิบาต บน**เวทีเต้นรำซึ่งเปรียบเหมือนสระสวรรค์** ในแดนสุขาวดีโดยแท้ก็กำลังชื่นฉ่ำอยู่ภายใต้รังสีซึ่งเฉิดเฉลาลงมาจากพระแท่นที่ประทับทางหนึ่ง”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๘๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเวทีเต้นรำกับสระสวรรค์ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างเวทีเต้นรำกับสระสวรรค์ คือ สระสวรรค์ เป็นสระน้ำที่อยู่ในดินแดนสวรรค์หรือดินแดนสุขาวดี ซึ่งเป็นดินแดนอันมีความสุข เป็นสระน้ำสำหรับเหล่าเทพยดา นางฟ้า จะลงเล่นน้ำ สรงน้ำ สภาพแวดล้อมรอบสระมีความสวยงาม ชุ่มฉ่ำ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเวทีเต้นรำเหมือนสระสวรรค์ เพราะ เวทีเต้นรำเป็นเวทีสำหรับการเต้นรำ เต้นลีลาศ ของเหล่าชาย หญิง ชายหญิงแต่ละคู่จะออกมาเต้นรำกันอย่างมีความสุขไปตามจังหวะดนตรี เวทีเต้นรำจะตกแต่งประดับประดาไปด้วยสิ่งต่างๆ ที่งดงาม มีพร้อมทั้งแสง สี เสียง เหมือนกับสระสวรรค์ในดินแดนสุขาวดี ดังเช่นงานสโมสรสันนิบาตที่เหล่าบรรดาชายหญิงออกมาเต้นรำกันอย่างมีความสุขนั่นเอง

๑.๑๑ การอุปมากิริยาอาการ

การอุปมากิริยาอาการ หมายถึง การเปรียบเทียบกิริยาอาการต่างๆ ของมนุษย์ เช่น การเต้น การเรอกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ตัวอย่างที่ ๑

“**ชายที่ป้าตาดคุยนักคุยหนาว่ามีเงินทอง** ราวกับมีเกียรติยศเสียมากมาย ดวงหน้าใหญ่อูมขากรรไกรกว้าง นัยน์ตาลึกแสดงว่าเป็นคนมีปัญญา แต่ดุร้ายใจเหี้ยม ร่างกายกำยำล่ำสัน ผิวเนื้อหยาบ เขาหัวเราะดังก้องและแหบห้าว พลางเดินตรงมาที่หล่อน ด้วยกิริยาอันน่าเกลียดน่ากลัวราวกับสัตว์ป่าน่าขยะแขยงเป็นที่สุด **พอกรากเข้ามาก็จับข้อมือรื่นไปกุม หล่อนก็ร้องคล้ายกับถูกกิ้งกือหรือไส้เดือนกระเด็นมาโดนเข้า** สะบัดมือโดยแรงถอยออกห่างพร้อมกับผลุนผลันเข้าไปในม่าน”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๑๗๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบกิริยาอาการขณะที่เดินเข้ามาจับข้อมือรื่นของชายที่เข้ามาใช้บริการกับกิ้งกือหรือไส้เดือนที่กระเด็นมาใส่ โดยใช้คำเชื่อม “คล้าย” หมายความว่า กิ้งกือหรือไส้เดือนเป็นสัตว์เลื้อยคลาน ไส้เดือนตัวจะนิ่มๆ ส่วนกิ้งกือมีหลายขา ลำตัวยืดหดได้ คนส่วนใหญ่จะเกลียดและกลัว เมื่อโดนตัวจะรู้สึกขยะแขยง เพราะรูปร่างลักษณะเป็นสัตว์ที่น่าเกลียด ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบกิริยาอาการของผู้ชายที่มาใช้บริการและป้าตาดได้หามาให้รื่น เมื่อเห็นรื่นชายคนนั้นเดินเข้ามาจับข้อมือรื่น ทำให้รื่นมีความรู้สึกขยะแขยง เกลียด กลัวในกิริยาอาการของชายดังกล่าว เหมือนโดนไส้เดือนหรือกิ้งกือกระเด็นมาโดนผิวหนังทำให้มีความรู้สึกขยะแขยงเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างที่ ๒

“หญิงสาวยืนเฉย แต่ในใจเกิดความกังวล สีหน้าที่แช่มชื่นแจ่มใสอยู่เมื่อกี้เปลี่ยนเป็นเคร่งขรึมและหน่าย หล่อนตระหนักถึงความรู้สึกของพ่อดีในส่วนที่เกี่ยวกับเด็กหญิงที่ตนเป็นผู้อุปการะ...” “จริงนะ ลูกนันท์ พ่อเห็นว่าเด็กคนนี้ออกจะประมาณตนผิดไปเสียแล้ว สังเกตดูจดหมายรู้สึกว่าใช้สำนวนมาก เหมือนอะไรพ่อก็บอกไม่ถูก ที่ไม่ตรงกับใจน่ะ ลูกคงไม่ได้สังเกต หรืออาจเห็นดีเห็นงามกับ**การเขียนจดหมาย**แบบนั้น มัน**เหมือนกับที่เราถูกบังคับให้กินขนมหวานๆ** แทนข้าว และหวานจนแสบคอนั่นแหละ...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบการเขียนจดหมายที่ใช้สำนวนมากกับการที่ถูกบังคับให้กินขนมหวานๆ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างการเขียนจดหมายที่ใช้สำนวนมากกับการที่ถูกบังคับให้กินขนมหวานๆ คือ การถูกบังคับให้กินขนมหวานๆ โดยที่เราอาจจะไม่รู้สึกอยากกิน แต่ต้องกินเพราะความจำยอม เมื่อรับประทานในปริมาณมาก ทำให้รู้สึกเลี่ยน ไม่อยากรับประทานของหวานๆ นั้นซ้ำอีก ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบการเขียนจดหมายที่ใช้สำนวนมากว่าจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่า จดหมายนั้นไม่ได้เขียนมาจากความรู้สึกที่แท้จริง ผู้อ่านอาจจะรู้สึกว่าผู้เขียนใช้ถ้อยคำไม่ตรงตามความรู้สึก ใช้ถ้อยคำที่หวานมากจนเกินไปจนกลายเป็นการทำอะไรที่ไม่ตรงกับใจ ดังเช่นการเขียนจดหมายของหน่าซอที่เขียน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มาถึงนันทาวดี เมื่อนายนาทได้อ่านทำให้นายนาทมีความรู้สึกว่าจดหมายฉบับนั้นหน่าซอพยายามสร้างถ้อยคำขึ้นมาให้ดูดี แต่อาจจะไม่ตรงกับใจของหน่าซอ หน่าซออาจจะรู้สึกกับนันทาวดีในอีกแบบหนึ่งก็เป็นได้

ตัวอย่างที่ ๓

"พอตาอั้นพาเมียแหม่มมาไว้ในบ้าน ประไพก็เข้าสนิทสนมกับพี่สะใภ้ได้ทันที ทุกครั้งที่อยู่บ้านประไพก็เข้าไปขลุกขลุ่ยอยู่กับพี่สะใภ้ในห้อง และเมื่อออกมานอกห้องก็มักจะมีกิริยาอาการของแหม่มติดออกมาด้วยเสมอ พลอยรู้ได้ทันทีว่า**ประไพเริ่มเลียนแบบของลูซิลล์เหมือนนกแก้วนกขุนทองเรียนพูดภาษาคน** ท่าเดิน ท่าพูด ท่าหัวเราะ แม้แต่จะมองดูคนหรือสิ่งของ..."

(สี่แผ่นดินเล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๒๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบการเลียนแบบที่ประไพเลียนแบบลูซิลล์กับนกแก้วนกขุนทองเรียนพูดภาษาคน โดยใช้คำเชื่อม "เหมือน" หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่าง การเลียนแบบที่ประไพเลียนแบบลูซิลล์กับนกแก้วนกขุนทองเรียนพูดภาษาคน คือ การที่นกแก้วนกขุนทองเรียนพูดภาษาคน นกแก้วนกขุนทองจะต้องฟังเสียงคนและพยายามเลียนแบบการพูดภาษาคนให้เหมือนมากที่สุด ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบการที่ประไพเลียนแบบลูซิลล์ ประไพพยายามเลียนแบบกิริยาท่าทาง ทั้งการเดิน การพูด การหัวเราะ ซึ่งลูซิลล์เป็นหญิงชาวต่างชาติ กิริยาท่าทางจะแตกต่างกับคนไทย ประไพเห็นความแตกต่าง เห็นต้นแบบ จึงต้องการเลียนแบบทุกกิริยาท่าทางให้เหมือนลูซิลล์มากที่สุด เหมือนนกแก้ว นกขุนทองเวลาเรียนพูดภาษาคนนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

"หญิงสาวเกือบไม่รู้สึกตัวว่าเขาเข้าไปยืนอยู่ข้างหลังตั้งแต่เมื่อไหร่ จนกระทั่งได้ยินเสียงฝ่าเท้าบดทรายแสดสาก ขณะที่เขาเปลี่ยนอิริยาบถ และเงารางๆ ไหววอมแวม ทอดเข้ามาปรากฏอยู่ข้างหน้า หล่อนรีบผุดลุกขึ้นจากขอนไม้ที่นั่งโดยรวดเร็ว ร้องเรียกจำปา..... "นึกเสียว่าข้าเป็นจำปาจะได้ไม่ตื่นกะอกตื่นกะใจ" เสียงของเขาล้อเลียน "รำสวยจังเลย **สวยเหมือนกินรีเล่นน้ำ**" เขาพึมพำอย่างลานตาลานใจ "นึกเสียว่าข้าเป็นจำปา"

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบความสวยของการรำเข้าทรงกับ **กินนรี**เล่นน้ำ (น.) หมายถึง กินนรเพศหญิง (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖: ๑๒๕) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่าง ความสวยของการรำเข้าทรงกับกินนรีเล่นน้ำ คือ กินนรีเป็นอมนุษย์ ครึ่งบนเป็นคน ครึ่งล่างเป็นนก เป็นสัตว์ที่ปรากฏในงานศิลปะของไทย ในวรรณกรรมเรื่อง พระสุธน มโนราห์ ซึ่งนางเอกเป็นนางกินรี มาจากป่าหิมพานต์ และถูกจับได้เมื่อลงมาเล่นน้ำในสระจนต้องกลายเป็นพระมเหสีของพระสุธนผู้เป็นมนุษย์ นางกินนรีจะมีรูปร่างอ่อนช้อยสวยงามเวลาลงเล่นน้ำในสระจึงมีความงดงาม ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบการรำเข้าทรง ซึ่งสุดใจเป็นผู้ร่ายรำ เป็นการรำที่อ่อนช้อยสวยงามเหมือนกับนางกินรีลงเล่นน้ำ ที่มีกิริยาท่าทางอ่อนช้อยงดงามเช่นเดียวกัน ดังเช่นที่รื่นชมสุดใจเมื่อเห็นสุดใจรำเข้าทรงได้อย่างสวยงามนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“ครั้นแล้วเวลาที่ทุกคนเฝ้ารอด้วยใจอันระทึกก็มาถึง ค่ำแล้วตลาดของชาวบ้านไร่เงียบเชียบและประตูทุกบานปิดสนิท...ชายผู้นั้นร่างใหญ่บึกอย่างวัวเปลี่ยว สูงตระหง่าน อกแตกแผงกำยำใบหน้าทะมึน...เขาเดินผงาดเข้ามาในโรงเตี๊ยม...แรกเขามองอย่างพิศวงแล้วรำพึง” “ทำไมมันมากมายหยั่งนี้” “กินเข้าไปเหอะ” ผู้ใหญ่บ้านได้ช่องพูด...เขาพยักหน้าอันทะมึนปราศจากรอยยิ้มแล้วลงมือดื่มและกินอย่างหิวจัด...เจ๊กเส็งเดินสั่นเหมือนผีเข้าหมั่นเติมให้ไม่ขาดนานชั่วหม้อข้าวเดือดถึงสองหน เขาจึงยกท่อนแขนขึ้นปาดเช็ดริมฝีปาก แล้วถอน**เรอดังเหมือนฟ้าพิโรธ**”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๕๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบ**การเรอ** (ก.)หมายถึง อาการที่ลมในกระเพาะพุ่งออกทางปาก มักมีเสียงดังออกมาด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๖๗) กับฟ้าพิโรธ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างการเรอกับฟ้าพิโรธ คือ ฟ้าพิโรธ ก็คือ เวลาที่ฟ้าผ่า หรือฟ้าร้องซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติจะมีเสียงดังมาก ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบการเรอ ซึ่งเป็นอาการที่ลมในกระเพาะพุ่งออกทางปาก มีเสียงดังเหมือนฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ดังเช่นการเรอหลังจากรับประทานอาหารแล้วมีเสียงดังของชายร่างใหญ่ที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชาวบ้านไร่ต่างคิดว่าเป็นโจรเดินทางผ่านมาแถวบ้านไร่ และหยุดรับประทานอาหารที่ร้านเจ๊กเส็งนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๖

“หฤทัยฮัมเพลงไปด้วยขณะเต้นรำ นัยน์ตางดงามนั้นแพรวพราว ไม่เศร้าสร้อยอย่างทำนองเพลงเลย หฤทัยจำเนื้อเพลงได้กระท่อนกระแท่น.....หฤทัยก้าวเท้าตามคู่เต้น ปล่อยให้ร่างกายเคลื่อนไปตามจังหวะเพลง หล่อน**เต้นรำ**ด้วยลีลางดงามและดู**เบาเหมือนขนนก**”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบการเต้นรำกับขนนก โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างการเต้นรำกับขนนก คือ ขนนก เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่บนร่างกายของนก มีลักษณะเป็นเส้น ขนแต่ละเส้นมีน้ำหนักเบา ผู้เขียนจึงเปรียบการเต้นรำของหฤทัยที่ปล่อยให้ร่างกายเคลื่อนไหวไปตามจังหวะ ไม่เกร็ง ปล่อยกิริยาท่าทางให้เป็นไปตามธรรมชาติ ทำให้การเต้นรำนั้นแลดูเบาเหมือนขนนกที่เบาสามารถปลิวไปตามลมนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“ถึงเวลากำหนดนัดของศาล ผู้คนแน่นอัดจนขนาดของห้องพิจารณาไม่สามารถจะรับคนได้ ผู้คนล้มหลามออกมาถึงข้างนอก จนถึงบริเวณหน้าศาล นอกจากคนในเมืองที่อยากรู้อยากเห็นแล้ว ชาวไร่ชาวนาพวกของเรไรก็มีอยู่ไม่น้อย แต่ทุกคนรักษาความสงบ ไม่มีใครเอะอะแสดงกิริยาวาจาไม่สมควรอย่างไร โดยเฉพาะพวก**ชาวไร่ชาวนา**ที่รักเรไร ทำ**ตัวเหมือนน้ำนิ่ง**อย่างแท้จริง ดวงหน้าทุกดวงเป็นความเคร่งเครียด...”

(สร้างชีวิต, พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ: ๑๖๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวของชาวไร่ชาวนากับน้ำนิ่ง โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า โดยเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวของชาวไร่ชาวนาที่ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องโฉนดที่ดินที่โดนเศรษฐียึดไป เป็นทรัพย์สมบัติของตนเองมาคอยให้กำลังใจเรไรอยู่ที่หน้าศาล โดยปฏิบัติตัวนิ่งๆ ไม่เอะอะวุ่นวายหรือแสดงกิริยาวาจาไม่สมควร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เหมือนกับน้ำนิ่ง ไหลเอื่อยไปตามทิศทางของมัน ไม่วกวนเปลี่ยนทิศทาง สงบเงียบ ผู้อ่านจึงเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๘

“ความน้อยใจ ไม่ได้ดังใจประดังกันแน่นขึ้นมาอุดตันอยู่ตรงลำคอ ดูเขาเถิด เพียงแต่เธอแปลงรูปแปลงร่างเล็กน้อย ยอมรับวัตถุบางอย่างจากน้องสาว ด้วยคิดว่าวิธูตอบแทนความมีน้ำใจที่เธออยู่เป็นเพื่อนทุกข์โศกตลอดเวลาที่นายเวศม์ตาย ก็ไม่หนักหนากระไรนัก แต่เขาก็ใจดำพอที่จะขุ่นข้อง” “จะไม่ยอมให้เราออกไปเบิกบานกับเพื่อนฝูงบ้างมั่งเลย” เธอคิดตำหนิเขาอย่างรุนแรง... **น้ำตาซึมออกมาเต็มตา และไหลพรากเรื่อยรินเหมือนคราวทำนบพัง**

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๔๗๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบน้ำตาซึมออกมากับ**ทำนบ**พัง (น.) หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่ปิดกั้นลำน้ำไม่ให้น้ำไหลผ่าน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๒๗) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่าง น้ำตาซึมออกมาจากตาและไหลพรากกับทำนบพัง คือ ทำนบเป็นสิ่งก่อสร้างที่ปิดกั้นน้ำไม่ให้ไหลผ่าน ซึ่งหลังทำนบจะมีน้ำเป็นจำนวนมหาศาล เมื่อทำนบพังน้ำที่อยู่หลังทำนบจะทะลักออกมามาก ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบน้ำตาของคุณวจีที่ซึมออกมาและไหลพรากออกมาเป็นจำนวนมาก เพราะ คุณวจีรู้สึกน้อยใจสามีที่โกรธเคืองหล่อนด้วยเหตุที่ว่าหล่อนเปลี่ยนแปลงตัวเอง และรับสิ่งของต่างๆ จากวิธูน้องสาวของหล่อน ว่าเหมือนกับเวลาที่ทำนบพังและน้ำทะลักออกมามากนั่นเอง

๑.๑๒ การอุปมาอาหารและผลไม้

การอุปมาอาหารและผลไม้ หมายถึง การเปรียบเทียบอาหารและผลไม้กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“แต่ก่อนแต่ไหนมานั้น แม่แก่มีผืนดินเป็นหลายไร่ ด้านหน้าติดชายคลองเป็นดินระบบสีแดงเนื้อปนทรายไว้ปลูกพริก มะเขือ ฟัก แฟง แตงร้าน มันเทศ...สารพันจะปลูกไว้เก็บขายเก็บกินและปันให้เพื่อบ้านไร่...ครั้นมาถึงประเด๋ียวนี้ แม่แก่เหลือผืนดินสักสองงานกึ่งเพียงเท่านั้น ละมุดสองต้นหน้าบ้าน และอีกต้นข้างครัว มะพร้าวต้นเดียวโดด...**ส้มโอ**อีกต้นนั้น**เนื้อร่วนเหมือนข้าวสาร**...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๘๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบเนื้อส้มโอกับข้าวสาร โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างส้มโอกับข้าวสาร คือ ข้าวสาร เป็นข้าวเปลือกที่สีจนเมล็ดขาวแล้ว เมล็ดข้าวแต่ละพันธุ์จะมีลักษณะไม่เหมือนกันในที่นี้กล่าวข้าวสารร่วน เมล็ดจะไม่แตกละเอียดได้ง่าย ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบกับส้มโอ ผลไม้ชนิดหนึ่ง มีรสหวานปนเปรี้ยว มีเนื้อร่วน คือ เนื้อส้มโอเหนียว ไม่แตกละเอียดได้ง่ายเหมือนกับข้าวสารร่วน ดังเช่น แม่แก่ได้ปลูกส้มโอไว้บนผืนดินสองงานที่เหลืออยู่ ซึ่งส้มโอที่ปลูกมีเนื้อร่วนเหมือนข้าวสารนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“การสนทนาชะงักลงชั่วครู่ เมื่อบริกรเสื้อขาวเข้ามารินบรั่นดีเติมให้ข้าพเจ้า รินเบียร์เติมให้หลินซัน บริกรอีกคนเข็นรถบรรทุกอาหารเข้ามา และเริ่มบริการขนมปังผลงตามจานแบ่งของเราแต่ละคน “ขนมปังของซานตุงดีที่สุดในเมืองจีน” สหายชิวแนะนำ ทำให้ข้าพเจ้าต้องก้มมองเจ้าขนมปังผิวสีน้ำตาลไหม้ในจานแบ่งตรงหน้า “ผิวกรอบ ข้างในหยุ่น**นุ่มเหมือนสำลี** เรียกกันว่าขนมปังผิงของซานตุงไม่มีใครสู้”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบขนมปังกับ**สำลี** (น.) หมายถึง ชื่อเรียกปุยฝ้ายที่นำมาฟอกให้ขาวปราศจากไขมันและสิ่งแปลกปลอมอื่นๆ เพื่อใช้ในทางการแพทย์เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๑๘๐) โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่า สำลี เป็นปุยฝ้าย มีสีขาว นุ่ม ไว้สำหรับทำความสะอาด ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบขนมปังผิงของซานตุงเมืองหนึ่งใน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเทศจีน เป็นขนมปังที่ผิวข้างนอกกรอบ ส่วนภายในนุ่มเหมือนสำลี ดังเช่นที่สหายชิวแนะนำให้วัชระลองรับประทานขนมปังผิงที่นุ่มของซานตุง ซึ่งเป็นขนมที่ดีที่สุดของเมืองจีน

๑.๑๓ การอุปมาเชื้อเพลิง

การอุปมาเชื้อเพลิง หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงนำความร้อน กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ตัวอย่างที่ ๑

“ไฟไหม้หลายครั้งติดๆ กัน จับผู้ร้ายได้ ลูกใจหายเมื่อรู้ว่าเขาจะประหารคนเหล่านั้น แม้จะคิดว่าสมกับความผิดดีแล้ว แต่เราก็อดใจหายไม่ได้...ไฟที่ไหม้แห่งสุดท้ายใกล้บ้านเสี่งมาก...เปลวไฟพวยพลุ่งจดขอบฟ้าควันไฟหนักจนเป็นอันตรายกับปอด...**ลูกไฟ**กระโดดไปตามลม**เหมือนลูกสัตว์**ที่ร่าเริง แต่มันทำลายทุกสิ่งที่มันผ่านไป เขาและลูกเมียตกใจจนแทบหมดสติ...”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๑๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบลูกไฟกับลูกสัตว์ โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างลูกไฟกับลูกสัตว์ คือ ลูกสัตว์เป็นสัตว์ตัวเล็ก มีลักษณะนิสัยซุกซน ชอบความสนุกสนานร่าเริง มักจะชอบกระโดดไปเที่ยวเล่นค้นหาสิ่งใหม่ๆ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบลูกไฟซึ่งกระเด็นหรือกระจายออกเป็นดวงไฟน้อยๆ ลักษณะท่าทางการกระเด็นเหมือนการกระโดดจึงเหมือนกับเวลาที่ลูกสัตว์ซุกซน กระโดดโลดเล่นอย่างสนุกสนานร่าเริง ดังเช่นลูกไฟที่ไหม้อยู่ใกล้บ้านเสี่งนั้นกระโดดไปตามลม เหมือนกับลูกสัตว์ที่กระโดดไปมาอย่างร่าเริงนั่นเอง

๑.๑๔ การอุปมาประสาทสัมผัส

การอุปมาประสาทสัมผัส หมายถึง การเปรียบเทียบการรับสัมผัสทางประสาทสัมผัสต่างๆ ของร่างกาย เช่น กลิ่น กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“หลินซันนั่งเคียงคนขับ ข้าพเจ้ากับไห่เยี่ยนนั่งตอนหลังรถด้วยกัน เธอเขยิบกายชิดข้าพเจ้า จับมือข้าพเจ้าไว้ เราบีบมือกันแน่น อยากพบกันใจจะขาด แต่เมื่อพบแล้วกลับจนถ้อยวาจาที่จะเอ่ยต่อกัน” “ยังรักดิฉันอยู่หรือเปล่าคะ” เธอกระซิบถาม ขณะที่ข้าพเจ้าเบือนหน้ามาทางเธอพอดี **กลิ่นปาก**เธอ**หอมเหมือนปากทารก**”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๘๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาเปรียบเทียบกลิ่นปากของไห่เยี่ยนกับกลิ่นปากของทารก โดยใช้คำเชื่อม “เหมือน” หมายความว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันระหว่างกลิ่นปากของไห่เยี่ยนกับกลิ่นปากของทารก คือ กลิ่นปากของทารกเป็นกลิ่นปากที่หอม เพราะเด็กทารกเป็นเด็กแรกเกิด มีความบริสุทธิ์ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบกลิ่นปากของไห่เยี่ยนนั้นหอมเหมือนกลิ่นปากทารก ดังเช่น เมื่อไห่เยี่ยนกระซิบถามวัชระ วัชระเบือนหน้ามาทางไห่เยี่ยน เขามีความรู้สึกว่ากลิ่นปากไห่เยี่ยนนั้นมีความหอมนั่นเอง

๒. อุปลักษณ์ (Metaphor)

อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” หรือ “คือ” ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์อุปลักษณ์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๒.๑ การอุปลักษณ์บุคลิกลักษณะ

การอุปลักษณ์บุคลิกลักษณะ หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่ารูปร่าง ลักษณะต่างๆ ของร่างกายเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” “คือ”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“เสเพลบอยชาวไร่ผู้ปราดเปรื่องค่อยรู้สึกสงบ เขายินเสียงของนางเยือกเย็น...เขาหายใจกระหืดกระหอบ แล้วค่อยแน่วนิ่งจนเหมือนว่า**ร่างกายแข็งเป็นท่อนหินผา** จวบจนเวลาเย็น ฝืดตำแยจึงตัวสั่นเทิ้ม’ “ข้าเห็นแล้วหลวงน้าหญิง ข้าเห็นแล้ว หมู่บ้านไร่ของเรานี้แต่เก่าก่อนเคยเป็นมหานคร...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๖๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบร่างกายเป็นหินผา โดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบร่างกายเป็นหินผา เนื่องจากหินผา เป็นหินที่อยู่บริเวณหน้าผา เป็นวัตถุที่มีลักษณะแข็งแรง ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าร่างกายของฝืด ตำแย ในขณะที่นั่งสมาธิไม่ขยับเขยื้อนเคลื่อนไหว นั่งนิ่ง ตัวแข็ง เพราะจิตในขณะนั้นเกิดสมาธิ ซึ่งในระยะแรกจิตของฝืด ตำแยยังไม่เป็นสมาธิจึงเกิดการขยับเขยื้อนเคลื่อนไหวร่างกาย จนกระทั่งในที่สุดจิตจึงเกิดสมาธิและทำให้ร่างกายนิ่ง ตัวแข็งเป็นเหมือนท่อนหินผานั่นเอง

๒.๒ การอุปลักษณ์อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย

การอุปลักษณ์อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าอวัยวะต่างๆ ของร่างกายมนุษย์ เช่น แขน ขา ตา คิ้วและส่วนประกอบของร่างกาย เช่น ใบหน้า เป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“ออกมาพ้นบ้านแล้ว อนงค์ขับรถคันน้อยแล่นฉิวไปประดุจลมพัดหลบหลีกสรรพสิ่งทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตอย่างว่องไว...บัดเดี๋ยวใจก็มาถึงที่อยู่...หล่อนวิ่งขึ้นบันไดตึกด้วยฝีเท้าถี่ยิบ เข้าห้องไขกุญแจลิ้นชักหยิบสมุดรายงานประจำวันออกกางบนโต๊ะ ทันใดนั้นตัวอักษรก็ปรากฏเป็นแถวยาวติดต่อกันไปโดยเร็ว สงสาร! สงสารคนเคราะห์ร้าย แต่ดีใจที่ดูคนไม่ผิด คุณพระผู้ชำนะในเชิงอรรถ! ยอดมนุษย์...คนอย่างนี้สิเป็นคนแท้ หน้าที่ก่อนอื่น ฉันเป็นพี่น้องขอให้ช่วยฉันต้องจัดการให้ ถึงจะเท่ากับเด็ดดวงใจฉันก็ทน...แม่จันทรโฉมงามบัดซบอย่างที่สุด บ้าจัง ชัดกับพี่ใหญ่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใครจะเลือกชัด พอดีกันพี่ใหญ่ก็โง่จัง ค่าที่เขารักก็เลยนึกว่าเขาฉลาดเหมือนตัว จันทรท่าทางแกก็บอกว่าหูหนวกตาบอดรักชัดคนสวยคนโก้ **ปากหวานเป็นน้ำตาล** เมื่อเร็วๆ นี้ยังมานั่งออด เปลี่ยนใจได้ง่ายจริง”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๓๐๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบปากเป็นน้ำตาล โดยมีคำแสดงการเปรียบเทียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบปากเป็นน้ำตาล เนื่องจากน้ำตาลมีรสชาติหวาน โดยมากได้จากตาลมะพร้าว อ้อย ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าปากของชัด ซึ่งหมายถึงคารม ลักษณะการพูดจาหวานๆ ใช้ถ้อยคำไพเราะ ทำให้จันทร หญิงสาวคนหนึ่งหลงรักตนเองได้ ชัดไม่ได้ใช้เพียงรูปร่างหน้าตา แม้หน้าตาของชัดจะจัดอยู่ในขั้นหน้าตาดีก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้จันทรเลือกชัด เพราะชัดเป็นคนที่พูดจาดี มีเสน่ห์ในการพูด พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน ยั่วยวน จนหญิงหลงรักได้ ซึ่งปากของชัดหรือคารมอันคมคายของชัดนั่นเองที่หวานเหมือนน้ำตาล

ตัวอย่างที่ ๒

“ไฝปลอม ผมปลอม หน้าอกปลอม หนวดปลอม หาได้ที่ห้างนี้แห่งเดียว เครื่องรัดทรงยกทรงใส่แล้วไม่อึดอัด....ครีมทาแก้**น่องลายเป็นตุ๊กแก** สัปดาห์เดียวขาวผ่องเป็นงาช้าง ไชโย ท่านชายไม่ต้องน้อยใจ เสื้อเชิ้ตงามๆ มีให้ท่านเลือกทุกสี”

(พล นิกร กิมหงวน, ป. อินทรปาลิต: ๙๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบน่องเป็นตุ๊กแก โดยมีคำแสดงการเปรียบเทียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบน่องเป็นตุ๊กแก เนื่องจากตุ๊กแก เป็นสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง หัวโต หางยาว ตีนเหนียวสามารถเกาะผนังเรียบได้ ผิวมีลวดลายหลากหลายสี ลักษณะค่อนข้างน่าเกลียด น่ากลัว ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าน่องที่มีลักษณะลาย เพราะอาจจะถูกยุงกัด แมลงกัดต่อย หรือเกิดอุบัติเหตุทำให้มีรอยแผลเป็นเมื่อใช้ครีมทาแก้น่องลายที่มีขายในห้างของพล จะทำให้น่องเนียนเรียบ ขาวมากขึ้น น่องจึงไม่ลายเหมือนผิวของตุ๊กแกที่มีลวดลายหลายสีนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๓

“นางผิวผ่องพูดว่า โอ๊ย! รำวงวันนี้เรอะแม่ริ้ว ฉันอดอีกละ เดี๋ยวนี้**หัวปั่นเป็นจิ้งหรีด**รู้ไหม เดี๋ยวนี้คุณผู้หญิงยังออดแอด คุณผู้ชายไม่ให้แตะต้องอะไรเลยจ้ะ น่าเอ็นดู๊ คุณผู้ชาย รักเมียมากจริงๆ จ้ะแม่ริ้ว ฉันเลยใจอ่อนถึงได้ยอมหัวปั่นไปหมด เอ็นดูคุณผู้ชาย’

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๒๒๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบหัวเป็นจิ้งหรีด โดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบหัวปั่นเป็นจิ้งหรีด เนื่องจากในพื้นที่ชนบท มีการเก็บเกี่ยวข้าว หลังการเก็บเกี่ยว เด็กๆ ที่มีบ้านอยู่ตามท้องนามักจะจับจิ้งหรีดตัวผู้มาเลี้ยงไว้ โดยทำรังด้วยการนำดินเหนียวมาปั้นเป็นกล่องสี่เหลี่ยมและให้จิ้งหรีดกินหญ้าแพรกอ่อนๆ เมื่อถึงเวลาก็นำจิ้งหรีดมากัดกัน แต่จิ้งหรีดมักจะไม่กัดกัน เด็กๆ จึงต้องจับหนวดจิ้งหรีดมาหมุนแกว่งในอากาศ เมื่อนำไปปล่อยในกล่องจิ้งหรีดจึงกัดกัน วิธีการนี้เด็กๆ เรียกว่า ปั่นจิ้งหรีด ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าหัวปั่นเป็นจิ้งหรีด เพราะ นางผิวผ่องคนรับใช้บ้านของเผด็จ ต้องทำงานภายในบ้านทุกสิ่งทุกอย่าง หยิบจับทำความสะอาดทางใดทางหนึ่งไม่ทันเสร็จ เมื่อจิตรีร้องเรียกก็จำเป็นต้องวางงานนั้นทิ้งไว้ก่อน เรียกได้ว่า เจ้านายสั่งให้ทำงานใดก็ต้องทำงานนั้น การทำงานจึงวุ่นวายจนมึนงง หัวปั่นไม่ได้หยุดพักเหมือนกับการปั่นจิ้งหรีดนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“แต่นันทาวดี ไม่มีสายตาที่จะมองดูความผิดของชายหนุ่มผู้นี้อย่างแต่ก่อนเสียแล้ว หล่อนจะเสียใจเมื่อเห็นเขาทำผิด พูดผิด และคอยกลบเกลื่อน หรือรับเอาเป็นความผิดของตนเสียเองหากพอจะทำได้ หล่อนจำต้องปกปิดความรู้สึกเมื่ออยู่ต่อหน้าคนมากๆ แต่สายตาที่มองดูเขาก็เต็มไปด้วยความห่วงกังวลจนเห็นชัด เหมือนกับผู้มีความรักโดยมากที่มักจะแสดงออกโดยทาง**ตา** ซึ่งกล่าวกันว่า**คือหน้าต่างของหัวใจ**นั่นเอง

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๓๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบดวงตาคือหน้าต่างของหัวใจ โดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “คือ” ผู้เขียนเปรียบเทียบดวงตา คือ หน้าต่างของหัวใจ เนื่องจากหน้าต่างเป็นช่องฝาบ้านหรือเรือนที่เปิดปิดได้สำหรับรับแสงสว่างหรือให้อากาศถ่ายเทได้ เมื่อเปิดออกจะมองเห็น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สิ่งแวดล้อมภายนอกได้ชัดเจน ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าดวงตาของนันทาวดีเปิดเผยอย่างชัดเจนว่ากำลังมีความรัก เพราะสายตาที่มองดูรัชต์ วัฒนาเต็มไปด้วยความห่วง ความกังวลเมื่อใดเห็นเขาทำความผิดนันทาวดีจะออกรับเสมอ แม้นันทาวดีจะปกปิดความรักของตนเองที่มีต่อรัชต์วัฒนาแต่สายตาก็บ่งบอกให้ผู้อื่นได้รับรู้ ผู้เขียนจึงกล่าวว่าดวงตา คือ หน้าต่างของหัวใจ เพราะผู้ที่มีความรักมักจะแสดงออกให้เห็นทางสายตา ทำให้รับรู้ได้ว่าในขณะนั้นหัวใจเต็มไปด้วยความรู้สึกอย่างไร เป็นการเปรียบเทียบกับการเปิดหน้าต่างแล้วสามารถมองเห็นภายนอกอย่างชัดเจนนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“กลัวอะไรแม่พลอย” พี่เนื่องถาม “ก็ไม่รู้ คิดถึงเรื่องมีเหย้ามีเรือนแล้วใจคอหายชอบกล ฉันก็ยังไม่รู้เรื่องราว เคยอยู่แต่กับผู้ใหญ่...ฉันกลัวพี่เนื่องจะเบื่อฉันเท่านั้นแหละ” “โธ่ แม่พลอยพูดอะไรอย่างนั้น” พี่เนื่องมองดูพลอยเหมือนกับจะกลืนกินเข้าไปด้วยสายตา “จะสงสัยฉันไปถึงไหน ถ้าฉันผ่าอกให้แม่พลอยดูได้ฉันจะทำให้ดูเดี๋ยวนี้” “โอ๊ย ฉันไม่อยากดูหรอก” พลอยหัวเราะ “นี่พี่เนื่องเจอผู้หญิงที่ไหนก็คงพูดอย่างนี้ทุกคนไป ปากหวานดีนักยังกะ**อกเป็นส้มสูกลูกไม้** ผ่าออกให้กันดูได้อย่างนั้นแหละ”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๑๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบอกเป็นส้มสูกลูกไม้ โดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบอกเป็นส้มสูกลูกไม้ เนื่องจากลูกไม้ คือ ผลไม้ ที่นำมารับประทาน มีหลายชนิด บางชนิดลูกเล็ก บางชนิดลูกใหญ่ ผลไม้บางชนิดจะมีเปลือก เวลารับประทานต้องปอกเปลือกหรือ ถ้าลูกใหญ่จะต้องผ่าให้เล็ก ให้พอดีคำ บางชนิดสามารถปอกเปลือกด้วยมือเปล่าได้ บางชนิดจำเป็นจะต้องใช้อุปกรณ์ในการปอกหรือผ่าให้ลูกเล็กลง เช่น มีด ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบอกเป็นส้มสูกลูกไม้ เพราะ พี่เนื่องกล่าวกับแม่พลอยว่าจะผ่าอกให้แม่พลอยได้ดูถึงความรู้สึกภายในใจของตน แม่พลอยจึงเปรียบเทียบว่าพี่เนื่องพูดเหมือนกับว่าอกเป็นส้มสูกลูกไม้ ที่สามารถผ่าออกให้ดูได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วอกของคนเราไม่สามารถผ่ากันได้ง่ายๆ เหมือนกับผ่าผลไม้ นอกจากจะเกิดสิ่งผิดปกติขึ้นในร่างกายจึงจำเป็นต้องผ่าออกดู ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพชัดเจนขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๖

“จะมีผัวกะเขาทั้งทีให้มันได้ผู้ชายยังงั้น อีจำปา” แกเคยว่า “อย่าไปเลือกไอ้เนื้อเหลืองขี้ยาเหมือนเจ้าโปร่งอีกไม่เสียตัวเปล่า มันเสียของด้วย” ทุกครั้งที่ได้ฟังแกว่า “จำปาก็ได้แต่จะหลบตาลงต่ำ**หน้าตาแดงก่ำเป็นผลตำลึงสุก**ไป ไม่เคยมีใครทายความคิดของหล่อนออกแม้สุดใจหรือป้าแคล้ว”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๗๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าตาเป็นผลตำลึงสุก โดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าตาเป็นผลตำลึงสุก เนื่องจากผลตำลึงเวลาสุกจะมีผลเป็นสีแดง จะออกดอกติดผลเดือนกรกฎาคมถึงพฤศจิกายน เวลารับประทานจะลอกเปลือกออก มีรสอมหวาน ในบริบทนี้ ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าตาของจำปาแดงก่ำเมื่อป้าแคล้วพูดถึงการมีสามีคนใหม่ของจำปาในความรู้สึกแท้จริงของจำปา จำปาต้องการรื่น สามีของสุดใจ แต่สุดใจกับป้าแคล้วไม่สามารถล่วงรู้ความคิดของจำปาได้ เมื่อป้าแคล้วพูดถึงสามีคนใหม่ของจำปาซึ่งไม่ใช่รื่น ทำให้จำปาหน้าตาแดงก่ำ เพราะ ป้าแคล้วพูดกระทบกระเทือนจิตใจของจำปาที่มีความรู้สึกต่อรื่นชายที่จำปารักเพียงผู้เดียวเท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๗

“...บัว สองใบคุยโอ้หัวร่อร่วน เมื่อทอง มะขามอ่อนแหย่ให้เขาจูบเมียให้ดู เขาก็มิรั้งรอจะตามใจเพื่อน เขาไม่เคยขัดใจเพื่อนพ้องทุกคน นังเกสรอายจน**หน้าแดงเป็นผลตำลึงสุก** หากสายตาที่มองผัวนั้นชื่นชมเหลือจะเปรียบ...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๙๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าเป็นผลตำลึงสุก โดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าเป็นผลตำลึงสุก เนื่องจากผลตำลึงสุก จะมีลักษณะเป็นสีแดง สามารถรับประทานได้ เวลารับประทานจะต้องปอกเปลือก มีรสอมหวาน ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าของเกสรที่แดงขึ้นเพราะ เกิดความเขินอายเพื่อนพ้องของบัว สองใบ ในการกระทำที่บัว สองใบถูกเพื่อนกระเซ้าเย้าแหย่ให้จูบเมีย จนบัว สองใบกระทำตามจูบเกสรต่อหน้าเพื่อน เกสรจึงเกิดความอายขึ้น หน้าจึงแดงเหมือนผลตำลึงเวลาสุกนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๘

“ลูกหาโอกาสพบเส็งไม่ได้ อยากจะเตือนเขาในฐานะเพื่อน แม้จะรู้ดีว่าเขาคงไม่เชื่อลูก เขาเป็นคนดื้อรั้นมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว และเขารู้จักวิธีใช้เงินผลาญเงินให้หมดไปเร็ว...เขาค้าขายร่ำรวยไม่น้อย ซื้อของจากนอกขายและขายของไทยให้ต่างประเทศ...วิธีของลูกยุ่งยากเพราะงานหลายอย่าง วิธีของเขาคงได้ผลถ้าไม่ถูกจับเสียก่อนคงรวยอื้อ ถ้าถูกจับคง**หน้าเซียวเป็นไก่ต้ม** คนอยากรวยเร็วเป็นเสียอย่างนี้”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๑๑๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าเป็นไก่ต้ม โดยมีคำแสดงความเปรียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าเป็นไก่ต้ม เนื่องจากไก่ต้มเมื่อนำไก่ที่ตายแล้วและดึงขนออก นำไก่ไปต้ม ไก่ที่ถูกต้มจะมีเนื้อสีซีดเซียว ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าของเส็งคงจะซีดเซียว ถ้าถูกตำรวจจับได้ว่าเขาค้าขายของหนีภาษี ซึ่งทำให้เขาค้าขายร่ำรวย ตันส่วงอู๋อยากจะเตือนเส็งเพื่อนรัก แต่เส็งคงจะไม่เชื่อ ตันส่วงอู๋จึงเปรียบเทียบว่าถ้าเส็งถูกตำรวจจับได้เรื่องของหนีภาษีคงจะหน้าซีดเซียว ก็คือหน้าไม่มีสีเลือดเป็นไก่ต้มนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๙

“แม่ชั้นว่าบ้านของหล่อนอยู่ที่ริมแพน้ำ หน้าที่ว่าการอำเภอ หฤทัยเหลียวไปมา ริมฝั่งแม่น้ำลึกลงไปมีแพเล็กแพน้อยเหมือนบ้านลอยน้ำมีอยู่ทั่วไป...ปลาสีเงินขาววับกระโดดขึ้นจากน้ำ สีขาวเหลือบเงินแลดูราวกับโลหะ ที่นี่คงจะมีปลาชุกชุมมากอย่างที่กานต์และแม่ชั้นว่า คนแก่**ผมขาวเป็นดอกเลา** พายเรือตัดข้ามแม่น้ำจากฟากนี้ไปข้างโน้นช้าๆ...”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๑๓๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบผมเป็นดอกเลา โดยมีคำแสดงความเปรียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบผมเป็นดอกเลา เนื่องจากดอกเลามีสีขาวจะพบเห็นได้ในฤดูหนาว เมื่อลมพัดกลีบดอกเลาจะปลิวไปตามสายลม แต่ดอกเลายังคงสีขาวซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของดอกเลาไว้ ทำให้คนล้านนาต่างใช้ความสังเกตสีของดอกเลาเอามาเปรียบเทียบกับสีของเส้นผม จากสีดำเป็นสีขาวตามอายุขัยวัยที่แปรเปลี่ยนเช่นกัน ผู้เขียนเปรียบเทียบคนแก่ที่พายเรือผ่านหน้าบ้านหมอกานต์มีสีผมเหมือนกับสีดอกเลา ซึ่งก็คือสีขาวดังนั้นจากตัวอย่างจึงใช้ภาพพจน์อุปมา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑๐

“แล้ว**หัวใจของเรไรก็แข็งเป็นเหล็ก** แข็งไปในทางที่ว่าจะยอมเสียสละเพื่อพ่อแม่ เรไรรู้จากการอ่านหนังสือ ว่าการเป็นเมียของคนที่ตัวไม่รักนั้นไม่เป็นความผาสุก แต่เรไรก็ไม่เคยรู้ว่าความรักนั้นเป็นอย่างไร เพราะไม่เคยมีคู่รัก ไม่เคยรักกับใคร ถ้าหากว่าการเป็นเมียของเศรษฐีคนนี้จะเป็นความทุกข์ทรมานก็คงไม่ถึงตาย.....ความเสียสละของตัวจะช่วยทุกข์ของพ่อแม่ได้ไม่มากก็น้อย”

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๓๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบหัวใจเป็นเหล็ก โดยมีคำแสดงความเปรียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบหัวใจเป็นเหล็ก เนื่องจากเหล็กเป็นโลหะของแข็ง สีขาวเป็นเงาคล้ายเงิน ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบหัวใจของเรไรนั้นเข้มแข็ง มีจิตใจแข็งแกร่ง เป็นหญิงสาวที่อดทน ยอมเสียสละเป็นภรรยาของเศรษฐีทั้งที่เรไรไม่ได้รักเพื่อช่วยเหลือแบ่งเบาความทุกข์ยากของพ่อแม่ ซึ่งหญิงสาวบางคนที่อยู่ในวัยสาวเช่นเรไร ยังไม่สามารถทำได้ เพราะจิตใจอาจจะไม่แข็งแกร่งพอ จิตใจของเรไรจึงแข็งเป็นเหล็กนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๑

“นายสังเกตเห็นท่าทางรีบร้อนแกมลุกลี้ลุกลนของไอยราแล้วก็ถามว่า “รถใครนะที่รับอาสาไปส่งคุณ” เขายิ่งอึกอัก...นายลุกขึ้นยืน ไอยรานิ่งใจหาย เขาเองนึกอย่างชุ่ยๆ ว่าจะเข้ามาเก็บของ และลา นาย สองสามประโยค นายกำลังเพลินอยู่กับการสนทนา อาจจะไม่สนใจเขานัก ที่ไหนได้ นายกลับรั้งเขาให้นั่งลงตอบคำถามหลายข้อ “คงจะมีอะไรแปลกๆ อยู่ข้างนอกละมัง คุณถึงได้**ทำหน้าขาวเป็นกระดาษ**อย่างนี้”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๓๙๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าเป็นกระดาษ โดยมีคำแสดงความเปรียบว่า “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าเป็นกระดาษ เนื่องจาก**กระดาษ (น.)** หมายถึง วัตถุแผ่นบางๆ ที่ทำจากใยเปลือกไม้ ฟาง หญ้า ใช้เขียนหรือพิมพ์หนังสือ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๓๒) มีสีขาว ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบหน้าของไอยราขาวซีด เมื่อถูกผู้ที่ไอยรา เรียกว่า “นาย” จับสังเกตได้ว่าไอยรามีท่าทางรีบร้อนลุกลี้ลุกลน เหมือนกับมีเรื่องแปลกๆ อยู่ข้างนอกบ้าน ทำให้ไอยารู้สึกอึดอัด หน้าขาวซีดเหมือนกระดาษนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑๒

“ขณะนั้นผู้หญิงญวนกับลูกสาวหาบกระบุงใส่ของขายตรงมา ทิดฮาดถามขึ้นว่าทำไมกลับมาไวนัก หรือถูกผู้บ่าวไล่ปล้ำอีวันด่ามลูกสาว” อีวันด่ามบ่งามบ่มีไผรักมันดอก” หญิงญวนพูดเสียงแปร่งๆ แล้ววางหาบกระบุงลง จันดียิ้มให้คูน พูดเบาๆว่ามันโกหก อีสาวนี่งามแท้ๆ **นมมัน*สอง*เต้าคือฝาละมีปิดไหปลาแดก** แล้วบักจันดีก็นั่งลงฟังเขาพูดกัน

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๑๓๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบนมของวันด่ามคือฝาละมีปิดไหปลาแดก โดยมีคำแสดงความเปรียบว่า “คือ” ผู้เขียนเปรียบเทียบนมของวันด่ามคือ **ฝาละมี** (น.) ปิดไหปลาแดก หมายถึง สิ่งที่ปิดปากหม้อดินที่เป็นหม้อข้าวหม้อแกง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๔๘) เนื่องจากฝาละมีปิดไหจะมีลักษณะโป่งตูมออกมาด้านหนึ่ง ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบนมทั้งสองเต้าของวันด่ามลูกสาวหญิงญวณมีลักษณะตูมเหมือนฝาที่ปิดปากหม้อดิน ซึ่งจันดีนั้นได้ไปเห็นมาและมาเล่าให้คูนฟังนั่นเอง

๒.๓ การอุปลักษณ์สัตว์

การอุปลักษณ์สัตว์ หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าสัตว์เป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“ลูกเหมือนคนตายแล้วเกิดใหม่เมื่อได้รับของที่คุณแม่ส่งมาให้ นอกจากลูกจะดีใจที่ได้ของกินและยารักษาไข้ที่มีค่ากว่าสิ่งใดๆ ในเกาะนี้แล้ว ของที่คุณแม่ส่งมานั้นยังเป็นเหมือนสะพานที่เชื่อมตัวลูกกับโลกภายนอก ทำให้ลูกรู้ตัวว่าโลกภายนอกไกลออกไปจากเกาะที่มีทะเลเป็นกำแพง มี**ฉลามเป็นยามเฝ้า**คอยตรวจตรานี้นั้น ยังมีใครคนหนึ่งที่ยังรักลูกเมตตาลูกอยู่เป็นนิจ…”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๕๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบฉลามเป็นยามเฝ้า โดยมีคำแสดงความเปรียบ “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบฉลามเป็นยามเฝ้า เนื่องจากยามเป็นผู้อยู่ยาม คอยป้องกันระวังภัยจากอันตราย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ต่างๆ เช่น จากโจรผู้ร้ายเป็นผู้เฝ้าสถานที่ตามกำหนดเวลา ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบฉลาม เป็นปลาทะเลชนิดหนึ่งที่อาศัยอยู่ในทะเลน้ำลึก ผู้เขียนเปรียบเทียบฉลามที่อยู่ในทะเลน้ำลึกบริเวณรอบเกาะ ที่ว่ายวนเวียนไปมาอยู่ในบริเวณนั้นซึ่งทางตำรวจส่งตัวอ้นไปคุมขังอยู่ที่นั่น เสมือนเป็นผู้คอยป้องกันระวังไม่ให้ผู้ถูกคุมขังหนีไปจากเกาะนี้ได้ เพราะฉลามเป็นสัตว์ที่มีอันตราย อ้นจึงเปรียบเทียบว่าการอยู่เกาะนั้นไม่สามารถจะหนีไปไหนได้ เนื่องจากมีฉลามเหมือนเป็นยามคอยเฝ้าผู้คุมขังอยู่นั่นเอง

๒.๔ การอุปลักษณ์คน

การอุปลักษณ์คน หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าตัวละครซึ่งเป็นคนเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า“เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“ข้าพเจ้าอยู่ที่กระท่อมนางพญาอย่างชาวอังกฤษผู้หนึ่ง ไม่มีอะไรเป็นไทยเสียเลยนอกจากตัวข้าพเจ้า เมื่อมีนิสัยอ่อนดัดง่ายและเมื่อการดัดนั้นเป็นสิ่งชอบ ไม่ช้าข้าพเจ้าก็มีกิริยาอัธยาศัยดีคนหนึ่ง จะเข้ากับใคร ก็ไม่เขิน...ถ้าจะเล่าเรื่องความเป็นอยู่ของข้าพเจ้าที่กระท่อมนางพญาจะไม่สิ้นสุดเลย...ทุกเช้าเย็นมีคนมาดูแลทุกข์สุข มีคนเอาใจใส่ประคบประหงมราวกับ**ข้าพเจ้าเป็นเพชร**อันมีค่าชนิดหนึ่ง...”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๗๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าวิสูตรเป็นเพชร โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากเพชรเป็นสิ่งที่มีค่า ราคาแพง เมื่อได้มาครอบครองย่อมที่จะต้องทะนุถนอมดูแลเอาใจใส่ หากหายไปหรือทำตกหล่นอาจจะเกิดความเสียดายหรืออาจจะเกิดความเสียหายต่อเพชรเม็ดนั้นได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าวิสูตรเมื่อไปอยู่กระท่อมนางพญา ประเทศอังกฤษกับครอบครัวของนายร้อยเอกแอนดรู วิสูตรได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ทุกเช้าเย็นมีแต่คนคอยประคบประหงม ดูแลทั้งทางร่างกายและจิตใจทำให้วิสูตรนั้นเปรียบตนเองเป็นเพชรคืออัญมณีที่มีราคาแพงจนหลายๆ คนต้องคอยดูแลทะนุถนอมเป็นอย่างดี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“รถเฟียตเล็กมีเจ้าของ คือ พระอรรถคดีวิชัยเป็นผู้ขับกำลังออกจากประตูบ้าน พอพบกับนายร้อยตรีชัดผู้ซึ่งกำลังลงมาจากรถเช่าคันหนึ่ง สองพี่น้องยิ้มพยักทักทายกัน แล้วชัดกระโดดก้าวมาเกาะบันไดรถวิชัยอยู่” “จะไปไหนครับ” เขาถาม “กลับช้าหรือกลับเร็ว” “ยังตอบไม่ถูก แกมีธุระอะไรหรือ” “เปล่า ชั่วแต่วันนี้ผมคิดจะอยู่บ้านไม่ไปเที่ยวไหน แต่ถ้าพี่ใหญ่ไม่อยู่ผมก็อยู่ไม่ได้ต้องไปบ้าง” “ทำไม...” “เวลานั้นกับเวลานี้ไม่เหมือนกัน แต่ก่อน**พ่อชัดเป็นเทวดา** เดี๋ยวนี้พ่อชัดเป็นหมา...”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๑๘๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบนายชัดเป็นเทวดา โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากเทวดา เป็นผู้ที่อยู่บนสวรรค์ มีอิทธิฤทธิ์ ผู้คนทั่วไปต่างยกย่อง เทิดทูน มีคนคอยปรนนิบัติดูแลรับใช้เป็นอย่างดี ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบนายชัดว่าในสมัยก่อนเป็นบุคคลที่มีคนดูแล ปรนนิบัติเอาใจใส่ ถูกเลี้ยงดูมาเป็นอย่างดี ทุกคนต่างคอยประคบประหงม แต่ในปัจจุบันนี้ชัดกลับมีความเห็นว่าตนเองกลายเป็นหมา ที่ไม่มีคนดูแลเอาใจใส่ ถูกทิ้งขว้าง ไม่เหมือนกับนายชัดในสมัยก่อนที่ทุกคนต่างเอาใจใส่อย่างกับตนเองนั้นเป็นเทวดา

ตัวอย่างที่ ๓

“รื่นเดินคอตกกลับเข้าบ้าน ความคิดที่จะหยุดพักวันนี้ไม่สำเร็จ ปรับทุกข์ให้แม่เชยฟัง มีห่วงอยู่อย่างเดียวก็คือต้องรับแขกคืนนี้ ให้ได้เงินไปสำหรับค่านม....แม่เชยหาแขกที่กระเป๋าหนักให้ได้จริงอย่างว่าเป็นแขกแท้ๆ เจ้าของร้านขายผ้าที่พาหุรัด รื่นแทบจะขาดใจตาย สะอึกสะอื้นอยู่ในอกรูปร่างใหญ่โตราวกับทโมนมาจากอินเดีย เดินเข้าไปหาอาบังใจดีปากกว้างแล้วก็กลับขนลุกขยะแขยงถอยหลังกลับ หวนนึกถึงลูกรัก **อี๊ดเป็นสมบัติ**ควรถนอมชิ้นสุดท้ายของรื่นแท้ๆ ไม่มีใครอีกแล้ว”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๓๐๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบอี๊ดเป็นสมบัติ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากสมบัติ คือ ทรัพย์สินเงินทอง ของใช้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีราคา ซึ่งอาจจะเป็นมรดกตกทอดจากรุ่นปู่ย่าตายาย ทุกคนจะทะนุถนอมเอาใจใส่ ดูแลเก็บรักษาเป็นอย่างดี ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบอี๊ด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ซึ่งเป็นลูกสาวคนเดียวของรื่นที่เกิดกับวิทย์ เป็นสิ่งเดียวสิ่งสุดท้ายที่ทำให้รื่นยังมีความหวัง เป็นผู้ที่รื่นทะนุถนอม รักดังดวงใจ มีคุณค่าต่อจิตใจของรื่น เป็นสิ่งผูกมัดรื่นไว้กับความทรงจำระหว่างความรักของวิทย์กับรื่น เสมือนเป็นสมบัติ เป็นสิ่งที่ตกทอดมาจากบุคคลอันเป็นที่รัก มีคุณค่าต่อจิตใจเป็นอย่างยิ่ง

ตัวอย่างที่ ๔

"ระหว่างนี้บังเอิญมีงานราตรีสโมสรบ่อยๆ และเนื่องจาก ๔ **สหาย**ของเราเป็นคนมีเงิน **เป็นเทพบุตร**ในวงสังคม บัตรเชิญจึงถูกส่งมาแทบไม่เว้นแต่ละวัน ดังนั้นพอตกค่ำ พล นิกร กิมหงวน และ ดร.ดิเรกก็แต่งตัวออกไปจากบ้าน"

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๒๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบ ๔ สหาย คือ พล นิกร ดิเรก และกิมหงวนเป็นเทพบุตร โดยใช้คำเปรียบ "เป็น" เนื่องจากเทพบุตร เป็นเทวดาผู้ชาย มีบุคลิกลักษณะท่าทางดี ดูโดดเด่น เพียบพร้อมไปด้วยรูปสมบัติ ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบ ๔ สหาย คือ พล นิกร กิมหงวน ดิเรก เป็นบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยทรัพย์สินเงินทอง มีหน้ามีตาในวงสังคม ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่า ๔ สหายเป็นเทพบุตรที่โลดแล่นอยู่ในวงสังคม เพราะ เมื่อมีงานราตรีสโมสร สหายทั้ง ๔ จะได้รับบัตรเชิญแทบไม่เว้นวัน เหมือนเป็นแขกที่มีความสำคัญต่องานนั้นเป็นอย่างยิ่ง

ตัวอย่างที่ ๕

"ขอให้ดวงใจจิตรีคอยโอกาสกับผมก่อน คอยก่อน จนกว่าผมจะกลับมา แล้วเราจะไม่ต้องจากกันอีกเลย ๒ ปี เป็นเวลาไม่นานนักหรอก ผมไม่เสียใจที่ไม่ได้ลาจิตรีเลยสักคำเพราะผมถือว่า **จิตรีนี้คือดวงใจ**ของผม และผมถอดดวงใจไว้กรุงเทพฯ พร้อมกับความหลังแหลมเหลือ"

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๑๓๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบจิตรีคือดวงใจ โดยใช้คำเปรียบ "คือ" เนื่องจากดวงใจเป็นคำเปรียบ หมายถึง บุคคลอันเป็นที่รักยิ่ง มีความสำคัญมากต่อชีวิต ไม่สามารถขาดสิ่งสำคัญนี้ไปได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าจิตรีเป็นคนที่ รักมาก มีความสำคัญต่อชีวิตจิตใจของเขา การจากกันระหว่างเขากับจิตรีเป็นความทรมานสำหรับเขามาก เขาเปรียบจิตรีคือดวงใจของเขา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เขาต้องจากคนที่เขารัก เขาจึงขอให้จิตรีคอยเขากลับมาจากต่างประเทศ โดยเขียนเป็นจดหมายฝากไว้ที่พี่สาวของจิตรี แต่พี่สาวไม่ได้ให้จดหมายฉบับนั้นแก่จิตรี ในที่สุดจิตรีจึงแต่งงานไปกับเผด็จ

ตัวอย่างที่ ๖

"นันทาวดีเดินลงจากกระท่อมด้วยกิริยาเยือกเย็น ไม่ฟังเสียงละล่ำละลักของชายหนุ่มซึ่งถูกตำหนิและสั่งสอนไปพร้อมๆ กัน ดูเขาเหมือนเด็กเล็กๆ ที่ขาดความรอบคอบในการพูดและการกระทำทุกอย่าง แม้บางครั้งเขาจะดูน่ารัก แต่เมื่อเขาแสดงความจริงใจออกมามันก็ทำให้เธอเสื่อมศรัทธาจนเกือบจะนึกเสียใจในการที่เป็นต้นคิดให้บิดารับเขาเข้าทำงานในโรงเรียนนันทาวิทยา ซึ่งเธอถือเสมอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ก่อสร้างขึ้นด้วยแรงกายและแรงสมองตลอดจนแรงทรัพย์ อันมีพ่อเป็นผู้ริเริ่ม บัดนี้**พ่อเป็นพระเจ้า**ของชาวดอยก็เพราะพ่อรัก และเมตตาเพื่อนมนุษย์เหล่านั้นเหมือนกับที่หมอสอนศาสนาชาวผิวขาวอุตส่าห์ข้ามน้ำข้ามทะเลมาปฏิบัติงาน"

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบพ่อเป็นพระเจ้า โดยใช้คำเปรียบ "เป็น" ผู้เขียนเปรียบเทียบพ่อเป็นพระเจ้า เนื่องจากพระเจ้าเป็นสิ่งที่ทุกคนเชื่อว่าจะสามารถบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างทั้งสิ่งดีและสิ่งไม่ดีให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ทุกคนจึงให้ความเคารพนับถือและยกย่อง เทิดทูนให้เป็นผู้ยิ่งใหญ่ มีอำนาจเหนือจิตใจของทุกคน ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบพ่อของนันทาวดี ก็คือ นายนาทเป็นบุคคลที่ริเริ่มสร้างโรงเรียนให้แก่ชาวดอย เป็นผู้เสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ ทำให้นายนาทเป็นบุคคลที่ชาวดอยให้ความเคารพนับถือ นายนาทขอความช่วยเหลือสิ่งใดหรือแนะนำเรื่องใดก็ตาม ชนชาวดอยจะรับฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของนายนาทเสมอ เพราะชนชาวดอยถือว่านายนาทเป็นเสมือนผู้ให้ความรู้ ให้ชีวิต ดลบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ชนชาวดอย ชนชาวดอยจึงรัก เคารพและเทิดทูนบูชานายนาทเสมือนนายนาทเป็นพระเจ้าของเขา

ตัวอย่างที่ ๗

"คิดดูเดี๋ยวนี้มันก็น่าหัวเราะจริงๆ คนอะไรก็ไม่รู้! แปลกพิลึก! แต่ตอนนั้นฉันหัวเราะไม่ออก ทั้งโกรธทั้งเสียดาย ทั้งขมขื่นในใจ ความจริงจะว่าเสียดายก็ไม่เสียดายเท่าไรนัก เพราะจะว่าฉันชอบเขาจริงจังก็ไม่ได้..." "แล้วต่อมามีใครอีกไหม" ช้อยซักเอาอย่างไม่เกรงใจ "ก็ไม่เห็นมี" คุณ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สายตอบเรื่อยๆ “ตั้งแต่เกิดเรื่องนั้นมาเสด็จท่านก็หางานให้ทำ…ฉันเคราะห์ดีที่มี**เสด็จท่านเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร** ไม่มีท่านฉันก็คงลำบาก…”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๕๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบเสด็จเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบเสด็จเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เนื่องจากร่มโพธิ์ร่มไทรเป็นต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ แผ่กิ่งก้านสาขากว้างไกล เป็นที่ให้ความร่มเย็นและบังแดดได้เป็นอย่างดี ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบเสด็จเป็นบุคคลที่คอยให้ความช่วยเหลือในยามตกทุกข์ได้ยาก ให้ที่พักพิงในยามที่มีเรื่องเดือดร้อน ดังที่แม่สายเคยได้รับความช่วยเหลือจากเสด็จตั้งแต่ยังอยู่ในวัยสาว จวบจนปัจจุบันคุณสายก็พึ่งพิงเสด็จท่านอยู่เรื่อยมา เสด็จจึงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร คลายความทุกข์ร้อน ให้ความร่มเย็นกับชีวิตของแม่สายตลอด

ตัวอย่างที่ ๘

“ชีวิตของคนบ้านนอกอย่างเขา แม้จะเป็นพ่อค้าไม้ก็รายย่อยกะจิดริดจะมีอะไรนอกจากงานหนักตรากตรำประจำวัน งาน งาน งาน แล้วก็งาน ไม่ว่าฝนจะตกหรือแดดจะออกร้อนหรือหนาว ฐานะของเขาอาจจะดีขึ้น...” “ลูกหัวปีของผมที่คุณเคยอุ้มเคยกอด เดี๋ยวนี้โตแล้ว**ซนเป็นกรด** แต่ก็ฉลาดพอใช้” เขาเล่าให้หล่อนฟังในตอนหนึ่ง เมื่อละเมียดถามถึงชีวิตในครอบครัว”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๑๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบลูกเป็นกรด โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบลูกเป็นกรด เนื่องจากกรดเป็นสสารที่ทำปฏิกิริยากับเบส มีรสเปรี้ยว เมื่อโดนผิวกรดจะออกฤทธิ์อย่างรวดเร็ว มีสมบัติกัดกร่อนโลหะ ผู้เขียนเปรียบเทียบลูกซนเป็นกรด เพราะ ลูกของรื่นซน ออกฤทธิ์เหมือนกับกรด คือ ว่องไว รวดเร็ว ซุกซน ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่รื่นพูดคุยกับละเมียดเกี่ยวกับชีวิตภายในครอบครัวของรื่น ซึ่งเป็นชีวิตของคนบ้านนอก ชีวิตตรากตรำทำงานหนักไม่ว่าสภาพอากาศจะเป็นเช่นไร และกล่าวถึงลูกชายคนโตซึ่งละเมียดเคยเห็นนั้น ขณะนี้ลูกชายคนโตของรื่นโตแล้วและมีความซุกซนมาก ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าลูกของรื่นนั้นซนเป็นกรด เพราะ ออกฤทธิ์รุนแรง ซุกซนมากนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๙

"...แซม ส้มมือเพียงผู้เดียวหาได้ปริปาก เขากินเหล้าจุเหมือนที่เคยกิน แต่กลับเคร่งขรึมเหมือนอมสาก ไม่พูดจาเย้าแหย่ผู้ใด" "มันก็ชอบพิกลละโว้ย!" ในที่สุดเขาก็อดรนทนไม่ไหวจึงเอ่ยกับเพื่อนฟ้อง "ว่ากันตามที่สัตย์จริง ตอน**ทิดจอน**ยังอยู่ ข้าก็ไม่เคยเห็นจะเป็นคนวิเศษวิโสนักหนา ทำไมพอตายแล้วมีคนเห็นความดีหยั่งกับ**เป็นเทพยดา** โกหกโกไหว้กันแท้ทีเดียว"

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๓๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบทิดจอนเป็นเทพยดา โดยใช้คำเปรียบ "เป็น" ผู้เขียนเปรียบเทียบทิดจอนเป็นเทพยดา เนื่องจากเทพยดาเป็นเทวดาที่อยู่บนสวรรค์จะประกอบแต่กรรมดี ไม่บำเพ็ญตนไปในทางที่ชั่ว มีความดีเป็นหลัก บุคคลทั่วไปเชื่อว่าถ้าประกอบแต่กรรมดีเมื่อตายไปจะได้เป็นเทพยดาอยู่บนสรวงสวรรค์ เพราะฉะนั้นลักษณะเด่นของเทพยดาก็คือความดี ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบทิดจอนที่ตายไปแล้ว ชาวบ้านไร่ต่างพูดจา ยกย่อง สรรเสริญทิดจอนว่าเป็นคนดีเมื่อยังมีชีวิตอยู่ทำแต่ความดีไว้มากมาย ซึ่งขัดกับความคิดของแซม ส้มมือที่คิดว่าทิดจอน เมื่อยังมีชีวิตก็ไม่ได้เป็นคนวิเศษเป็นคนดีมากมายแต่อย่างใด แต่เมื่อตายแล้วชาวบ้านไร่กลับเห็นคุณงามความดีของทิดจอนอย่างกับทิดจอนนั้นเป็นเทพยดาที่ประกอบแต่กรรมดีไว้มากมายนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๐

"ถ้าเป็นไปได้ ลูกอยากจะแบ่งความเจ็บปวดของหมุยเอ็งมาบ้าง อย่างน้อยที่สุดลูกก็คงจะรักลูกมากขึ้นและได้รู้ซึ้งถึงคุณค่าของความเป็นพ่อคน ความเป็นพ่อคนที่ต้องมีความอดทนและคุณสมบัติอื่นๆ ตามสมควร...พ่อจะต้องเป็นวีรบุรุษในสายตาของลูกๆ...เช่นเดียวกับที่ลูกเคยคิดเมื่อเล็กๆ ลูกเคยคิดว่า**พ่อเป็นเทพยดา** ลูกจำได้ที่พ่อยิงหมีตัวโตได้..."

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๒๖๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบพ่อเป็นเทพยดา โดยใช้คำเปรียบ "เป็น" ผู้เขียนเปรียบเทียบพ่อเป็นเทพยดา เนื่องจากเทพยดาเป็นเทวดาผู้ยิ่งใหญ่ที่อยู่บนสวรรค์ ประกอบแต่กรรมดี เป็นตัวแทนของวีรบุรุษ เป็นแบบอย่างให้คนประพฤติตัวไปในทางที่ดี เด็กๆ มักมีความคิดว่าเทพยดาเป็นผู้แข็งแกร่ง กล้าหาญ มีอิทธิฤทธิ์พละกำลังมากกว่าบุคคลทั่วไป ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบพ่อของตันส่วงอู๋ ตามความคิดของตันส่วงอู๋ที่ย้อนไปในอดีตขณะที่ตนเองยังเป็นเด็ก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

น้อยว่าพ่อของตนเป็นวีรบุรุษ เป็นผู้กล้าหาญ ซึ่งตันส่วงอู๋เห็นความกล้าหาญของพ่อจากการที่พ่อยิงหมีตัวโตได้ ทำให้ตันส่วงอู๋คิดว่าพ่อของตนแข็งแกร่ง เป็นผู้ที่มีความอดทนเสมือนเป็นเทพยดานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๑

"ยิ่งดึกการเต้นรำก็ยิ่งสนุกมากขึ้น กานต์ชักมึนจากโต๊ะนั้นแก้วหนึ่ง โต๊ะนี้จิบหน่อย เขาไม่คุ้นกับเหล้านัก.....เขาไม่เคยมีนัดกับผู้หญิงเป็นพิเศษขณะเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย นอกจากจะไปเป็นกลุ่ม กานต์ผิดกับหฤทัยตรงนี้ ขณะที่**หฤทัยเป็นดาราดวงเด่น**อยู่ในมหาวิทยาลัยเขาจมอยู่กับกองตำรา"

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๒๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบหฤทัยเป็นดารา โดยใช้คำเปรียบ "เป็น" ผู้เขียนเปรียบหฤทัยเป็นดารา เนื่องจากดารา คือ ดาวซึ่งปรากฏอยู่บนท้องฟ้าในเวลาค่ำคืน จะส่องแสงสว่างไสวท่ามกลางความมืด เป็นประกายแวววาว เมื่อมองขึ้นไปบนท้องฟ้าจะเห็นดวงดาวฉายแสงโดดเด่นอยู่บนท้องฟ้าสีดำที่มืดสนิท ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบหฤทัยขณะที่กำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย เธอดูโดดเด่น ความน่ารัก กิริยามารยาท การเข้าสังคม ทำให้เธอเป็นที่หมายปองของชายหนุ่มทั่วไป เธอมีบุคลิกลักษณะที่ดูสง่า งดงาม ผิดกับบุคคลทั่วไป ทำให้เธอดูโดดเด่นกว่าบุคคลทั่วไปที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยเดียวกันกับเธอเสมือนดวงดาวที่ฉายแสงเป็นประกายอยู่บนฟากฟ้านั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๒

"พ่อแม่พาเรไรเข้าไปในห้องหนึ่ง ซึ่งบอกว่าจะเป็นห้องอยู่ของเรไรโดยเฉพาะ...เรไรเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย รับประทานอาหารพร้อมกับพ่อแม่...เสร็จจากการรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจึงได้เริ่มการสนทนาอย่างจริงจัง" "ลูกไม่ได้ทำอะไรมากเกินไปหรือลูก" พ่อถาม "หมายถึงเรื่องอะไรพ่อ" "เรื่องที่มีข่าวใหญ่โตในหนังสือพิมพ์น่ะ...." "แล้วเขาจะส่งคนตามมาทำร้ายลูกอย่างไรได้บ้าง" "นั่นก็เป็นเรื่องที่เราต้องระวัง" "**เขาเป็นเสือ**แท้" มารดาพูด "มันอาจจะกัดกินเราได้ แม้ว่าเราอยู่ไกลมัน"

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๑๐๑)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนเปรียบเทียบเขา คือ เศรษฐีเป็นเสือ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบเศรษฐีเป็นเสือ เนื่องจากเสือ เป็นสัตว์ที่มีนิสัยดุร้าย ชอบกินเนื้อเป็นอาหาร และมักจะล่าเหยื่อได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว เป็นสัตว์ที่เป็นอันตราย ไม่สามารถเข้าใกล้ได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบเศรษฐีที่รับเรไรไปเป็นภรรยา โดยที่ไรไรไม่เต็มใจ แต่ด้วยความที่พ่อแม่ของเรไรติดหนี้เศรษฐีไว้ทำให้เรไรต้องยอมตกเป็นภรรยาของเศรษฐีผู้นั้น เมื่อไปอยู่ในบ้านเรไรวางแผนการขโมยโฉนดที่ดินส่งคืนเจ้าของที่เป็นชาวนาชาวไร่ ผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากเศรษฐีหน้าเงินพ่อแม่ของเรไรจึงเป็นห่วงกังวลว่าเรไรจะได้รับอันตรายจากกระทำนั้น เพราะ เศรษฐีมีจิตใจชั่วร้าย มีเงินที่สามารถสั่งใครมาทำร้ายเรไรได้ เมื่อถูกหักหลังก็หวังจะแก้แค้น เรไรจึงอาจจะเดือดร้อนจากการกระทำที่เกิดขึ้นของตนเองได้ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบเศรษฐีเป็นเสือ เพราะมีนิสัยดุร้าย สามารถทำอันตรายผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน

ตัวอย่างที่ ๑๓

“ห้องว่างเปล่า คุณปิดประตูล๊อคแล้ว ทรุดตัวลงนั่งที่ขอบเตียงอาศัยที่ห้องนั้นมีม่านรายรอบ แม้จะเป็นห้องลอยซึ่งคนที่ทำงานอยู่ชั้นล่าง อาจเงยหน้าขึ้นเห็นด้านข้างห้องได้ถนัด...นึกถึงวิศวา กิ่งแก้วและเด็กชายซัน ผู้เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของเธอโดยตรง **วิศวา**ลูกชายโทน**ผู้เป็นดวงใจ**ของเธอ...”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๓๒๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบวิศวาเป็นดวงใจ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบวิศวาเป็นดวงใจ เนื่องจากดวงใจเป็นคำเปรียบ หมายถึงบุคคลอันเป็นที่รักยิ่ง มีความสำคัญมาก เสมือนเป็นชีวิตของตนเอง หากสูญเสียจะกระทบกระเทือนต่อจิตใจเป็นอย่างมาก ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบวิศวาลูกชายเพียงคนเดียวของบุคคลที่ไอยราเรียกว่า “คุณ” ซึ่งคุณนั้นรักมาก ทะนุถนอมเลี้ยงดู ให้ความรัก ความอบอุ่น จะเห็นได้จากการเลี้ยงดู ต้องการให้วิศวามีชีวิตและหน้าที่การงานที่ดีจึงส่งไปเรียนต่อยังต่างประเทศ หากขาดวิศวาไปย่อมส่งผลต่อสภาพจิตใจของคุณอย่างรุนแรง ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบวิศวาเป็นดวงใจของคุณนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑๔

“ท่านนายกวัฒนธรรมฯถามข้าพเจ้าว่า ในฐานะที่มีชีวิตอยู่ในการปกครอง ๒ ระบบ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าแตกต่างกันอย่างไรบ้าง...” “ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง...ผมชอบตามพ่อไปในที่ต่างๆ ตอนนั้นเราอยู่ต่างจังหวัด ระหว่างทางราษฎรพื้นเมืองที่เดินสวนทางมาร้อยทั้งร้อย พอเห็นหน้าพ่อ ต่างพากันหลีกเลี่ยงไปอยู่ริมทาง แล้วทรุดนั่งยองๆ บ้าง...ตอนนั้นผมรู้สึกภูมิใจที่เกิดมาเป็นลูกเจ้าเมือง...แต่เมื่อผมถามพ่อว่า พวกเสื้อดำสวมงอบน่ะใครกันนะพ่อ พ่อบอกว่า นั่นแหละ **ชาวนา** เราถือเขา**เป็นกระดูกสันหลังของชาติ**...”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๕๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบชาวนาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” ผู้เขียนเปรียบเทียบชาวนาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ เนื่องจากกระดูกสันหลังเป็นกระดูกที่มีความสำคัญต่อร่างกาย ทำหน้าที่ป้องกันอันตรายให้แก่ไขสันหลัง เมื่อเกิดอุบัติเหตุและกระทบกระเทือนต่อกระดูกสันหลังอาจจะทำให้ร่างกายเป็นอัมพาตได้ ดังนั้นกระดูกสันหลังจึงเป็นส่วนสำคัญของร่างกาย ที่ช่วยทำหน้าที่ในการเคลื่อนไหวร่างกาย ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบชาวนาปลูกข้าว ให้คนทั้งประเทศได้รับประทาน คนทั้งประเทศได้กินข้าว เพราะมีชาวนา ชาวนาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ลงแรงปลูกข้าว ซึ่งการปลูกข้าวไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่าย ต้องคอยดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ดังนั้นถ้าขาดชาวนาจะทำให้คนทั้งประเทศไม่มีข้าวรับประทาน อาชีพชาวนาจึงถือเป็นพลังสำคัญที่ช่วยให้คนทั้งประเทศมีข้าวรับประทานไม่อดอยาก ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบชาวนาเป็นกระดูกสันหลังนั่นเอง

๒.๕ การอุปลักษณ์นามธรรม

การอุปลักษณ์นามธรรม หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยตาหรือร่างกายเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า“เป็น” “คือ”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“ประวัติการณ์ในโรงเรียนเทพศิรินทร์ เป็นส่วนสำคัญตอนหนึ่งของเรื่องนี้ ท่านจะต้องอ่านให้เห็นความจริงของชีวิตข้าพเจ้าโดยถ่องแท้ ทางเดินชีวิตข้าพเจ้ามีความมืดมนอันธการร้อยแปด และโรงเรียนเทพศิรินทร์คือแสงสว่างน้อยๆ ดวงแรกที่ข้าพเจ้าเห็น **ความเป็นอยู่ในโรงเรียน**และพวกอื่นๆ ที่ข้าพเจ้าคุ้นเคยชอบพอ **เป็นยาย้อมนิสัย**อันแข็งกระด้างและหัวใจของข้าพเจ้าอันเหี้ยมโหดต่อโลกให้อ่อนโยนลงไปบ้าง”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๑๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียน เปรียบเทียบว่าความเป็นอยู่ในโรงเรียนเป็นยาย้อมนิสัย โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากยานั้นเป็นสารปฏิชีวนะ เมื่อคนเราเจ็บป่วยก็ต้องได้รับการรักษาด้วยยา ซึ่งอาจจะทำให้อาการนั้นหายขาดหรือทุเลาลง ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบว่า ความเป็นอยู่ในโรงเรียนนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้นิสัยของวิสูตรจากที่เคยแข็งกระด้างได้ปรับเปลี่ยนให้วิสูตรมีลักษณะนิสัยที่ดีขึ้น การใช้ชีวิตในโรงเรียนมีกฎระเบียบที่โรงเรียนได้ตั้งไว้ วิสูตรจึงต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้นซึ่งเป็นการช่วยกล่อมเกลาจิตใจและปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น เสมือนว่าความเป็นอยู่นั้นเป็นยาที่ทำให้นิสัยแข็งกระด้างนั้นทุเลาลงกลายเป็นคนมีนิสัยอ่อนโยนเข้ามาแทน

ตัวอย่างที่ ๒

“จิตรีรู้สึกเหมือนว่า หล่อนจมลงไปในปลักอันโสโครกและมืดมิดหมดทั้งตัว ภายในเวลาอันเล็กน้อยเท่านั้น **ความละอายอันเป็นอาภรณ์ล้ำค่า**ของผู้หญิงถูกปลดเปลื้องไปจากหล่อนหลายครั้ง เพื่อประโยชน์อันใดเล่าที่หล่อนจะยืนยันว่าหล่อนยังบริบูรณ์ด้วยความละอายอีกมาก”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๒๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าความละอายเป็นอาภรณ์อันล้ำค่า โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจาก**อาภรณ์** (น.) หมายถึง เครื่องประดับ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๓๖๕) เป็นสิ่งสวยงามที่คู่ควรกับผู้หญิง เครื่องประดับมีมากมายหลายประเภท เช่น สร้อยคอ กำไล เป็นต้น เครื่องประดับบางชิ้นเป็นของมีค่า มีราคา เป็นของล้ำค่าที่คู่ควรกับหญิงสาว เมื่อนำมาประดับร่างกายทำให้ดูโดดเด่น มีสง่าราศี ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบความละอาย ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยสำคัญที่ควรมีในผู้หญิง เพราะจะทำให้ผู้หญิงคนนั้นมีคุณค่า ความละอายทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นสิ่งสำคัญ ในที่นี้จิตรีมีความรู้สึกว่าความละอายซึ่งเป็นสิ่งล้ำค่าไม่มีอยู่ในตัวของจิตรีอีกต่อไป เพราะ จิตรีได้กระทำกิริยาที่ไม่เหมาะสมหลายครั้งหลายครา ซึ่งจิตรีไม่ได้ละอายต่อการกระกระทำของตนเอง ทำให้จิตรีกลายเป็นหญิงที่ไม่มีความละอายและดูไร้ค่าตามไปด้วย

ตัวอย่างที่ ๓

"นันทาวดีได้หยิบยื่นความรักอันบริสุทธิ์ให้แก่มัน มิใช่เพราะความใจง่าย แต่เพราะถูกขอร้องวิงวอนให้รัก ด้วยเล่ห์เหลี่ยมของมนุษย์...มนุษย์ที่ชอบแต่จะเป็นมิตรเพื่อหวังประโยชน์... **ความใจอ่อนคือมีด**ที่จะย้อนกลับมาประหารเราเสียด้วยซ้ำ และมันก็ได้ประหารแล้ว โดยบุคคลที่ถูกประหารนั้นก็คือนันทาวดี..."

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๒๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบความใจอ่อน คือ มีด โดยใช้คำเปรียบ "คือ" เนื่องจากมีด เป็นวัตถุมีคม ใช้สำหรับหั่น ผ่า สิ่งต่างๆ ในขณะที่ใช้ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง หากใช้ไม่ถูกวิธีจะทำให้เป็นอันตรายได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบความใจอ่อน เป็นตัวการสำคัญที่จะทำให้เราเดือดร้อน เพราะฉะนั้นเราจึงต้องมีจิตใจเข้มแข็ง ความใจอ่อนเป็นสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสภาพจิตใจ เมื่อคนเรามีความใจอ่อนอยู่ในตัวมากเกินไป และมีความใจอ่อนโดยไม่คิดใคร่ครวญด้วยแล้ว ความใจอ่อนจึงเป็นอันตรายต่อวิถีการดำเนินชีวิต ดังเช่นนันทาวดีเกิดความใจอ่อน ยอมช่วยเหลือรัชต์ วัฒนาจนมาเป็นครูในนันทาวิทยา แต่ความใจอ่อนนั้นกลับทำให้นันทาวดีเดือดร้อนทั้งกายและใจ รัชต์ วัฒนาทำให้นันทาวดีเจ็บปวดในเรื่องรักรวมทั้งขโมยเงินในการก่อสร้างโรงเรียนไปด้วย ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าความใจอ่อนเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้คนเราเดือดร้อนได้รับอันตรายเสมือนมีดนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

"หลังจากที่ได้คุยกันอยู่สักครู่ก็บังเกิดอาการตื่นเต้นในหมู่ฝูงชนนั้นอย่างผิดสังเกต เป็นอาการบอกให้รู้ว่ากำลังจะเสด็จพระราชดำเนินผ่านมาด้วยรถพระที่นั่งแล้ว ทุกคนต่างเดินหรือวิ่งไปมาสับสน...พลอยยืนนิ่งน้ำตาไหลพราก **ความปีติอิ่มเอิบ**เหมือนกับว่า**เป็นของแข็ง**เข้าไปกดดันหัวใจ พระเจ้าอยู่หัวทรงพระเจริญเป็นหนุ่มใหญ่ ดูช่างรวดเร็วเสียนี่กระไร..."

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๗๖๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบความปีติอิ่มเอิบเป็นของแข็ง โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากของแข็ง เป็นสิ่งของที่เมื่อสัมผัสโดยการกด สิ่งนั้นจะไม่ยุบตัว ไม่อ่อนตัวไปตามรปทรงนั้น จะคงสภาพในรูปแบบเดิม ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบความปีติอิ่มเอิบ เป็นสิ่งที่ทำให้พลอยรู้สึกตื้นตันในหัวใจ ดังเหตุการณ์ที่พลอยได้ไปรับเสด็จ ได้เห็นพระเจ้าอยู่หัวทำให้พลอยรู้สึกปีติตื้นตันในหัวใจ ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบความปีติเป็นสิ่งของที่มีลักษณะแข็งเข้าไปกดอยู่ในหัวใจของพลอยนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“ผมคงจะขาดใจตาย ถ้าไม่ได้พบคุณละเมียดอย่างคืนนี้อีก” รื่นวิงวอน…. “ฉันรักรื่นมากเกินไป ถึงได้ขอร้องเช่นนี้” หล่อนกระซิบ “ที่อยู่ของรื่นคือระหว่างคนพวกนั้น ที่อยู่ของฉัน แต่ช่างเถอะ ที่อยู่ของฉันจะที่ไหนไม่สำคัญ…ชีวิตของฉันเป็นเพียงสนามหญ้าธรรมดาแต่**ชีวิต**ของรื่น**เป็นทุ่งใหญ่** ทุ่งมหาราช ซึ่งใครต่อใครต้องพึ่งเพื่อดำรงชีวิตอยู่ด้วยกัน…”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบชีวิตของรื่นเป็นทุ่งใหญ่ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากทุ่งใหญ่ เป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณธัญญาหาร สัตว์ป่านานาชนิด พื้นที่กว้างใหญ่ มีประโยชน์มากมาย ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบชีวิตของรื่นเป็นชีวิตที่ต้องเผชิญกับปัญหายิ่งใหญ่ ต้องพบเจอผู้คนมากมาย ต้องคอยให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เพราะรื่นเป็นผู้มีความคิด มีสติปัญญา มีความแข็งแกร่งและมีความเป็นผู้นำ ชอบเผชิญชีวิตแม้จะมีปัญหาอุปสรรคขวางทาง แต่รื่นก็ไม่กลัว พยายามคิดหาหนทางแก้ปัญหานั้นจนสำเร็จลุล่วงไปได้ เป็นผู้เรียนรู้โลกโดยไม่มีที่สิ้นสุด

ตัวอย่างที่ ๖

“เขาตื่นสายเหมือนทุกวัน แล้วมุ่งหน้าไปยังโคนส้มป่อยนั้น ฝืด ตำแย เปลือยกายกำยำ นุ่งเพียงเตี่ยวผืนเดียว และปล่อยผมกระเซิง นัยน์ตาเบิ่งมองระดับขนานกับพื้นดินเกือบไม่กะพริบ เขา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คงยังไม่สร่างเมาจากเมื่อคืนสนิทนัก หากเขารู้ว่าเขากำลังจะทำบ้าอะไร ฝืด ตำแยมี**ความสุขุมเป็นสมบัติ**จีรังอยู่ในตัวเขา”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๖๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบความสุขุมเป็นสมบัติ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากสมบัติ เป็นสิ่งของที่มีคุณค่า มีราคา เป็นทรัพย์สินเงินทองที่เป็นมรดกตกทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ผู้คนมักจะหวงแหน เก็บรักษาเป็นอย่างดี ในบริบทนี้ผู้เขียน หมายความว่า ความ**สุขุม** (ว.) หมายถึง ประณีต ลึกซึ้ง รอบคอบ ไม่วู่วาม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๒๐๒) เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในฝืด ตำแย เป็นสิ่งที่มีคุณค่า ที่เขาสามารถทำให้เกิดกับตนเอง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันลักษณะนิสัย นั่นก็คือ ความสุขุมที่มีอยู่ในตัวตนของฝืด ตำแยไม่เคยเปลี่ยนแปลงไป เมื่อก่อนเป็นคนสุขุมเช่นไร ปัจจุบันก็เป็นเช่นนั้น ผู้เขียนจึงเปรียบว่าความสุขุมเป็นสมบัติอันจีรังยั่งยืนที่มีอยู่ในตัวฝืด ตำแยนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“เขานิ่งมองหน้าพรรณี หล่อนจึงตอบแทน” “กลับไปเสียก่อนเถอะ ถ้าเราจะกลับเราจะเป็นฝ่ายไปหาคุณเองนะคะ คุณพ่อ” หล่อนหลิ่วตา หัวเราะน่าเกลียด นัยน์ตาเป็นประกาย หล่อนใช้สายตาแบบนี้กับผู้ชายทุกคนละกระมัง มันมีแววเชิญชวนและยั่วอารมณ์อย่างประหลาด เคราะห์ดีที่ลูกไม่ใช่คนมักมากในเรื่องนี้...**งานคือหัวใจ**ของลูก เงินคือสิ่งที่ตามมา...”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๒๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบงานคือหัวใจ โดยใช้คำเปรียบ “คือ” เนื่องจากหัวใจเป็นอวัยวะภายในที่สำคัญ ทำหน้าที่สูบฉีดเลือดไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกาย หากขาดหัวใจอวัยวะต่างๆ อีกมากมายก็ไม่สามารถทำงานได้เป็นปกติ เพราะฉะนั้นหัวใจจึงเป็นหลักสำคัญหลักใหญ่ ที่ทำให้อวัยวะต่างๆ ภายในร่างกายสามารถทำงานได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่างานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของตันส่วงอู๋เป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงชีวิต ในชีวิตของตันส่วงอู๋เขาให้ความสนใจในงานของเขามาเป็นอันดับหนึ่ง สิ่งต่างๆ ที่เป็นกิเลสยั่วยุทั้งหลายจึงไม่สามารถทำให้เขาเปลี่ยนความสนใจได้ เขามีความรับผิดชอบเป็นอย่างสูงต่อหน้าที่การงานของเขา เขาให้ความสำคัญกับการทำงานและนิ่งเฉยโดยไม่ทำงานไม่ได้ งานจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในชีวิตของตันส่วงอู๋นั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๘

“เรไรจึงเล่าความคิดย่อๆ ให้พ่อแม่ฟัง และก็ไม่เว้นที่จะถูกค้านถูกขัดแย้ง แต่ในที่สุดเรไรก็ทำให้พ่อแม่ยินยอมจนได้ แม่จะให้พ่อไปด้วย พ่อก็อยากไปด้วย แต่เรไรเห็นว่า ถ้าพ่อไปด้วยก็ยิ่งลำบากใหญ่ ลำบากใจของเรไรที่ทิ้งแม่ไว้ทางนี้คนเดียว ลำบากแก่วิธีการของเรไรที่จะไปทำคราวนี้...ดูเหมือนว่างานต่อสู้ที่เรไรจะไปทำทางเมืองใต้นั้นยังง่ายกว่าการรับความยินยอมของพ่อแม่เสียอีก แต่พ่อแม่ก็รู้ว่าลูกสาวของตัวนั้น **ใจแข็งเป็นเหล็ก** ลงมีความต้องการอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วก็อย่าไปขัดให้เสียเวลา...”

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๑๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบใจเป็นเหล็ก โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากเหล็กเป็นโลหะมีคุณสมบัติ คือ ความแข็ง ทนทาน แตกหักได้ยาก ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า จิตใจของเรไรนั้นแข็งแกร่ง เมื่อตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปแล้ว แม้มีผู้ใดอ้อนวอนร้องขอ เรไรย่อมไม่ใจอ่อน ดังเช่นที่แม่ของเรไรต้องการให้พ่อไปจัดการเกี่ยวกับโฉนดที่ดินทางเมืองใต้เป็นเพื่อนเรไร แต่เรไรไม่เห็นด้วยและตัดสินใจจะไปเพียงผู้เดียว พ่อแม่ของเรไรรู้จักจิตใจของเรไรเป็นอย่างดี เพราะเรไรใจแข็งจึงไม่สามารถขัดเรไรได้ต่อไป

ตัวอย่างที่ ๙

“วิฐูรู้สึกว่า คุณวจีไม่เคยตามหล่อนทันเลยในเรื่องเหล่านี้” “โธ่เอ๋ย ก็หมายถึงว่าอย่าประมาทน่ะซีคะ คนเราไม่ตกอยู่ในความประมาทเสียอย่าง มันก็ไปได้สวยทั้งนั้นถึงจะดับ ก็ดับอย่างสวย” สามีของหล่อนหัวเราะเบาๆ สัพยอกว่า “คุณฐูเขาต้องสวยเสมอ ไม่ว่าตอนโด่งหรือดับ” “แน่ละค่ะ **ความสวยเป็นลมหายใจ**ของดิฉันนี่มันเป็นกำลังใจที่ทำให้ชีวิตแจ่มใสกระปรี้กระเปร่า”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบความสวยเป็นลมหายใจ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากลมหายใจ เป็นลมที่ใช้สำหรับการหายใจเข้าออก โดยรับออกซิเจนเข้าไปทางลมหายใจ ซึ่งลมหายใจเข้าออกจะเป็นลมที่สูบเข้าปอดในทุกระยะ ทุกเวลา เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการรับออกซิเจนเข้าไปฟอกในปอด ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่าความสวยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวิฐู ซึ่งเธอจะขาดเสียไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นความสวยหรู โด่งดังในหน้าที่การงานหรือความสวยประจำกาย เป็นสิ่งที่วิฐู

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นึกคิดอยู่ตลอดเวลา ไม่มีเวลาใดที่หล่อนจะไม่คิดถึงความสวยหรูต่างๆ ดังนั้นความสวยจึงเป็นเสมือนลมหายใจที่เธอจะขาดเสียไม่ได้โดยเด็ดขาด

๒.๖ การอุปลักษณ์วัตถุ สิ่งของ

การอุปลักษณ์วัตถุ สิ่งของ หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าสิ่งของเครื่องใช้เป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“เมื่อกลับคืนสู่เหตุผลและความเป็นจริง นันทาวดีก็มีกำลังใจที่จะขจัดความรู้สึกเบื้องต่ำเหมือนตัดแผลเนื้อร้ายออกจากตัว มันเจ็บ มันปวด มีแต่จะทำลายส่วนที่เหลือให้ย่อยยับไปในที่สุด หล่อนได้กัดฟันตัดมันออกด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นหาใช่ความรักไม่ แต่หากเป็นความหลงผิด เพราะถูกลวงให้เห็นไปว่า **ลูกปัดคือดวงมณี**ที่มีค่านั่นเอง”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๒๐๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบลูกปัด คือ ดวงมณี โดยใช้คำเปรียบ “คือ” เนื่องจากดวงมณีเป็นแก้ว มีคุณค่า มีราคา เป็นสิ่งที่ควรทะนุถนอมเก็บรักษาเป็นอย่างดี ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า ลูกปัดธรรมดา ที่ใช้สำหรับร้อยสร้อย กำไล หรือสิ่งอื่นๆ ถูกมองเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีราคา เพราะความเข้าใจผิด ดังที่นันทาวดีหลงเข้าใจผิดว่ารัชต์ วัฒนาเป็นคนดี มีคุณค่า แต่แท้ที่จริงแล้วกลับเป็นคนที่มีนิสัยชั่วร้าย เสมือนมองสิ่งที่ไม่มีค่า มีราคาเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ควรแก่การทะนุถนอมนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“ลูกเหมือนคนตายแล้วเกิดใหม่เมื่อได้รับของที่คุณแม่ส่งมาให้ นอกจากลูกจะดีใจที่ได้ของกินและยารักษาไข้ที่มีค่ากว่าสิ่งใดๆ ในเกาะนี้แล้ว **ของที่คุณแม่ส่งมา**นั้นยัง**เป็น**เหมือน**สะพาน**ที่เชื่อมตัวลูกกับโลกภายนอก ทำให้ลูกรู้ตัวว่าโลกภายนอกไกลออกไปจากเกาะที่มีทะเลเป็นกำแพง มีฉลามเป็นยามเฝ้าคอยตรวจตรานี้นั้น ยังมีใครคนหนึ่งที่ยังรักลูกเมตตาลูกอยู่เป็นนิจ…”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๕๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบของที่พลอยส่งไปให้อ้นเป็นสะพาน โดยใช้คำเปรียบ"เป็น" เนื่องจากสะพานเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นไว้สำหรับข้ามแม่น้ำ ลำคลอง ไว้สำหรับเชื่อมถนนสายหนึ่งกับอีกสายหนึ่งเข้าด้วยกัน โดยที่ข้างล่างเป็นแม่น้ำ ลำคลอง ในบริบทนี้ผู้เขียน หมายความว่าสิ่งของที่พลอยส่งไปให้อ้นในยามที่อ้นติดคุกอยู่บนเกาะนั้น เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงอ้นไปสู่โลกภายนอกที่ไม่ใช่เกาะที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งระยะทางระหว่างอ้นกับพลอยนั้นแสนไกล อ้นอยู่บนเกาะส่วนพลอยอาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯ นอกจากนั้นยังเชื่อมโยงถึงความรัก ความผูกพันของพลอยที่มีต่ออ้น หรือเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก แม้หนทางจะไกลกันมากมายเพียงใดก็ตาม ผู้เขียนจึงเปรียบสิ่งของที่พลอยส่งไปให้อ้นนั้นเป็นเหมือนสะพานเชื่อมโยงอ้นกับพลอยเข้าด้วยกันนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

"ลูกไม่อยากจะว่าเพราะเขาฟุ่มเฟือยกันเกินเหตุจะมีประโยชน์อะไร ลูกมีเงินเหลืออีกไม่เท่าไรเขายังกล้าเอ่ยปากขอให้ร่วมลงทุนกับเขาได้ โดยไม่เอ่ยสักคำว่าลูกจะได้ผลประโยชน์อะไรเท่าไร จากการลงทุนนั้น...แต่ลูกไม่อยากจะโทษเว่งคิมนักหรอก ลูกเองเป็นคนสอนให้เขาคิดแต่เรื่องเงิน **เงินเป็นพระเจ้า** เงินเป็นหัวใจของการค้า เรื่องอื่นมาทีหลัง..."

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๔๒๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบเงินเป็นพระเจ้า โดยใช้คำเปรียบ "เป็น" เนื่องจากพระเจ้าเป็นเทพผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ต่างเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้ดลบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างให้เกิดให้มีขึ้น ต่างให้ความเคารพนับถือ เทิดทูน บูชา ในบริบทนี้ผู้เขียน หมายความว่า เงินเป็นสิ่งที่มีอำนาจ สามารถทำให้เราได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เราต้องการ ถ้าเรามีเงินเราต้องการสิ่งใด เราสามารถใช้เงินไปซื้อสิ่งนั้นมาสนองความต้องการของเราได้ ในสังคมเห็นเงินเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อมีเงินชีวิตก็จะสะดวกสบายยิ่งขึ้น โดยใช้เงินดลบันดาลให้เรามีทุกสิ่ง ดังเช่นที่ตันส่วงอู๋สอนเว่งคิมว่าในชีวิตของคนเราเงินเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิตของคนเรา เพราะฉะนั้นจะต้องหาเงินให้ได้มากๆ เพื่อให้ชีวิตในปัจจุบันและอนาคตดำเนินไปได้อย่างสะดวกสบาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๔

“ข้าพเจ้าย่องจากห้องพักโดยไม่แวะที่ห้องหลินซัน...เดินเรื่อยเปื่อยไปทางชุมชน จำร้านหนังสือที่หมายตาไว้ตั้งแต่วันวานได้...มีประชาชนทั้งชายหญิงแต่งตัวเป็นนักศึกษาก็มาก ต่างยืนเข้าคิวเป็นแถวยาวเหยียด...อยู่หน้าร้านจำหน่ายหนังสือ...ความแปลกใจของข้าพเจ้า สิ้นสุดลงทันที เพราะรู้ดีอยู่แล้วว่า หนังสือของประธานเหมา...ได้รับความนิยมสูงสุด...สังคมใหม่ของจีนอบรมให้ประชาชนถือว่า **หนังสือก็เป็นอาหารสำคัญ**อย่างหนึ่งของชีวิตพวกเขา ควบคู่ไปกับอาหารที่เลี้ยงชีวิต”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๓๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบหนังสือเป็นอาหารสำคัญ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากอาหารจัดอยู่ในปัจจัย ๔ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน อาหารเป็นส่วนช่วยให้ร่างกายแข็งแรง มีพละกำลัง ทำให้เราทำงานต่อไปได้ คนเราต้องรับประทานอาหารให้ครบทุกมื้อ อาหารจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อร่างกาย ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า หนังสือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้คนเรามีสติปัญญา มีความรู้ หนังสือมีส่วนช่วยให้คนเราสามารถแก้ไขปัญหาและประสบความสำเร็จได้ ดังเช่นสังคมจีนอบรมประชาชนในประเทศให้ถือว่าหนังสือเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อชีวิตประจำวัน ประชาชนชาย หญิงของจีนจึงต่างเข้าแถวต่อคิวเพื่อซื้อหนังสือ เพราะเขาเหล่านั้นถูกปลูกฝังมาว่าหนังสือเป็นสิ่งสำคัญทำให้พวกเขามีความรู้เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

๒.๗ การอุปลักษณ์พาหนะ

การอุปลักษณ์พาหนะ หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าพาหนะที่ใช้ในการเดินทางทางบกเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า“เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“เมื่อรถที่นั่งมาด้วยกันนั้นเลี้ยวเข้าประตูท่าเรือที่ถนนตก ฝนก็เริ่มปรอยลงมา ทำให้บริเวณรอบๆ เฉอะแฉะเบื้องหน้านั้นมีเรือกลไฟใหญ่ พร้อมที่จะเดินทางมีควันขึ้นกรุ่นจากปล่อง...พลอยยืนจับมือลูกไว้คนละข้างจ้องมองดูเรือสีดำมืด...เหมือนกับ**เรือ**ลำนั้น**เป็นสัตว์ร้าย** ที่จะพรากเอาลูก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของตนไป คุณเปรมจัดการกับของที่จะต้องขึ้นเรือเสร็จแล้ว ก็เดินนำหน้าพาพลอยและลูกๆ ข้ามสะพานเล็กๆ…”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๙๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบเรือเป็นสัตว์ร้าย โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากสัตว์ร้ายเป็นสัตว์ที่มีนิสัยดุร้าย เช่น เสือ มักจะชอบกินเนื้อ ชอบล่าเหยื่อที่มีขนาดเล็ก เป็นสัตว์ที่อยู่ใกล้แล้วอันตราย มีกรงเล็บขนาดใหญ่สามารถตะครุบเหยื่อจนตายได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่าเรือที่อ้นกับอ๊อดจะโดยสาร เพื่อไปเรียนต่อต่างประเทศพร้อมที่จะเดินทาง ทำให้พลอยมีความรู้สึกว่าเรือเป็นสิ่งอันตราย ที่จะมาพาอ้นและอ๊อดไปจากพลอย เสมือนว่าเรือจะมาพลัดพรากชีวิตอ้นและอ๊อดให้ตายจากไป เพราะพลอยไม่อยากให้ลูกจากไป พลอยจึงรู้สึกกลัวการพลัดพรากทำให้พลอยคิดไปว่าเรือเป็นสิ่งที่น่ากลัวเหมือนสัตว์ร้ายที่จะตะครุบเหยื่อให้ตายไป

ตัวอย่างที่ ๒

“ศพของหมุยเอ็งไม่มีดี หน้าตามีรอยกระจกบาด ลูกมองแว่บเดียวแล้วต้องมองไปทางอื่น ลูกต้องกล้ำกลืนความเศร้าเอาไว้…การแพทย์ที่เจริญก้าวหน้า มียาดี อยู่ในเมืองหลวงใกล้หมอใกล้โรงพยาบาล มีเงินพอที่จะหาหมอได้ทุกเมื่อถ้ารู้สึกไม่ค่อยสบาย ไม่มีทางที่เราจะตายเร็ว แต่อุบัติเหตุกลับมีมากขึ้นในโลกที่เต็มไปด้วยวิทยาการยุคนี้ ในกรุงคนขับรถไม่อาจขับรถเร็วๆ ได้ เพราะ**รถติดกันเป็นแพ** เมื่อออกนอกเมืองก็เลยระบายออกด้วยการขับเร็วจนเกินขนาด…”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๓๐๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบรถติดเป็นแพ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากแพเป็นพาหนะที่ทำจากไม้หรือซุง โดยนำไม้หรือซุงเป็นจำนวนมากมาวางเรียงติดต่อกันและผูกเข้าด้วยกันให้แน่นหนา ใช้สำหรับเป็นพาหนะทางน้ำ ในสมัยก่อนมักต่อแพล่องไปตามลำน้ำ ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า รถจำนวนมาก จอดเรียงต่อกันบนท้องถนนไม่สามารถขยับเขยื้อนได้ สาเหตุอาจมาจากเป็นชั่วโมงเร่งด่วน ผู้คนรีบออกจากบ้านไปทำงาน นักเรียนรีบออกไปให้ทันก่อนโรงเรียนเข้า หรือเป็นช่วงหลังเลิกงานหรือเลิกเรียน ดังเช่นในความคิดของตันส่วงอู๋การขับรถในเมืองกรุงไม่สามารถขับเร็วได้ เนื่องจากรถติด เพราะรถจำนวนมากแล่นบนท้องถนนในเวลาเดียวกันเสมือนเป็นการนำไม้หรือซุงจำนวนมากๆ มาต่อกันเป็นแพ แต่เมื่อออกต่างจังหวัดจึงไประบายออกด้วยการขับรถเร็ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๓

“มุนีขับรถออกจากย่านกลางใจเมืองอันร้อนผ่าวและจอแจไปด้วยฝูงคนคลาคล่ำยามต้นเดือน เขาเอ่ยปากอย่างหงุดหงิดกับหล่อนว่า” “นานๆ เข้ากรุงเทพฯ ทีอึดอัดเหลือเกิน นี่ถ้าไม่ได้ฑัณฑิผมเห็นจะกลับนานแล้ว” “...ตั้งแต่รถคว่ำคราวนั้นแล้วคุณขับรถช้าลงเป็นกอง” ฑัณฑิกาพูดยิ้มๆ ขับช้าๆ อย่างนี้ดีแล้วละค่ะ เกิดอะไรขึ้นก็พอหอมปากหอมคอ ไม่ถึงกับปางตาย ถ้า**ขับเร็วเป็นจรวด**อย่างก่อนละก็โครมเดียวก็ไปคุยกับยมบาลได้”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๘๐๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบการขับรถเร็วเป็นจรวด โดยใช้คำแสดงการเปรียบ “เป็น” เนื่องจากจรวดเป็นยานอวกาศที่ส่งออกไปนอกโลก เพื่อสำรวจสิ่งต่างๆ การขับเคลื่อนจะใช้ความเร็วสูงมาก ใช้เชื้อเพลิงเผาไหม้เพื่อทำให้จรวดขับเคลื่อนได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่าการขับรถ โดยใช้ความเร็วสูงมากซึ่งเปรียบเทียบกับจรวด ขณะที่ขับเคลื่อนจะใช้ความเร็วสูง ดังเช่นที่ฑัณฑิกาเตือนมุนีเรื่องการขับรถ หากขับรถเร็วจนเกินไป ในลักษณะที่เหมือนกับการขับเคลื่อนจรวด จะเป็นอันตรายถึงขั้นเสียชีวิตได้

๒.๘ การอุปลักษณ์เสียงและลักษณะการพูด

การอุปลักษณ์เสียงและลักษณะการพูด หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าเสียงต่างๆ เช่น เสียงร้องเพลง เป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“พ่อเล่าว่าจังหวัดอุบลราชธานีของเราใหญ่กว่าทุกจังหวัดในประเทศสยาม ที่ตั้งเมืองอุบลนี้แต่ก่อนชื่อว่า ดอนมดแดง...เมื่อพ่อเล่าจบก็แถมร้องเพลงให้ฟังอีกว่า เลือดไทยไหลริน ทาแผ่นดินไว้ชื่อให้โลกรู้ร่ำลือว่า” พ่อร้องยังไม่จบแม่ของคูนก็หัวเราะขึ้นเสียงกั๊กๆ พ่อจึงหยุดแล้วถามจันดี” “จังได๋ กูสิเป็นคนูได้บ่” “ได้อีหลี แต่ร้องเพลงไม่เก่ง” จันดีบอก “ไม่เก่งจังได๋” พ่อถาม **“เสียงร้องของเจ้าคือเสียงอึ่งร้องอยู่ในไห”** มันว่าแล้วลุกทะลึ่งวิ่งลงเรือนหายไป”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๑๕๑)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบเสียงร้องเพลงของพ่อคูนคือเสียงอึ่งร้องอยู่ในไห โดยใช้คำเปรียบ “คือ” เนื่องจากเสียงอึ่งร้องอยู่ในไหเป็นเสียงที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ เสียงจะก้อง ไม่ไพเราะ เสียงจะเปลี่ยนไปไม่เหมือนเสียงอึ่งอ่างร้องตามธรรมชาติ ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบเสียงร้องเพลงของพ่อคูน ตามความคิดของจันดีที่พูดหยอกล้อพ่อของคูนว่าเสียงร้องเพลงของพ่อคูน เป็นเสียงที่ไม่ไพเราะเท่าที่ควร ไม่เป็นธรรมชาติ เสมือนเสียงร้องของอึ่งอ่างเวลาร้องอยู่ในไห ทำให้เสียงร้องแปลกไปไม่เป็นธรรมชาตินั่นเอง

๒.๙ การอุปลักษณ์พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ

การอุปลักษณ์พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าพืช สิ่งแวดล้อมรอบๆ กาย รวมทั้งสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ท้องฟ้า ดวงดาว หิมะ เป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า“เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“อากาศตอนค่ำยังมืดมัวเหมือนเก่า เมฆดำพยับโพยมอยู่เบื้องบน บางครั้งมีเสียงครืนๆ คล้ายฟ้าร้องและมีแสงแปลบปลาบไปมา แต่ก็ไม่มีลมเลยสักหวิวก็ว่าได้ ฝนจึงไม่ตกแต่สักเม็ด ใต้**เมฆดำที่ขึงเป็นม่านมืดคลุ้ม** ดวงอาทิตย์เป็นสีแดงดุจก้อนเลือดและทำให้บรรยากาศเข้มข้นขึ้นด้วย ดูประหนึ่งว่าธรรมชาติกำลังปริเวทนาการแก่โลกถึงสิ่งซึ่งโลกได้สูญเสียสิ้นแล้ว’

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๒๖๕)

จากตัวอย่างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบเมฆดำเป็นม่าน โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากม่านใช้สำหรับบังแสงแดด เป็นผ้าผืนใหญ่ที่เย็บตามขนาดของหน้าต่างหรือประตู หากต้องการรับแสงแดดก็รูดม่านเปิดออก หากไม่ต้องการแสงแดดก็ขึงม่านปิดกั้นไว้ ทำให้ห้องๆ นั้นมืด มีแสงสว่างน้อย มีขนาดใหญ่เล็กแตกต่างกันไป ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบเมฆดำกระจายอยู่เต็มท้องฟ้า ทำให้ท้องฟ้ามืดเพราะถูกปกคลุมไปด้วยเมฆดำ ไม่มีแสงสว่างส่องลงมายังพื้นดิน ทำให้บรรยากาศที่แวดล้อมเต็มไปด้วยความมืดครึ้ม เสมือนเป็นม่านปกคลุมทำให้ไม่มีแสงสว่าง มีแต่ความมืดนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“คำพูดของคุณสายแทนที่จะเป็นคำอธิบาย กลับยิ่งทำให้พลอยฉงนสนเท่ห์หนักขึ้นไปอีก พออ้าปากจะถามต่อไปก็พอดีช้อยโผล่เข้ามาในห้อง พอพลอยเห็นหน้าช้อยก็รู้ได้ทันทีว่ามีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นแล้ว เพราะช้อยหัวยุ่ง หน้าเป็นมันเกินกว่าธรรมดา และมีขอบตาบวมแดงเหมือนกับว่าไปแอบร้องไห้มาใหม่ๆ พอสบตากับพลอย ช้อยก็ต้องหลบสายตา รีบเดินไปนั่งที่เชี่ยนหมาก แล้วหยิบหมากเข้าปากเคี้ยวกร้วมๆ เหมือนกับว่า**หมากคำนั้นเป็นศัตรูตัวร้าย**ที่จะต้องรีบทำลายเสียให้เหลวแหลกไปโดยเร็ว”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๐๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบหมากเป็นศัตรูตัวร้าย โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากศัตรู เป็นบุคคลที่คิดร้ายต่อเรา ทำไม่ดีต่อเรา คอยจ้องจะทำร้ายร่างกายเรา สาเหตุอาจเป็นเพราะเคยทะเลาะกัน ไม่ถูกชะตากัน มีเรื่องบาดหมางกันมาก่อน แม้กระทั่งสิ่งใดที่เราทำดี คนที่เป็นศัตรูจะมีอคติและคิดว่าสิ่งนั้นไม่ดีเสมอ ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า หมากคำที่ช้อยกินเข้าไปนั้น ช้อยรีบเคี้ยวให้หมดไปอย่างรวดเร็ว สาเหตุมาจากที่ช้อยรู้สึกผิดหวัง เสียความรู้สึกกับพี่เนื่องพี่ชายของตนเองที่มาบอกข่าวว่าตนเองจะแต่งงานกับหญิงอื่นซึ่งไม่ใช่พลอย รวมทั้งรู้สึกผิดกับพลอย ไม่รู้จะทำอย่างไรจึงเดินไปหยิบหมากเคี้ยวอย่างรวดเร็ว เสียงดัง พยายามรีบเคี้ยว รีบทำลายให้หมดไปจากปาก โดยคิดว่าหมากเป็นสิ่งที่ไม่ดี ชั่วร้ายจึงต้องทำลายลงอย่างรวดเร็วนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“ขุนบริบาลสิ้นใจแล้ว พร้อมด้วยวันเริ่มต้นของจุลศักราชใหม่ อย่างที่มนุษย์เราทุกคนจะต้องตาย เพียงแต่ช่างกะทันหันอะไรเช่นนั้น ขณะที่วิญญาณและกลิ่นไอของมหาสงกรานต์ยังล่องลอยอยู่ในอวกาศ...มันเป็นวันเดียวที่คนเราไม่น่าจะตายในเมื่อดอกไม้กำลังบานอยู่เต็มป่า และบรรดานกทั้งหลายส่งเสียงร้องไพเราะอยู่เต็มดง **ป่าอ้อและกอพง**บนเกาะกำลังออกดอก**ขาวเป็นทะเลหิมะ**”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบป่าอ้อและกอพงเป็นทะเลหิมะ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจาก**หิมะ** (น.) หมายถึง ละอองน้ำในอากาศที่แปรสภาพเป็นของแข็งเพราะอุณหภูมิต่ำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลักษณะฟูเป็นปุยลอยลงมาจากท้องฟ้า (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๒๘๕) มีลักษณะเป็นสีขาว จะพบเห็นในบริเวณที่มีอากาศหนาวจัด จะร่วงหล่นลงมาปกคลุมพื้นดินจนเป็นสีขาวที่เต็มไปด้วยหิมะ ในบริบทนี้ผู้เขียน หมายความว่าป่าอ้อและกอพง ซึ่งต้นอ้อเป็นหญ้าชนิดหนึ่ง จะขึ้นเป็นกอในที่ชื้นแฉะ ดอกจะเป็นสีขาว ทำให้แลดูบริเวณนั้นถูกปกคลุมไปด้วยพื้นที่ที่เป็นสีขาว เพราะต้นอ้อขึ้นเป็นกอเต็มป่า ดังเช่นต้นอ้อบริเวณบ้านไร่กำลังออกดอกสีขาวขึ้นเป็นกออยู่เต็มบริเวณพื้นที่ ทำให้แลดูบริเวณนั้นถูกปกคลุมไปด้วยพื้นที่ที่เป็นสีขาว เพราะต้นอ้อขึ้นเป็นกอเต็มป่า ในช่วงระเวลาหลังมหาสงกรานต์ไม่นานนัก

ตัวอย่างที่ ๔

“เหิมมันสบโชคบังเอิญ ที่ว่าบังเอิญนั้นคือเมื่อข้างแรมเดือนก่อน หอม โดงดำ ไปสุ่มปลาในหนอง แล้วโดนงูเห่ากัดตาย...แล้วเหิมซึ่งเป็นน้องชายคนเดียวของหอมจึงได้เป็นทายาทตามพินัยกรรมที่ไม่ต้องเขียนทรัพย์สมบัติทั้งหมดที่ได้รับมีกระท่อม เกวียน วัว หลุมถ่านและกระถินโฉมนาง...น้ำตาลใกล้มด ชาวบ้านไร่กระซิบกัน “นี่เอ็งคงล่อ**กระถิน**โคกจิ้มน้ำพริกวันละตั้งสี่ซ้าห้ามื้อ ข้าว่า” เสเพลบอยเฉ่ มะเขือพวง สัพยอก “มันถึงได้**ชะลูดเป็นยอดผักบุ้ง**หยั่งงี้...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๒๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบกระถินเป็นยอดผักบุ้ง โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากผักบุ้งเป็นไม้เถาที่ทอดเลื้อยตามพื้นดินหรือผิวน้ำ ส่วนบริเวณยอดผักบุ้งจะโค้งงอขึ้นตั้งตรง มีลักษณะเรียวยาว แหลม ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า กระถินผู้เป็นภรรยาของหอม เมื่อหอมตายกระถินจึงตกเป็นภรรยาของเหิมซึ่งเป็นน้องชายของหอม เฉ่ มะเขือพวงจึงสัพยอกหอมว่าหอมคงจะมีความสัมพันธ์อันลึกซึ้งกับกระถินวันละหลายครั้ง กระถินจึงดูสูงเรียวยาว ผิดปกติไปจากเดิม ดังเช่นยอดผักบุ้งที่มีลักษณะเรียว ยาว แหลม นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“หฤทัยครับ” เขาเรียก “คะ” หล่อนตะแคงหน้านิดๆ ผมสลวยยาวขับวงหน้าให้ผุดผ่องหล่อนสวยเหมือนเดิม หลังจากทรุดโทรมไปพอแรง เขานิ่งไปไม่รู้จะพูดกับหล่อนว่ากระไรดี ยวดยานกำลังติดอยู่ในย่านจอแจ...ผ่านถนนใหญ่แห่งหนึ่ง **ดอกราชพฤกษ์**เริ่มแตกช่อห้อยระยับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เหลืองเป็นทอง มันกวัดไกวรับลมร้อนอย่างรื่นเริง กลีบดอกปลิวว่อนไปตามแรงลม เขาขับรถไปเรื่อยๆ...”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๔๑๓)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนเปรียบเทียบดอกราชพฤกษ์เป็นทอง โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากทอง เป็นธาตุชนิดหนึ่ง มีสีเหลือง มีค่า มีราคา ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า**ดอกราชพฤกษ์** (น.) หมายถึง ชื่อไม้ต้นชนิด Cassia fitstula L. ในวงศ์ Leguminosae ดอกสีเหลือง ฝักสีดำ เกลี้ยง ใช้ทำยาได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๙๕๑) ซึ่งขณะที่มุนีและหฤทัยขับรถผ่านไปบนถนนใหญ่แห่งหนึ่ง ผ่านต้นราชพฤกษ์ซึ่งเริ่มกำลังเริ่มแตกช่อ ดอกราชพฤกษ์สีเหลืองเสมือนเป็นทอง ที่มีสีเหลืองเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างที่ ๖

“รถเริ่มวิ่งฝ่าสายฝน ซึ่งแต่แรกตกลงมาเพียงบางๆ หลายนาทีต่อจากนั้นก็พรูพรั่งลงมาราวกับ**ฟ้าทั้งผืนคือกระชอน** เสียงกระหึ่มครืนครางดังกัมปนาท หมู่ไม้โอนเอน บางครั้งสะบัดแรงอย่างน่ากลัวสลับกับสายฟ้าแปลบปลาบ”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๖๕๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบท้องฟ้ากับกระชอน โดยใช้คำเปรียบ “คือ” เนื่องจากกระชอน เป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับกรองสิ่งต่างๆ เช่น กรองกะทิ หรือนำมาดักปลาตามแม่น้ำลำคลอง จะใช้ตาข่ายมาเย็บ ขอบของกระชอนสานด้วยไม้ไผ่ ขนาดใหญ่เล็กแตกต่างกันไป ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบท้องฟ้าที่ฝนพรั่งพรูลงมาบนพื้นดินดังเช่นกระชอนเวลากรองสิ่งต่างๆ เช่น กรองกะทิน้ำกะทิก็พรั่งพรูลงมาจากกระชอน ผ่านกระชอนก่อนลงมาสู่ภาชนะสำหรับใส่น้ำกะทินั้น

ตัวอย่างที่ ๗

“วัชระ สหายรักของดิฉัน ถ้าคุณปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้ คุณคงอ่านจดหมายฉบับนี้ในตอนค่ำ ซึ่งเรือคงพาคุณห่างจากเกาะไหหลำมานานอักโขแล้ว ท้องฟ้าที่คุณแลเห็นทางหน้าต่างเค

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บิน คงเป็นท้องฟ้าเดียวกับที่ฉันกำลังนั่งมองมันอยู่ขณะนี้ **ดวงดาวบนท้องฟ้าที่สะท้อนประกายลงระยับบนผิวทะเลให้คุณเห็น คือดวงตาของดิฉันที่เฝ้ามองคุณอยู่**"

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๘๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบดวงดาวบนท้องฟ้าคือดวงตาของไห่เยี่ยน เนื่องจากดวงตาเป็นอวัยวะสำคัญที่ใช้ในการมองเห็น สุกใสเป็นประกาย ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่าดวงดาวบนท้องฟ้า มีลักษณะเป็นประกายส่องแสงสุกใสสว่างอยู่ท่ามกลางความมืด ซึ่งไห่เยี่ยนเปรียบเทียบให้วัชระได้เห็นว่าดวงดาวบนท้องฟ้าที่ส่องแสงสุกใสนั้น เป็นเสมือนดวงตาของเธอที่เป็นประกายสุกใสกำลังเฝ้ามองดูวัชระอยู่เช่นเดียวกัน

๒.๑๐ การอุปลักษณ์สถานที่

การอุปลักษณ์สถานที่ หมายถึง การเปรียบเทียบสถานที่ เช่น โรงเรียนเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีคำแสดงการเปรียบว่า "เป็น" "คือ"

ตัวอย่างที่ ๑

"ประวัติการณ์ในโรงเรียนเทพศิรินทร์ เป็นส่วนสำคัญตอนหนึ่งของเรื่องนี้ ท่านจะต้องอ่านให้เห็นความจริงของชีวิตข้าพเจ้าโดยถ่องแท้ ทางเดินชีวิตข้าพเจ้ามีความมืดมนอันธการร้อยแปด และ**โรงเรียนเทพศิรินทร์คือแสงสว่างน้อยๆ** ดวงแรกที่ข้าพเจ้าเห็น ความเป็นอยู่ในโรงเรียนและพวกอื่นๆ ที่ข้าพเจ้าคุ้นเคยชอบพอ เป็นยาย้อมนิสัยอันแข็งกระด้างและหัวใจของข้าพเจ้าอันเหี้ยมโหดต่อโลกให้อ่อนโยนลงไปบ้าง"

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๑๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบโรงเรียนเทพศิรินทร์คือแสงสว่างน้อยๆ โดยใช้คำเปรียบ "คือ" เนื่องจากแสงสว่างนั้นมีความสำคัญต่อชีวิตของคนเรา ถ้าขาดแสงสว่างงานต่างๆ ก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ จะมีแต่ความมืดมน แสงสว่างจึงมีประโยชน์ในการช่วยให้เรามองเห็นสิ่งต่างๆ ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบว่า โรงเรียนเทพศิรินทร์ เป็นโรงเรียนที่ทำให้วิสูตรซึ่งมีนิสัยอันแข็งกระด้าง มีจิตใจที่โหดเหี้ยม ได้กลับกลายเป็นวิสูตรผู้มีจิตใจอ่อนโยน ช่วยสั่งสอนวิถีการดำเนิน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชีวิตที่ถูกต้องให้กับวิสูตร วิสูตรจึงเสมือนพบแสงสว่างในการดำเนินชีวิตของตนเองเมื่อได้มาเรียนที่โรงเรียนเทพศิรินทร์

ตัวอย่างที่ ๒

"แม่ทูนหัวของลูก ขออย่าให้แม่นึกแม้แต่น้อยว่าลูกชอบทำสิ่งที่ลูกกำลังทำอยู่ ลูกไม่อยากเห็นคนไทยรบกันเองเลย และเมื่อแรกก็คิดไปไม่ถึงหรือไม่ได้นึกว่าเรื่องราวจะรุนแรงถึงเพียงนี้ ลูกปืนทุกลูกที่ยิงออกไปทั้งสองมือนั้นดูเหมือนจะถูกที่หมายทุกครั้งไป **ที่หมายนั้นก็คือหัวใจ**ของลูกเอง ทุกครั้งที่ลูกยิงปืนด้วยตนเองหรือสั่งให้ทหารยิง น้ำตาของลูกจะไหลออกมาโดยไม่รู้ตัว..."

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๓๗๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบที่หมายหรือเป้ายิงคือหัวใจของอ้น โดยใช้คำเปรียบ "คือ" เนื่องจากหัวใจเป็นอวัยวะส่วนสำคัญที่สุดในร่างกาย หากมีสิ่งใดมากระทบกระเทือนอย่างรุนแรงจะรู้สึกเจ็บปวดและอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่าที่หมาย หรือเป้าที่อ้นยิงไปถูกนั้น ทำให้อ้นมีความรู้สึกเจ็บปวด รู้สึกเสียใจ เหตุด้วยการที่อ้นยิงปืนออกไป เพราะอ้นทำตามหน้าที่ของการเป็นทหาร ถึงแม้ที่หมายนั้นจะต้องเป็นคนไทยก็ตาม อ้นจำเป็นต้องยิง เมื่อยิงโดนที่หมายหรือสั่งให้ยิงอ้นจะมีความรู้สึกเจ็บปวดทุกครั้งไป เพราะที่ยิงไปก็เป็นคนไทยเช่นเดียวกัน เสมือนกับยิงโดนหัวใจของอ้นเองจนอ้นนั้นมีความรู้สึกเจ็บปวดตามไปด้วย

ตัวอย่างที่ ๓

"คุณละเมียดรู้อะไร" สายตาของรื่นเลื่อนขึ้นไปจับอยู่ที่ใบหน้าของหล่อนอีก... "รู้มากพอเท่าๆ กับที่นายเสถียรเขารู้" "…. รู้แหละ จนกระทั่งว่ารื่นเป็นศัตรูคนหนึ่งที่เขากลัว..." รื่นหัวเราะเบาๆ "งั้นทั้งนายเสถียรกะคุณละเมียดก็รู้มากเกินไป แม้กระทั่งในสิ่งที่ผมไม่เคยรู้" หล่อนจ้องเขาอย่างจริงจัง "เป็นอันว่ารื่นไม่ยอมรับงั้นรึ….รื่นอย่าลืมว่า**ปากน้ำโพเป็นหัวใจ**ของตลาดไม้..."

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๑๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบปากน้ำโพเป็นหัวใจ โดยใช้คำเปรียบ "เป็น" เนื่องจากหัวใจเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดในร่างกาย หากขาดหัวใจอวัยวะส่วนต่างๆ ก็ทำงานไม่ได้ เพราะหัวใจเป็นเสมือนอวัยวะหลักที่ทำหน้าที่สูบฉีดเลือดไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกาย ในบริบท

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นี้ผู้เขียนเปรียบเทียบปากน้ำโพเป็นสถานที่สำคัญสำหรับการซื้อขายไม้ ซึ่งรื่นกับนายเสถียรเคยมีปัญหากันเรื่องการซื้อขายไม้ที่ปากน้ำโพ หากขาดสถานที่สำหรับซื้อขายไม้แล้ว สภาวะทางการค้าขาย การเงินก็จะต้องสูญเสียไปเป็นจำนวนมาก ปากน้ำโพจึงเป็นสถานที่สำคัญที่ทำให้ทุกคนได้มีการติดต่อซื้อขายไม้ และทำให้ได้รับเงินทองมากมายมหาศาลเพื่อมาเลี้ยงชีวิตของตนเองต่อไป

ตัวอย่างที่ ๔

"เมื่อเข้าเมืองและไปถึงบ้านของเศรษฐี เรไรได้ถูกนำตัวไปหาสตรีสูงอายุผู้หนึ่ง ซึ่งได้ความว่าเป็นภริยาเอกของเขา เขาบอกให้เรไรกราบ เพื่อฝากเนื้อฝากตัวเป็นวิธีการที่เขาทำมาอย่างนั้น คนผู้นี้จะไปซื้อลูกสาวใครมาก็เอาตัวมากราบภริยาเอกแล้วก็อยู่ด้วยกันได้ต่อไปไม่เป็นการประหลาดอะไร **โลกคือโรงละคร**ให้กราบก็กราบได้ ใจจริงเป็นอย่างไรเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก"

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๓๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบโลกคือโรงละคร โดยใช้คำเปรียบ "คือ" เนื่องจากโรงละคร เป็นสถานที่สำหรับการแสดงละครเรื่องต่างๆ มีฉาก มีตัวละครซึ่ง ตัวละครแต่ละตัวจะแสดงไปตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับ ผู้กำกับต้องการให้แสดงเรื่องใด แสดงบทใดก็ต้องแสดงไปตามนั้น ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่าโลก ที่มีคนอาศัยอยู่จำนวนมาก แต่ละคนจะต้องทำหน้าที่ของตนเองไปตามบทบาทของแต่ละคน ซึ่งเรไรเห็นว่าโลกเป็นโรงละครโรงหนึ่งที่ผู้คนจะต้องแสดงบทบาทให้เหมาะสม เรไรถูกส่งตัวมาเป็นภรรยาอีกคนของเศรษฐี เรไรจำเป็นต้องกราบภริยาเอก เรไรก็ทำตาม แต่ใจจริงแท้ไม่มีผู้ใดคาดคิดได้ว่าเรไรคิดเช่นไร อาจจะเป็นการแสร้งทำไปตามบทบาทหน้าที่หรืออาจจะทำมาใจจริงก็เป็นได้

ตัวอย่างที่ ๕

"ขณะนั้นตอนเช้ายังขมุกขมัวอยู่ เฒ่าชายหญิงสี่ห้าคนนั่งคุยกันอยู่ใกล้ๆ ย่า ลุงใหญ่ไปนั่งดูดยาอยู่ทางครัวไฟกับลุงเมฆ เอื้อยคำกองนั่งก้มหน้าอยู่ใกล้ๆ ป้าขาวผู้เป็นแม่ เมื่อพ่อของคูนพูดว่าญาติสองฝ่ายมาพร้อมกันแล้วให้ทิดจุ่นออกมาจากใน**ส้วม คือห้องนอนเจ้าสาว**ไวๆ จะได้พูดกันให้เสร็จแล้วไปป่าไปโคกัน ทิดจุ่นจึงย่องก้มตัวออกมานั่งข้างๆ ลุงเมฆผู้เป็นพ่อ

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๕๑)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบส้วม คือ ห้องนอนเจ้าสาว โดยใช้คำเปรียบ “คือ” เนื่องจากส้วมเป็นสถานที่สำหรับขับถ่ายของเสีย ส้วมบางที่จะมีกลิ่นเหม็น สกปรก อับ ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบส้วมคือห้องนอนเจ้าสาว เพราะ เอื้อยคำกองกับทิดจุ่นกระทำกิริยาที่ไม่เหมาะสมระหว่างชายหญิง ทิดจุ่นลักลอบเข้าไปนอนกับเอื้อยคำกองในยามค่ำคืนและถูกพ่อแม่จับได้ ดังนั้นจึงต้องสู่ขอให้ถูกต้องตามพิธี ห้องนอนเจ้าสาวจึงถูกเปรียบเทียบว่าเป็นสถานที่สกปรก เพราะ เอื้อยคำกองและทิดจุ่นเข้าไปทำกิริยาที่ไม่ดีงามจนถูกจับได้นั่นเอง

๒.๑๑ การอุปลักษณ์กิริยาอาการ

การอุปลักษณ์กิริยาอาการ หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่ากิริยาอาการต่างๆ ของมนุษย์ เช่น หัวเราะ ขับรถ เป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“หลวงศักดิ์ไม่แสดงว่าเอาใจใส่กับคำพูดนั้นบรรยายต่อไปอีก” “จะกล่าวถึงยายนิด อียายนิดผอมเพราะให้กินแต่ข้าวตุ๋นบด ไม่อยู่ท้อง เมียอั๊วก็สำคัญ เย็นนั้นจัดแจงให้ลูกกินข้าวสวยเม็ดไอ้! ก็เด็กขวบเดียวมันจะทนทานที่ไหนได้ รุ่งขึ้นอีกวันเลยท้องเฟ้อต้องวิ่งตามหมอกันแทบตาย ไอ้บ้า! หัวยุ่งเหมือนกับอะไร หวีเสียเถอะน่า” “แกน่ะแหละไอ้บ้า **ขับรถเป็นพายุบุแคม** ผมที่ไหนมันจะเรียบอยู่ได้ แกลองถอดหมวกออกดูทีหรือ”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๖๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบการขับรถเป็นพายุบุแคม โดยใช้คำเปรียบเทียบ “เป็น” เนื่องจากพายุบุแคม หากใช้กับอารมณ์ของวัยรุ่นจะหมายถึงอารมณ์รุนแรง อ่อนไหวง่าย เป็นการเปรียบถึงความรุนแรง ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบการขับรถของหลวงศักดิ์เร็ว รุนแรง ผู้เขียนจึงนำเปรียบเทียบกับพายุบุแคมที่มีความรุนแรงและรวดเร็วเช่นเดียวกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“คนนี้เองอาของคุณเปรม ที่คุณสายเคยคุยไว้ว่าชอบพอกันเป็นหนักหนา พลอยนึกอยู่แต่ในใจ…” “เขาว่าเสด็จโปรดนักไม่ใช่หรือ” แม่นุ้ยถามต่อไปอีก “ก็โปรดพอดูอยู่แม่นุ้ย” คุณสายตอบ “ท่านทรงชุบเลี้ยงมาแต่เล็ก ก็ต้องโปรดเป็นธรรมดา…พลอยเขาก็ดีเสียด้วย…” “ดียังไง ทำอะไรเก่งหรือ หรือว่าช่างประจบเฉยๆ…” “จะว่าเขาช่างประจบก็ไม่ถูกหรอกแม่นุ้ย” คุณสายแก้แทน “แต่แม่พลอยเขาเป็นคนมีสัมมาคารวะ แล้วก็เป็นคนมีน้ำใจ มีกตัญญูท่านจึงโปรด” “มีกตัญญูมากหรือ ดีนะแม่สาย คนเดี๋ยวนี้หาคนกตัญญูยากจริงไหม” “จริงทีเดียว…แต่พลอยเขาดีหรอกเรื่องนี้ถึงจะเติบโตขึ้นมาอย่างไรก็เชื่อฟังผู้ใหญ่…” “ยังงั้นหรือ เชื่อฟังผู้ใหญ่…” แม่นุ้ย**ถามเร็วเป็นข้าวตอกแตก** แต่คุณสายก็นิ่ง…

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๖๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบกิริยาการถามของแม่นุ้ยกับข้าวตอกแตก โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากข้าวตอก เป็นการนำข้าวเปลือกมาคั่วในกระทะให้แตกออกบานเป็นดอกสีขาว ขณะที่นำไปคั่ว โดยใช้ความร้อนข้าวเปลือกจะแตกออกจากเม็ดข้าวอย่างรวดเร็ว กลายเป็นดอกบานสีขาวสำหรับทำขนมกระยาสารท ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่ากิริยาการถามของแม่นุ้ยรวดเร็วมากหลังจากที่คุณสายพูดจบประโยค แม่นุ้ยก็ถามต่อขึ้นมาอย่างรวดเร็วว่าแม่พลอยนั้นเชื่อฟังผู้ใหญ่อย่างไร เสมือนเวลาที่ข้าวตอกแตกอย่างรวดเร็วนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“ทิดเพลิน ลำไย มักปวดหัวปวดประสาทอยู่เนืองนิตย์เมื่อยามบ่าย พานให้อารมณ์บูดเน่าทั้งหมั่นทุบตีลูกเมีย หลวงน้าหญิงทำน้ำโรยน้ำตาเทียนให้ไปกินก่อนนอน คืนละสามอึกเพียงสามมื้อเท่านั้นก็หาย นั่ง**หัวร่อร่วนเป็นไข่เค็ม** ทั้งยังนึกสนุกอยากมีลูกเล็กๆ ไว้อุ้มเล่นอีกสักคน”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๖๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบการหัวเราะเป็นไข่เค็ม โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากไข่เค็ม เนื้อไข่ขาวและไข่แดง เนื้อไข่จะละเอียดไม่จับก้อนเหนียว ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบการหัวเราะของทิดเพลิน ลำไยที่นั่งหัวเราะร่วน ครื้นเครง ซึ่งกิริยาการร่วนนั้นใช้ได้ทั้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การหัวเราะ หรือใช้กับธรรมชาติใช้กับอาหาร ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าทิดเพลินนั่งหัวเราะร่วนครื้นเครง เป็นไข่เค็มที่มีลักษณะเนื้อร่วนละเอียดเช่นเดียวกัน

๒.๑๒ การอุปลักษณ์ปัจจัย ๔

การอุปลักษณ์ปัจจัย ๔ หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าปัจจัย ๔ คือ ที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อาหาร เป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า “เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“**บ้าน**นางศรีวิชัยบริรักษ์ตกอยู่ในภาวะที่เปรียบได้ว่า**เป็นนรก**อ่อนๆ มีพิษร้อน เกิดจากประมุขแห่งบ้าน เผาผลาญคนในบังคับบัญชาให้ทุรนทุรายไปตามกัน จำเดิมแต่อรรถคดีฯ ได้เป็นผู้ช่วยให้ชัดทำลายความหวังของคุณนายชื่นในอันที่จะปลูกฝังลูกตามใจชอบเสียแล้ว...”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๓๓๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบบ้านเป็นนรก โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากนรกเป็นสถานที่ที่เชื่อกันว่าคนทำบาปไว้ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น เป็นชู้กับสามี ภรรยาของผู้อื่น การฆ่าผู้อื่น เป็นต้น จะต้องตกนรกเมื่อตายไป ซึ่งในนรกเป็นสถานที่ที่มีแต่ความน่ากลัว คนทำผิดต้องชดใช้บาปกรรมด้วยการได้รับความทรมานจากสิ่งต่างๆ คนที่ตกนรกจะรู้สึกทรมาน ไม่อยากอยู่ในนรก ยมบาลต่างๆ มีหน้าตา น่าเกลียด น่ากลัว ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า บ้านของนางศรีวิชัยบริรักษ์ในขณะนั้นเป็นบ้านที่อยู่แล้วร้อนรุ่ม บุคคลในบ้านต่างมีความรู้สึกไม่อยากอยู่บ้าน ด้วยกลัวฤทธิ์ของนางศรีวิชัยบริรักษ์ที่เปลี่ยนตัวเองไปจากเดิม โดยมีหน้าตาเหี้ยมเกรียม วาจาก้าวร้าว ทุกคนจึงหนีออกห่าง สาเหตุมาจากการที่วิชัยช่วยเหลือชัดจากการดูตัวลูกสาวคุณหญิงราญรอนไม่ให้ได้พบกัน และช่วยเหลือเรื่องความรักระหว่างชัดกับจันทร ซึ่งนางศรีวิชัยบริรักษ์ถือว่าวิชัยขัดคำสั่ง ทำให้นางแสดงอาการต่างๆ ทำให้บ้านนั้นไม่น่าอยู่นั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“ไพรัชคนเก่ง ลูกสาวตำรวจเมืองใต้ ต้องไม่ร้องไห้เพราะกลัวได้กินยาควินินแก้ไข้ ใครๆ คอยดู หนูไพรัชจะอ้าปากให้ครูนันท์กรอกยา...” “วิเศษจริง! คุณนันท์ ทำท่าเหมือนครูอนุบาลที่เชี่ยวชาญจิตวิทยาสำหรับเด็กเหลือเกิน ผมอยากเป็นเด็กที่ถูกหลอกให้กินยาเดี๋ยวนี้ ถึงไม่ต้องใช้มะกอกป่าแก้ขมก็ยังได้ **ควินินน้ำคงหวานเป็นน้ำตาล**ทีเดียว เพียงแต่ได้ยินเสียงปลอบโยน...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๗๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบยาควินินน้ำเป็นน้ำตาล โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากน้ำตาลเป็นสารประกอบเป็นเกล็ดสีขาว มีรสหวาน ใช้สำหรับปรุงอาหาร อาหารที่ได้จะมีรสชาติหวาน ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่ายา**ควินิน** (น.) หมายถึง ชื่อสารประกอบประเภทแอลคาลอยด์ใช้เป็นยารักษาโรคไข้จับสั่น สกัดได้จากเปลือกต้นซิงโคนา (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๒๓๓) ซึ่งรัชต์ วัฒนาเข้ามาเห็นคุณครูนันทาวดีกำลังป้อนยาควินินน้ำให้นักเรียนจึงแทรกขึ้นมาว่าเขาอยากเป็นเด็กที่ถูกหลอกให้กินยาควินิน ซึ่งยาควินินคงจะหวาน เพียงได้ยินเสียงปลอบของคุณครูนันทาวดีเพียงเท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๓

“คุณเปรมอาบน้ำผลัดผ้าเสร็จแล้ว ก็ออกมานั่งกินข้าวเงียบ พยายามเคี้ยวกลืนโดยปราศจากความเอร็ดอร่อย เหมือนกับว่า**ข้าวนั้นเป็นยาขม**ที่จำต้องกลืนเข้าไปเพื่อประทังชีพ พลอยนั่งปรนนิบัติคุณเปรมอยู่ข้างๆ สำรับเห็นคุณเปรมนั่งอยู่เงียบนัก จะชวนคุยเรื่องอื่นก็ไม่มีแก่ใจ...”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๔๐๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบ ข้าวเป็นยาขม โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากยาขม ใช้สำหรับรักษาอาการต่างๆ ยาบางชนิดมีรสหวาน ยาบางชนิดมีรสขม ไม่มีความเอร็ดอร่อย เด็กบางคนรับประทานยาที่มีรสขมไม่ได้ เพราะฝืดคอ กินแล้วจะต้องกินน้ำตามมากๆ ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่าข้าวที่คุณเปรมนั่งรับประทานนั้น คุณเปรมจำต้องกลืน เคี้ยวเข้าไปโดยปราศจากความเอร็ดอร่อย สาเหตุเป็นเพราะรับรู้มาว่าพระเจ้าอยู่หัวประชวรหนักใกล้จะสวรรคต เรื่องนี้จึงทำให้คุณเปรมกินข้าวไม่ค่อยลง เหมือนแต่ละคำกลืนเข้าไปอย่างลำบากยากเย็น ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบข้าวเป็นยาขม ที่กลืนกินลงไปไม่ได้ง่าย เพราะรสชาติไม่ดีนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๔

“แล้ววันนั้นเฉ่ มะเขือพวง ก็ได้คิดว่าชีวิตของเขามันวาบหวิวเหมือนเดินตีนไม่ติดดิน ให้อ้างว้างอย่างว่าร่างกายทะลุเป็นปล้องอ้อปล้องแขม…เขาก่อไฟหุงข้าวนั่งกอดเข่าคร่ำคิด พลางมองดูฟองมันค่อยจับกันเป็นหวอดขาว…**ข้าว**เดือดล้นจนเตาฟุ้งขี้เถ้าอย่างจะร้องเตือน เขาหยิบกระจ่ามาคนดูอีก **เม็ดมันบานเป็นตากบ**ได้ที่แล้ว ยกหม้อลงเทินบนเสวียน เช็ดน้ำลงในชามอ่าง…”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๒๒๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบข้าวเป็นตากบ โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากตากบจะมีลักษณะกลม โต อาจจะนำไปเปรียบกับเม็ดข้าวที่หุงสุกๆ ดิบๆได้ ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า ข้าวที่กำลังเดือดในหม้อ เม็ดข้าวสีขาวบานได้ที่แล้ว เม็ด กลม โตพร้อมที่จะรับประทานได้ ดังที่เฉ่ มะเขือพวงหยิบกระจ่าขึ้นมาคนดูเห็นเม็ดข้าวบาน ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบว่าเม็ดข้าวบานมีลักษณะเหมือนตากบนั่นเอง

๒.๑๓ การอุปลักษณ์ของเสีย

การอุปลักษณ์ของเสีย หมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าของเสียที่ขับออกมาจากร่างกาย เช่น น้ำมูก เป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำแสดงการเปรียบว่า“เป็น” “คือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“อ้าว เฮ้ย” กิมหงวนร้องลั่น “ร้องไห้ทำไมวะเจ้านรสิงห์พี่แกถูกตำรวจที่อินเดียยิงตายหรือ” บาบูสะอื้น ขี้**มูกไหลยืดออกมาเป็นงวงช้าง** คุณหญิงวาดพยักหน้าบอกแขกยามของท่าน “ฮึ๊ดเข้าไปอ้ายบัง อ้าวๆ เกือบถึงปากแล้ว”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๙๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบขี้มูกเป็นงวงช้าง โดยใช้คำเปรียบ “เป็น” เนื่องจากงวงช้าง คือ จมูกของช้าง มีลักษณะยาว ตรงปลายของงวงสามารถจับสิ่งของได้เหมือนกับมือ ในบริบทนี้ผู้เขียนหมายความว่า ขี้มูกไหลยืดยาวออกมาเป็นสายไม่ขาดตอน ดังเช่นที่บาบูร้องไห้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาการร้องไห้ของคนจะมีน้ำตาไหลออกมาจากตาและมีน้ำมูกไหลออกมาทางจมูก เมื่อร้องไห้หนักๆ น้ำมูกจะไหลยืดยาวออกมามีลักษณะคล้ายงวงช้างนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

"พลอยพยายามเช็ดน้ำตาให้เหือดแห้ง แต่ยังไม่กล้าเงยหน้าขึ้น พลอยทูลตอบตะกุกตะกักว่า หม่อมฉัน หม่อมฉัน ไม่อยากทูลลาไปจากที่นี่มังคะ" "ไม่ใช่เรื่องว่าเจ้าจะอยากไปหรือไม่อยากไปเสียแล้วพลอย" เสด็จรับสั่งตอบเบาๆ "ถึงเจ้าจะร้องไห้จน**น้ำตาเป็นเลือด**ข้าก็เอาตัวเจ้าไว้ไม่ได้นิ่งเสียเถิด..."

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๓๑๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบน้ำตาเป็นเลือด โดยใช้คำเปรียบ "เป็น" เนื่องจากเลือด เป็นของเหลวมีสีแดง ในสัตว์บางชนิดเลือดจะมีสีแตกต่างออกไป เมื่อเกิดอุบัติเหตุเลือดจะไหลออกมาจากส่วนต่างๆ ของร่างกายตรงส่วนที่ได้รับความกระทบกระเทือน ในบริบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบน้ำตาที่ไหลออกมาจากตาของพลอยนั้น สาเหตุมาจากที่พลอยจะต้องไปอยู่กับคุณเปรมจะต้องจากเสด็จไป ทำให้พลอยร้องไห้อย่างหนัก เสด็จเห็นจึงกล่าวว่าถึงพลอยจะร้องไห้จนน้ำตาซึ่งเป็นของเหลวเช่นเดียวกับเลือด กลายเป็นเลือดไปนั้น เสด็จก็ไม่สามารถจะรั้งตัวพลอยไว้ได้

๓. สัญลักษณ์ (Symbol)

สัญลักษณ์ (Symbol) คือ การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยใช้คำอื่นแทน คำที่ใช้เรียกเกิดจากการเปรียบเทียบและตีความซึ่งคนทั่วไปเข้าใจได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๓.๑ สัญลักษณ์สัตว์

สัญลักษณ์สัตว์ หมายถึง การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดแทนสัตว์โดยใช้คำอื่นแทนซึ่งคนทั่วไปเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะมีอายุเพียง ๒๘ ปี ละครแห่งชีวิตของข้าพเจ้าก็ปิดม่านจบลงไปแล้วเรื่องหนึ่ง ข้อนี้ข้าพเจ้ากล่าวได้อย่างปราศจากความสงสัยว่าเป็นเรื่องละครที่ท่านทัศนาด้วยความพิศวงสนเท่ห์ และสนุก...ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าข้าพเจ้าเป็นคนวิเศษ ความจริงข้าพเจ้าเป็นเพียงเด็กหนุ่มธรรมดาคนหนึ่ง...แต่โชคนั้นเองยังดลบันดาลให้ข้าพเจ้ามีกำเนิดในตระกูลหนึ่ง ซึ่งมีชื่อเสียงที่สุดในสยาม แต่ถ้าจะกล่าวว่าข้าพเจ้าเกิดเป็น**หงส์**เกเรอยู่ในฝูงหงส์ก็อาจไม่ผิด เพราะข้าพเจ้ามีนิสัยค่อนข้างจะหย่อน ขวางผิดกว่าใครๆ ในตระกูล”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สัญลักษณ์ คำว่า “หงส์” หมายถึง นกในนิยายถือว่าเป็นนกในตระกูลสูง มีเสียงไพเราะ เป็นพาหนะของพระพรหมในวรรณคดีตามศาสนาพราหมณ์ฮินดู หมายถึงบุคคลที่มีชาติตระกูลสูง และเปรียบการเดินที่งดงามอ่อนช้อยและเป็นสง่าเทียบด้วยการเดินของหงส์ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๒๓๗) จากตัวอย่างนี้ ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์ “หงส์” แทนบุคคลผู้ที่เกิดในตระกูลสูง มีชาติตระกูลสูง ดังเช่นวิสูตรเป็นบุคคลที่เกิดในตระกูลของผู้มีชื่อเสียงที่สุดในเมืองไทย คนทั่วไปต่างรู้จักต้นตระกูล เพราะเป็นตระกูลที่มีชื่อเสียง ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้สัญลักษณ์ คือ หงส์ แทน บุคคลที่เกิดในชาติตระกูลสูงส่งนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“ในระหว่างที่รับประทานอาหาร จำลองพูดขึ้นว่าจะหาผู้ชายที่ดีพร้อม ไม่มีที่ติเลยน่ะหาไม่ได้นา คนหนึ่งต้องมีความบกพร่องบ้างไม่มากก็น้อย แน่ละค่ะ น้องสาวรับโดยเต็มใจ ผู้หญิงเหมือนกัน แต่ขอให้พร่องตรงที่เราไม่ชังนัก เราก็จะทนได้ อ้า! จำลองอุทานวางขนมปังทาเนยที่ถือกัดอยู่ลงไว้ในจาน จวนจะได้รู้ความจริงกันละ **เจ้าแมลงภู่**ที่มาตอม**ดอกกุหลาบ**แห่งบ้านสุขนิวาศน่ะมีความบกพร่องจำเพาะตรงที่แม่กุหลาบหล่อนชังเสียทุกตัวยังงั้นใช่ไหม”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๒๖๔)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “แมลงภู่” หมายถึง ชื่อแมลงหลายชนิดซึ่งมีรูปร่างลักษณะคล้ายผึ้งต่างกันที่ขนปกคลุมลำตัวมีลักษณะเป็นแฉก ไม่เป็นขนเดี่ยวๆ อวัยวะของปากคู่หนึ่งยื่นยาวออกมาคล้ายหนวด ขาหลังตรงบริเวณส้นเท้ามีหนามแหลมข้างละ ๑ อัน ไม่มีถุงเก็บเกสรเหมือนผึ้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มักอาศัยอยู่โดดเดี่ยวเป็นคู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๒๕) ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์ คือ แมลงภู่แทน ผู้ชาย และ ดอกกุหลาบแทน ผู้หญิง เพราะ แมลงภู่มีลักษณะชอบบินไปตอม ดูดเกสรดอกไม้ ดังเช่นผู้ชายที่ชอบตามจีบหญิงที่ตนรักก็เหมือนกับแมลงภู่ ส่วนผู้หญิงนั้นมีความสวยงาม สดชื่น ดังเช่นดอกกุหลาบ จากบริบทนี้ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์แมลงภู่ แทนผู้ชายมากหน้าหลายตาที่เข้ามาจีบอนงค์ พยายามติดต่อผ่านทางพี่ชายของอนงค์หญิงที่ตนนั้นหมายปองซึ่งอนงค์นั้นเป็นผู้หญิงที่สวยเพียบพร้อม มีความมั่นใจในตนเองอยู่ในตัว ผู้เขียนจึงใช้สัญลักษณ์ดอกกุหลาบ แทนอนงค์ นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“หมอดิเรกที่รัก โลกเรานี้ย่อมมีของคู่กันทั้งนั้น มีพระอาทิตย์ก็ต้องมีพระจันทร์ มีดาวคู่กับท้องฟ้า สายลมกับแสงแดด กลางวันกับกลางคืน และดอกไม้กับ***ภมร***”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๑๒๘)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดอกไม้” เป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิง เนื่องจากดอกไม้มีความสวยงาม บริสุทธิ์ผุดผ่อง ส่วน คำว่า “ภมร” เป็นสัญลักษณ์ แทนผู้ชาย เนื่องจากภมร หมายถึง ผึ้ง ชอบมาตอมเกสรของดอกไม้ ซึ่งมีความหวานอยู่ในตัว เป็นสัญลักษณ์แทนชายหญิง เมื่อผู้ชายพบผู้หญิงที่มีหน้าตาสวยงามมักจะชอบพอ รักใคร่ และพยายามติดตามดูแลเอาใจใส่เพื่อที่จะให้หญิงนั้นรักตอบตนเอง จากบริบทนี้ผู้เขียนหมายถึงว่าในโลกเรานี้ของทุกสิ่งย่อมสร้างมาคู่กัน ดังเช่น มีพระอาทิตย์ก็ต้องมีพระจันทร์ มีดาวก็ต้องมีท้องฟ้า มีสายลมกับแสงแดด กลางวันกับกลางคืน และต้องมีดอกไม้กับภมร ซึ่งอาจจะหมายถึง ดอกไม้กับผึ้ง และในอีกความหมายหนึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนหญิงกับชายนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“ครูนันท์ดูรีบร้อนจนมองไม่เห็นเราทีเดียว เด็กคนหนึ่งเปรยกับเพื่อนซึ่งกำลังจูงควายเข้าคอก ตามองไล่หลังครูไป จนกระทั่งจักรยานเลี้ยวโค้งลับสายตา.....ชาวบ้านแม่สายแถวตลาดเก่าชี้ชวนกันมองอย่างชื่นชม.....ครูนันท์คงไปส่งลูกศิษย์มูเซอของเธอตามเคย ดูซิ เธอสวยแล้วก็น่ารัก ผุดผาดผ่องละไมเหมือนดอกบัวขาวกลางสระ น่าเสียดาย ถ้าหากจะต้องถูกทำลายเพราะ***ผึ้งภู่***ใจทราม”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๖๐)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ผึ้งภู่” เป็นสัญลักษณ์แทนผู้ชาย คือ รัชต์ วัฒนา “ผึ้งภู่” เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ดูดน้ำจากเกสรดอกไม้ มักจะบินไปตอมดอกไม้ ชอบสิ่งสวยๆ งามๆ ผู้เขียนใช้คำนี้แสดงถึงชายคนหนึ่ง นั่นคือ รัชต์ วัฒนา ผู้ที่หลงรักนันทาวดี เพราะ นันทาวดีเป็นหญิงที่มีหน้าสวยงาม เพียบพร้อมไปด้วยกิริยามารยาทที่เรียบร้อย รัชต์ วัฒนาจึงพยายามเข้าไปใกล้ชิด ดูแลเอาใจใส่นันทาวดี เพื่อให้เธอนั้นหลงรักตนเอง ซึ่งการกระทำของรัชต์ วัฒนา มีลักษณะเหมือนกับผึ้งภู่ ที่ชอบของสวยงาม และพยายามวนเวียนดอมดมจากบริบทนี้ผู้เขียนจึงใช้สัญลักษณ์”ผึ้งภู่” แทน ผู้ชายที่หมายปองหญิงที่ตนรักนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“**รื่น**ผู้กลับมา มื้อเย็นหล่อนจะต้องกินไข่ยัดไส้ หรือผัดเปรี้ยวหวาน เนื้อยำ หมี่กรอบ และแกงจืดหมูสับใส่หอมหัวใหญ่...” ฝืด ตำแย ถึงออกปาก “อีนังผู้ดีตีนแดงตะแคงตีนเดิน “กระแดะทำเป็นยูงทอง ที่แท้มันก็สัญชาติ**อีกา**” ทิม กระทกรกว่า “**อีกา**คาบพริกเสียด้วย”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๐๗)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “อีกา” (น.) หมายถึง ชื่อนกชนิดหนึ่ง Corvus macrorhynchos ในวงศ์ Corvidae ตัวดำ ร้องกาๆ อีกาก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๐๘) อีกา เป็นสัญลักษณ์แทน คนชั้นต่ำ เกิดในตระกูลต่ำ เพราะ อีกา เป็นสัตว์ที่มีลักษณะไม่งดงาม ไม่เป็นมงคล มีสีดำ มักจะใช้ในการบูชาเรื่องเกี่ยวกับไสยศาสตร์ อีกาจึงเป็นสัญลักษณ์ แทน ผู้ที่เกิดในตระกูลต่ำ จากบริบทนี้ ผู้เขียนใช้อีกา เป็น สัญลักษณ์ แทน ชาติตระกูลของรื่น รื่นเกิดในตระกูลของชาวไร่ ชาวนา เมื่อไปอยู่กรุงเทพฯ ได้เห็นสิ่งต่างๆ จึงทำให้รื่นเปลี่ยนพฤติกรรมไป เช่น จากที่รับประทานอาหารที่ชาวบ้านไร่รับประทานกันได้ รื่นก็กลับกินไม่ได้ ฝืด ตำแยจึงออกปากว่าในความจริงแล้วรื่นเกิดมาในตระกูลต่ำ แต่กลับทำตัวเป็นคนชั้นสูง คำว่า “อีกา” จึงเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แทน บุคคลที่เกิดมาในตระกูลชั้นต่ำนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๖

“ฑัณฑิ ระวังนะ ถ้าไม่รีบมีแฟนเสียตั้งแต่ตอนเรียนหนังสือ จบออกไปแล้วจะหาแฟนยาก” เพื่อนฝูงเคยเตือนหล่อนเมื่อเห็นว่าใจของหล่อน ออกจะหนักแน่นเกินหญิง “**แมลงภู่**ที่มาตอมๆ เธอออกให้ว่อนน่ะ เลือกเอาไว้สักคนปะไร รักไม่รักเอาไว้พูดกันทีหลัง ล่อหลอกเอาไว้ประดับบารมีเสียก่อน”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “แมลงภู่” (น.) หมายถึง ชื่อแมลงหลายชนิดซึ่งมีรูปร่างลักษณะคล้ายผึ้ง ต่างกันที่ขนปกคลุมลำตัวมีลักษณะเป็นแฉก ไม่เป็นขนเดี่ยวๆ อวัยวะของปากคู่หนึ่งยื่นยาวออกมาคล้ายหนวด ขาหลังตรงบริเวณส้นเท้ามีหนามแหลมข้างละ ๑ อัน ไม่มีถุงเก็บเกสรเหมือนผึ้ง มักอาศัยอยู่โดดเดี่ยวเป็นคู่ หรือรวม ๒-๓ คู่ แต่ไม่เป็นกลุ่มใหญ่เหมือนผึ้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๒๕) แมลงภู่ เป็นสัญลักษณ์ แทน ผู้ชาย เพราะ แมลงภู่เป็นสัตว์ที่มักจะชอบตอมดอกไม้ ซึ่งดอกไม้มีลักษณะที่มีสีสัน สวยงามและเนื่องจากดอกไม้มีเกสรดอกไม้ที่แมลงภู่ได้อาศัยดูดน้ำหวานจากเกสรดอกไม้ จากบริบทนี้ ผู้เขียนใช้ แมลงภู่ เป็น สัญลักษณ์ แทน ผู้ชาย มากหน้าหลายตาที่เข้ามาจีบฑัณฑิกา ไม่ว่าจะเป็น มุนี พ่วงลาภ ต่างหลงรักฑัณฑิกา เพราะฑัณฑิกามีรูปร่างหน้าตาสวยงาม เป็นผู้หญิงเก่งและหยิ่งในศักดิ์ศรี คำว่า “แมลงภู่” จึงเป็นสัญลักษณ์ แทน ผู้ชาย นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“ไห่เยี่ยนทอดสายตาไปยังประตูวิมานสันติ (เทียนอันเหมิน) ตาของเธอเป็นประกายกับการกล่าวถึง “พิราบแดง” เบื้องหน้าสถานที่แห่งนี้.....แสงไฟที่สาดส่องลงมากระทบพิราบแดงซึ่งกางปีกอยู่ในกรอบโลหะวาววาม ช่วยให้สีสันและประกายของมันเปล่งขึ้นกว่าธรรมดายิ่งเพ่งมองนานเข้า ข้าพเจ้าก็รู้สึกจะได้เห็นปีกของมันขยับเขยื้อนได้และทำทีดั่งจะโผบินออกไปเสียจากมือข้าพเจ้า **พิราบแดง** เครื่องหมายของสันติภาพ สันติภาพไม่จำเป็นที่จะสร้างขึ้นมาจากหยดเลือดเสมอไป แต่สันติภาพที่แท้ บางครั้งหลีกเลี่ยงการหลั่งเลือดไม่พ้น”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๕๓)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “พิราบ” (น.) หมายถึง ชื่อนกในวงศ์ Columbidae ซึ่งเป็นวงศ์เดียวกับนกเขา รูปร่างคล้ายกันแต่ขนาดใหญ่กว่า ส่วนใหญ่ลำตัวสีเทาอมฟ้า หากินบนพื้นดิน กินเมล็ดพืช (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๙๐) พิราบ เป็นสัญลักษณ์ แทน สันติภาพ เพราะ นกพิราบตามความเชื่อของชาวคริสต์ ถือว่านกพิราบเป็นวิญญาณของพระผู้เป็นเจ้า และยังต้องประกอบด้วยกิ่งใบมะกอกซึ่งนำมาทำเป็นมงกุฎสวมให้แก่ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งต่างๆ ถือเป็นเกียรติยศสูงสุดและให้เป็นของรางวัลแก่ผู้ที่ชนะในการเล่นกีฬาโอลิมปิก และถือกันว่ากิ่งใบมะกอกเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพด้วย ในทางตรงข้าม ผู้แพ้จะขออ่อนน้อมเพื่อสันติภาพ ชาวยุโรปที่ถือศาสนาคริสต์จึงใช้รูปนกพิราบคาบกิ่งใบมะกอกเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ หมายถึง พระเจ้าเป็นผู้นำสันติภาพมาให้ (จารึกจากอดีต: ส.พลายน้อย) จากบริบทนี้ ผู้เขียนใช้ พิราบ เป็นสัญลักษณ์ แทน สันติภาพ ซึ่งเป็นเข็มกลัดที่ติดอยู่บนอกเสื้อของเธอ แสดงถึงว่าเธอเป็นผู้นำสันติภาพให้บังเกิดแก่สาธารณรัฐประชาชนจีนนั่นเอง

๓.๒ สัญลักษณ์คน

สัญลักษณ์คน หมายถึง การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดแทนตัวละครซึ่งเป็นคนโดยใช้คำอื่นแทนซึ่งคนทั่วไปเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ ๑

“ส่วงอู๋ พวกชาวทะเลนี้อยู่เปล่าเปลี่ยวในทะเลเป็นเดือนเป็นปีไม่เคยเจอผู้หญิงเลย หน้าตาของเจ้าที่เหมือนหญิงคงทดแทนได้กระมัง” แล้วเขาก็หัวเราะเยาะลูก เล่าเรื่องลูกไปพักอยู่กับพ่ออุปถัมภ์ด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย “ต่อไปนี้พวกเราจงเรียกมันว่าสาวน้อย” “ถูกแล้ว สาวน้อยเสน่ห์แรงแม่**สาวโคมเขียว**” ลูกพยายามอธิบายให้เขาเข้าใจ แต่เส็งไม่เชื่อ และเมื่อเขาเรียกลูกเป็นคำที่สาม ลูกก็ไม่อาจระงับอารมณ์ไว้ได้”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๓๑)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “โคมเขียว” เป็นสัญลักษณ์ แทน โสเภณี เพราะ ในสมัยก่อนสาวที่ประกอบอาชีพโสเภณีจะขายบริการอยู่ที่สถานที่ที่มีการขายบริการ ที่ทางรัฐบาลได้ออกกฎหมาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ว่า ต้องแขวนโคมสีเขียวไว้ข้างหน้าร้าน ซึ่งในสมัยก่อนอาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่ถูกกฎหมาย เพราะรัฐบาลได้ออกกฎหมายให้สาวที่ขายบริการต้องลงทะเบียนและพิมพ์ลายนิ้วมือ แต่ปัจจุบันอาชีพโสเภณีถือว่าเป็นอาชีพที่ผิดกฎหมาย จากบริบทนี้ ผู้เขียนใช้ คำว่า “สาวโคมเขียว” แทน โสเภณี ซึ่งตันส่วงอู๋ถูกเส็งเพื่อนร่วมเดินทางมาจากประเทศจีนด้วยกันล้อว่า เขาเป็นหญิงสาวที่ชอบผู้ชาย เนื่องจากตันส่วงอู๋ไปอยู่กับพ่ออุปถัมภ์ เส็งจึงล้อว่าเขาคงเป็นหญิงโสเภณีที่มีเสน่ห์แรงนั่นเอง

๓.๓ สัญลักษณ์นามธรรม

สัญลักษณ์นามธรรม หมายถึง การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดแทนสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยตาหรือร่างกายโดยใช้คำอื่นแทนซึ่งคนทั่วไปเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ ๑

“อนงค์ลุกจากที่นั่งไปเดินอยู่กลางห้อง สีหน้าแสดงความยุ่งยากใจภายหลังหล่อนพูดขึ้นช้าๆ อนงค์สัญญาว่าจะไปดูเทนนิส แต่ไม่ได้สัญญาว่าจะไปรับประทานอาหารด้วย ส่วนธุระทางบ้านสำคัญกว่า จำเป็นอยู่เองที่จะต้องกลับบ้านทีนี้พี่จำลองแน่ะขอเลื่อนไปอีกอาทิตย์หนึ่งไม่ได้หรือคะ....อกหักเทียวน้องจ๋า! ถ้าเลื่อนไป ๗ วันเป็นหักแน่ๆ งานนี้พี่ไม่ได้เชิญเขาเองดอกหนา เขาเชิญตัวเขาก่อน เพราะอยากจะเข้าใกล้**ดอกฟ้า**เต็มที เรื่องน้องสาวของเขานั้นเป็นแต่ข้ออ้างอิงดอก”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๑๐๙)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดอกฟ้า” เป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิงที่มีชาติตระกูลสูงส่งเพียบพร้อมไปด้วยทรัพย์สินเงินทองและกิริยามารยาท คือ อนงค์ “ดอกฟ้า” เป็นดอกไม้ที่มีคุณค่าเป็นดอกไม้ที่อยู่บนฟ้า เป็นดอกไม้ของเหล่าเทวดา นางฟ้า บุคคลธรรมดาไม่สามารถเอื้อมไปเด็ดมาเป็นของตนเองได้ ดอกฟ้าจึงเป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิงที่เพียบพร้อมไปด้วยรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ ความรู้ กิริยามารยาท เป็นผู้ที่มีคุณค่า ผู้ชายทั่วไปที่มีคุณสมบัติน้อยกว่าจึงไม่อาจทัดเทียม ไม่เหมาะสมคู่ควรกับผู้หญิงที่เพียบพร้อมไปด้วยทุกสิ่งทุกอย่าง เมื่อเกิดไปหลงรักหญิงนั้นเข้าก็เสมือนต้องเอื้อมไปเด็ดดอกฟ้าผู้สูงส่งเกินที่จะเอื้อมถึงได้ ผู้เขียนจึงใช้เปรียบเทียบอนงค์ซึ่งมีผู้ชายที่มีคุณสมบัติน้อยกว่ามาหลงรักว่าเป็นดอกฟ้าที่มีชายหนุ่มมาหมายปองนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“พลอยนั่งเรือกลับกรุงเทพฯ ด้วยจิตใจอันเศร้าหมอง มองเห็นความสำคัญของตนน้อยลงไปอีก พลอยนึกถึงพระเจ้าอยู่หัวก็ใจหาย พระองค์เพิ่งพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าลูกเธอพระองค์ใหญ่เสร็จสิ้นไป พระเจ้าลูกเธออีกพระองค์หนึ่งก็ด่วนสิ้นพระชนม์ลงอีก....**มัจจุราช**มิได้ยกเว้นให้แก่ใคร และวงล้อแห่งชีวิตคือความเกิดแก่เจ็บตาย และการพลัดพรากสูญเสียของรักนั้นกว้างขวางนักไม่มีผู้ใดหลีกเลี่ยงได้”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๓๖๖)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “มัจจุราช” เป็นสัญลักษณ์ แทน ความตาย มัจจุราช (น.) หมายถึง เจ้าแห่งความตาย” คือ พญายม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๕๐) มัจจุราชจึงเป็นสัญลักษณ์ แทน ความตาย เพราะ ตามความเชื่อคนเราเมื่อตายไปจะต้องพบกับพญายม เพื่อตัดสินบุญบาปว่าตนเองนั้นจะได้ขึ้นสวรรค์หรือตกนรก จากบริบทนี้ ผู้เขียนจึงหมายความว่า ความตาย หรือ พญายมไม่เคยยกเว้นความตายให้กับมนุษย์ทุกคนบนโลกใบนี้ คนเราเกิดมาต้องพบกับความตายด้วยกันทุกคนไม่ว่าจะเป็นบุคคลชั้นสูงหรือคนธรรมดาทั่วไป ผู้เขียนจึงใช้ คำว่า “มัจจุราช” เป็นสัญลักษณ์ แทน ความตายนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“เบื้องหลังออกไป หมู่บ้านทั้งหมู่บ้านยังคงตกเป็นเหยื่อของไฟต่อมาตลอดทั้งวันจนกระทั่งมันโทรมและมอดดับไปเองเหลือแต่ควันที่ลอยกรุ่นเมื่อปราศจากเชื้อ และไม่มีอะไรเหลืออยู่อีก สำหรับจะไหม้หลายหลังคาเรือนที่เจ้าของละทิ้งไว้ด้วยความเสียดาย...ไม่มีหลังใดที่เหลืออยู่เลยจะปราศจากริ้วรอย ซึ่งแสดงว่าครั้งหนึ่งทัพ**มัจจุราช**ลงมาเยือนที่นั่น”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๘๒)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “มัจจุราช” เป็น สัญลักษณ์ แทน ความตาย มัจจุราช (น.) หมายถึง เจ้าแห่งความตาย” คือ พญายม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๕๐) มัจจุราชจึงเป็นสัญลักษณ์ แทน ความตาย เพราะ ตามความเชื่อคนเราเมื่อตายไปจะต้องพบกับพญายม เพื่อตัดสินบุญบาปว่าตนเองนั้นจะได้ขึ้นสวรรค์หรือตกนรก จากบริบทนี้ ผู้เขียนจึงหมายความว่า หลังจากที่บ้านหลายหลังในเขตบ้านไร่ต้องถูกทำลาย เพราะ ไฟไหม้ ไม่มีบ้านหลังใดที่จะรอดพ้นจากเพลิงไหม้ครั้งนั้น เสมือน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ว่าความตายลงมาเยือนที่บ้านไร่แต่ไม่สามารถคร่าชีวิตของคนบ้านไร่ไปได้ ผู้เขียนจึงใช้ คำว่า “มัจจุราช” แทน ความตาย นั่นเอง

๓.๔ สัญลักษณ์วัตถุ

สัญลักษณ์วัตถุ หมายถึง การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดแทนวัตถุ เช่น เพชร โดยใช้คำอื่นแทนซึ่งคนทั่วไปเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ ๑

“เขาแทบจะข่มใจไว้ไม่อยู่ เมื่อเห็นกิริยาของหล่อน ผู้เป็นยิ่งกว่าดวงใจ ผู้ซึ่งเขาทะนุถนอมเทิดทูนมาตั้งแต่วัยรุ่น ไม่เคยคิดที่จะป้ายมลทินให้แก่ชีวิตอันขาวสะอาดของหล่อน มาบัดนี้กลับมีมนุษย์แปลกหน้าคนหนึ่ง ยื่นมือเข้ามาแตะต้องเตรียมจะฉกลักเอา**ดวงมณี**อันสูงค่านั้นไป...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๑๐)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดวงมณี” (น.) หมายถึง แก้วหินมีค่าสีแดง ในจำพวกนพรัตน์ มักหมายถึง ทับทิม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๘๓๐) ดวงมณีเป็นสัญลักษณ์ แทน สิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่สูงส่ง คือ นันทาวดี เพราะ มณี เป็นแก้วที่มีค่า มีราคา เมื่อผู้ใดได้มาครอบครองจะดูแล ทะนุถนอมเป็นอย่างดี จากบริบทนี้ ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์ ดวงมณี แทน นันทาวดี หญิงที่มีคุณค่า ปราศจากมลทินต่างๆ เป็นหญิงที่บริสุทธิ์ จิตใจงดงาม รักเด็ก ถือว่าเป็นหญิงที่สูงส่งทั้งร่างกายและจิตใจ แต่กลับถูกรัชต์ วัฒนา ชายที่มีแต่ความเจ้าเล่ห์ มีเล่ห์เหลี่ยมมากมาย หลอกล่อให้หล่อนตกหลุมรักและถูกพรากไปจากวิฑูรย์ อินทร ผู้เขียนจึงใช้ดวงมณี แทน นันทาวดี หญิงที่สูงส่ง มีคุณค่านั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“แล้วทำไมคุณรู้ว่าเป็นดิฉัน” “มันอย่างไรไม่ทราบ เพราะเมื่อเห็นคุณออกมาจากบ้านนั้น ก็เชื่อแน่ว่าเป็นคุณ รูปสมบัติบอกชัดว่าไม่ใช่คนอื่น แล้วเลานั้นผมนั่งอยู่ที่ร้านขายเครื่องดื่ม เจ้าของร้านเป็นจีน ผมถามเขาว่านั่นใคร เขาบอกว่าเป็นเมียคนใหม่ของท่านเศรษฐี...” “แล้วอย่างไรคะ”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

“แล้วผมก็นึกเสียดายอย่างเหลือเกิน…” “เสียดายอะไรคะ” “เสียดาย**เพชรน้ำหนึ่ง** ที่สวยเหลือเกินต้องตกไปอยู่ในโคลนตม…”

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๑๑๐)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “เพชร” (น.) หมายถึง ชื่อแก้วที่แข็งที่สุดและมีน้ำแวววาวมากกว่าพลอยอื่นๆ ใช้ทำเครื่องประดับหรือใช้ประโยชน์ในทางอุตาสาหกรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๗๙๗) คำว่า เพชร เป็นสัญลักษณ์ แทน สิ่งที่สวยงาม มีคุณค่า มีราคา สิ่งที่ควรทะนุถนอมดูแลเอาใจใส่ นั่นก็คือ เรไร หญิงที่มีหน้าตาสวยงาม มีจิตใจงดงาม ยอมเสียสละตนเพื่อไถ่หนี้ให้พ่อแม่ ยอมตกเป็นเมียของเศรษฐีซึ่งตนไม่ได้รัก ทั้งๆ ที่ เรไรเป็นหญิงสาวแรกรุ่น มีความบริสุทธิ์งดงามอยู่ในตัว มีจิตใจดี ทำให้สุธี เสียดายในความสวย ความดีงามของเธอ ผู้เขียนจึงใช้ คำว่า เพชร เป็นสัญลักษณ์ เพราะ เพชร เป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีราคานั่นเอง

๓.๕ สัญลักษณ์พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ

สัญลักษณ์พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ หมายถึง การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดแทนพืช สิ่งแวดล้อมรอบๆ กาย รวมทั้งสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ โดยใช้คำอื่นแทนซึ่งคนทั่วไปเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ ๑

“หมอดิเรกที่รัก โลกเรานี้ย่อมมีของคู่กันทั้งนั้น มีพระอาทิตย์ก็ต้องมีพระจันทร์ มีดาวคู่กับท้องฟ้า สายลมกับแสงแดด กลางวันกับกลางคืน และ**ดอกไม้**กับภมร”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๑๒๘)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดอกไม้” เป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิง เพราะ ดอกไม้มีสีสัน สวยสดงดงาม ดูสบายตา มีความบริสุทธิ์อยู่ในตัว จากบริบทนี้ผู้เขียน ใช้ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ แทนผู้หญิง โดยกล่าวว่าสิ่งต่างๆ บนโลกเราย่อมเกิดมาคู่กันเสมอ เช่น มีพระอาทิตย์ก็ต้องมีพระจันทร์ มีดาวก็ต้องมีท้องฟ้า มีสายลมก็ต้องมีแสงแดด มีกลางวันก็ต้องมีกลางคืน มีผู้หญิงก็ต้องมีผู้ชายหรืออาจจะหมายถึง มีดอกไม้ก็ต้องมีหมู่ผึ้งมาดอมดมนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“พี่ชัยชอบดอกไม้มากค่ะ แต่เขาก็รู้จักธรรมะธัมโมเหมือนกัน เมื่อกี้ดาไม่ได้หวง แต่ แต่” “ต้องหวง” เผด็จสอดเสียงดุ “**ดอกไม้**ทุกชนิดนับแต่ดอกไม้บูชาพระลงไปหาดอกไม้ข้างขั้วเหล่านั้นอย่างน้อยก็มีประโยชน์ประดับโลก แล้วก็คนที่เขาต้องการก็ยังมี ไม่จำเป็นจะเก็บฟรีเพื่อเอาไปขว้างทิ้งเท่านั้นยิ่งเป็นดอกไม้บูชาพระแล้ว ถึงจะเป็นยอดชายอย่างคุณวิชัยก็ยังไม่วิเศษพอจะเดาะลิ้นหรือกระดิกนิ้วเรียกดมได้ทุกแห่ง”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๓๕๘)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดอกไม้” เป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิง คือ กานดา ดอกไม้ เป็นพรรณไม้ที่มีสีสัน งดงาม มีความบริสุทธิ์ มีความเป็นธรรมชาติ ผู้เขียนใช้คำนี้แสดงถึงกานดา ซึ่งเผด็จเปรียบเทียบให้กานดาฟังว่าดอกไม้ทุกชนิดตั้งแต่ดอกไม้ที่บูชาพระหรือดอกไม้ริมทาง ต่างก็มีประโยชน์ มีคนต้องการ ยิ่งเป็นดอกไม้สำหรับบูชาพระ ผู้ชายอย่างวิชัยก็มาเด็ดไปดอมดมไม่ได้ ซึ่งในความเป็นจริงเผด็จต้องการกล่าวว่า หญิงที่สูงส่ง หรือหญิงธรรมดาทั่วไป ก็มีคุณค่า มีประโยชน์ด้วยกันทุกคน ผู้ชายไม่สมควรคิดที่จะเชยชมและทิ้งขว้าง ยิ่งเป็นหญิงอย่างกานดา คือ หญิงที่สูงส่งเพียบพร้อม มีจิตใจงดงามด้วยแล้ว ผู้ชายอย่างวิชัยจะเชยชมกานดาไม่ได้ง่ายๆ ผู้เขียนจึงใช้สัญลักษณ์ ดอกไม้ แทน ผู้หญิง คือ กานดา นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“นันทาวดีนี่ลูกจะบังคับให้พ่อเชื่อว่านายหนุ่มคนนั้นเป็นคนดี และรับเขาไว้เช่นนั้นหรือ ลูกรู้จักเขามากี่ปี...เจ้าลืมคำเตือนของพ่อที่ขอให้ลูกใช้เหตุผลทุกครั้งในการตัดสินใจ ไม่ใช่อารมณ์...ลูกจะเอาตัวอย่างจากประวัติศาสตร์สักกี่รายก็ได้ อย่าลืมว่าเจ้าเป็นลูกคนเดียวของพ่อเป็นศรีสุริยวงศ์ที่พ่อปรารถนาจะให้เป็นสตรีตัวอย่าง ไม่ใช่**ดอกไม้ป่า**หรือ**เอื้องราคาแพง**ที่ส่งกลิ่นอยู่บนคาคบในป่าสูง...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๒๕)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดอกไม้ป่าและเอื้องป่า” เป็นสัญลักษณ์ แทน ผู้หญิงที่ค้นหายาก คำว่า เอื้อง (น.) หมายถึง หญ้าและใบไม้ เป็นต้นที่สัตว์บางจำพวก เช่น วัวควายกินเข้าไปในกระเพาะทีหนึ่งแล้วสำรอกออกมาเคี้ยวอีกให้ละเอียด ในคำว่า บดเอื้อง หรือ เคี้ยวเอื้อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๓๙๘) จากบริบทนี้ ผู้เขียนใช้ คำว่า “ดอกไม้ป่า และเอื้องป่า” แทนหญิงที่หายาก เนื่องจากนายนาทได้สอนนันทาวดีว่าต้องการให้นันทาวดีนั้นเป็นแบบอย่างแก่คนทั่วไป ไม่ใช่เป็นหญิงที่เก็บซ่อนความดีงามไว้ ไม่เปิดเผยให้ผู้ใดได้เห็น หรือไม่ได้เป็นแบบอย่างแก่ผู้ใดได้นำไปใช้ประโยชน์ให้เกิดกับเขาเหล่านั้น ผู้เขียนใช้ดอกไม้ป่า และเอื้องราคาแพง เป็นสัญลักษณ์ เพราะ ดอกไม้ป่าเป็นดอกไม้ที่หายาก เอื้องป่าก็เช่นเดียวกันเป็นหญ้าและใบไม้ที่หายาก เพราะฉะนั้นเวลาจะนำมาใช้ประโยชน์จึงต้องใช้ความพยายามในการค้นหา ถึงจะเป็นดอกไม้ที่มีคุณค่า มีราคา แต่ถ้านำมาใช้ประโยชน์ไม่ได้ก็ไม่มีคุณค่า ไม่มีประโยชน์นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“ตาอ๊อดหัวเราะแล้วก็เล่าให้ฟังว่า นี่แหละภาษาใหม่ที่ท่านสั่งให้คนไทยพูดกัน หนังสือเดี๋ยวนี้ก็เขียนไม่เหมือนแต่ก่อน ท่านตัดตัวหนังสือทิ้งไปเสียเป็นหลายตัว....ส่วนคำพูดที่อ๊อดพูดกับคุณลุงนั้นก็อย่างที่ท่านสั่งให้พูดน่ะแหละ “แม่พูดไม่ได้หรอกอ๊อด กระดากปากออกจะตายไป แต่นี่ถ้าเราไม่พูดจะถูกจับเหมือนเรื่องกินหมากหรือไม่ใส่หมวกอีกหรือไม่”... “เห็นจะไม่ถึงเพียงนั้นหรอกแม่...” “ท่านอย่าเพิ่งประมาทไปนะจ๊ะ” พ่อเพิ่มพูดสอดขึ้นมา “นานเข้าท่านอาจสั่งจับท่านก็ได้ถ้าท่านไม่พูด ฉันว่าท่านควรจะรีบศึกษาเล่าเรียนเสียดีกว่า จะได้มีวัฒนธรรมสูงสมกับที่เป็น**ดอกไม้ของชาติ**แรกเริ่มก็ไม่กี่คำหรอกจ๊ะ”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๖๓๒)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดอกไม้ของชาติ” เป็นสัญลักษณ์ แทนผู้หญิงที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม จากบริบทผู้เขียน ใช้ คำว่า “ดอกไม้ของชาติ” เพราะ ดอกไม้มีสีสันงดงาม สวยงาม มีความบริสุทธิ์ ผู้เขียนนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ เนื่องจากในสมัยนั้นเป็นสมัยที่มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม คือ ห้ามกินหมาก และต้องใส่หมวกเวลาออกจากบ้าน รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนภาษาที่ใช้ในการพูดจากัน คือ เริ่มมีการใช้ คำว่า ท่าน ค่ะ ครับ พ่อเพิ่มได้นำมาพูดกับพลอยและสอนพลอยว่าให้รีบเล่าเรียนภาษาใหม่ให้สมกับเป็นผู้หญิงที่รับเอาวัฒนธรรมอันดีงามนั้นไปใช้ ดังนั้น คำว่า ดอกไม้ของชาติ ผู้เขียนจึงใช้เป็นสัญลักษณ์ แทน ผู้หญิงที่รับเอาวัฒนธรรมอันดีงามนั้นไปใช้ และเพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติต่างๆ ให้คู่ควรสมกับเป็นหญิงไทยนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๕

“พี่ทิดเล่าข้ามไปแล้วละ” นังปรงมองตาผู้ใหญ่ม้าย เห็นไม่ทัดทานจึงเร่งเติมความ “ที่เขาว่าข้าเป็นผู้หญิงสองใจนั่นปะไรล่ะ ถือดีหยั่งไรมาว่า เท่านั้นมิหนำ ยังมาถูกเนื้อต้องตัวตะโบมข้า ทำหยั่งข้าเป็น**ดอกไม้ริมทาง**ก็ไม่ปาน ที่ข้าไม่ตบเข้าให้ก็เพราะเห็นเมาเพียบจนจะพยุงกายไม่อยู่...แล้วพี่ทิดแพวเขาก็ใจเย็นเหมือนแม่น้ำแม่ท่า...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๑๒)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดอกไม้ริมทาง” เป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิงธรรมดา ที่มีฐานะต่ำต้อย ไม่มีฐานันดรศักดิ์ คือ ปรง ภรรยาของทิดแพว ดอกไม้ริมทาง เป็นดอกไม้ที่อยู่ตามข้างถนน ไม่มีคนใส่ใจ คอยดูแลให้เจริญเติบโตงอกงาม ต้องการจะเด็ดก็สามารถเด็ดได้โดยไม่นึกเสียดาย เป็นดอกไม้พันธุ์ธรรมดา ขึ้นง่าย เจริญเติบโตได้ด้วยตัวเอง ไม่ต้องใส่ปุ๋ย คอยดูแลเป็นพิเศษ ไม่ต้องซื้อหาก็สามารถเป็นเจ้าของได้ ผู้เขียนใช้คำนี้แสดงถึงปรง ภรรยาของทิดแพว ซึ่งเป็นหญิงชาวไร่ธรรมดา ไม่ได้มีฐานันดรศักดิ์ เธอถูกผู้ชายชาวบ้านไร่ซึ่งไม่ใช่สามีของตนจับเนื้อต้องตัวได้โดยง่าย ทำให้ปรง ตัดพ้อว่าคงเห็นหล่อนเป็นดอกไม้ริมทางที่นึกจะเด็ด ดอมดม ก็สามารถทำได้โดยง่าย

ตัวอย่างที่ ๖

“ในขณะที่งานกำลังเดิน กิมก็ก้าวไปอีกทางหนึ่ง เดี๋ยวนี้แม่สาวลูกไทยที่กิมหมายตาไว้ ได้เข้ามาทำงานช่วยขายของในร้านของชำ กิมเป็นคนชวนเธอ...ผู้หญิงคนนี้แต่งตัวเรียบร้อยแล้วหน้าตาไม่เลว เสียแต่ช่างพูดไปหน่อยก็พอเหมาะพอสมกับกิมนั่นแหละ...กิมเคยกระซิบบอกลูกว่า” “**ดอกไม้ไทย**นี่ก็ไม่เลวหรอกนะ เธอทำให้ฉันลืมเมียที่เมืองจีนและลืมขาเฮียงที่บางหลวงไปได้มั่ง...”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๓๐๐)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดอกไม้ไทย” เป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิงไทย ผู้เขียนใช้คำว่า “ดอกไม้ไทย” เนื่องจากดอกไม้ไทยมีความสวยสดงดงาม มีสีสันชวนให้มอง มีความบริสุทธิ์สดใส ผู้เขียนจึงใช้เป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิงไทย เพราะ ผู้หญิงไทยเป็นกุลสตรี หน้าตาคมขำสวยงาม กิริยามารยาทเรียบร้อย มีความสดใส น่ารัก ชวนให้ผู้ชายต่างหลงใหล จากบริบทนี้กิมกล่าวชมหญิงไทยให้ตันส่วงอู๋ฟังว่าหญิงสาวชาวไทยหน้า นิสัยก็พอใช้ได้ สามารถทำให้กิมลืมเมียของตนที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เมืองจีนและขาเฮียงเมียใหม่ของกิมที่บางหลวงไปได้ ผู้เขียนจึงใช้สัญลักษณ์ “ดอกไม้ไทย” แทนการกล่าวแบบตรงๆ ว่า หญิงสาวชาวไทยนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“ไห่เยี่ยนจ้องหน้าพี่ชายแล้วยิ้มให้เขา...เฉินมาเยี่ยมพี่บ้างหรือเปล่า เจี่ยนโก๊ะสั่นหน้า....ช่างเถอะ อย่าไปพูดถึงเขาเลย ฉันว่าควรพูดถึงเขา...แววตาที่เจี่ยนโก๊ะมองน้องไม่สู้ดีนัก แน่ละ เขาต้องการลืมคนรัก ธิดามหาเศรษฐีเสียให้เด็ดขาด....พี่อย่าโกรธฉันนะ เฉินเฟิงเขารักพี่ไม่ได้หรอก... เฉินเฟิงได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้สำนึกตัวเธอเองว่า เธอเป็นเพียง**ดอกไม้งาม**ดอกหนึ่งซึ่งเหมาะเพียงให้ชายชั้นเดียวกับเขาเด็ดเอาไปเป็นเจ้าของ เธอไม่ใช่ผู้หญิงที่กล้าเสี่ยงชีวิตเข้ามารับผิดชอบสังคมหรือประเทศชาติอย่างพวกไห่เยี่ยน”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๑๙)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ดอกไม้งาม” เป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิงที่มีหน้าตาสวยงาม นั่นก็คือ เฉินเฟิง ผู้เขียนใช้ คำว่า “ดอกไม้งาม” เนื่องจากดอกไม้มีหลากหลายพันธุ์ บางพันธุ์มีความสวยงามมาก หาซื้อได้ยาก ราคาแพง เจริญเติบโตได้ยาก ต้องการการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ จากบริบทนี้ ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “ดอกไม้งาม” แทนเฉินเฟิง เพราะ เฉินเฟิงมีหน้าตางดงาม เป็นธิดาของมหาเศรษฐีในเมืองจีน เธอเกิดมาเพียบพร้อมทั้งหน้าตา และฐานะทางการเงินมีคนคอยดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ไห่เยี่ยนน้องสาวของเจี่ยนโก๊ะจึงอธิบายถึงหญิงงามที่ ชื่อ เฉินเฟิงซึ่งรักชอบพอกับเจี่ยนโก๊ะว่าทั้งสองคนไม่เหมาะสมกัน เฉินเฟิงคู่ควรกับชายที่อยู่ในฐานะสังคมเดียวกันกับเธอ ผู้เขียนจึงใช้สัญลักษณ์ “ดอกไม้งาม” แทนการกล่าวแบบตรงๆ ว่า หญิงที่มีหน้าตาสวยงามนั่นเอง

๔. นามนัย (Metonymy)

นามนัย (Metonymy) คือ การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์นามนัยที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๔.๑ นามนัยอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย

นามนัยอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนอวัยวะต่างๆ ของร่างกายมนุษย์ เช่น มือ นิ้ว

ตัวอย่างที่ ๑

“วันรุ่งเช้ารื่นหยิบผ้าม่วงถุงสีต่างๆ ของหล่อนรวมสี่ผืนออกจากบ้านตรงไปโรงจำนำแลกเปลี่ยนได้เงินสี่สิบบาทกว่าๆ เลยไปพาหุรัดซื้อรองเท้าสีแดงให้ได้ขนาดกับเท้าของลูก...ขณะเมื่อกำลังเลือกซื้ออยู่นั่นเอง แว่วได้ยินเสียงเอะอะเกรียวกราวทางถนน...ฝูงคนที่แตกตื่นหมู่หนึ่งนับจำนวนเกือบร้อยวิ่งตามดูเจ้าหน้าที่สองคนที่ใส่กุญแจมือชายคนหนึ่ง เดินใกล้เข้ามาทางที่หล่อนยืน ...ด้วยความตกใจและไม่ได้นึกไม่ได้คาดเลยว่า จะมาพบวิชัยในสภาพผู้ร้ายสำคัญเช่นนี้...รื่นขนลุกเกรียวไปทั้งตัว อโหสิกรรมกันเสียที...ความยุติธรรมในโลกนี้จะมีหรือไม่ก็ตาม แต่สิ่งศักสิทธิ์และ**มือกฎหมาย**ก็ทำหน้าที่โดยเอื้อมมือเข้าตะครุบคอมนุษย์ใจร้ายไว้แล้ว”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๓๔๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “มือกฎหมาย” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน ตำรวจ เพราะ ตำรวจเป็นอาชีพที่ผ่านการเรียนวิชากฎหมายและมีอำนาจในการใช้กฎหมายไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อผู้ใดทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง ตำรวจมีหน้าที่จับกุมโดยใช้บทลงโทษที่ได้บัญญัติไว้เป็นกฎหมายเรียบร้อยแล้ว เสมือนหนึ่งมีกฎหมายอยู่ในมือ เมื่อผู้ใดทำความผิดสามารถจับกุมได้ ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “มือกฎหมาย” แทนคำว่า ตำรวจ นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“แม่ค้าขนมผู้มีลูกชายเรียนอยู่ในโรงเรียน นันทาวิทยา ปรารภกับเพื่อนข้างห้องซึ่งขายของเบ็ดเตล็ดร้อยแปด..... “อะไรกัน น้าจันทร์แก้ว คูนันท์น่ะหรือจะมีผึ้งภู่ตัวอื่นมีโอกาสเข้ามาคลอเคลีย ก็เธอมียอดชายเฝ้าพิทักษ์มาตั้งแต่รุ่นสาว คือ ครูวิฑูรย์ซึ่งเปรียบเหมือน**นิ้วขวา**ของคุณนาทนั่นก็ยอดชายชาตรีคนหนึ่ง”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๖๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “นิ้วขวา” แทน ผู้ที่เป็นคนสำคัญคอยให้ความช่วยเหลือ เป็นลูกมือในการทำงานใดงานหนึ่งให้ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี เพราะ นิ้วขวา ถือเป็นส่วนประกอบสำคัญของมือ ถ้ามือของคนเราขาดนิ้วใดนิ้วหนึ่งไป จะไม่สะดวกในการหยิบจับสิ่งของ นิ้วทุกนิ้วจึงมีความสำคัญ และถ้าเป็นนิ้วข้างขวาซึ่งเป็นนิ้วมือข้างที่คนส่วนใหญ่มีความถนัด หากขาดนิ้วใดนิ้วหนึ่งของมือข้างขวาไป ก็จะทำให้เกิดความลำบากในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงใช้คำนี้แทนการกล่าวถึงว่าครูวิฑูรย์เป็นเสมือนคนสำคัญของนายนาทซึ่งจะขาดเสียไม่ได้ เพราะเป็นบุคคลที่ช่วยให้งานนั้นๆ ประสบความสำเร็จ

ตัวอย่างที่ ๓

“หากว่าใจคนนั้นแปรเปลี่ยน เริน มะแว้ง ผู้บวชเรียนแล้วแต่หาได้ละความเกกมะเหรก ก่นแต่สะสมความเกลียดความพาลไว้เต็มหัวใจ เขาจัดแจงล้อมรั้วด้วยซอไม้ไผ่แล้วสั่งห้ามมิให้ผู้ญาติอันเป็นเจ้าของเข้าไปเก็บกระท้อนได้...” “เอ็งจะโกงข้าหน้าด้านๆ งั้นสิ” แล้วจ่อนตระโกนถาม.... “ชะ เอ็งถืออำนาจอะไรจะเข้ามาฟันต้นไม้ในไร่ของคนอื่นไอ้จ่อน” “ของข้า ข้าบอกว่าของข้า พูเฒ่าพูแก่ทั้งบางก็รู้ว่าเป็นของข้าเอ็งไปถาม พี่ป้าน้าลุงจะเป็นพยานให้ข้า” “**หัวหมอ**นัก หนังสือสักตัวมีไหมว่าใครเขายกให้...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “หัวหมอ” แทน บุคคลที่ฉลาด มีเล่ห์เหลี่ยม เพราะ บุคคลที่เรียนหมอ จะเป็นคนที่มีสติปัญญาดี ฉลาด มีไหวพริบ มีเทคนิค ในการคิดวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ผู้เขียนใช้คำนี้แทนการกล่าวถึงว่าจ่อนเป็นบุคคลที่ฉลาด มีเล่ห์เหลี่ยม เพียงแต่ใช้คำพูดของตน ไม่มีลายลักษณ์อักษรใดที่จะยืนยันว่าปู่ ย่า ตา ยาย ได้ยกมรดกเป็นต้นกระท้อนให้และจ่อนสามารถเก็บกระท้อนไปขายได้ ทำให้เริน มะแว้งว่ากล่าวว่าจ่อนเป็นคนหัวหมอนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“ในโอกาสเช่นนี้ ลูกคิดถึงบ้านมากยิ่งขึ้นใจหนึ่งว่าไม่ควรเลยอยู่บ้านก็สบายดีแล้ว อีกใจหนึ่งก็บอกว่าเจ้าทำถูกแล้ว อยู่บ้านเจ้าก็ต้องทำนา ไปอยู่เมืองไทยใช้วิชาความรู้ให้เป็นประโยชน์....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลูกจะไม่มีวันลืมว่าลูกเป็นคนจีนทั้งโดยกำเนิดและโดยจิตใจ ไม่ว่าลูกจะอยู่ที่ใดในโลก ที่เมืองไทย หรือแม้แต่ในเมืองของ**พวกผมแดง**"

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๓๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า "พวกผมแดง" แทน ชาวต่างชาติแถบทวีปยุโรป เพราะ ชาวต่างชาติแถบทวีปยุโรป เช่น อังกฤษ อเมริกา สวิตเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส มีความแตกต่างทางด้านพันธุกรรม ไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง ผิวพรรณ สีผม ชาวต่างชาติแถบทวีปยุโรปจะมีผมสีแดง สีทอง ซึ่งต่างจากคนเอเชียที่มักจะมีผมสีดำ สีน้ำตาลเข้ม ผู้เขียนใช้คำนี้แทนการกล่าวถึงชาวต่างชาติแถบทวีปยุโรปซึ่งตันส่วงอู๋เคยได้ไปใช้ชีวิตอยู่ในเมืองของคนเหล่านี้ในโซนทวีปยุโรป ซึ่งมีแต่พวกผมแดงนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

"สำหรับใจของโสรวารเองนั้น เขาไม่เคยหวาดวิตกเรื่องงานเลย เพราะมีเปอร์เซ็นต์ของความเชื่อตัวเองอยู่เป็นอันมาก คนอย่างเขาจะไม่มีวันดำดิ่งลงไปโดยไม่มีใครเหลียวแล" "แกจะทนไหวเร้อ เคยอยู่กับคนที่เขาเห็นแกเป็น**แขนขา**ของคุณเวศม์น่ะ พูดก็พูดเถอะ ติดแกยิ่งกว่าติดผู้หญิง ดูเหมือนว่าถ้าไม่มีแกเสียคน งานของเขาจะเดินไปไม่ได้งั้นแหละ"

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๔๒๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า "แขนขา" แทนคนที่คอยช่วยเหลือ เป็นข้ารับใช้คนสำคัญ ทำทุกสิ่งทุกอย่างแทนเจ้านาย เพราะ แขน ขาเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกาย เป็นส่วนสำคัญที่จะขาดไม่ได้ หากขาดแขนขาก็ไม่สามารถทำงาน เดิน หรือหยิบจับสิ่งของได้ ผู้เขียนใช้คำนี้แทนการกล่าวว่าโสรวารนั้นเคยอยู่กับนายเวศม์ แมนสรวง เจ้านายผู้เคยเห็นโสรวารเป็นคนสำคัญ เป็นคนคอยช่วยเหลือ รับใช้ อำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลธุรกิจการงานหรือแม้แต่เรื่องส่วนตัวภายในบ้าน โสรวารจึงเป็นบุคคลสำคัญของนายเวศม์ แมนสรวงเป็นอย่างมากนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๖

“อาจารย์คนหนึ่งโพล่งขึ้นด้วยท่าทีฉุนเฉียว ราวจะถือเป็นภาระจำเป็นที่จะต้องจริงจังกับผู้มีบุตรเป็นตัวการแอนตี้จักรพรรดินิยมอเมริกา ต่อหน้าอธิการบดีชาวอเมริกัน เมื่อคนหนึ่งเล่นงานหวังลู่ได้หลายต่อหลายคนก็ลุกขึ้นชี้หน้ากราดเกรี้ยวเอากับเขาได้เช่นกัน...ที่ประชุมจึงเซ็งแซ่ไปด้วยเสียงประณามและกล่าวโทษหวังลู่คนเดียว กระทั่งอธิการบดี**ตาน้ำข้าว**ต้องยกมือขึ้นขอให้ยุติ”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๗๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ตาน้ำข้าว” แทน ชาวต่างชาติหรือฝรั่ง เพราะ ชาวต่างชาติจะมีแก้วตาเป็นสีฟ้าอมขาว ซึ่งมีลักษณะคล้ายสีของน้ำข้าว ผู้เขียนใช้คำนี้แทนการกล่าวถึง อธิการบดีผู้มีสัญชาติเป็นชาวต่างชาติในประเทศอเมริกา ลักษณะดวงตาจึงเป็นสีฟ้าอมขาว ซึ่งไห่เยี่ยนลูกสาวของหวังลู่เป็นแกนนำในการต่อต้านจักรพรรดินิยมอเมริกา ผู้เขียนจึงใช้ คำว่า “ตาน้ำข้าว” แทนอธิการบดีผู้มีสัญชาติอเมริกานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“ขนมลูกอมหวานๆ ร้านเจ๊กอู๋นั้นคูนไม่เคยสนใจ บางวันคนแกวหาบของมาขาย คูนจะแบมือขอตังค์พ่อซื้อกะโพกญี่ปุ่นทีละสองสามดอก ถ้าพ่อบอกไม่มีสตางค์น้อย คูนก็จะยืนดูพวกแกวหาบของไปจนลับตา แต่คูนไม่รู้หรอกว่าคนแกวพวกนี้มาจากไหน และจะไปทางไหน แต่คูนก็เคยนึกรักกับเกลียดพวกนี้พอๆ กัน พ่อเคยบอกคูนว่า “อย่าไปยุ่งกับมันนักคนพวกนี้” “เป็นหยัง” คูนถามทันที “เว้ากับแกวมันบ่อแล้วจั๊กเทื่อ คือ มัน**หัวหมอ**”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๑๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “หัวหมอ” แทน บุคคลที่ฉลาด มีเล่ห์เหลี่ยม เพราะ บุคคลที่เรียนหมอ จะเป็นคนหัวดี มีสติปัญญาดี ฉลาด มีไหวพริบ ผู้เขียนใช้คำนี้แทนการกล่าวว่าคนแกวเป็นคนที่มีเล่ห์เหลี่ยม ซึ่งพ่อของคูนไม่อยากให้คูนเข้าไปยุ่งกับคนแกว เพราะคูนอาจจะถูกคนแกวใช้เล่ห์เหลี่ยมหลอกได้ ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “หัวหมอ” แทน บุคคลที่ฉลาด มีเล่ห์เหลี่ยม แกมโกงนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๔.๒ นามนัยสัตว์

นามนัยสัตว์ หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนสัตว์

ตัวอย่างที่ ๑

“กิมหงวนได้ให้สัมภาษณ์กับผู้แทนหนังสือพิมพ์หลักเมือง เมื่อวันพุธที่แล้วว่า เขาเป็นพ่อค้าไทย ที่ยินดีจะช่วยเหลือการครองชีพของประชาชนให้ได้ซื้อสินค้าในราคาย่อมเยากว่าที่อื่น.... “ผมจะยืนหยัดต่อสู้กับอ้ายพวกพ่อค้าหน้าเลือดทั้งหลายที่เป็นนักถือโอกาส เสี่ยหงวนกล่าวกับพินิต **เหยี่ยวข่าว**ของหนังสือพิมพ์หลักเมือง”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๘๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “เหยี่ยวข่าว” แทน นักข่าว หรือ คนที่หาข่าวได้รวดเร็วเป็นพิเศษ คือ พินิต เหยี่ยวข่าว คำว่า “เหยี่ยว” (น.) หมายถึง ชื่อนกในวงศ์ Accipitridae ปากงุ้มและคม ขาและนิ้วตีนแข็งแรงมาก เล็บยาวแหลม ปีกแข็งแรง บินร่อนได้นานๆ ส่วนใหญ่ล่าสัตว์กินเป็นอาหาร มีหลายชนิด เช่น เหยี่ยวขาว หรือ เหยี่ยวปีกหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๓๐๕) ผู้เขียนใช้คำนี้แทน คำว่า นักข่าว เนื่องจากนักข่าวจะต้องทราบข่าวต่างๆ อย่างรวดเร็วก่อนบุคคลอื่น ต้องค้นหาข่าวเพื่อรายงานแก่สาธารณชน ต้องมีความคล่องแคล่วว่องไว มีไหวพริบปฏิภาณ ซึ่งเหยี่ยวจะมีลักษณะพิเศษที่เหมือนกัน คือ ล่าสัตว์ต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว เพราะ มีความแข็งแรง จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวว่าพินิตเป็นนักข่าวเป็นบุคคลที่สามารถค้นหาข่าวได้อย่างรวดเร็วของหนังสือพิมพ์หลักเมืองนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“เขากลับทรุดตัวลงนั่งบนโคนก้ามปูเป็นคำตอบ ขาอันยาวเหยียดออก เมื่อเขาหงายหลังไปพิงต้นก้ามปูอย่างเปลี้ยๆ หน้าอกเสื้อเดินทางชั้นนอกแหวกไปข้างหลังเล็กน้อย หญิงสาวสังเกตเห็นสันปืนกระบอกหนึ่งโผล่อยู่เหนือแนวเข็มขัดเขาด้วย หล่อนทำท่าจะถอยหลังโดยเร็ว แต่ผู้พกปืนพูด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้วยเสียงขบขันขึ้นอีก “เขาว่าชาวพะเยาอารีอารอบเหลือเกิน ก็เดี๋ยวนี้**เจ้ายุงปีกเหล็ก**กำลังเล่นงานรถตามถนนเสียงปึงปังไปหมด”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๑๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ยุงปีกเหล็ก” แทน เครื่องบิน ผู้เขียนใช้คำว่า ยุงปีกเหล็ก เนื่องจาก ยุงเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง ดูดเลือดมนุษย์ สัตว์เป็นอาหาร มีปีกสำหรับใช้ในการบิน ผู้เขียนใช้คำนี้แทนการกล่าวว่า เครื่องบิน บินอยู่บนท้องฟ้า และปล่อยระเบิดลงมายังพื้นดินแถวแหลมเหลือในเขตจังหวัดพะเยา ซึ่งจิตรีกับเผด็จต้องหลบภัยลูกระเบิดที่ปล่อยลงมาจากเครื่องบินลำนั้น ผู้เขียนใช้คำว่า ยุงปีกเหล็ก เนื่องจากยุงมีปีกบินอยู่ในอากาศ เครื่องบินก็เช่นเดียวกันมีปีกไว้สำหรับบินบนท้องฟ้า แต่ปีกของเครื่องบินเป็นเหล็กและแข็งแรงกว่ายุง ผู้เขียนจึงใช้คำว่า ยุงปีกเหล็ก แทนเครื่องบินนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“ตอนแรกเขามิได้สนใจกับคำบอกเล่าของหญิงสาวเท่าใดนัก แต่เมื่อเห็นหล่อนแสดงความกระตือรือร้นในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนอย่างจริงจัง เขาก็เกิดความทึ่ง ถึงแก่ถามออกมาตรงๆ ว่า” “คุณนันท์ นี่คุณพยายามจะปั้น**ควาย**พวกนี้ให้รู้ภาษาคนจนได้เชียวหรือครับ”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า ควาย แทน คนโง่ คือ เด็กนักเรียนบนดอย เพราะ ควาย เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง ตัวใหญ่ เป็นสัตว์ที่คนใช้แรงงานในการไถนา ควายจะมีลักษณะนิสัยซื่อๆไม่ดุร้าย ผู้เขียนจึงใช้ ควาย แทน คนโง่ ซึ่งคนโง่มีลักษณะเหมือนควาย คือ ไม่รู้เรื่อง กิริยาอาการออกจะซื่อๆ จะใช้แรงงานมากกว่าใช้สมอง จากบริบทนี้ เมื่อรัชต์ วัฒนาเห็นนันทาวดีมีความกระตือรือร้นในการสอนเด็กดอย รัชต์ จึงถามนันทาวดีว่าจะสอนเด็กชาวดอยซึ่งไม่รู้หนังสือหรือเด็กดอยที่รัชต์เห็นว่าเป็นคนโง่นั้น ให้รู้ภาษา เรียนหนังสือเก่งได้อย่างไร ผู้เขียนใช้คำว่า ควาย แทน คนโง่นั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๔

“อุบัติเหตุอันเกิดจากรถตู้ตกรางขวางหน้าอยู่ที่สถานีงิ้วราย เป็นเหตุให้ขบวนรถจากนครปฐมเที่ยวสุดท้ายเสียเวลามาถึงสถานีบางกอกน้อยเอาแต่เมื่อเวลาใกล้เที่ยงคืน แม้กระนั้นสามยอดก็ยังสว่างไสว...เที่ยงคืนเป็นเวลาที่ทุกคนซึ่งหากินอยู่ในย่านนั้นยังตื่น บรรดา**ผีเสื้อราตรี**ยืนชะม้อยชะม้ายอยู่ในเงามืดตามซอกตามมุม...”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๓๔๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ผีเสื้อราตรี” แทน หญิงโสเภณี ผู้เขียนใช้คำว่า “ผีเสื้อราตรี” เนื่องจากผีเสื้อจะมีทั้งชนิดที่ออกหากินในเวลากลางวันและออกหากินในเวลากลางคืน ผีเสื้อราตรีจึงเป็นผีเสื้อที่ออกหากินในเวลากลางคืน ซึ่งโสเภณีเป็นผู้หญิงที่มีอาชีพให้บริการในเวลากลางคืนเช่นเดียวกัน จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงสามยอดในเวลาเที่ยงคืนยังสว่างไสวไปด้วยแสงไฟ หญิงโสเภณียืนอยู่ในเงามืดรอคอยผู้มาใช้เรียกใช้บริการ ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “ผีเสื้อราตรี” แทน “หญิงโสเภณีนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“...เสเพลบอยชาวไร่จึงยกขบวนออกจากสวนกล้วยในพลัน คนจรที่ว่านั้นนั่งพักอยู่ในร้านเหล้า ย่านสีมอคล้ำกองอยู่บนพื้น ปืนกระบอกยาวโค่พาดไว้กับขอบโต๊ะเคียงมือ เขาสวมหมวกในลานปีกกว้างหลุบคุ้มหน้าผาก...” “ทำไมมากันมากมายนักล่ะ” คนจรข่วนเล็บเล่นกับพื้นโต๊ะ...แจ้งโบกมือ “อย่าวิตก นักเลงบางนี้ไม่**หมาหมู่**” ผู้คนเริ่มทยอยมาเมียงอยู่แถวหน้าร้านเป็นกลุ่ม...

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๒๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “หมาหมู่” แทน รุมทำร้ายผู้อื่น ผู้เขียนใช้คำว่า “หมาหมู่” เพราะ ในเวลาที่หมากัดกัน หมาตัวอื่นๆ ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพียงแต่อยู่ในถิ่นเดียวกันจะเข้ามาช่วยตะลุมบอน รุมกัดหมาที่มาจากถิ่นอื่นจนกลายเป็นกลุ่มใหญ่ หมาที่มาจากถิ่นอื่นจึงไม่มีทางสู้ จากบริบทนี้ แจ้ง เสเพลบอยชาวไร่กล่าวกับคนจรที่พลัดถิ่นมาว่านักเลงบ้านไร่ไม่ใช่หมาหมู่ คือ จะไม่รวมพลกันเข้าไปรุมทำร้ายคนจรซึ่งมาเพียงคนเดียวเท่านั้น ผู้เขียนจึงใช้คำว่าหมาหมู่ แทน คำว่า “รุมทำร้ายผู้อื่นนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๖

“มาบัดนี้ศาวิกากลับรู้สึกว่าการที่หล่อนได้มีโอกาสเข้ามาพักพิงในบ้านวิฐูนั้น นับว่าเป็นกำไรอย่างคาดไม่ถึง..” “คุณโสน่ะดูท่าทางเขาเทิดทูนคุณเอามากๆ เชียวนะ ระวังเถอะ! คุณฐู เดี๋ยวจะหาว่าไม่เตือน เส้นทางเดินของผู้หญิงหม้ายน่ะควรระวังให้มากๆ นะ **จิ้งจอก**เกิดใหม่ทุกวันนี้เยอะแยะนัก พลาดท่าพลาดทางคุณจะฟูมฟาย...”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๖๗๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “จิ้งจอก” แทน ผู้ที่มีเล่ห์เหลี่ยม คำว่า จิ้งจอก (น.) หมายถึง ชื่อหมาชนิด Canis aureus ในวงศ์ Canidae ขนตามลำตัวสีเทาอมน้ำตาล มีขนลักษณะคล้ายอานม้า บริเวณไหล่ ปากแหลม หูตั้งแหลมตรง หางเป็นพวง เขี้ยวและฟันคมมาก กลางวันมักนอนอยู่ในโพรงดินออกหากินในเวลากลางคืน กินเนื้อสัตว์ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๒๕๗) จิ้งจอก คนเอเชียตะวันออกจะใช้จิ้งจอกแทนความเจ้าเล่ห์ เพราะ เชื่อว่าจิ้งจอกที่มีอายุมากๆ จะเป็นปีศาจสามารถแปลงร่างเป็นมนุษย์ได้ และนิทานอีสปหลายๆ เรื่องจะอ้างว่าจิ้งจอกมีความเจ้าเล่ห์ จากบริบทนี้ผู้เขียนจึงให้ศาวิกากล่าวเตือนวิฐูว่า ในปัจจุบันมีจิ้งจอกหรือคนที่มีเล่ห์เหลี่ยมมากเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมจึงต้องระวังตัวให้มากนั่นเอง

๔.๓ นามนัยคน

นามนัยคน หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนตัวละครซึ่งเป็นคน

ตัวอย่างที่ ๑

“คนเรามีฐานะ และเรื่องประจำตัวไม่เหมือนกัน คุณเป็นลูกผู้ดีมีเกียรติ มีชื่อเสียง คุณไม่ควรจะเหยียบย่างเข้ามาในที่นี้ นี่เป็นบ้านของ**หญิงคนชั่ว** และเขาเรียกกันว่าซ่อง แม้แต่ตัวดิฉันเองก็ไม่ใช่หญิงที่คุณควรจะคบหา รื่นเป็น**หญิงคนชั่ว**นะคะ คุณขา”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๕๗)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “หญิงคนชั่ว” เป็นคำที่แสดงความหมายแทนหญิงโสเภณี เพราะ การที่ผู้หญิงยอมเอาตัวเข้าแลกเพื่อให้ได้เงินมานั้นเป็นสิ่งที่สังคมไทยเห็นว่าเป็นความผิดตามจารีตประเพณี เป็นการประพฤติในทางที่ชั่ว หญิงโสเภณีจึงเป็นหญิงที่คนในสังคมรังเกียจ ไม่อยากคบหาสมาคมด้วย จากบริบทนี้รื่นหญิงโสเภณีระลึกอยู่เสมอว่าตนเป็นหญิงคนชั่วไม่คู่ควรกับวิทย์ ลูกผู้ดีมีเกียรติ มีชื่อเสียง ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “หญิงคนชั่ว” แทนการกล่าวถึงหญิงโสเภณีนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“ด้วยคติของท่าน “สุนทรภู่” ที่ว่าจะปรารถนาสารพัดในปัถพีเอาไมตรีแลกได้ดังใจจงข้าพเจ้าก็สามารถผูกมิตรกับ โก่ทุน หรือ พี่ทุน ได้ในเวลาไม่กี่นาที บุรุษผิวคล้ำครึ่งพม่าผู้นี้ได้เป็นผู้ให้ความสว่างแก่เราในเรื่องราวอันเป็นต้นเหตุของการวิกลจริตของชายหนุ่มผู้มีนามว่า รัชต์ อย่างละเอียดและอย่างเต็มอกเต็มใจ ยิ่งรู้ว่าเราเป็นคนหนึ่งในกลุ่ม **ผู้ถือปากกา** ก็ยิ่งเลื่อมใสถึง”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ผู้ถือปากกา” แทน นักเขียน ผู้เขียนใช้คำว่า “ผู้ถือปากกา” เนื่องจากนักเขียนเป็นอาชีพที่ต้องเขียนเล่าเรื่องราวต่างๆ ผ่านตัวหนังสือออกสู่สายตาผู้อ่าน ซึ่งสิ่งสำคัญของการเป็นนักเขียน คือ ปากกา นักเขียนจำเป็นต้องใช้ปากกาในการถ่ายทอดเรื่องราวลงบนหน้ากระดาษ จากบริบทนี้โก่ทุนได้เล่าเรื่องราวความเป็นมาต่างๆ ที่ทำให้รัชต์ วัฒนา กลายเป็นคนวิกลจริตให้แก่นักเขียนกลุ่มนี้ฟังอย่างเต็มใจ เพราะ เห็นว่ามีอาชีพเป็นนักเขียน โดยผู้เขียนใช้คำว่า “ผู้ถือปากกา” แทนคำว่า นักเขียนนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“ผู้ว่าราชการจังหวัดพร้อมด้วยคณะของท่านถอดรองเท้าแล้วตามหลังเข้าไป จนกระทั่งถึงกลางโบสถ์จึงก้มลงกราบพระพุทธรูป ซึ่งสุกเรืองอยู่กลางแสงเทียน และแสงสว่าง... “ผมกลับมาได้ข่าวว่าปีกลายฝีดาษกินเสียเตียนไปทั้งคลองเหนือคลองใต้ ก็รีบข้ามมาเยี่ยม” ท่านเจ้าคุณบอกด้วยเสียงและสีหน้าสลด “อเนจอนาถอะไรเช่นนั้น ตั้งแต่คลองเหนือ บ้านไร่ คลองใต้...ทั้งตลาดคลองเหนือเหลือแต่**เจ๊ก**ขายของอยู่สองสามครัว”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๘๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีน ผู้เขียนใช้คำว่า เจ๊ก” เนื่องจากในสมัยก่อนจีนพุก พ่อค้าจีนในเมืองไทย ได้แต่งเรือสำเภาออกไปค้าขายที่ประเทศจีน เห็นรถลากหรือรถเจ๊กแพร่หลายในเมืองจีน เป็นที่นิยมของชาวจีน จึงได้ซื้อรถลากบรรทุกเรือสำเภานำเข้ามาเมืองไทยและได้น้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งคนที่เริ่มนำรถเจ๊กเข้ามาเป็นคนจีน ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีน จากบริบทนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดเดินทางไปบ้านไร่เกิดความสลดใจ เพราะเกิดโรคฝีดาษขึ้นในหมู่บ้าน และเหลือเพียงคนจีนขายของอยู่ในเขตคลองเหนือ บ้านไร่ คลองใต้เพียงสองสามครอบครัวเท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๔

“สุภาพบุรุษแผว ชำแระ เสร็จจากจ่ายของตามโฉมนางสั่งแล้วชักเกวียนแวดจอดหน้ารั้วเรือนหมออินเทวดาของชาวบ้านไร่ก่อนจะกลับ เล่าความตามเท็จให้ฟังว่า คืนนั้นเมามายแทบสิ้นสติแลเห็นศาลพระภูมิเป็นต้นไม้จึงหันเข้าปัสสาวะรด แต่นั้นก็มิได้สร่างไข้ได้ป่วยทรมานยิ่งนัก... ตอนเย็นย่ำได้เวลากลับดันพานพบกลุ่มเสเพลบอยชาวไร่เข้า ความที่ขัดเพื่อนพ้องไม่เป็นจึงพากันเสพสุราจนเต็มคราบ แล้วเลยเตร็ดเตลิดตามความคะนองไปจนถึงบ้าน**หญิงคนชั่ว** ความที่จริงมีเพียงเท่านั้น...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “หญิงคนชั่ว” แทน โสเภณี เนื่องจากโสเภณีเป็นหญิงที่ถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นหญิงที่มีพฤติกรรมไปในทางที่ชั่ว เพราะ การทำงานในอาชีพขายบริการ สังคมไทยถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี คนที่ทำเป็นคนที่มีนิสัยชั่ว จากบริบทนี้แผว ชำแระเล่าเรื่องเท็จให้หมออินซึ่งชาวบ้านไร่ให้ความเชื่อถือเพื่อทดสอบความรู้จริงของหมออิน โดยเล่าเหตุการณ์ว่าไปปัสสาวะรดศาลพระภูมิ และเดินทางกลับบ้านพบกลุ่มเสเพลบอยชาวไร่จึงพากันดื่มสุราและไปต่อที่บ้านหญิงคนชั่ว ผู้เขียนใช้คำว่า “หญิงคนชั่ว” แทน โสเภณีนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๕

“เรื่องของเด็กๆ มีอีกมาก เว่งคิมไปมีเรื่องกับลูกจ้างคนหนึ่ง ลูกจ้างที่ว่านี้อายุเพียงสิบขวบมารับจ้างทำงานเบาในโรงงาน…วันหนึ่งแกทำขนมหกทั้งกล่อง เว่งคิมซึ่งเป็นเด็กแก่นอยู่แล้วจึงเอ็ดตะโรเอาว่า” “ซุ่มซ่ามจริงๆ ขนมเลอะหมดเลย รู้ไหมว่าขนมนั้นราคาเท่าไหร่” “อย่ามาว่านะ อยากวางไว้เกะกะทำไมล่ะ” “อย่าเถียงนะ เดี๋ยวไล่ออกเสียนี่” เว่งคิมโต้กลับไป… “นายจ้างขี้เท่อ ไอ้ลูก**เจ๊ก** แผ่นดินไม่มีจะอยู่แล้วมาอวดกำแหง ชะ!...”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๑๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีน ผู้เขียนใช้คำว่า “เจ๊ก” เนื่องจากในสมัยก่อนจีนพุก พ่อค้าจีนในเมืองไทย ได้แต่งเรือสำเภาออกไปค้าขายที่ประเทศจีน เห็นรถลากหรือรถเจ๊กแพร่หลายในเมืองจีน เป็นที่นิยมของชาวจีน จึงได้ซื้อรถลากบรรทุกเรือสำเภานำเข้ามาเมืองไทยและได้น้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งคนที่เริ่มนำรถเจ๊กเข้ามาเป็นคนจีน ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีน จากบริบทนี้เว่งคิมลูกชายของตันส่วงอู๋ทะเลาะกับลูกจ้างในโรงงาน เพราะ ลูกจ้างทำขนมหกเว่งคิมจึงว่าซุ่มซ่าม ทำให้ลูกจ้างโกรธและกล่าวว่าเว่งคิมนั้นเป็นลูกของคนจีนที่ไม่มีแผ่นดินอยู่ต้องมาอาศัยแผ่นดินไทยอยู่ ผู้เขียนใช้คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีนนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๖

“เวลานี้คุณเวศม์เขาเฟื่องมากนะคะพ่อ เขาคบแต่พวกนายทหารใหญ่ๆ นักการบริหารโตๆ กับพ่อค้าผู้กว้างขวางทั้งนั้น ถ้าเป็น**เจ๊ก**ก็ต้องเป็นเจ๊กใหญ่” “รู้อยู่แล้ว” เขาพยักหน้าเรียบๆ “ขอให้เขาเฟื่องมากๆ เถอะ” ทั้งคุณวจีและฑัณฑิกาแลเห็นยิ้มนิดๆ ปรากฏบนริมฝีปากของผู้พูด…

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๒๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีน ผู้เขียนใช้คำว่า เจ๊ก” เนื่องจากในสมัยก่อนจีนพุก พ่อค้าจีนในเมืองไทย ได้แต่งเรือสำเภาออกไปค้าขายที่ประเทศจีน เห็นรถลากหรือรถเจ๊กแพร่หลายในเมืองจีน เป็นที่นิยมของชาวจีน จึงได้ซื้อรถลากบรรทุกเรือสำเภานำเข้ามาเมืองไทยและได้น้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งคนที่เริ่มนำรถเจ๊กเข้ามาเป็นคนจีน ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีน จากบริบทนี้ฑัณฑิกากล่าวถึง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เวศม์ แมนสรวง ที่หน้าที่การงานของเขาเจริญรุ่งเรือง มีเพื่อนฝูงเป็นนักบริหาร พ่อค้า และคนจีนผู้เป็นใหญ่เป็นโต ผู้เขียนใช้คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีนนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“แถวหน้าร้านคนญวนมืดมิดไปหมด แต่แสงไฟในร้านยังลอดออกมามากกว่าร้าน**เจ๊กอู๋** เพราะฝากั้นข้างหนึ่งเป็นฝาไม้ไผ่ กำลังสงสัยอยู่ว่าทำไมคนญวนจึงปิดร้านไวนัก จันดีก็ย่องไปที่ข้างฝานำหน้าคูนไปพอส่องดูตรงกับที่วางของขายก็เห็นลูกสาวญวนคนที่เคยไปเรือนคูนยืนนับของอยู่บนโต๊ะ…”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๘๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีน ผู้เขียนใช้คำว่า “เจ๊ก” เนื่องจากในสมัยก่อนจีนพุก พ่อค้าจีนในเมืองไทย ได้แต่งเรือสำเภาออกไปค้าขายที่ประเทศจีน เห็นรถลากหรือรถเจ๊กแพร่หลายในเมืองจีน เป็นที่นิยมของชาวจีน จึงได้ซื้อรถลากบรรทุกเรือสำเภานำเข้ามาเมืองไทยและได้น้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งคนที่เริ่มนำรถเจ๊กเข้ามาเป็นคนจีน ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีน จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงร้านคนญวนที่ภายนอกร้านปิดไฟมืด แต่ภายในร้านมีแสงลอดออกมาจากร้านมากกว่าร้านของเจ๊กอู๋ พ่อค้าชาวจีน ซึ่งทำให้จันดีเกิดความสงสัยจึงแอบไปส่องดู ผู้เขียนใช้คำว่า “เจ๊ก” แทน คนจีนนั่นเอง

๔.๔ นามนัยนามธรรม

นามนัยนามธรรม หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยตาหรือร่างกาย

ตัวอย่างที่ ๑

“เอ็งอยากเห็นสวรรค์เรอะ” “ครับ จะคุยกับพระอินทร์ท่านเสียหน่อย ถ้ายังไงจะได้ขอพรท่านบ้าง” ดิเรกหัวเราะก้าก “**สวรรค์**บนนี้ไม่มีโว้ย ถ้าเอ็งอยากเห็นสวรรค์ กลับไปโลกเราหาเวลาไปเที่ยวบ้านเจ๊หนอมก็แล้วกัน แล้วแกจะได้เห็นสวรรค์ชั้นโสพส” “อุ๊ย รับประทานนั่นมันนรกนี่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ครับ ไม่ใช่สวรรค์ รับประทานไม่ไปละครับ...” ดิเรกหัวเราะหึๆ “พูดถึงเรื่องโรคซุกซน ทำให้กันอดนึกถึงเจ้าชายอาหะเม็ด พระราชโอรสของท่านมหาราชารามซิงก์กฤษณาวดีไม่ได้เลย”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “สวรรค์” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน ซ่องโสเภณี เพราะ ซ่องโสเภณีเป็นสถานที่ที่ให้ความสุขกับผู้ชายที่มาใช้บริการ มีผู้หญิงคอยปรนนิบัติดูแล ผู้ชายส่วนใหญ่ที่มีความต้องการทางเพศจะคิดว่าซ่องโสเภณีนั้นเป็นสวรรค์ เป็นสถานที่ปลดปล่อยอารมณ์ รวมทั้งมีผู้หญิงสาวๆ มาคอยให้บริการจึงทำให้ผู้ชายมีความสุข รื่นรมย์ ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “สวรรค์” แทนคำว่า ซ่องโสเภณีนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“รัชต์ยืนพิงพนักลูกกรง มองดูความขรุขระของพื้นกระดาน เคร่า ขื่อ และฝาอันประกอบขึ้นเป็นโรงเรียน ด้วยสายตาที่แสดงความดูหมิ่นในที...ร่างอันประเปรียวเพรียวลมของเขาเรียกความสนใจจากผู้ปกครองเด็ก...แล้วเสียงซุบซิบก็เกิดขึ้นประปราย” “นี่หรือครูคนใหม่ของนันทาวิทยา ที่มาจากกรุงเทพฯ **เมืองสวรรค์** รูปหล่อเป็นพระเอกอย่างนี้ น่ากลัวครูสาวๆ แย่งกันฝันเสียแล้ว...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๔๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “เมืองสวรรค์” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน กรุงเทพมหานคร เพราะ สวรรค์เป็นดินแดนที่มีแต่ความสุข มีเหล่านางฟ้า เทวดา มีบริวารคอยปรนนิบัติรับใช้ให้ความสะดวกสบาย ซึ่งกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย เป็นที่ที่มีแต่ความสะดวกสบาย มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีแสงสี มีอาคาร ตึกสูงๆ มีผู้คนมากมาย การเดินทางมีรถไฟฟ้าอำนวยความสะดวกแก่ผู้คนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร อาหารการกินสามารถซื้อหาได้โดยง่าย กรุงเทพมหานครจึงถือว่าเป็นเมืองสวรรค์แห่งหนึ่ง ผู้เขียนจึงใช้ “เมืองสวรรค์” แทนคำว่า กรุงเทพมหานครนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๓

“ไอ้คนนี้ต้องมาจากในเมือง ข้าว่า” ฝืด ตำแย ผู้เปรื่องปราดบอกกับเพื่อนพ้อง “ประเดี๋ยวนี้คนในเมืองมัน**ใจปลาซิว**กันเหลือเกิน ผู้หญิงไม่รักมันก็ต้องกินยาตายกันมั่ง ยิงตัวตายมั่งหยั่งงี้แหละ”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๒๑๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ใจปลาซิว” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน คนที่ไม่มีความอดทน เพราะ ตามที่คนโบราณได้กล่าวไว้ว่าเมื่อจับปลาซิวได้จะนำมาวางไว้บนบกซึ่งปลาซิวจะตายเร็วกว่าปลาชนิดอื่นๆ คนโบราณจึงกล่าวว่าปลาซิวไม่มีความอดทน จากบริบทนี้ฝืด ตำแยกล่าวถึงคนในเมืองเป็นคนที่ไม่มีความอดทน เมื่อผู้หญิงไม่รักก็กินยาฆ่าตัวตาย ยิงตัวตาย ผู้เขียนจึงใช้ “ใจปลาซิว” แทนคำว่า คนที่ไม่มีความอดทนนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“ผมได้เห็นหนุ่มสาวชาวปักกิ่งหน้าตาสะสวยสมบูรณ์ด้วยเลือดฝาด เกี่ยวก้อยกันเดินไปตามสวนสาธารณะบ้าง…แต่ละคู่สนทนาพาทีกันเบาๆ…กิริยาที่แต่ละคนแสดงออก ต่อสายตาอื่นนั้นเล่า ก็ส่อถึงความมีอารยะ และวัฒนธรรมอันดีงามของคนตะวันออก…บัดนี้**ยักษ์ใหญ่ในเอเชีย**ได้ตื่นขึ้นจากการหลับอันยาวนาน และเป็นการตื่นขึ้นโดยฉับพลันทันด่วน…”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๓๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ยักษ์ใหญ่ในเอเชีย” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน ประเทศจีน เพราะ ยักษ์ใหญ่ในเอเชียเป็นประเทศที่รุ่งเรือง เจริญก้าวหน้าทั้งในด้านอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ ประชากร การปกครอง ซึ่งประเทศจีนถือเป็นประเทศที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย มีประชากรจำนวนมาก และเจริญเติบโตในด้านอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ จากบริบทนี้วัชระได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเทศจีนว่า เป็นประเทศที่กำลังจะเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว เป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ในเอเชีย ผู้เขียนจึงใช้ “ยักษ์ใหญ่ในเอเชีย” แทนคำว่า ประเทศจีนนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๔.๕ นามนัยวัตถุ สิ่งของ

นามนัยวัตถุ สิ่งของ หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนวัตถุสิ่งของเครื่องใช้

ตัวอย่างที่ ๑

“เจ้าจะต้องไม่บอกผู้ใดว่าเจ้าไม่เคยเข้าโรงเรียนไม่จำเป็นที่จะต้องพูดเท็จ ใครถามก็บอกแต่ว่าเจ้ามีความรู้พอตัว อ่านออกเขียนได้ คิดเลขได้...” “ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ฉันภูมิใจที่ฉันเรียนด้วยตนเอง มีแม่ของฉันเป็นครู” พ่อใหม่หัวเราะเบาๆ... “เจ้ายังไม่เข้าใจในเมืองไทยเขานับถือ**แผ่นกระดาษ**ยิ่งกว่าความรู้ที่แท้จริง”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๒๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “แผ่นกระดาษ” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน ปริญญาบัตร เพราะ ปริญญาบัตรเป็นกระดาษแผ่นหนึ่งที่ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอกจะได้รับ เป็นการแสดงถึงวุฒิการศึกษาที่บุคคลนั้นได้สำเร็จมา จากบริบทนี้ผู้เขียนต้องการจะกล่าวถึงปริญญาบัตรที่คนไทยได้รับ ซึ่งคนไทยต้องการได้ปริญญาบัตรซึ่งเป็นใบที่แสดงวุฒิการศึกษามากกว่าความรู้ที่จะได้รับจากการเรียน ผู้เขียนจึงใช้ “แผ่นกระดาษ” แทนคำว่า ปริญญาบัตรนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“นายเชิดตีหน้าตาย จุดบุหรี่สูบด้วยมืออันใหญ่โต ความจริงเขาควรจะจบเรื่องหมอกานต์เพียงเท่านี้ แต่ความหมั่นไส้ทำให้อดพูดต่อไปไม่ได้ว่า” “เห็นคนดีกว่าเป็นไม่ได้ซีน่า...หมอหายากนะเจ้านาย” “...เขาหันไปทางนายเชิดซึ่งนั่งทำหน้าเย็นเป็นทองไม่รู้ร้อน “บ่อนใหม่เป็นไง” “ดี” เขาพูดทั้งปากคาบบุหรี่ ราวกับดาวร้ายในภาพยนตร์ “แต่จะให้ดีต้องอย่างเศรษฐีคล้อย” “....หยั่งงั้นข้าว่ามันออกนอกหน้านอกตาไปว่ะ” นายอำเภอว่า “**บ้านเมือง**เขารู้เข้าก็จะตำหนิเอาได้”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๔๓๘)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “บ้านเมือง” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน ผู้เป็นใหญ่เป็นโตในบ้านเมือง เพราะ บ้านเมืองเป็นที่ที่บุคคลอาศัยอยู่ซึ่งขึ้นอยู่กับอำนาจการปกครองต่างๆ แบ่งเป็นเขตการปกครอง มีผู้เป็นใหญ่เป็นโต เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกรัฐมนตรี เป็นผู้ดูแลรักษาบ้านเมือง ปกปักรักษาบ้านเมือง คอยดูแลทุกข์สุขของประชาชนในบ้านเมือง ผู้เขียนจึงใช้ “บ้านเมือง” แทนคำว่า ผู้เป็นใหญ่เป็นโตในบ้านเมืองนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“ชนะ ศิวา ก้มหน้าก้มตาฟังนายรำพึงรำพัน... “หล่อนสวยแบบหยิ่งๆ นะไม่เหมือนเมียคุณศาวิกาสวยหวานๆ เปรี้ยวๆ...ได้ข่าวว่าหล่อนเถรตรงพอใช้...รวมทั้งพ่อของหล่อนด้วย” “นายทินกรเป็นคนแบบชัทอิน เขาไม่สูสีกับใครถ้าไม่จำเป็น” “นั่นซีนะ ต้องมีวงเล็บไว้เสมอว่าถ้าไม่จำเป็น แต่ถ้าจำเป็นก็ได้ใช่ไหม...คุณคิดว่าบ้านเมืองเราจะมีวีรบุรุษมาจุติง่ายๆ งั้นหรือ คนที่บริสุทธิ์สะอาดทำงานเต็มฝีไม้ลายมือโดยไม่เห็นแก่อามิส...” “ครับ ไม่มี” “แต่ผมก็ไม่อยากมี มีเพื่ออะไรกัน เพื่อจะหลุดจากบารมีทั้งหลายงั้นหรือ คนเราลงว่าไม่มี**เก้าอี้นั่ง** ไม่มีบริวารเสียอย่างอะไรจะเกิดขึ้น” เขาส่ายหน้า”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๒๗๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “เก้าอี้นั่ง” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน ตำแหน่งหน้าที่การงาน เพราะ ตำแหน่งหน้าที่การงานแต่ละตำแหน่งจะมีโต๊ะและเก้าอี้ประจำตำแหน่ง เช่น ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจะมีโต๊ะและเก้าอี้ประจำตำแหน่งอยู่ที่ทำเนียบรัฐบาล เป็นต้น จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงนายผู้เห็นแก่ตำแหน่งหน้าที่การงาน บารมี บริวารทั้งหลาย เขากล่าวกับชนะ ศิวาว่าเขาไม่ต้องการหลุดจากบารมี ตำแหน่งที่การงานเพียงเพราะเป็นคนตรง ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้างใดๆ อย่างนายทินกร ผู้เขียนจึงใช้ “เก้าอี้นั่ง” แทนคำว่า ตำแหน่งหน้าที่การงานนั่นเอง

๔.๖ นามนัยพาหนะ

นามนัยพาหนะ หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนพาหนะที่ใช้ในการเดินทางทางน้ำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“เสด็จประทับอยู่ ณ ที่ที่เคยประทับเป็นประจำบนระเบียงตำหนัก วันนั้นมีข้าหลวงเฝ้าอยู่เพียงคนเดียว มีคนขึ้นเฝ้าน้อยจริงอย่างที่คุณสายคาดไว้ พอทอดพระเนตรเห็นพลอย ก็รับสั่งขึ้นทันทีว่า ข้านึกแล้วว่าจะต้องเป็นนางพลอย.... “คุณป้าให้ทูลว่าวันนี้ติดธุระทางบ้าน ค่ำวันนี้จะขึ้นมาเฝ้ามังคะ”.... “ก็ยังงั้นซี” เสด็จรับสั่ง “ญาติโยมของเขามันมาก เดี๋ยวคนโน้นจะเอานี่ คนนี้จะเอานั่น นางสายทำท่าเป็นคุณในวัง เที่ยวเป็น**หัวเรือใหญ่**ไปทั่วตามเรื่องของมัน ข้าไม่อยากเอาใจใส่”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๐๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “หัวเรือใหญ่” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน บุคคลที่เป็นหัวหน้าหรือผู้จัดการธุระทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะ หัวเรือใหญ่มีหน้าที่นำพาตัวเรือและท้ายเรือไปสู่จุดมุ่งหมาย หากขาดหัวเรือใหญ่ เรือลำนั้นอาจจะไม่ถึงจุดมุ่งหมายได้ ดังนั้น หัวเรือใหญ่จึงมีความสำคัญต่อเรือเป็นอย่างมาก จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงคุณสายผู้ที่เป็นธุระจัดการทุกสิ่งทุกอย่างภายในวัง เป็นหัวหน้างานดูแลงานและผู้คนภายในวังทำให้คุณสายไม่ได้ขึ้นไปเฝ้าเสด็จ เสด็จจึงกล่าวกับพลอย เพราะ คุณสายมีญาติโยมมากมาย เป็นหัวเรือใหญ่หรือผู้จัดการธุระต่างๆ จึงทำให้คุณสายติดธุระไม่สามารถขึ้นมาเฝ้าเสด็จได้ ผู้เขียนจึงใช้ “หัวเรือใหญ่” แทนคำว่า บุคคลที่เป็นหัวหน้าหรือจัดการธุระทุกสิ่งทุกอย่างนั่นเอง

๔.๗ นามนัยพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ

นามนัยพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนพืช สิ่งแวดล้อมรอบๆ กาย รวมทั้งสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ เช่น หมอก

ตัวอย่างที่ ๑

“เขาแทบจะข่มใจไว้ไม่อยู่ เมื่อเห็นกิริยาของหล่อน ผู้เป็นยิ่งกว่าดวงใจ ผู้ซึ่งเขาทะนุถนอมเทิดทูนมาตั้งแต่วัยรุ่น ไม่เคยคิดที่จะป้ายมลทินให้แก่ชีวิตอันขาวสะอาดของหล่อน มาบัดนี้กลับมีมนุษย์แปลกหน้าคนหนึ่ง ยื่นมือเข้ามาแตะต้องเตรียมจะฉกลักเอาดวงมณีอันสูงค่านั้นไป...นี่เองที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทำให้โก่ทุนมีอาการอันวิปริตไปชั่วครู่ ถึงแก่นึกพลุ่งพล่านอยู่ในใจว่า สันดาน**ไม้เลื้อย** ใกล้สิ่งใดก็พัวพันสิ่งนั้นเรื่อยไป...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๑๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ไม้เลื้อย” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน บุคคลเจ้าชู้ มีจิตใจไม่หนักแน่นเข้าใกล้สิ่งใดก็จะนำตัวเข้าไปพัวพันกับสิ่งนั้น เพราะ ไม้เลื้อยเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่ง เมื่อเจริญเติบโตลำต้นจะเลื้อยไปผูกอยู่ตามต้นไม้อื่นๆ ที่มีลำต้นแข็งแรง หรือเลื้อยขึ้นไปตามรั้วบ้าน ท่อนไม้ ซึ่งบุคคลเจ้าชู้ มีจิตใจไม่หนักแน่น เมื่อเห็นสิ่งที่ดีกว่าหรือสิ่งที่สวยงามก็จะเข้าไปผูกพันอยู่กับเหตุการณ์หรือบุคคลนั้นๆ จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงรัชต์ วัฒนาชายที่มีลักษณะนิสัยเจ้าชู้ พยายามใช้คำพูดหวานๆ หลอกล่อนันทาวดีให้หลงรักตน นันทาวดีหญิงที่มีจิตใจดี ก็ย่อมเกิดความรู้สึกหวั่นไหว และหลงเชื่อในคำพูดจนเกิดเป็นความรักขึ้น ทำให้โก่ทุนชายผู้จงรักภักดีต่อนันทาวดีมาเป็นเวลานานเกิดความรู้สึกโกรธรัชต์ วัฒนาและกล่าวหาว่ารัชต์เป็นคนที่มีสันดานไม้เลื้อยหรือเจ้าชู้ เข้าใกล้นันทาวดีก็หลอกล่อนันทาวดีให้หลงรักตนเอง ผู้เขียนจึงใช้ “ไม้เลื้อย” แทนคำว่า บุคคลเจ้าชู้ มีจิตใจไม่หนักแน่นนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“เมื่อลูกยอมแพ้หมุยเอ็งเสียคราวหนึ่งแล้ว ต่อไปก็คงจะต้องยอมเธออีกเมื่อเธอเกิดต้องการของหรูๆ ราคาแพง...เมื่อหมุยเอ็งเอ่ยเรื่องเงินขึ้นมา ลูกก็เสียใจ ลูกเคยเห็นแต่ภาพผัวเมียถ้อยทีถ้อยอาศัยกันอย่างพ่อกับแม่ ลูกนั่งนึกภาพออก พ่อแม่ลูกคุยกันหน้าเตาผิง เรามีความสุขมาก แต่ที่นี่ครอบครัวของลูกไม่เคยมีความสุขอย่างนั้นเลย มีบางสิ่งเหมือน**หมอก**ขวางกั้นอยู่ เมื่อก่อน**หมอก**นั้นบางแต่เดี๋ยวนี้มันหนาขึ้นทันทีๆ...”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “หมอก” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน อุปสรรค เพราะ หมอกจะมีลักษณะเป็นเหมือนควันสีเทา เมื่อหมอกลงจะทำให้เกิดอุปสรรคมองไม่เห็นทาง เกิดเป็นปัญหาสำหรับผู้ขับขี่ยานพาหนะ ซึ่งอุปสรรคก็คือ ปัญหาต่างๆ เมื่อเกิดปัญหาและไม่สามารถแก้ไขได้ ก็จะทำให้ชีวิตไม่มีความสุข เกิดทุกข์ จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงครอบครัวของตัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วงอู๋ที่ไม่มีความสุข เพราะ เกิดปัญหาขึ้นภายในครอบครัว ระหว่างหมุยเอ็งกับตันส่วงอู๋ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเงิน ตันส่วงอู๋จึงนึกถึงภาพสามีภรรยาที่พูดจาตกลงกันด้วยดี พ่อแม่ลูกนั่งคุยกันอย่างมีความสุข แต่ครอบครัวของตันส่วงอู๋เสมือนมีหมอกหรืออุปสรรคทำให้ครอบครัวไม่มีความสุข ไม่สามารถพูดจากันดีๆ ได้ ผู้เขียนจึงใช้ “หมอก” แทนคำว่า อุปสรรคนั่นเอง

๔.๘ นามนัยสถานที่

นามนัยสถานที่ หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนสถานที่

ตัวอย่างที่ ๑

“ลูกหวังว่าลูกคงจะนอนหลับได้อย่างสนิทในคืนแรกของลูก ณ ต่างแผ่นดิน **ดินแดนของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา**กราบมาแทบเท้าแม่ที่รัก”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๕๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ดินแดนของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน ประเทศไทย เพราะ ประเทศไทยมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายหลักเป็นแม่น้ำสำคัญที่เลี้ยงชีพคนไทยมาตั้งแต่ในอดีต คนไทยประกอบอาชีพประมง ทำนา ทำสวนก็อาศัยน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา ดังนั้นแม่น้ำเจ้าพระยาจึงเป็นแม่น้ำที่ช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตของคนไทยมาจนถึงปัจจุบัน จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงตันส่วงอู๋ ในขณะที่เขียนจดหมายถึงแม่และแสดงความคิดเห็นว่าตนเองคงจะนอนหลับได้สนิทในดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาหรือประเทศไทย ผู้เขียนจึงใช้ “ดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา” แทนคำว่า ประเทศไทยนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“ฑัณฑิกานึกถึงการประสานงานของบุคคลเหล่านี้ซึ่งหลักวิชาก็ต้องยอมแพ้ ระยะหลังๆ มารดาหล่อนเองก็สนิทสนมกับไอยรา แต่ สำหรับฑัณฑิกา หล่อนคิดว่า ผู้ชายเช่นนี้เหมาะสำหรับโอภาปราศรัยเพียงผิวเผินเท่านั้น หากว่าคนผู้นั้น ไม่หวังจะได้ผลประโยชน์จาก**ธุรกิจแบบใต้ดิน**”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๘๔๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ธุรกิจใต้ดิน” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน ธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เพราะ ใต้ดิน คือ พื้นที่ที่อยู่ข้างใต้พื้นดินลงไป อาจจะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์หลายๆ จำพวกหรือเป็นที่หลบซ่อนกำบังจากภัยอันตรายต่างๆ เช่น มดอาจจะทำรังอยู่ใต้พื้นดิน เป็นต้น ซึ่งธุรกิจใต้ดินเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ไม่สามารถเปิดเผยได้ จึงต้องดำเนินธุรกิจกันอย่างปิดบัง หลบซ่อน จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงไอยราซึ่งฑัณฑิกาเห็นว่าชายผู้นี้คบได้แต่เพียงผิวเผินเท่านั้น ซึ่งหากว่าคนผู้นั้นไม่คิดหวังถึงผลประโยชน์จากการทำธุรกิจที่ผิดกฎหมายของไอยรา ผู้เขียนจึงใช้ “ธุรกิจใต้ดิน” แทนคำว่า ธุรกิจที่ผิดกฎหมายนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“ก่อนหน้าข้าพเจ้าเดินทางมา**แผ่นดินใหญ่** เพื่อนนักศึกษาและนักเขียนหลายคนที่ได้รับการจับกุมเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๕ ได้รับนิรโทษกรรมโดยทั่วหน้าจากรัฐบาลจอมพล ป.ซึ่งอ้างเอาวาระ กึ่งพุทธกาล มาทำบุญสุนทานครั้งใหญ่ด้วยการปลดปล่อยนักโทษการเมืองทุกคน แม้จะเป็นการตบหัวแล้วลูบหลัง ก็ไม่ทำให้ความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่ที่ชิงชังระบบเผด็จการ จะเกิดศรัทธาต่อจอมพล ป. และสมัครพรรคพวกของเขา”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๔๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “แผ่นดินใหญ่” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน สาธารณรัฐประชาชนจีน เพราะ ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีพื้นที่มากที่สุดในเอเชีย มีจำนวนประชากรเป็นจำนวนมาก จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงเหตุการณ์ก่อนหน้าที่วัชระจะเดินทางมายังแผ่นดินใหญ่หรือประเทศจีน นักศึกษาและนักเขียนได้รับนิรโทษกรรมจากรัฐบาลจอมพล ป. แต่ก็ไม่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เกิดความศรัทธาในรัฐบาลจอมพล ป. มากขึ้นกว่าเดิม ผู้เขียนจึงใช้ “แผ่นดินใหญ่” แทนคำว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๔.๕ นามนัยปัจจัย ๔

นามนัยปัจจัย ๔ หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนปัจจัย ๔ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่พักอาศัย ในที่นี้กล่าวถึงอาหารและเครื่องนุ่งห่ม

ตัวอย่างที่ ๑

“เมื่อวันพระแปดค่ำ” แล้วใครที่คันปากเหมือนมีตัวปุ้งไต่ยิบอยู่ก็จะเริ่มพูด “ทำสาคูไส้หมูตั้งถาดเบ้อเริ่มให้นังโสภีเอาไปถวายท่านพระครูใบฎีกา ข้าว่ามันพี่กลโว้ย” “บาปปากน่ะ เดี๋ยวนรกก็จะกินหัวมึงหรอก” อีกคนทัดทาน…. “เฮ่ย ไอ้ทิด หุบเสียมั่งเถอะ ปากจังไรของมึง” ผู้เฒ่าผู้แก่ไม่อยากจะฟัง “เรื่องมันนมนานกาเลมาแล้ว คนมันริยำ! มึงอย่าเอา**ผ้าเหลือง**มาเกี่ยวให้สีหมอง”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๙๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ผ้าเหลือง” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน พระภิกษุสงฆ์ เพราะ พระภิกษุสงฆ์จะห่มจีวรสีเหลือง เป็นผ้าห่มคลุมกายของพระภิกษุ ซึ่งเป็นหนึ่งในเครื่องอัฐบริขาร ๘ อย่าง จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงชาวบ้านไร่จับกลุ่มเล่าเรื่องนางโสภีที่นำขนมไปถวายท่านพระครูฎีกา แต่กิริยาของนางโสภีและพระครูฎีกานั้นผิดปกติ ผู้เฒ่าผู้แก่จึงกล่าวว่าไม่สมควรนำผ้าเหลืองหรือพระภิกษุสงฆ์มาเกี่ยวข้องให้มัวหมอง ผู้เขียนจึงใช้ “ผ้าเหลือง” แทนคำว่า พระภิกษุสงฆ์นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“เมื่อสมานเปิดประตูหน้าต่าง พาไอยราดูจนถ้วนทั่วคำตอบที่ได้รับไม่มีอะไรมากนอกจาก “ขอบคุณจริง นี่คุณจัดหรือแม่บ้านจัด” “แม่บ้านผมช่วยด้วย ลำพังผมไม่เป็นสับปะรดอะไรหรอก ถ้าเจอะเมียผม คุณบอกว่าคุณมาพักก็แล้วกัน ผมขี้เกียจกระซิบให้เขาฟัง ผู้หญิงอดพูดมากไม่ได้ ยิ่งเป็นเรื่องอีหนูละก็ แต่พวกผู้ชายเราน่ะเห็นเป็นของธรรมดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หลักผู้ใหญ่ขนาดนี้มีทั้งเงินจะให้กิน**น้ำพริกถ้วยเก่า**แกงจืดชามเก่าอยู่ได้ไงทุกๆ วัน จริงไหม”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๙๒๗)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “น้ำพริกถ้วยเก่า” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน ภรรยาเก่า เพราะ ในสมัยก่อนน้ำพริกเป็นอาหารประจำวันของคนไทย และมักมีในเกือบทุกมื้อ คนไทยจะชอบกินน้ำพริกจำเจเกือบทุกวัน ซึ่งภรรยาคนเก่าเป็นคนที่ใช้ชีวิตอยู่กับสามีมาตั้งแต่แต่งงานกัน ใช้ชีวิตซ้ำซากจำเจ ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน นานไปอาจจะเกิดความเบื่อหน่ายจนต้องมีภรรยาคนใหม่ จากบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงเหตุการณ์ ที่ไอยราเดินทางไปพักอยู่กับสมาน แต่สมานไม่ต้องการให้ภรรยาของตนทราบถึงเหตุการณ์ที่จะหลอกวิธูไปส่งให้นาย เพราะ ภรรยาของตนคงจะอดพูดมากไม่ได้ ยิ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิงคนใหม่ ซึ่งนายสมานเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ที่ผู้ชายจะเบื่อภรรยาเก่าของตนและหันไปหาผู้หญิงคนใหม่ ผู้เขียนจึงใช้ “น้ำพริกถ้วยเก่า” แทนคำว่า ภรรยาเก่านั่นเอง

๔.๑๐ นามนัยเวลา

นามนัยเวลา หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนระยะเวลา ยุคสมัยปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ ๑

“แม้ว่าลูกจะเคยนึกเบื่อหมุยเอ็ง เถียงกันบ่อยๆ แต่ก็อดระลึกถึงไม่ได้ว่า ดูเอาเถอะ ห้องนั้นเธอเคยนอน จักรเย็บผ้าคันเก่าหมุยเอ็งเคยเย็บเสื้อให้ลูกใส่ เก้าอี้นวมตัวนั้นหมุยเอ็งชอบนั่งดูละครโทรทัศน์...ทุกคนจากลูกไปหมด ไปอยู่กับชีวิตใหม่ที่ลูกไม่เคยรู้จัก โลกของคนตายและโลกของคนใน**ยุคจรวด**”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๓๕๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “ยุคจรวด” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเต็มไปด้วยเทคโนโลยี เพราะ จรวดเป็นยานอวกาศที่ใช้แรงผลักดันจากเชื้อเพลิงทำให้สามารถพุ่งขึ้นไปสู่อวกาศได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งในสมัยก่อนยังไม่มีผู้คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นทำให้โลกในยุคปัจจุบันก้าวไปอย่างรวดเร็ว มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีการสื่อสาร เทคโนโลยีชีวภาพ เป็นต้น จากบริบทนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้เขียนกล่าวถึงตันส่วงอู๋ที่คิดถึงวันเก่าๆ ที่เคยอยู่กับหมุยเอ็ง แต่ปัจจุบันนี้หมุยเอ็งตายไปแล้วไปอยู่ในโลกของคนตาย ส่วนลูกๆ ก็มีชีวิตอยู่ในโลกสมัยใหม่ โลกในยุคปัจจุบัน โลกที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เขียนจึงใช้ “ยุคจรวด” แทนคำว่า โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเต็มไปด้วยเทคโนโลยี นั่นเอง

๔.๑๑ นามนัยโรค

นามนัยโรค หมายถึง การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนโรคติดต่อ

ตัวอย่างที่ ๑

“เอ็งอยากเห็นสวรรค์เรอะ” “ครับ จะคุยกับพระอินทร์ท่านเสียหน่อย ถ้ายังไงจะได้ขอพรท่านบ้าง” ดิเรกหัวเราะก้าก “สวรรค์บนนี้ไม่มีโว้ย ถ้าเอ็งอยากเห็นสวรรค์ กลับไปโลกเราหาเวลาไปเที่ยวบ้านเจ๊หนอมก็แล้วกัน แล้วแกจะได้เห็นสวรรค์ชั้นโสพส” “อุ๊ย รับประทานนั่นมันนรกนี่ครับ ไม่ใช่สวรรค์ รับประทานไม่ไปละครับ...” ดิเรกหัวเราะหึๆ “พูดถึงเรื่อง**โรคซุกซน** ทำให้กันอดนึกถึงเจ้าชายอาหะเม็ด พระราชโอรสของท่านมหาราชารามซิงก์กฤษณาวดีไม่ได้เลย”

(พล นิกร กิมหงวน, ป. อินทรปาลิต: ๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์นามนัย คำว่า “โรคซุกซน” เป็นคำที่แสดงความหมายแทน โรคที่ติดต่อทางการมีเพศสัมพันธ์ เช่น หนองใน เพราะ การที่ผู้ชายไปเที่ยวสำส่อนกับผู้หญิงขายบริการที่ซ่องโสเภณี อาจทำให้ติดโรคจากการมีเพศสัมพันธ์ได้ หากผู้ชายไม่ไปเที่ยวซุกซนกับหญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาของตน อาจจะลดความเสี่ยงในเรื่องโรคติดต่อจากการมีเพศสัมพันธ์ได้ ผู้เขียนจึงใช้ “โรคซุกซน” แทนคำว่า โรคที่ติดต่อทางการมีเพศสัมพันธ์ จากการไปเที่ยวสำส่อนนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๕. อติพจน์ (Hyperbole)

อติพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือความคิดของผู้กล่าวที่ต้องการย้ำความหมายให้ฟังหนักแน่นจริงจัง ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์อติพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๕.๑ อติพจน์กล่าวเกินจริงในเชิงบวก

อติพจน์กล่าวเกินจริงในเชิงบวก หมายถึง การกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกในแง่บวก มีความหมายในทางที่ดี โดยต้องการย้ำความหมายให้ฟังหนักแน่นจริงจัง

ตัวอย่างที่ ๑

“พ่อใหญ่! คุณนายชื่นเรียกอย่างใกล้เสียงหลง” “นั่นอะไรยืนตะลึงอยู่ได้ คุณหญิงท่านมาไม่เห็นหรือ ไม่ยักลงมารับ” “พ่อใหญ่ยิ้มในหน้า แล้วค่อยๆ เดินมายืนสำรวมอยู่บนบันไดขั้นที่ ๒…” เสียงคุณหญิงถามขึ้นว่า “พ่อนี่หรือที่กลับจากเมืองนอก” “ไม่ใช่เจ้าค่ะ คนนั้นเขาไม่ทราบว่าคุณหญิงจะมา เขาไปธุระเสียแล้ว…” “…ดิฉันว่าจะพาพ่อชัดไปกราบเท้า…ไปรับพี่ชายที่สง อ้อ ไม่ใช่ที่หัวหิน เพิ่งกลับมาเมื่อวานนี้เอง มีของมาฝากแม่เสียด้วย…” “น่ารักนะคะ ไปไหนนิดก็นึกถึงแม่…” **คุณนายชื่นยิ้มตรงกับคำว่าแก้มแทบแตก**…”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๔๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ที่คุณนายชื่นชี้แจงว่านายชัดนั้นเพิ่งกลับมาจากหัวหิน มีของฝากติดไม้ติดมือกลับมาฝากคุณนายชื่นด้วย ทำให้คุณหญิงราญรอนนั้นประทับใจและชมนายชัด คุณนายชื่นรู้สึกภาคภูมิใจในคำชมนั้น ผู้เขียนจึงกล่าวว่าคุณนายชื่นนั้นยิ้มแก้มแทบแตก ซึ่งในความเป็นจริงการยิ้มของคนเราไม่สามารถทำให้แก้มแตกได้ ดังนั้นข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“ประไพหัวเราะคิก คลานเข้ามานั่งข้างเจ้าคุณปัจจนึกฯ เอื้อมมือลูบคลำหน้าแข้งท่านเจ้าคุณ แล้วกระตุกขนหน้าแข้งดังหนับ ติดมือขึ้นมาราว ๕-๖ เส้น “แหม คุณพ่อนี่ขนหน้าแข้งง้าม งาม ยังงี้**มดหลงเข้าไปเกาะหน้าแข้งคุณพ่อ กว่าจะออกมาได้น่ากลัวตั้งเดือน**” ท่านเจ้าคุณขมวดคิ้วย่น”

(พล นิกร กิมหงวน, ป. อินทรปาลิต: ๓๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ประไพเอื้อมมือลูบหน้าแข้งท่านเจ้าคุณปัจจนึก ซึ่งเป็นคุณพ่อของตนและกล่าวชมว่าขนหน้าแข้งของเจ้าคุณปัจจนึกงดงาม ผู้เขียนจึงกล่าวว่ามดหลงเข้าไปเกาะขนหน้าแข้งงามๆ กว่ามดจะออกมาต้องใช้เวลาถึงหนึ่งเดือน ซึ่งในความเป็นจริงมดเป็นสัตว์ตัวเล็ก เมื่อคลานขึ้นมาบนขาของคน คนย่อมจะรู้สึกรำคาญและปัดมันออก ไม่สามารถเข้าไปเกาะที่ขนหน้าแข้งและใช้เวลาอยู่เป็นเวลาร่วมเดือนได้ ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๓

“รัชต์ วัฒนา พาร่างอันสูงโปร่งของเขาตรงเข้ามาหาดังหนึ่งจะโผเข้าโอบกอดหล่อนไว้ด้วยแขนทั้งสอง ถ้านันทาวดีจะไม่รีบถอยจากที่กำลังยืนอยู่ และตื่นขึ้นจากอาการประหม่าที่เกิดขึ้นเพราะอารมณ์ชนิดหนึ่งเสียก่อน.....” “นั่งลง **แล้วผมจะถอดหัวใจออกวางให้คุณอ่านเหมือนอ่านหนังสือทีเดียว**”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๙๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ที่รัชต์ วัฒนาจู่โจมเหมือนจะเข้ามากอดนันทาวดี ทำให้นันทาวดีตกใจและตื่นขึ้นจากการประหม่าเขินอาย รัชต์ วัฒนากล่าวคำหวานเพื่อให้หญิงสาวหลงรักตน พึงพอใจในตนเอง ผู้เขียนจึงให้รัชต์ วัฒนากล่าวว่าผมจะถอดหัวใจออกวางให้คุณอ่านเหมือนอ่านหนังสือ ซึ่งในความเป็นจริงหัวใจเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดในร่างกายไม่สามารถถอดออกมาจากร่างกายได้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่เมื่อตายไปแล้วสามารถผ่าศพและนำหัวใจออกมาชันสูตรดูได้ ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๔

“เสด็จนิ่งทอดพระเนตรมายังพลอยอย่างทรงพระเมตตาอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็รับสั่งว่า “เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน นางพลอยเอารถของข้าไปถีบได้ ข้าเองถีบไปถีบมาเห่อตามเขาไปหน่อยหนึ่งเดี๋ยวนี้ชักเบื่อแล้ว พลอยรับช่วงเอาไปก็แล้วกันข้ายกให้” พลอยลงกราบเสด็จอีกทีหนึ่ง **ใจเต้นแทบจะกระโดดออกมาข้างนอก**ด้วยความดีใจ เพราะเสด็จทรงพระเมตตาอย่างไม่ได้นึกฝัน”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๖๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ที่พลอยเห็นช้อยขี่จักรยานจึงอยากได้จักรยานไว้ขี่ เสด็จทราบถึงความในใจของพลอยจึงยกจักรยานของเสด็จให้แก่พลอยทำให้พลอยเกิดความดีใจ ผู้เขียนจึงกล่าวว่าวิพลอยลงกราบเสด็จอีกทีหนึ่งใจเต้นแทบจะกระโดดออกมาข้างนอก ซึ่งในความเป็นจริงหัวใจเป็นอวัยวะสำคัญที่สุดในร่างกายของคนเรา เมื่อมีความรู้สึกดีใจ หรือยินดีในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หัวใจจะเต้นแรงแต่ไม่สามารถกระโดดออกมาข้างนอกได้ เพราะ หัวใจเป็นเพียงอวัยวะ ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๕

“แล้วเอ็งจะให้ข้าทำหยั่งไร” สอนมองหน้าแจ้ง “...เอ็งจะเตะถีบข้า ไอ้งัวเปรตนั่นมันก็ไม่ฟื้นขึ้นมาได้ ข้าทำแห้งทำเค็มก็หมายจะแบ่งปันกันกินมั่งทำบุญมั่ง...ใจคอพวกเอ็งจะให้ข้าฝังดินหยั่งงั้นรึ กลิ่นมันออกหอม**ยั่วน้ำลายจนกรามข้าแทบร้าว** น้ำจิ้มนั้นรึก็ถึงพริกถึงมะนาว”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๑๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงสอนไปจับวัวมาฆ่า แต่แจ้งกลับไม่เห็นด้วย สอนจึงตัดพ้อว่าจะให้ทำอย่างไรกับวัวที่เขาฆ่าตายไปแล้ว ทำอย่างไรวัวก็ไม่สามารถฟื้นขึ้นมาได้อีก ซึ่งจะให้นำวัวไปฝังดินก็ไม่สามารถทำได้ เพราะ เขานำไปทำเป็นอาหารจนกลิ่นนั้นหอมยั่วยวนใจ ผู้เขียนจึงกล่าวว่ากลิ่นมันออกหอมยั่วน้ำลายจนกรามข้าแทบร้าว ซึ่งในความเป็นจริงกรามเป็นอวัยวะหนึ่งบนใบหน้า หากไม่เกิดอุบัติเหตุหรือถูกกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง กรามไม่สามารถร้าวหรือแตกหักได้ เพียงได้กลิ่นหอมของอาหาร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และยั่วน้ำลายให้คนเราอยากกินได้แต่กลิ่นหอมนั้นก็ไม่สามารถทำให้กรามบนใบหน้าร้าวได้ ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๖

“ฑัณฑิไม่อยากไปอยู่ต่างจังหวัดมั่งหรือ หรือว่าไม่ชอบเป็นภรรยาข้าราชการบ้านนอก”... “ฉันชอบต่างจังหวัดมากกว่ากรุงเทพฯ อยู่แล้ว เพราะฉะนั้นการออกต่างจังหวัด ไม่ใช่เรื่องยากสำหรับฉันเลย” “ถ้างั้นคุณก็น่าจะตัดสินใจได้” “การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ เป็นการตัดสินชีวิตนะคะ มุนี”... “นี่ถ้ามีคาถา ผมจะ**เสกให้รถคันนี้ปลิวข้ามจังหวัดไปตกที่สงขลาเลยเชียว**” หล่อนห่อปากทำตาโต “ลองดูซีคะ”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๘๐๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงมุนีรักฑัณฑิกาจึงพยายามหว่านล้อมให้ฑัณฑิกาไปอยู่ต่างจังหวัด เพราะจะได้อยู่ใกล้ชิดกับมุนีมากยิ่งขึ้น แต่ฑัณฑิกาไม่สามารถไปได้ เนื่องจากหน้าที่การงานและครอบครัวของตน สงขลาเป็นจังหวัดที่ไกลเกินกว่าที่ฑัณฑิกาจะทิ้งครอบครัวไปอยู่ที่นั่น มุนีจึงกล่าวแก่ฑัณฑิกาในเชิงหยอกล้อว่าถ้าตนเองมีคาถาจะเสกให้รถยนต์ที่ตนขับและมีฑัณฑิกานั่งไปด้วยปลิวข้ามจังหวัดไปตกที่สงขลา ซึ่งในความเป็นจริงคนเราไม่สามารถเสกรถให้ปลิวได้ เพราะ คนเราไม่ได้มีอิทธิฤทธิ์ดังเช่นพ่อมดแม่มดที่จะสามารถเสกสิ่งใดให้หายจากที่หนึ่งไปอยู่อีกที่หนึ่งได้ ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๗

“ดิฉันเห็นด้วยกับลูก ลูกดิฉันทำถูกแล้ว พวกเขาปกป้องแผ่นดินของเขาเพื่อเอกราชอธิปไตยของประชาชาติจีน ลูกของดิฉันและเพื่อนๆ ไม่มีทางเลือกอย่างอื่น พวกเขาต้องทำลงไปยังงั้น พวกเขาทำถูก ประชาชนทำถูกเสมอ แม่หยุดพูดเพียงนั้น เพราะแม่พูดไปสะอื้นไป น้ำตาแม่ไหลรินลงมาอีกทันทีที่แม่พูดจบ **เสียงปรบมือจากผู้ฟังในศาลก็ดังกึกก้องปานศาลจะถล่มทลาย**”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๒๔)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่แม่ของไห่เยี่ยนให้การต่อศาล ในกรณีที่ไห่เยี่ยนเป็นแกนนำนักศึกษาชุมนุมประท้วงอเมริกา เมื่อแม่ของไห่เยี่ยนพูดจบ เสียงปรบมือจากผู้คนในศาลดังกึกก้อง เพราะ ประทับใจในคำพูดให้การของแม่ไห่เยี่ยน ผู้เขียนจึงกล่าวว่าเสียงปรบมือจากผู้ฟังในศาลก็ดังกึกก้องปานศาลจะถล่มทลาย ซึ่งในความเป็นจริงเสียงปรบมือของคนเรา ถึงจะเสียงดังมากก็ไม่สามารถทำให้ศาลซึ่งสร้างขึ้นจากอิฐและปูน มีเสาที่แข็งแรงรองรับถล่มลงมาได้ ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๘

“ความมืดมิดครอบคลุมไปทั่วทั้งซ้ายขวา แต่ประกายน้ำยังพอเห็นอยู่ยิบๆ เสียงน้ำไหลจากต้นทางน้ำบางแห่งยังได้ยินอยู่ซู่ๆ พอพ่อบอกให้คูนจุดไต้ขึ้นหนึ่งเล่ม **ฝนใหญ่ก็ตกลงมาปานว่าฟ้าจะแตก** ไต้ที่จุดดับวูบลงพร้อมกับมีเสียงทิดจุ่นตะโกนมาว่า “สนุกแท้ๆ บักคูนเอ๋ย”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๒๑๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ครอบครัวของคูนเดินทางไปยังหมู่บ้านดินดำน้ำชุ่ม ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยข้าวปลาอาหาร น้ำสำหรับดื่มกิน ซึ่งในขณะที่ครอบครัวของคูนหยุดพักการเดินทางในเวลากลางคืน ฝนตกลงมาอย่างแรง ผู้เขียนจึงกล่าวว่าฝนใหญ่ก็ตกลงมาปานว่าฟ้าจะแตก ซึ่งในความเป็นจริงฝนเกิดจากอนุภาคของไอน้ำขนาดต่างๆ ในก้อนเมฆ เมื่อมีขนาดใหญ่ขึ้นจนไม่สามารถลอยตัวอยู่ในก้อนเมฆได้ก็จะตกลงมาเป็นฝน ฝนเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ แม้ว่าจะตกลงแรงเพียงใดก็ไม่สามารถทำให้ท้องฟ้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชั้นบรรยากาศแตกลงมาได้ ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

๕.๒ อติพจน์กล่าวเกินจริงในเชิงลบ

อติพจน์กล่าวเกินจริงในเชิงลบ หมายถึง การกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกในแง่ลบ มีความหมายในทางที่ไม่ดี โดยต้องการย้ำความหมายให้ฟังหนักแน่นจริงจัง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“อาร์โนลได้มาขอฉันแต่งงานกับเขาสามครั้งแล้ว แต่ฉันปฏิเสธทุกคราวไป หล่อนพูดอย่างแค้น เธอทราบดีแล้วไม่ใช่หรือว่าทำไมฉันจึงปฏิเสธ ข้าพเจ้าเดินไปหาหล่อน จับมือหล่อนขึ้นจูบแล้วบีบไว้แน่น ฉันไม่สามารถจะพูดให้เธอเข้าใจเรื่องของฉันได้มาเรีย....ฉันเข้าใจ บ๊อบบี้ หล่อนพูด ต่อมา มาเรียยังคงรับหน้าที่จูงข้าพเจ้าเที่ยว แต่จะมีใครบ้างไหมหนอในโลกที่สามารถจะทราบได้ว่า ระหว่างที่เราเดินเคียงคู่กันไป **หัวใจของเราทั้งสองมีโลหิตไหลหยดอยู่ไม่ขาดสาย** อา ความพินาศแห่งชีวิต! ละครโรงใหญ่!”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๒๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงความรักของบ๊อบบี้และมาเรีย ทั้งสองมีความรักให้แก่กัน แม้กระทั่งอาโนลด์ขอมาเรียแต่งงาน มาเรียไม่ตอบรับรัก เพราะหัวใจของมาเรียอยู่ที่บ๊อบบี้แต่ด้วยเหตุผลของการที่บ๊อบบี้และมาเรียเชื้อชาติต่างกัน การทำงานที่มีความแตกต่างกัน ทำให้คนทั้งสองไม่สามารถมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ ผู้เขียนจึงกล่าวว่าหัวใจของบ๊อบบี้และมาเรียนั้นมีโลหิตไหลอยู่ไม่ขาดสาย ซึ่งในความเป็นจริงนั้นหัวใจของคนเรามีโลหิตไหลอยู่ตลอดเวลาไม่ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นอาจทำให้คนเรานั้นเสียชีวิตได้ ดังนั้นข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๒

“วิชัยกำลังนึกอยู่ในใจว่า ถ้าแม้น้องชายของตนไม่เข้าประตูบ้านมาบัดเดี๋ยวนี้ **เขาจะต้องมีอาการสำลักน้ำลายตายเป็นแน่แท้** ก็พอดีบานประตูบ้านเปิดออก วิชัยรีบหันมาบอกมารดาอย่างโล่งใจ” “มาแล้วครับ”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๙๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงวิชัยที่ถูกมารดาถามถึงนายชัดน้องชายของตน นายชัดออกไปนอกบ้าน แต่ขณะนั้นนายชัดกลับมาถึงบ้านพอดี ทำให้วิชัยรู้สึกโล่งใจที่ไม่ต้องพยายามหาเหตุผลมาอธิบายให้มารดาฟัง ผู้เขียนจึงกล่าวว่าวิชัยจะต้องมีอาการสำลักน้ำตาย ถ้าหากชัดไม่เปิดประตูบ้านเข้ามา ซึ่งในความเป็นจริงคนเราไม่ได้อยู่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในอาการจมน้ำแต่เปรียบเทียบการอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้นเหมือนกับคนจะสำลักน้ำตาย ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๓

"เสียงหัวเราะดังขึ้นมาจากข้างล่างทำให้รื่นเช็ดน้ำตาให้แห้งหาย แม่เชยมีแขกมาหลายคน หล่อนควรจะลงไปดู เพื่อว่าแม่เชยจะเรียกใช้ให้หยิบอะไรบ้าง.....หวีผมให้เรียบร้อยแล้วเดินลงบันไดมาห้องล่างพอดีกับแม่เชยร้องเข้ามาว่า "ใครเดินอยู่ในห้องช่วยเอาน้ำเย็นออกมาให้สักแก้วเถอะ" หยิบแก้วออกมาจากตู้เล็กรินน้ำในเหยือก....ถือเดินเข้าไปในห้องรับแขก ทุกคนกำลังเพลิดเพลินอยู่ในการคุยไม่ได้เอาใจใส่ที่จะหันมามองหล่อน นอกจากชายคนที่นั่งคุยอยู่กับแม่เชยเท่านั้น ยกสายตามองตรงมาที่รื่น พอมองเห็นหน้าเขาได้ถนัด รื่นตกใจยืนชะงักแก้วน้ำและถาดในมือหล่นกระทบพื้นกระดานแตกละเอียด....รื่นรีบทรุดตัวลงนั่งเก็บเศษแก้ว**หัวใจของหล่อนเต้นรัวแทบว่าจะได้ยินออกมาข้างนอก**"

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๓๖๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงเมื่อรื่นได้พบวิทย์อีกครั้ง วิทย์ได้มาเที่ยวซ่องโสเภณีที่บ้านของแม่เชยซึ่งเป็นบ้านที่รื่นมาเป็นหญิงโสเภณี เมื่อรื่นได้เห็นหน้าวิทย์ ทำให้รื่นที่กำลังเดินถือถาดน้ำมาตกใจจนทำถาดและแก้วน้ำในมือตกแตก หัวใจของรื่นเต้นด้วยความตื่นเต้น ผู้เขียนได้กล่าวเกินจริงว่าหัวใจของรื่นนั้นเต้นรัวแทบจะได้ยินเสียงหัวใจเต้นดังออกมาข้างนอกร่างกาย ซึ่งในความเป็นจริงนั้นหัวใจของคนเราไม่สามารถเต้นดังจนได้ยินออกมาข้างนอกได้ ต้องใช้เครื่องช่วยฟังจึงจะได้ยินเสียงหัวใจของคนเราเต้นได้ ดังนั้นข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๔

ใบหน้าของ๔ สหายกับเจ้าคุณปัจจนึกฯ และเจ้าแห้วเต็มไปด้วยเมล็ดเหงื่อ "ไอ๊ย่า" อาเสี่ยคราง "น่ากลัวเราจะทนอากาศร้อนของโลกนี้ไม่ไหวแน่ **เพียงแต่ลมพัดเข้ามาวูบเดียวเท่านั้นน้ำลายในปากกันเดือดพล่านเลย**" ดิเรกหัวเราะหึๆ "มันจะมากไปมั้ง"

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๕๔)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ ๔ สหายและเจ้าคุณปัจจนึกเดินทางไปยังดาวศุกร์ ซึ่งอากาศบนนั้นร้อนมากจนเสี่ยหงวนต้องออกปากว่าคงจะทนอากาศร้อนบนดาวศุกร์นี้ไม่ไหว ผู้เขียนจึงกล่าวว่าเพียงแต่ลมพัดเข้ามาวูบเดียวน้ำลายในปากเดือดพล่าน ซึ่งในความจริงน้ำลายเป็นสสารที่คล้ายน้ำและมักจะเป็นฟอง ถูกผลิตขึ้นในปากของมนุษย์และสัตว์อื่นๆ ผลิตขึ้นจากต่อมน้ำลาย ในสภาพอากาศร้อนน้ำลายไม่สามารถเดือดได้ ถึงแม้อุณหภูมิจะสูงมากก็ตาม ผู้เขียนต้องการกล่าวเกินจริงให้เห็นภาพว่าอากาศบนดาวศุกร์นั้นร้อนมากมนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่บนนั้นได้ ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๕

“ธำรงชำเลืองดูหน้าซีดขาวของกานดา แล้วเหยียบคันเร่งแล่นปรื๋อไปอีกเมื่อเตลิดมาพ้นตึกดิน... “ไปเทศบาลก่อนค่ะ” ธำรงรีบทำตาม แต่มิได้ไล่เรียงหล่อนอีก... “หนี!” หล่อนกระซิบใหม่ “ดูเหมือนคุณเด่นกวดรถไล่หลังเรามา! ไม่มีพี่ชัยช่วยแล้วค่ะ” ธำรงเกาหัว.... หน้าไหนวางข้อมาไล่กวดกันง่ายๆ ธำรงนี้แหละจะ**หนีจนแลไม่เห็นฝุ่นรถ**เลยครับคุณดาคอยประเดี๋ยว”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๔๑๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่เด่นชัยขับรถไล่ตามรถของธำรงซึ่งกานดานั่งมาด้วย เด่นชัยต้องการจะตามกานดาให้ทันเมื่อเด่นชัยไล่ตามมาเกือบทัน ธำรงจึงจำเป็นต้องเร่งเครื่องรถและกล่าวเพื่อให้ความมั่นใจกับกานดาว่าจะรีบหนีจนไม่ให้เด่นชัยเห็นฝุ่นรถได้เลยทีเดียว ซึ่งในความเป็นจริงการขับรถไปบนถนนที่มีฝุ่นมากๆ และขับรถด้วยความเร็วก็ย่อมจะมีฝุ่นตลบหลัง การขับรถเร็วจนไม่สามารถทำให้คนขับรถคันหลังที่ตามมาเห็นฝุ่นรถได้นั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ ผู้เขียนต้องการกล่าวให้เห็นภาพว่าธำรงจะพยายามขับรถอย่างรวดเร็วหนีเด่นชัยไม่ให้ตามกานดาได้ทัน ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๖

“เกือบ ๒๐ ชั่วโมง นับแต่ความจริงประจักษ์แก่สายตา ธิดาคนเดียวของนายนาท ตกนรกอยู่ในใจโดยปราศจากผู้รู้ผู้เห็น หล่อนเพ่งดูตัวอักษรที่เรียงรายบนแผ่นกระดาษสีฟ้านั้น ด้วยความรู้สึกคล้ายประหนึ่ง**หัวใจได้ถูกกรีดด้วยปลายมีด มีโลหิตไหลรินหยดแล้วหยดเล่า**...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๗๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่นันทาวดีได้รับจดหมายจากหน่าซอ เด็กสาวชาวดอยที่เธออุปถัมภ์เลี้ยงดู เป็นจดหมายที่สลับซองกัน จดหมายฉบับนั้นแท้จริงหน่าซอตั้งใจจะส่งให้รัชต์ ทำให้นันทาวดีได้รับรู้ความจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของหน่าซอกับรัชต์ นันทาวดีรู้สึกเจ็บปวดมากกับเหตุการณ์ที่เธอได้รับรู้ความจริง ผู้เขียนกล่าวว่านันทาวดีรู้สึกเหมือนหัวใจถูกกรีดด้วยปลายมีดมีโลหิตไหลริน ซึ่งในความเป็นจริงหัวใจเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดในร่างกายทำหน้าที่สูบฉีดเลือดไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกาย เมื่อหัวใจถูกมีดกรีดและมีเลือดไหลไม่หยุด คนเราก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ เพราะกล้ามเนื้อหัวใจอาจจะฉีกขาดจนไม่สามารถทำหน้าที่ต่อไปได้ ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๗

“เสียงหวูดเรือดังขึ้นโดยกะทันหันสองครั้ง ทำให้พลอยต้องสะดุ้งสุดตัว คนเรือคนหนึ่งเดินเที่ยวบอกผู้ที่มาส่งผู้โดยสารให้ลงจากเรือ พลอยใจหายแทบจะทรงกายไว้ไม่อยู่ ยืนเกาะลูกกรงที่แคมเรือปล่อยให้คนอื่นร่ำลาจนเสร็จ พลอยเข้าไปกอดจูบลูกเป็นคนสุดท้าย เนื้อตัวยังอุ่นๆ แต่จะต้องจากกันไปไกล เหมือนกับ**ใครมาเด็ดเอาหัวใจไปไว้ที่อื่น**”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๙๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่พลอยเดินทางไปส่งอั้นและอ๊อดลงเรือเพื่อเดินทางไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ ในขณะที่กอดร่ำลาลูก พลอยมีความรู้สึกทุกข์ทรมานที่ต้องจากกันไปไกล ผู้เขียนจึงกล่าวถึงความรู้สึกของพลอยว่าเหมือนกับใครมาเด็ดเอาหัวใจไปไว้ที่อื่น ซึ่งในความเป็นจริงหัวใจเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดในร่างกาย ทำหน้าที่สูบฉีดเลือดไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกาย ไม่สามารถมีใครมาเด็ดหัวใจไปจาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ร่างกายของคนเราได้ เพราะหัวใจอยู่ภายในไม่สามารถมองเห็นได้ถ้าไม่ใช้เครื่องเอ็กซเรย์ หรือผ่าตัดร่างกายออกดู ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๘

"เขาหยุดนิ่งไปอีก คราวนี้หยุดอยู่นาน ละเมียดรู้สึกเย็นวาบเข้าหัวใจเมื่อรู้สึกว่าน้ำตาอุ่นๆ หยดหนึ่งหยดแหมะลงต้องแก้มหล่อน ความหวาดกลัวใดๆ เกี่ยวกับความคิดที่ว่าเขาจะทำร้ายตัวเองหรือความรุนแรงที่เขาจะแสดงต่อหล่อนไม่เหลืออยู่อีก **อย่างเดียวที่เสียวแสยงเหมือนปลายดาบอาบยาพิษ และเข็มสักร้อยเล่มพันเล่มทิ่มแทงอยู่ภายในดวงใจ**เกิดจากความสมเพชเวทนาเขา..."

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๔๔๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ละเมียดรู้สึกสงสารเสถียร เมื่อเสถียรได้รู้ความจริงว่าลูกในท้องของหล่อนนั้นเป็นลูกของรื่นไม่ใช่ลูกของตนเอง ความคิดที่กลัวว่าเสถียรจะทำร้ายตัวเองและทำร้ายละเมียดนั้นหมดไป แต่สิ่งเดียวที่เหลืออยู่ในความรู้สึกของละเมียดเหมือนเข็มสักร้อยเล่มทิ่มแทงอยู่ในจิตใจ คือ ความสมเพชและเวทนา ในความเป็นจริงเข็มเป็นวัตถุสำหรับเย็บซ่อมแซมเสื้อผ้า หรือสิ่งของต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ แต่เข็มไม่สามารถทิ่มแทงอยู่ภายในดวงใจของคนเราได้ ผู้เขียนต้องการจะกล่าวเกินจริงเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความเจ็บปวดทุกข์ทรมานใจของละเมียดต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๙

"ชำมะเลียงสะอื้นไห้พลางว่า" "พี่ไม่รักฉันแล้วสิ" สุภาพบุรุษแผวถอนใจหนัก "เอ็งพูดเหมือนไม่รู้จักใจพี่ ทำมาหากินอาบเหงื่อต่างน้ำทุกวันนี้มิใช่เพราะรักเอ็งดอกหรือชำมะเลียง..." "ฮึพาลนอนผินหลังให้ฉันทุกคืน" โฉมนางยิ่งสะอื้น "ความเจ็บไข้มันเป็นธรรมดาโลก" แผวปลอบโยน "ใช่ว่าพี่อยากให้มันเป็นเสียเมื่อไหร่ ขัดตรงนั้นยอกตรงนี้แสนจะทรมาน**เนื้อตัวพี่แทบจะแยกออกเป็นเสี่ยงๆ**"

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๔๐)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่แผวกล่าวปลอบโยนชำมะเลียงภรรยาของตน เพราะเกิดน้อยใจที่แผวนอนหันหลังให้ตน แผวจึงกล่าวปลอบโยนว่าเพราะตนเองนั้นเจ็บไข้ ปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอกตามเนื้อตัว ผู้เขียนกล่าวว่าเนื้อตัวของแผวแทบจะแยกออกเป็นเสี่ยงๆ ซึ่งในความเป็นจริงเนื้อตัว คือ ร่างกายของคนเรา แม้จะปวดเมื่อยเนื้อตัวเพียงใดก็ไม่สามารถจะแยกออกเป็นเสี่ยงๆ ได้ เพียงแต่รับประทานยาก็จะทำให้อาการปวดเมื่อยบรรเทาลง ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๑๐

“ผู้หญิงคนนั้นเป็นพาร์ตเน่อร์ ผู้หญิงคู่เต้นรำตามโรงเหล้าน่ะ อายุตั้งยี่สิบเจ็ดแล้ว ผมเคยมั่วอยู่กับหล่อนพักหนึ่งมาก่อนเว่งคิม เราไปเที่ยวด้วยกัน เจ้าคิมมันหลงหล่อนจริงๆ จังๆ ขึ้นมา ห้ามก็ไม่เชื่อ เขาชื่อพรรณี ตอนนี้เจ้าคิมอยู่บ้านผู้หญิงคนนั้น บ้านเช่าหลังเล็กๆ ที่ซอยกิ่งเพชร พอได้ทราบลูกก็แล่นไปที่นั่น **เดินจนขาแทบหลุด**ก็หาบ้านนั้นไม่เจอ มันคงอยู่ตรงซอกไหนของซอยนั้นแน่ๆ”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๒๓๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ตันส่วงอู๋ตามหาเว่งคิม สอบถามจากเพื่อนของเว่งคิมจึงได้ความว่าเว่งคิมอยู่กับพรรณีหญิงเต้นรำตามโรงเหล้า แถวบ้านเช่าซอยกิ่งเพชร ตันส่วงอู๋เดินตามหาทุกซอยแต่ไม่พบบบ้านของพรรณี ผู้เขียนกล่าวว่า ตันส่วงอู๋เดินจนขาแทบหลุดก็หาบ้านนั้นไม่เจอ ซึ่งในความเป็นจริงกิริยาการเดินอย่างรวดเร็วและเดินเป็นเวลานานอาจทำให้ปวดเมื่อยขาแต่ไม่สามารถหลุดออกมาได้ ผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็นภาพว่าตันส่วงอู๋พยายามเดินตามหาบ้านที่เว่งคิมอยู่กับพรรณีด้วยความโกรธ รีบร้อน วิตกกังวล ห่วงใยลูกของตนเอง ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๑๑

“เสียงเครื่องเรือได้ยินชัดเจน เมื่อเขาเดินไปจนจวนจะถึงนายท้ายร้องเพลงลูกทุ่งด้วยเสียงเหน่อๆ อยู่ตรงที่ว่างท้ายเรือ.....”ใครน่ะ” นายท้ายเรือลุกขึ้นนั่ง เอามือป้องนัยน์ตา “ฉันเอง” กานต์ตอบ เขายืนอยู่ชายน้ำ..... “อ๋อ หมอน่ะเอง” เขาร้องขึ้นอย่างดีใจ “ไปยังไงมายังไงกันครับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หมอ” “จะกลับบ้านน่ะซี” กานต์ยังไม่ลงเรือ..... “ไปเรือผมนะหรือครับ” .....เขาเอื้อมมือมารับกระเป๋าเดินทางใบเล็กที่กานต์ถือมาด้วย ขณะที่กานต์กำลังจะก้าวขึ้นเรือนั้นเอง เขาก็ได้ยินเสียงปืน ดังลั่นจนเขาแสบแก้วหู กานต์ล้มคว่ำหน้าลงไป “หมอ” นายท้ายเรือตะโกน เสียงปืนยังรัวอยู่อีกหลายนัดราวกับจะปลุกความเงียบสงัดให้ตื่นขึ้น เขากระโดดหนีเข้าไปซุกอยู่ในเรือ **ใจเต้นราวกับจะระเบิดออกมานอกอก**”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๕๐๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่กานต์เตรียมลงเรือเพื่อเดินทางกลับต่างจังหวัด หลังจากที่มาเยี่ยมหฤทัยที่ถูกรถชน ในขณะที่กานต์ลงเรือกลับถูกคนร้ายซุ่มยิง นายท้ายเรือตกใจกระโดดหนีไปซ่อนตัวอยู่ในเรือ ผู้เขียนกล่าวว่านายท้ายเรือกระโดดหนีไปซ่อนตัวอยู่ในเรือและใจของเขาเต้นราวกับจะระเบิดออกมานอกอก ซึ่งในความเป็นจริง เมื่อคนเรามีความรู้สึกตื่นเต้น ตกใจต่อเหตุการณ์ตรงหน้า หัวใจของคนเราจะเต้นแรงและเร็วมากกว่าปกติ แต่หัวใจของคนเราไม่สามารถระเบิดออกมานอกอกได้ เพราะหัวใจเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดในร่างกาย หากขาดหัวใจ คนเราก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ผู้เขียนต้องการจะสื่อให้เห็นภาพว่านายท้ายเรือรู้สึกตื่นเต้น ตกใจต่อเหตุการณ์ที่กานต์ถูกลอบยิงเป็นอย่างมาก ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๑๒

“ไอยราไม่ได้ถามต่อ เพราะมัวแต่มองดูคนเจ็บ ขณะที่มองเห็นในวินาทีแรกนั้น **หัวใจเขาแทบจะหลุดลงไปกองอยู่ที่ปลายเท้า** อะไรกันนั่น! ช่างไม่น่าเชื่อเลยว่า สตรีร่างใหญ่ซึ่งเคยแข็งแรงแม้วัยจะเกินเลยห้าสิบไปแล้วนั้น ขณะนี้ไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่พอที่เขาจะจำได้”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๖๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ไอยราเดินทางไปเยี่ยมคุณหญิงผู้อุปถัมภ์เลี้ยงดูไอยรา แต่สภาพของคุณที่ไอยราเห็นในวินาทีแรกทำให้เขารู้สึกตกใจ เพราะเคยเห็นคุณแต่ในลักษณะที่ร่างกายแข็งแรง แต่ในวันนี้คุณต้องนอนเจ็บ ผู้เขียนกล่าวว่าในวินาทีแรกที่ไอยราเห็นคุณนอนเจ็บ หัวใจเขาแทบจะหลุดลงไปกองอยู่ที่ปลายเท้า ซึ่งในความเป็นจริงหัวใจของคนเราเป็นอวัยวะภายในร่างกายอยู่บริเวณทรวงอก เมื่อ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คนเรามีความรู้สึกตกใจหรือสะเทือนจิตใจ หัวใจของคนเราไม่สามารถหลุดลงไปอยู่ที่เท้าได้ ผู้เขียนต้องการสื่อว่า เมื่อไอยราเห็นคุณในสภาพที่ทรุดโทรมไม่เหมือนกับคุณที่แข็งแรงที่เขาเคยได้เห็น เขาจึงรู้สึกตกใจมากต่อภาพที่เห็น ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๑๓

"ไห่เยี่ยนผู้นำนักศึกษาหญิงวัย ๑๖ ปี ถือธงชาติเดินนำหน้าขบวนนักศึกษาหญิง เมื่อขบวนเคลื่อนออกจากเขื่อนริมแม่น้ำแยงซีเกียง ใกล้โฮเต็ลเซี่ยงไฮ้สูงถึง ๒๔ ชั้น นักศึกษาทั้งชายหญิงเปล่งตะโกน แยงกี้โกโฮม ดังสนั่นหวั่นไหว.....**เสียงตะโกนขับไล่อเมริกาดังกึกก้องราวจะได้ยินขึ้นไปถึงสรวงสวรรค์ชั้นฟ้า** ผ่านตึกบัญชาการของทหารอเมริกันรักษานครเซี่ยงไฮ้ ได้พบว่าประตูด้านหน้าปิดตาย"

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๐๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ขบวนนักศึกษาเดินขบวนประท้วงขับไล่อเมริกา ซึ่งมีไห่เยี่ยนเป็นแกนนำนักศึกษา เสียงตะโกนขับไล่อเมริกาของหมู่นักศึกษาดังกึกก้องราวจะได้ยินถึงสรวงสวรรค์ชั้นฟ้า ซึ่งในความเป็นจริงเสียงตะโกนของคนจำนวนมาก อาจจะเป็นเสียงที่ดังกึกก้องมากแต่ก็ไม่สามารถดังไปถึงบนสวรรค์ได้ ผู้เขียนต้องการสื่อว่า เสียงของนักศึกษาที่ตะโกนขับไล่อเมริกาเป็นเสียงที่ดังกึกก้องมาก ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

ตัวอย่างที่ ๑๔

"ความแห้งเกรียมยังแผ่คลุมบ้านของเด็กน้อยคูนอยู่ บางวัน**คูนอยากจะขึ้นไปกระชากดวงตะวันให้ลับหายลงไปไวๆ** เพราะวันใหม่อาจจะมีลมพัดหรือเมฆฝนลอยมาให้เห็นบ้างแต่แล้วมันก็เหมือนวันเก่าๆ"

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๕๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริงซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่หมู่บ้านของคูนเกิดความแห้งแล้ง ไม่มีฝนตกลงมาเป็นเวลานาน คูนจึงอยากขึ้นไปกระชากดวงตะวันให้ลับหายลงไปไวๆ เพื่อจะได้เริ่มวันใหม่ที่อาจจะมีลมพัดและมีเมฆฝน ซึ่งใน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความเป็นจริงดวงตะวัน คือ ดวงอาทิตย์จัดอยู่ในระบบสุริยะ ให้ความร้อน อยู่บนทองฟ้า คนเราจึงไม่สามารถไปกระชากหรือดึงตะวันให้ตกลงมาหรือลับหายไปไวๆ ได้ ผู้เขียนต้องการสื่อว่าเด็กชายคูนเมื่อเห็นหมู่บ้านของตนเกิดความแห้งแล้งจึงอยากให้ดวงตะวันลับหายไปจากขอบฟ้าไวๆ และเริ่มวันใหม่ด้วยเมฆฝนและลมพัด ดังนั้น ข้อความข้างต้นจึงใช้ภาพพจน์อติพจน์ การกล่าวเกินจริง

๖. บุคลาธิษฐาน (Personification)

บุคลาธิษฐาน (Personification) คือ การสมมติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิต สิ่งที่เป็นนามธรรม หรือสัตว์ให้มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์บุคลาธิษฐานที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๖.๑ บุคลาธิษฐานอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย

บุคลาธิษฐานอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย หมายถึง การสมมติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตประเภทอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เช่น หัวใจ ให้มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“ความประหลาดของทางดำเนินแห่งชีวิตที่บุญ และกรรมปรุงแต่งมาได้กับเสียเป็นของคู่กัน กรรมบันดาลให้ช้อยเสียบุรุษผู้ยอดดีไปคนหนึ่งแล้ว ทำให้**หัวใจที่เคยเสพ**ความดีอ้างว้างเหลือแสน ครั้นแล้วบุญก็มาบันดาลให้หล่อนได้ติดต่อสมาคมกับสตรี ๒ นาง ซึ่งเป็นโอกาสให้หล่อนได้พบรอยแห่งความดี…”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๑๖๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “หัวใจ” แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ การเสพ ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงช้อย ผู้ที่ประกอบแต่คุณงามความดี ชะตาชีวิตทำให้ช้อยน้องสาวของวิชัยนั้นต้องสูญเสียชายผู้เป็นที่รักไปคนหนึ่ง ทำให้หัวใจของช้อยที่รับเอาหรือสร้างแต่ความดีต้องอ้างว้างเดียวดาย แต่บุญที่ช้อยเคยได้ทำจึงส่งผลให้ช้อยได้พบชายที่ดีอีกคนหนึ่ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิริยา “เสพ” เป็นกิริยาของมนุษย์ ผู้เขียนให้หัวใจซึ่งเป็นอวัยวะหนึ่งในร่างกายทำกิริยาการ “เสพ” ดังนั้นจากข้อความนี้ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๒

“พลอยอมยิ้ม ยกมือขึ้นนวดหัวไหล่คุณเปรมด้วยความรักความเอ็นดู ถึงปากคุณเปรมจะพูดจาฉอเลาะน่าฟัง เหมือนผัวหนุ่มเมียสาวแต่**สังขาร**ของคุณเปรมก็**ร้องอุธรณ์**ว่าคุณเปรมนั้นแก่ลง มิใช่คนหนุ่มอย่างแต่ก่อนหรืออย่างที่คุณเปรมเข้าใจ”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๓๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “สังขาร” คือ ร่างกาย แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ร้องอุธรณ์ ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงว่าคุณเปรมพูดจาฉอเลาะ เอาใจพลอยเหมือนหนุ่มสาวที่แต่งงานกันใหม่ๆ แต่ความจริงแล้ว ร่างกายของคุณเปรมนั้นแก่ลงมาก ไม่ใช่คนหนุ่มเหมือนอย่างแต่ก่อนอีกต่อไป ผู้เขียนจึงกล่าวว่า สังขารหรือร่างกายของคุณเปรมร้องบอกมาว่าคุณเปรมแก่แล้ว ร่างกายของคุณเปรมทรุดโทรมลงแล้ว คำว่า “ร้องอุธรณ์” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ร่างกายไม่สามารถร้องอุธรณ์บอกกล่าวได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๓

“เพื่อนพ้องจึงต่างกระวนกระวาย ฝืด ตำแยผู้ปราดเปรื่องนั้นแสร้งร้อนรุ่มกว่าใคร...บัวสองใบจึงเดินผงาดเข้าครัว เขากลับออกมาพร้อมงูเห่าตัดไว้เคียงคอ เขาชูมันขึ้นแล้วร้องว่า” “เห็นไหม ดอกจันเสียด้วย เมื่อคืนข้าได้ยินมันขู่ฟ่อดอยู่ในดงตะไคร้ เลยฟาดเข้าให้ด้วยเสียม...ข้าตัดเป็นท่อนๆให้เขานึ่งอยู่...ทิม กระทกรก กลืนน้ำลายที่สอขึ้นมาเต็มปากจน**กระเดือกเต้นหย็อย** เจ้าบ้านหัวเราะชอบใจจนตัวโยน”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๙๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “กระเดือก” แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ เต้น ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่บัว สองใบ จับงูได้ในดงตะไคร้ จึงจับไปตัดเป็นท่อนและนำไปนึ่ง ทิม กระทกรก เมื่อได้ฟังดังนั้น เกิดความอยากกิน น้ำลายสอ กลืนน้ำลาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลงคอ ทำให้กระเดือกเต้น ซึ่งคำว่า “เต้น” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ที่เคลื่อนไหวร่างกายไปตามบทเพลงในลักษณะท่าทางต่างๆ กระเดือกเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งในลำคอ กระทำกิริยาการเต้นไม่ได้เหมือนมนุษย์ ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๔

“ข้าพเจ้าชี้แจงแก่ไหเยี่ยนไปตามตรง ข้าพเจ้ายืนยันว่าหล่อนกับข้าพเจ้าไม่ได้แต่งงานกัน ไม่มีพันธะใดต่อกันอีก...” “ภรรยาคุณทำผิดอะไรหรือ คุณจึงจะแยกทางกับเขา แม้ไม่มีการแต่งงาน ไม่มีทะเบียนสมรส ไม่มีบุตรด้วยกัน แต่คุณก็มีอยู่สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตของคนเรา สิ่งนั้น คือ ความรับผิดชอบ...” “พอแล้ว ไหเยี่ยน พอที ผมเข้าใจจะแจ้งพอแล้ว” ข้าพเจ้าขัดขึ้นด้วยความรู้สึกว่า**หัวใจ**ตัวเอง**ร้องไห้** ร้องด้วยความละอายและอดสูใจ”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๘๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “หัวใจ” แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ร้องไห้ ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่ไหเยี่ยนกล่าวแก่วัชระว่าภรรยาของวัชระทำผิดด้วยเหตุผลใด วัชระจึงจะแยกทางกับหล่อน ถึงแม้จะไม่มีการแต่งงาน ไม่มีทะเบียนสมรส ไม่มีบุตร แต่วัชระยังจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหล่อน ทำให้วัชระรู้สึกละอายต่อคำพูดของไหเยี่ยน และรู้สึกว่าหัวใจตัวเองร้องไห้ เพราะความรู้สึกอับอายต่อการกระทำของตนเอง และรู้สึกว่าความรักของเขากับไหเยี่ยนไม่สามารถดำเนินต่อไปได้อีก ผู้เขียนได้กล่าวว่าหัวใจร้องไห้ ซึ่งคำว่า “ร้องไห้” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ในขณะที่มีความรู้สึกเศร้าเสียใจ หรือมีเรื่องมากระทบกระเทือนใจอย่างรุนแรง จะเกิดปฏิกิริยาน้ำไหลออกมาจากดวงตา คือ การร้องไห้นั่นเอง

๖.๒ บุคลาธิษฐานสัตว์

บุคลาธิษฐานสัตว์ หมายถึง การสมมติให้สัตว์ เช่น มด เป็นต้น มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“แม้แต่**มดก็ดูทีว่าจะรื่นเริง**ที่มันได้ดูดกินน้ำหวานจากชานอ้อย ที่คนบ้วนทิ้งไว้กล่นเกลื่อนตามผืนดิน พอหน้าอ้อยมาถึงแทบจะว่าได้ว่าในปากของผู้คนบ้านไร่บางนี้จะเคลือบรสหวานชุ่มอยู่ทุกผู้ทุกนาม ที่ปลูกกันมากกว่าอ้อยชนิดอื่นคืออ้อยขาไก่ลำมันเรียวโค้ง...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๒๐๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “มด” แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ รื่นเริง ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในระยะเวลาที่อ้อยเจริญเติบโตสามารถนำมารับประทานได้ ผู้คนบ้านไร่ต่างรับประทานอ้อยที่มีรสชาติหวานฉ่ำ และบ้วนชานอ้อยทิ้งไว้เต็มพื้นดิน มดจึงมาดูดกินน้ำหวานจากชานอ้อยนั้นอย่างรื่นเริง มีความสุข เพราะ มดชอบรับประทานของหวานๆ ผู้เขียนได้กล่าวว่า มดดูทีท่าว่าจะรื่นเริง คำว่า “รื่นเริง” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ในขณะที่มีความสุข รู้สึกเบิกบานใจ ผู้เขียนนำมาใช้กับมดซึ่งเป็นสัตว์ ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๒

“ถ้าหากภริยาค้านว่าไม่เห็นด้วย หรือไม่อยากให้ทำ แม้ภริยาจะแสดงเหตุผลหรือหลักวิชาการอะไรไม่ได้ ก็ขอให้เธอเก็บเอามาตรึกตรองดูใหม่ เธอจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตามใจ แต่โบราณก็ถือว่า **จิ้งจกทัก**ยังต้องยับยั้ง นี่คนทัก ยิ่งคนที่เป็นเมียทัก ก็ควรจะยั้งตรอง”

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๑๒๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “จิ้งจก” แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ การทัก ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่เรไรบอกกล่าวแก่สุธี ว่าหากภรรยาบอกกล่าวสิ่งใดควรเก็บมาคิดให้ดี แต่จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็เรื่องของสุธี เรไรจึงได้ยกตัวอย่างว่าโบราณกล่าวว่าจิ้งจกทักยังต้องหยุดการกระทำนั้น และถ้าคนที่เป็นภรรยาทัก ก็ควรจะไตร่ตรองคิดให้รอบคอบ ผู้เขียนได้กล่าวว่า จิ้งจกทัก คำว่า“ทัก” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ เมื่อไม่สมควรทำสิ่งใด ก็อาจจะทักท้วง บอกกล่าว ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๓

“คูนเพิ่งได้เห็น**ไก่ป่า**ครั้งนี้เป็นครั้งแรก เมื่อพ่อของคูนถอนขนมันออกพรืดๆ คูนจึงนั่งลงดูใกล้ๆ ไก่ตัวนี้เล็กเตี้ยกว่าไก่บ้านที่เคยเห็น สีของมันเป็นสีแดงสลับดำ ขนปุยที่คอเป็นมันละเลื่อม… คูนถามว่าทำไมจึงให้ลุงกายิงเอา ลุงกาพูดว่าย่องไปทางเหนือลมและมัน**กำลังเกี้ยวไก่ตัว**เมียอยู่จึงยิงได้ถนัดมือ…”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๒๗๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ไก่” แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ การเกี้ยว ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ขณะที่ไก่ป่าตัวผู้กำลังเกี้ยวไก่ตัวเมีย ทำให้ลุงกาสามารถยิงไก่ป่าได้ถนัดมือยิ่งขึ้น ผู้เขียนได้กล่าวว่า ไก่ป่าตัวผู้กำลังเกี้ยวไก่ป่าตัวเมีย คำว่า”เกี้ยว” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ เมื่อผู้ชายชอบพอหญิงสาวคนใด ก็จะไปเกี้ยว คือ การพูดจายั่วยวน ให้หญิงหลงรักตน ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน

๖.๓ บุคลาธิษฐานนามธรรม

บุคลาธิษฐานนามธรรม หมายถึง การสมมติให้สิ่งที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยตาหรือร่างกาย ให้มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“ข้าพเจ้าจากลอนดอน มารักปารีส ปารีสในยามอรุณและในยามราตรี รักสิ่งต่างๆ ทั้งสองฝั่งแม่น้ำเซนน์..ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำ มีร้านขายหนังสือเล็กๆ...ในอุทยานลุกซัมเบอร์ก ซึ่งเป็นที่ที่หนุ่มสาวเดินเคล้าเคลียกันเป็นคู่ ขณะที่เด็กน้อยกำลังเล่นอยู่ วิหคกำลังสะบัดปีกคะนอง ในขณะที่พฤกษาชาติกำลังอ่อน อ่อนแล้วแก่ แก่แล้วเหี่ยว เหี่ยวแล้วตาย เช่นเดียวกับ**ความรัก ซึ่งจะมีแต่จะแก่ชรา**ถึงซึ่งความดับหาย”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๑๕๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ความรัก” ซึ่งเป็นนามธรรมแสดงกิริยาเหมือนมนุษย์ที่มีความแก่ชรา ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงความรักของวิสูตรกับมาเรีย มอย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ราด์ที่ใกล้วันดับสลาย เมื่อคบกันในระยะแรกความรักเหมือนกับอยู่ในวัยเด็ก เป็นความรักที่สดใส ต่อมาเมื่อคบกันไปนานๆ ความรักก็ย่อมจะเปลี่ยนความสัมพันธ์จากที่เคยใกล้ชิดเป็นห่างไกลกัน เนื่องจากแต่ละคนนั้นเคยชินกับความรักของกันและกัน กลายเป็นความผูกพันเข้ามาแทนที่ความรัก ผู้เขียนจึงให้ความรัก ทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ความแก่ชรานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

"คนที่ไม่แสดงกิริยาโกรธให้ใครเห็นนั้น หมายความว่าใจของเขาไม่รู้จักโกรธใครหรือคะ อีกฝ่ายหนึ่งถามพลางยิ้มในหน้า ยิ่งเสียกว่ารู้เท่าทันลักษณะยิ้มนั้น แต่วิชัยก็ตอบเรียบๆ ว่าไม่ถึงกับยังงั้น เป็นแต่เพียงโกรธแล้วก็บังคับปาก บังคับกิริยาไว้ด้วย แล้วดับความโกรธลงทีละน้อยๆ จนหมด ถ้าทำเช่นนั้นบ่อยๆ **เจ้าความโกรธมันเป็นตัวอะไรตัวหนึ่งที่ขี้ขลาดและไม่มีความพยายาม ลงเราเอามันไว้ใต้อำนาจได้เสียทีหนึ่ง คราวหลังมันก็ไม่กล้าแผลงฤทธิ์ หนักเข้ามันเกือบจะไม่กล้ามากวนเสียด้วยซ้ำ** ตลอดเวลาที่ฟัง อนงค์มองผู้พูดไม่วางตา"

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๒๕๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ "ความโกรธ" ซึ่งเป็นนามธรรมแสดงกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ ขี้ขลาด ไม่มีความพยายาม แผลงฤทธิ์และก่อกวน ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่วิชัยพูดกับอนงค์ถึงความโกรธว่า เมื่อเราโกรธควรระงับความโกรธ ถ้าทำเช่นนั้นได้ ความโกรธก็ไม่กล้าแผลงฤทธิ์ ไม่มีความพยายาม และไม่กล้าเข้ามาก่อกวนจิตใจของเราอีก ผู้เขียนได้กล่าวว่าความโกรธขี้ขลาด ไม่มีความพยายาม ไม่กล้าแผลงฤทธิ์ และไม่กล้าก่อกวน คำว่า "ขี้ขลาด" "ไม่มีความพยายาม" "ไม่กล้าแผลงฤทธิ์" "ไม่กล้ามากวน" เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ทั้งสิ้น ผู้เขียนนำไปใช้กับสิ่งที่เป็นนามธรรม คือ ความโกรธ ซึ่งไม่สามารถกระทำกิริยาดังกล่าวได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๓

"วันรุ่งเช้ารื่นหยิบผ้าม่วงถุงสีต่างๆ ของหล่อนรวมสี่ผืนออกจากบ้านตรงไปโรงจำนำแลกเปลี่ยนได้เงินสี่สิบบาทกว่าๆ เลยไปพาหุรัดซื้อรองเท้าสีแดงให้ได้ขนาดกับเท้าของลูก...ขณะเมื่อกำลังเลือกซื้ออยู่นั่นเอง แว่วได้ยินเสียงเอะอะเกรียวกราวทางถนน...ฝูงคนที่แตกตื่นหมู่หนึ่งนับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำนวนเกือบร้อยวิ่งตามดูเจ้าหน้าที่สองคนที่ใส่กุญแจมือชายคนหนึ่ง เดินใกล้เข้ามาทางที่หล่อนยืน ...ด้วยความตกใจ และไม่ได้นึกไม่ได้คาดเลยว่าจะมาพบวิชัยในสภาพผู้ร้ายสำคัญเช่นนี้...รื่นขนลุกเกรียวไปทั้งตัว อโหสิกรรมกันเสียที...ความยุติธรรมในโลกนี้จะมีหรือไม่ก็ตาม แต่**สิ่งศักสิทธิ์**และมือกฎหมายก็ทำหน้าที่โดย**เอื้อมมือเข้าตะครุบคอมนุษย์ใจร้ายไว้แล้ว**"

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๓๔๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ "สิ่งศักดิ์สิทธิ์" ซึ่งเป็นนามธรรมแสดงกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ เอื้อมมือเข้าตะครุบคอ ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ขณะที่รื่นกำลังเลือกซื้อรองเท้าให้ลูก รื่นได้ยินเสียงเอะอะจึงหันไปดูและพบกับวิชัยหรือเจ้าแหวงที่ไปขโมยของจนถูกตำรวจจับ รื่นตกใจแต่อโหสิกรรมให้ และคิดว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์คงลงโทษผู้กระทำความชั่วไว้ต่อหล่อนแล้ว ผู้เขียนได้กล่าวว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมือกฎหมายก็ทำหน้าที่โดยเอื้อมมือเข้าตะครุบคอมมนุษย์ใจร้ายไว้แล้ว คำว่า "เอื้อมมือเข้าตะครุบคอ" เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ที่เอื้อมมือไปจับคอด้วยกิริยาอันรุนแรงและรวดเร็ว ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นนามธรรม อาจจะหมายถึง เทวดา เทพเจ้า เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน แต่เชื่อกันว่าสามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งต่างๆ ได้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำกิริยาดังกล่าวไม่ได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๔

"กานดาไม่ดิ้นรนเรื่องส่งเสด็จหรือเรื่องใดๆ ทั้งสิ้นถ้าวิชัยยังอยู่กับหล่อนด้วยความอ่อนโยนอย่างเก่า แต่กานดาได้พบความเคร่งเครียดของวิชัยขณะที่หล่อนหวังจะได้รับความเล้าโลมใจจากเขาอีก คนอื่นๆ ในครอบครัวยังคงคิดว่าหล่อนปรองดองกับวิชัยและเป็นสุขสบายแบบเดิม **กานดาถูกความเพิกเฉยเช่นนี้ต้อนไปหาการดิ้น**รนที่หล่อนเองไม่เคยทะเยอทะยานอยู่ก่อน"

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๓๖๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน "ความเพิกเฉย" ซึ่งเป็นนามธรรมแสดงกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ ต้อนไป เป็นกิริยาที่ทำให้จนมุม หาทางออกไม่ได้ ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ระหว่างกานดากับวิชัย วิชัยมีท่าทีเพิกเฉยต่อหล่อน ไม่สนใจ ปลอบประโลม วิชัยกลายเป็นวิชัยคนใหม่ที่ไม่สนใจไยดีในตัวหล่อน ซึ่งความเพิกเฉยต่อหล่อน ทำให้หล่อนต้องดิ้นรนพยายามหาหนทางได้พบ ได้พูดคุยกับวิชัยซึ่งไม่ใช่นิสัยของหล่อน แต่เป็นเพราะความเฉยเมยของ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิชัยที่ต้อนหล่อนไปหาหนทางนั้น เพราะกานดาไม่มีวิถีทางใดที่จะทำให้หล่อนและวิชัยได้กลับมาเป็นเหมือนเดิมอีก ผู้เขียนได้กล่าวว่า กานดาถูกความเพิกเฉยเช่นนี้ต้อนไปหาการดิ้นรน คำว่า“ต้อนไปหา” คือ ทำให้อีกฝ่ายไปตามความคิด ความรู้สึกที่ตนต้องการ เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ที่คิดหาหนทางทำให้ผู้อื่นหาทางออกไม่ได้และต้องจนมุมในที่สุด ซึ่งความเพิกเฉย กระทำกิริยาต้อนสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้จนมุมไม่ได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๕

“ครูครับ เป็นจะใด รถล่นเวยเหลือคนครับ” เด็กชายเสนีย์ถามขึ้นภายหลังนั่งดู**เงา**ตนเอง**วิ่งไปตามถนน**พร้อมกับครูคู่หนึ่ง เขาเกิดความสนเท่ห์ขึ้นมาว่า เหตุใดรถจึงได้วิ่งเร็วกว่าคนเดิน คำถามของเขาก่อให้เกิดอารมณ์ขันแก่นันทาวดี...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๕๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “เงา” ซึ่งเป็นนามธรรมกระทำกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ วิ่ง ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่เด็กชายเสนีย์มองเห็นเงาของตนวิ่งไปตามถนนจึงถามคุณครูนันทาวดี เพราะเกิดความสงสัยว่าทำไมรถจึงวิ่งเร็วกว่าคนเดิน เป็นคำถามที่เกิดจากความไร้เดียงสาของเด็กชายเสนีย์ ผู้เขียนได้กล่าวว่า เด็กชายเสนีย์ถามขึ้นภายหลังนั่งดูเงาตนเองวิ่งไปตามถนน คำว่า “วิ่ง” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ที่เคลื่อนไหวด้วยการก้าวขาอย่างรวดเร็ว ซึ่งเงาเป็นนามธรรมไม่สามารถกระทำกิริยาวิ่งได้ เงาเป็นเพียงความมืดที่เกิดจากการหลบอยู่หลังแสงอาทิตย์ ทำให้เกิดเป็นเงา ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๖

“เมื่อพลอยพูดกับตาอั้นว่าจะเข้าไปค้างกับช้อยในวัง ก่อนที่จะข้ามไปอยู่บ้านคลองบางหลวงนั้น พลอยพูดออกมาจากหัวใจ ถ้าจะให้พลอยอธิบายเหตุผลว่า เพราะเหตุใดพลอยจึงตั้งใจเช่นนั้น พลอยก็คงจะอธิบายไม่ถูก ความรู้สึกในส่วนลึกของหัวใจบอกให้พลอยรู้ว่าบ้านที่เคยอยู่มากับคุณเปรม และอยู่ต่อมาหลายสิบปีนั้น บัดนี้กลายเป็นซากศพของชีวิตหนึ่งที่ผ่านไป....**วิญญาณและความรักที่เคยเรียกร้องเคยต้อนรับพลอยอยู่ในบ้านนั้นได้สิ้นสุดลงเสียแล้ว ไม่มีทางปลุกเสกให้กลับฟื้นคืนขึ้นมาใหม่ได้**”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๖๘๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “วิญญาณและความรัก” ซึ่งเป็นนามธรรมกระทำกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ เรียกร้องและต้อนรับ ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่พลอยเกิดความรู้สึกว่าบ้านที่พลอยเคยอยู่กับคุณเปรมได้กลายเป็นซากศพของชีวิตหนึ่งที่ผ่านไปแล้ว วิญญาณและความรักของคุณเปรมที่เคยอยู่ในบ้านหลังนี้ ที่เคยเรียกร้อง และต้อนรับพลอยในบ้านหลังนี้ได้สิ้นสุดลงไปแล้ว คำว่า “เรียกร้อง” และ “ต้อนรับ” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ที่เกิดจากการพูด กิริยาท่าทางที่แสดงความยินดีเมื่อมีแขกมาเยี่ยมเยียน กิริยาต่างๆเหล่านี้เป็นกิริยาของมนุษย์ ซึ่งวิญญาณและความรักเป็นนามธรรมกระทำกิริยาดังกล่าวไม่ได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๗

“ฤดูน้ำมาถึงอีกครั้งหนึ่งอย่างที่มันเคยมาถึงทุกปีมา ต่างแต่คราวนี้รื่นรู้สึกว่า**อุปสรรคคอยต้อนรับเขา**ทุกฝีก้าว จำนวนไม้ที่ตกเงินและปากคำกันไว้กับผู้ลากเข็นจากคลองเจ้าเกาะฤษี คลองเมือง ลงมาถึงลานดอกไม้ไม่ได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้...”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๒๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “อุปสรรค” ซึ่งเป็นนามธรรมกระทำกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ ต้อนรับ ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ว่าในฤดูน้ำ รื่นจะต้องนำไม้ลอยแพไปขายที่ลานดอกไม้ แต่ปีนี้เกิดอุปสรรคจำนวนไม้ไม่ครบตามจำนวนที่ต้องการ ผู้เขียนกล่าวว่า”อุปสรรคคอยต้อนรับเขาทุกฝีก้าว” คำว่า “คอยต้อนรับ” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ที่แสดงท่าทางยินดีเมื่อมีแขกมาเยี่ยมเยียน คอยดูแลเอาใจใส่ กิริยาต่างๆ เหล่านี้เป็นกิริยาของมนุษย์ อุปสรรคเป็นนามธรรมแสดงอาการ “คอยต้อนรับ” ไม่ได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๘

“กานต์ถอนใจยาว รอบๆ ตัวเขาเต็มไปด้วยบุคคลประเภทนายอำเภอผู้นี้ ทะนงต่อตำแหน่งหน้าที่ของตนอย่างมาก...เสียงใครคนหนึ่งเคาะประตูหน้าบ้าน” “ใครมา” นายตำรวจว่า “โทรเลขครับ” “...ผมหวังว่าคงจะไม่ใช่ข่าวร้ายอย่างคราวก่อน” “ผมก็หวังอย่างนั้น” เขาตอบเอื่อยๆ เวลานี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เขาไม่เดือดร้อนเสียแล้วกับ**ความทุกข์** เพราะมัน**มาเคาะประตูและเข้ามาเยี่ยมเยียนเขา**บ่อย จนเขาออกจะชินชาและเป็นเพื่อนกับมันได้เป็นอย่างดี”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๓๗๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ความทุกข์” ซึ่งเป็นนามธรรมกระทำกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ เคาะประตูและเข้ามาเยี่ยมเยียน ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่กานต์รับโทรเลข ทั้งนายตำรวจและกานต์หวังว่าโทรเลขที่ได้รับคงจะไม่ใช่ข่าวร้าย แต่กานต์รู้สึกชินต่อข่าวร้ายต่างๆ ที่ให้ความทุกข์แก่เขา เพราะ ความทุกข์จะมาวนเวียนอยู่ในจิตใจกานต์บ่อยครั้ง จนกานต์รู้สึกชาชินกับความทุกข์นั้นไปแล้ว ผู้เขียนกล่าวว่า “ความทุกข์เข้ามาเคาะประตูและมาเยี่ยมเยียนเขาบ่อยครั้ง” คำว่า “เคาะประตูและมาเยี่ยมเยียน” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ที่กระทำอาการโดยใช้มือเคาะไปที่ประตู และกิริยาอาการที่มนุษย์เดินทางไปพบผู้ใดผู้หนึ่งเพื่อถามข่าวคราวด้วยความห่วงใย ความรัก ความคิดถึง กิริยาต่างๆ เหล่านี้เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ความทุกข์เป็นนามธรรมแสดงอาการ “เคาะประตูและเยี่ยมเยียน” ไม่ได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๙

“เรไรยอดรัก ของที่เรไรต้องการนั้นเพิ่งหาได้ ได้ส่งมาในซองนี้ พยายามเอาใส่ในอาหารหรือในอะไรให้อ้ายผัวตัวร้ายมันกิน แล้วเราจะได้รับความสุข **สวรรค์กำลังคอยเรา**อยู่ใกล้ๆ”

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๕๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “สวรรค์” ดินแดนที่ทุกคนเชื่อว่าเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ทำความดีไว้ เมื่อตายไปจะได้ไปอยู่บนสวรรค์ ดินแดนที่มีแต่ความสุข ซึ่ง “สวรรค์” เป็นนามธรรมกระทำกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ คอย ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่มีชายลึกลับคนหนึ่งอ้างตัวว่าเป็นคนรักของเรไร ส่งจดหมายพร้อมกับยาพิษและอ้างว่าเป็นสิ่งที่เรไรต้องการ ให้นำไปใส่ให้เศรษฐีกิน แล้วเราสองคนจะได้มีความสุข ซึ่งสวรรค์หรือความสุขนั้นกำลังคอยอยู่ใกล้ๆ ผู้เขียนกล่าวว่า “สวรรค์กำลังคอย” คำว่า “คอย” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ที่รอสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อไปถึงยังจุดมุ่งหมาย สวรรค์เป็นนามธรรมกระทำกิริยา “คอย” ไม่ได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑๐

“อย่าลืมว่า เวลาเป็นของคุณนะ คุณโส” ศาวิกาเตือนเมื่อนั่งคู่กับเขาตอนขากลับ “ถ้าคุณไม่รีบ ก็ไม่รู้ว่าจะช่วยยังไงเหมือนกัน” “ผมหนักใจ” เขาส่ายหน้า “อาการของเธอไม่กระเตื้องขึ้นเลย” “พรุ่งนี้ ฉันนัดไปรับเธอออกมาทานข้าวกลางวัน ดีไหม” “โธ่! คุณศาอย่าถามผมเลยเรื่องนี้ ถ้าได้เห็นหน้าเธอแม้นาทีเดียวก็เป็นสิ่งดีที่สุดสำหรับผมทั้งนั้น....” “ผมเคยพบผู้หญิงร่วมงานมามากเหมือนกัน แต่**ความรักก็ไม่เคยก้าวเข้ามายืนอยู่หน้าประตู และเคาะอย่างเรียกร้อง**เหมือนคราวนี้”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๒๘๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ความรัก” คือ ความรู้สึกดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่ง “ความรัก” เป็นนามธรรมกระทำกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ “ก้าวเข้ามายืนอยู่หน้าประตู และเคาะอย่างเรียกร้อง” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่โสรวารคุยกับศาวิกาเกี่ยวกับเรื่องของฑัณฑิกา หญิงที่ทำให้โสรวารเกิดความรู้สึกรัก ซึ่งโสรวารเคยพบผู้หญิงมามากหน้าหลายตา แต่ก็ไม่เคยนึกรักใครเหมือนอย่างที่รักฑัณฑิกา ผู้เขียนกล่าวว่า “ความรักก็ไม่เคยก้าวเข้ามายืนอยู่หน้าประตู และเคาะอย่างเรียกร้อง” คำว่า “ก้าวเข้ามายืนและเคาะอย่างเรียกร้อง” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ โดยลักษณะการก้าว เป็นการยกขาเคลื่อนไหวไปข้างหน้า และใช้มือเคาะไปที่ประตูในลักษณะอาการรีบร้อนและต้องการการตอบสนองอย่างรวดเร็ว ความรักเป็นนามธรรมไม่สามารถทำกิริยาดังกล่าวได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

๖.๔ บุคลาธิษฐานวัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง

บุคลาธิษฐานวัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง หมายถึง การสมมติให้ที่พักอาศัย วัตถุสิ่งของ เครื่องใช้มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“ความรู้สึกของพลอยนั้นบอกไม่ถูก ว่าจะเสียดายตึกในฐานที่เป็นที่อยู่อาศัยหรือทรัพย์สมบัติที่มีราคานั้นไม่ใช่แน่ ถ้าจะว่าให้ถูกจะต้องว่าเป็นความเศร้าใจ และความเวทนาที่ออกมาจาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนลึกของหัวใจ เพราะตึกนี้พลอยได้อยู่มาตั้งแต่ยังสาว...บัดนี้**ตึกนั้นสิ้นชีวิตลง**โดยกะทันหัน หลังคาเปิดโล่งกระเบื้องทุกแผ่นปลิวกระเด็นหายไป..."

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๖๗๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ "ตึก" ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย หรือเปิดเป็นหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ สิ้นชีวิต ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่เกิดสงคราม เครื่องบินมาทิ้งระเบิดลงที่บ้านของพลอยกับคุณเปรมซึ่งพลอยเคยอยู่มาตั้งแต่วัยสาว ทำให้พลอยรู้สึกเศร้าใจที่เห็นสภาพตึกต้องพังทลายลงไป ผู้เขียนกล่าวว่า "ตึกนั้นสิ้นชีวิตลงโดยกะทันหัน" คำว่า "สิ้นชีวิต" เป็นกิริยาของมนุษย์ในขณะที่มนุษย์สิ้นอายุขัย หมดลมหายใจ อาจเนื่องมาจากเกิดโรคภัยไข้เจ็บหรือเกิดอุบัติเหตุ ตึกเป็นสิ่งก่อสร้างไม่สามารถสิ้นชีวิตได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๒

"หมอสำเริงออกรถไปจากที่นั้น กานต์ยืนดูอยู่จนรถลับไปจากสายตา.....เขาพักชั้นบนกานต์ออกเดินไปเรื่อยๆ ตามเฉลียงลมพัดเย็นๆ ทำให้เขาคลายความเมาลงไปได้บ้าง เขาสลัดศีรษะเพื่อคลายความมึนงงแต่ก็ไม่ได้ผลอะไรนัก ไขกุญแจห้องผิดพลาดอยู่เป็นครู่ใหญ่ .....ลงนอนพร้อมด้วยความคิดใหม่ๆ ที่เข้ามาในหัวสมอง .....คำพูดของหฤทัยแว่วเข้ามาอีก ในจิตสำนึกอันรางเลือน.....ได้ยินเสียงโทรศัพท์แว่วๆ และมันดังขึ้นมาทุกที ในความรู้สึกมึนงงครึ่งหลับครึ่งตื่น เขานึกถึงนาฬิกาปลุกที่หฤทัยเคยตั้งไว้ให้เขาที่บ้านนอก เอื้อมมือจะไปทำให้มันหยุด ในทันทีเขาก็นึกขึ้นได้ว่า เขาไม่ได้อยู่ที่บ้าน**ฉวยหูโทรศัพท์ที่กรีดร้องราวกับไม่พอใจ** มันเงียบราวกับปลิดทิ้งเมื่อเขายกขึ้นแนบหู'

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๓๒๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ "โทรศัพท์" ซึ่งเป็นวัตถุที่ใช้สำหรับติดต่อสื่อสารกันโดยไม่เห็นหน้า เพียงแต่ได้ยินเสียงกันและกัน กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ กรีดร้องราวกับไม่พอใจ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ ในขณะที่กานต์นอนพักอยู่ในโรงแรม กานต์คิดว่าเสียงโทรศัพท์ที่ดังนั้นเป็นนาฬิกาปลุกที่หฤทัยมักจะวางไว้ที่หัวเตียง แต่เมื่อได้สติกานต์จึงรู้ว่า นั่นคือ เสียงโทรศัพท์ที่ดังขึ้นในยามดึก ผู้เขียนกล่าวว่า "ฉวยหูโทรศัพท์ที่กรีดร้อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ราวกับไม่พอใจ” คำว่ากรีดร้องราวกับไม่พอใจ” เป็นกิริยาของมนุษย์ที่เปล่งเสียงอันดัง ด้วยความรู้สึกขัดเคืองใจ ซึ่งโทรศัพท์เป็นวัตถุไม่สามารถกระทำกิริยาดังกล่าวได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๓

“หลังจากผู้ชาย คนที่คล้ายกับเป็นต้นห้องของเขาหายตัวออกไปแล้ว วิฐูก็ทรุดตัวลงนั่งบนเก้าอี้ตัวเก่า...บนโต๊ะเล็กๆ ข้างเก้าอี้นอนตัวใหญ่เทอะทะนั้นว่างเปล่า มีแต่ที่เขี่ยบุหรี่ที่ปราศจากเถ้า ...วิฐูได้แต่เหลียวไปรอบๆ ด้วยหวังว่าจะพานพบร่องรอยของแขกผู้มาเยือนในยามราตรี แต่เปล่าเลย พรมปูห้องสะอาดทั้งผืนเหมือนกับคนใช้เพิ่งดูดฝุ่นสดๆ ร้อนๆ **โต๊ะเก้าอี้ ภาชนะทุกชิ้นวางอยู่ในที่ที่มันอยู่อย่างหงอยเหงา**...”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๕๙๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “โต๊ะ เก้าอี้ ภาชนะ” ซึ่งเป็นวัตถุที่ใช้ในการวางสิ่งของ การนั่ง และสำหรับใส่อาหาร กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ หงอยเหงา ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ ในขณะที่วิฐูกลับมาถึงห้องนอนของตนเอง เหลียวมองไปรอบห้องพบแต่ความว่างเปล่า โต๊ะ เก้าอี้ ภาชนะ ต่างๆ วางอยู่ที่เดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ผู้เขียนกล่าวว่า “โต๊ะ เก้าอี้ ภาชนะทุกชิ้นวางอยู่ในที่ที่มันอยู่อย่างหงอยเหงา” คำว่า “หงอยเหงา” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์เมื่อมีความรู้สึกเปล่าเปลี่ยว อ้างว้างเดียวดาย ขาดคนดูแล คอยให้กำลังใจ ซึ่งโต๊ะ เก้าอี้ ภาชนะ ไม่สามารถกระทำกิริยาอาการหงอยเหงาได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๔

“๔๗ ปีครั้งกระโน้น มี**เรือนเสาไม้กลมหลังหนึ่ง ยืนอาบแดด**อันระอุอ้าวอยู่ใต้ต้นมะพร้าวอันสูงลิ่ว ยามลมพัดฉิวมาแรงๆ ผู้เป็นพ่อจะบอกลูกเล็กทั้งสามคนให้รีบลงไปอยู่ที่อื่น มะพร้าวต้นนี้อาจจะหักลงมาทับเรือนเอาก็ได้ ที่อยู่บนเรือนอาจจะแขนขาหัก”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “เรือน” ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างใช้สำหรับเป็นที่พักอาศัย กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ยืนอาบแดด ผู้เขียนนำมากล่าวถึง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เหตุการณ์เมื่อ ๔๗ ปีที่ผ่านมา มีเรือนหลังหนึ่งตั้งอยู่ท่ามกลางแสงแดดซึ่งอยู่ใต้ต้นมะพร้าว เมื่อลมพัดมาแรงๆ พ่อจะบอกให้ลูกๆ ลงไปจากเรือน เพราะต้นมะพร้าวอาจจะหักลงมาทับได้เรือนได้ ผู้เขียนกล่าวว่า “เรือนเสาไม้กลม ยืนอาบแดด” คำว่า “ยืนอาบแดด” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ที่ยืนรับแสงแดดเข้าสู่ร่างกาย เรือนเป็นสิ่งก่อสร้างจึงไม่สามารถยืนอาบแดดได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

๖.๕ บุคลาธิษฐานพาหนะ

บุคลาธิษฐานพาหนะ หมายถึง การสมมติให้พาหนะที่ใช้ในการเดินทางทางบกมีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“เจ้าแห้วเหยียบคันน้ำมันลงไปอีก **บูอิ๊คเก๋งวิ่งราวกับจะเย้ยมฤตยูให้ได้อาย** กิมหงวนนั่งกระเดาะลูกกระเบิดมือมาตลอดทาง เขาคิดในใจว่าถ้าเขาสังหารเสี่ยชุนได้ พวกพ่อค้าที่ดีทั้งหลายก็คงนอนตาหลับ ซื้อง่ายขายคล่องโดยไม่ต้องหวาดระแวงภัยอันตราย”

(พล นิกร กิมหงวน, ป. อินทรปาลิต: ๑๕๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “รถเก๋ง” ซึ่งเป็นพาหนะกระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ เยาะเย้ย และให้ “มฤตยู” ซึ่งเป็นนามธรรม เป็นสิ่งชั่วร้ายนำมาซึ่งความหายนะ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ เกิดความอาย ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่เจ้าแห้วคนรับใช้ของกิมหงวนขับรถเก๋งอย่างเร็ว เพื่อจะพากิมหงวนซึ่งนั่งมาด้วยกันในรถไปปาระเบิดมือที่บ้านเสี่ยชุน ผู้เขียนกล่าวว่า “บูอิ๊คเก๋งวิ่งราวกับจะเย้ยมฤตยูให้ได้อาย” คำว่า “เยาะเย้ย” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ เมื่อตนเองเป็นผู้ชนะ จึงกล่าววาจาหรือแสดงกิริยาซ้ำเติมผู้แพ้ และคำว่า “อาย” เป็นกิริยาของมนุษย์อีกเช่นกัน เมื่อมนุษย์มีความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง จึงเกิดความขวยเขิน รถเก๋งเป็นพาหนะที่ใช้ในการเดินทางจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการเยาะเย้ยได้ ส่วนมฤตยูเป็นนามธรรมจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการเขินอายได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“ภาพนครหลวงยามราตรีแลเห็นชัดเจนจากที่นั่น...แสงนีออนกระจายพร่านวลอร่าม บ้างเป็นก้าน บ้างเป็นแผงโต บ้างกะพริบวูบวาบ **ยวดยาน**บนถนนเบื้องล่าง**เดินสวนกัน**เหมือนมดหลังคาใหญ่บ้างเล็กบ้างสลับสล้างเป็นสีขาวรางๆ บางตอนและแลเห็นเด่นชัดในบางตอนสุกสว่างด้วยแสงไฟ”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๕๘๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ยวดยาน” พาหนะสำหรับใช้ในการเดินทาง ในที่นี้หมายถึงรถยนต์ที่แล่นอยู่บนท้องถนน กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ เดินสวนกัน ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ขณะที่ไอยรามองภาพนครหลวงหรือกรุงเทพมหานครในยามราตรี แลเห็นแสงนีออน ยวดยานบนถนนที่วิ่งกันขวักไขว่ หลังคาบ้านใหญ่บ้างเล็กบ้าง ผู้เขียนกล่าวว่า “ยวดยานบนถนนเบื้องล่างเดินสวนกัน” คำว่า “เดินสวนกัน” เป็นกิริยาที่มนุษย์หลายๆ คน เคลื่อนไหวร่างกายโดยการก้าวขาไปข้างหน้าในลักษณะคนละทิศทางกัน แต่ยวดยานเป็นพาหนะจึงไม่สามารถเดินสวนกันได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

๖.๖ บุคลาธิษฐานเสียง

บุคลาธิษฐานเสียง หมายถึง การสมมติให้เสียงดนตรีมีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“ ๔ นางพากันไปนั่งบนม้าหินอ่อนข้างซุ้มไม้ แสงจันทร์คืนขึ้น ๑๒ ค่ำ กราดไปทั่วบริเวณลมพัดโชยชื่นตลอดเวลาได้ยิน**เสียงดนตรีลีลาศคร่างกระหึ่มยั่วเย้าอารมณ์**ให้เป็นสุข”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๖๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “เสียงดนตรีลีลาศ” ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต เป็นเพียงเสียงของเครื่องดนตรีที่ประกอบการเต้นลีลาศ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ คร่างกระหึ่มยั่วเย้า ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ ในขณะที่ ๔ นาง คือ ภรรยาของ พล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นิกร ดิเรกและกิมหงวนไปร่วมงานราตรีสโมสร นางทั้ง ๔ นั่งบนม้าหินอ่อน ลมพัดเย็นสบาย รวมทั้งได้ยินเสียงดนตรีลีลาศดังกระหึ่มทำให้รู้สึกมีความสุข ผู้เขียนกล่าวว่า “เสียงดนตรีลีลาศครางกระหึ่มยั่วเย้าอารมณ์” คำว่า”คราง” และ “ยั่วเย้า” เป็นกิริยาอาการที่มนุษย์เปล่งเสียงออกมาเพียงเบา ส่วนคำว่า “ยั่วเย้า” เป็นกิริยาที่ทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามไปด้วย แต่เสียงดนตรีลีลาศเป็นเพียงเสียงของดนตรีจึงไม่สามารถครางและยั่วเย้าได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

๖.๗ บุคลาธิษฐานพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ

บุคลาธิษฐานพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ หมายถึง การสมมติให้พืช สิ่งแวดล้อมรอบๆ กาย รวมทั้งสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ ป่า เขา มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“แสวงหมุนตัวปราดออกมาถึงกลางห้อง ทำให้เนียนผู้กำลังก้าวหน้าชะงักเตรียมจะถอยหลัง ผู้เป็นนายถามว่า” “เอ็งจะเอาของข้าไปไว้ที่ไหน” “ยกไป” สมพงศ์สั่งเสียงหนัก “นั่น ที่ตรงฝาห้องระหว่างประตูมองเห็นฝาโล่งๆ…” “นายเนียม” จำลองเอ่ยขึ้น “ตรงนั้นฉันจะตั้งขวดลายครามใหญ่ ปัก**ดอกพุทธรักษา**” “**จะได้ให้มันมายืนเซ่อ**อยู่โดดๆ ยั้งงั้นหรือ ไหนตกลงกันว่าจะใช้แต่ใบไม้แต่งห้องนี้…”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๒๒๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ดอกพุทธรักษา” แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ยืนเซ่อ ซึ่งผู้เขียนนำมากล่าวถึงดอกพุทธรักษาที่ปักอยู่ในขวดลายครามใบใหญ่ซึ่งสมพงศ์สั่งให้วางไว้ข้างฝาห้อง แต่จำลองนั้นไม่เห็นด้วยกับสมพงศ์ในการตั้งขวดลายครามใบใหญ่ เพราะ แลดูไม่สวยงาม วางอยู่โดดเดี่ยว ผู้เขียนจึงกล่าวว่าดอกพุทธรักษายืนเซ่อ คำว่า “ยืนเซ่อ” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ดอกพุทธรักษาเป็นดอกไม้แต่เมื่อไปวางไว้อยู่โดดเดี่ยวมองแล้วไม่สวยงามเสมือนไปยืนเซ่ออยู่เพียงคนเดียว ดังนั้นจากข้อความนี้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“กานดาหลับๆ ตื่นๆ อยู่ในโลกพายุอย่างนั้น บางครั้งหล่อนว่าหล่อนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสภาพอันลิ่วลอยว่างเปล่า แต่ปรากฏสภาพอยู่ตามสิ่งต่างๆ..ทะเลที่เต้นยวบยาบอยู่เสมอ หรือแม้แต่**เสียงคร่ำครวญของใบสน”**

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๖๒๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ใบสน” ซึ่งเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่ง กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ คร่ำครวญ ในบริบทนี้ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่กานดามีอาการหลับๆ ตื่นๆ หล่อนมีความรู้สึกว่าตนเองนั้นล่องลอย ว่างเปล่า เหมือนธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัว หล่อนนึกถึงทะเลที่มีคลื่นขึ้นลง และหล่อนจินตนาการถึงเสียงคร่ำครวญของใบสน เพราะในช่วงระยะเวลานั้นหล่อนรู้สึกเคว้งคว้าง ว่างเปล่า เศร้าเสียใจที่วิชัยทำเหินห่างเปลี่ยนไปไม่เหมือนเดิม หล่อนจึงรู้สึกเป็นทุกข์ ผู้เขียนกล่าวว่า “เสียงคร่ำครวญของใบสน” คำว่า “คร่ำครวญ” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ เมื่อมีความรู้สึกเศร้าเสียใจ เป็นทุกข์ที่ตนเองนั้นได้สูญเสียของรักไป แต่ใบสนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของต้นไม้จึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการ “คร่ำครวญ” ได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๓

“นันทาวดีจึงยิ้มให้กับสายลมสายน้ำและธรรมชาติรอบตัว...ดอยตุง ดอยจ้องและดอยเวา ซึ่งหมอบทะมึนเหมือนจะเฝ้าพิทักษ์แม่สายไว้ในความสงบตลอดกาล **ธรรมชาติ**เหล่านี้**คล้ายจะยิ้มรับหล่อน**ทุกหนทุกแห่ง เมื่อนันทาวดีบอกกับตัวเองว่าหล่อนรักแม้กระทั่งควันสีขาวอันเกิดจากกองไฟที่เผาป่า...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๒๒๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ธรรมชาติ คือ ลม น้ำ ดอยต่างๆ” ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ยิ้ม ในบริบทนี้ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่นันทาวดีมองรอบๆ กายเธอซึ่งเต็มไปด้วยธรรมชาติ ทั้งลม น้ำ ดอยตุง ดอยจ้องและดอยเวา เต็มไปด้วยความสงบ นันทาวดีจินตนาการว่าธรรมชาติเหล่านี้ยิ้มรับหล่อน คำว่า “ยิ้ม” เป็นกิริยาอาการมนุษย์ เมื่อรู้สึกดีใจ มีความสุขจะแสดงออกมาทางรอยยิ้ม ซึ่ง ลม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

น้ำ ดอยต่างๆ เป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการยิ้มได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๔

"วันนั้นอากาศมืดครึ้มไปทั่ว ไม่มีแสงแดด ทำให้แลดูครึ้ม เยือกเย็น ลมเหนือที่เริ่มจะพัดในเดือนตุลาคมหยุดนิ่ง ในวันนั้น แม้แต่ใบไม่สักใบก็ไม่มีกระดิก เสียงนกเล็กๆ ที่เคยร้องอยู่ตามพุ่มไม้ก็เงียบหายไป **ธรรมชาติทั่วทั้งกรุงเทพฯ ดูเหมือนจะแสดงความโศกสลด**ในความวิปโยคอันยิ่งใหญ่"

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๔๐๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ "ธรรมชาติทั่วทั้งกรุงเทพ เช่น อากาศ แสงแดด ลม ใบไม้ นก" กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ โศกสลด ในบริบทนี้ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่พระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จสวรรคต ธรรมชาติรอบๆ กายเสมือนเป็นลางบอกเหตุ อากาศมืดครึ้ม เยือกเย็น ไม่มีลมพัด ไม่มีเสียงนกร้อง ผู้เขียนกล่าวว่า "ธรรมชาติทั่วทั้งกรุงเทพฯ ดูเหมือนจะแสดงความโศกสลด" คำว่า "โศกสลด" เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ เมื่อรู้สึกเศร้าเสียใจ ซึ่งธรรมชาติต่างๆ คือ อากาศ แสดงแดดลม ใบไม้ นก ไม่สามารถกระทำกิริยาอาการโศกสลดได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๕

"แม้จะรู้อยู่ว่าการสำรวจซ้ำบริเวณเหล่านั้นจะไม่พบอะไร นอกจากไม้รากแห้งที่เกลื่อนกลาดและพื้นหินที่เย็นเฉียบ รื่นก็เสียเวลาอยู่จนลำแรกของแสงแดด...เขาปีนขึ้นไปบนไหล่เขาตอนหนึ่ง ซึ่งชะโงกลงไปสู่ลำห้วยลึก แต่แห้งข้างล่าง...ขณะนั้น**ป่าทั้งป่าและเขาทั้งเขากำลังตื่นเต็มที** แม้กระนั้นก็ดูเหมือนจะหาชีวิตไม่ได้ ไม่มีเสียงไก่ ไม่มีเสียงนก..."

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๑๑๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ "ป่าและเขา" ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ตื่น ในบริบทนี้ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่อุ่นเรือนถูกจับตัวไป รื่นและพรรคพวกออกตามหาตั้งแต่กลางคืนไปจนกระทั่งรุ่งเช้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รื่นปีนขึ้นไปบนไหล่เขา ซึ่งขณะนั้นเริ่มมีแสงตะวัน ป่าเต็มไปด้วยเสียงสัตว์ซึ่งเริ่มออกหาอาหาร ผู้เขียนกล่าวว่า “ป่าทั้งป่าและเขาทั้งเขากำลังตื่นเต็มที” คำว่า “ตื่น” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ที่มีอาการรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ซึ่งป่าและเขาไม่สามารถกระทำกิริยาอาการตื่นได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๖

“...เตื่อง ดอกแค ทำงานเหมือนมิรู้จักความเหน็ดเหนื่อยถ้าคอแห้งกระหายน้ำเขาก้มลงวักน้ำใสสะอาดในห้องร่องกิน ร้อนนัก ลมไร่จะพายพัดมาโบกโบยให้เย็นชื่น...ถ้าเมื่อยล้าปวดเหน็บตามเอวและหลังไหล่ เขาจะวางจอบเสียมเพียงชั่วประเดี๋ยว เดินผิวปากไปที่กระท่อมที่สอง มันยืนต้นวางท่าเชื่องอยู่นั่น **กิ่งก้านของมันเหมือนจะกวักมือเรียกให้แวะหา** ใบของมันดกสีเขียวครึ้ม”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๙๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “กิ่งก้านของต้นกระท่อม” ซึ่งเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่ง กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ กวักมือและร้องเรียก ในบริบทนี้ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่เตื่อง ดอกแค ทำงานไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ถ้าเมื่อยล้าจากการทำงานเขาจะวางจอบเสียมเพียงชั่วครู่และหลังจากนั้นจะเริ่มทำงานต่อไป เตื่อง ดอกแคปลูกต้นกระท่อมในบริเวณนั้นและเขาจะหมั่นคอยดูแลรดน้ำ ใส่ปุ๋ย ผู้เขียนกล่าวว่า “เขาจะวางจอบเสียมเพียงชั่วประเดี๋ยว เดินผิวปากไปที่กระท่อมที่สอง มันยืนต้นวางท่าเชื่องอยู่นั่น กิ่งก้านของมันเหมือนจะกวักมือเรียกให้แวะหา” คำว่า “กวักมือและร้องเรียก” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ โดยใช้มือเคลื่อนไหวไปมาและเปล่งเสียงเรียกอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งกิ่งก้านของต้นกระท่อมเป็นเพียง ส่วนหนึ่งของต้นกระท่อมซึ่งเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการกวักมือและร้องเรียกได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๗

“ท้องฟ้าคำรามครืนโครมไกลออกไป ทุกสิ่งทุกอย่างสงบเศร้าชวนวังเวงใจ ร่างของกานต์ที่หาชีวิตไม่นอนเหยียดยาว.....ฝนเริ่มพร่างพรูกระทบลำน้ำ ที่ไหลเรียบเรื่อยราวกับ**ฟ้าร้องไห้อำลาร่างที่ปราศจากชีวิตของหมอกานต์”**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๕๐๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ฟ้า” ซึ่งเป็นธรรมชาติ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ร้องไห้ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่กานต์โดนลอบยิงจนตาย ท้องฟ้าส่งเสียงร้องครืนคราง ฝนเริ่มตกปรอยลงมา ผู้เขียนกล่าวว่า “ฟ้าร้องไห้อำลาร่างที่ปราศจากชีวิตของหมอกานต์” คำว่า “ร้องไห้” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์เมื่อมีความรู้สึกเศร้าเสียใจเป็นทุกข์เมื่อต้องสูญเสียคนที่รัก หรือสิ่งที่เรารักไป ซึ่งฟ้าเป็นเพียงธรรมชาติจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการร้องไห้ได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๘

“อากาศเย็น แต่เขาก็อาบน้ำอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงล้มตัวลงนอน ลมเบาๆ ผ่านวาบหวิวเข้ามาทางหน้าต่างลวด ซึ่งม่านรูดบังไว้ครึ่งหนึ่ง โสรวารตาแข็งจริงๆ หวาดเสียวอยู่บ้างเหมือนกันเมื่อคิดถึงผู้ตาย แต่ไม่มีสิ่งใดปรากฏขึ้น ท่ามกลางความมืดและความสงัดของห้อง มีแต่แสงดาวเต็มฟ้าเมื่อมองผ่านลวดโปร่งออกไปเบื้องนอก กับความเย็นเยือกของ**สายลมที่วิ่งเล่นล้อกัน**เข้ามาถึงตัวเขา”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๓๗๐)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “สายลม” ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ วิ่งเล่นหยอกล้อกัน ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่โสรวารเตรียมตัวเข้านอนในห้องของเวศม์ แมนสรวง หลังกลับมาจากงานศพของเจ้านาย เขานอนไม่หลับ มีความรู้สึกหวาดกลัวเล็กน้อย เมื่อคิดถึงผู้ตาย เขานอนมองท้องฟ้าผ่านทางหน้าต่าง สายลมทำให้เขารู้สึกเย็นเยือก ผู้เขียนกล่าวว่า “สายลมวิ่งเล่นล้อกันเข้ามาถึงตัวเขา” คำว่า “วิ่งเล่นล้อกัน” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ คำว่า “วิ่งเล่น” เป็นการยกขาก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว ส่วน คำว่า “ล้อกัน” เป็นกิริยาอาการเมื่อล้อเล่นกับผู้อื่น โดยไม่จริงจังกับเหตุการณ์นั้น ซึ่งสายลมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการวิ่งเล่นล้อกันได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๕

“ไห่เยี่ยนแย่งหน้าที่ล่ามไปจากหลินซัน ซึ่งดูเหมือนสหายผู้นั้นจะพอใจ เพราะได้ใช้เวลาของเขาอ่านหนังสือพิมพ์รายวันที่นำติดมือมาด้วย...เธอบอกว่านานกิง เป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งของจีนมีประวัติอันยาวนานกว่าสองพันปี...นอกเมืองมี**เขาลดเลี้ยวโอบกอดตัวเมือง**เอาไว้...”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๕๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ภูเขา” ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ โอบกอด ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ไห่เยี่ยน หลินซัน และวัชระโดยสารรถไฟเพื่อจะไปนานกิง ไห่เยี่ยนเป็ล่ามอธิบายประวัติ สภาพทางภูมิศาสตร์ให้วัชระฟัง ซึ่งนานกิงเป็นเมืองเก่าแก่ของจีน นอกเมืองมีภูเขาล้อมรอบตัวเมืองไว้ ผู้เขียนกล่าวว่า “นอกเมืองมีเขาลดเลี้ยวโอบกอดตัวเมืองเอาไว้ คำว่า “โอบกอด” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์โดยเอาแขนอ้อมหลังไปจับไหล่ของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งภูเขาเป็นพื้นที่ที่ยกสูงขึ้นจากพื้นดินเกิดขึ้นจากธรรมชาติ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

๖.๘ บุคลาธิษฐานสถานที่

บุคลาธิษฐานสถานที่ หมายถึง การสมมติให้สถานที่ตามธรรมชาติ สถานที่ในเมืองต่างๆ มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“นันทาวดีจึงยิ้มให้กับสายลมสายน้ำและธรรมชาติรอบตัว...**ดอยตุง ดอยจ้องและดอยเวา** ซึ่ง**หมอบทะมึน**เหมือนจะ**เฝ้าพิทักษ์**แม่สายไว้ในความสงบตลอดกาล ธรรมชาติเหล่านี้คล้ายจะยิ้มรับหล่อนทุกหนทุกแห่ง เมื่อนันทาวดีบอกกับตัวเองว่าหล่อนรักแม้กระทั่งควันสีขาวอันเกิดจากกองไฟที่เผาป่า...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๒๒๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ดอยตุง ดอยจ้อง และดอยเวา” ซึ่งเป็นสถานที่ในจังหวัดเชียงราย กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ หมอบ และเฝ้าพิทักษ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่นันทาวดีรู้สึกชื่นชมกับธรรมชาติรอบๆ กายของเธอ สัมผัสถึงสายลม แลเห็นสายน้ำ ดอยตุง ดอยจ้องและดอยเวาที่อยู่รอบๆ ตัว ผู้เขียนกล่าวว่า “ดอยตุง ดอยจ้องและดอยเวาซึ่งหมอบทะมึนเหมือนจะเฝ้าพิทักษ์แม่สาย” คำว่า “หมอบ” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์โดยก้มหน้านั่งลงกับพื้น ส่วน คำว่า “เฝ้าพิทักษ์” เป็นการปกปักรักษาคุ้มครอง ซึ่งเป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ดอยตุง ดอยจ้องและดอยเวาเป็นสถานที่จึงไม่สามารถกระทำกิริยาดังกล่าวได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๒

“อุบัติเหตุอันเกิดจากรถตู้ตกรางขวางหน้าอยู่ที่สถานีงิ้วราย เป็นเหตุให้ขบวนรถจากนครปฐมเที่ยวสุดท้ายเสียเวลามาถึงสถานีบางกอกน้อยเอาแต่เมื่อเวลาใกล้เที่ยงคืน แม้กระนั้นสามยอดก็ยังสว่างไสว เมื่อสุดใจ จำปา และเรือข้ามฟากไปถึงที่พักหน้าโรงหวย **สามยอดไม่มีเวลาหลับ** เพราะฉะนั้นจึง**ไม่มีเวลาตื่น**…”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๓๔๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “สามยอด” ซึ่งเป็นสถานที่แห่งหนึ่งในเขตบางกอกน้อย กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ไม่หลับและไม่ตื่น ในบริบทนี้ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ ในขณะที่สุดใจและจำปากลับมาถึงสามยอดในเวลาใกล้เที่ยงคืนแต่สามยอดยังสว่างไสวเต็มไปด้วยแสงไฟ ผู้เขียนกล่าวว่า “สามยอดไม่มีเวลาหลับ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีเวลาตื่น” คำว่า “หลับ” เป็นกิริยาของมนุษย์ เป็นการที่มนุษย์พักผ่อนร่างกายโดยการหลับตา “ตื่น” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ที่มีความรู้สึก รับรู้สิ่งต่างๆ สามยอดเป็นสถานที่จึงไม่สามารถไม่มีเวลาหลับและไม่มีเวลาตื่นได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๓

“เราได้พบกันอีกครั้ง โดยข้าพเจ้าเป็นฝ่ายนัดหมาย..... ความนึกคิดของผู้ชายไทยที่ยังสลัดความเคยชินเก่าๆ ไม่พ้นทำให้ข้าพเจ้ามีอารมณ์ที่กระตือรือร้นเสมอ ต่อการได้พบไห่เยี่ยน……..“ที่นี่เงียบนะคะ” “เงียบมาก” ข้าพเจ้าหันไปรอบๆ “เวลากลางคืนรู้สึกว่า**ปักกิ่งหลับเหลือเกิน** เวลาขนาดนี้หรือดีกว่านี้ **กรุงเทพฯ ยังลืมตาโพลง**อยู่...”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ปักกิ่ง” ซึ่งเป็นเมืองหลวงของจีน กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ หลับ และให้“กรุงเทพฯ” เมืองหลวงของประเทศไทย กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ลืมตา ในบริบทนี้ผู้เขียนนำมากล่าวถึงว่าเวลาของปักกิ่งเมืองหลวงของประเทศจีนกับเวลาของกรุงเทพฯ เมืองหลวงของไทยแตกต่างกัน ในขณะที่วัชระไปพบกับไห่เยี่ยนที่ปักกิ่งในเวลากลางคืน ทำให้วัชระคิดถึงกรุงเทพฯ ว่าในขณะนั้นคงจะยังไม่ค่ำมืด ผู้เขียนกล่าวว่า “เวลากลางคืนรู้สึกว่าปักกิ่งหลับเหลือเกิน เวลาขนาดนี้หรือดีกว่านี้ กรุงเทพฯ ยังลืมตาโพลงอยู่” คำว่า “หลับ” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ เป็นการที่มนุษย์พักผ่อนร่างกายโดยการหลับตาและไม่รับรู้สิ่งต่างๆ รอบกาย กับ คำว่า “ตื่น” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ที่มีความรู้สึก รับรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งปักกิ่งและกรุงเทพฯเป็นสถานที่จึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการหลับและตื่นได้ ผู้ขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

๖.๕ บุคลาธิษฐานกิริยาอาการ

บุคลาธิษฐานกิริยาอาการ หมายถึง การสมมติให้กิริยาอาการต่างๆ มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“ขณะนั้นเอง ร่างสูงๆ ของชายคนหนึ่งก็ปรากฏขึ้นที่ทางเดินริมมุมรั้ว รื่นไม่สามารถจะสังเกตหน้าตาและเครื่องแต่งกายได้ถนัดนัก...” “เชิญบนเรือนครับ นายเสถียร” เขาบอก “เชิญข้างบน” คิ้วที่ดกและดำคู่นั้น เลิกขึ้นไปสู่หน้าผากที่ค่อนข้างเถิกและกว้าง ริมฝีปากหนาใต้หนวดซึ่งขลิบไว้อย่างหมดจด...รื่นยังไม่เคยเห็นยิ้มของชายใดจะเต็มไปด้วยปริศนา เหมือน**ยิ้มที่เต้นระรัว**บนใบหน้าของชายผู้นี้ในขณะนั้น...”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๑๐๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ยิ้ม” ซึ่งไม่ใช่มนุษย์เป็นเพียงกิริยาอาการ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ เต้น ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่นาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เสถียรพ่อค้าไม้ไปพบรื่นที่บ้าน รื่นมองลักษณะของชายผู้นี้ เขามีรอยยิ้มที่เต็มไปด้วยปริศนา ในบริบทนี้ผู้เขียนกล่าวว่า “ยิ้มที่เต้นระรัวบนใบหน้าของชายผู้นี้” ซึ่งเป็นรอยยิ้มของนายเสถียร คำว่า “เต้นระรัว” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ที่เคลื่อนไหวร่างกายอย่างรวดเร็วไปตามจังหวะเพลง ซึ่งยิ้มเป็นกิริยาอาการไม่สามารถกระทำกิริยาอาการเต้นระรัวได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

๖.๑๐ บุคลาธิษฐานเชื้อเพลิง

บุคลาธิษฐานเชื้อเพลิง หมายถึง การสมมติให้สิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงนำความร้อน มีอารมณ์หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“เสเพลบอยผู้ปราดเปรื่องแห่งบ้านไร่ ฝืด ตำแย ดื่มกะแช่จากกะลาขัดพลางครุ่นคิดหนักวกวนเป็นหลายกระแสเพื่อหาเหตุแห่งทุกข์ของเพื่อน...แจ้ง ใบตองให้สงสัยนัก เพื่อนพ้องจึงต่างพากันตกอยู่ในความสงสัยเดียวกันนั้น จนเมานอนกลิ้งเกลือก..ตกดึกแจ้งรู้สึกตัวตื่นขึ้นกระหายน้ำ...มองเห็นใบตองแห้งห้อยเทิบอยู่ตามต้นกล้วย บ้างแกว่งตามลมพัด เขาจึงเอาไต้นั้นแหย่ให้มันลุกฮือขึ้น... ไม่นานกล้วยทั้งไร่ก็ตกอยู่ใน**กองเพลิงพิโรธ** แจ้งยืนหัวเราะสนั่น”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๘๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “กองเพลิง” ซึ่งไม่ใช่มนุษย์เป็นเพียงเชื้อเพลิงที่มีความร้อน กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ พิโรธหรือโกรธ ในบริบทนี้ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่แจ้ง ใบตองเกิดความทุกข์และความสงสัยในเรื่องต่างๆ หันไปมองเห็นใบตองจึงเอาไต้แหย่ไปไฟจึงลุกขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้เขียนกล่าวว่า “กองเพลิงพิโรธ” คำว่า “พิโรธ” หมายถึง โกรธ เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ กองเพลิงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการโกรธได้ เพราะเป็นเพียงเชื้อเพลิงที่มีความร้อนเท่านั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“ลูกใจคอไม่สบายไปหลายวันเมื่อเห็นข่าวจากหนังสือพิมพ์ ไฟที่ไหม้แห่งสุดท้ายใกล้บ้านเส็งมาก บ้านของเขาอยู่ธนบุรีแดนไฟไหม้น่าใจหายใจคว่ำ เขาเล่าว่าไฟไหม้เห็นไฟแดงไปหมดราวกับฟ้าจะกลายเป็นสีเพลิง เปลวไฟพวยพุ่งจดขอบฟ้า ควันไฟหนักจนเป็นอันตรายกับปอด เสียงลูกไฟที่แตกดังเปรี๊ยะๆ ราวกับเสียงพระยามัจจุราช **ลูกไฟกระโดด**ไปตามลมเหมือนลูกสัตว์ที่ร่าเริง”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๑๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “ลูกไฟ” ซึ่งไม่ใช่มนุษย์ เป็นเพียงเชื้อเพลิงที่มีความร้อน กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ กระโดด ในบริบทนี้ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ไฟไหม้แถวธนบุรีซึ่งใกล้บ้านเส็งเพื่อนของตันส่วงอู๋ เส็งเล่าให้ตันส่วงอู๋ฟังถึงภาพไฟไหม้ที่เขาได้เห็น เปลวไฟพวยพุ่ง มีควันไฟ รวมทั้งลูกไฟที่แตกออกมากระโดดไปตามลม ผู้เขียนกล่าวว่า “ลูกไฟกระโดด” คำว่า “กระโดด” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ โดยยืนและยกขาขึ้นลงเหนือพื้นไปมา ลูกไฟเป็นเพียงเชื้อเพลิงจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการกระโดดได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

๖.๑๑ บุคลาธิษฐานเครื่องแต่งกาย

บุคลาธิษฐานเครื่องแต่งกาย หมายถึง การสมมติให้เครื่องแต่งกาย ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าเครื่องประดับ มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“คนเราเกิดมาแล้วมันก็ต้องแก่ตายไปทุกคน” ช้อยตอบ “ฉันรู้อย่างนั้นก็เลยตั้งใจว่าจะสนุกเสียสักชาติหนึ่ง...คนบางคนที่เขาดูแก่กว่าอายุ ก็เพราะเรื่องอยากจะทำตัวให้สาวอยู่เสมอนี่แหละอย่างฉันเป็นคนชอบทำแก่ จะแต่งเนื้อแต่งตัวก็ไม่ค่อยจะกวดขัน...แต่คุณหญิงคุณนายบางคนที่ฉันรู้จักเขาไม่อยากแก่เสียเลย จะไปไหนมาไหนก็แต่งตัวไว้ให้สาวเกินตัว **ไอ้เครื่องแต่งตัว**นั้นเอง **มันกลับร้องอุทธรณ์ ตะโกนบอกให้คนรู้**กันทั่วทั้งเมืองว่า “เจ้าข้าเอ๊ยมาดูยายแก่ทำสาว” ใครเขาเห็นเขาก็ต้องร้องว่าแก่...”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๗๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “เครื่องแต่งตัว” แสดงกิริยาเหมือนมนุษย์ คือ ร้องอุทธรณ์และตะโกนบอก ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ช้อยกำลังพูดกับพลอยเรื่องความแก่ ความสาว และยกตัวอย่างคุณหญิงคุณนายบางคนไม่อยากแก่ จึงแต่งกายให้ดูสาวอยู่เสมอแต่เครื่องแต่งกายนั้นก็บ่งบอกถึงความแก่ ความสาวของเจ้าของเครื่องแต่งกายนั้น ผู้เขียนกล่าวว่า “ไอ้เครื่องแต่งตัวนั้นเอง มันกลับร้องอุทธรณ์ ตะโกนบอกให้คนรู้” คำว่า “ร้องอุทธรณ์” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ คือ การร้องบอก และ “ตะโกน” เป็นการเปล่งเสียงอันดังเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ยิน” ซึ่งเครื่องแต่งตัว หมายถึง เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับต่างๆ ที่มนุษย์สวมใส่ ไม่ใช่มนุษย์จึงไม่สามารถร้องอุทธรณ์และตะโกนบอกกล่าวได้

๖.๑๒ บุคลาธิษฐานระบบสุริยะ

บุคลาธิษฐานระบบสุริยะ หมายถึง การสมมติให้สิ่งต่างๆ ในระบบสุริยะ ไม่ว่าจะเป็นโลก ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์มีอารมณ์ หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

ตัวอย่างที่ ๑

“อนงค์เริ่มขำในสรรพนามที่วิชัยเจาะจงใช้ ประดุจเขาตั้งใจจะสอนหล่อนโดยตรง แต่ความเอาใจใส่ในหลักเหตุผล ยังมีอำนาจเหนือความคิดสนุก หญิงสาวจึงพูดว่า ดิฉันคิดถึงเรื่องโลกและมนุษย์อยู่บ้าง แต่คิดไปไม่ไกลถึงเช่นนั้นบางคราวดิฉันรู้สึกว่า**โลกเรียกร้องรบกวนเรามากเกินไป**จนเราน่าจะให้ไม่ได้”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๓๕๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “โลก” ซึ่งเป็นดาวเคราะห์ดวงหนึ่งที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๕ ในระบบสุริยะ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่วิชัยพูดกับอนงค์เรื่องการมีโอกาสได้ทำประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง โดยสละสิ่งที่เรารักที่สุด ซึ่งเป็นการใช้หนี้โลกสมกับที่ให้กำเนิดเรามา แต่อนงค์กลับมีความคิดเห็นว่า โลกนั้นให้ความวุ่นวายกับมนุษย์มากจนเกินไป ผู้เขียนกล่าวว่า “โลกเรียกร้องรบกวนเรามากเกินไป” คำว่า “เรียกร้องและ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รบกวน” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ คำว่า “เรียกร้อง” (ก.) หมายถึง ร้องขอแกมบังคับให้ทำหรือให้งดการกระทำ เช่น เรียกร้องขอความเป็นธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน: ๒๕๔๖, ๙๖๘) ส่วน คำว่า “รบกวน” (ก.) หมายถึง ทำให้รำคาญ ทำให้เดือดร้อน (ราชบัณฑิตยสถาน: ๒๕๔๖, ๙๒๔) ซึ่งโลกไม่ใช่มนุษย์เป็นดาวเคราะห์ดวงหนึ่ง จึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการเรียกร้องและรบกวนได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๒

“แว่วเสียงของวิทย์ รื่นกำลังนอนคอยอยู่ด้วยความตั้งใจสะดุ้งทั้งตัวใจหายวาบ น้ำเสียงของเขาอ่อนหวาน มีอำนาจประหลาดบังคับให้รื่นค่อยขยับตัวลุกขึ้นจากที่นอน....แต่กลับฟุบผล็อยลงอีก...แม่เผือดถือชามกระเบื้องใส่น้ำต้มร้อนๆ ออกมาจากในครัวตั้งใจจะนำมาให้รื่นกิน...นายกลิ่นซึ่งเหลียวกลับมาจากร่างอันสง่างามของวิทย์ สะดุ้งทั้งตัวขนลุกเกรียว เสียงชามข้าวต้มหล่นจากมือแม่เผือดดังสนั่น แหลมและสะเทือนสยองจับใจ เป็นสัญญาณแห่งความเศร้า เป็นสัญญาณซึ่งบอกให้รู้ว่าดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของหญิง ซึ่ง**โลกต้อนรับความดี**ของหล่อนด้วยความอยุติธรรมได้หลุดลอยพ้นไปจากร่างที่น่าสงสารแล้ว”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๔๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “โลก” ซึ่งเป็นดาวเคราะห์ดวงหนึ่งที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๕ ในระบบสุริยะ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ต้อนรับ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่รื่นสิ้นใจ หลังจากที่รื่นได้มอบลูกไว้ให้อยู่ในความดูแลของวิทย์เรียบร้อยแล้ว และด้วยอาการป่วยทำให้รื่นสิ้นใจลงที่บ้านนายกลิ่นและแม่เผือดผู้ที่คอยดูแลลูกของรื่นในขณะที่รื่นต้องออกไปทำมากินเป็นโสเภณี ผู้เขียนกล่าวว่า “โลกต้อนรับความดีของหล่อนด้วยความอยุติธรรม” คำว่า “ต้อนรับ” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ โดยทำการรับรองแขกที่มาเยี่ยมเยียน ซึ่งโลกไม่ใช่มนุษย์ผู้เขียนต้องการบอกกล่าวว่ารื่นเกิดมาได้รับความอยุติธรรมจากคนรอบข้างตัวเธอ โลกจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการต้อนรับได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๓

“เมื่อได้ประกาศภาวะปัจจุบันและอนาคตของตนต่อหน้าวิชัยและกานดาได้แล้ว จิตรีก็เงยหน้าขึ้นดูเดือนดวงนั้นอีก แสงสกาวค่อยๆ สลัวลง เพราะความเปลี่ยนแปลงของอากาศใกล้รุ่ง เดือน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ค้างฟ้าจึงทอแสงขาวมัวคล้ายหมอกและความเยือกเย็นยามดึก มาเป็นสักขีพยานถ้อยคำของจิตรี ดูราวกับ**เดือนดวงเก่านั้นจะเยื้อนยิ้ม**ในภาวะปัจจุบันและอนาคตของหญิงสาว”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๑๓๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “เดือน” คือ ดวงจันทร์ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ยิ้ม ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อจิตรีประกาศว่าตนเองจะแต่งงานกับเผด็จ โดยที่ทุกคนในบ้านไม่ได้รับเหตุการณ์มาก่อนหน้านี้ ทำให้วิชัยและกานดาตกตะลึงกับเรื่องที่ได้ฟัง ในขณะนั้นเป็นเวลาใกล้รุ่ง บรรยากาศจึงเยือกเย็น ดวงจันทร์ซึ่งทอแสงอยู่บนท้องฟ้า เริ่มขาวมัว ผู้เขียนกล่าวว่า “เดือนดวงเก่านั้นจะเยื้อนยิ้ม” คำว่า “เยื้อนยิ้ม” เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ที่แสดงให้ปรากฏว่าดีใจ ชอบใจ ในลักษณะอาการที่แช่มช้า ซึ่งเดือนหรือ**ดวงจันทร์**(น.) หมายถึง ดวงเดือน ในตำราโหราศาสตร์เป็นชื่อดาวพระเคราะห์ที่ ๒ (ราชบัณฑิตยสถาน: ๒๕๔๖, ๓๐๐) เป็นเพียงดาวเคราะห์ดวงหนึ่งจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการเยื้อนยิ้มได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๔

“หล่อนหยุดนิ่งอยู่หน่อยหนึ่ง หันหน้าเข้าข้างฝาคอยฟังอยู่นาน เมื่อไม่ได้ยินเสียงตอบจึงได้เอ่ยต่อ “ฉันจะบอกให้รู้ว่าฉันจะทำอย่างไร จะอยู่ไปอย่างนี้แหละ พี่รื่นอยากได้เขาเป็นเมียอีกคนก็ตามใจ...” นั่นมิใช่คำตอบที่เขาคิดจะได้ยินจากหล่อน รื่นนอนนิ่งมือข้างหนึ่งก่ายหน้าผาก หมดหนทางที่จะพูดต่อไป ไม่มีกะใจที่จะเอ่ยอะไรอีก **แสงเดือน**เคลื่อนที่ต่อไป **คลานตามพื้นห้อง**มาจนกระทั่งส่องต้องหน้าลูกน้อย ซึ่งหลับพริ้มอยู่เต็มที่”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๑๔๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ “แสงเดือน” ซึ่งเป็นความสว่างของดวงจันทร์ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ คลาน ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อสุดใจรู้ว่ารื่นกับจำปามีความสัมพันธ์อันลึกซึ้งต่อกัน สุดใจยอมที่จะให้จำปาเป็นเมียอีกคนของรื่น รื่นมิได้คาดคิดว่าสุดใจจะตอบออกมาเช่นนั้นจึงรู้สึกหนักใจ นอนนิ่งมองแสงเดือนที่เคลื่อนผ่านไปเรื่อยๆ ผู้เขียนกล่าวว่า” แสงเดือนเคลื่อนที่ต่อไป คลานตามพื้นห้องมาจนกระทั่งส่องต้องหน้าลูกน้อย” คำว่า **“คลาน”** (ก.) หมายถึง ไปด้วยมือและเข่าอย่างเด็ก กิริยาที่ใช้มือและเท้าทั้ง ๒ ทาบพื้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แล้วเคลื่อนไป เรียกว่าคลานสี่เท้า (ราชบัณฑิตยสถาน: ๒๕๔๖, ๒๒๗) ซึ่งเป็นกิริยาอาการของมนุษย์ แสงเดือนไม่ใช่มนุษย์จึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการคลานได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๕

"ไอยราขับรถอย่างเร็วไปตามถนนซึ่งค่อนข้างว่างเปล่า เมื่อออกพ้นกรุงเทพฯ เขาเหลือบดูดวงอาทิตย์ดวงกลม ซึ่งแลเห็นชัดเจนผงาดอยู่เหนือสีเขียวของนาข้าว...ขณะนี้**อาทิตย์**กำลังอุทัยไม่แลดู**ดุร้าย**ร้อนระอุ อากาศสดแห่งวันใหม่ผสมกลมกลืนอย่างสะอาดกับความงามอย่าง**ผยอง**ของมัน แต่กระนั้นมันก็มิได้ทิ้งทีท่าของ**ผู้บังคับบัญชา**ให้คนทุกคนเริ่มทำหน้าที่ประจำวัน"

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๕๒๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ "พระอาทิตย์" ซึ่งไม่ใช่มนุษย์เป็นดาวพระเคราะห์ กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ไม่ดุร้าย ผยอง และการวางทีท่าเป็นผู้บังคับบัญชา ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ไอยราขับรถออกมาจากกรุงเทพฯ อย่างรวดเร็ว เพราะเบื่อหน่ายชีวิตของตนเองที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่กับคุณ ในขณะที่ไอยราขับรถออกมาพ้นกรุงเทพฯ เป็นเวลารุ่งเช้า พระอาทิตย์จึงไม่ส่องแสงร้อนแรงมาก ทุกคนเริ่มปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในเช้าวันใหม่ ผู้เขียนกล่าวว่า "อาทิตย์กำลังอุทัยไม่แลดูดุร้าย อากาศสดแห่งวันใหม่ผสมกลมกลืนอย่างสะอาดกับความงามอย่าง**ผยอง**ของมัน แต่กระนั้นมันก็มิได้ทิ้งทีท่าของ**ผู้บังคับบัญชา**ให้คนทุกคนเริ่มทำหน้าที่ประจำวัน" คำว่า "ไม่ดุร้าย" เป็นกิริยาอาการที่ไม่แสดงความไม่ดีออกมา คำว่า **"ผยอง"** (ก.) หมายถึง เผ่นโผน ลำพอง เย่อหยิ่ง ฮึกเหิม (ราชบัณฑิตยสถาน: ๒๕๔๖, ๗๒๖) คำว่า "บังคับบัญชา" เป็นการออกคำสั่ง ซึ่งคำต่างๆ เหล่านี้เป็นกิริยาอาการของมนุษย์ ซึ่งพระอาทิตย์เป็นเพียงดาวพระเคราะห์ดวงหนึ่งจึงไม่สามารถกระทำกิริยาอาการไม่ดุร้าย ผยอง และบังคับบัญชาได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ ๖

"วัชระ สหายรักของดิฉัน ถ้าคุณปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้ คุณคงอ่านจดหมายฉบับนี้ในตอนค่ำ...ดิฉันยินดีเฝ้ามองคุณด้วยความรัก แต่ก็ได้บอกคุณแล้ว ความรักที่ดิฉันมีและมอบให้แก่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คุณนั้น อาจเป็นความรักที่ต่างทรรศนะกับที่คุณมีและมอบให้ดิฉัน...แต่ดิฉันรักคุณด้วยดวงตาที่ฝากมากับดวงดาวบนท้องฟ้า ซึ่ง**ดวงดาว**เหล่านั้น**จะตั้งคำถาม**ให้คุณได้ตอบออกมาด้วยความจริงใจของคุณเอง..."

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๘๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โดยให้ "ดวงดาว" ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่องแสงระยิบระยับในเวลากลางคืน กระทำกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ตั้งคำถาม ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่วัชระอ่านจดหมายของไห่เยี่ยน ที่พร่ำรำพันถึงความรักของตนเองที่มีต่อวัชระ แต่เป็นความรักในลักษณะที่แตกต่างกัน คือ เป็นความรักที่มีแต่ความห่วงใย ไห่เยี่ยนจึงกล่าวว่าเธอรักวัชระด้วยดวงตาที่ฝากมากับดวงดาวบนท้องฟ้า ซึ่งดวงตาแสดงถึงความห่วงใย ผู้เขียนกล่าวว่า "ดวงดาวเหล่านั้นจะตั้งคำถามให้คุณได้ตอบออกมาด้วยความจริงใจของคุณเอง" คำว่า "ตั้งคำถาม" เป็นกิริยาอาการของมนุษย์โดยการพูดเพื่อต้องการคำตอบ ซึ่งดวงดาวบนท้องฟ้าไม่ใช่มนุษย์ จึงไม่สามารถตั้งคำถามกับวัชระได้ว่าความรักที่วัชระมอบให้ไห่เยี่ยนเป็นความรักที่เหมือนกับที่ไห่เยี่ยนมอบให้วัชระหรือไม่ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

๗. ปฏิทรรศน์ หรือ ปฏิภาคพจน์ (Paradox)

ปฏิทรรศน์ หรือ ปฏิภาคพจน์ (Paradox) คือ การใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่มีความหมายตรงข้ามหรือขัดแย้งกันมากล่าวเพื่อให้เกิดความหมายที่ชัดเจน เช่น ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๗.๑ ปฏิทรรศน์ หรือ ปฏิภาคพจน์ นามธรรม

ปฏิทรรศน์ หรือ ปฏิภาคพจน์ นามธรรม หมายถึง การใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยตาหรือร่างกายที่มีความหมายตรงข้ามหรือขัดแย้งกันมากล่าวเพื่อให้เกิดความหมายที่ชัดเจน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“พอใกล้เวลารถไฟจะออก เราก็จัดแจงขนของใส่รถอ๊อสตินเก๋งขับไปที่สถานี ในระหว่างที่มาตามทางข้าพเจ้าเฝ้านึกอยู่ว่า มาเรียจะไปเสียเดี๋ยวนี้แล้ว เมื่อไรเราจะได้พบกันอีก ข้าพเจ้าหวนไปนึกถึงวันแรกที่มอยราและมาเรียมาถึง เรามารับที่สถานีนั่งรถคันนี้ไปที่บ้าน...ผิดกันแต่ว่าวันนั้นรถแล่นตรงไปที่สถานีที่อันบรมสุขไป กระท่อมนางพญา แต่วันนี้รถแล่นไปยังสถานีที่อันว่างเปล่า สำหรับข้าพเจ้ามีแต่ความวิเวกวังเวงคะนึงถึง**ความสุขกับความทุกข์ ความร่าเริงสนุกสบายกับความหงอยเหงา** ช่างอยู่ใกล้คลุกคลีเป็นมิตรสนิทกันเสียนี่กระไร”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๑๐๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์ หรือ ปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวว่า ความสุขกับความทุกข์ ความร่าเริงสนุกสบายกับความหงอยเหงา เป็นการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงข้าม ความสุข หมายถึง ความสบายกาย สบายใจ เป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ประเภทหนึ่ง มีหลายระดับ ตั้งแต่ความสบายใจเล็กน้อยจนถึงความเพลิดเพลิน เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงบวก ส่วนความทุกข์ หมายถึง ความยากลำบาก ความไม่สบายกายสบายใจ เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ ความร่าเริง เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงบวก หมายถึง สนุกสนาน เบิกบานใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส และความหงอยเหงา เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ หมายถึง เศร้าซึม เหงาเปล่าเปลี่ยว ผู้เขียนนำมากล่าวถึงความคิดของวิสูตรที่ว่าความสุขกับความทุกข์ ความร่าเริงกับความหงอยเหงาเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้กัน วันหนึ่งอาจรู้สึกมีความสุขอีกวันหนึ่งอาจรู้สึกมีความทุกข์ ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ ความสุขและความทุกข์ ความร่าเริงและความหงอยเหงา เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“ผู้ที่สนใจในการเพ่งเล็งต่อความเป็นไปในชีวิตมนุษย์ผู้หนึ่ง ให้ความคิดเห็นอันเป็นสมบัติส่วนตัวของเขาว่า ความทุกข์ทำให้มนุษย์ตะเกียกตะกายและทะเยอทะยาน ทำให้มีปัญญา ทำให้มีการก้าวหน้าเพื่อจะให้หลุดพ้นจากกองทุกข์นั้น.....ไม่มีใครกล้าค้านว่า **ความพินาศของสิ่งหนึ่งสร้างความเจริญขึ้นอีกสิ่ง**หนึ่ง แต่ถ้ามีการพินาศอยู่เสมอไปไม่ทันให้ความเจริญไหวตัวแล้วก็เป็นสิ่งล้นพ้นวิสัยของธรรมชาติ”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๑๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวว่า ความพินาศกับความเจริญ เป็นคำที่มีความหมายตรงข้าม ความพินาศ เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ หมายถึง วินาศ ฉิบหาย วอดวาย หายนะ เสียหาย ส่วนคำว่า ความเจริญ เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงบวก หมายถึง ก้าวหน้า เติบโต งอกงาม ผู้เขียนนำมากล่าวถึงชีวิตของรื่นที่พบกับความพินาศแต่กลับสร้างความเจริญให้แก่ชีวิตใหม่ คือ ชีวิตของอี๊ดลูกสาวของเธอเอง ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ ความพินาศและความเจริญ เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ทำให้ข้อความนั้นมีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๓

"กิมหงวนยกนาฬิกาข้อมือขึ้นดูเวลา แล้วสะดุ้งโหยง "บา นอนตากยุงเถอะวะ พวกเรา ทนเอาหน่อยอีกไม่กี่ชั่วโมงก็สว่าง ทำยังไงได้**รักสนุกก็ต้องทุกข์ถนัด** แต่อย่างไรก็ตาม เมียของเราทารุณโหดร้ายต่อเรามาก เราจะต้องมีปฏิกิริยาต่อเมียเรา คือ เที่ยวมันอีกทุกๆ คืน"

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๗๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวถึง สนุกกับทุกข์ เป็นคำที่มีความหมายตรงข้าม สนุก เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงบวก หมายถึง ทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน ทำให้เบิกบานใจ ส่วนคำว่า ทุกข์ เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ หมายถึง ความยากลำบาก ความไม่สบายกายสบายใจ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงการที่พรรคพวก ๔ สหายต้องนอนตากยุง เนื่องจากความรักสนุกในการเที่ยวกลางคืนจึงทำให้เกิดความทุกข์ต้องนอนตากยุง เพราะ ภรรยาไม่ให้เข้าห้องนอน ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ สนุกและทุกข์ เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ทำให้ข้อความนั้นมีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๔

"นันท์ ทำใจดีๆไว้ น้านาทยังอยู่ที่เตาเผาอิฐตอนนี้ พี่ย้อนกลับมาขึ้นบันไดหลังเพื่อหยิบสมุดบัญชีที่ลืมไว้ บังเอิญได้ยินเสียงทุ่มเถียงข้างนอก จึงได้ยอมเสียมารยาทแอบนั่งฟังจนรู้ว่า ง่านันถูกเขาเอาเปรียบมากเกินไป พี่ทนไม่ได้ที่จะให้เขามาข่มขู่เธอ ถึงแม้เธอจะรักรัชต์ยังไง พี่ก็ต้องฟาดปากเขาอยู่ดี.....ลืมมันเสียเถอะ ชีวิตของนันท์มีค่าสูงกว่าความรักราคาถูกที่ผ่านไปแล้ว.....เสียง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของเขาแว่วอยู่ข้างๆ หู เป็นคำปลอบโยนและเตือนสติ.....หล่อนเงยหน้าขึ้นจากการซบสะอื้น ก็พบดวงตาอ่อนโยนทั้งคู่กำลังก้มลงมองด้วยความรู้สึกอันมีทั้งความรัก ความเห็นใจ.....ดวงตาคู่นั้นไม่มีวันที่จะเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าหล่อนจะถูกเหยียบขยี้อย่างไร มันคงจ้องตอบหล่อนเหมือนดวงดาวที่ส่องรัศมีอยู่บนฟากฟ้า **โลกยิ่งมืดมนเพียงไร แสงของดาวนั้นยิ่งจะเจิดจ้าขึ้นเป็นลำดับ**"

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๒๐๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวถึงความมืดมนและความเจิดจ้า เป็นคำที่มีความหมายตรงข้าม มืดมน เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ หมายถึง หมดหวัง หดหู่เศร้าโศก ท้อแท้ สิ้นหวัง มืดสนิท ส่วนคำว่า เจิดจ้า เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงบวก หมายถึง สว่างสุกใส ผู้เขียนนำมากล่าวถึงว่าแม้ชีวิตของนันทาวดีจะมืดมน พบเจออุปสรรคเพียงใดแต่ยังมีความรักความหวังดีที่ออกมาจากสายตาของโก่ทุน เหมือนดวงดาวที่ส่องแสงสว่างแม้ในยามนั้นจะมืดมน ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ มืดมนและเจิดจ้า เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ทำให้ข้อความนั้นมีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๕

"พลอยเต็มตื้นไปด้วยความปีติที่เห็นลูกอีกคนหนึ่ง ที่ต้องประสบเคราะห์กรรมมาหลายปีจะได้กลับบ้าน บวกกับความปีติที่เห็นลูกอีกคนหนึ่งที่เคยบาดหมางกันแสดงความยินดี มีน้ำใจเผื่อแผ่สมัครจะช่วยเหลือพี่ชายเมื่อมาถึง.....โดยปราศจากความรังเกียจ **ความทุกข์นั้นสามารถจะทับท่วมหัวใจคนได้ฉันใด ความสุขความปีติอันเกิดจากการได้เห็นสิ่งที่ตนปรารถนาจะเห็น ก็สามารถท่วมท้นหัวใจคนได้ฉันนั้น**"

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๗๑๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวถึงความสุขกับความทุกข์ เป็นคำที่มีความหมายตรงข้าม ความสุข เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงบวก หมายถึง ความสบายกาย สบายใจ เป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ประเภทหนึ่ง มีหลายระดับตั้งแต่ความสบายใจเล็กน้อยจนถึงความเพลิดเพลิน ส่วนความทุกข์ เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ หมายถึง ความยากลำบาก ความไม่สบายกายสบายใจ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่อ้นและอั้นที่เคยมีความบาดหมางต่อกันกลับมามีน้ำใจต่อกัน ทำให้พลอยมีความสุขถึงแม้ความทุกข์ในการตายของอ๊อดจะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มากมายเพียงใด ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ ความสุขและความทุกข์ เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ทำให้ข้อความนั้นมีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๖

"หล่อนไม่เสียใจเลยในการที่มาพบรื่นในครั้งนี้ ความรักมิใช่สิ่งที่คนเราควรจะเสียใจในการให้ และชีวิตก็มิใช่สิ่งที่คนเราจะเสียใจในการรับ **ท่ามกลางชั่วโมงมืดของกาลเวลา แต่เจิดจ้าอยู่ในหัวใจหล่อน**มิได้คิดถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้งนั้น นอกจากโลกที่หล่อนและเขาอยู่ด้วยกันแต่ลำพัง'

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๓๕๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวถึงมืดกับเจิดจ้า เป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกับมืด เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ หมายถึง ช่วงเวลากลางคืนหรือห้วงเวลาที่เรามองอะไรไม่เห็น ส่วนเจิดจ้า เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงบวก หมายถึง สว่างสุกใส ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่ละเมียดและรื่นอยู่ด้วยกันแต่ลำพังสองต่อสอง ซึ่งเป็นเวลากลางคืนอันมืดมิดแต่กลับทำให้จิตใจของละเมียดนั้น มีความสุขเหมือนแสงเจิดจ้าไม่มืดมิดตามกาลเวลา ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ มืดและเจิดจ้า เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ทำให้ข้อความนั้นมีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๗

"หฤทัยนอนอยู่บนเตียงที่จะเข็นไปห้องผ่าตัด.....กานต์เข้ามาถามหล่อนว่า อยากจะสั่งไปถึงทางบ้านหรือไม่...ค่ะ ดิฉันอยากรบกวนให้คุณช่วยเรียนคุณแม่...เรียนท่านว่าฉันผ่าตัดอยู่ที่โรงพยาบาลนี้....สบายใจเถอะ เขาปลอบ....หล่อนยิ้ม เวลาหล่อนยิ้มเขาเพิ่งสังเกตเห็นว่าฟันของหล่อนไม่เรียบเท่าที่เขาคิด มันเกนิดๆ แต่กลับดูเก๋เมื่ออยู่ใบหน้าของหล่อน เขาเพิ่งจะรู้ว่า**ความไม่งามนี้กลับเป็นความงามได้เหมือนกัน** เมื่อมันอยู่ในที่ที่พอเหมาะพอดี"

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๔๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวถึงความไม่งามกับความงาม เป็นคำที่มีความหมายตรงข้าม ความไม่งาม เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ หมายถึง ลักษณะที่เห็นแล้วไม่ชวนมองหรือไม่พึงใจ ส่วนความงาม เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บวก หมายถึง ลักษณะที่เห็นแล้วชวนให้ชื่นชมหรือพึงใจ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงรูปลักษณะของหฤทัยตามความคิดของกานต์ฟันของหล่อนไม่เรียบซึ่งเป็นสิ่งที่ดูไม่งาม แต่ความไม่งามนี้เมื่ออยู่บนใบหน้าของหฤทัยกลับทำให้หล่อนดูเก๋ งดงามขึ้นได้ ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ ความไม่งามและความงาม เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ทำให้ข้อความนั้นมีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๘

"...นายจุดซิการ์สูบกลิ่นของมันตลบอบอวลไปทั่วห้อง เมื่อใครคนหนึ่งก้าวขึ้นไปสู่ฐานะผู้ปกครองหมู่คน รับผิดชอบทุกข์สุขของพลเมือง ใครคนนั้นต้องตระหนักทุกลมหายใจว่า ตนพร้อมเสมอที่จะ**เข้าใจผู้ที่ไม่เข้าใจตน**"

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๔๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวถึงความเข้าใจกับความไม่เข้าใจ เป็นคำที่มีความหมายตรงข้าม ความเข้าใจ เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงบวก หมายถึง รู้เรื่อง รู้ความหมาย ส่วนความไม่เข้าใจ เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ หมายถึง ไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ความหมาย ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่นายเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบทุกข์สุขของพลเมือง คนที่ขึ้นมารับตำแหน่งนี้ต้องตระหนักเสมอว่าจะต้องเข้าใจทุกคน แม้คนนั้นจะไม่เข้าใจเราก็ตาม ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ ความเข้าใจและความไม่เข้าใจเป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ทำให้ข้อความนั้นมีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๙

"แม่พูดกับพ่อว่าอีกไม่กี่วันจะถึงวันสงกรานต์แล้ว บ้านเราคงจะเงียบอีกเหมือนปีกลาย พ่อบอกว่าถึงจะ**เงียบเหงา**แต่หัวใจพ่อ**ไม่เหงา** พ่อจะขึ้นโคกขึ้นป่าหาของมากิน ส่วนคูนกับน้องๆ ให้สนุกกันอยู่บ้านและไปรดน้ำพระพุทธรูปในวัด..."

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๕๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวถึงความเงียบเหงากับไม่เหงา เป็นคำที่มีความหมายตรงข้าม เงียบเหงา เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงลบ หมายถึง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เปล่าเปลี่ยว ว้าเหว่ เปลี่ยวใจ ไม่คึกคัก ส่วนคำว่า “ไม่เหงา” เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงบวก หมายถึง ไม่รู้สึกเปล่าเปลี่ยวใจ รู้สึกคึกคัก สนุกสนาน ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่แม่และพ่อของคูนสนทนากันถึงวันสงกรานต์ที่จะมาถึง แม่ของคูนคิดว่าหมู่บ้านคงจะเหงาอีกตามเคย แต่พ่อของคูนกลับคิดว่าตนเองนั้นไม่เหงา เพราะ พ่อของคูนจะขึ้นไปโคกหาของมากิน ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ เงียบเหงาและไม่เหงา เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ทำให้ข้อความนั้นมีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

๗.๒ ปฏิทรรศน์ หรือปฏิภาคพจน์กิริยาอาการของคน

ปฏิทรรศน์ หรือ ปฏิภาคพจน์ กิริยาอาการของคน หมายถึง การใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่เป็นกิริยาอาการต่างๆ ของมนุษย์ ที่มีความหมายตรงข้ามหรือขัดแย้งกันมากล่าวเพื่อให้เกิดความหมายที่ชัดเจน

ตัวอย่างที่ ๑

“หญิงที่สวมแสล็กและเชิ้ตชันศีรษะสูงขึ้นผมของหล่อนตัดสั้นสักหน่อย ดังนั้นเมื่อหล่อนสวมเบเรต์แนบศีรษะเสียแล้ว มองเผินๆ ในความมืดมัวเมื่อกี้ จึงดูเหมือนเป็นเพศชายเช่นเขา ร่างของหล่อนไม่แบบบางแบบหญิงไทยถึงกระนั้นก็ได้ส่วนสัดเสียเหลือเกิน อาการเคลื่อนไหวของหล่อนดู**แข็งปราดเปรียว**เป็นนักกีฬา แต่ก็เยื้องกราย**อ่อนโยน**อยู่ในที”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๑๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์หรือปฏิภาคพจน์ โดยกล่าวถึงความแข็งปราดเปรียวกับความอ่อนโยน เป็นคำที่มีความหมายตรงข้าม แข็งแรงปราดเปรียว หมายถึง มีกำลังมาก คล่องแคล่วว่องไว ส่วนความอ่อนโยน หมายถึง มีกิริยาอาการที่นุ่มนวล ผู้เขียนนำมากล่าวถึงกิริยาท่าทางของจิตรีตามความคิดของเผด็จว่าหล่อนเป็นหญิงที่ดูแข็งแรงปราดเปรียว เป็นนักกีฬา แต่กิริยาการเดินนั้นดูอ่อนโยน ดังนั้น ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือ แข็งแรงปราดเปรียวและความอ่อนโยนเป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์ หรือปฏิภาคพจน์ทำให้ข้อความนั้นมีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๘. ปฏิพจน์ (Oxymoron)

ปฏิพจน์ (Oxymoron) คือ การใช้คำที่ไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์ปฏิพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๘.๑ ปฏิพจน์คน

ปฏิพจน์คน หมายถึง การใช้คำที่เกี่ยวกับคนซึ่งไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๑

“วิฑูรย์ อินทร ถอนหายใจอย่างหนักหน่วงเมื่อดำเนินเรื่องมาถึงตอนที่เขาต้องรำลึกถึงด้วยความฝืนใจ.....ในที่สุดนันทาวดีก็ต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ แพ้ความเพียรพยามยามของนายรัชต์ และแพ้กฎธรรมชาติ....ผมเองที่บังเอิญต้องมีส่วนได้พบ ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟังอย่างใกล้ชิดมาตั้งแต่ต้น และก็ผมนี่แหละที่ต้องมีชีวิตอยู่ดูผลกรรมต่างๆ ซึ่งผมไม่ได้จงใจสร้างชีวิตและโลกเป็นเช่นนี้เอง **คนดีที่สุดคือคนที่ต้องทรมานมากที่สุด** คนซื่อคือผู้ซึ่งถูกหลอกหลวงอยู่เสมอ”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๑๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า คนดีที่สุดคือคนที่ต้องทรมานมากที่สุด เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ คนดี เป็นคนที่ประพฤติแต่สิ่งดีงาม มีจิตใจดี คนดีจึงมีแต่ความสุขกาย สบายใจ แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ คนดีคือคนที่ต้องทรมาน ซึ่งในความจริงแล้วคนดีควรจะมีแต่ความสุข ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่วิฑูรย์ อินทรกล่าวถึงนันทาวดี คนดีที่มีจิตใจงดงาม มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แทนที่นันทาวดีจะมีความสุข คนดีอย่างนันทาวดีกลับกลายเป็นคนที่ต้องทรมานมากที่สุด ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“ละเมียดพูดต่อไปในเรื่องเดิม...ฉันถือรื่นเหมือนเพื่อนสนิท เหมือนมิตรผู้เคยมีอุปการะต่อฉัน ฉะนั้นจึงทนดูไม่ได้ ถ้าจะมีอะไรมาเปลี่ยนฐานะของรื่น จาก**กษัตริย์ในกระท่อม** มาเป็น**ทาสในวัง**รื่นจะตกอยู่ในฐานะนั้น ในทันทีที่ทำสัญญาผูกมัดจะซื้อขายไม้กับบริษัทของเสถียรเขาโดยเฉพาะ”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า กษัตริย์ในกระท่อมและทาสในวัง เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ กษัตริย์เป็นผู้ยิ่งใหญ่ มีอำนาจ ดูแลทุกข์สุขของราษฎร มีพระราชวังเป็นที่พำนักอาศัย ส่วนทาสเป็นคนชั้นต่ำ เป็นผู้รับใช้ ทำงานหนัก ส่วนใหญ่จะพักอาศัยในกระท่อมหรือที่สำหรับข้าทาสบริวาร แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกัน โดยให้กษัตริย์อยู่ในกระท่อม และทาสอยู่ในวัง ซึ่งในความจริงกษัตริย์อยู่ในวังและทาสอยู่ในกระท่อม ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมาย ในเหตุการณ์ที่ละเมียดกล่าวเตือนรื่นในการทำสัญญาผูกมัดซื้อขายไม้กับบริษัทของนายเสถียร ฐานะของรื่นจะเปลี่ยนไปจากที่เคยเป็นใหญ่ในหมู่บ้านค้าไม้เล็กๆ จะกลับกลายมาเป็นผู้อยู่ใต้อำนาจในเมืองค้าไม้อันยิ่งใหญ่ ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๓

“เรไรได้เห็นชัดว่าเอกสารต่างๆ ที่อยู่ในเซฟ ล้วนเป็นเอกสารที่จะใช้ฟ้องร้องลูกหนี้ เป็นเอกสารที่ชาวไร่ชาวนาคนยากจน จะต้องสละกรรมสิทธิ์ที่ไร่ที่นาของตนให้แก่นายเงินรายนี่...เรไรจึงมีความคิดขึ้นว่า ถ้าเอกสารเหล่านี้มันหายไปเสียหมด ก็อาจจะช่วยทุกข์ของคนยากจนเหล่านี้ได้...ซึ่งเรไรเชื่อว่าจะเป็นบุญเป็นกุศล ถ้าหากว่าเรไรจะขโมยก็คงจะเป็น**ขโมยที่ได้บุญ**”

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๕๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ขโมยที่ได้บุญ เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ ขโมย เป็นผู้ที่กระทำความชั่ว ลักเอาของรักของผู้อื่นไปโดยที่ผู้นั้นไม่ยินยอมให้ ขโมยจึงเป็นบุคคลที่จะได้รับผลบาปจากการกระทำความชั่วนั้น แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกันว่าขโมยที่ได้บุญ ในความเป็นจริงขโมยจะได้ผลบาปจากการกระทำ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายใน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เหตุการณ์ที่เรไรคิดจะขโมยโฉนดที่ดินจากตู้เซฟของเศรษฐี ซึ่งเศรษฐีได้โกงชาวไร่ชาวนาผู้ยากจนมา ส่งคืนกลับไปให้ชาวไรชาวนาผู้ยากจนนั้น เรไรเชื่อว่าการกระทำจะเป็นบุญกุศล เรไรคงจะเป็นขโมยที่ได้บุญจากการกระทำในครั้งนี้ ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

๘.๒ ปฏิพจน์นามธรรม

ปฏิพจน์นามธรรม หมายถึง การใช้คำที่เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยตาหรือร่างกายซึ่งไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๑

“ชีวิตในเวลานี้เป็นชีวิตใหม่ แตกต่างกับชีวิตเก่าๆที่ล่วงแล้วมา ซึ่งความจำเป็นบีบคั้นให้รื่นกลายเป็นคนชั่ว คนชั่วที่นึกถึงความบริสุทธิ์ผุดผ่องของตัว ซ้ำมีวิทย์ชายหนุ่มที่หวังใจว่า เขาจะพาหล่อนออกไปหาความสว่างอีกครั้ง รื่นจึงเป็น**คนชั่วที่เก็บตัวไว้หาความดี** แต่มาบัดนี้ความดีที่หล่อนหวังไว้เป็นมั่นเหมาะ กลับกระเด็นห่างออกไปอย่างสุดจะเอื้อม”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๒๔๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า คนชั่วที่เก็บตัวไว้หาความดี เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ คนชั่วเป็นคนที่ประพฤติในทางที่ไม่ดี มีจิตใจชั่วร้าย ชอบเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น และคิดทำแต่ความชั่ว แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกันว่า คนชั่วที่เก็บตัวไว้หาความดี ซึ่งในความจริงคนชั่วคิดแต่จะทำความชั่ว ไม่สำนึกในบาปบุญ ไม่มีความคิดที่จะทำความดี ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่รื่นหญิงที่ถูกตราหน้าว่าเป็นคนชั่ว ทำความชั่ว คือ ขายบริการ เมื่อหล่อนพบกับวิทย์ชายหนุ่มที่เป็นเสมือนความหวัง รื่นถึงจะเป็นคนชั่วแต่พยายามประพฤติตนแต่ในสิ่งที่ดี ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“ครั้นแล้วความรักระหว่างเพศ กับการสมรสก็ได้พรากกานดากับจิตรีออกจากกันเหมือนอยู่**คนละมุมโลกทั้งที่อยู่ใกล้ชิด**กันเช่นเดิม”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๓๓๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า อยู่คนละมุมโลกทั้งที่อยู่ใกล้ชิดกัน เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ การอยู่กันคนละมุมโลกเป็นการอยู่ในที่ที่ห่างไกลกัน ติดต่อถึงกันลำบาก ส่วนอยู่ใกล้ชิดกันเป็นการอยู่ในสถานที่เดียวกัน สามารถพูดคุยติดต่อสื่อสารกันได้โดยง่าย แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกัน อยู่คนละมุมโลกทั้งที่อยู่ใกล้ชิดกัน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่กานดาและจิตรีอยู่ใกล้ชิดกันเหมือนเดิม บ้านอยู่ในละแวกเดียวกันเช่นเดิมแต่ด้วยการสมรสของจิตรีกับเผด็จทำให้กานดา และจิตรีเสมือนอยู่ห่างไกลกันคนละมุมโลก ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๓

“ทุกตัวอักษรที่เขียนขึ้นโดยดรุณีน้อยผู้นั้น กลับมาปรากฏในห้วงนึกอีกครั้งหนึ่ง มันชัดเจนเหมือนอักขระจารึกบอกความเป็นมาของโบราณวัตถุ ข้อความซึ่งเป็นตัวแทนความรู้สึก เจตนาและน้ำใจของผู้เขียน ข้อความที่เต็มไปด้วยความก้าวร้าวล่วงเกิน เหยียบย่ำและดูถูก ไม่น่าเชื่อว่าวาจาเช่นนั้นจะเป็นคำที่ผู้เขียนพึงใช้กับผู้ที่ตนเคยรักและคารวะ หน่าซอได้เล็งเจตนาของนันทาวดีจากสีขาวเป็นสีดำโดยสิ้นเชิง และนี่เองเป็นเหตุผลให้หล่อนมีอาการดุจคนที่ตายไปแล้วครึ่งตัว เพราะตระหนักว่าตั้งแต่นี้ต่อไปไม่มีใครอีกแล้วที่ควรจะวางใจได้ ตั้งแต่นี้ต่อไปหน่าซอเป็นบุคคลที่นับได้ว่าตายจาก ตายทั้งรัก และ**ตายทั้งๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่**”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๒๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ตายทั้งๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ ความตาย เป็นการที่คนเราหมดลมหายใจ ร่างกายถูกเผา เน่าเปื่อยไปตามกาลเวลา ชีวิตดับสิ้นไป แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกันว่า ตายทั้งๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งในความจริงเมื่อคนเราตายแล้วชีวิตก็จะดับสิ้นไป ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่หน่าซอได้ทำให้ความไว้วางใจที่นันทาวดีมีต่อหล่อนสูญสิ้นไป เพราะ หน่าซอก้าวร้าว ล่วงเกิน ดูถูกนันทาวดีผู้ที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รักหน่าซอด้วยความจริงใจ นันทาวดีจึงหมดความไว้วางใจ และนับว่าหน่าซอได้ตายจากนันทาวดีด้วยความรู้สึกทางจิตใจแต่ทางด้านร่างกายหน่าซอยังมีชีวิตอยู่เช่นเดิม ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๔

"พอถึงวันพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับ พลอยก็พาสมใจและหลานๆ พร้อมด้วยเด็กในบ้านอีกหลายคนที่อยากไปรับเสด็จ...ในวันนั้นคนเป็นจำนวนแสน รายทางจากดอนเมืองถึงพระบรมมหาราชวัง เพื่อต้อนรับคนที่ตนรักกลับบ้าน...ในจำนวนคนเป็นแสนๆ นั้นจะหาใบหน้าที่โศกสลดจะหาใบหน้าที่เศร้าหมองและจะหาใบหน้าที่ขึ้งโกรธเคียดแค้นสักใบหน้าเดียวก็ไม่มี พลอยเหลียวดูบรรยากาศรอบๆ ตัวแล้วก็ขนลุกคอหอยตีบตันไปด้วย**ความปีติที่ดูเหมือนจะให้ความปวดร้าว**ได้เช่นเดียวกับความทุกข์"

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๗๖๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ความปีติที่ดูเหมือนจะให้ความปวดร้าว เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ ความปีติ เป็นความรู้สึกในเชิงบวกที่ทำให้คนเรามีความสุข ตื้นตันใจ ปลื้มใจ แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกันว่า ความปีติที่ดูเหมือนจะให้ความปวดร้าว ซึ่งในความจริงความปีติเป็นความรู้สึกสุขใจ ความปีติจึงควรให้ความสุขแก่คนเรามากกว่าจะให้ความปวดร้าวหรือความรู้สึกที่เป็นทุกข์ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่พลอยสมใจและหลานๆ ไปรับเสด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้คนมากมายมารอรับเสด็จด้วยใบหน้าที่มีแต่ความสุข พลอยจึงรู้สึกปลื้มปีติ แต่ในความปลื้มปีตินั้นแฝงไปด้วยความปวดร้าวจากการสวรรคตของพระเจ้าอยู่หัวองค์ก่อนนั่นเอง ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๕

"ละเมียดเอนกายพิงพนักเก้าอี้อันใหญ่ สายตาของหล่อนมองข้ามศีรษะเขาออกไปยังทิวเขาซึ่งปรากฏอยู่ในกรอบหน้าต่างข้างนอก อย่างเลื่อนลอย "เป็นชีวิตที่น่าภาคภูมิใจอะไรเช่นนั้น"

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หล่อนพึมพำ “ตรงกันข้ามกับรื่น ฉันกลับเห็นว่า **คืนวันที่เต็มไปด้วยความลำบากตรากตรำนั่นแหละเป็นคืนวันของความสุข** เพราะมันหมายถึงชีวิตอิสระ”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๑๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า คืนวันที่เต็มไปด้วยความลำบากตรากตรำเป็นคืนวันของความสุข เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ เมื่อคนเราพบกับความยากลำบากตรากตรำ จะทำให้คนเรารู้สึกมีความทุกข์ ไม่สบายกาย สบายใจ แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกันว่า คืนวันที่เต็มไปด้วยความลำบากตรากตรำเป็นคืนวันของความสุข ซึ่งในความจริงความยากลำบากจะทำให้คนเรารู้สึกมีความทุกข์มากกว่าจะมีความสุข ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ละเมียดรู้สึกว่าชีวิตของตน ถึงจะมีแต่ความสุขสบายแต่ก็ทำให้หล่อนรู้สึกเป็นทุกข์ต่างกลับรื่นที่ชีวิตมีแต่ความยากลำบาก แต่ก็เป็นชีวิตที่รื่นมีความสุข ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๖

“...ฝืด ตำแย ดื่มกะแช่จากกะลาขัดพลางครุ่นคิดหนักวกวนเป็นหลายกระแสเพื่อหาเหตุแห่งทุกข์ของเพื่อน...แจ้ง ใบตองให้สงสัยนัก เพื่อนพ้องจึงต่างพากันตกอยู่ในความสงสัยเดียวกัน.. ตกดึกแจ้งรู้สึกตัวตื่นขึ้นกระหายน้ำ...มองเห็นใบตองแห้งห้อยเทิบอยู่ตามต้นกล้วย บ้างแกว่งตามลมพัด เขาจึงเอาไต้นั้นแหย่ให้มันลุกฮือขึ้น...ไม่นานกล้วยทั้งไร่ก็ตกอยู่ในกองเพลิงพิโรธ แจ้งยืนหัวเราะสนั่น ครั้นรุ่งเช้าให้**บังเกิดความเสียดาย**พืชผลอันมีราคาที่วอดวายสิ้น **พลันจิตใจของเขาก็ค่อยแช่มชื่นขึ้น**อย่างน่าอัศจรรย์”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๘๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า บังเกิดความเสียดายพืชผล พลันจิตใจของเขาก็ค่อยแช่มชื่นขึ้น เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ เมื่อพืชผลในไร่ถูกไฟไหม้ทำให้เราเกิดความเสียดาย สภาพจิตใจหดหู่ แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกันว่าเมื่อเกิดความเสียดายพืชผลจิตใจของแจ้งก็แช่มชื่นขึ้น ซึ่งในความจริงจิตใจควรจะหดหู่ เพราะ พืชผลในไร่เสียหาย ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่แจ้งเผาไร่ของตนเอง ทำให้เขาเกิดความเสียดายพืชผลที่วอด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วายไป แต่ทำให้จิตใจของเขาแช่มชื่นขึ้น ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๗

“ในเช้าของอีกหลายวันต่อมาหฤทัยค่อยดีขึ้นตามลำดับ หล่อนลุกขึ้นนั่งได้.....อาการภายนอกมีเท่านั้น แต่อาการที่หล่อนไม่มีท่าว่ารู้จักผู้ใดในที่นั้นเลยเป็นสิ่งที่น่าตกใจ.....กานต์รู้ว่ามันสมองของหล่อนกระทบกระเทือน อาจจะต้องรอเวลาสักระยะหนึ่ง.....ตลอดเวลาที่พักอยู่ในกรุงเทพฯ เข้าพักโรงแรม....บางคืนเขาแวะร้านเหล้าดื่มเสียจนเมาแล้วก็หลับไป เขาจะนั่งในร้านเหล้าเล็กๆ ราคาถูก.....ความจนลำบากลำบนอย่างนี้เอง คนถึงตะเกียกตะกายหนีความจนกันโดยไม่คิดถึงอะไรทั้งสิ้น.....**ความซื่อสัตย์ก็เป็นสิ่งที่น่าหัวเราะเยาะ** คนที่มีเล่ห์เหลี่ยม เอาเงินเข้าพกเข้าห่อได้เท่าไร ถูกยกย่องว่าเป็นคนฉลาด กระทำความชั่วก็กลายเป็นของโก้เก๋ว่าแก่งกล้า นี่ถึงยุคอะไรกันหนอ”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๓๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่น่าหัวเราะเยาะ เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่คนเราควรให้การยกย่อง เพราะเป็นลักษณะนิสัยของคนดี มีความซื่อตรง แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกันว่า ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่น่าหัวเราะเยาะ ซึ่งในความจริงความซื่อสัตย์ควรได้รับการยกย่อง ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่กานต์มีความคิดต่อการดำเนินชีวิตว่าคนพยายามตะเกียกตะกายหนีความจน โดยไม่คิดถึงว่าสิ่งนั้นถูกต้องหรือไม่ ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่คนหัวเราะเยาะ คนที่นำเงินเข้ากระเป๋าตนเองโดยใช้เล่ห์เหลี่ยมกลับถูกยกย่องว่าเป็นคนฉลาด ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๘

“โสรวารได้ก้าวขึ้นบันไดการงานมาอย่างระมัดระวังทีละย่างก้าว เพื่อหวังให้บันไดชีวิตของเขาเป็นขั้นบันไดทองที่งามระยับจับตา...ก่อนที่เขาจะทำงาน เขาจะต้องศึกษาอัตตชีวประวัติของผู้บังคับบัญชา ที่มีอำนาจบันดาลความดีความชอบให้เขาโดยละเอียด...เพราะเขาเห็นคนหลายคนเป็นตัวอย่างแห่ง**ความล้มเหลวในความก้าวหน้า**มาเสียมากต่อมาก”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๔๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ความล้มเหลวในความก้าวหน้า เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ ความล้มเหลวเป็นการที่คนเราไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่ในที่นี้กลับกล่าวว่าความล้มเหลวในความก้าวหน้า ซึ่งในความเป็นจริงเมื่อคนเราเจริญก้าวหน้า คือ คนที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การเรียน การงาน จึงใช้คำที่ขัดแย้งกัน ผู้เขียนใช้สื่อความหมายถึงความคิดและการกระทำของโสรวารก่อนที่เขาจะทำงาน เขาต้องศึกษาอัตชีวประวัติของผู้บังคับบัญชาอย่างละเอียด เพราะ เขาเห็นคนหลายคนล้มเหลวในความก้าวหน้ามามาก ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๙

“แม่นอนไม่หลับมาหลายคืน แม้จะเป็นความเคยชินมานานช้า.....เจี่ยนโก๊ะกลับบ้านตรงเวลาทุกวันทั้งๆเป็นชาย ตรงกันข้ามกับไห่เยี่ยน ทั้งๆเป็นหญิงกลับบ้านดึกและไม่เป็นเวลาสักวัน .....แม่เคยถามไห่เยี่ยนอย่างเกรงอกเกรงใจ ถึงข้อกล่าวหาที่เจี่ยนโก๊ะมีต่อน้องสาว แล้วแม่ก็ต้องประสบกับความขุ่นเคืองจากลูกสาว “แม่เข้าใจคำว่าแข็งข้อ แค่ไหนนะ คำๆ นี้ไม่เหมาะเลยที่เจี่ยนโก๊ะจะเอามาใช้กับหนูและเพื่อนๆ ของหนู” แล้ว**เธอก็ขึ้นเสียงเอากับมารดาผู้อ่อนโยนด้วยคำถามที่แสนกระด้าง**”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๕๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า เธอก็ขึ้นเสียงเอากับมารดาผู้อ่อนโยนด้วยคำถามที่แสนกระด้าง เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ บุคคลที่เต็มไปด้วยความอ่อนโยนคนเราควรพูดจาหรือตั้งคำถามด้วยความสุภาพ ไพเราะ แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกันว่า ขึ้นเสียงกับมารดาผู้อ่อนโยนด้วยถ้อยคำที่แสนกระด้าง ซึ่งในความจริงควรพูดกับคนที่อ่อนโยนด้วยภาษาที่สุภาพ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ไห่เยี่ยนขึ้นเสียงถามแม่ของตนเองด้วยคำถามที่กระด้าง คือ ไม่พอใจ ทั้งๆ ที่มารดาเป็นคนที่มีบุคลิกภาพอ่อนโยน ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๘.๓ ปฏิพจน์กิริยาอาการ ความรู้สึก

ปฏิพจน์กิริยาอาการ ความรู้สึก หมายถึง การใช้คำที่เกี่ยวกับกิริยาอาการต่างๆ และความรู้สึกของมนุษย์ซึ่งไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๑

“ฉะนั้นเมื่อโฉนดตราจองกลับไปถึงมือลูกหนี้ ผู้ที่ได้รับ แม้จะมีความรู้สึกตื่นเต้น เห็นเป็นเรื่องแปลกประหลาดอย่างเหลือเกิน ก็ต้องข่มใจเงียบสงบ…ทุกคนรีบเผาซองหนังสือที่เรไรเขียนมา บางคนรีบเอาโฉนดตราจองซุกซ่อน ถึงกับเอาใส่กระบอกไม้ฝังดินก็มี…ฉะนั้นเรื่องโฉนดตราจองกลับไปถึงมือเจ้าของ จึงเป็นเรื่อง**ตื่นเต้นอย่างสงบเงียบ** ไม่มีการเอะอะเอิกเกริกอย่างไรเลย”

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๙๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ตื่นเต้นอย่างสงบเงียบ เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ อาการตื่นเต้นเป็นอาการของมนุษย์เมื่อมีความรู้สึกดีใจ ตกใจ เมื่อคนเราตื่นเต้นมักจะแสดงอาการดีใจ ส่งเสียงดัง แต่ในที่นี้กลับใช้คำที่ขัดแย้งกันว่า ตื่นเต้นอย่างสงบเงียบ ซึ่งในความจริงเมื่อตื่นเต้นจะส่งเสียง เอะอะโวยวายมากกว่าแสดงอาการสงบเงียบ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่เรไรส่งโฉนดที่ดินกลับมาให้ชาวไร่ชาวนา ชาวไร่ชาวนาต่างตื่นเต้นและประหลาดใจ แต่ต้องเก็บอาการและปกปิดเรื่องราวต่างๆ ไว้ เรื่องโฉนดที่ดินจึงเป็นเรื่องตื่นเต้นอย่างสงบเงียบ ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๒

“ณ บัดนี้ ดวงอาทิตย์แห่งหัวใจเขาก็กำลังลับขอบฟ้า มีแต่ความมืดมนขังเต็มอยู่ในอก แต่กลไกชีวิตของเขาก็ยังจำเป็นต้องเดิน พาตัวเขาไป ด้วยลักษณะที่**ตื่นทั้งหลับ คิดทั้งๆ หยุดคิด** ดิ้นรนทั้งๆโหยไห้ และแสวงหาบางสิ่งหรือหลายสิ่ง โดยไม่รู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร และจะทำให้เขาเกิดสุขอย่างไร”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๗๐๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ตื่นทั้งหลับ คิดทั้งๆ หยุดคิด เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ เมื่อคนเราตื่นจะมีความรู้สึกนึกคิด ส่วนเมื่อคนเราหลับจะไม่รู้สึกตัว ซึ่งการตื่นกับหลับมีความแตกต่างกัน คนเราจึงตื่นทั้งๆ ที่หลับไม่ได้ และเมื่อคนเราคิดกับหยุดคิดมีความแตกต่างกัน เมื่อคิดจะต้องใช้หัวสมอง แต่หยุดคิดเป็นการผ่อนคลายสมอง คนเราจึงคิดทั้งๆ ที่หยุดคิดไม่ได้ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่โสรวารรู้สึกว่า ณ ขณะนั้นชีวิตของตนมีแต่ความมืดมน พยายามแสวงหาสิ่งต่างๆ ที่จะทำให้ตนเองนั้นมีความสุขแต่เขาก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าสิ่งนั้นคืออะไรและจะทำให้เขามีความสุขได้อย่างไร ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

๘.๔ ปฏิพจน์ประสาทสัมผัส

ปฏิพจน์ประสาทสัมผัส หมายถึง การใช้คำที่เกี่ยวกับการรับสัมผัสทางประสาทสัมผัสต่างๆ ของร่างกาย เช่น การรับความอบอุ่น ซึ่งไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกันเพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๑

“หัวหินเป็นหินดินที่มีคุณสมบัติพิเศษสามารถให้**ความเย็นในยามร้อน**และให้**ความอบอุ่นในยามหนาว**”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ความเย็นในยามร้อนและความอบอุ่นในยามหนาว เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ ในยามร้อน อุณหภูมิของโลกจะร้อนขึ้นทำให้รู้สึกร้อน ในยามหนาว อุณหภูมิของโลกจะเย็นทำให้รู้สึกหนาวเย็น แต่ในที่นี้กล่าวว่า ความเย็นในยามร้อน ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ขัดแย้ง และความอบอุ่นในยามหนาว ยามหนาวคนเราจะรู้สึกหนาวเย็นจึงต้องใช้ความร้อนในการช่วยให้ร่างกายเกิดความอบอุ่น แต่ในที่นี้กลับกล่าวว่าความอบอุ่นในยามหนาว ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายถึงสถานที่หนึ่ง คือ หัวหิน สถานที่ที่มีคุณสมบัติพิเศษในยามที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อากาศร้อนและเย็น ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๒

“คุณวิสูตร” จุไรพูดกับข้าพเจ้าวันหนึ่งที่ระเบียงหน้าสถานทูต “เธอก็ได้เห็นโลกมามากแล้ว เคยเป็นผู้สืบข่าวหนังสือพิมพ์ เธอรู้สึกว่าชีวิตเป็นอย่างไรบ้าง สนุกไหม” .... “ชีวิตเป็นสิ่งที่เรียนได้ไม่สิ้นสุด จุไร” ข้าพเจ้าตอบ “ยิ่งได้**เห็นโลกมากดูเหมือนว่ารู้จักชีวิตน้อยเข้าทุกที**”

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๒๐๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ยิ่งได้เห็นโลกมากดูเหมือนว่ารู้จักชีวิตน้อยเข้าทุกที เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ คนเราเมื่อรู้จักโลกมากยิ่งขึ้น ชีวิตผ่านเรื่องราวประสบการณ์ต่างๆ ทำให้เราได้เรียนรู้ และรู้จักชีวิตและการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น แต่ในที่นี้กลับกล่าวว่า ยิ่งได้เห็นโลกมากแต่ทำให้รู้จักชีวิตน้อยลง เป็นการใช้คำที่ขัดแย้ง ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่วิสูตรกล่าวกับจุไรเพื่อนหญิงชาวไทย ที่ไปอยู่ต่างประเทศถึงชีวิตว่าสามารถเรียนรู้ได้ไม่สิ้นสุด วิสูตรซึ่งผ่านการเห็นโลกมามากกลับทำให้รู้จักชีวิตน้อยลง ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

๘.๕ ปฏิพจน์ฐานะ

ปฏิพจน์ฐานะ หมายถึง การใช้คำที่เกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ทางด้านความมั่นคงของชีวิต ซึ่งไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๑

“อุทาหรณ์ของการสืบข่าวที่ได้เล่ามาแล้ว เป็นเพียงส่วนหนึ่งในวงชีวิตของพวกหนังสือพิมพ์เท่านั้น เรื่องที่จะแสดงให้เห็นถึงสภาพมนุษยธรรมเป็นวงการกว้างขวางไม่มีสิ้นสุด ความสุขความทุกข์คือความมั่งคั่งอนาถา แม้ผู้**ที่มั่งคั่งอาจเป็นทุกข์**และคน**อนาถาอาจเป็นสุข** แต่นี่คือสภาพแห่งมนุษยธรรม”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ละครแห่งชีวิต, ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๑๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า ผู้ที่มั่งคั่งอาจเป็นทุกข์และคนอนาถาอาจเป็นสุข เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ ผู้ที่ร่ำรวย มีเงินทองมั่งคั่งมักจะมีความสุข เพราะ มีเงินทองสามารถจับจ่ายใช้สอยซื้อหาสิ่งของและความสุขส่วนตัวได้ ส่วนผู้อนาถา ยากจนมักจะมีแต่ความทุกข์ เพราะ ขาดแคลนเงินทอง การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างอัตคัด ต้องอดมื้อกินมื้อ แต่ในที่นี้กลับกล่าวว่าผู้มั่งคั่งอาจเป็นทุกข์และคนอนาถาอาจเป็นสุข เป็นการใช้คำที่ขัดแย้ง ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายถึงสภาพมนุษยธรรมของมนุษย์ ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

๘.๖ ปฏิพจน์ระบบสุริยะ

ปฏิพจน์ระบบสุริยะ หมายถึง การใช้คำที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในระบบสุริยะ ไม่ว่าจะเป็น โลก ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ซึ่งไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๑

“ที่หน้าบัลลังก์นั้น เจ้าพนักงานจอดเรือพระที่นั่งอนันตนาคราชเตรียมไว้บนบุษบกตั้งพระชัย หัวท้ายเรือพระที่นั่งจุดโคมกระจกสีต่างๆ ดูแพรวพราว…จากเรือใหญ่ซึ่งลอยลำออกไปกลางน้ำส่องแสงสว่างจากลำไปรอบบริเวณ เหมือน**พระอาทิตย์**พระจันทร์**ในท่ามกลางความมืด** แสงสว่างนั้นจับใบหน้าคนหลายพันที่อยู่ในเรือเล็กเรือน้อย…”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๗๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า พระอาทิตย์ท่ามกลางความมืด เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ พระอาทิตย์จะให้ความสว่าง อยู่ท่ามกลางความสว่าง แต่ในที่นี้กลับกล่าวว่าพระอาทิตย์ในท่ามกลางความมืด เป็นการใช้คำที่ขัดแย้ง ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายถึงเรือลำใหญ่ที่ลอยอยู่กลางน้ำ ส่องแสงสว่าง เพราะจุดโคมไฟสีต่างๆ มากมาย เหมือนพระอาทิตย์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระจันทร์ในท่ามกลางความมืด ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๒

“คุณฑัณฑิไม่ค่อยชอบคุย ชอบนั่งฟังตามวิสัยคนฉลาด” “คนโง่ชอบฟังก็มีถมไป” หล่อนแย้ง “ลงว่าชอบฟังแล้ว ก็นับว่าฉลาดทั้งนั้นเพราะในการฟัง เรามักได้อะไรเพิ่มขึ้นมากกว่าพูดเสียเอง” “คุณก็ชอบฟังไม่ใช่หรือ” “ผมมีหน้าที่ต้องฟัง แม้จะอยากพูดแต่ก็ต้องฟังมากกว่าพูด” “ดูเอาเถอะ” วิฐูหัวเราะอย่างเก๋แสดงความสนิทชิดเชื้อเป็นกันเองกับเลขาฯ ของสามีอย่างมาก “คุณโสเหน็บแหนมดิฉันเข้าแล้วนะนั่น คงหาว่าดิฉันบังคับให้นั่งฟังใช่ไหม” “ก็ผมเป็นผู้รับคำสั่ง ไม่ใช่ผู้สั่ง” “จะสั่งมั่งก็ได้นะ” วิฐูหัวเราะมากขึ้น “เอาไว้ให้**พระอาทิตย์ตกทางตะวันออก**เสียก่อนดีกว่าฮะ” เขาตอบอย่างยิ้มแย้ม”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๘๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า พระอาทิตย์ตกทางตะวันออก เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ พระอาทิตย์จะขึ้นทางตะวันออกและตกทางตะวันตก แต่ในที่นี้กลับกล่าวว่า พระอาทิตย์ตกทางตะวันออก เป็นการใช้คำที่ขัดแย้ง ผู้เขียนนำมากล่าวถึงการพูดจากันระหว่างโสรวาร วิฐูและฑัณฑิกา โสรวารเห็นว่าเขาเป็นผู้รับคำสั่งจึงมีหน้าที่ต้องฟัง แม้จะอยากพูดแต่ก็ต้องฟัง ซึ่งวิฐูกล่าวเป็นเชิงสัพยอกแก่โสรวารว่าจะเป็นผู้ออกคำสั่งก็ได้ โสรวารจึงกล่าวว่ารอให้พระอาทิตย์ขึ้นทางตะวันตกเสียก่อน ซึ่งในความเป็นจริงคงจะเป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

๘.๗ ปฏิพจน์สภาพอากาศ

ปฏิพจน์สภาพอากาศ หมายถึง การใช้คำที่เกี่ยวกับสภาพอากาศต่างๆ เช่น ฝนตก เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้เสด็จสวรรคตเสียแล้ว” ดังแหวกอากาศอันมืดมนออกมาสู่ประสาทที่มิได้เตรียมรับเหตุการณ์อันยอกแสยงอย่างนั้น มีอุปมาเหมือน**สายฟ้าฟาดเปรี้ยงลงท่ามกลางคนไทยทั้งประเทศขณะที่อากาศกำลังแจ่มใสสุดขีด**”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๒๗๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า สายฟ้าฟาดเปรี้ยงขณะที่อากาศกำลังแจ่มใสสุดขีด เป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ สภาพอากาศแจ่มใสเป็นสภาพที่ท้องฟ้าอากาศปลอดโปร่งจากเมฆฝน พายุลมแรง อากาศสดชื่น แต่ในที่นี้กลับกล่าวว่าสายฟ้าฟาดเปรี้ยงขณะที่อากาศแจ่มใส ซึ่งในความเป็นจริงนั้นเกิดฟ้าผ่า สภาพอากาศควรจะอึมครึม เป็นการใช้คำที่ขัดแย้ง ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่พลอยได้รับรู้ข่าวการสวรรคต ของพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลอย่างกะทันหันซึ่งเปรียบเสมือนสายฟ้าฟาดลงมาขณะอากาศกำลังแจ่มใส คือ ขณะที่ยังไม่ทันเตรียมตัว เตรียมใจรับสถานการณ์นั้น ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ตัวอย่างที่ ๒

“พลอยนึกน้อยใจในโชคชะตาเสมอว่าตนไม่มีโอกาส ที่จะได้ลูกทุกคนมาอยู่พร้อมหน้ากันเลย เมื่อตาอ๊อดอยู่ตาอ้นก็มีอันเป็นติดคุก แต่พอตาอ้นกลับ ตาอ๊อดพลอยนึกถึงเพียงนี้ก็ต้องจูงใจตัวเองให้วิ่งผละหนีจากข้อเท็จจริงที่หัวใจไม่ยอมรับ นึกถึงว่าตาอ๊อดตายครั้งไร **แสงสว่างในโลกนี้ก็ดูเหมือนจะมืดมิดไปทั่ว**”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๗๒๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยกล่าวว่า แสงสว่างในโลกนี้ก็ดูเหมือนจะมืดมิดเป็นการใช้คำที่ขัดแย้งกัน คือ แสงสว่างเป็นแสงที่ให้ความสว่าง ช่วยให้มองเห็นสิ่งต่างๆได้สะดวกขึ้น แต่ในที่นี้กลับกล่าวว่า แสงสว่างในโลกดูเหมือนจะมืดมิด ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่พลอยนึกถึงการตายของอ๊อด ทำให้พลอยรู้สึกว่าแสงสว่างในโลกดูเหมือนจะมืดมิดไป ทำให้พลอยรู้สึกเป็นทุกข์ เศร้าใจ ดังนั้น จากตัวอย่างผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๙. คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา (Rhetorical question)

คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือ ปฏิปุจฉา (Rhetorical question) คือ การตั้งคำถาม แต่ไม่ได้หวังคำตอบ นักเขียนจะใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้ผู้อ่านคิดตาม ผู้วิจัยพบว่าภาพพจน์คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือ ปฏิปุจฉา ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๙.๑ คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ”

คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ” หมายถึง การตั้งคำถาม แต่ไม่หวังคำตอบเพื่อเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้ผู้อ่านคิดตาม ซึ่งประโยคคำถามจะใช้คำว่า “หรือ”

ตัวอย่างที่ ๑

“ความจริงนั้น พระอรรถคดีฯ มีหลักอยู่ในใจว่ามนุษย์ทุกรูปทุกนามเมื่อดวงจิตยังไม่ขาดจากกิเลสก็ย่อมจะมีเวลาทำผิดทางกายบ้าง ทางใจบ้างไม่มากก็น้อย เพราะเหตุฉะนั้น ถ้าแม้ว่ามนุษย์จะคอยเฝ้าทับถมความผิดของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็จักเป็นที่น่าเอน็จอนาถนัก **เมื่อบุรุษหนึ่งมีใจเปี่ยมอยู่ด้วยธรรมตามที่พรรณนามา เขาจักประกอบกรรมอันใดหรือที่ไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่เพื่อนมนุษย์** และอาศัยเหตุนี้ ประวัติของวิชัยเท่าที่อนงค์ได้ฟังจากปากช้อยจะไม่เป็นเรื่องที่เร้าใจให้เกิดความเลื่อมใสในตัวเขาอย่างแก่กล้ากระไร”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๓๐๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “อันใดหรือ” ในบริบทนี้หมายความว่า มนุษย์ทุกคนเมื่อจิตใจยังมีกิเลสก็ย่อมที่จะทำผิดทั้งทางกายและใจไม่มากก็น้อย เพราะฉะนั้นหากมนุษย์คอยซ้ำเติมความผิดของกันและกันก็เป็นที่น่าสมเพชใจ ดังนั้น พระอรรถคดีผู้มีจิตใจเปี่ยมไปด้วยการให้อภัย ไม่ซ้ำเติมเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เมื่อเขาทำผิดพลาด บุคคลที่มีนิสัยเช่นนี้จะสามารถประกอบกรรมใดที่ไม่เป็นประโยชน์กับเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“มนุษย์จะมีชีวิตไปทำไม อยู่เพื่อรอศีลธรรมความดีกระนั้นหรือ รื่นร้องและหัวเราะคล้ายคนเสียจริต ศีลธรรมอะไรกันอีก ในเมื่อชีวิตของเด็กเล็กคนหนึ่งที่ทำให้มันเกิดมาโดยไม่มีความผิดจะต้องถูกทอดทิ้งให้เหมือนกรวดก้อนหินริมถนน มีประโยชน์อะไรที่มนุษย์จะถือว่าเลือดของพ่อสร้างความดีมากกว่าเลือดของแม่”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๓๘๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “กระนั้นหรือ” ในบริบทนี้หมายความว่า เด็กคนหนึ่งที่ถือกำเนิดมาโดยไม่มีความผิด แต่กลับไม่มีพ่อคอยให้การอุปการะเลี้ยงดู ดังนั้น เด็กคนนี้จะมีชีวิตอยู่ไปเพื่อสิ่งใด ต้องอยู่รอศีลธรรม ความดี รอว่าเมื่อใดพ่อของตนจะเกิดความคิดรู้จักผิดชอบชั่วดี และไม่ทอดทิ้งลูก ซึ่งเป็นปัญหาในสังคมปัจจุบันที่พ่อให้กำเนิดลูกมาแต่กลับทอดทิ้งลูกไปมีภรรยาคนใหม่ ผู้เขียนจึงต้องการให้ผู้อ่านเกิดความคิดว่าปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ เพราะฉะนั้นทุกคนจะต้องมีศีลธรรม มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวของตนเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“สัปดาห์หนึ่งล่วงไปแล้ว เผด็จได้พบกับจิตรีบนเรือนจรวยหลายครั้ง ดูหล่อนสดใสเป็นปกติตามเดิม ถ้าเขาไม่ได้อยู่กับหล่อนในคืนที่เหตุการณ์เกิดขึ้น และได้หันเข็มความรุนแรงให้หมุนจากขีดสุดเสียได้ เผด็จก็คงจะคิดว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนั้นเป็นเพียงภาพหลอน...แต่ทว่าหญิงนี้แตกต่างไปจากกุลสตรีธรรมดา แม้ในยุคปรมาณูนี้อีก หญิงนี้ไม่ทะนงในรักและชีวิตวันนี้เลย เพราะหญิงนี้ไม่ทะนงตัวต่อรัก...**ก็ความรักและชีวิตมิใช่สิ่งซึ่งทำให้บุคคล ผู้เกลือกกลั้วกับมันมึนเมาเหมือนกันหรือ และบุคคลมิได้ลุ่มหลงพะวงชีวิตและความรักอย่างหมกมุ่นเหมือนกันหรือ**”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๑๑๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “เหมือนกันหรือ” กระตุ้นให้ตระหนักว่า ชีวิตของมนุษย์เกิดมาย่อมต้องการความรักเหมือนกันไม่ใช่หรือ และความรักก็สามารถทำให้บุคคลที่นำพาชีวิตของตนเองไปเกลือกกลั้ว มีจิตใจลุ่มหลง มัวเมา หมกมุ่นอยู่กับความรัก ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าในความจริงแล้วมนุษย์ทุกคนมีชีวิตผูกพันกับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความรัก ไม่ว่าชายหรือหญิงย่อมมีความรัก ลุ่มหลง มัวเมาในความรักเช่นเดียวกัน ไม่มีมนุษย์ผู้ใดที่จะหลีกเลี่ยงความลุ่มหลงในรักได้

ตัวอย่างที่ ๔

"ข้ารู้มากกว่านี้อีก แกรู้หรือเปล่าว่าพวกนี้โดยมากเป็นคนบ้านนอก ทำนาเป็นอาชีพ พอมีลูกพิการอย่างนี้เข้าแทนที่จะเสียใจ บางคนเขาอาจจะดีใจเพราะจะได้เปลี่ยนอาชีพเสียที เลิกทำนาเอาลูกพิการออกหาเงินด้วยวิธีขอทาน...ลูกฟังด้วยความสลดใจ นึกภาพไม่ออกเลยว่าพ่อแม่จะทำอย่างนั้นกับลูกได้อย่างไร และข้อสำคัญ**ความเป็นคนของเขาไม่มีเกียรติเลยหรือไฉน**"

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๔๖๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า "หรือไฉน" กระตุ้นให้ตระหนักในปัญหาที่พ่อแม่นำลูกพิการมาเร่ขอทาน เมื่อคลอดลูกและลูกเกิดมาพิการพ่อแม่บางคนนำลูกมาขอทาน ผู้เขียนจึงต้องการกระตุ้นให้ผู้อ่านรักในศักดิ์ศรี มีเกียรติของความเป็นมนุษย์ โดยตั้งคำถามว่าพ่อแม่ที่นำลูกพิการมาขอทาน เขาทำเช่นนั้นกับลูกตนเองได้อย่างไรและสำนึกของความเป็นคน ความมีเกียรติของตนเองนั้นไม่มีเลยหรืออย่างไร

ตัวอย่างที่ ๕

"อนิจจา ชาวไร่ชาวนาผู้เป็นกระดูกสันหลังของประเทศ ผู้ผลิตพืชผลหล่อเลี้ยงชาติทั้งชาติ เขาต้องถูกนายเงินเป็นเพชฌฆาต บั่นมือบั่นเท้าและบั่นคอ ในที่สุดเขาต้องรับเคราะห์จากความใจดำอำมหิตของมนุษย์ด้วยกันเอง **ไม่มีสวรรค์ชั้นใดจะเห็นอกเห็นใจคนพวกนี้บ้างหรือ**"

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๘๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า "บ้างหรือ" กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาของชาวไร่ชาวนาผู้เป็นกระดูกสันหลังของชาติ ผู้ผลิตข้าว พืชผักผลไม้ให้คนไทยทั้งประเทศได้รับประทาน แต่ชาวไร่ชาวนาต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อมาลงทุนในที่นาของตน แต่กลับถูกนายเงินผู้ให้ยืมเงินรีดไถ ต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง ต้องถูกตัดมือ ตัดเท้าเมื่อจ่ายดอกเบี้ยไม่ตรงเวลา ผู้เขียนจึงตั้งคำถามว่า ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชาวไร่ชาวนานั้น ไม่มีผู้ใด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รู้สึกเห็นอกเห็นใจ และให้ความช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ผู้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติเลยหรืออย่างไร

๕.๒ คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร”

คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร” หมายถึง การตั้งคำถาม แต่ไม่หวังคำตอบเพื่อเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้ผู้อ่านคิดตาม ซึ่งประโยคคำถามจะใช้คำว่า “อะไร”

ตัวอย่างที่ ๑

“มนุษย์จะมีชีวิตไปทำไม อยู่เพื่อรอศีลธรรมความดีกระนั้นหรือ รื่นร้องและหัวเราะคล้ายคนเสียจริต ศีลธรรมอะไรกันอีก ในเมื่อชีวิตของเด็กเล็กคนหนึ่งที่ทำให้มันเกิดมาโดยไม่มีความผิดจะต้องถูกทอดทิ้งให้เหมือนกรวดก้อนหินริมถนน **มีประโยชน์อะไรที่มนุษย์จะถือว่าเลือดของพ่อสร้างความดีมากกว่าเลือดของแม่**”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๓๘๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “อะไร” กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาการที่เด็กเกิดมาโดยไม่มีความผิด แต่กลับถูกทอดทิ้งจากผู้เป็นพ่อ และในสังคมไทยถือผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ยกย่องว่าผู้ชายมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ยกย่องผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ผู้เขียนจึงตั้งคำถามว่า มีประโยชน์อะไรที่จะถือว่ามนุษย์ที่เกิดมามีเลือดพ่อกับแม่ผสมกัน จะถือว่าเลือดของพ่อช่วยสร้างให้เด็กเป็นคนดีมากกว่าเลือดของแม่ หรือจะถือว่าพ่อนั้นมีความสำคัญมากกว่าแม่ ในเมื่อพ่อบางคนทอดทิ้งลูกไปโดยไม่ดูแลเอาใจใส่

ตัวอย่างที่ ๒

“ป่าโป่งน้ำร้อน พร้อมด้วยความอุดมสมบูรณ์ของมัน พร้อมด้วยธรรมชาติอันสวยสดงดงาม ความไข้และอำนาจอันเร้นลับซับซ้อน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของดงทึบทั้งหลายยังคงอยู่ในสภาพเดิมต่อไป ท้าทายความพยายามใดๆ ของน้ำมือมนุษย์ที่จะเอาชนะมัน...การฝืนความประสงค์ของชาวเมืองเหล่านั้นด้วยการให้สัมปทานแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หมายถึงการหมดสิทธิ์อิสระของ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เขา...**ความปลอดภัยมีประโยชน์อะไรสำหรับชีวิตที่แห้งแล้ง สถาพรภาพมีประโยชน์อะไรสำหรับบุคคลที่ถูกขีดวงอยู่ในกรอบอันจำกัด**"

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๓๙๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า "บ้างหรือ" กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาการให้สัมปทานป่าไม้แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และทำให้เกิดปัญหากับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีอิสรภาพในการตัดไม้ไปขาย ถูกจำกัดไปด้วยกฎเกณฑ์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้เขียนจึงตั้งคำถามว่าบุคคลที่ถูกจำกัดอิสรภาพในการทำมาหากินถึงชีวิตจะมีความปลอดภัย มีความมั่นคง แต่ความปลอดภัยและความมั่นคงจะมีประโยชน์อะไรสำหรับบุคคลที่ถูกจำกัดที่ทางทำมาหากิน

ตัวอย่างที่ ๓

"ในเช้าของอีกหลายวันต่อมาหฤทัยค่อยดีขึ้นตามลำดับ หล่อนลุกขึ้นนั่งได้.....อาการภายนอกมีเท่านั้น แต่อาการที่หล่อนไม่มีท่าว่ารู้จักผู้ใดในที่นั้นเลยเป็นสิ่งที่น่าตกใจ.....กานต์รู้ว่ามันสมองของหล่อนกระทบกระเทือน อาจจะต้องรอเวลาสักระยะหนึ่ง.....ตลอดเวลาที่พักอยู่ในกรุงเทพฯ เข้าพักโรงแรม....บางคืนเขาแวะร้านเหล้าดื่มเสียจนเมาแล้วก็หลับไป เขาจะนั่งในร้านเหล้าเล็กๆ ราคาถูก.....ความจนลำบากลำบนอย่างนี้เอง คนถึงตะเกียกตะกายหนีความจนกันโดยไม่คิดถึงอะไรทั้งสิ้น.....ความซื่อสัตย์ก็เป็นสิ่งที่น่าหัวเราะเยาะ คนที่มีเล่ห์เหลี่ยม เอาเงินเข้าพกเข้าห่อได้เท่าไร ถูกยกย่องว่าเป็นคนฉลาด กระทำความชั่วก็กลายเป็นของโก้เก๋ว่าเก่งกล้า **นี่ถึงยุคอะไรกันหนอ**"

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๓๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า "อะไรกันหนอ" กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน มีทั้งคนที่มีเล่ห์เหลี่ยม พยายามโกงเงินเข้ากระเป๋าตนเอง ซึ่งคนพวกนี้สังคมไทยปัจจุบันกลับยกย่องว่าเป็นคนฉลาด เป็นคนเก่งกล้าเป็นสิ่งโก้เก๋ คนจนต่างตะเกียกตะกายหนีความจนทำให้ต้องโกงกิน ความซื่อสัตย์ที่เคยมีในนิสัยของคนเราต้องหมดไป ผู้เขียนจึงตั้งคำถามว่า นี่มันถึงยุคอะไรกันหนอ สังคมไทยจึงเปลี่ยนแปลงมาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๕.๓ คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ไหน”

คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ไหน” หมายถึง การตั้งคำถาม แต่ไม่หวังคำตอบเพื่อเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้ผู้อ่านคิดตาม ซึ่งประโยคคำถามจะใช้คำว่า “ไหน”

ตัวอย่างที่ ๑

“ชีวิตและความปรารถนาเป็นมูลเหตุแห่งความรักหรือนัยหนึ่ง ความรักเป็นผลสนองชีวิตและความปรารถนานั่นเอง เป็นตามกฎธรรมดาและโดยธรรมชาติเป็นตามกฎหัวใจและเอื้ออิงธรรมชาติเช่นนั้นด้วย แต่ถึงกระนั้นความรักเป็นอิสระโดยตลอดเลยทีเดียว แม้จะเป็นตามกฎใดๆ ก็ดี ความรักอยู่เหนือการควบคุมของกฎ กระนั้นแล้ว**ชีวิตที่ถูกครอบครองด้วยความรัก และกระเจิดกระเจิงไปตามเสรีวิสัยซึ่งกล่าวแล้วจะยอมยุติตรงไหนเล่า**?”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๑๑๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “ตรงไหนเล่า” กระตุ้นให้ตระหนักถึงชีวิตที่ถูกครอบครองด้วยความรักจนมากเกินไป ความรักเป็นสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุม ชีวิตและความปรารถนาของคนเราทำให้เกิดความรัก ผู้เขียนจึงกล่าวว่าหากชีวิตของคนเราถูกครอบครองด้วยความรัก และไม่สามารถควบคุมความรักให้อยู่ในความพอดีได้ ชีวิตและความรักนั้นจะไปยุติตรงที่ใด

๕.๔ คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร”

คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร” หมายถึง การตั้งคำถาม แต่ไม่หวังคำตอบเพื่อเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้ผู้อ่านคิดตาม ซึ่งประโยคคำถามจะใช้คำว่า “อย่างไร”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“เหตุการณ์แวดล้อมหลายประการผลักดันกานดาไปสู่วงแขนความทุกข์ เพราะหล่อนบริสุทธิ์และอ่อนโยนแบบหญิงอยู่เสมอ และมันกลายเป็นความอ่อนแอสำหรับชีวิตเข้มข้นของทุกสมัยขณะเดียวกันหัวใจจิตรีดิ้นรนให้เหตุการณ์และผลกรรมเกิดขึ้น เพราะหล่อนมีความเหลวแหลกและกล้าแข็งของหญิงด้วย **ดูเถิด! หญิงอย่างไรเล่าจึงจะอยู่ด้วยดีได้บ้าง ในโลกเจริญตาแต่เต็มไปด้วยชายและกิเลสราคะของชาย**?”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๓๖๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “อย่างไรเล่า” กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาในเรื่องความรักระหว่างชายหญิง ไม่ว่าหญิงนั้นจะบริสุทธิ์ อ่อนโยนแบบผู้หญิง หรือหญิงที่เข้มแข็ง แข็งแกร่งในความรัก ผ่านความดี เลวในเรื่องความรักมามาก แต่หญิงสองประเภทกลับถูกทำลายด้วยน้ำมือของผู้ชาย ที่เต็มไปด้วยกิเลสราคะผู้เขียนจึงตั้งคำถามว่าหญิงอย่างไรเล่าจะดำเนินชีวิตด้วยดี ในโลกที่เต็มไปด้วยผู้ชายและกิเลสราคะที่มีอยู่ในตัวชายเหล่านั้น

ตัวอย่างที่ ๒

“**แสงเดือนทรงอานุภาพเหนือจิตใจของมนุษย์อย่างไร?** แทบทุกคนที่เคยผ่านวัยหนุ่มสาวมาแล้วคงบอกได้ บางครั้งแสงเดือนเหมือนมีมนต์ขลัง บังคับให้มนุษย์เคลิบเคลิ้มจังงังไปกับมนต์เสน่ห์จนลืมตัว และบ่อยครั้งที่ผู้มีจิตใจอ่อนแอต้องพบกับความวิบัติเพราะอานุภาพแห่งแสงอันนวลงามของดวงจันทร์”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “อย่างไร” กระตุ้นให้คิดต่อว่า แสงของพระจันทร์มีอานุภาพเหนือจิตใจมนุษย์ได้อย่างไร ทำไมมนุษย์ถึงรู้สึกเคลิบเคลิ้ม จิตใจอ่อนแอ เหมือนต้องมนต์ของแสงจันทร์เมื่ออยู่ใต้แสงจันทร์ มนุษย์บางคนจึงต้องพบกับความวิบัติในชีวิต เพราะปล่อยตัวปล่อยใจ ผู้เขียนจึงตั้งคำถามว่า แสงเดือนนั้นมีอานุภาพเหนือจิตใจมนุษย์ได้อย่างไร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๕.๕ คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ทำไม”

คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ทำไม” หมายถึง การตั้งคำถาม แต่ไม่หวังคำตอบเพื่อเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้ผู้อ่านคิดตาม ซึ่งประโยคคำถามจะใช้คำว่า “ทำไม”

ตัวอย่างที่ ๑

“หล่อนลงมือเขียนจดหมายถึงน้องเลี้ยงทันทีที่อ่านจบ และไม่ลืมที่จะเล่าข่าวสำคัญให้ฝ่ายหนึ่งฟังด้วย พี่หวังว่ารุจคงจะรีบกลับบ้านเพื่อช่วยพี่ซ้อมบทบาทให้แก่นาฏศิลปินน้อยๆ ของเรา..... หน่าซอหรือรุจิรา จะได้กลับมาเยี่ยมบ้านต้นเดือนหน้า....รุจิราคงจะชอบรัชต์ไม่น้อยไปกว่าหล่อนชอบ ถึงแม้พ่อหรือพี่ทุนจะลงความเห็นเป็นเชิงตำหนิรุจิรา หล่อนเองจะเป็นผู้ประสานให้ทุกคนรู้จักให้อภัยในกันและกัน และเลิกคิดในสิ่งที่ไม่เป็นมงคลทั้งสิ้น โลกจะประสบสันติสุขก็เพราะมนุษย์รักและเห็นใจกัน และให้อภัยกันด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ก็**ทำไมเล่าเราจึงจะหันหลังให้กันและกันเพราะเหตุที่บางคนมีข้อบกพร่องเสียหายเพียงเล็กน้อย**”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๒๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “ทำไมเล่า” กระตุ้นให้ตระหนักถึงการให้อภัยกัน เพราะคนเราย่อมมีข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาด การที่โลกของเราจะมีความสุข เกิดจากการที่มนุษย์มีความรักให้กัน รู้จักเห็นอกเห็นใจกัน ผู้เขียนตั้งคำถามว่า การที่โลกมนุษย์ของเราจะมีความสงบสุขได้ เป็นเพราะมนุษย์ให้อภัย มีความรักให้กันและกัน แล้วทำไมมนุษย์จึงหันหลังเข้าหากัน ไม่พูดจาทำความเข้าใจกัน เพราะเหตุที่ว่าพบความบกพร่อง ความเสียหายของคนๆ นั้น

๕.๖ คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด”

คำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิปุจฉา ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด” หมายถึง การตั้งคำถาม แต่ไม่หวังคำตอบเพื่อเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้ผู้อ่านคิดตาม ซึ่งประโยคคำถามจะใช้คำว่า “ใด”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“คุณเคยนั่งรถไฟชั้นสามหรือ” กานต์ยิ้มๆ “คุณมีสิทธิ์เบิกค่าพาหนะไม่ใช่รึ เวลาเดินทางไปราชการอย่าบอกผมนะว่าคุณประหยัดเงินรัฐบาล โดยขึ้นรถไฟชั้นสามปนเปไปกับพวกชาวบ้าน” “เฮ่ย ผมไม่โง่อย่างนั้นหรอกว่ะ ไม่ต้องลงทุนถึงกับไปนั่งหรอก แค่เดินผ่านผมยังแทบไม่อยากเดิน จะ**มีรถไฟประเทศใดอีกหนอที่สกปรกเหมือนอย่างนี้**”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๔๘๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “อีกหนอ” กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาการใช้บริการรถไฟในประเทศไทยเพื่อเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ซึ่งรถไฟชั้นสามเป็นรถไฟที่ให้บริการไม่ดี รถไฟเต็มไปด้วยความสกปรกจากพืช ผัก ที่แม่ค้านำขึ้นมาเพื่อส่งไปขายอีกสถานที่หนึ่ง ผู้เขียนตั้งคำถามว่า จะมีรถไฟประเทศใดอีกหนอที่สกปรกเหมือนเช่นนี้ เพื่อผู้ที่เกี่ยวข้องได้คิดและหาวิธีการแก้ไข ปรับปรุงรถไฟชั้นสามให้ดียิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๒

“วันรุ่งขึ้นเจี่ยนโก๊ะออกจากบ้านไปโดยไม่ยอมแตะต้องอาหาร ไห่เยี่ยนก็กินน้อยกว่าธรรมดา และรีบร้อนออกจากบ้านไปอีกคน แม่กับพ่อจึงมีโอกาสอยู่กันตามลำพัง แม่ตัดสินที่จะนำปัญหาของลูกขึ้นมาพูดกับสามีของแม่ พ่อจำต้องวางหนังสือพิมพ์ที่กำลังอ่านลง เมื่อแม่ถามว่า “เสี่ยวหยางเข้าไปยุ่งกับพวกเดินขบวนหรือคะคุณ” พ่อไม่ตอบทันที แม่จึงถามย้ำ.....“หญิงหรือชายในฐานะปัญญาชนผู้รักชาติ ฉันว่าเหมือนเพศเดียวเสียแล้ว ไม่ควรมีการแยกว่าชายหรือหญิง” พ่อพูดง่ายๆตามเคย แม่รู้สึกว่าไม่ถูกต้อง ผู้หญิงกับผู้ชายจะเหมือนกันได้อย่างไร.....**เหตุใดผู้หญิงในยุคนี้จึงกล้าหาญชาญชัยปฏิบัติตนเกินหน้าที่ของเพศอย่างนี้**”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๖๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ โดยใช้คำว่า “เหตุใด” กระตุ้นให้ตระหนักถึงการที่ผู้หญิงมีอำนาจ มีสิทธิ เสรีภาพเพิ่มขึ้น ผู้หญิงในยุคปัจจุบันจึงมีความกล้าหาญชาญชัย สามารถทำหน้าที่ต่างๆ จนเกินหน้าที่ของตนเอง ผู้เขียนตั้งคำถามว่าเหตุใดผู้หญิงจึงกล้าหาญชาญชัยปฏิบัติตนเกินหน้าที่ของเพศ เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงบทบาทของผู้หญิงในยุคปัจจุบันที่มีกล้าหาญมากขึ้นกว่าหญิงในสมัยโบราณ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๐. การเลียนเสียงธรรมชาติ (Onomatopoeia)

การเลียนเสียงธรรมชาติ (Onomatopoeia) คือ การใช้คำที่เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงดนตรี เสียงร้องของสัตว์ หรือเลียนเสียงกิริยาอาการต่างๆ ของคน ฯลฯ ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๑๐.๑ การเลียนเสียงธรรมชาติอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย

การเลียนเสียงธรรมชาติอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย หมายถึง การใช้คำที่เลียนเสียงอวัยวะและส่วนประกอบต่างๆ ของร่างกายมนุษย์ เช่น เลียนเสียงหัวใจเต้น เป็นต้น

ตัวอย่างที่ ๑

“เรียง ขาวผอก รู้สึกกระหายน้ำ เขาค่อยลุกขึ้นจน**กระดูกลั่นกร๊อบ** เอื้อมมือหยิบขันน้ำจ้วงน้ำฝนในตุ่มกินหลายอั้ก เวียนหน้าวิงหัวใจเหมือนขั้วมันจะหลุดและจะเป็นลม จึงเพิ่งนึกขึ้นได้ว่าเนื้อสักชิ้นข้าวสักเม็ดไม่ตกถึงท้องมาแต่เย็นวาน หิวจนตัวสั่นระรัว”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๒๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกระดูกในขณะที่คนกระทำกิริยาอาการลุกขึ้นยืน กระดูกลั่นดังกร๊อบ อาจเกิดจากการลุกขึ้นยืนผิดท่าทาง หรือเกิดจากการเสื่อมสภาพของกระดูก คำว่า “กร๊อบ” เป็นการเลียนเสียงการที่กระดูกของคนเราเคลื่อนอาจเกิดเสียงดังขึ้นตามมา เป็นการเลียนเสียงกิริยาอาการของคนนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“เอื้อยคำกองหาบน้ำนาดแขนไปเรื่อยๆ เป็นจังหวะสม่ำเสมอ…คูนจึงพูดขึ้นว่า” “เอื้อยหาบน้ำเก่งไม่หกเลย” “คูนก็เก่ง” “เก่งอย่างไรนะเอื้อย” “เก่งที่สงสารเอื้อย เก่งที่จะไม่เล่าเรื่องเอื้อยกับทิดจุ่นให้ใครๆฟัง” แต่ต่อจากนั้นคูนก็ยังบอกตัวเองไม่ได้เลยว่าความลับอันนี้จะปิดได้หรือไม่ เพราะ**หัวใจ**ของคูนยัง**เต้นอยู่ตึกๆ** เดินตามหลังเอื้อยคำกองถึงเรือนตอนไหนคูนก็หารู้ไม่...

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๔๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงหัวใจของคน ในขณะที่หัวใจเต้นจะมีเสียงดังตึกๆ เมื่อหัวใจเต้นแรง เพราะอาจเกิดจากการที่คนเราตื่นเต้น หัวใจจะสูบฉีดเลือดอย่างรุนแรง อัตราการเต้นของหัวใจก็จะเพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังนั้น คำว่า “ตึกๆ” จึงเป็นการเลียนเสียงการเต้นของหัวใจ ซึ่งผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่คูนได้ล่วงรู้ความลับระหว่างเอื้อยคำกองกับทิดจุ่น ซึ่งเอื้อคำกองชมว่าคูนเก่งที่จะไม่นำความลับของเอื้อยคำกองไปเปิดเผย แต่ในส่วนลึกคูนยังไม่มั่นใจว่าจะปิดความลับในเรื่องนี้ได้ ทำให้หัวใจของคูนเต้นดังตึกๆ เมื่อเดินตามหลังเอื้อยคำกองไปนั่นเอง

๑๐.๒ การเลียนเสียงสัตว์

การเลียนเสียงสัตว์ หมายถึง การใช้คำที่เลียนเสียงสัตว์ที่แสดงกิริยาอาการต่างๆ เช่น คำราม ขู่ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ ๑

“นางวิวิธวรรณการโผล่ออกมาจากห้อง หล่อนนุ่งผ้าลายพื้นแดงดอกดำ ห่มสะไบสีนวลยกมือพี่ชายพร้อมกับทำตาเขียวใส่ลูก พลางว่า” “ดูซิขึ้นไปขี่ลุงอยู่ตั้ว ๒ คน วิวิธก็โตแล้ว...” “เจ้าทิดเล็กนั่นก็พลอยรู้จักลุงกับเขาด้วย” วิชัยพูดพลางหัวเราะอย่างชื่นบาน “พี่เห็นเขาครั้งสุดท้ายยังชันคอไม่ได้เลย” ชิดรีบยิ้มกับพี่ แล้วยิ้มกับลูกคนเล็ก เพื่อจะได้หันไปบึ้งกับลูกคนกลางอีก ๒ คน “ลงมาลุงจะได้นั่งเดี๋ยวถูกตีเดี๋ยวนี้” “อย่าดุมันน่า” วิชัยขัดโดยเร็ว “**ขู่ฟ่อๆ** เป็นแมวไปได้”....

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๓๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงแมว ซึ่งเป็นสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง ในขณะที่มันโกรธหรือป้องกันตัวจากคู่ต่อสู้ สิ่งอันตรายต่างๆ มันจะขู่เสียงดังฟ่อๆ ดังนั้น คำว่า “ฟ่อๆ” เป็นการเลียนเสียงขู่ของแมว ซึ่งผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่วิชัยมาหาชิดน้องสาวที่บ้าน หลานๆ ทั้ง ๓ คนของวิชัย จึงเล่นกับลุงของตนเอง ด้วยการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขึ้นไปขี่คอ ชิดซึ่งเป็นแม่เห็นการกระทำของลูกตนเองจึงหันไปดุลูกๆ วิชัยจึงขัดขึ้นและกล่าวว่าชิดนั้นขู่เด็กๆ เสียงดังฟ่อๆ เป็นแมวนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“ค่อยๆ เดินจากวัดข้ามสะพานไม้สูงๆ ตรงไปทางฝั่งโน้น เลี้ยวซ้ายบุกไปตามคันนาด้วยใจอันเลื่อนลอย แสงแดดแผดเผาลงมาอย่างแรงกล้า จนตาเป็นประกายยิบยับด้วยความร้อน รื่นก็หากังวลไม่..กลับมาเห็นที่ๆ เคยอาศัยมีความสุข พร้อมพ่อพร้อมแม่.....เช็ดหน้าที่เปียกเสียให้แห้ง ลุกเดินมาตามทางที่รกเลี้ยวข้ามสะพานไม้แผ่นเดียว มุ่งตรงมายังบ้านซึ่งแต่ก่อนเคยเป็นของลุงสอนป้าผ่อง.....รื่นต้องการพบใครสักคนที่อยู่ที่นั่น.....ยังไม่ทันถึงตัวบ้าน สุนัขไทยตัวหนึ่งที่หมอบอยู่หน้าบ้านหายใจแฮ่กๆ ได้ยินเสียงกรอบแกรบจึงเงยหัวหูตั้งขึ้นดู เห็นคนแปลกหน้าก็ส่งเสียง**คำรามแฮ่**ลุกขึ้นมาเห่ากระโชก”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๓๑๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงสุนัข ซึ่งเป็นสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง ลักษณะนิสัยของมันจะมีความจงรักภักดีต่อเจ้าของ เจ้าของบางคนจะเลี้ยงสุนัขไว้ดูแลบ้าน ดังนั้นเวลาคนแปลกหน้าผ่านเข้ามา มันจึงเห่าหรือไม่ก็จะส่งเสียงคำราม คำว่า “แฮ่” จึงเป็นการเลียนเสียงสุนัขในขณะที่ส่งเสียงคำราม เมื่อเห็นสิ่งที่เป็นอันตรายหรือคนแปลกหน้า ซึ่งผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่รื่นเดินทางกลับไปบ้านของตนเอง มุ่งหน้าตรงไปยังบ้านของลุงสอนกับป้าผ่อง สุนัขไทยตัวหนึ่งเมื่อได้ยินเสียงฝีเท้าของรื่นและมองเห็นคนแปลกหน้าจึงส่งเสียงคำรามขึ้นมานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“เจ้านรสิงห์เดินข้ามร่างของเจ้าแขกยาม พาท่านเจ้าคุณปัจจนึกฯ และนิกร กิมหงวนกับเจ้าแห้วเข้ามาในเขตบ้าน มองแลเห็นตึกใหญ่แลตระหง่าน ตัวตึกแบบทันสมัยอาณาเขตบ้านกว้างขวางมาก ก่อนที่จะมาถึงตัวตึก เสียงสุนัขหรือหมาตัวหนึ่งก็เห่ากระโชกขึ้น เสียงของมันบอกให้รู้ว่าเป็นหมาฝรั่ง ไม่ใช่หมาไทย และเมื่อเป็นหมาฝรั่งตัวของมันก็ต้องมีขนาดอย่างน้อยแค่บั้นเอว**ฮ้ง ฮ้ง**”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๑๔๕)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงสุนัขซึ่งเป็นสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง เจ้าของบ้านมักจะเลี้ยงไว้เฝ้าบ้าน เมื่อสุนัขเห็นคนแปลกหน้าผ่านไปมามันจะเห่าเสียงดัง คำว่า “ฮ้ง ฮ้ง” เป็นการเลียนเสียงสุนัขเวลาที่ส่งเสียงเห่าเมื่อเห็นคนแปลกหน้า ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในขณะที่นรสิงห์ พาท่านเจ้าคุณปัจจนึกฯ นิกร กิมหงวนและเจ้าแห้วเข้าไปบ้านเศรษฐีเพื่อจะไปขโมยของสุนัขฝรั่งตัวหนึ่งที่เศรษฐีเลี้ยงไว้ เมื่อเห็นคนแปลกหน้าเข้ามาในบ้านจึงเห่าเสียงดัง “ฮ้ง ฮ้ง” นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“ขณะที่ผ่านห้องกลางจะขึ้นบันไดไปชั้นบน ซึ่งมีจิตรีหลับอยู่ เขาได้ยินเสียงจรวยพูดอยู่กับมารดาเขาในห้องเล็กหลังบ้าน วิชัยย่องขึ้นบันไดโดยมิได้แสดงตัวตามเคย...ชั้นบนเงียบเชียบเช่นเคย เขาเงี่ยหูฟังว่าจะมีร่องรอยคนอื่นอีกหรือไม่ แมวสามสีตัวหนึ่งโผล่ออกมาจากมุมใดมุมหนึ่งในห้อง มัน**ทำเสียงฮื้ด**ๆ เข้ามาสีขาเขาเล่นแล้วก็กรีดกรายกลับไป”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๔๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการของแมว ซึ่งเป็นสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง แมวเมื่อคลุกคลีอยู่กับคนมากๆ จะรู้สึกคุ้นเคย ดังนั้น เมื่อพบคนแมวจะชอบเข้ามาคลอเคลีย และหากแมวรู้สึกดีใจ แมวจะทำเสียงร้อง “ฮื้ดๆ” ซึ่งเป็นเสียงที่บ่งบอกว่าแมวรู้สึกดีใจเมื่อพบคน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่วิชัยย่องขึ้นไปชั้นบนอย่างเงียบๆ เพื่อไม่ให้จรวยและมารดาของเขาที่พูดคุยกันอยู่นั้นได้ยินเสียงเขา เมื่อวิชัยขึ้นไปชั้นบนไม่พบผู้ใด พบแต่แมวตัวหนึ่งที่มาคลอเคลียและส่งเสียง “ฮื๊ดๆ” แสดงความดีใจนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“เพื่อนพ้องจึงต่างกระวนกระวาย ฝืด ตำแยผู้ปราดเปรื่องนั้นแสร้งร้อนรุ่มกว่าใคร...บัวสองใบจึงเดินผงาดเข้าครัว เขากลับออกมาพร้อมงูเห่าตัดไว้เคียงคอ เขาชูมันขึ้นแล้วร้องว่า” “เห็นไหม ดอกจันเสียด้วย เมื่อคืนข้าได้ยินมัน**ขู่ฟ่อด**อยู่ในดงตะไคร้ เลยฟาดเข้าให้ด้วยเสียม...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๙๕)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดนเลียนเสียงขู่ของงู ซึ่งเป็นสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง งูมักจะส่งเสียงขู่ดังฟ่อด เมื่อพบสิ่งที่เป็นอันตรายกับมัน คำว่า “ฟ่อด” จึงเป็นการเลียนเสียงขู่ของงู ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่บัว สองใบได้ยินเสียงขู่ของงูเห่าดังฟ่อดๆ อยู่ในดงตะไคร้ เขาจึงไปจับงูเห่ามาตัดคอและนำไปทำเป็นอาหารนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๖

“ตำรวจสายตรวจชะลอรถและชะโงกหน้ามามองเขาด้วยความสงสัย เพราะตามปรกติหากมีรถส่วนตัวจอดซุ่มอยู่อย่างนี้ คนในรถมักจะมีสองหรือถ้าแลเห็นว่ามีหนึ่งคน คนที่สองก็มักจะนอนอยู่หรือเอนอิงอยู่ต่ำกว่าพนักจนไม่อาจแลเห็นได้...ตำรวจพิจารณาเขาอีกนิดหนึ่งก็แล่นรถหายไป เหลือแต่**เสียงยุงดังหวี่ๆ**...โสรวารไม่เคยอยู่กับบรรยากาศชนิดนี้มานานนักหนาแล้ว...”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๗๐๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงยุงในขณะที่บิน ซึ่งยุงเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งมักจะกินเลือดคนเป็นอาหาร กัดเจ็บ ในขณะที่ยุงบินจะมีเสียงดังหวี่ๆ หากยุงบินมาใกล้ๆ หูของคนจะได้ยินเสียงดังหวี่ๆ อย่างชัดเจน คำว่า “หวี่ๆ” จึงเป็นการเลียนเสียงยุงในขณะที่บิน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่โสรวารจอดรถอยู่ริมถนน ตำรวจผ่านมาพบจึงพิจารณาดูแต่ไม่เห็นสิ่งใดผิดปกติจึงขับรถผ่านไป ทำให้บรรยากาศนั้นกลับมาเงียบเชียบอีกครั้ง มีเพียงแต่เสียงยุงที่ดังหวี่ๆ นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“...ลุงหนูคนฆ่าวัวควายประจำบ้าน ลุงหนูนุ่งผ้าขาวม้าเหน็บเตี่ยวผืนน้อยๆ เห็นก้นดำเป็นจุดๆ นอกนั้นไม่มีผ้าอะไรอยู่ในตัวเลย เมื่อผู้ใหญ่บ้านบอกให้ลงมือ ลุงหนูก็จับสากตำข้าวเดินเข้าไปหาลูกวัวตัวผอมๆ ที่ทิดฮาดจับเชือกอยู่ **ลูกวัว**ตัวนั้นวิ่งวน**ร้องแบๆ** พอมันเห็นลุงหนูเงื้อสากตำข้าวเข้าไปมันจึงวิ่งสุดแรง...”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงร้องของวัว ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง เสียงร้องปกติของวัวจะร้อง “แบๆ” จึงเป็นการเลียนเสียงร้อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของวัว ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ลูกวัวตกใจและรู้สึกจนมุมไม่สามารถหนีไปทางไหนได้ เพราะ ถูกมัดไว้ และเห็นอันตรายที่จะเกิดกับมัน มันจึงส่งเสียงร้องแบๆ ในขณะที่ลุงหนูเงื้อสากตำข้าวเพื่อที่จะฆ่าลูกวัวตัวนั้น และนำไปทำเป็นอาหาร

๑๐.๓ การเลียนเสียงกิริยาอาการของคน

การเลียนเสียงกิริยาอาการของคน หมายถึง การใช้คำที่เลียนเสียงกิริยาอาการ การกระทำต่างๆ ของคน เช่น เสียงหอบ เสียงตี เป็นต้น

ตัวอย่างที่ ๑

"มากหมอ มากความ คำกล่าวนี้มีความจริงเพียงไร จะเห็นได้จากสภาพการในบ้านสุขนิวาศตั้งแต่ ๑๔ นาฬิกาล่วงแล้ว รถของบ้านสุขนิวาศทั้ง ๓ คันเลี้ยวกลับเข้าบ้านในเวลาไล่เลี่ยกัน แต่ละคันผ่านช่องประตูมาได้หวุดหวิดจะสีกรอบประตู หรือมิฉะนั้นก็ตัวรถเองจวนเจียนจะคว่ำ ด้วยวิธีเลี้ยวเต็มแรงและเต็มความเร็ว...**ตึ๊ก ๆๆๆ แช็บ ๆๆๆ** เสียงฝีเท้าล้วนแต่แสดงความเร่าร้อนแห่งเจ้าของเท้า"

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๒๒๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงฝีเท้าของคน กิริยาการเดินของแต่ละคน จะมีความแตกต่างกัน บางคนจะลงเท้าหนัก บางคนจะลงเท้าเบา คำว่า "ตึ๊กๆๆๆ แช็บๆๆๆ" เป็นการเลียนเสียงฝีเท้าในการเดินของคน หากเดินลงส้นเท้า เท้าจะกระแทกกับพื้นไม้ดังตึ๊กๆ หากเดินลากเท้าจะส่งเสียงดังลักษณะแช็บๆ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ความวุ่นวายของคนในบ้านสุขนิวาศ หลัง ๑๔ นาฬิกา ต่างคนต่างเดินทางกลับบ้าน ภายในบ้านจึงเกิดความวุ่นวายขึ้น เสียงฝีเท้าของผู้คนภายในบ้านต่างเดินไปเดินมาด้วยความรีบร้อน จึงเกิดเสียงดัง "ตึ๊กๆๆๆ แช็บๆๆๆ" ซึ่งเป็นเสียงฝีเท้านั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“ป้าตาดบุ้ยปากให้รู้ว่าชายคนที่นั่งอยู่บนเก้าอี้ข้างแกนี่แหละ คือผู้ที่แกจะต้องการให้รื่นรับรองและเขาผู้นั้นก็รีบลุกขึ้นยืนทันที....เขาหัวเราะดังก้องและแหบห้าว พลางเดินตรงมาที่หล่อนด้วยกิริยาอันน่าเกลียดน่ากลัว.....หล่อนร้องคล้ายกับถูกกิ้งกือหรือไส้เดือนกระเด็นมาโดนเข้า สะบัดมือโดยแรงถอยออกห่างพร้อมกับผลุนผลันเข้าไปในม่าน รีบปิดประตูดังปังใส่กลอนดังกับว่าเขาจะกระโดดตามมาตะครุบเอาตัวไป **หอบฮักๆ** เพราะใจเต้นแรงอยู่กับประตูนั่นเอง”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๑๗๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการของคน เมื่อคนเราเกิดความรู้สึกเหนื่อยหลังจากการทำงานหนัก การวิ่ง การยกของหนัก จะเกิดอาการหอบซึ่งเป็นอาการที่คนเราหายใจไม่ทัน ร่างกายต้องการออกซิเจน แต่คนเราไม่สามารถสูดรับเอาออกซิเจนเข้าร่างกายได้อย่างเพียงพอ คำว่า “ฮักๆ” จึงเป็นการเลียนเสียงกิริยาอาการของคนเมื่อเกิดอาการหอบจากการที่ร่างกายเหนื่อยล้า หายใจไม่สะดวก ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่รื่นรับไม่ได้กับกิริยาอาการของชายที่ป้าตาดหามาให้รื่นรับรอง เขาเดินเข้ามาจับมือรื่น รื่นจึงสะบัดโดยแรงและวิ่งหนีขึ้นข้างบน เพราะกลัวว่าชายคนนั้นจะตามมาทัน การวิ่งอย่างรวดเร็วทำให้รื่นเกิดอาการเหนื่อย หายใจไม่ทัน จึงเกิดอาการหอบเสียงดังฮักๆ ขึ้นนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“ท่านรามซิงก์ว่าคาถาพึมพำ นิ่งอึ้งไปสักครูก็กล่าวกับคณะพรรค ๔ สหายด้วยสีหน้าเคร่งขรึม” “อีนี้ท่านเช่าคุณถูกกระทำแน่ คนดีปล่อยของเข้าท้อง” คุณหญิงวาดยกมือตีขาตัวเองดัง**เพี้ยะ** “ไหมล่ะ ดิฉันว่าแล้ว ลงปวดท้องบิดตัวยังงี้ก็ต้องถูกคุณแน่ๆ ท่านอาจารย์ขา ช่วยหน่อยซีคะ”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการของคน ในขณะที่ใช้มือตีลงไปบนขาของตนเอง จะเกิดเสียงดังเพี้ยะ เพราะเกิดการกระทบกันระหว่างมือกับขาจึงเกิดเสียงดังขึ้น คำว่า “เพี้ยะ” จึงเป็นการเลียนเสียงกิริยาอาการของมนุษย์เมื่อนำ ๒ ส่วนของร่างกาย คือ มือไปกระทบกันกับขา ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหายในเหตุการณ์ที่คุณหญิง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วาดยกมือตีขาของตัวเองเกิดเสียงดัง “เพี้ยะ” เมื่อความคิดที่ว่าท่านเจ้าคุณถูกทำคุณไสยนั้นเป็นความจริงและถูกต้อง

ตัวอย่างที่ ๔

“จิตรีลืมกานดา เด่นแสง วันวิภาและโลกทั้งโลกรอบด้าน ดูเหมือนจะมีแต่หล่อนและเผด็จไฝดำของเขากับความเคียดแค้นของหล่อน...ดูเหมือนนัยน์ตาคมของเผด็จ มองทะลุเสื้อคลุมแพรพื้นดำขอบดอกเบญจมาศแดงที่ปิดทรงอุ้ยอ้ายของจิตรีไว้ ดูเหมือนเขามองอย่างสมเพชและขบขันคนเดียว” “ดู๊ดู พูดด้าย” จิตรีขยุ้มอย่างแรงลงไปบนหัวเข่าของเผด็จ เขา**ดูดปากจ๊วบ** “เจ็บว้า มือไว”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๔๐๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการของคน เมื่อดูดปาก ซึ่งเกิดจากการทำปากห่อและดูดริมฝีปากจะเกิดเสียงดัง “จ๊วบ” ขึ้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่จิตรีขยุ้มลงไปบนหัวเข่าของเผด็จ ทำให้เผด็จเกิดความรู้สึกเจ็บจี๊ดขึ้น จนต้องดูดปากตนเองเสียงดัง “จ๊วบ” เป็นกิริยาอาการที่เกิดขึ้นหลังจากเกิดความเจ็บปวดขึ้นนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“นี่ครับจดหมาย ลายมือเหมือนกันทั้งสองฉบับ คุณโปรดรับและส่งต่อไปให้เขาด้วย นายรัชต์ วัฒนาคนนั้น เขาอยู่น่ะ เขาอยู่กับใครนะคุณ” “อยู่คนเดียวค่ะ” นันทาวดีตอบเสียงปร่า ขณะเหลือบเห็นลายมือที่จ่าหน้าซอง จริงอย่างที่หยางซีพูด ซองสีฟ้าทั้งคู่มีขนาดเท่ากัน ลายมือที่จ่าหน้าซองเหมือนกัน ผิดกันก็แต่ชื่อผู้รับเท่านั้น...ใบหน้าเผือดลงในทันทีทันใด หัวใจเหมือนใครเอาค้อนเหล็กเข้าไป**ทุบโครมๆ** อยู่ข้างใน...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๗๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการของคน เมื่อนำสิ่งของที่แข็งไปกระทบกับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งมีความแข็งเช่นเดียวกันจะเกิดเสียงดังขึ้น “โครมๆ” ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่นันทาวดีได้รับจดหมายจากหน่าซอ ซึ่งเป็นจดหมายซองสีฟ้าที่จ่าหน้าซองถึงนันทาวดีกับรัชต์ วัฒนา ทำให้นันทาวดีเกิดลางสังหรณ์ ใบหน้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ซีดเผือดลง หัวใจของนันทาวดีเต้น ซึ่งผู้เขียนเปรียบว่าเหมือนกับมีใครนำค้อนซึ่งเป็นของแข็งไปทุบจนเกิดเสียงดัง“โครม” ในที่นี้ผู้เขียนต้องการสื่อว่าหัวใจของนันทาวดีเต้นแรงและเสียงดังนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๖

“คำพูดของคุณสายแทนที่จะเป็นคำอธิบาย กลับยิ่งทำให้พลอยฉงนสนเท่ห์หนักขึ้นไปอีก พออ้าปากจะถามต่อไปก็พอดีช้อยโผล่เข้ามาในห้อง พอพลอยเห็นหน้าช้อยก็รู้ได้ทันที ว่ามีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นแล้ว เพราะช้อยหัวยุ่ง หน้าเป็นมันเกินกว่าธรรมดา และมีขอบตาบวมแดงเหมือนกับว่าไปแอบร้องไห้มาใหม่ๆ พอสบตากับพลอย ช้อยก็ต้องหลบสายตา รีบเดินไปนั่งที่เขี่ยนหมาก แล้วหยิบหมากเข้าปาก**เคี้ยวกร้วมๆ** เหมือนกับว่าหมากคำนั้นเป็นศัตรูตัวร้าย”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๒๐๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการของคนในขณะที่เคี้ยวพืช ผัก ผลไม้ที่มีความกรุบกรอบ จะเกิดเสียงดัง “กร้วมๆ” ขึ้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ช้อยไปรับรู้มาว่าพี่เนื่องพี่ชายของตนเอง จะหมั้นกับหญิงอื่นซึ่งไม่ใช่พลอย ด้วยความโกรธที่ไม่สามารถจัดการกับเรื่องนี้ได้ และกลัวว่าพลอยจะรับรู้เรื่องราวต่างๆ ได้จากกิริยาอาการของตน ช้อยจึงหยิบหมากขึ้นเคี้ยว ซึ่งหมากนั้นห่อด้วยใบพลูที่มีความกรอบ เวลาเคี้ยวจึงเกิดเสียงดัง “กร้วมๆ” ขึ้นนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“แพ้ท้องตั้งสองสามเดือนไม่เคยพบเห็น แต่เมื่อพบป้าแคล้ว ตั้งกระทู้ถามข้อเดียวกัน แกก็ยืนยัน อย่าว่าแต่เอ็งเลย ทิดรื่น ถึงข้าก็เหมือนกัน เพิ่งเห็นอาการอย่างเดียวกัน นี่น่ะเป็นรายที่สองเท่านั้น คนแรกก็ไม่ใช่ใคร น้องสาวข้า แม่ของสุดใจมันเอง” “ก็ชอบกล” หลานเขยถอนใจสีหน้าค่อยแจ่มใสขึ้น “ในชีวิตฉัน ผู้หญิงแพ้ท้อง เห็นแต่อยากกินนั่นกินนี่ ตกเช้าที**โอ้ก** ตกค่ำที**โอ้ก** รากแตนรากแตนไปเท่านั้นเอง แต่อาการสุดใจไม่มีเลยนี้”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๖๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการของคนในขณะที่อาเจียนจะส่งเสียงดัง “โอ้กอ้าก” เป็นการสำรอกสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในท้องอย่าง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เฉียบพลันออกทางปาก การอาเจียนมักเป็นอาการของโรคหรือภาวะผิดปกติของร่างกาย ดังนั้น คำว่า “โอ้ก” เป็นการเลียนเสียงของคนในขณะที่อาเจียนอาหารออกมาจากร่างกาย ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ป้าแคล้วรู้สึกแปลกใจที่สุดใจหลานของตนเองไม่มีอาการแพ้ท้อง เพราะอาการของคนแพ้ท้องที่ป้าแคล้วพบเห็น คือ จะอาเจียนส่งเสียงดังโอ้กทั้งเช้า ทั้งค่ำนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๘

“...สอน ละมุด หันมาปั้นหน้าฉงนแกมตำหนิ เขาขโมยลูกนกกระจอกขนยังไม่ขึ้นมาเกือบเต็ม ตะข้อง ตัวมันแดงและท้องป่องใสเห็นไส้พุงทุกขดทุกขอด เขาพึมพำเบาๆ คนเดียว” “เฮอะ ถ้าข้ามีกระทิสดสักชามอ่างก็จะจับพวกมึงลงอาบให้สำลักจนพวกมึงอ้วน แล้วข้าก็จะแหนบพวกมึงเข้ากับไม้ซีกปิ้งให้เหลือง” “ถึงว่าละ” ทอง มะขามอ่อน **ดูดปากจ๊วบ**

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๒๒๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการของคน เมื่อดูดปาก ซึ่งเกิดจากการทำปากห่อและดูดริมฝีปากจะเกิดเสียงดัง “จ๊วบ” ขึ้น เป็นอาการที่คนบางคนกระทำเมื่อเห็นอาหารที่น่ารับประทานหรือเมื่อรู้สึกเจ็บปวด ผู้เขียนนำมาสื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ทอง มะขามอ่อนรู้สึกเปรี้ยวปาก น้ำลายสอจนต้องดูดปากตนเองเสียงดัง “จ๊วบ” เพราะสอน ละมุดกล่าวถึงลูกนกกระจอกที่เขาจับมาได้ ถ้ามีกะทิสดเขาจะจับนกกระจอกไปใส่ในกะทิและจับมาเสียบไม้ปิ้งจนเหลืองน่ารับประทาน ทอง มะขามอ่อนได้ฟังความคิดของสอน ละมุด จึงเกิดอาการเปรี้ยวปาก อยากกินนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๙

“ลูกและหมุยเอ็งไปเยี่ยมแม่และอั้งบ๊วยที่ร้านของเธอเดือนละหนึ่งครั้งเป็นประจำ แม่ยายมาเยี่ยมลูกบ้างเหมือนกัน...เมื่อวันเปิดโรงงานเราสนุกกันมาก อยากให้แม่มาร่วมงานด้วยจริงๆ...เว่งคิมออกมาร่วมงานด้วย แกหัวเราะได้แล้วน่ารักเหลือเกิน คนโน้นอุ้ม คนนี้อุ้ม...แกอารมณ์ดี **หัวเราะเอิ้กอ้าก**ตลอดเวลา...”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๒๙๘)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการหัวเราะของเด็ก เวลาเด็กหัวเราะจะหัวเราะด้วยเสียงแจ่มใสดัง “เอิ๊กอ้าก” ฟังดูจะรู้สึกว่าเด็กมีอารมณ์เบิกบาน ร่าเริง แจ่มใส คำว่า “เอิ๊กอ้าก” จึงเป็นการเลียนเสียงอาการหัวเราะของเด็ก ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ตันส่วงอู๋พาเว่งคิมลูกชายมาร่วมงานเปิดโรงงาน เว่งคิมหัวเราะเสียงดัง “เอิ๊กอ้าก” อย่างอารมณ์ดีนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๐

“ทิวากรยกไหล่นิดๆ หยิบปลาเห็ดโคนทอดที่ยังเหลืออยู่ในจานใส่ปาก **เสียงกรอบแกรบเวลาเคี้ยว**ทำให้คุณวจีหันมามอง” “อ้าว! กินอะไรอีกล่ะ ตาวาหิวหรือ” “เปล่าหรอก คุณแม่” เขาหัวเราะจืดๆ “ไอ้ปลาเจ้ากรรมนี่มันเอาหางชี้หน้าวา เกะกะพิลึกเลยสำเร็จโทษเซียะตามระเบียบ”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๑๕๓๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการของคนในขณะที่เคี้ยวของทอดที่มีความกรอบมากจนเกิดเสียงดัง “กรอบแกรบ” ในขณะที่เคี้ยว ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ ทิวากรหยิบปลาเห็ดโคนทอดใส่ปากและเคี้ยวจนเกิดเสียงดังกรอบแกรบ เป็นการเลียนเสียงการเคี้ยวอาหารทอดที่มีความกรอบนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๑

“มร.อธิการบดีผิวขาวผมแดง จึงขอให้เขาเป็นผู้แถลงความจริงใจและความคิดเห็นของเขาออกมาบ้าง หวั่งลู่ก็จำต้องยืนขึ้นท่ามกลางเสียงปรบมือ**เปาะแปะ**อย่างเสียไม่ได้ ในวินาทีนั้นเองหวั่งลู่คนพูดน้อยจนเป็นธรรมชาติก็ได้พูดขึ้นอย่างยืดยาวเป็นครั้งแรกในชีวิตของเขา”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๘๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการการปรบมือของคน เป็นการนำฝ่ามือซ้ายและขวาตีกันให้เกิดเสียงดัง การปรบมือจะเกิดเสียงดัง “เปาะแปะ” ผู้เขียนนำมาสื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ มร.อธิการบดีขอให้หวังลู่แถลงความคิดเห็นต่อการกระทำของไห่เยี่ยนลูกสาวของหวังลู่ซึ่งเป็นแกนนำนักศึกษาเดินขบวนต่อต้านอเมริกา หวังลู่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จึงจำต้องลุกขึ้นยืนแถลงความคิดเห็นของตนเองท่ามกลางเสียงปรบมือที่ดัง “เปาะแปะ” อย่างเสียไม่ได้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๒

“เมื่อขึ้นไปถึงเรือนของคูน จันดีก็บอกพ่อของคูนก่อนว่าสตางค์ของคูนยังอยู่เพราะไม่มีเพลงเลือดไทยไหลริน พ่อบอกว่าไม่เป็นไร วันต่อไปครูจะสอนให้เอง คืนนี้อากาศจะอบอ้าวเหมือนคืนก่อนๆ พ่อก็ใจดีเหลือเกิน พ่อลำกลอนลำเต้ยให้ฟังกลอนหนึ่ง ทำให้จันดี**ตบมือเสียงแปะๆ**”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๑๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกิริยาอาการการปรบมือของคน เป็นการนำฝ่ามือซ้ายและขวาตีกันให้เกิดเสียงดัง การปรบมือจะเกิดเสียงดัง “เปาะแปะ” หรือเสียงดัง “แปะๆ” ผู้เขียนนำมาสื่อความหมายในเหตุการณ์ที่พ่อของคูนลำกลอนเต้ยให้คูนและจันดีฟังในคืนที่อากาศร้อนอบอ้าว ทำให้จันดีดีใจ ตบมือดัง “แปะๆ” คำว่า “แปะๆ” จึงเป็นการเลียนเสียงการปรบมือของคนนั่นเอง

๑๐.๔ การเลียนเสียงสภาพธรรมชาติ

การเลียนเสียงสภาพธรรมชาติ หมายถึง การใช้คำที่เลียนเสียงสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น เสียงฟ้าร้อง เสียงฝนโปรย เป็นต้น

ตัวอย่างที่ ๑

“ครั้นแล้วทั้ง ๖ คนก็พากันออกวิ่งกลับไปยังจรวดยานท่ามกลางความดุเดือดของธรรมชาติแล้วเสียงกัมปนาทก็ดัง**ครืน**ใกล้เข้ามาทุกที พื้นแผ่นดินหลายต่อหลายแห่งยุบฮวบ ลมพายุพัดกระหน่ำรุนแรงหิมะปลิวว่อนไปทั่ว บรรยากาศมืดขมุกขมัวใกล้พลบค่ำ”

(พล นิกร กิมหงวน, ป. อินทรปาลิต: ๓๔)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงสภาพธรรมชาติ คือ เลียนเสียงฟ้าร้อง เป็นเสียงที่เกิดจากเหตุการณ์ฟ้าแลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของฟ้าแลบ โดยอาจเป็นเพียงเสียงแหลมบางเหมือนของแตกไปจนถึงเสียงคำรามต่ำๆ ยาวๆ เสียงดังครืนๆ คำว่า “ครืนๆ” จึงเป็นการเลียนเสียงฟ้าร้องที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่คณะพรรคพวกของเจ้าคุณปัจจนึกฯ วิ่งกลับมายังจรวดของตนเอง หลังจากเกิดเหตุการณ์พื้นแผ่นดินยุบตัว ลมพายุพัดกระหน่ำ บรรยากาศมืด มีเสียงฟ้าร้องดังครืนอันเกิดขึ้นจากสภาพธรรมชาตินั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“เสียงไก่ขันยามออกมาจากเล้าใดเล้าหนึ่งในสวน เสียงขันรับกันเป็นทอดๆ ไปทั่วบ้านไร่เหล่านั้น น้ำค้างคงพรมพรายเพิ่มขึ้นเพราะทุกครั้งที่ได้ยินเสียงใบพุทราสั่น ก็ได้ยินเสียงหยดน้ำค้างบนใบไม้เล็กๆ เหล่านั้น**ร่วงเปาะแปะ**ไปด้วย”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๖๒๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงสภาพธรรมชาติ คือ เลียนเสียงหยดน้ำค้างที่อยู่บนใบไม้หล่นกระทบพื้นหญ้าเสียงดัง “เปาะแปะ” เป็นการเลียนเสียงหยดน้ำเมื่อร่วงหล่นลงกระทบพื้นหรือหล่นกระทบของแข็งจะเกิดเสียงดัง “เปาะแปะ” ขึ้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่บรรยายถึงสภาพธรรมชาติรอบๆ บ้านไร่ ได้ยินเสียงไก่ขัน เสียงใบพุทราสั่นทำให้น้ำค้างที่ร่วงหล่นอยู่บนใบพุทราหล่นลงกระทบพื้นหญ้าเสียงดังเปาะแปะนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“พลอยนั่งคอยอยู่นาน ฝูงคนที่มาคอยถวายบังคมก็มากขึ้นทุกที อากาศที่ครึ้มอยู่ตลอดวันนั้น กลายเป็นเมฆฝนขนาดหนัก บดบังท้องฟ้ามืดมิดไปทั่วราวกับเวลากลางคืนที่มืดสนิท พลอยมองไปข้างหน้าตามขอบฟ้า เห็นฟ้าแลบไกลๆ เป็นระยะๆ และ**เสียงฟ้าร้องดังครืน**อยู่ไกลๆ”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๔๑๐)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงสภาพธรรมชาติ คือ เสียงฟ้าร้อง ซึ่งเกิดจากฟ้าแลบ ขึ้นอยู่กับลักษณะของฟ้าแลบ โดยอาจเป็นเพียงเสียงแหลมบาง เหมือนของแตก ไปจนถึงเสียงคำรามต่ำๆ ยาวๆ เสียงดังครืนๆ คำว่า “ครืนๆ” จึงเป็นการเลียนเสียงฟ้าร้องที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่พลอยไปคอยรับเสด็จ มีผู้คนมากมาย บนท้องฟ้าเต็มไปด้วยเมฆ ท้องฟ้ามืดมิด เกิดปรากฏการณ์ฟ้าแลบและเสียงฟ้าร้องดังครืนๆ ตามมานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“คืนนั้นทั้งคืนแม่เฒ่าเริ่มกระสับกระส่ายเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ล้มเจ็บเป็นต้นมา นอกจากรื่นและสุดใจกับพวกลูกๆ ทั้งจำปา เรือง แววและพันตลอดจนเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง อีกหลายครัวเรือนต่างก็มาชุมนุมกันอยู่พร้อมหน้า...แกตื่นขึ้นกลางดึก ขณะที่**ฝนเริ่มโปรยเม็ดเปาะแปะ**และลมเย็นพัดวูบเข้ามาในห้อง...”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๔๐๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงธรรมชาติ คือ เลียนเสียงเม็ดฝนที่หล่นลงกระทบของแข็งเสียงดังเปาะแปะ คำว่า “เปาะแปะ” จึงเป็นการเลียนเสียงเม็ดฝนซึ่งเป็นหยดน้ำ เมื่อเม็ดฝนรวมตัวกันมากๆ หล่นลงกระทบของแข็งจึงมีเสียงดังเกิดขึ้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่แม่เฒ่าล้มเจ็บและเร่มนอนกระสับกระส่าย แม่เฒ่าตื่นขึ้นกลางดึกในขณะที่ฝนเริ่มโปรยปรายลงมา เม็ดฝนเริ่มกระทบข้าวของเกิดเสียงดังเปาะแปะนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“รถเริ่มวิ่งฝ่าสายฝน ซึ่งแต่แรกตกลงมาเพียงบางๆ หลายนาทีต่อจากนั้นก็พรูพรั่งลงมาราวกับฟ้าทั้งผืนคือกระชอน เสียงกระหึ่มครืนครางดังกัมปนาท หมู่ไม้โอนเอน บางครั้งสะบัดแรงอย่างน่ากลัวสลับกับสายฟ้าแปลบปลาบ คุณวจีถึงกับห่อตัวยกมือปิดหูเมื่อ**ฟ้าผ่าเปรี้ยง**ลงกลางนาที่แลเห็นทางไกลลิบๆ โน่น”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๖๕๓)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงสภาพธรรมชาติ คือ เลียนเสียงฟ้าผ่า เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดจากการถ่ายเทประจุไฟฟ้า เมื่อเกิดฟ้าผ่าจะเกิดเสียงดัง “เปรี้ยง” ขึ้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่รถของคุณวจีวิ่งฝ่าสายฝนที่ตกลงมาอย่างแรง เกิดพายุลมแรง ต้นไม้โอนเอนไปมา เกิดปรากฏการณ์ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง และเกิดฟ้าผ่าเสียงดังเปรี้ยงขึ้นทำให้คุณวจีถึงกับต้องยกมือขึ้นปิดหู คำว่า “เปรี้ยง” จึงเป็นการเลียนเสียงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือ ฟ้าผ่านั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๖

“ลมกับฝนเริ่มแรงขึ้นกว่าเก่า ทิดจุ่นว่ากลอนลำโขงขึ้นโหวกๆ บักจันดีนั่งอยู่ใกล้ๆ...พ่อของคูนลุกผลุงขึ้นไปเอาหน้าไม้กับลูกหน้าไม้ลงมาถือก็ทำให้คูนใจเต้นขึ้นอีก ต่อจากนั้นก็มีแต่**เสียงฝน**ซัดลงมาอยู่**ซู่ๆ**...”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๑๖๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงสภาพธรรมชาติ คือ เลียนเสียงฝนตก ฝนจะอยู่ในรูปของหยดน้ำซึ่งตกลงมายังพื้นผิวโลก เมื่อฝนตกหนักจะเกิดเสียงดัง “ซู่” ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ครอบครัวของคูนไปหาอาหารในหมู่บ้านดินดำน้ำชุ่ม ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ ฝนตกตามฤดูกาล คูนและครอบครัวไปพักอยู่ได้ไม่นานฝนตกลงมาอย่างหนัก เสียงฝนซัดลงมาดังซู่ๆ คำว่า “ซู่ๆ” จึงเป็นคำเลียนเสียงสภาพธรรมชาติ คือ เลียนเสียงฝนตกลงมาอย่างหนักนั่นเอง

๑๐.๕ การเลียนเสียงพาหนะ

การเลียนเสียงพาหนะ หมายถึง การใช้คำที่เลียนเสียงพาหนะที่ใช้ในการเดินทางทางน้ำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“เขาชำเลืองดูหฤทัยเมื่อรถเลี้ยวเข้าเขตบ้าน ยามออกมาเปิดประตูใหญ่ให้เขา พลางมองดูเจ้านายอย่างทึ่งจัด ค่าที่โตมรไม่เคยพาใครมาก่อน..... “หฤทัย” เขาเรียก .....คุณจำได้ไหมว่าเกิดอะไรขึ้นกับคุณบ้าง” เขาพยายามพูดช้าๆ ความรู้สึกของเขาก้ำกึ่งระหว่างสองฝ่าย อยากจะให้หล่อนฟื้นความจำหรือไม่อยาก..... “รถเราคว่ำไงละจ๊ะ” ..... ตลอดเวลาเหล่านั้นหฤทัยนิ่งฟัง แต่หล่อนมิได้มองผู้พูดเลย เรือบรรทุกข้าวบรรทุกเพียบแปะกราบปริ่มน้ำ**เสียงเรือกลไฟดังตุ๊กๆ** ราวกับจังหวะของชีพจรแห่งน้ำ”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๔๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงพาหนะ คือ เลียนเสียงเรือกลไฟ เป็นเรือกำปั่นที่พัฒนามาจากเรือกำปั่นในแบบตะวันตก ที่ใช้เครื่องจักรพลังไอน้ำขับเคลื่อนแทนการใช้ใบและพลังงานลม เรือกลไฟเวลาเคลื่อนที่เสียงเครื่องยนต์จะมีเสียงดัง “ตุ๊กๆ” ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่โตมรพาหฤทัยมาที่บ้านของตนเอง โตมรพยายามจะอธิบายเรื่องที่หฤทัยรถคว่ำให้ฟัง หฤทัยนิ่งฟังแต่ตามองไปทางแม่น้ำไหล ที่ในขณะนั้นมีเรือกลไฟแล่นผ่าน เครื่องยนต์ส่งเสียงดังตุ๊กๆ ดังนั้น คำว่า “ตุ๊กๆ” จึงเป็นการเลียนเสียงเครื่องยนต์ของพาหนะประเภทเรือกลไฟนั่นเอง

๑๐.๖ การเลียนเสียงวัตถุ

การเลียนเสียงวัตถุ หมายถึง การใช้คำที่เลียนเสียงการดังของวัตถุ สิ่งของต่างๆ เช่น เสียงปืน เสียงแตรรถยนต์ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ ๑

“ขณะที่ ๓ สหาย พล นิกร กิมหงวนและท่านเจ้าคุณปัจจนึกฯ นั่งพักผ่อนสนทนากันอยู่ในห้องสมุดอันโอ่โถงของบ้าน “พัชราภรณ์” ในตอนเย็นวันนั้น และกำลังพูดคุยกันถึงความสนุกสนานของวันปีใหม่ เสียงกระสุนปืนพกก็ดังกังวานมาจากชั้นบนของตัวตึกหนึ่งนัด **“ปัง”** สิ้นเสียงปืนก็มีเสียงคนวิ่ง เสียงผู้หญิงวีดร้อง เสียงตะโกนเรียกใครต่อใครแซ่ดไปหมด”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๗๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุ คือ เสียงปืน ซึ่งเป็นอาวุธชนิดหนึ่ง ยิงด้วยกระสุนหนึ่งนัดหรือมากกว่าด้วยความเร็วสูงผ่านทางการควบคุมการระเบิดของดินปืน เมื่อยิงปืนจะเกิดเสียงดัง “ปัง” เป็นการระเบิดของดินปืน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ขณะที่ พล นิกร กิมหงวนและท่านเจ้าคุณปัจจนึกฯ กำลังนั่งสนทนากันอย่างเพลิดเพลิน ก็เกิดเสียงปืนดังปังขึ้นหนึ่งนัดดังมาจากชั้นบนของบ้าน คำว่า “ปัง” จึงเป็นคำเลียนเสียงปืนนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“เขาโยนก้นบุหรี่เกล็ดทองทิ้งเสีย เสียงเครื่องบินรังควานเงียบหายไปแล้วหลายนาที ทันใดนั้นระฆังและเกราะใหญ่น้อยในพะเยาก็รัวบอกสัญญาณปลอดภัยพร้อมกัน ทางถนนหน้าบ้านเขาได้ยินเสียงแตรรถยนต์ดัง**แป๊ดๆ** ปวดแก้วหูรถที่จอดอยู่คงบีบแตรเรียกคนโดยสารซึ่งเผ่นเข้าป่าไปพักหนึ่ง”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุ คือ เลียนเสียงแตรรถยนต์ ซึ่งเป็นวัตถุที่มีเสียงดังจะติดอยู่กับพวงมาลัยรถยนต์ เมื่อกดจะเกิดเสียงดัง “แป๊ดๆ” ใช้สำหรับเตือนรถคันอื่นเพื่อไม่ให้เกิดการชนกันหรือบีบแตรเรียกคน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่เผด็จและผู้โดยสารหลบลูกระเบิดที่ปล่อยลงมาจากเครื่องบินหายเข้าไปในป่า เมื่อเหตุการณ์สงบ ปลอดภัยแล้วคนขับรถโดยสารจึงบีบแตรเรียกผู้โดยสารเสียงดัง “แป๊ดๆ” คำว่า “แป๊ดๆ” จึงเป็นคำเลียนเสียงวัตถุ คือ แตรรถยนต์นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“นันทาวดีรำพึงพลางเดินตรงไปยังใต้ถุนเรือน ซึ่งเตียนลื่นด้วยฝีมือนักเรียนเวรทำความสะอาด จักรยานหญิงกลางเก่ากลางใหม่ตั้งอยู่ที่นั่น เด็กชายอายุราว ๑๒ ขวบคนหนึ่งกำลังใช้ผ้าขี้ริ้วปัดฝุ่นที่เกาะติดตามขอบบังโคลนรถ “ยังไม่กลับบ้านอีกหรือ โอแสะ เอ้อ นายเสนีย์” “ครับ ผมเช็ดรถให้ครูก่อน แล้วค่อยเดินกลับคนเดียวก็ได้ครับ” ..... “ขอบใจนะจ๊ะ พอดีครูจะออกไปข้าง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นอกเดี๋ยวนี้ เธอติดท้ายรถครูไปด้วยก็ได้”..... **กริ๊ง! กริ๊ง!** กระดิ่งจักรยานรัวแข่งกับเสียงแตรปากของเด็กชายช่างพูด เมื่อรถผ่านหมู่บ้านเชิงดอย”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๕๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุ คือ เลียนเสียงกระดิ่งรถจักรยาน ซึ่งเป็นวัตถุที่มีเสียงดัง “กริ๊ง กริ๊ง” ใช้สำหรับส่งสัญญาณเตือนรถคันอื่นๆ เพื่อความปลอดภัยหรือเพื่อส่งสัญญาณร้องเรียกคน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่นันทาวดีอาสาพาเด็กชายเสนีย์ไปส่งที่บ้าน โดยขี่จักรยานเมื่อผ่านหมู่บ้านต่างๆ นันทาวดีกดกระดิ่งจักรยานเสียงดัง “กริ๊ง กริ๊ง” เพื่อทักทายผู้คนในหมู่บ้านนั้นๆ คำว่า “กริ๊ง กริ๊ง” จึงเป็นคำเลียนเสียงวัตถุคือ เลียนเสียงกระดิ่งรถจักรยานนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“พลอยนั่งอยู่ในอุโมงค์ได้ไม่นาน เพราะยังไม่คุ้นสถานที่ รีบชวนช้อยกลับตำหนัก เมื่อออกมาข้างนอกแล้ว ช้อยก็เดินทอดน่องอย่างไม่รีบร้อน ชี้บอกที่ต่างๆ ให้พลอยดู...ระหว่างนั้นใกล้จะพลบเข้ามาแล้ว เดินผ่านทางประตูวัง เห็นโขลนกำลัง**ปิดประตูเสียงดังโกร่งกร่าง** พลอยก็ใจหายบอกไม่ถูก”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑: ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๔๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุ คือ เลียนเสียงประตูวัง ซึ่งประตูวังทำด้วยไม้มีขนาดใหญ่ มีโซ่ขนาดใหญ่คล้องอยู่ที่ประตู เมื่อเปิดปิดประตูทำให้เกิดการกระทบกันระหว่างโซ่กับประตูจึงเกิดเสียงดัง “โกร่งกร่าง” ขึ้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ช้อยพาพลอยออกมาเดินดูสถานที่รอบๆ พระบรมมหาราชวัง ขณะนั้นเป็นเวลาใกล้พลบค่ำ โขลนเฝ้าประตูวังจึงปิดประตูวังเกิดเสียงดังโกร่งกร่างขึ้น คำว่า “โกร่งกร่าง” จึงเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติ คือ เลียนเสียงประตูวังที่มีโซ่คล้องอยู่เกิดการกระทบกันจึงเกิดเป็นเสียงดังขึ้นนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๕

“**เสียงใบระกา ต้องลมเวลาเช้ากรุ๋งกริ๋ง**อยู่รอบฉัตรเหนือยอดองค์พระธาตุเท่านั้น ที่ต้อนรับท่านเจ้าคุณผู้ว่าราชการจังหวัด ขณะเมื่อเข้าสู่ลานวัดกุฏิใต้”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๘๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงกระดิ่งที่แขวนไว้ที่ใบระกาของโบสถ์ ในปัจจุบันนี้จะนิยมแขวนกระดิ่งไว้ที่ช่อฟ้า ใบระกาของโบสถ์ เมื่อลมพัดจะเกิดเสียงดังฟังแล้วเกิดความไพเราะดุจดนตรีที่ประสานเสียงกัน กระดิ่งจะมีเสียงดัง “กรุ๋งกริ๋ง” เพราะทำจากโลหะ มีลูกกระดิ่งเมื่อลมพัดจึงเกิดเสียงดังขึ้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเดินทางไปยังวัดแถบบ้านไร่ บริเวณวัดประกอบด้วยเสียงใบระกาเมื่อยามถูกลมพัดดัง “กรุ๋งกริ๋ง” ดังนั้น คำว่า “กรุ๋งกริ๋ง” จึงเป็นคำเลียนเสียงกระดิ่งนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๖

“งามงอนนั้นนั่งไขว้ขาอยู่ลำพังในร้านกาแฟตลาดบ้านไร่หน้าเชิดไว้ท่า ริมฝีปากเคลือบสีส้มแกมแดงราวไฟโหมดงหญ้าคา คืนแรม นัยน์ตาเชื่อมเยิ้ม คิ้วถอนขนทิ้งเหลือเพียงหกเจ็ดเส้น..” “กินกาแฟเรอะจ๊ะ” จ้อนผู้น้องแจ้ง ใบตอง เลียมมาหา “ก็เห็นอยู่แล้วจะถามให้มันเป็นอะไรขึ้นมา หล่อนผินหน้ามองนอกร้าน ตีสีหน้าเบื่อหน่าย**เกวียนเทียมวัวที่ขยับออดแอด**อยู่บนทางเดิน...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๐๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุ คือ เลียนเสียงเกวียน ซึ่งเป็นพาหนะชนิดหนึ่ง มีล้อ ๒ ล้อ ใช้ควายหรือวัวเทียม ทำด้วยไม้ เป็นพาหนะโดยสารสำหรับเดินทางไกลหรือบรรทุกผลิตผลจากสวนไร่นาไปยังบ้านเรือน เมื่อวัวหรือควายที่นำมาเทียมเกวียนเคลื่อนไหว ขยับตัวจะทำให้เกวียนเกิดเสียงดัง “ออดแอด” เพราะ เกวียนนั้นทำด้วยไม้ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่รื่นนั่งอยู่ร้านกาแฟตลาดบ้านไร่และถูกจ้อนเลียบเคียงถาม จึงโกรธอารมณ์โมโห รอบๆ บริเวณร้านกาแฟ มีวัวเทียมเกวียนขยับตัวจนเกวียนเกิดเสียงดังออดแอดขึ้น คำว่า “ออดแอด” จึงเป็นคำเลียนเสียงเกวียนที่ถูกกระทบเคลื่อนไหวไปมาจนเกิดเสียงดังขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๗

“…วันต่อมาลูกไปที่ซอยนั้นอีก คราวนี้หาบ้านหลังนั้นพบ พอเคาะประตูก็มีเสียงตอบออกมาว่า” “วันนี้ไม่รับแขก” “ฉันมาธุระ” ลูกพูดเสียงดัง “เปิดประตูออกมาพูดกันหน่อยซิ” “บอกว่า ไม่รับแขกพูดไม่รู้เรื่อง” หล่อนตวาดลั่น “ฉันไม่ได้มาธุระอย่างคนอื่นๆ หรอกนะ ฉันจะมาหานายวิทยาคนรักของเธอ ฉันเป็นพ่อมัน…” เสียงถอนใจ **เสียงรองเท้าดังแชะๆ** ครู่หนึ่งประตูก็เปิดออก…”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๒๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุ คือ เลียนเสียงรองเท้า ใช้สำหรับรองรับเท้าเพื่อป้องกันอันตรายจากของแหลมคมหรือสิ่งสกปรกจากพื้นดิน มักทำด้วยฟองน้ำ ทำด้วยหนัง เวลาเดินเท้า จะลงน้ำหนักไปที่รองเท้าจึงเกิดเสียงดังแชะๆ ขึ้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ตันส่วงอู๋ไปพบเว่งคิมที่บ้านของพรรณี ในตอนแรกพรรณีออกมาเปิดประตูและพูดคุยกับตันส่วงอู๋ เมื่อเว่งคิมได้ยินจึงเดินออกมาด้วยความเบื่อหน่ายเห็นได้จากเสียงถอนใจและเสียงรองเท้าที่ดังแชะๆ ดังนั้น คำว่า “แชะๆ” จึงเป็นคำเลียนเสียงวัตถุ คือ รองเท้าเมื่อกระทบกับเท้าที่ลงน้ำหนักจึงเกิดเสียงดังแชะๆ ขึ้น

ตัวอย่างที่ ๘

กานต์ถือกระดาษฟอร์มโทรเลข สีหน้าเขาค่อนข้างกังวล นายตำรวจกลับมานั่งที่เดิมอย่างว่องไว .....“โทรเลขใครน่ะ” นายตำรวจถามขึ้น ข่าวดีหรือข่าวร้าย” “ร้ายมากกว่าดี” กานต์ตอบขรึมๆ เขาผสมเหล้าแก่กว่าผิดปรกติ “น่ากลัวว่าผมจะต้องไปกรุงเทพฯ อีกแล้ว” “ไปอีกแล้ว”..... “ก็คุณเพิ่งจะมาไม่ใช่หรือ ได้ยินนายอำเภอเขาเปรยๆ ว่าไปคราวที่แล้วใบลาก็ยังไม่ส่งเลย “เป็นอันว่างานของผมก็ขึ้นอยู่กับนายอำเภอโดยตรงงั้นซี” กานต์ถาม “ผมจะรู้ได้ยังไงล่ะ” นายตำรวจย้อน “ก็ผมไม่ใช่คุณนี่หว่า” เขาเขย่าเหล้ากับน้ำแข็ง**ดังกรุกกริก**

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๓๗๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงน้ำแข็ง ซึ่งเป็นสภาวะการแข็งของน้ำ มักอยู่ในรูปของผลึกเป็นก้อน โดยปกติจะมีลักษณะใสหรือมีสีฟ้าขาวใสปนอยู่ มีความเย็น เมื่อน้ำแข็งกระทบกันหรือกระทบกับภาชนะจะเกิดเสียงดังกรุกกริก ผู้เขียน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่นายตำรวจกับกานต์นั่งกินเหล้าด้วยกัน นายตำรวจผสมเหล้ากับน้ำแข็งและเขย่าจนเกิดเสียงดังกรุกกริก คำว่า “กรุกกริก” จึงเป็นคำเลียนเสียงน้ำแข็งเมื่อกระทบกันหรือเมื่อกระทบกับภาชนะนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๙

“เธอกลายเป็นเจ้าเสน่ห์ พยายามแสดงว่ารักเขาอย่างจริงใจ ไม่เปิดทางให้สงสัยว่าจะมีวันใดที่เรไรคิดจะออกห่างจากเขา เธอทำให้เขาลุ่มหลงทุกวิถีทางที่จะทำได้ ไม่เฉพาะแต่ตัวเศรษฐีนายเงิน แม้ภริยาเอกของเขาก็หลงรักเรไรอย่างมาก หน้าที่เลขานุการทำให้เรไรรู้เรื่องต่างๆ ในชีวิตของเขามากขึ้นทุกที มีหลายครั้งที่ภริยาเอกของนายเงินผู้นี้ได้ไขตู้เซฟต่อหน้าเรไร.....เรไรหันหลังให้เซฟทุกที แต่ไม่ได้หมายความว่าเรไรไม่สนใจในตู้เซฟ เรไรลอบชำเลืองดูโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่เขาหมุนปุ่มเพื่อไขเซฟ....เรไรจำได้ว่าพอหมุนติด**ดังแก๊ก**ก็ไขได้ เห็นเขาไขครั้งต่อไป ก็คอยสอบทบทวนความจำความสังเกตของตัวเอง”

(สร้างชีวิต, พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ: ๕๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุคือ เลียนเสียงปุ่มเปิดตู้เซฟ ทำจากโลหะ เมื่อหมุนจะเกิดเสียงดังแก๊ก เพื่อบ่งบอกว่าสามารถเปิดตู้เซฟนั้นได้ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมาย ในเหตุการณ์ที่เรไรจะลอบชำเลืองดูในเวลาที่ภรรยาของเศรษฐีไขตู้เซฟ จนเรไรจำได้ว่า เมื่อได้ยินเสียงดังแก๊ก จึงจะถือว่าการเปิดตู้เซฟนั้นประสบผลสำเร็จ คำว่า “แก๊ก” จึงเป็นคำเลียนเสียงวัตถุ คือ เลียนเสียงปุ่มเปิดตู้เซฟนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๐

“คุณวจีเงยหน้าจากหนังสือพิมพ์รายวันและพูดกับบุตรีว่า พวกนั้น เขากลับมากันแล้วนี่ ไม่เห็นธู**กริ๊งกร๊าง**มาเลย” “ทำไม เขาขะต้อง**กริ๊ง**มาด้วยล่ะคะ” ฑัณฑิกาถามยิ้มๆ นึกขันมารดาที่ช่างคิดว่าเธอจะต้องเป็นที่สนใจของวิฐูอยู่เสมอ

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๙๘๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุ คือ เลียนเสียงโทรศัพท์ เป็นวัตถุสำหรับใช้ในการติดต่อสื่อสารกันได้ในระยะไกลโดยใช้สายตัวนำโยง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ติดต่อถึงกัน และอาศัยอำนาจแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นหลักสำคัญ โทรศัพท์มักจะมีเสียงดัง “กริ๊ง” เพื่อเตือนให้ผู้ได้ยินรับสาย ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่คุณวจีไม่เห็นวิฐูติดต่อมาหาตน จึงเกิดความสงสัย เพราะ วิฐูจะติดต่อมาหาคุณวจีทางโทรศัพท์เสมอ คำว่า “กริ๊งกร๊าง” จึงเป็นคำที่คุณวจีบ่งบอกว่าวิฐูจะติดต่อตนผ่านทางโทรศัพท์ เพราะ กริ๊งกร๊างเป็นคำที่ใช้เลียนเสียงโทรศัพท์ในเวลาที่ดังเพื่อบ่งบอกว่ามีคนติดต่อมานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๑

“คืนนี้ก็อีกนะแหละ แม่เข้านอนก่อนพ่อ แต่ก็ยังไม่หลับ.....อากาศเซี่ยงไฮ้อบอุ่นกว่ากรุงเทพฯ เป็นกอง ยิ่งดึกยิ่งอบอุ่น ลมจากแม่น้ำแยงซีพัดกรุ่นอยู่ตลอดเวลา น่าที่แม่จะหลับเบาอยู่หรือ ก็ยังไม่หลับ **เสียงนาฬิกาปลุกบนโต๊ะเล็กข้างเตียงนอนเดินติ๊กๆ** บอกความล่วงเลยของเวลานานๆ เสียงรถยนต์ที่แล่นผ่านถนนใหญ่หน้าอาคารจะแวะเข้ามาสักหน”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๕๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุ คือ เลียนเสียงนาฬิกา เป็นวัตถุใช้สำหรับบอกเวลาจะประกอบด้วยเข็มนาฬิกามีทั้งเข็มสั้นและเข็มยาว มีจังหวะช่วงเวลาในการเดินเป็นช่วงเวลาที่แน่นอนสม่ำเสมอ ในแต่ละช่วงเดินของนาฬิกา จะเกิดเสียงดัง “ติ๊ก” ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่แม่ของไห่เยี่ยนนอนไม่หลับ ได้แต่นอนฟังเสียงนาฬิกาปลุกดังติ๊กๆ บนโต๊ะข้างเตียง คำว่า “ติ๊กๆ” จึงเป็นคำเลียนเสียงจังหวะช่วงเวลาในการเดินของเข็มนาฬิกานั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑๒

“ดวงตะวันลอยสูงขึ้นมากแล้ว เมื่อ**เสียงระฆังดังเผ่งๆ** คูนก็ชวนจันดีขึ้นไปบนโรงเรียนด้วยหัวใจเต้นแรง จันดีพูดว่าบนโรงเรียนไม่มีฝากั้นทั้งสี่ด้านเลย ยามฝนตกลมพัดมามันไม่เปียกหมดหรือ คูนบอกว่าลมกับฝนมันจะมาแต่ไหน จันดีก็ไม่ว่าอะไรอีก”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๗๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงวัตถุ คือ เลียนเสียงระฆัง เป็นเครื่องที่ใช้ตีให้เกิดเสียงเป็นอาณัติสัญญาณ เช่น เวลาเข้าเรียน เวลาเพล เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระฆังมักหล่อด้วยทองเหลือง รูปคล้ายลูกฟัดตัด มีหูติดอยู่ตอนบน เมื่อตีจะเกิดเสียงดัง “เผ่งๆ” ก้องกังวาน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่คูนกับจันดีต้องเข้าเรียนในเวลาบ่าย เสียงระฆังดังเผ่งๆ เป็นสัญญาณเตือนให้จันดีและคูนเข้าห้องเรียน คำว่า “เผ่งๆ” จึงเป็นคำเลียนเสียงระฆัง

๑๐.๗ การเลียนเสียงดนตรี

การเลียนเสียงดนตรี หมายถึง การใช้คำที่เลียนเสียงเครื่องดนตรี เช่น ฆ้อง เป็นต้น

ตัวอย่างที่ ๑

“นี่หรือห้องพักของฉัน โอ ทำไมถึงให้เกียรติฉันมากมายอย่างนี้ ห้องนี้หรูกว่าห้องนอนของฉันที่อินเดียมากทีเดียว” ดร.ดิเรกยิ้มแป้น “ขอเชิญฝ่าพระบาทพักผ่อนตามสบายกระหม่อมพวกเราจะดีใจมากถ้าฝ่าบาท ทรงคิดว่าบ้านนี้เป็นวังของพระองค์เอง” นิกรเดินเข้ามายืนที่ฆ้องใบหนึ่ง หยิบไม้ตีขึ้นตีฆ้องเบาๆ **หมุ่ย**”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๑๑๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงดนตรีไทย คือ ฆ้อง เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ทำด้วยโลหะผสม รูปร่างเป็นแผ่นวงกลม มีปุ่มตรงกลางสำหรับตี เมื่อตีจะเกิดเสียงดังกังวาน ลักษณะเสียงจะดัง “หมุ่ยๆ” ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่พระราชาเสด็จมาพักที่บ้านของเจ้าคุณปัจจนึก นิกร ดิเรก รับรองพระราชาเป็นอย่างดี นิกรเดินไปตีฆ้องเสียงดังหมุ่ยๆ เพื่อเป็นเกียรติแก่พระราชา คำว่า “หมุ่ยๆ” จึงเป็นคำเลียนเสียงเครื่องดนตรีไทย ประเภทฆ้องนั่นเอง

๑๐.๘ การเลียนเสียงของเหลว

การเลียนเสียงของเหลว หมายถึง การใช้คำที่เลียนเสียงของเหลว เช่น น้ำมัน น้ำ เมื่อหล่นกระทบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งทำให้เกิดเสียงดังขึ้น เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“สอน ละมุด นึกถึงขี้เมื่อได้กลิ่นดอกพุดซาโชยมา...เขามองเห็นตะกวดไต่ขึ้นบนยอดมะพร้าว มันชอบแทะยอดมะพร้าวกิน แต่เขาชอบเนื้ออันแน่นหนับของมัน...ตะกวดย่างไฟจน **น้ำมันตกซ่า** แกงคั่วกับยอดชะอมอร่อยเหาะนัก”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๒๔๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงน้ำมัน เป็นสารอนินทรีย์ของเหลว สามารถใช้ประกอบอาหารหรือใช้สำหรับใส่ผมได้ เมื่อน้ำมันกระทบกับไฟซึ่งมีความร้อนจะเกิดเสียงดังซ่าขึ้น เพราะน้ำมันจะเปรียบเสมือนตัวนำความร้อน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่สอน ละมุดมองเห็นตะกวดจึงเกิดความคิดเมื่อครั้งนำตะกวดย่างไฟจนน้ำมันตกเสียงดังซ่า เป็นอาหารที่อร่อย คำว่า “ซ่า” จึงเป็นคำเลียนเสียงน้ำมันเมื่อตกกระทบความร้อนนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“ขณะที่หล่อนกำลังวุ่นวายอยู่ในครัว หมอกานต์ก็เยี่ยมหน้าเข้ามา” “ทำอะไรครับ” “ผมหิวข้าวจัง” “ฉันก็หิวค่ะ” เขาทำท่าเสียใจ....เขาดูนาฬิกา “ค่ำมืดอย่างนี้ร้านอาหารปิดหมด คนที่นี่ไม่ค่อยนั่งตามร้าน เขากลับไปบ้านทำกินเอง...” หม้อข้าวเดือดพลั่งจนดันฝาหม้อให้เปิดออก **น้ำล้นใส่ถ่านดังฉี่ฉ่า** กานต์รีบเดินไปเปิดฝาออก”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๙๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงน้ำเมื่อล้นใส่ถ่านซึ่งมีความร้อนจะเกิดเสียงดังฉี่ฉ่า ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่หฤทัยหุงข้าวขณะนั้นเป็นเวลาที่กานต์กลับมา ข้าวในหม้อกำลังเดือด น้ำจากหม้อข้าวไหลล้นออกมากระทบถ่านซึ่งมีความร้อนทำให้เกิดเสียงดังฉี่ฉ่าขึ้น คำว่า “ฉี่ฉ่า” จึงเป็นคำเลียนเสียงน้ำเมื่อตกกระทบความร้อนจึงทำให้เกิดเสียงดังขึ้นนั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๓

“พอดีลิฟท์เปิด ทั้งฑัณฑิกาและพัตราจึงรีบเดินราวกับวิ่งไปยังห้องพักซึ่งอยู่ปีกซ้าย เพราะถึงอย่างไรก็เกรงว่าจะเสียมารยาท หากปล่อยให้ผู้มีอาวุโสกว่าต้องรอนาน “หวิวเข้าห้องน้ำก่อนแล้วกัน เราอยู่ว่างๆ จะหวีผมไปพลางพอให้เข้ารูปหน่อย...พัตราฉวยผ้าเช็ดตัว วิ่งเข้าห้องน้ำ **เสียงน้ำฝักบัวไหลซู่ๆ**”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๒๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ โดยเลียนเสียงน้ำที่ไหลจากฝักบัว ซึ่งฝักบัวจะติดกับท่อประปาใช้สำหรับอาบน้ำหรือติดที่กระป๋องใช้สำหรับรดน้ำต้นไม้ น้ำที่ไหลออกมาจากฝักบัวจะมีลักษณะเป็นฝอย เกิดเสียงดังซู่ๆ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ฑัณฑิกาและพัตราพบนายจึงขอตัวมาอาบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้าก่อนจะลงไปพูดคุย พัตราเข้าห้องน้ำ เสียงน้ำจากฝักบัวไหลดังซู่ ทั้งสองคนต่างรีบร้อน เพราะกลัวว่าผู้อาวุโสกว่าจะคอยนาน คำว่า “ซู่” จึงเป็นคำเลียนเสียงน้ำที่ไหลโปรยออกมาเป็นฝอยจากฝักบัวนั่นเอง

๑๑. สัมพจนัย (Synecdoche)

สัมพจนัย (Synecdoche) คือ การกล่าวถึงส่วนย่อยของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ต้องการให้มีความหมายถึงส่วนเต็มหรือทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์สัมพจนัยที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๑๑.๑ สัมพจนัยประเภทวัตถุ

สัมพจนัยประเภทวัตถุ หมายถึง การกล่าวถึงส่วนย่อยซึ่งเป็นวัตถุ สิ่งของ เช่น เครื่องประดับ เป็นต้น แต่ต้องการให้มีความหมายถึงส่วนเต็มหรือทั้งหมด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“ทุกคืนหวานแอบไปพบกับคุณวิชัยของหล่อน ฟังเขาคร่ำครวญถึงความรัก ฟังเขาเล่าถึงความหรูหราสวยงาม ความสนุกสนานร่าเริงในบางกอก....ความคิดของหล่อนมีอยู่ก่อนแล้ว ว่าหล่อนอยากไปบางกอก...ความรักและห่วงใยในพ่อแม่ มีเพียงจะให้การตระเตรียมข้างของช้าไปเล็กน้อยเท่านั้น เมื่อตกลงใจจะติดตามวิชัยไปบางกอก หล่อนได้ปรารภกับเขาว่า หล่อนมี**เครื่องทองรูปพรรณ**อยู่สองสามชิ้น เช่น เข็มขัดนาค สร้อย ลูกประคำคอ และแหวนข้อมะขามฝังทับทิมอีกหนึ่งวง”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๑๐๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยกล่าวถึงส่วนย่อย คือ ทองรูปพรรณ โดยต้องการให้หมายรวมถึง เข็มขัดนาค สร้อย ลูกประคำ และแหวนข้อมะขามฝังทับทิม เพราะทองรูปพรรณ คือ ทองคำที่ทำสำเร็จเป็นเครื่องประดับและของใช้ต่างๆ เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ แหวน จี้ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์เมื่อหวานตกลงใจจะติดตามวิชัยไปบางกอก ซึ่งหล่อนมีเครื่องทองรูปพรรณอยู่สองสามชิ้นที่จะนำติดตัวไปด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยให้เครื่องทองรูปพรรณ หมายรวมถึง เข็มขัดนาค สร้อย ลูกประคำคอ และแหวนข้อมะขามฝังทับนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“พลอยนั่งช่วยคุณสายจีบผ้าอยู่อีกนาน ฝ่ายช้อยก็นั่งอยู่ที่นั่น ค้น**เชี่ยนหมาก**คุณสาย และหยิบอะไรต่ออะไรออกมาเล่น เป็นต้นว่าไม้ควักหู หรือเอากระจกเล็กๆ ออกมาส่อง เอาขี้ผึ้งออกมาละเลงเล่น จนคุณสายต้องหันไปตวาดดุเอาบ่อยๆ ขณะนั้นแม่ก็ตื่นแล้ว แต่ยังนอนลืมตามองดูคุณสาย…”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๓๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยกล่าวถึงส่วนย่อย คือ เชี่ยนหมาก โดยต้องการให้หมายรวมถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในเชี่ยนหมากไม่ว่าจะเป็นไม้ควักหู กระจก ขี้ผึ้ง หมาก พลู ปูน เชี่ยนหมากเป็นภาชนะสำหรับใส่หมาก พลู ของคนเฒ่าคนแก่ในสมัยก่อนที่นิยมเคี้ยวหมากพลู ในเชี่ยนหมากอาจจะประกอบด้วยสิ่งของต่างๆ มากมาย ในสมัยก่อนเมื่อแขกมาเยี่ยมเยียนจะยก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เชี่ยนหมากออกมาต้อนรับ ถือเป็นธรรมเนียมพื้นบ้านไทยอย่างหนึ่ง ผู้เขียนนำมาใช้ในเหตุการณ์ที่พลอยและช้อยนั่งอยู่กับคุณสาย พลอยช่วยคุณสายจีบผ้า ส่วนช้อยรื้อค้นสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในเชี่ยนหมากจนถูกคุณสายดุ ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยให้เชี่ยนหมาก หมายรวมถึงสิ่งของต่างๆ ที่อยู่ในเชี่ยนหมากไม่เฉพาะหมาก พลู ปูน แต่ในเชี่ยนหมากยังมีไม้ควักหู กระจก ขี้ผึ้ง รวมอยู่ด้วยนั่นเอง

๑๑.๒ สัมพจนัยประเภทงาน

สัมพจนัยประเภทงาน หมายถึง การกล่าวถึงส่วนย่อยซึ่งงาน เช่น งานบ้าน เป็นต้น แต่ต้องการให้มีความหมายถึงส่วนเต็มหรือทั้งหมด

ตัวอย่างที่ ๑

“ระหว่างที่นั่งกินข้าวกันอยู่ในห้องคุณเชย คุณเชยก็ปรารภขึ้นเป็นเชิงขบขันว่า เจ้าคุณพ่อท่านพูดราวกับว่าลูกสาวของท่านขายดีเสียเต็มประดา ฉันยังไม่เห็นท่านขายออกสักคน ตั้งแต่ลูกสาวใหญ่ท่านลงมาทีเดียว” “คุณเชย” พลอยปรารภขึ้นบ้าง “อย่างคุณอุ่นนี่ ถ้ามีเรือนเสีย บางทีเธอจะดีขึ้นบ้างกระมัง” “โฮ้ย! อย่าพูดไปถึงเธอเลย” คุณเชยร้องขึ้น “เธอว่าเธอไม่มีหรอกลูกผัว...จะอยู่ปรนนิบัติดูแล**การบ้าน**ให้ท่านไปจนตาย”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๑๘๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยกล่าวถึงส่วนย่อย คือ การบ้าน โดยต้องการหมายรวมถึง งานบ้านทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นทำความสะอาดบ้าน หุงหาอาหาร งานเย็บปักถักร้อยต่างๆ เป็นต้น ซึ่งคำว่า “การบ้าน” เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความเรียบร้อยทุกสิ่งในบ้านเรือนของตน ไม่ได้มีความหมาย หมายถึง งานที่คุณครูสั่งให้ทำที่บ้านและนำไปส่งครู ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่พลอยและคุณเชยคุยกันถึงคุณอุ่น โดยพลอยเห็นว่าคุณอุ่นถ้าแต่งงาน มีเหย้ามีเรือนนิสัยส่วนตัวคงจะดีขึ้นกว่าเดิม แต่คุณเชยกลับกล่าวว่าคุณอุ่นเธอไม่คิดจะมีลูกมีผัว คุณอุ่นต้องการที่จะดูแลปรนนิบัติในเรื่องงานบ้านงานเรือนให้แก่เจ้าคุณพ่อไปจนตาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้เขียนใช้คำว่า “การบ้าน” โดยให้หมายรวมถึง งานบ้านงานเรือนทั้งหมด ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์สัมพจนัยนั่นเอง

๑๑.๓ สัมพจนัยประเภทอาหาร

สัมพจนัยประเภทอาหาร หมายถึง การกล่าวถึงส่วนย่อยซึ่งเป็นอาหาร เช่น ข้าวกับข้าว เป็นต้น แต่ต้องการให้มีความหมายถึงส่วนเต็มหรือทั้งหมด

ตัวอย่างที่ ๑

“พ่อเพิ่มหัวเราะ แล้วบอกพลอยว่า คุณเชยเดี๋ยวนี้เลี้ยงดูฉันเป็นลูกบุญธรรม ฉันกลับมาบ้านได้**มีข้าวมีปลากิน**ก็เพราะคุณเชยเธอหาไว้ให้ เสียอยู่แต่เธอดุเสียจริงๆ ไม่ว่าฉันจะทำอะไรเป็นผิดไปหมด”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๑๘๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยกล่าวถึงส่วนย่อย คือ ข้าวปลา โดยต้องการหมายรวมถึง อาหารที่จัดไว้ ไม่ได้มีเพียงข้าวและปลาเท่านั้น แต่ยังมีกับข้าวชนิดอื่นๆ ด้วย ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ที่พ่อเพิ่มเล่าให้พลอยฟังว่า เขามีข้าวมีปลากิน เพราะคุณเชยเป็นคนหาไว้ให้ ผู้เขียนใช้คำว่า “ข้าวปลา” เพื่อต้องการจะหมายรวมถึงอาหารชนิดต่างๆ ที่คุณเชยได้จัดเตรียมไว้ให้พ่อเพิ่ม ในเวลาที่พ่อเพิ่มกลับมาบ้าน ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์สัมพจนัยนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“หญิงชายทั้งสองเผชิญหน้ากัน อยู่บนชานระเบียงเรือนเย็นวันนั้น เหมือนคู่ต่อสู้ผู้คุมเชิงซึ่งกันและกัน อย่างระมัดระวัง....ฝ่ายหญิงชราแล้วผมเผ้าขาวโพลนไปทั้งศีรษะแม้กระนั้นฟันที่ดำขลับไปด้วยการกิน**หมาก**ก็ยังอยู่ครบ รอยย่นและตีนกาอาจจะปรากฏใต้ขอบตา หน้าผาก ริมฝีปาก...”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๔๔)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยกล่าวถึงส่วนย่อย คือ หมาก โดยต้องการหมายรวมถึง สิ่งต่างๆ ที่รวมกันเป็นหมาก ไม่ว่าจะเป็นหมาก พลู ปูน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่รื่นมาสู่ขอสุดใจกับแม่เฒ่าแคล้ว ทั้งสองต่างนั่งเผชิญหน้ากัน ฝ่ายหนึ่งเป็นหญิงชรา ฟันดำเพราะกินหมาก อีกฝ่ายหนึ่งเป็นชายหนุ่ม ผู้เขียนใช้คำว่า “หมาก” เพื่อต้องการจะหมายรวมถึง หมาก พลู ปูนที่ใช้ประกอบในการกินร่วมกัน ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์สัมพจนัยนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“เหิมเพียงแต่ยิ้มสร้อยไม่ตอบโต้คารม ขายถ่านให้เจ้าจำนำแล้วแวะซื้อเครื่องแห้งเสบียงกรังสำหรับบ้านป่า แล้วเร่งขับเกวียนออกจากตลาด กว่าจะถึงเย็นย่ำ พี่สะใภ้ม่ายยิ้มรอท่าอยู่ นัยน์ตาของหล่อนบ่งถึงความกังวลและกระวน...เหิมจึงจุดตะเกียงกระป๋องนม...คิดคลุ่นพลางถอนใจ ได้กลิ่นแป้งและน้ำอบหอมฟุ้ง กระถินออกมาอีก หล่อนขมวดปมกระโจมอกให้กระชับ “จะกินให้มันเป็นอะไรขึ้นมานะ เหล้าน่ะ แล้วก็เมากลิ้งขี้ทูด**กับข้าวกับปลา**เสร็จแล้วเข้าไปกินด้วยกันสิ...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๒๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยกล่าวถึงส่วนย่อย คือ กับข้าวกับปลา โดยต้องการหมายรวมถึง อาหารทุกชนิดที่จัดไว้สำหรับรับประทานในมื้อนั้น ไม่ใช่มีเพียงแต่ข้าวและปลาเท่านั้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่เหิมกินแต่เหล้า กระถินจึงออกมาต่อว่าและชักชวนให้ไปกินข้าวด้วยกัน ผู้เขียนใช้คำว่า “กับข้าวกับปลา” เพื่อต้องการจะหมายรวมถึงอาหารทุกชนิดที่กระถินจัดเตรียมไว้ให้เหิม ดังนั้นจากตัวอย่างจึงใช้ภาพพจน์สัมพจนัยนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๔

“หยุดเถียงกันเดี๋ยวนี้นะ อะไรกัน นี่โต๊ะกินข้าวนะ ไม่ใช่ที่ประลองคารม” ลูกไม่เข้าใครออกใคร ดุลอยๆ เสียทั้งคู่ เม่งจูหยิบกุ้งกินต่อ คนอื่น**ข้าวปลา**ยังไม่พร่องแกกินข้าวคำสุดท้ายแล้วก็ลุกจากโต๊ะไปหาน้ำดื่ม”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๗๕)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์สัมพจนัย โดยกล่าวถึงส่วนย่อย คือ ข้าวปลา โดยต้องการหมายรวมถึง ข้าว และอาหารชนิดอื่นๆ ไม่ใช่มีเพียงข้างและปลาเท่านั้น ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมาย ในเหตุการณ์ที่เม่งจูและเว่งคิมเถียงกันขณะรับประทานอาหารร่วมกับตันส่วงอู๋ จนกระทั่งตันส่วงอู๋ต้องว่ากล่าวตักเตือน จานข้าวของคนอื่นยังมีข้าวเหลืออยู่มาก แต่เว่งคิมกลับรีบกินข้าวคำสุดท้ายแล้วลุกจากโต๊ะไป ผู้เขียนใช้คำว่า “ข้าวปลา” เพื่อต้องการจะหมายรวมถึง อาหารทุกชนิดทั้งข้าวและกับข้าวที่วางอยู่บนโต๊ะ ดังนั้นจากข้อความนี้ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์สัมพจนัยนั่นเอง

๑๒. การกล่าวอ้างถึง (Allusion)

การกล่าวอ้างถึงหรือการกล่าวเท้าความ (Allusion) คือ การกล่าวอ้างอิงถึงบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ในวรรณคดีเรื่องอื่นๆ หรือการกล่าวอ้างข้อความตอนหนึ่งตอนใดจากวรรณคดีเรื่องนั้นๆ ผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึงหรือการกล่าวเท้าความที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง มีดังต่อไปนี้

๑๒.๑ การกล่าวอ้างถึงเหตุการณ์

การกล่าวอ้างถึงเหตุการณ์ หมายถึง การกล่าวอ้างอิงถึงเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งที่ปรากฏในวรรณคดีแต่ละเรื่อง

ตัวอย่างที่ ๑

“ดิเรกว่า ไปถึงดวงอาทิตย์แกก็ไม่มีโอกาสได้กระโดดเพียงแต่แกเข้าไปใกล้เท่านั้น ตัวของแกก็จะกลายเป็นเถ้าถ่าน” “ฮื้อ” นิกรสั่นศีรษะ “ผิดไปละ ก็**หนุมานทำไมมันถึงกระโดดเกาะท้ายรถพระอาทิตย์ได้ล่ะ ตอนที่พระลักษมณ์ถูกหอกโมกขศักดิ์ของกุมภัณฑ์ยังไง**”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๑๕)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนอ้างถึงเหตุการณ์ที่หนุมานกระโดดเกาะท้ายรถพระอาทิตย์เป็นการอ้างถึงเหตุการณ์ในเรื่องรามเกียรติ์ เป็นเหตุการณ์ตอนที่กุมภกรรณออกศึกกับพระลักษมณ์ พระลักษมณ์พลาดถูกหอกของกุมภกรรณบาดเจ็บสาหัส พิเภกก็บอกทางแก้ โดยให้หนุมานไปหยุดรถทรงของ พระอาทิตย์ ไม่ให้เคลื่อนที่เพื่อแสงอาทิตย์จะได้ไม่ส่องมาต้องกายพระลักษมณ์ หนุมานยึดรถของพระอาทิตย์เอาไว้จนไฟเผาไหม้ไปทั้งตัวเหลือเพียงขนเพชร พระอาทิตย์เมตตาจึงชุบขึ้นมาใหม่ แล้วหนุมานก็ไปเก็บตัวยาตามที่พิเภกบอกมาได้จนครบ พระลักษมณ์จึงรอดชีวิตมาได้ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่ดิเรกกล่าวว่านิกรไปถึงดวงอาทิตย์ ก็ไม่สามารถกระโดดเข้าไปใกล้ดวงอาทิตย์ได้ เพราะดวงอาทิตย์นั้นมีความร้อนมาก สามารถเผาทำลายร่างกายของคนเราได้ นิกรจึงอ้างถึงหนุมานว่าทำไมหนุมานยังสามารถกระโดดเข้าไปเกาะท้ายรถพระอาทิตย์ได้ ดังนั้นจากตัวอย่างนี้ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึง

ตัวอย่างที่ ๒

“ฤกษ์ดีจริงๆ นะวันนี้” คุณนายประภาพูดก่อน “วงศ์เทวัญที่เดโชกับเขาเทเวศกลับมารวมก๊กกันเสียได้ คุณเด่นแสงเก่งมากไปเอาคุณกานดามาเหมือน**อิเหนาเผาเมือง** คุณแม่อยู่คงเห็นดีด้วยแน่”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๔๐๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนอ้างถึงเหตุการณ์ในเรื่องอิเหนา ตอนที่อิเหนาไปเผาเมือง โดยทำอุบายเผาเมืองแล้วลักพาตัวนางบุษบาไป สาเหตุที่อิเหนาออกอุบาย เพราะท้าวดาหาจะจัดพิธีอภิเษกระหว่างบุษบากับระตูจรกา ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่เด่นแสงสามารถไปพาตัวกานดามาร่วมรับประทานอาหารกับตนเองได้ ทั้งๆ ที่กานดาไม่ค่อยยอมตกลงไปรับประทานอาหารร่วมกับผู้ใดได้ง่าย นอกจากวิชัยคนที่เธอรักเท่านั้น แต่ในวันนี้เด่นแสงพากานดามาร่วมวงศ์เทวัญที่เดโชกับพวกเทเวศได้ เสมือนอิเหนาไปเผาเมืองชิงตัวนางบุษบาจากระตูจรกามาได้นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

“...แจ้ง ใบตองผู้อาวุโสกว่าใครในประดาเสเพลบอยชาวไร่นั้นดื่มดวดราวกับว่ารอนแรมฝ่าแดดมาบนหนทางอันไกลแสน...” “ในที่สุด” เขาว่า “ในที่สุดเราก็ต้องพบกับอวสานด้วยกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทั้งนั้นว่ะ” “เอาวะสาน” ทิม กระทกรกสอดถามขึ้นอย่างฉงนฉงาย.... “นั่นแจ้งเขาหมายถึงการจบ...คนเราในที่สุดมันก็ต้องจบด้วยกันทั้งนั้น เรอะหยั่งกับว่าเอ็งอ่าน**พระอภัยมณี**เอ็งอ่านๆไป **ตั้งแต่พระอภัยลาพระบิดาไปพบสามพราหมณ์เพื่อน จนได้อีผีเสื้อสมุทรเป็นเมีย จนตีเมืองผลึก** ก็ไม่รู้ละโว้ย ข้าก็จำไม่ถนัด...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๒๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนอ้างถึงเหตุการณ์จากเรื่องพระอภัยมณี ตั้งแต่พระอภัยมณีลาพระบิดาออกจากวังและได้ไปพบสามพราหมณ์ จนกระทั่งได้นางผีเสื้อสมุทรและไปตีเมืองผลึกได้ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ตั้งแต่ตอนต้นของเรื่องพระอภัยมณีจนกระทั่งตอนท้ายของเรื่อง ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายว่าคนเรามีจุดเริ่มต้นก็ต้องมีจุดจบ ดังเช่นแจ้งใบตอง เริ่มต้นการเป็นเสเพลบอยประจำบ้านไร่ตั้งแต่ยังเป็นหนุ่ม จนกระทั่งปัจจุบันเขาคิดที่จะไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นจุดจบของชีวิตในการเป็นเสเพลบอยชาวไร่ของแจ้ง ใบตอง และพรรคพวก

๑๒.๒ การกล่าวอ้างถึงตัวละคร

การกล่าวอ้างถึงตัวละคร หมายถึง การกล่าวอ้างอิงถึงตัวละครที่ปรากฏในวรรณคดีแต่ละเรื่อง

ตัวอย่างที่ ๑

“เจ้าสัวกิมไซเข้ามานั่งข้างๆ ท่านรามซิงก์” “ลื้อเปงหมอดูเรอะ” “ฮือ **พิเภก**ลูกศิษย์จั๋นน่ะ” เจ้าสัวหัวเราะคิก “มังจะมากปาย ลื้อลองดูอั๊วซิ วังนี้อั๊วทำอะไรบ้าง”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงพิเภก เป็นการอ้างถึงตัวละครในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ พิเภกเป็นบุตรคนที่สามของท้าวลัสเตียน กับนางรัชฎา เป็นน้องของทศกัณฐ์ พระอิศวรส่งลงมาเกิดเพื่อเป็นไส้ศึกให้แก่พระรามในการรบกับทศกัณฐ์ พิเภกจึงเป็นยักษ์ที่แปลกกว่าพี่น้อง คือ อ่อนแอ ไม่มีฤทธิ์ แต่อยู่ในศีลธรรม มีสติปัญญาเฉียบแหลมและรู้วิชาโหราศาสตร์ ทำนายเหตุการณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ล่วงหน้าได้อย่างแม่นยำผู้เขียนจึงนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่เจ้าสัวกิมไซถามท่านราม ซิงก์ว่า ท่านเป็นหมอดูหรือ ท่านรามซิงก์จึงอ้างว่าพิเภกนั้นเป็นลูกศิษย์ของท่านรามซิงก์ เพราะพิเภกนั้นมีลักษณะพิเศษ คือ สามารถทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้าได้แม่นยำ ซึ่งจะช่วยให้คำพูดของท่านรามซิงก์น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ ๒

“กานดาได้ถูกกำหนดให้ดำเนินชีวิตรักอยู่เพียงภายในรอยลิขิตของชาย ขณะที่จิตรีประกาศตัวตั้งแต่แรกรุ่นแล้วว่าชีวิตรักของหล่อนนั้นจะต้องอยู่ภายในรอยลิขิตของตน แต่หญิงสาวทั้งคู่ก็มีสภาพเหมือนกันเกือบทุกอย่างหญิงทั้งสองยังมีความเป็นหญิงอยู่เสมอ ไม่ว่าหล่อนจะปล่อยให้ชายลิขิตความรักและชีวิต ไม่ว่าหล่อนจะสามารถลิขิตตัวเอง หญิงย่อมเดินไปสู่ปลายทางที่เหมือนหลุมฝังศพอันมืดมัวเหมือนกัน...เหมือน**วันทอง**ของชายโฉดเขลาคู่หนึ่ง นางสิ้นชีพและเสียชื่ออันเป็นอาภรณ์ล้ำค่าของหญิงเพียงเพื่อเป็นพลีกรรมแก่กามราคะของชายเขลาคู่นั้น”

(เราลิขิต- บนหลมศพวาสิฏฐี, ร.จันทะพิมพะ: ๓๕๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงนางวันทอง เป็นการอ้างถึงตัวละครในวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน นางวันทองแต่เดิมชื่อพิมพิลาไลยได้แต่งงานกับพลายแก้ว ร่วมห้องหอไม่กี่วัน พลายแก้วก็ไปราชการรบกับเมืองเชียงใหม่ นางพิมถูกขุนช้างหลอกว่าพลายแก้วตาย นางจึงถูกมารดาบังคับให้แต่งงานกับขุนช้าง โดยไม่เต็มใจ ด้วยเหตุนี้นางจึงตกเป็นของชายทั้งสอง นางต้องสิ้นชีพเสียชื่อเสียงของตนเองถูกตราหน้าว่าเป็นนางวันทองสองใจ เพราะ ความรักระหว่างนางกับพลายแก้วและขุนช้าง ผู้เขียนจึงนำมาใช้สื่อความหมายว่ากานดาหญิงที่ดำเนินความรักตามที่ชายได้ลิขิตไว้ จิตรีหญิงที่ลิขิตความรักของตนเอง แต่ทั้งสองก็มีสภาพที่ไม่แตกต่างกัน ความรักของทั้งสองดำเนินไปสู่ความรักที่ไม่สมหวัง ตกเป็นเครื่องมือของชาย ต้องเจ็บช้ำใจในลักษณะเดียวกัน ซึ่งทั้งกานดาและจิตรีต่างพลีชีพเพื่อความรักเช่นเดียวกันแต่ต่างกันตรงที่การลิขิตชีวิตของแต่ละคน ดังนั้นทั้งสองก็เหมือนนางวันทองที่ต้องพลีชีพเพื่อความรักให้แก่ชายและถูกตราหน้าว่าเป็นนางวันทองสองใจอีกด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๓

“เขาได้เข้ายึดครองหัวใจของฉัน แล้วฉันก็ได้ตกเป็นทาส ทาสทางใจ และทาสรักเหมือนที่ผู้หญิงใจซื่อทุกคนได้ประสบมานับด้วยศตวรรษ **วาสิษฐีและวันทอง**ที่ถูกประณามว่าสองใจ เพราะผู้ชายใจร้ายช่วยลิขิตชีวิตเสียจนย่อยยับไม่มีดี ผู้ชายนั้นรักด้วยลิ้น แต่ผู้หญิงรักด้วยหัวใจและชีวิต…”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๘๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงวาสิษฐีและวันทอง เป็นการอ้างถึงตัวละครจากเรื่องกามนิตและขุนช้างขุนแผน วาสิษฐีถูกประณามว่าสองใจ เพราะถูกบิดา มารดาบังคับให้แต่งงานกับสาตาเดียร ผู้เป็นบุตรของประธานมนตรีร่วมกรุงโกสัมพี แต่วาสิษฐีนั้นรักอยู่กับกามนิตและให้คำมั่นสัญญารักต่อกันว่าจะซื่อสัตย์ ไม่พรากจากกัน เมื่อกามนิตกลับมาเห็นนางแต่งงานจึงรู้สึกโกรธแค้นว่าความรักของนางวาสิษฐีนั้นเชื่อถือไม่ได้ ส่วนนางวันทองถูกประณามว่าเป็นหญิงสองใจ เพราะแต่งงานไปกับพลายแก้วแล้ว อยู่กันได้ไม่นานพลายแก้วต้องไปออกรบ ขุนช้างมาหลอกนางวันทองว่าพลายแก้วตาย มารดาของนางวันทองจึงบังคับให้นางแต่งงานกับขุนช้าง ผู้เขียนจึงนำมาใช้สื่อความหมายว่านันทาวดีหญิงใจซื่อถูกรัชต์ วัฒนาใช้คำพูด การกระทำต่างๆ ให้เธอหลงรัก ตกเป็นทาสของหัวใจ แต่แล้วกลับทรยศหักหลังเธอ ผู้เขียนจึงยกตัวอย่างตัวละครในวรรณคดี เช่น วาสิษฐีและนางวันทองที่ต้องตกเป็นทาสของความรัก เพราะการกระทำและคำพูดของผู้ชายที่ลิขิตชีวิตรักของผู้หญิงให้ย่อยยับพินาศลงไป

ตัวอย่างที่ ๔

“ครั้นถึงคืนวันที่ชาววังคอยอยู่เป็นหนักเป็นหนาที่จะได้ชมละครรำชั้นสูงสุดมาถึง พลอยก็ได้ตามเสด็จไปยังโรงละครที่สวนศิวาลัยด้วยความดีใจ…คืนนั้นมีการแต่งแฟนซี และรับพระราชทานเลี้ยงก่อนแสดงละคร เจ้านายและเจ้าจอม บรรดาผู้ที่ไปงานนั้น แต่งกายสวยงามพิสดารแบบแปลกตาทุกท่าน…บางท่านแต่งเป็น**นางละเวง นางพระยาฝรั่งจากเรื่องพระอภัยมณี**…”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๑๕๘)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงนางละเวง เป็นการอ้างถึงตัวละครจากเรื่องพระอภัยมณี นางละเวงวัณฬาเป็นหญิงฝรั่ง ธิดาของกษัตริย์เมืองลังกา นางละเวงวัณฬาเป็นหญิงฝรั่งลักษณะการแต่งกายจึงแตกต่างกับคนไทย การแต่งกายจะใส่ผ้าลูกไม้ แขนยาว กระโปรงเป็นสุ่ม มีหมวกประกอบอยู่บนศีรษะตามธรรมเนียมการแต่งกายของผู้ดีชาวอังกฤษ ผู้เขียนจึงนำมาใช้สื่อความหมายว่าในคืนที่โรงละครที่สวนศิวาลัยจัดการแสดงละครรำชั้นสูง ผู้ที่ไปร่วมงานมีทั้งเจ้านายและเจ้าจอม และบุคคลชั้นสูง ต่างแต่งกายแปลกตาบางท่านแต่งตามแบบตัวละครในวรรณคดี เช่น นางละเวงวัณฬา ตัวละครจากเรื่องพระอภัยมณีนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๕

“หล่อนถูสบู่ซันไลท์ กิริยาแสดงว่าไม่เอาใจใส่ แต่ก็อดรู้สึกไม่ได้ถึงความใกล้ชิดของเขาและสายตาที่เพ่งดูหล่อนอยู่ตลอดเวลา “รูปร่างอย่างนี้” หล่อนพึมพำ “โดนมือพี่ดำ ป้าแมวกะยายคล้อยหมับเดียวหลุดไปได้ค่อยว่า” .... เสียงหัวเราะของเขาก้องไปในอากาศ “แต่อย่างข้าไม่มีวันได้กินแน่” เขาบอก “คนจะจับข้าให้อยู่มือได้ต้องไม่ใช่ยักษ์ขมูขี หรือ**นางผีเสื้อสมุทร** มันต้องคนเอวบางร่างเล็กเปล่งปลั่งยังสาวยังแส้แล้ว แล้วก็ใส่กำไลอย่างเอ็ง”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงนางผีเสื้อสมุทร เป็นการอ้างถึงตัวละครจากวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี นางผีเสื้อสมุทรเป็นยักษ์อาศัยอยู่ในถ้ำกลางทะเล สามารถแปลงร่างเป็นหญิงสาวสวยได้ นางผีเสื้อสมุทรมีหน้าตาอัปลักษณ์ รูปร่างสูงใหญ่ ตัวอ้วนดำ นมยาน ผู้เขียนจึงนำมาใช้สื่อความหมายว่าขณะที่รื่นกำลังเกี้ยวพาราสีสุดใจ สุดใจเห็นว่ารื่นคงไม่พ้นมือพี่ดำกับป้าคล้อยไปได้หากจะเข้ามาจีบตน สุดใจจึงกล่าวว่าถ้ารื่นโดนมือพี่ดำกับยายคล้อย คงไม่มีทางหลุดไปได้เป็นแน่ เพราะพี่ดำมีรูปร่างสูงใหญ่ ส่วนยายคล้อยนั้นเป็นคนที่มีลักษณะนิสัยดุร้าย ส่วนรื่นเมื่อได้ฟังคำของสุดใจว่าดังนั้นก็ไม่ได้มีความรู้สึกกลัว กลับพูดอ้างต่อไปว่า คนที่จะจับรื่นให้อยู่มือได้ถึงจะดุอย่างยักษ์ขมูขมีหรือตัวใหญ่อย่างนางผีเสื้อสมุทรก็ไม่สามารถทำอะไรรื่นได้ คนที่จะทำให้รื่นอยู่ในกำมือได้จะต้องเป็นสาวเปล่งปลั่ง เอวบางร่างน้อย นั่นก็คือ สุดใจที่รื่นกำลังเกี้ยวพาราสีอยู่นั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๖

“หนุ่มชิน ชุ่มงวง จะงมมันขึ้นมาทำยำทำแกงคั่วเพียงพอกินในมื้อ เพราะเขาอยู่ลำพังผู้เดียว มิมีเพื่อนพ้องไปมาหาสู่เหมือนใครเขาอื่น วันไหนถ้าพบผึ้งทำรังอยู่ตามก้านอ้อ เขาดีใจนักเขาจะรอจนมันขังน้ำหวานเต็มรวงจึงจะไล่มันด้วยควันยาสูบและอาคมขลัง...บางวันเขาได้นกกระจาบ ก็จะป้อนกะทิให้มันกินก่อนแล้วจึงทอดเกรียมเหลืองเหมือน**พระสังข์ทอง** เขามิเคยอดอยากปากแห้ง...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๑๒๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงสังข์ทอง เป็นการอ้างถึงตัวละครจากบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง สังข์ทองเป็นลูกของท้าวยศวิมลกับพระมเหสีจันเทวี ซึ่งตอนคลอดพระสังข์นางคลอดออกมาเป็นหอยสังข์ จึงถูกขับไล่ออกจากเมือง จนกระทั่งพระสังข์ที่ซ่อนอยู่ในหอยออกมาพบแม่เจ้าชายที่เกิดจากหอยสังข์เมื่อโตขึ้นได้ชุบตัวเป็นทองที่บ่อทองของนางยักษ์ แต่ต้องซ่อนรูปทองไว้ภายใต้รูปเงาะ มีอิทธิฤทธิ์ อาคม เรียกน้ำเรียกปลาได้ ผู้เขียนจึงนำมาใช้สื่อความหมายว่าหนุ่มชินชุ่มงวงเมื่อไปจับนกกระจาบมาได้จะนำนกกระจาบมาทอดให้มีสีเหลืองเหมือนพระสังข์ทอง เพราะพระสังข์ทองชุบตัวในบ่อทอง จนร่างกายเป็นสีเหลืองทองนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๗

“คุณไอยไม่น่าจะอยู่กับชายคนนั้นได้เลย ทิวากรพึมพำอย่างเสียดาย ไม่เหมาะกันเลยสักนิด เหมือน**ผีเสื้อสมุทรกับพระอภัยมณี**” “ตาวาตีราคาคนที่อายุ กับรูปร่างหน้าตาเท่านั้นเอง” พี่สาวถาม “แต่พี่ว่าเขาเหมาะกันอย่างที่สุดแล้ว”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๙๘๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงผีเสื้อสมุทรกับพระอภัยมณี เป็นการอ้างถึงตัวละครจากวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี นางผีเสื้อสมุทรเป็นยักษ์ อาศัยอยู่ในถ้ำใต้ทะเลผ่านมาเห็นพระอภัยมณีนั่งเป่าปี่อยู่ ก็นึกรัก จึงอุ้มพาไปไว้ในถ้ำ แปลงตนเป็นหญิงสาวคอยปรนนิบัติ พระอภัยมณีจำทนต้องอยู่กินกับนางผีเสื้อสมุทร จนมีลูกชื่อว่าสินสมุทร ผู้เขียนจึงนำมาใช้สื่อความหมายว่าทิวากรได้แสดงความคิดเห็นว่าไอยราทำงานอยู่กับนายซึ่งมีบุคลิกลักษณะ นิสัยใจคอแตกต่างกัน ซึ่งทั้งสองคนไม่มีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้ร่วมงานกันได้ เหมือนกับนางผีเสื้อสมุทรกับพระอภัยมณี นางผีเสื้อสมุทรเป็นยักษ์ รูปร่างหน้าตาน่าเกลียดน่ากลัว นิสัยใจคอดุร้าย พระอภัยมณีเป็นคน รูปร่าง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หน้าตาดี นิสัยดี ซึ่งทั้งสองไม่เหมาะสมที่จะเป็นคู่ครองกัน ผู้เขียนจึงนำมาอ้างถึงใช้สื่อความหมายให้เห็นภาพชัดเจน

ตัวอย่างที่ ๘

"ต่อจากนั้นลุงกุลาก็หยิบรูปวาด ซึ่งเป็นแผ่นกระดาษเท่าสมุดปกอ่อนขึ้นมาให้ทิดจำปากับอ้ายขุนดู กระดาษรูปวาดมีสัก ๑๐ แผ่น แต่ละแผ่นมีรูปไม่เหมือนกัน....สักครู่ทิดจำปาก็บอกว่าเอารูปลิงหรือรูป**หนุมาน**ตัวเดียวก็พอแล้ว ลุงกุลาจึงบอกทิดจำปาขยับเข้าไปนั่งพนมมือใกล้ๆ แก"

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๑๓๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงหนุมาน เป็นการอ้างถึงตัวละครจากวรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์ เป็นตัวละครเอก เป็นลิงเผือก มีสีขาวเป็นสีประจำกาย เมื่อสำแดงฤทธิ์จะมี ๔ หน้า ๘ มือ มีลักษณะประจำกายอื่นๆ คือ สวมกุณฑล มีขนเพชร มีเขี้ยวเป็นแก้ว และหาวเป็นดาวเป็นเดือน ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายว่าทิดจำปาต้องการจะสักร่างกาย ลุงกุลาจึงหยิบรูปภาพต่างๆ ขึ้นมาให้ทิดจำปาเลือก ทิดจำปาจึงเลือกหนุมาน ซึ่งทุกคนจะรู้จักกันดี เพราะ เป็นตัวละครเอกในเรื่องรามเกียรติ์นั่นเอง

๑๒.๓ การกล่าวอ้างถึงชื่อเรื่อง

การกล่าวอ้างถึงชื่อเรื่อง หมายถึง การกล่าวอ้างอิงถึงชื่อเรื่องในวรรณคดีแต่ละเรื่อง เช่น พระอภัยมณี เป็นต้น

ตัวอย่างที่ ๑

"ค่อยๆเดินจากวัดข้ามสะพานไม้สูงๆ ตรงไปทางฝั่งโน้น เลี้ยวซ้ายบุกไปตามคันนาด้วยใจอันเลื่อนลอย แสงแดดแผดเผาลงมาอย่างแรงกล้า จนตาเป็นประกายยิบยับด้วยความร้อน รื่นก็หากังวลไม่..กลับมาเห็นที่ๆ เคยอาศัยมีความสุข พร้อมพ่อพร้อมแม่ ...พ่อและแม่พี่และน้องเคยล้อมกองไฟผิงตัวเมื่อหน้าหนาว..ค่ำลงหางานทำอะไรไม่ได้ แม่ก็จะนั่งใช้มีดเล็กๆ แกะเม็ดมะขาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ออกวางเรียงไว้ในกระด้ง แกะพลางเงี่ยหูฟังพี่วงอ่าน**หนังสือพระอภัยมณี**ที่เช่าเขามาหลายเล่มสมุดไทย”

(หญิงคนชั่ว, ก.สุรางคนางค์: ๓๑๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงชื่อเรื่องในวรรณคดี เป็นการอ้างถึง เรื่อง พระอภัยมณี ซึ่งเป็นวรรณคดีเอกที่สุนทรภู่แต่งขึ้น เป็นนิทานคำกลอนที่มีความยาวถึง ๙๔ เล่มสมุดไทย เค้าโครงเรื่องพระอภัยมณี มีจินตนาการล้ำยุค มีตัวละครจากหลายชนชาติ เนื้อเรื่องพระอภัยมณีจะกล่าวถึงเหตุการณ์ในชีวิตของตัวละครพระอภัยมณี ผู้เขียนนำมาใช้อ้างถึงในขณะที่รื่นคิดถึงภาพในอดีตเห็นภาพพี่วงพี่ชายของตนเองนั่งอ่านหนังสือพระอภัยมณี ผู้เขียนจึงอ้างถึงพระอภัยมณี ผลงานชิ้นเอกของสุนทรภู่นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

“นิกรเอื้อมมือกระชากจดหมายมาจากมือภควานจันทร์ทันที เขาคลี่ออกดูตัวอักษรภาษาแขก....แล้วนิกรก็อ่านเร็วปรื๋อ” “กาโห ภควานจันทร์ ฮัดฉาทะหราวะกินหนา ฮัดจิปากะรานะกินน่าโอตะระนรสิงห์**รามเกียรติ์**ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณีตาสีตาสาแบมือขอปู”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๙๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงเรื่องรามเกียรติ์ ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายในเหตุการณ์ที่นิกรนั้นดึงจดหมายมาจากภควานจันทร์ แต่เมื่อเปิดออกอ่านตัวอักษรทั้งหมดเป็นภาษาแขก ทำให้นิกรไม่สามารถอ่านภาษาแขกออกได้จึงอ่านไปตามภาษาของตนเองซึ่งไม่ใช่เนื้อความในจดหมายนั้น จึงยกเรื่องรามเกียรติ์ ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี มาร่ายยาวโดยไม่ทราบเนื้อความ ดังนั้นจากตัวอย่างนี้ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึง

ตัวอย่างที่ ๓

“นายนาทนั่งเป็นประธานอยู่ใกล้ๆ วงดนตรี ซึ่งใช้เสื่อลำแพนปูทับพื้นหญ้า วิฑูรย์นั่งบนม้ายาวตัวเดียวกับที่ผู้จัดการนั่ง ตาจับที่เท้าเล็กๆ มือน้อยๆ ซึ่งก้าวอย่างกรีดกรายเอียงซ้ายเอียงขวาไปตามบทที่ครูสอน...ลำนำที่ร้องเป็นบทซอใน**เรื่องพระลอ ตอนพี่เลี้ยงออกไปหาปู่เจ้าสมิงพราย**...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๐๔)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงชื่อเรื่องในวรรณคดี เป็นการอ้างถึง เรื่อง ลิลิตพระลอ ตอนพี่เลี้ยงออกไปหาปู่เจ้าสมิงพราย ซึ่งเป็นตอนที่นางรื่น นางโรย พี่เลี้ยงของพระเพื่อน พระแพง ไปขอความช่วยเหลือจากปู่เจ้าสมิงพราย ผู้วิเศษประจำเมืองให้ใช้เวทมนตร์เรียกพระลอมาหา เพราะวิบากกรรมแต่หนหลังทำให้สองพระธิดาเกิดมีใจปฏิพัทธ์ในพระลอทั้งๆ ที่ไม่เคยพบกัน ผู้เขียนนำมากล่าวอ้างถึงเหตุการณ์ ในขณะที่ครูนันทาวดีซ้อมเด็กตัวน้อยให้ร่ายรำเพื่อเรี่ยไรเงินบริจาคจากผู้มาชมการแสดง โดยลำนำที่ร้องเป็นบทซอจากเรื่องลิลิตพระลอ ตอนพี่เลี้ยงออกไปหาปู่เจ้าสมิงพราย ดังนั้นจากตัวอย่างนี้ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึง

ตัวอย่างที่ ๔

“พลอยตามช้อยเข้าไปในวังนิ่งๆ ไม่ได้พูดจาว่ากระไรนักอีกต่อไป คืนวันนั้น ในสระใหญ่ที่พระราชวังบางปะอินสว่างไสวไปด้วยแสงไฟ สิ่งที่เรียกร้องความสนใจที่สุดก็คือ กระทงใหญ่ต่างๆที่ลอยอยู่ในสระ พลอยลงเรือพายกับช้อย...เที่ยวพายดูกระทงเหล่านี้...ต่อจากนั้นเป็นกระทงแสดงหุ่นภาพเรื่อง**พระอภัยมณี ตอนสุดสาครเข้าเมืองผีดิบ** ทำเป็นรูปผีต่างๆ หน้าตาดุร้ายน่ากลัว แล้วยังมีกระทงทำเป็นเรือนขุนช้างขนาดย่อส่วนน่ารัก...”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๓๖๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงชื่อเรื่องในวรรณคดี เป็นการอ้างถึง เรื่อง พระอภัยมณี ตอนสุดสาครเข้าเมืองผีดิบ ซึ่งเป็นตอนที่สุดสาคร เมื่อถึงวัยอันสมควรจึงออกตามหาพระอภัยมณี เพราะสุดสาครเกิดมาไม่เคยพบพระบิดาของตนมาก่อน สุดสาครจึงขี่ม้านิลมังกรออกตามหาพระบิดาจนเข้าเมืองผีดิบ สุดสาครต้องต่อสู้กับผีดิบมากมาย ผู้เขียนนำมากล่าวอ้างถึงเหตุการณ์ในขณะที่พลอยและช้อยพายเรือดูกระทงซึ่งเป็นกระทงแสดงหุ่นภาพ เรื่องพระอภัยมณี ตอนสุดสาครเข้าเมืองผีดิบ ซึ่งเป็นวรรณคดีที่มีชื่อเสียงตั้งแต่ในสมัยนั้นจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ดังนั้นจากตัวอย่างนี้ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึง

ตัวอย่างที่ ๕

“ปีนั้นชาวเมืองกำแพงเพชรและราษฎรตลอดสองฝั่งแม่น้ำปิง ได้รับความตื่นเต้นขนานใหญ่ เมื่อเรือกำปั่นท้องแบนระหัดข้าง จักรท้าย ลำแรกของบริษัทป่าไม้ฝรั่งแล่นจากพระนครขึ้นไปถึงเมืองตาก...ยืนอยู่คู่กับสุดใจ ห่างไกลออกมาจากคนทั้งหลายในวันที่เรือมหัศจรรย์ลำนั้นผ่าน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คลองสวนหมากไป... “เรือของใครพี่รื่น” หล่อนพึมพำ “ไม่ต้องใช้ถ่อไม่ต้องใช้ใบ ฉันไม่เคยได้ยินจากใคร นอกจากในเรื่อง**พระอภัยมณี**”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๒๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงชื่อเรื่องในวรรณคดี เป็นการอ้างถึง เรื่อง พระอภัยมณี ผู้เขียนกล่าวถึงเรือในเรื่องพระอภัยมณี ซึ่งมีหลายตอนที่ปรากฏการล่องเรือกำปั่นในเรื่องพระอภัยมณี เช่น เหตุการณ์ในขณะที่ศรีสุวรรณกับพราหมณ์ทั้งสาม ตื่นขึ้นมาไม่พบพระอภัยมณีก็ตกใจ พบร่องรอยว่าผีเสื้อยักษ์ลักพาไป พราหมณ์สานน จับยามสามตาดู ก็ทราบว่าพระอภัยยังไม่ตาย แต่อยู่ในความอุปถัมภ์ของหญิงคนหนึ่ง ทั้งหมดจึงผูกเรือกำปั่น แล้วลงล่องค้นหาพระอภัยมณี นอกจากนั้นเหตุการณ์ในตอนที่อุศเรนออกตามหาพระบิดาโดยสารเรือกำปั่น และไปพบพระอภัยมณี พระอภัยมณีจึงขอโดยสารกลับบ้านเมือง ซึ่งเรือกำปั่นเป็นเรือที่เดินด้วยเครื่องจักรกลหรือด้วยใบ และไม่ได้ใช้ กรรเชียง แจวหรือพาย ผู้เขียนนำมากล่าวอ้างถึงเหตุการณ์ในขณะที่สุดใจตื่นตาตื่นใจกับการเห็นเรือกำปั่นล่องมาในแม่น้ำปิง ซึ่งลักษณะของเรือกำปั่นที่ไม่ต้องใช้กรรเชียง แจว หรือพาย ทำให้สุดใจเกิดความรู้สึกตื่นเต้นและอ้างถึงว่าเคยได้ยินว่ามีแต่ในเรื่องพระอภัยมณีเท่านั้นซึ่งมีหลายตอนที่ปรากฏการใช้เรือกำปั่น ดังนั้นจากตัวอย่างนี้ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึง

ตัวอย่างที่ ๖

“เวลาเย็นลูกมักจะรีบกินข้าวแล้วก็เข้านอนพักผ่อนเอาแรงหรืออ่านหนังสือ เรียนภาษาไทยด้วยตัวเองต่อให้คล่อง ลูกกำลังติดหนังสือไทยเล่มหนึ่งเรื่อง**ราชาธิราช** เป็นเรื่องสงครามมีกลเม็ดเด็ดพรายพอใช้ แต่ลูกว่าสู้สามก๊กไม่ได้”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงชื่อเรื่องในวรรณคดี เป็นการอ้างถึง เรื่อง ราชาธิราช เป็นเรื่องราวการรบระหว่าง ๒ เชื้อชาติ คือ มอญและพม่า หนังสือเดิมมีต้นฉบับเป็นภาษามอญ ซึ่งได้เคยแปลเป็นภาษาไทยตั้งแต่ก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าครั้งสุดท้าย เนื้อเรื่องส่วนใหญ่กล่าวถึงการทำสงครามระหว่างราชอาณาจักรพม่าและมอญ ผู้เขียนนำมากล่าวอ้างถึงเหตุการณ์ในขณะที่ตันส่วงอู๋ซึ่งเป็นคนจีนที่มาทำมาหากินในประเทศไทย ยามว่างตันส่วงอู๋จะเรียนภาษาไทยด้วยตัวเอง โดยอ่านหนังสือไทย คือ เรื่อง ราชาธิราช เป็นเรื่องเกี่ยวกับสงครามที่เทคนิคการทำสงคราม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตั่นส่วงอู๋กับเห็นว่า ราชาธิราชของไทยสู้หนังสือสามก๊กของประเทศตนไม่ได้ ดังนั้นจากตัวอย่างนี้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึง

๑๒.๔ การกล่าวอ้างถึงข้อความ

การกล่าวอ้างถึงข้อความ หมายถึง การกล่าวอ้างอิงถึงข้อความตอนใดตอนหนึ่งที่ปรากฏในวรรณคดีแต่ละเรื่อง

ตัวอย่างที่ ๑

“นันทาวดีไปถึงบ้านจันทร์นวลภายในเวลา ๒๐ นาที.....จันทร์นวลกระวีกระวาดวิ่งออกมาหา..... “ครูรัชต์อาสาติดตามไปด้วย..... “คุณบอกว่าไม่เกลียดผมน่ะเป็นความจริงแค่ไหน .....” “คุณรัชต์” นันทาวดีร้องอย่างวุ่นวายใจ “โปรดพูดเรื่องของคุณเวลาอื่น ฉันกำลังมีธุระร้อน .....” “ขอโทษ คุณนันท์ ผมบ้าและเสียสติไปจริงๆ อภัยเถอะ ทีนี้ผมจะไม่รบกวนคุณ จนกว่าคุณจะเมตตาและสงสารผม” “ฉันเมตตาคนทุกคนที่ควรเมตตา” เป็นคำตอบที่พลุ่งออกไปจากใจจริง ในที่สุดนันทาวดีก็อดพูดไม่ได้ ความพยายามของเขาเหมือนกับ**คำกลอนภาษิตของอิศรญาณที่ว่า “อันเสาหินแปดศอกตอกเป็นหลัก ไปมาผลักบ่อยเข้าเสายังไหว** นั่นเอง”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๗๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงข้อความตอนหนึ่ง จาก เรื่อง อิศรญาณภาษิต ซึ่งจากข้อความ “อันเสาหินแปดศอกตอกเป็นหลัก ไปมาผลักบ่อยเข้าเสายังไหว” มีความหมายว่า แม้จะมั่นคงดังเสาหินที่สูงใหญ่ถึงแปดศอก แต่เมื่อถูกผลักบ่อยๆ เข้า เสานั้นก็อาจคลอนแคลนได้ เปรียบเหมือนกับใจคนย่อมอ่อนไหวไปตามคำพูดของผู้อื่นได้ ผู้เขียนนำมากล่าวอ้างถึงว่านันทาวดีถูกรัชต์วัฒนาใช้คำพูดหวานๆ รวมทั้งกิริยาอันน่าสงสาร ออดอ้อนนันทาวดี เพื่อให้นันทาวดีเปิดเผยความในใจของตนออกมาว่าไม่ได้มีความรังเกียจในตัวของรัชต์ วัฒนา ซึ่งรัชต์ วัฒนาก็ทำสำเร็จ การกระทำของรัชต์ ตรงกับคำกลอนในเรื่อง อิศรญาณภาษิต คือ พยายามพูดจาหว่านล้อมจนจิตใจอันแข็งแกร่งของนันทาวดีก็ย่อมอ่อนไหวไปตามคำพูดของรัชต์ วัฒนานั่นเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๒

“พลอยรู้สึกโล่งอกเมื่อได้ทราบข่าว เพราะประการแรกเมื่อสงครามเสร็จลง บางทีข้าวของถูกลงบ้าง และประการที่สองคุณเปรมจะได้หายตื่นสงครามเสียที สงครามคราวนี้ทำให้พลอยรู้นิสัยคุณเปรมขึ้นดีกว่าเก่า...อย่างเรื่องเยอรมันแพ้สงครามนี้เป็นต้น แต่แรกคุณเปรมก็เข้าข้างเยอรมันจริงๆ แต่ตอนหลังเมื่อคุณเปรมรู้แน่ว่าพระเจ้าอยู่หัว จะทรงประกาศสงครามกับเยอรมัน คุณเปรมก็เปลี่ยนความคิดตามเสด็จ...พลอยดูๆ คุณเปรมแล้วก็หวนไปนึกถึงกลอนสั้นๆ ที่เคยได้ยินมาแต่ในวังว่า

“เจ้าว่างามก็ต้องงามไปตามเจ้า หรือใครเล่าจะไม่งามตามเสด็จ”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๗๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงข้อความตอนหนึ่ง จาก เรื่อง อิศรญาณภาษิตซึ่งจากข้อความ “เจ้าว่างามก็ต้องงามไปตามเจ้า หรือใครเล่าจะไม่งามตามเสด็จ” มีความหมายว่า ของสิ่งใดก็ตามที่พระเจ้าแผ่นดินเห็นว่าเป็นสิ่งดีหรือสิ่งสวยงาม เราก็ต้องว่างามตามไปด้วย ผู้เขียนนำมากล่าวอ้างถึงการกระทำของคุณเปรมที่สอดคล้องกับคำกลอนดังกล่าว คือ ในตอนแรกคุณเปรมคิดเข้าข้างเยอรมันในการทำสงคราม แต่เมื่อคุณเปรมรู้ว่าพระเจ้าอยู่หัวจะทรงประกาศสงครามกับเยอรมัน คุณเปรมจึงเปลี่ยนความคิดไปตามพระเจ้าอยู่หัวเห็นดีเห็นชอบในการประกาศสงครามกับเยอรมัน ทำให้พลอยคิดถึงการกระทำของคุณเปรมว่าตรงกับคำกลอน เรื่อง อิศรญาณภาษิตว่า เจ้าว่าสิ่งใดก็ตามเราก็ต้องเห็นดีเห็นชอบว่างามตามไปด้วยนั่นเอง

๑๒.๕ การกล่าวอ้างถึงสถานที่

การกล่าวอ้างถึงสถานที่ หมายถึง การกล่าวอ้างอิงถึงสถานที่ที่ปรากฏในวรรณคดีแต่ละเรื่อง เช่น เรือนขุนช้าง เป็นต้น

ตัวอย่างที่ ๑

“พลอยตามช้อยเข้าไปในวังนิ่งๆ ไม่ได้พูดจาว่ากระไรนักอีกต่อไป คืนวันนั้น ในสระใหญ่ที่พระราชวังบางปะอินสว่างไสวไปด้วยแสงไฟ สิ่งที่เรียกร้องความสนใจที่สุดก็คือ กระทงใหญ่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ต่างๆที่ลอยอยู่ในสระ พลอยลงเรือพายกับช้อย...เที่ยวพายดูกระทงเหล่านี้...ต่อจากนั้นเป็นกระทงแสดงหุ่นภาพเรื่องพระอภัยมณี ตอนสุดสาครเข้าเมืองผีดิบ ทำเป็นรูปผีต่างๆ หน้าตาดุร้ายน่ากลัว แล้วยังมีกระทงทำเป็น**เรือนขุนช้าง**ขนาดย่อส่วนน่ารัก..."

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๓๖๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนอ้างถึงเรือนขุนช้าง เป็นการอ้างถึงสถานที่ในวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน เรือนขุนช้างเป็นเรือนขนาดใหญ่ สร้างขึ้นเพื่อแสดงลักษณะเรือนไทยที่เป็นเรือนคหบดีโบราณ ประกอบด้วยหอนั่ง หอกลาง ด้านขวาและซ้ายของหอกลางเป็นเรือนใหญ่ เรือนขุนช้างมีความสวยงาม สร้างด้วยความประณีตบรรจงเพื่อแสดงลักษณะของเรือนไทยไว้อย่างชัดเจน ผู้เขียนจึงนำมาใช้สื่อความหมายว่า พลอยลงเรือพายไปกับช้อย เพื่อชมกระทงต่างๆ ในสระใหญ่ที่พระราชวังบางปะอิน กระทงแสดงหุ่นภาพเรื่องต่างๆ และยังทำกระทงให้มีรูปลักษณะเป็นเรือนขุนช้างแบบย่อส่วน ข้อความนี้จึงอ้างถึงสถานที่ในวรรณคดีเรื่องขุนช้าง ขุนแผนนั่นเอง

๑๓. อาวัตพากย์ (Synesthesia)

อาวัตพากย์ (Synesthesia) คือ โวหารที่ให้ความรู้สึกที่ผิดไปจากธรรมดาซึ่งเป็นผลของการสัมผัสที่ควรจะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส แต่กลับเป็นการใช้คำโวหารแทน

๑๓.๑ อาวัตพากย์การสัมผัสและ ความรู้สึก

อาวัตพากย์การสัมผัสและ ความรู้สึก หมายถึง โวหารที่ให้ความรู้สึกที่ผิดไปจากธรรมดาซึ่งเป็นผลของการสัมผัสที่ควรจะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทางการสัมผัสทางกายและความรู้สึกทางใจ แต่กลับเป็นการใช้คำโวหารอื่นแทน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“**เขายิ้มแห้ง**เพราะผิดคาด สำนวนหว่านล้อมที่เคยทำให้หญิงอื่นเอียงอาย สะท้อนสะเทิ้นมามากต่อมาก ไม่ได้ทำให้ครูเล็กๆ ของเด็กชาวดอยหวั่นไหว มิหนำซ้ำยังทำหน้าเฉยเมื่อปฏิเสธคำเยินยอทั้งสิ้น ดูหล่อนเหมือนไม่ไยดีกับคารมคมคาย และความมีเสน่ห์ของเขาเสียเลย’

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๔๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “แห้ง” เป็นผลจากการสัมผัสด้วยมือ จึงสามารถทำให้รู้ได้ว่าสิ่งนั้นมีลักษณะเป็นเช่นไร แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับให้ผลการสัมผัสของคำว่า “แห้ง” ด้วยการเห็นทางสายตา โดยเห็นว่ารัชต์ วัฒนายิ้มแบบจำใจยิ้ม ยิ้มด้วยความผิดคาด หลังจากที่รัชต์ วัฒนาใช้สำนวนหว่านล้อมเพื่อให้นันทาวดีเขินอาย แต่กลับไม่เป็นไปดังที่เขาคาด ดังนั้น อาการยิ้มแห้งจึงมองเห็นได้ด้วยตาไม่ได้เกิดจากการสัมผัส ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๒

“พลอยก็รู้สึกพอใจที่ช้อยมีความเห็นตรงกันในเรื่องนี้ และนึกในใจว่าเห็นจะคบกับช้อยไปได้อีกนาน แต่อย่างไรก็ตามทั้งที่ถูกเนื่องล้อเสียตั้งแต่หนแรกที่พบกันพลอยก็ยังเก็บเอามาครุ่นคิดแต่แรกนั้นก็คิดถึงตัว อยากจะให้มีญาติพี่น้องหรือพ่อแม่มาหาจากนอกวัง...อย่างช้อย ถ้าพ่อแม่มาหาทีไร มักจะมีของมาฝาก...คนมีญาติโยมไปมาหาสู่จากนอกวังเป็นสิ่งที่เพิ่ม**ความอบอุ่นในหัวใจ** และทำให้ผู้มีญาติโยมมาหานั้นมีหลักฐาน มิใช่คนสิ้นไร้ไม้ตอก...”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๖๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ ผู้เขียนกล่าวว่าความอบอุ่นในหัวใจ ผลของการสัมผัสความอบอุ่นจะเกิดขึ้นกับร่างกาย คนจะมีความรู้สึกอบอุ่นได้หลายกรณี อาจเนื่องมาจากความอบอุ่นจากอากาศ ความอบอุ่นจากครอบครัวซึ่งเกิดจากการอยู่ใกล้ชิดกัน สัมผัสกันจึงเกิดความรู้สึกอบอุ่นขึ้นทางกาย แต่ในที่นี้ผู้เขียนให้ผลการสัมผัสผิดไปจากเดิม คือ ให้สัมผัสความอบอุ่นเกิดขึ้นที่หัวใจ ผู้เขียนนำมาใช้สื่อความหมายถึงความคิดของพลอย ที่รู้สึกถึงการที่ช้อยมีญาติมาหาจากนอกวังเป็นการเพิ่มความ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อบอุ่นขึ้นในหัวใจ แสดงให้เห็นว่าเป็นยังมีเครือญาติที่คอยเป็นที่พึ่งพาอาศัยในยามที่เดือดร้อน ข้อความนี้ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๓

"...เมื่อแม่เป็นสาวเคยคิดสร้างเรื่องให้ตัวเองเป็นนางเอกบ้างหรือไม่ อันที่จริงการฝันเฟื่องแบบนี้ไม่เป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ฝันเลย แต่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายชายต่างหาก กระนั้นลูกก็**อิ่มใจ** ผู้ชายที่มีหญิงมารักน่าจะภูมิใจมิใช่หรือ การที่ลูกจะพอใจก็เห็นจะเป็นเรื่องธรรมดาของผู้ชายที่ได้ประโยชน์"

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๑๑๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า "อิ่ม" เป็นการสัมผัสได้ด้วยการกินที่มากจนเกินไป ทำให้เกิดความรู้สึกอิ่มแน่นท้อง แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับให้ผลการสัมผัสของคำว่า "อิ่ม" ทางใจไม่ได้เกิดจากการกิน ดังที่ตันส่วงอู๋ เกิดความรู้สึกปีติยินดี ที่มีผู้หญิงมาหลงรักตน ดังนั้น อาการ "อิ่ม" จึงเป็นการรับสัมผัสทางใจ ไม่ได้เกิดจากการรับสัมผัสเข้าไปทางปาก ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๔

"ความรักที่ดิฉันมีต่อคุณอยู่ในจดหมายนั้น ขอให้คุณอ่านเมื่อเรือออกจากท่าไปแล้ว และถ้าอ่านตอนกลางคืนได้ก็จะดี เพราะดิฉันเขียนเมื่อคืนนี้เอง" ข้าพเจ้าสอดจดหมายปิดผนึกไว้ในกระเป๋าเสื้อนอกด้านซ้าย เพื่อ**ความอบอุ่นของหัวใจ**

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๘๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า "อบอุ่น" เป็นผลจากการสัมผัสทางร่างกายในการรับรู้สภาพอากาศรอบตัว แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับให้ผลการสัมผัสของคำว่า "อบอุ่น" ด้วยการสัมผัสทางใจและความรู้สึก โดยเห็นจากการที่วิสูตรได้อ่านจดหมายของไห่เยี่ยนที่พรรณนาถึงความรักที่มีต่อเขา เมื่อวิสูตรอ่านจบจึงสอดจดหมายฉบับนั้นไว้ในกระเป๋าเสื้อนอก โดยให้เหตุผลว่าเพื่อความอบอุ่นทางใจ ดังนั้น ความ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อบอุ่นจึงสัมผัสได้ด้วยความรู้สึกทางใจ ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสรับรู้ได้จากทางร่างกาย ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

๑๓.๒ อาวัตพากย์รส

อาวัตพากย์รส หมายถึง โวหารที่ให้ความรู้สึกที่ผิดไปจากธรรมดาซึ่งเป็นผลของการสัมผัสที่ควรจะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น แต่กลับเป็นการใช้คำโวหารอื่นแทน

ตัวอย่างที่ ๑

"...ข้าพเจ้าไม่เคยเชื่อว่ามีอะไรดีไปกว่าไวโอลิน ไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีชนิดเดียว ที่สามารถจะทำให้**ข้าพเจ้ารู้สึกคิดถึงความหวานหอม** หรือความขมขื่นแห่งชีวิตได้ ข้าพเจ้าบูชาคิวเบอลิค ไครสเลอร์และไฮเฟ็ต ว่าเป็นผู้ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นสุข..."

(ละครแห่งชีวิต, หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๑๘๙)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า "คิดถึงความหวาน" ความหวานเป็นการรับรสเมื่อเรารับประทานอาหารเข้าไปเป็นผลจากการสัมผัสทางลิ้น แต่ในที่นี้นำมาใช้กับความคิดถึง ซึ่งความคิดถึงเป็นผลการสัมผัสได้ด้วยความรู้สึกและใจ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงการที่วิสูตรเชื่อว่า ไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีเพียงชนิดเดียวที่ทำให้เขาคิดถึงความหลังที่มีทั้งความหวาน คือ ความสุข และความขมขื่นหรือความทุกข์ของชีวิตได้ ดังนั้นคำประพันธ์ข้างต้นเป็นการใช้คำเรียกที่ผิดไปจากปกติ

ตัวอย่างที่ ๒

"แม่จันทรโฉมงามบัดซบอย่างที่สุด บ้าจัง ชัดกับพี่ใหญ่ใครจะเลือกชัด พอดีกันพี่ใหญ่ก็โง่จัง ค่าที่เขารักก็เลยนึกว่าเขาฉลาดเหมือนตัว จันทรท่าทางแกก็บอกว่าหูหนวกตาบอดรักชัดคนสวยคนโก้ **ปากหวาน**เป็นน้ำตาล เมื่อเร็วๆ นี้ยังมานั่งออด เปลี่ยนใจได้ง่ายจริง เคราะห์ดีไม่หลงลมคุณพระชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ..."

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๓๐๑)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “ปากหวาน” ความหวานเป็นการรับรสเมื่อเรารับประทานอาหารเข้าไปเป็นผลจากการสัมผัสทางลิ้น แต่ในที่นี้นำมาใช้กับปาก ซึ่งเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งบนใบหน้าสามารถมองเห็นได้ด้วยตา สัมผัสได้ดด้วยมือ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงความคิดของอนงค์ที่เห็นว่าจันทรเป็นคนหูหนวกตาบอด เหตุเพราะเลือกชัดผู้ที่พูดจาไพเราะ นุ่มนวลเมื่อหญิงใดได้ฟังอาจจะหลงเชื่อคารมได้ง่ายๆ ดังนั้นคำประพันธ์ข้างต้นเป็นการใช้คำเรียกที่ผิดไปจากปกติ

ตัวอย่างที่ ๓

“จิตรีทำเหมือนไม่ได้ยินถ้อยคำของวิชัย หล่อนก้าวขึ้นไปยืนอยู่บนบันไดขั้นสูงสุดเสียก่อน **กล่าวข้อความเผ็ดร้อน**อย่างนี้” “คุณดาน่ะเป็นครูเขานะ ต้องระวังตัวเต็มที่ ผู้ชายชอบกินเปล่าไปก่อนเสมอ ไม่ว่าหน้าไหนทั้งนั้นแหละ ยิ่งสนิทยิ่งเอาเปรียบไปก่อน ระวังเถอะ ทำใจอ่อนอีกบ่อยๆ จะต้องหมดตัวแล้วก็เจ็บใจจนตาย”

(เราลิขิต – บนหลุมศพวาสิฏฐี, ร.จันทพิมพะ: ๑๓๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “เผ็ดร้อน” เป็นผลจากการสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหารที่มีรสเผ็ดจัด แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “เผ็ดร้อน” มาใช้กับการกล่าวข้อความซึ่งเป็นกิริยาอาการที่รับสัมผัสด้วยการได้ยินทางหู ผู้เขียนนำมากล่าวถึงกิริยาอาการของจิตรีที่กล่าวถ้อยคำรุนแรงกับวิชัย ดังนั้น คำว่า “เผ็ดร้อน” จึงเป็นการรับสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสด้วยการได้ยินทางหู ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๔

“...คุณไม่พยายามที่จะเป็นตัวของตัวเองเสียเลย คุณชอบยอมตัวลงเป็นทาส ทาสประเพณีและทาสของกฎเกณฑ์บ้าๆ บอๆ ที่ผูกมัดคุณไว้กับความเขลา คุณจะไม่มีวันได้รู้จักกับ**รสของชีวิต**ที่แท้จริง หากคุณยังมั่นกับความเชื่ออันเก่าแก่ ล้าหลัง และเห็นแก่ตัวของผู้ใหญ่ คุณจะต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวเรื่อยไป อยู่กับความเปล่าเปลี่ยวอ้างว้าง....”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๑๗)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “รส” เป็นผลจากการสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหาร แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “รส” มาใช้กับชีวิตซึ่งการรับรู้สภาพของชีวิตเกิดจากการสัมผัสทั้งด้านร่างกาย จิตใจผ่านประสบการณ์ในการใช้ชีวิตของแต่ละคน ผู้เขียนนำมากล่าวถึงการที่รัชต์ วัฒนาต่อว่านันทาวดี หญิงที่ใช้ชีวิตอยู่ในกฎเกณฑ์ ขนบประเพณีทำให้ไม่รู้สภาพการใช้ชีวิตในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม ดังนั้น คำว่า “รส” จึงเป็นการรับสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสทางด้านร่างกายและจิตใจ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๕

“ระหว่างที่คุณสายกำลังแนะนำบอกชื่อให้รู้จักกันอยู่นั้น ช้อยก็มองดูพลอย**แล้วยิ้มให้อย่างหวาน**ที่สุด แต่พอคุณสายเหลียวหน้ากลับไปทำธุระกับผ้าที่กำลังจีบอยู่ ช้อยก็เอานิ้วจี้ที่ขาพลอยแรงๆ พอพลอยเหลียวไปดู ช้อยก็แลบลิ้นแล้วก็เอานิ้วแหกตาให้ดูอีกด้วย”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๑, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๓๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “หวาน” เป็นผลจากการสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหาร แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “หวาน” มาใช้กับกิริยาการยิ้มซึ่งเป็นกิริยาที่สัมผัสได้ด้วยการมองเห็น ผู้เขียนนำมากล่าวถึงกิริยาอาการของช้อยที่ส่งยิ้มหวานให้กับพลอยเมื่อแรกเจอกัน ดังนั้น คำว่า “หวาน” จึงเป็นการรับสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสด้วยการมองเห็นทางสายตา ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๖

“เสเพลบอยชาวไร่ย่อมเปี่ยมด้วยเมตตา และถึงซึ่งมนุษยธรรมอันสูงส่งเสมอ พวกเขาจะนินทาก็ด้วยความรักที่ชอบ ริษยาก็ด้วยใจอยากริษยา เกลียดก็ด้วยใจอันไม่รัก และรักด้วยใจอันรู้**รส**
รัก...”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๓๗)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “รส” เป็นผลจากการสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหาร แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “รส” มาใช้กับความรักซึ่งผลของการสัมผัสกับความรักสามารถรับสัมผัสผ่านความรู้สึก ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเสเพลบอยชาวไร่ผู้มีจิตใจเมตตา เมื่อเกิดความริษยาก็ด้วยใจอยากริษยาเกลียดด้วยความไม่รัก และรักด้วยการสัมผัสถึงความรัก ดังนั้น คำว่า “รส” จึงเป็นการรับสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสที่ผ่านความรู้สึก ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๗

“ลูกไม่เข้าใจความคิดของหมุยเอ็ง เธอก้มหน้าจริงอย่างที่น้องสาวว่า แต่เธอมักปรายตามองลูกเวลาน้องเผลอ นัยน์ตาของเธอแข็งไม่มีท่าเอียงอาย ไม่พูด ไม่ยิ้มตามเคยของเธอ แต่แววตาประหลาดคล้ายจะถามว่าเข้าใจไหมคนโง่ ไม่เข้าใจรึ ลูกก็ได้แต่ตอบเธอด้วยสายตาเฉยๆ ไว้ก่อน แต่ไม่ยอมเสียเชิงด้วยการทำ**ตาหวาน**ให้เธอบางครั้งก็ทำตาละห้อยเสียด้วย...”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๑๑๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “หวาน” เป็นผลจากการสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหาร แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “หวาน” มาใช้กับดวงตาซึ่งเป็นอวัยวะที่ใช้ในการรับสัมผัสด้วยการมองเห็น ผู้เขียนนำมากล่าวถึงกิริยาการส่งสายตาหวานของตันส่วงอู๋ให้แก่หมุยเอ็ง หลังจากที่หมุยเอ็งพยายามส่งคำถามถึงการกระทำ และความรู้สึกของเธอที่มีต่อตันส่วงอู๋ผ่านทางสายตา ดังนั้น คำว่า “หวาน” จึงเป็นการรับสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสด้วยการมองเห็นทางสายตา ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๘

“มารดาไม่เคยคิดมาก่อนว่า ลูกสาวจะมีความคิดพิสดารผิดแผกไปกว่าชาวบ้านอื่น” “ไม่มีใครดอยดูหรอกค่ะ ว่าเราจะใช้กระดุมอะไร คุณแม่ทราบไหมคะ ผ้านุ่งผืนนี้ลูกซื้อมาผืนละเท่าไหร่” “เท่าไรล่ะ” “สิบสองบาทค่ะ ซื้อจากตลาดนัดสนามหลวง” “แล้วเอามาใช้เป็นชุดตักบาตรวัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แต่งงาน เวรกรรม!” “ใส่ผ้ายกดอกเงินทองลูกไม่ต้องการ” หฤทัย**ยิ้มหวาน**นัยน์ตาเป็นประกายเมื่อปลอบมารดา”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “หวาน” เป็นผลจากการสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหาร แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “หวาน” มาใช้กับอาการยิ้มที่สัมผัสได้ด้วยการมองเห็น ผู้เขียนนำมากล่าวถึงหฤทัยยิ้มหวานให้กับมารดาของหล่อน เมื่อกล่าวปลอบมารดาซึ่งมารดาออกอาการไม่เห็นด้วยกับความคิดที่แตกต่างไปจากคนอื่นๆ ในการเลือกซื้อผ้านุ่งมาใส่ในวันแต่งงานของหฤทัย ดังนั้น คำว่า “หวาน” จึงเป็นการรับสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสด้วยการมองเห็นทางสายตา ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๙

“...ถ้าคิดถึงความสูญเสียของนายเงินจากการกระทำของเรไรครั้งนี้ ก็ต้องคิดว่าหกแสนเศษ เพราะเขามีทางที่จะได้หกแสนเศษจริง เงินหกแสนเศษไม่ใช่จำนวนมากถึงกับจะทำความล่มจมให้เศรษฐีเช่นนายเงินผู้นี้ แต่ก็มากพอที่จะทำให้เขาเศร้าสลดทรมานใจไปนาน ให้เขาได้บทเรียนแห่งความทรมานเสียบ้าง เพราะเขาเคยแต่ทรมานคนอื่น ไม่เคย**รู้รสความทุกข์ทรมาน**สำหรับตัวเอง”

(สร้างชีวิต, พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ: ๘๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “รส” เป็นผลจากการสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหาร แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “รส” มาใช้กับความทุกข์ทรมานซึ่งรับรู้ได้ผ่านทางความรู้สึก ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเศรษฐีที่สมควรได้รับรู้ความรู้สึกของการเป็นทุกข์ จากการสูญเสียเงินจำนวนหกแสนไป ดังนั้น คำว่า “รส” จึงเป็นการรับสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสผ่านทางความรู้สึก ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑๐

"....คนโน้นก็ไม่ดี คนนี้ก็ไม่เหมาะ เห็นใครต่อใครเด็กกว่าตัวไปหมด อีกหน่อยจะหาแฟนไม่ได้ อยู่เป็นสาวแก่ละก็ไชโยเลย.... นายวา! บิดาลงเสียงหนักนำทัพ ทำให้คนพูดชะงัก "ตาวา!" เสียงสองเสียงที่ตามมาพร้อมกันคือมารดาและพี่สาว "เราชอบว่าพี่เขาอย่างนี้เสมอนะ" เด็กหนุ่มเลย **ยิ้มจืดๆ** และหันไปบอกไอยราเชิงฟ้อง"

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๘๗๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า "จืด" เป็นผลจากการสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหาร แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า "จืด" มาใช้กับอาการยิ้มซึ่งสัมผัสได้ด้วยการมองเห็น ผู้เขียนนำมากล่าวถึงนายวาน้องชายของฑัณฑิกา หลังจากที่ได้กล่าวคำดูถูกพี่สาวของตนเองทำให้บิดาต้องกล่าวตักเตือน นายวาจึงแสดงอาการยิ้มอย่างน่าสงสารเมื่อถูกตำหนิ ดังนั้น คำว่า "จืด" จึงเป็นการรับสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสด้วยการมองเห็นทางสายตา ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๑๑

"เธอเข้ามาคนเดียว ท่าทีดูคุ้นเคยและทะนงองอาจ เฉกเช่นตอนที่เธอเข้ามาพร้อมชายหนุ่มผู้มีดวงหน้าคล้ายคลึงกับเธอ **สายตาของเธอคมหวาน**สุกใสด้วยประกายแห่งการผูกมิตร มองที่ดวงตาทีไรก็ประหนึ่งได้พบรอยยิ้มจากดวงใจของเธอทีนั้น"

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๒๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า "หวาน" เป็นผลจากการสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหาร แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า "หวาน" มาใช้กับดวงตาซึ่งเป็นอวัยวะที่ใช้ในการรับสัมผัสด้วยการมองเห็น ผู้เขียนนำมากล่าวถึงไห่เยี่ยนหญิงผู้มีสายตาคมหวานโดยผ่านการมองจากสายตาของวัชระ ดังนั้น คำว่า "หวาน" จึงเป็นการรับสัมผัสด้วยการรับรสทางลิ้น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสด้วยการมองเห็นทางสายตา ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๓.๓ อาวัตพากย์กลิ่น

อาวัตพากย์กลิ่น หมายถึง โวหารที่ให้ความรู้สึกที่ผิดไปจากธรรมดาซึ่งเป็นผลของการสัมผัสที่ควรจะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสด้วยการได้กลิ่นทางจมูก แต่กลับเป็นการใช้คำโวหารอื่นแทน

ตัวอย่างที่ ๑

"...ข้าพเจ้าไม่เคยเชื่อว่ามีอะไรดีไปกว่าไวโอลิน ไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีชนิดเดียว ที่สามารถจะทำให้**ข้าพเจ้ารู้สึกคิดถึงความหวานหอม** หรือความขมขื่นแห่งชีวิตได้ ข้าพเจ้าบูชาคิวเบอลิค ไครสเลอร์และไฮเฟ็ต ว่าเป็นผู้ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นสุข..."

(ละครแห่งชีวิต, หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๑๘๙)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า "คิดถึงความหวานหอม" คำว่า "หอม" เป็นผลจากการได้กลิ่นโดยรับสัมผัสทางจมูก แต่ในที่นี้นำมาใช้กับความคิดถึง ซึ่งความคิดถึงเป็นผลการสัมผัสได้ด้วยความรู้สึกและใจ ผู้เขียนนำมากล่าวถึงการที่วิสูตรเชื่อว่าไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีเพียงชนิดเดียวที่ทำให้เขาคิดถึงความหลังที่มีทั้งความหวานหอม คือ ความสุข และความขมขื่นหรือความทุกข์ของชีวิตได้ ดังนั้นคำประพันธ์ข้างต้นเป็นการใช้คำเรียกที่ผิดไปจากปกติ

ตัวอย่างที่ ๒

"วิชัยเอนหลังพิงลูกกรงระเบียงเรือน มือลูบคางนั่งเงียบ ไม่ปริปากว่าอะไรต่อไป แต่คุณนายชื่นมีเรื่องพูดกับลูกชายอีกมาก พ่อชัดเพิ่งกลับจากประเทศอังกฤษได้ ๘ เดือน **ชื่อเสียงกำลังหอม**ด้วยความรู้ที่กล่าวกันว่าใหม่ที่สุดในหมู่นายทหาร ส่วนร่างกายก็เป็นเสน่ห์แก่ตาด้วยความสวยเก๋ประเปรียวอันคำกล่าวที่น่าชื่นใจปานนี้ คุณนายชื่นย่อมไม่รู้เบื่อที่จะฟัง..."

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๒๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า "หอม" เป็นผลจากการได้กลิ่นโดยรับสัมผัสทางจมูก แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำว่า “หอม” มาใช้กับชื่อเสียงซึ่งเป็นนามธรรมจะสัมผัสได้จากการได้ยินคนกล่าวขานถึง ผู้เขียนนำมากล่าวถึงชัด ชายหนุ่มที่เพิ่งกลับมาจากประเทศอังกฤษ มีความรู้ ความสามารถ หน้าตาดีมีเสน่ห์ทำให้ชื่อเสียงของชัดนั้นโด่งดังได้รับการกล่าวถึงจากบุคคลทั่วไป ดังนั้น คำว่า “หอม” จึงเป็นการรับสัมผัสทางจมูกด้วยการได้กลิ่น ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสด้วยการได้ยินจากการกล่าวถึง ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๓

“นันทาร้องวี้ด ยกมือตนิกรดังเพียะ” “อ้ายเด็กบ้า” หล่อนร้องเอ็ดตะโร “แกล้วงเอวฉันทำไม” นายการุณวงศ์ยิ้มแห้งๆ “**ก็พี่นันเอาใบละร้อยเหน็บไว้ตั้งปึก ได้กลิ่นเข้า**มันก็อดไม่ได้” “ใครบอกแกเล่า แหม เด็กเปรตนี่ นั่งใกล้ๆ ละก้อเป็นต้องล้วงโน่นล้วงนี่ วานนี้ก็ทีหนึ่งแล้ว...”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๙๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “ได้กลิ่น” เป็นผลจากการรับสัมผัสทางจมูก แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “ได้กลิ่น” มาใช้กับธนบัตรซึ่งสามารถมองเห็นได้ด้วยตา ผู้เขียนนำมากล่าวถึงนิกรล้วงเอวของนันทา เนื่องจากเห็นธนบัตรใบละหนึ่งร้อยเหน็บไว้ที่เอวของหล่อน แต่นิกรกลับใช้คำว่า “ได้กลิ่น” ธนบัตร จึงอดใจไว้ไม่ได้แทนที่จะใช้คำว่า “เห็น” ดังนั้น คำว่า “ได้กลิ่น” จึงเป็นการรับสัมผัสทางจมูก ไม่ได้เกิดจากการสัมผัสด้วยการมองเห็นทางสายตา ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๔

“เบื้องบนเมฆมืดครึ้มโอบอุ้มไอน้ำหนักอึ้ง แต่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเป็นหยาดฝน อากาศกรุงเทพฯ จึงเริ่มร้อนทะลักทลายเหลือเกิน **คนพระนครเริ่มรู้สึกกลิ่นอายอุณหภูมิ**แห่งเดือนมีนาคมเข้าแล้ว บางครั้งความร้อนคร่ำเครียดของอากาศกลับแปรปรวนไปบ้าง ตอนบ่ายบางวันมีพายุอย่างหนัก...”

(เราลิขิต – บนหลุมศพวาสิฏฐี, ร.จันทพิมพะ: ๕๖)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “กลิ่น” เป็นผลจากการรับสัมผัสทางจมูก แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “กลิ่น” มาใช้กับอากาศที่ร้อนขึ้นซึ่งสามารถรับสัมผัสได้ทางร่างกาย ผู้เขียนนำมากล่าวถึงคนพระนครเริ่มรู้สึกถึงอุณหภูมิที่ร้อนขึ้นซึ่งกำลังย่างเข้าสู่เดือนมีนาคม แต่ผู้เขียนกลับใช้คำว่าเริ่มรู้สึกถึงกลิ่นอายอุณหภูมิในเดือนมีนาคม ดังนั้น คำว่า “กลิ่น” จึงเป็นการรับสัมผัสทางจมูก ไม่ได้เกิดจากการรับสัมผัสทางร่างกาย ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๕

“...คุณครูสาวซึ่งตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดมามีแต่ความสุขอย่างบริสุทธิ์ อยู่ในกรอบประเพณีอันดีงาม ไม่เคยคิดที่จะละเมิดโอวาทของผู้ให้กำเนิด ไม่เคยคิดที่จะประพฤติจากเหตุที่ดีที่ชอบด้วยศีลธรรมจรรยา บัดนี้ความรู้สึกผิดชอบกำลังจะจางหายไป และความรู้สึกอย่างใหม่ที่เต็มไปด้วยภาพฝันอันบรรเจิด ความอบอุ่นและ**กลิ่นอายของความสุข**อันหวานชื่น ได้แทรกขึ้นมาแทนที่...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๑๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “กลิ่น” เป็นผลจากการรับสัมผัสทางจมูก แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “กลิ่น” มาใช้กับความสุขเป็นการรับสัมผัสทางจิตใจและความรู้สึก ผู้เขียนนำมากล่าวถึงนันทาวดีคุณครูสาวผู้อยู่ในกรอบประเพณีอันดีงามมาตั้งแต่กำเนิดแต่บัดนี้นันทาวดีกำลังเริ่มมีความรัก ความฝัน ความรู้สึกที่เป็นสุขเข้ามาแทนที่และวามรับผิดชอบเริ่มจางหายไป ผู้เขียนใช้คำว่า “กลิ่นอาย” ของความสุข ซึ่งความสุขไม่ได้เกิดจากการรับสัมผัสทางจมูกแต่เกิดจากการรับสัมผัสทางความรู้สึกและจิตใจ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๖

“ครั้นได้ยารุยาถ่ายทั้งทำลายหนองใน จากนั้นสุภาพบุรุษแผว ชำแระก็หายวันหายคืน กินได้นอนหลับ ขะมักเขม้นทั้งงานไร่ งานบ้านดุจเดิม โฉมนางชำมะเลียงนั้นเฝ้าถวายช้างม้าข้าทาสแก่เจ้าที่เจ้าทางจนเหลือใช้เหลือสอย...แผว งำความทั้งสิ้นไว้กับใจตนผู้เดียว ผิดนักก็เพียงยิ้มอยู่ใน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หน้า โฉมนางชำมะเลียงหันเห็นก็จะค้อนควักด้วยจริตเสน่หา สองผัวหนุ่มเมียสาว**ถ้อยทีถ้อยล้วงหาความหอมหวาน**เอมหัวใจและมิสร่างสุขอยู่ยังบ้านไร่ของตน เทอญ”

(เสเพลบอยชาวไร่, รงค์ วงษ์สวรรค์: ๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “หอม” เป็นผลจากการรับสัมผัสทางจมูกด้วยการได้กลิ่น แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “หอม” มาใช้กับถ้อยคำซึ่งเป็นผลจากการสัมผัสด้วยการได้ยินทางหู ผู้เขียนนำมากล่าวถึงสองผัวหนุ่มเมียสาวแผวและชำมะเลียงต่างพูดจากันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ไพเราะอ่อนหวาน แต่ผู้เขียนกลับใช้คำว่า “หอม” กับถ้อยคำ ดังนั้น คำว่า “หอม” จึงเป็นการรับสัมผัสทางจมูก ไม่ได้เกิดจากการรับสัมผัสทางการได้ยิน ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๗

“...โสรวารมีท่าทางเคร่ง พูดน้อย” “คุณเป็นกังวลอะไรหรือคะ โส ฉันเห็นคุณทำท่าอย่างนี้ตั้งแต่ออกเดินทาง” เขาส่ายหน้า “เปล่าหรอกฮะ ผมมัวคิดเรื่องของตัวเอง มีคนหลายคนในขบวนนี้มองผมอย่างเขม่นยังไงชอบกล....” “เดี๋ยวผมไปส่งคุณที่โรงแรมแล้ว ขอปลีกตัวไปฟังประชุมสักหน่อยเถอะ คุณอยู่ที่ห้องก่อน” “เขาให้เข้าไปฟังหรือ” หล่อนถามอย่างแปลกใจ.... “พอเลิกประชุมแล้ว ผมจะกลับไปรับที่โรงแรม คุณรออยู่ที่นั่นแล้วกัน” “ทำไมจะต้องถึงเลิกด้วยคะ ฟังพอ**หอมปากหอมคอ**ก็พอแล้ว”

(ตะวันตกดิน, กฤษณา อโศกสิน: ๙๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “หอม” เป็นผลจากการรับสัมผัสทางจมูก แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “หอม” มาใช้กับปากและคอซึ่งเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายสามารถมองเห็นได้ด้วยตา ผู้เขียนนำมากล่าวถึงวิฐูรู้สึกไม่พอใจที่โสรวารจะอยู่ฟังการประชุม จนกระทั่งเลิกทำให้วิฐูแสดงความเห็นว่าควรจะฟังแค่พอหอมปากหอมคอ ดังนั้น คำว่า “หอม” จึงเป็นการรับสัมผัสทางจมูกนั่นคือ การได้กลิ่นแต่ผู้เขียนนำมาใช้กับอวัยวะที่ไม่สามารถได้กลิ่นได้ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๓.๔ อาวัตพากย์เสียง

อาวัตพากย์เสียง หมายถึง โวหารที่ให้ความรู้สึกที่ผิดไปจากธรรมดาซึ่งเป็นผลของการสัมผัสที่ควรจะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสด้วยการได้ยินเสียงผ่านหู แต่กลับเป็นการใช้คำโวหารอื่นแทน

ตัวอย่างที่ ๑

"ข้าพเจ้าจ้องดูแม่ลำจวน ด้วยความนิยมอันอุบัติโดยปัจจุบันทันด่วน **น้ำเสียงอันเย็น**หู พร้อมด้วยกิริยาอันสงบเสงี่ยมของหล่อนนั้นน่าชมยิ่ง ลำจวนเป็นสตรีไทยที่สวยที่สุดคนหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าได้รู้จักมา หล่อนมีผิวพรรณวรรณะขาวนวล ดวงพักตร์งามเป็นรูปไข่ นัยน์ตาใหญ่..."

(ละครแห่งชีวิต, หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๒๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า "เย็น" เป็นผลจากการรับสัมผัสทางร่างกาย แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า "เย็น" มาใช้กับน้ำเสียงซึ่งสามารถรับสัมผัสได้ด้วยการได้ยินผ่านทางหู ผู้เขียนนำมากล่าวถึงลำจวนหญิงที่ทำให้วิสูตรเกิดความนิยมชมชอบในตัวหล่อน ทั้งน้ำเสียงเรียบๆ กิริยาสงบเสงี่ยมเรียบร้อย รูปร่างหน้าตาซึ่งสมกับความเป็นสตรีไทย ดังนั้น คำว่า "เย็น" จึงเป็นการรับสัมผัสทางร่างกายไม่ได้เกิดจากการรับสัมผัสทางการได้ยิน ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๒

"จรวยรับคำโดยพูดเรื่องอื่นอีกต่อไป **เสียงของหล่อนยังเยือกเย็น**อย่างเก่า กานดาก็ยังรู้สึกเย็นกระดูกสันหลังเรื่อยอยู่" "ที่จริงฉันจะไม่เอาใจใส่เสียเลยก็ได้ บ้านนี้เป็นสมบัติของแม่จิตรี รายได้จากค่าเช่าถึงเดือนละห้าร้อยบาทก็เป็นของเขาคนเดียว เขาควรจะดูแลเองได้แต่ยังไม่เห็นเขาเอาใจใส่สักนิด"

(เราลิขิต – บนหลุมศพวาสิฏฐี, ร.จันทพิมพะ: ๓๕)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “เยือกเย็น” เป็นผลจากการรับสัมผัสทางร่างกาย แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “เยือกเย็น” มาใช้กับเสียงซึ่งสามารถรับสัมผัสได้ด้วยการได้ยินผ่านทางหู ผู้เขียนนำมากล่าวถึงจรวยพี่สาวของจิตรีซึ่งอยู่ในอาการไม่พอใจที่จิตรีไม่เอาใจใส่ดูแลในเรื่องต่างๆ ของตนเอง เสียงของหล่อนที่พูดกับกานดาจึงฟังดูเยือกเย็น ดังนั้น คำว่า “เยือกเย็น” จึงเป็นการรับสัมผัสทางร่างกายไม่ได้เกิดจากการรับสัมผัสทางการได้ยิน ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๓

“**เสียงอันเยือกเย็น**อ่อนหวานของหล่อนก็ยุติคำรบเร้าของเขาได้ชั่วขณะหนึ่ง บัดนี้ดูเหมือนนันทาวดีจะต้องเป็นฝ่ายอ้อนวอนงอนง้ออยู่เสมอ เมื่อเขาฮึดฮัดจะกลับพระนคร เพราะถูกบิดาของหล่อนแสดงความดูถูกครั้งหนึ่ง หล่อนก็ต้องเป็นผู้ปลอบประโลมให้เขาเลิกโกรธเคืองและพยายามอดทนอยู่เพื่อหล่อน...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๖๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “เยือกเย็น” เป็นผลจากการรับสัมผัสทางร่างกาย แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “เยือกเย็น” มาใช้กับเสียงซึ่งสามารถรับสัมผัสได้ด้วยการได้ยินผ่านทางหู ผู้เขียนนำมากล่าวถึงการที่นันทาวดีต้องเป็นฝ่ายงอนง้อรัชต์ วัฒนาซึ่งรบเร้าจะกลับกรุงเทพฯ ด้วยการใช้น้ำเสียงอ่อนหวานเยือกเย็นทำให้รัชต์ วัฒนายุติความคิดนั้นไปได้ในระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้น คำว่า “เยือกเย็น” จึงเป็นการรับสัมผัสทางร่างกาย ไม่ได้เกิดจากการรับสัมผัสทางการได้ยิน ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๔

“ข้าอยากจะมีเวลาอีกสักวัน สักเดือน สักปี สักชั่วชีวิตหนึ่งที่นี่ เพื่อบอกเอ็งว่าหน้าของเอ็ง**เสียงของเอ็งเปิดตาให้ข้าเห็น**อะไรในชีวิตของข้า ความปรารถนาอะไรที่ข้าเคยต้องการ ความฝันที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้าเคยฝัน บ้าน เมีย ลูก อาณาจักรของข้า” เขาหยุดถอนหายใจนิดหนึ่ง....สุดใจลุกขึ้นช้าๆ หล่อนยืนเผชิญหน้าเขานิ่งเงียบอยู่ชั่วขณะหนึ่ง...”

(ทุ่งมหาราช, เรียมเอง: ๒๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “เปิดตา” เป็นผลจากการรับสัมผัสทางการมองเห็นทำให้เห็นสิ่งต่างๆ ในชีวิตเพิ่มขึ้น แต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “เปิดตา” มาใช้กับเสียงซึ่งสามารถรับสัมผัสได้ด้วยการได้ยินผ่านทางหู ผู้เขียนนำมากล่าวถึงรื่นซึ่งกล่าวกับสุดใจว่าเสียงของหล่อนนั้นทำให้รื่นได้เห็นสิ่งใหม่ๆ ในชีวิต ได้เห็นถึงความปรารถนาที่รื่นต้องการ ดังนั้น คำว่า “เปิดตา” จึงเป็นการรับสัมผัสทางการมองเห็น ไม่ได้เกิดจากการรับสัมผัสทางการได้ยิน ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ตัวอย่างที่ ๕

“แล้วทุกคนก็ตกลงตามลุงกาว่า คือ หาจ้างหมอลำผู้หญิงสาวสวยมาลำประชันกับหมอลำชายชื่อหนูที่อยู่บ้านของคูนเอง เพราะหมอลำหนูคนนี้มีชื่อเสียงลือลั่นไปไกลว่าเสียงดี และกลอนดั้นกลอนด้นเก่ง ไม่มีหมอลำคนไหนทาบได้ ส่วนหมอลำผู้หญิงนั้นไปจ้างหมอลำ อัมพร อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด หมอลำหญิงคนนี้คูนได้ยินเขาพูดถึงบ่อยๆ ว่ามี**เสียงหวาน**และรูปร่างงามมาก...”

(ลูกอีสาน, คำพูน บุญทวี: ๒๙๖)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ โดยใช้โวหารที่ให้ผลการสัมผัสผิดไปจากธรรมดา คือ คำว่า “หวาน” เป็นผลจากการรับสัมผัสด้วยการรับรสผ่านทางลิ้นเมื่อเรารับประทานอาหารแต่ในที่นี้ผู้เขียนกลับนำคำว่า “หวาน” มาใช้กับเสียงซึ่งสามารถรับสัมผัสได้ด้วยการได้ยินผ่านทางหู ผู้เขียนนำมากล่าวถึงหมอลำอัมพรผู้มีเสียงหวานซึ่งจ้างมาเพื่อลำประชันกับหมอลำชาย ดังนั้น คำว่า “หวาน” จึงเป็นการรับสัมผัสทางลิ้นด้วยการรับรส ไม่ได้เกิดจากการรับสัมผัสทางการได้ยิน ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อาวัตพากย์ซึ่งให้ผลการสัมผัสที่ผิดไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๔. การกล่าวลดความหมายของคำ (Euphonism)

การกล่าวลดความหมายของคำ (Euphonism) คือ การใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรงหรืออาจกระทบกระเทือนใจได้ เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกดี ถือเป็นความสุภาพโดยใช้ภาษาเป็นสื่อ

๑๔.๑ การกล่าวลดความหมายของคำประเภทคน

การกล่าวลดความหมายของคำประเภทคน หมายถึง การใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่เกี่ยวข้องกับคนซึ่งความหมายรุนแรงหรืออาจกระทบกระเทือนใจได้

ตัวอย่างที่ ๑

“ทันใดนั้นเอง สุภาพบุรุษ**ผู้สูงอายุ**ท่านหนึ่งแต่งกายในเครื่องแบบทหารบกมียศเป็นพลโทได้เดินเข้ามาหยุดยืนข้างๆ รถฟาร์โก พอแลเห็นเจ้าคุณปัจจนึกฯ ท่านนายพลก็หน้าตื่นร้องขึ้นดังๆ” “ใต้เท้า โอ ใต้เท้าหรือครับ” เจ้าคุณปัจจนึกฯ ใจมาตั้งกระบุง ท่านจำหลวงพิฆาตข้าศึกได้ดี”

(พล นิกร กิมหงวน, ป.อินทรปาลิต: ๗๔)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า “ผู้สูงอายุ” ซึ่งมีความหมายว่าผู้ที่มีอายุมากทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า “คนแก่” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่เจ้าคุณปัจจนึกฯ และพรรคพวก ถูกตำรวจจับเนื่องจากปลอมตัวเป็นผู้ร้ายเพื่อจะทำให้ลูกและลูกสะใภ้เลิกเที่ยวกลางคืน แต่มีสุภาพบุรุษสูงอายุแต่งกายในเครื่องแบบทหารมาช่วยให้เหตุการณ์คลี่คลาย ผู้เขียนใช้คำว่า “สุภาพบุรุษสูงอายุ” แทน “สุภาพบุรุษแก่” ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

ตัวอย่างที่ ๒

“แล้วในหลวงเล็กก็ดึงดูดความสนใจจากแม่อีก เด็กๆ ผู้ชายในเครื่องแบบนักเรียนขะมุกขะมอม และเท้าเปลือยวิ่งกรูเกรียวไปกับรถพระที่นั่ง ซึ่งแล่นช้าๆ บนสะพานไม่มีใครห้ามปรามเด็กๆ ที่เข้าไปห้อมล้อมรถนั้น ดวงหน้า**หญิงมีอายุ** แต่ยังงามข้างพระองค์ยุวกษัตริย์นั้นเศร้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แสนเศร้า และเมื่อมองมาทางฝูงชนที่ปลดเครื่องทุกข์และแต่งสีส่งเสด็จ เป็นการถวายพระพรเฉพาะวันนั้นเมื่อมองมาพบความชื่นชมอย่างจริงใจจากเด็กที่ยังวิ่งติดตามต่อไปอีก ดวงหน้าอสนเศร้าก็ปรากฏรอยยิ้มอยู่บ้าง"

(เราลิขิต – บนหลุมศพวาสิฏฐี, ร.จันทพิมพะ: ๓๗๕)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า "หญิงมีอายุ" ซึ่งมีความหมายว่าผู้หญิงที่มีอายุมาก ทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า "ผู้หญิงแก่" ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่กานดารอส่งเสด็จและเห็นใบหน้าอันแสนเศร้าของหญิงมีอายุซึ่งเป็นแม่ของในหลวง ผู้เขียนใช้คำว่า "หญิงมีอายุ" แทน "ผู้หญิงแก่" ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

ตัวอย่างที่ ๓

"โก่ทุน หรือวิฑูรย์ อินทร ชายผิวคล้ำผู้พาเรามาสู่แดนแห่งนิยาย เอนหลังพิงต้นสารภีและหรี่ตาน้อยๆ เหมือนตกอยู่ในความฝันอันบรรเจิด...ชายผู้มีความหลังอันฝังลึกในความทรงจำได้บรรยายถึงเหตุการณ์ หรือเรื่องราวชีวิตของบุคคลอันเกี่ยวกับสถานที่ที่เราได้เข้ามาปลงถึงความเป็นอนิจจัง...ผู้หญิงชื่อนันทาวดี แล้วก็ชายหนุ่มผู้มี**จริตอันวิกล** ซึ่งเที่ยวระหกระเหินเรื่อยไป..."

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า "ผู้มีจริตอันวิกล" ซึ่งมีความหมายว่าผู้ที่มีจิตไม่ปกติ มีอารมณ์ไม่คงที่ ทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า "คนบ้า" ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่วิฑูรย์ อินทร บรรยายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ระหว่างหญิงที่ชื่อนันทาวดีซึ่งเป็นบุคคลที่วิฑูรย์รักด้วยใจจริงกับชายที่ชื่อรัชต์ วัฒนา ซึ่งปัจจุบันเขาเป็นผู้วิกลจริตหรือจิตไม่ปกติเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างเขากับนันทาวดี ผู้เขียนใช้คำว่า "ผู้มีจริตอันวิกล" แทน "คนบ้า" ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๔

“ในหมู่คนที่มีทั้งหญิงและชาย เพราะเป็นที่นอกพระราชฐานชั้นใน ช้อยชี้ไปยัง**ชายสูงอายุ** คนหนึ่งนุ่งผ้าพื้นใส่เสื้อกระบอกขาว มีเด็กผู้ชายสูงกว่าช้อยหน่อยหนึ่งเดินหิ้วชะลอมตามมาข้างๆ เด็กผู้ชายคนนั้น รูปร่างผอมโปร่งผิวเนื้อสองสี และดูเหมือนเพิ่งจะโกนจุกไปได้ไม่นานนัก เพราะผมยังตั้งเป็นนกเอี้ยงทั้งที่เจ้าตัวพยายามที่จะหวีดัดให้เป็นผมทรงแบบฝรั่งอย่างที่คนหนุ่มๆ นิยมกัน”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๖๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า “ชายสูงอายุ” ซึ่งมีความหมายว่าผู้ชายที่มีอายุมาก ทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า “ผู้ชายแก่” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่พ่อและพี่เนื่องพี่ชายของช้อยมาเยี่ยมช้อยนอกพระราชวัง ช้อยได้ชี้ให้พลอยดูชายสูงอายุและเด็กผู้ชายคนหนึ่งในหมู่คนทั้งหญิงและชายให้พลอยดู ผู้เขียนใช้คำว่า “ชายสูงอายุ” แทน “ผู้ชายแก่” ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

ตัวอย่างที่ ๕

“การที่เราไปปวารณาตัวที่ศาลเจ้าว่าจะรับประทานอาหารมังสวิรัติ เป็นเวลาสิบวันแล้วไม่อาจปฏิบัติได้ ก็เท่ากับเราหลอกลวงพระเจ้าเป็นบาปติดตัวไปเปล่าๆ ลูกสังเกตว่าคนอื่นๆ ก็คงคิดเช่นเดียวกับลูก เนื่องจากบุคคลที่รับประทานอาหารส่วนมากเป็น**สตรีคนชรา**ที่ไม่มีภาระแล้ว ส่วนผู้ที่ต้องค้าขายทำงานต่างๆ เกือบไม่มีเลย”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๑๑๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า “สตรีคนชรา” ซึ่งมีความหมายว่าผู้หญิงที่มีอายุมากทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า “หญิงแก่” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ตันส่วงอู๋มีความคิดว่าคนที่ปวารณาตัวว่าจะรับประทานอาหารมังสวิรัติแล้วไม่สามารถทำได้ ถือว่าเป็นบาป ดังนั้นคนที่จะรับประทานอาหารมังสวิรัติจึงควรเป็นสตรีคนชราที่ไม่มีภาระในด้านต่างๆ แล้วมากกว่า ผู้เขียนใช้คำว่า “สตรีคนชรา” แทน “หญิงแก่” ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๖

“ทุกๆ คนพากันโทษว่าเป็นความผิดของกานต์ ความผิดของหมอที่ปล่อยให้คนไข้ตาย” ค่ารักษาจะเอาเท่าไร” **คนสูงอายุ**ที่สุดในที่นั้นถาม “คงไม่แพงนักเพราะตายใช่ไหมหมอ เราไม่มีเงินเราจน” “รู้ยังงี้ปล่อยให้มันตายอยู่กับบ้านดีกว่า ยังไงๆ ก็ยังได้เห็นใจ ข้าว่าแล้วเชียวไอ้หมอหัวสมัยใหม่มันจะเก่งไปกว่าแผนโบราณได้ยังไง”

(เขาชื่อกานต์, สุวรรณี สุคนธา: ๑๕๒)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า “คนสูงอายุ” ซึ่งมีความหมายว่าผู้ที่มีอายุมากทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า “คนแก่” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ทุกคนต่างลงความเห็นว่าหมอกานต์เป็นคนผิดเมื่อไม่สามารถรักษาคนไข้ที่ถูกงูกัดให้รอดชีวิตได้ ผู้สูงอายุในที่นั้นจึงถามถึงค่ารักษาคนไข้ซึ่งเขาคาดว่าหมอกานต์คงจะคิดไม่แพงมาก ผู้เขียนใช้คำว่า “คนสูงอายุ” แทน “คนแก่” ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

ตัวอย่างที่ ๗

“...เรื่องมันผิดกับลูกสาวคนอื่นเขา” พ่อกล่าว “ลูกสาวคนอื่นพยายามขัดขืน เมื่อพ่อแม่จะให้แต่งงานกับ**คนสูงอายุ** แต่ลูกสาวของเรา พ่อแม่ไม่อยากให้เป็นเช่นนั้น เจ้าตัวกลับเต็มใจ” “คนเราไม่เหมือนกันพ่อ” เรไรกล่าว “ลูกสาวก็คือคน หนูอาจจะผิดกับลูกสาวคนอื่นเขา เพราะหนูไม่ต้องการอะไร นอกจากจะแบ่งเบาความทุกข์ลำบากของพ่อแม่ ว่าแต่ว่าเขาให้สัญญาแก่พ่อแม่ไว้อย่างไร”

(สร้างชีวิต, พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ: ๓๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า “คนสูงอายุ” ซึ่งมีความหมายว่าผู้ที่มีอายุมากทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า “คนแก่” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่พ่อแม่และเรไรปรับทุกข์ในเรื่องที่ต้องให้เรไรแต่งงานกับคนสูงอายุ นั่นก็คือ เศรษฐีนายเงินที่ให้พ่อแม่ของเรไรกู้ยืมเงินซึ่งเรไรผิดกับลูกสาวคนอื่นๆ เนื่องด้วยเรไรนั้นยอมแต่งงานกับเศรษฐีด้วยความเต็มใจเพื่อเป็นการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ผู้เขียนใช้คำว่า “คนสูงอายุ” แทน “คนแก่” ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

ตัวอย่างที่ ๘

“ไห่เยี่ยนนำเราเข้ามาพบกับ**สตรีสูงวัย** ผมขาวแซมดำ ผิวพรรณผ่องใส กับชายหนุ่มร่างสันทัดไหล่กว้างในชุดจงซานจวงสีดำ ทั้งสองยืนขึ้นต้อนรับเราพร้อมกัน ข้าพเจ้ากับหลินซันยกมือไหว้**สตรีสูงวัย**หรือ “คุณแม่” ของไห่เยี่ยนซึ่งท่านส่งยิ้มมาให้เราตลอดเวลา พร้อมกับเร่งลูกสาวอย่างคนมีอารมณ์ขัน”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๓๗)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า “สตรีสูงวัย” ซึ่งมีความหมายว่าหญิงที่มีอายุมากทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า “หญิงแก่” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่ไห่เยี่ยนพาวัชระกับหลินซันมาพบแม่และพี่ชายของหล่อนซึ่งแม่ของไห่เยี่ยนเป็นสตรีสูงวัย ผู้เขียนใช้คำว่า “สตรีสูงวัย” แทน “หญิงแก่” ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

๑๔.๒ การกล่าวลดความหมายของคำประเภทรูปธรรม

การกล่าวลดความหมายของคำประเภทรูปธรรม หมายถึง การใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่เป็นรูปธรรมซึ่งสัมผัสได้ด้วยการมองเห็นหรือสัมผัสได้ด้วยการสัมผัส ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายรุนแรงหรืออาจกระทบกระเทือนใจได้

ตัวอย่างที่ ๑

“เราจะขายบ้านพรุ่งนี้ ลำจวน” คุณแม่กล่าวโดยปราศจากข้อสะทกสะท้านใดๆ “เราจะไปอยู่กันที่กรุงเทพฯ” “ตายจริง! จะขายบ้านนี้ อะไรเพิ่งมาอยู่ได้ไม่ถึงปี” ลำจวนกล่าวอย่างแปลกใจเป็นที่สุด “ทำไมคุณป้าไม่อยากอยู่ใกล้เราหรือคะ หรือฝั่งข้างนี้ออกจะ**อัตคัด**”

(ละครแห่งชีวิต, หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์: ๔๓)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า “อัตคัด” ซึ่งมีความหมายว่าขาดแคลน ขัดสนทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า “ขัดสนหรือขาดแคลน” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะที่คุณแม่ของวิสูตรกล่าวกับลำจวนในเรื่องที่จะขายบ้าน ทำให้ลำจวนเกิดความแปลกใจและถามหาเหตุผลว่าเป็นเพราะไม่อยากอยู่ใกล้บ้านของลำจวนหรือขัดสน ขาดแคลนเงินทอง ผู้เขียนใช้คำว่า “อัตคัด” แทน “ขัดสน” ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

ตัวอย่างที่ ๒

“นางศรีวิชัย บริรักษ์ ชื่อเดิมชื่น **อายุปัจฉิมวัย** ปลายผมดำสนิทที่โคนผมมีสีขาวประปราย สวมแว่นตากรอบทอง กิริยาที่กัดพลูดังกรอบ! แสดงว่ายังไม่เสียฟันไปเท่ากับสตรีทั้งหลาย ในวัยเดียวกัน รูปร่างของคุณนายนั้นอ้วนกลม วงหน้าก็กลมเหมาะกับรูปกาย จมูกลาด ปากใหญ่ ผิวขาว”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๑๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า “อายุปัจฉิมวัย” ซึ่งมีความหมายว่าผู้ที่มีอายุมาก อยู่ในช่วงวัยใกล้ฝั่งหรือช่วงวัยสุดท้ายของช่วงชีวิต ทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า “วัยใกล้ฝั่ง” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงนางศรีวิชัย บริรักษ์ ซึ่งมีอายุปัจฉิมวัย คือ ช่วงวัยสุดท้ายของช่วงชีวิต ผู้เขียนใช้คำว่า “อายุปัจฉิมวัย” แทน “วัยใกล้ฝั่ง” ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

๑๔.๓ การกล่าวลดความหมายของคำประเภทนามธรรม

การกล่าวลดความหมายของคำประเภทนามธรรม หมายถึง การใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่เป็นนามธรรมซึ่งไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยการมองเห็นหรือสัมผัสได้ด้วยการจับต้อง ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายรุนแรงหรืออาจกระทบกระเทือนใจได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“เรื่องวันหยุดไม่เคยอยู่ในสมองของลูกเลย เพิ่งทราบว่าคนไทยเขาหยุดงานกันมากแบบนี้ มิน่าจึงไม่เห็นมีคนค้าขาย เพราะการค้าขายหยุดไม่ค่อยได้นั่นเอง ขืนขายบ้างหยุดบ้างก็ไม่มีลูกค้าใครจะต้องการมาซื้อของร้านที่ไม่แน่ใจว่าจะเปิดหรือปิด คนจีนจึงค้าขายกันได้ตามสบาย ตั้งแต่เด็กตัวเล็กๆ ไปจนคนโตๆ เราก็ฝึกเรื่องค้าขายไว้จนชำนาญ ลูกคิดว่าจะต้องฝึกลูกให้ทำงานตั้งแต่เล็กๆ เดี๋ยวจะติดนิสัย**เกียจคร้าน**ของพวกไทยมา…”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๒, โบตั๋น: ๑๗๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ โดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง คือ ผู้เขียนใช้คำว่า “เกียจคร้าน” ซึ่งมีความหมายว่าความรู้สึกที่ไม่อยากกระทำสิ่งใดๆ หรือแสดงอาการใดๆ ทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีกว่าการใช้คำว่า “ขี้เกียจ” ผู้เขียนนำมากล่าวถึงความคิดของตันส่วงอู๋ที่คิดว่าต้องฝึกให้ลูกทำงานตั้งแต่เล็กๆ ไม่เช่นนั้นจะติดนิสัยเกียจคร้านของคนไทยมา ผู้เขียนใช้คำว่า “เกียจคร้าน” แทน “ขี้เกียจ” ทำให้ลดความรุนแรงของคำลงได้

๑๕. อุปนิเษท (Litotes)

อุปนิเษท (Litotes) คือ ภาพพจน์ที่กล่าวลดน้ำหนักของเนื้อความในเชิงปฏิเสธ มีลักษณะคล้ายกับภาพพจน์อวพจน์ แต่ต่างกันที่เป็นการแสดงออกในเชิงปฏิเสธ

๑๕.๑ อุปนิเษทคน

อุปนิเษทคน หมายถึง ภาพพจน์ที่กล่าวลดน้ำหนักบุคลิกลักษณะท่าทาง กิริยาอาการของคน

ตัวอย่างที่ ๑

“ส่วนทางในห้องกินข้าว แต่พออนงค์คล้อยหลังไป สมพงศ์ก็อมยิ้มแล้วพูดว่า” “เจ้าร้อยตรีค. นั่นคือตาชัด” “ฮี่ ฮี่ ตาชัด ตาชัดแน่” “เด็กอมมือมันก็รู้” แสวงพูดห้วนๆ “ยิ่งวันยิ่งมีคนมารักมาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขึ้น” สมพงศ์ปรารภสืบไป “ยิ่งมีที่เลือกมากยิ่งน่ากลัวอันตราย ทำไมอนงค์ถึงยังไม่ปลงใจรักใครสักคนหนึ่ง **อย่างตาชัดก็ไม่เลว**”

(หนึ่งในร้อย, ดอกไม้สด: ๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปนิเษทเป็นการกล่าวลดเนื้อความในเชิงปฏิเสธ โดยกล่าวว่าเหตุใดอนงค์ถึงยังไม่ตกลงใจรักใครคนใดคนหนึ่ง ซึ่งอย่างชัดก็ไม่เลว คำว่า “ไม่เลว” หมายความว่า ดี คือ ผู้เขียนต้องการจะสื่อว่าชัดเป็นผู้ชายคนหนึ่งที่จัดอยู่ในขั้นดี อนงค์สามารถใช้ชีวิตอยู่กับชัดได้ แต่ผู้เขียนกล่าวลดเนื้อความลงในเชิงปฏิเสธ คือ ใช้คำว่า “ไม่เลว” ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อุปนิเสธ

ตัวอย่างที่ ๒

“คุณสายกับพลอยนั่งอยู่ด้วยกันได้สักครู่หนึ่งก็ได้ยินเสียงใครเข้ามาที่ประตูห้อง คนคนนั้นเป็นเด็กอายุรุ่นราวคราวเดียวกับพลอย สังเกตดูหน้าตาท่าทางและเครื่องนุ่งห่มที่ค่อนข้างจะมอมแมม พลอยก็รู้ว่าเป็นเด็กที่**ซนอยู่ไม่น้อย** พอเด็กคนนั้นโผล่หน้าเข้ามาในห้อง และพอมองสบตากับพลอยเด็กคนนั้นก็แลบลิ้นให้ ทำเอาพลอยต้องสะดุ้งและหลบตากลับทันที”

(สี่แผ่นดิน เล่ม ๒, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช: ๓๓)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปนิเษทเป็นการกล่าวลดเนื้อความในเชิงปฏิเสธ โดยกล่าวว่าเด็กที่เข้ามาในห้องอายุรุ่นราวคราวเดียวกับพลอยนั้นซนอยู่ไม่น้อย คำว่า “ซนอยู่ไม่น้อย” หมายความว่า ซุกซนมาก คือ ผู้เขียนต้องการจะสื่อถึงเด็กที่เข้ามาในห้องอายุรุ่นราวคราวเดียวกับพลอยซึ่งสังเกตได้จากหน้าตาท่าทางและเครื่องนุ่งห่มเป็นเด็กที่ซุกซนมาก แต่ผู้เขียนกล่าวลดเนื้อความลงในเชิงปฏิเสธ คือ ใช้คำว่า “ซนอยู่ไม่น้อย” ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อุปนิเษท

๑๕.๒ อุปนิเษทสำนวนการพูด

อุปนิเษทสำนวนการพูด หมายถึง ภาพพจน์ที่กล่าวลดน้ำหนักสำนวนการพูด ลักษณะการพูดซึ่งอาจเขียนออกมาในรูปของตัวอักษร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่ ๑

“คุณนันท์สุดบูชาของรัชต์” “ป๊ะ! **สำนวนไม่เลว**” ทะนงชักทึ่ง “อ่านต่อไป อิส อ้าวกาแฟมาแล้ว เดี๋ยวอย่าเพ่อกิน อ่านจดหมายก่อน” “คืนนี้อากาศเยือกเย็น ผมคิดถึงคุณนันท์เหมือนใจจะขาด ฝนตกหนักและลมก็พัดแรงจัดจนตัวผมสั่นสะท้านเหมือนเป็นไข้ ผมหนาว เหนื่อยและหิวเหลือเกิน...”

(แม่สายสะอื้น, อ.ไชยวรศิลป์: ๑๐)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปนิเษทเป็นการกล่าวลดเนื้อความในเชิงปฏิเสธ โดยกล่าวถึงจดหมายที่รัชต์ วัฒนาเขียนถึงนันทาวดีใช้สำนวนไม่เลว คำว่า “ไม่เลว” หมายความว่า ดี คือ ผู้เขียนต้องการจะสื่อว่าการใช้สำนวนในการเขียนจดหมายของรัชต์ วัฒนาเป็นการเขียนและใช้สำนวนที่ดี แต่ผู้เขียนกล่าวลดเนื้อความลงในเชิงปฏิเสธ คือ ใช้คำว่า “ไม่เลว” ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อุปนิเษท

ตัวอย่างที่ ๒

“ผมคิดว่า คุณเองก็ชำนาญภาษาไทยพอๆ กับภาษาจีน น่าจะเตรียมคำแปลไว้แล้ว ไหนลองขยับมาฟังกันซิ” หลินซันยิ้มแห้งๆ ไม่วายจะถ่อมตัว “เคยนึกแปลไว้เหมือนกัน แต่ไม่แน่ใจว่าจะเข้าท่า” “ก็ลองว่ามาก่อน อะไรเอ่ย เทียนอันเหมิน” “เทวศานติทวาร” หลินซันตอบ **“ไม่เลว”** ข้าพเจ้าพึมพำ “แปลเกือบตรงตัวดีทีเดียว”

(พิราบแดง, สุวัฒน์ วรดิลก: ๑๙)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปนิเษทเป็นการกล่าวลดเนื้อความในเชิงปฏิเสธ โดยกล่าวว่าการที่หลินซันแปลคำว่า “เทียนอันเหมิน” เป็นภาษาไทยนั้นฟังดูไม่เลว คำว่า “ไม่เลว” หมายความว่า ดี คือ ผู้เขียนต้องการจะสื่อว่าหลินซันแปลคำว่าเทียนอันเหมินซึ่งเป็นภาษาจีนเป็นไทยว่าเทวศานติทวารนั้นเป็นการแปลที่ดี แต่ผู้เขียนกล่าวลดเนื้อความลงในเชิงปฏิเสธ คือ ใช้คำว่า “ไม่เลว” ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อุปนิเษท

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๕.๓ อุปนิเษทความคิด

อุปนิเษทความคิด หมายถึง ภาพพจน์ที่กล่าวลดน้ำหนักเกี่ยวกับความคิดของคน

ตัวอย่างที่ ๑

“คำพูดของอั้งบ๊วย ทำให้ลูกต้องคิดอยู่หลายวันเกี่ยวกับเรื่องการเรียนภาษาไทย ฟังดู**ความคิดก็ไม่เลว**นักดอก ลูกอยากจะเรียนขอความเห็นจากแม่ ถ้าลูกจะเรียนภาษาไทยให้พออ่านออกเขียนได้ ก็คงจะเป็นการดีต่อการค้าของเราไม่น้อย แต่ความคิดนี้ของลูกต้องชะงักไป เพราะลูกไม่มีเวลาจะไปเรียน”

(จดหมายจากเมืองไทย เล่ม ๑, โบตั๋น: ๘๘)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปนิเษทเป็นการกล่าวลดเนื้อความในเชิงปฏิเสธ โดยกล่าวว่าความคิดของอั้งบ๊วยเกี่ยวกับการเรียนภาษาไทยเป็นความคิดที่ไม่เลว คำว่า “ไม่เลว” หมายความว่า ดี คือ ผู้เขียนต้องการจะสื่อว่าความคิดของอั้งบ๊วยในการเรียนภาษาไทยเป็นความคิดที่ดีตามความคิดเห็นของตันส่วงอู๋แต่ก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากตันส่วงอู๋ไม่มีเวลาเรียนต้องประกอบกิจการค้าของตนเองผู้เขียนกล่าวลดเนื้อความลงในเชิงปฏิเสธ คือ ใช้คำว่า “ไม่เลว” ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อุปนิเษท

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากการศึกษาภาพพจน์จากนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง โดยใช้วิธีการประมวลเกณฑ์ ปรากฏภาพพจน์ทั้งหมด ๑๕ ลักษณะ ผู้วิจัยได้จำแนกตารางแสดงภาพพจน์ที่ปรากฏจากนวนิยายสะท้อนสังคมแต่ละเรื่อง โดยเรียงลำดับจากชนิดของภาพพจน์ที่พบมากที่สุดไปยังชนิดของภาพพจน์ที่พบน้อยที่สุด ดังนี้

ตารางที่ ๓ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ละครแห่งชีวิต

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปลักษณ์	๑๖	๔๕.๗๒	๑๘	๔๖.๑๕
ปฏิพจน์	๔	๑๑.๔๓	๔	๑๐.๒๖
อุปมา	๓	๘.๕๗	๔	๑๐.๒๖
ปฏิภาคพจน์	๓	๘.๕๗	๔	๑๐.๒๖
อาวัตพากย์	๓	๘.๕๗	๓	๗.๖๙
อติพจน์	๒	๕.๗๑	๒	๕.๑๓
บุคลาธิษฐาน	๒	๕.๗๑	๒	๕.๑๓
สัญลักษณ์	๑	๒.๘๖	๑	๒.๕๖
การกล่าวลดความหมาย	๑	๒.๘๖	๑	๒.๕๖
นามนัย	๐	๐	๐	๐
ปฏิปุจฉา	๐	๐	๐	๐
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๐	๐	๐	๐
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
การกล่าวอ้างถึง	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๓๕	๑๐๐	๓๙	๑๐๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ ๓ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ละครแห่งชีวิต พบการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๖ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๗ รองลงมา คือ ปฏิพจน์ปรากฏทั้งสิ้น คือ ๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๓ อุปมา ปฏิภาคพจน์และอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๗ อติพจน์และบุคลาธิษฐาน ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๑ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๖ และไม่ปรากฏภาพพจน์นามนัย ปฏิปุจฉา การเลียนเสียงธรรมชาติ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษท

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ละครแห่งชีวิต พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑๕ ปฏิพจน์ อุปมาและปฏิภาคพจน์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๖ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๖๙อติพจน์และบุคลาธิษฐาน ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๑๓ สัญลักษณ์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏทั้งสิ้น ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๕๖ ส่วนภาพพจน์นามนัย ปฏิปุจฉา การเลียนเสียงธรรมชาติ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษทไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๔ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หนึ่งในร้อย

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อติพจน์	๙	๒๐.๐๐	๙	๑๘.๗๕
อุปมา	๗	๑๕.๕๖	๗	๑๔.๕๙
อุปลักษณ์	๗	๑๕.๕๖	๗	๑๔.๕๙
บุคลาธิษฐาน	๖	๑๓.๓๓	๖	๑๒.๕๐
อาวัตพากย์	๖	๑๓.๓๓	๘	๑๖.๖๗
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๓	๖.๖๖	๓	๖.๒๕
สัญลักษณ์	๒	๔.๔๕	๓	๖.๒๕

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๔ (ต่อ)

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
ปฏิพจน์	๒	๔.๔๕	๑	๒.๐๘
ปฏิปุจฉา	๑	๒.๘๖	๑	๒.๐๘
การกล่าวลดความหมาย	๑	๒.๒๒	๑	๒.๐๘
อุปนิเษท	๑	๒.๒๒	๒	๔.๑๖
นามนัย	๐	๐	๐	๐
ปฏิภาคพจน์	๐	๐	๐	๐
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
การกล่าวอ้างถึง	๐	๐	๐	๐
ปฏิภาคพจน์	๐	๐	๐	๐
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
การกล่าวอ้างถึง	๐	๐	๐	๐
รวม	**๔๕**	**๑๐๐**	**๔๘**	**๑๐๐**

จากตารางที่ ๔ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หนึ่งในร้อย พบการใช้ภาพพจน์อติพจน์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น คือ ๙ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ รองลงมา คือ อุปมาและอุปลักษณ์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๗ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๖ บุคลาธิษฐานและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๖ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๖ สัญลักษณ์และปฏิพจน์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๕ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิปุจฉา การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๒ และไม่ปรากฏภาพพจน์นามนัย ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หนึ่งในร้อย พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น คือ ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗๕ อุปมาและอุปลักษณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปรากฏเท่ากัน คือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๙ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖๗ การเลียนเสียงธรรมชาติและสัญลักษณ์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉาและการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๘ อุปนิเษท ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๖ ส่วนภาพพจน์นามนัย ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึงไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๕ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หญิงคนชั่ว

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา	๑๔	๓๒.๕๖	๑๔	๓๑.๘๑
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๑๐	๒๓.๒๖	๑๐	๒๒.๗๒
บุคลาธิษฐาน	๓	๖.๙๘	๓	๖.๘๒
อติพจน์	๓	๖.๙๘	๓	๖.๘๒
นามนัย	๓	๖.๙๘	๓	๖.๘๒
ปฏิพจน์	๒	๔.๖๕	๓	๖.๘๒
อุปลักษณ์	๒	๔.๖๕	๒	๔.๕๕
ปฏิปุจฉา	๒	๔.๖๕	๒	๔.๕๕
สัมพจนัย	๒	๔.๖๕	๒	๔.๕๕
ปฏิภาคพจน์	๑	๒.๓๒	๑	๒.๒๗
การกล่าวอ้างถึง	๑	๒.๓๒	๑	๒.๒๗
สัญลักษณ์	๐	๐	๐	๐
อาวัตพากย์	๐	๐	๐	๐
การกล่าวลดความหมาย	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๔๓	๑๐๐	๔๔	๑๐๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ ๕ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หญิงคนชั่ว พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕๖ รองลงมา คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๖ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๘ ปฏิพจน์ อุปลักษณ์ ปฏิปุจฉาและสัมพจนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๕ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๒ และไม่ปรากฏภาพพจน์สัญลักษณ์ อาวัตพากย์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หญิงคนชั่ว พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๑๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘๑ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๗๒ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ นามนัยและปฏิพจน์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๘๒ อุปลักษณ์ ปฏิปุจฉาและสัมพจนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๕๕ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๗ ส่วนภาพพจน์สัญลักษณ์ อาวัตพากย์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษทไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๖ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พล นิกร กิมหงวน

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๒๕	๓๗.๓๑	๔๒	๔๖.๑๕
อติพจน์	๙	๑๓.๔๓	๑๐	๑๐.๙๙
อุปมา	๘	๑๑.๙๔	๘	๘.๗๙
อาวัตพากย์	๕	๗.๔๖	๕	๕.๔๙
นามนัย	๔	๕.๙๗	๙	๙.๘๙
อุปลักษณ์	๔	๕.๙๗	๔	๔.๔๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๖ (ต่อ)

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
การกล่าวอ้างถึง	๔	๕.๙๗	๕	๕.๔๙
บุคลาธิษฐาน	๓	๔.๔๘	๓	๓.๓๐
สัญลักษณ์	๒	๒.๙๙	๒	๒.๒๐
การกล่าวลดความหมาย	๒	๒.๙๙	๒	๒.๒๐
ปฏิภาคพจน์	๑	๑.๔๙	๑	๑.๑๐
ปฏิพจน์	๐	๐	๐	๐
ปฏิปุจฉา	๐	๐	๐	๐
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๖๗	๑๐๐	๙๑	๑๐๐

จากตารางที่ ๖ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พล นิกร กิมหงวน พบการใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๒๕ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๓๑ รองลงมา คือ อติพจน์ปรากฏทั้งสิ้น ๙ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๓ อุปมาปรากฏทั้งสิ้น ๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙๔ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๖ นามนัย อุปลักษณ์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๗ บุคลาธิษฐานปรากฏทั้งสิ้น ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๘ สัญลักษณ์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๙๙ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๖ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉา สัมพจนัยและอุปนิเษท

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พล นิกร กิมหงวน พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๔๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑๕

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๕๕ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๗๕ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๘ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๐ อาวัตพากย์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๔๕ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๐ สัญลักษณ์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๐ ปฏิภาคพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๐ ส่วนภาพพจน์ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉา สัมพจนัยและอุปนิเษทไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๗ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เราลิขิต – บนหลุมศพวาสิฏฐี

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา	๔๒	๓๘.๕๓	๔๓	๓๒.๓๔
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๒๕	๒๒.๕๔	๔๓	๓๒.๓๔
อุปลักษณ์	๑๑	๑๐.๐๕	๑๒	๕.๐๒
บุคลาธิษฐาน	๗	๖.๔๓	๗	๕.๒๖
อาวัตพากย์	๗	๖.๔๓	๕	๖.๗๗
ปฏิพจน์	๓	๒.๗๕	๓	๒.๒๖
การกล่าวอ้างถึง	๓	๒.๗๕	๔	๓.๐๐
ปฏิปุจฉา	๓	๒.๗๕	๓	๒.๒๖
อติพจน์	๒	๑.๘๓	๒	๑.๕๐
ปฏิภาคพจน์	๒	๑.๘๓	๒	๑.๕๐
การกล่าวลดความหมาย	๒	๑.๘๓	๒	๑.๕๐
สัญลักษณ์	๑	๐.๕๒	๒	๑.๕๐
นามนัย	๑	๐.๕๒	๑	๐.๗๕
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๑๐๕	๑๐๐	๑๓๓	๑๐๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ ๗ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เราลิขิต – บนหลุมศพวาสิฏฐี พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๔๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕๓ รองลงมา คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๕ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๙๔ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐๙ บุคลาธิษฐานและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากันคือ ๗ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๖.๔๓ ปฏิพจน์ การกล่าวอ้างถึง และปฏิปุจฉา ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๕ อติพจน์ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๓ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์และนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ และไม่ปรากฏภาพพจน์สัมพจนัยและอุปนิเษท

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เราลิขิต – บนหลุมศพวาสิฏฐี พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปมาและการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๔๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓๔ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๐๒ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๒๖ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๗ ปฏิพจน์และปฏิปุจฉา ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๖ การกล่าวอ้างถึง ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๐๐ อติพจน์ ปฏิภาคพจน์ การกล่าวลดความหมายและสัญลักษณ์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๕๐ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๕ ส่วนภาพพจน์สัมพจนัยและอุปนิเษทไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๘ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง แม่สายสะอื้น

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา	๕๕	๔๔.๓๕	๕๖	๓๘.๓๖
อุปลักษณ์	๑๖	๑๒.๙๐	๑๗	๑๑.๖๕
อาวัตพากย์	๑๓	๑๐.๔๘	๒๓	๑๕.๗๖
สัญลักษณ์	๗	๕.๖๕	๑๕	๑๐.๒๘

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๘ (ต่อ)

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
นามนัย	๗	๕.๖๕	๗	๔.๗๘
บุคลาธิษฐาน	๕	๔.๐๓	๖	๔.๑๑
การกล่าวอ้างถึง	๕	๔.๐๓	๕	๓.๔๒
อติพจน์	๔	๓.๒๓	๔	๒.๗๔
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๓	๒.๔๒	๓	๒.๐๕
การกล่าวลดความหมาย	๓	๒.๔๒	๔	๒.๗๔
ปฏิพจน์	๒	๑.๖๑	๒	๑.๓๗
ปฏิปุจฉา	๒	๑.๖๑	๒	๑.๓๗
ปฏิภาคพจน์	๑	๐.๘๑	๑	๐.๖๘
อุปนิเษท	๑	๐.๘๑	๑	๐.๖๘
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
รวม	๑๒๔	๑๐๐	๑๔๖	๑๐๐

จากตารางที่ ๘ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง แม่สายสะอื้น พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๕๕ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๓๕ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๖ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๙๐ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๔๘ สัญลักษณ์และนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๗ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๕ บุคลาธิษฐานและการกล่าวอ้างถึงปรากฏเท่ากัน ๕ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๓ อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๓ การเลียนเสียงธรรมชาติและการกล่าวลดความหมายปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒ ปฏิพจน์และปฏิปุจฉาปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๑ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์และอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๑ และไม่ปรากฏภาพพจน์สัมพจนัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง แม่สายสะอื้น พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๕๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๖ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๕ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๗๖ สัญลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๘ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๗๙ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๑ การกล่าวอ้างถึง ปรากฏทั้งสิ้น ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๔๒ อติพจน์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๔ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๕ ปฏิพจน์และปฏิปุจฉา ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๗ ปฏิภาคพจน์และอุปนิเษท ปรากฏทั้งสิ้น ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๘ ส่วนภาพพจน์ สัมพจนัยไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๙ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สี่แผ่นดิน

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา	๕๐	๓๕.๙๗	๕๐	๓๐.๖๗
อุปลักษณ์	๒๐	๑๔.๓๙	๒๑	๑๒.๘๘
อติพจน์	๑๙	๑๓.๖๗	๒๓	๑๔.๑๑
การกล่าวอ้างถึง	๑๒	๘.๖๓	๑๙	๑๑.๖๖
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๘	๕.๖๕	๑๑	๖.๗๕
บุคลาธิษฐาน	๗	๕.๐๓	๗	๔.๒๙
ปฏิพจน์	๕	๓.๖๐	๕	๓.๐๗
อาวัตพากย์	๕	๓.๖๐	๘	๔.๙๑
สัมพจนัย	๔	๒.๘๘	๗	๔.๒๙
สัญลักษณ์	๒	๑.๔๔	๕	๓.๐๗
ปฏิภาคพจน์	๒	๑.๔๔	๒	๑.๒๓
การกล่าวลดความหมาย	๒	๑.๔๔	๒	๑.๒๓
อุปนิเษท	๒	๑.๔๔	๒	๑.๒๓

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๙ (ต่อ)

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
นามนัย	๑	๐.๗๒	๑	๐.๖๑
ปฏิปุจฉา	๐	๐	๐	๐
รวม	๑๓๙	๑๐๐	๑๖๓	๑๐๐

จากตารางที่ ๙ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สี่แผ่นดิน พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๕๐ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙๗ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๐ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๙ อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๙ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖๗ การกล่าวอ้างถึง ปรากฏทั้งสิ้น ๑๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๘.๖๓ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๕ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น คือ ๗ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๓ ปฏิพจน์และอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๕ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๐ สัมพจนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๘ สัญลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑.๔๔ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ นามนัย ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๒ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิปุจฉา

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สี่แผ่นดิน พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๕๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖๗ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘๘ อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑๑ การกล่าวอ้างถึง ปรากฏทั้งสิ้น ๑๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๖ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๕ บุคลาธิษฐานและสัมพจนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๙ ปฏิพจน์และสัญลักษณ์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๐๗ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๙๑ ปฏิภาคพจน์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๒

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๓ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑ ส่วนภาพพจน์ปฏิปุจฉา ไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๑๐ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ทุ่งมหาราช

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา	๔๔	๔๘.๓๕	๕๓	๔๗.๗๕
อุปลักษณ์	๑๑	๑๒.๐๙	๑๙	๑๗.๑๒
บุคลาธิษฐาน	๑๐	๑๐.๙๘	๑๐	๙.๐๑
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๑๐	๑๐.๙๘	๑๒	๑๐.๘๑
ปฏิพจน์	๔	๔.๔๐	๔	๓.๖๐
นามนัย	๒	๒.๒๐	๓	๒.๗๑
อติพจน์	๒	๒.๒๐	๒	๑.๘๐
สัมพจนัย	๒	๒.๒๐	๒	๑.๘๐
การกล่าวอ้างถึง	๒	๒.๒๐	๒	๑.๘๐
สัญลักษณ์	๑	๑.๑๐	๑	๐.๙๐
ปฏิภาคพจน์	๑	๑.๑๐	๑	๐.๙๐
ปฏิปุจฉา	๑	๑.๑๐	๑	๐.๙๐
อาวัตพากย์	๑	๑.๑๐	๑	๐.๙๐
การกล่าวลดความหมาย	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๙๑	๑๐๐	๑๑๑	๑๐๐

จากตารางที่ ๑๐ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ทุ่งมหาราช พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๔๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๕ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๙ บุคลาธิษฐานและการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑๐ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๘ ปฏิพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๐ นามนัย อติพจน์ ปฏิพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึงปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๐ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ ปฏิปุจฉาและอาวัตพากย์ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๐ และไม่ปรากฏภาพพจน์การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ทุ่งมหาราช พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๕๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗๕ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑๒ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๐๑ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๑ ปฏิพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๐ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๑ อติพจน์ สัมพจนัย และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๐ สัญลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ ปฏิปุจฉาและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๐ ส่วนภาพพจน์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๑๑ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เสเพลบอยชาวไร่

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อติพจน์	๓๗	๒๕.๕๒	๔๐	๒๒.๔๗
บุคลาธิษฐาน	๒๙	๒๐.๐๐	๓๙	๒๑.๙๑
อุปมา	๒๗	๑๘.๖๒	๒๗	๑๕.๑๖
อุปลักษณ์	๑๘	๑๒.๔๑	๑๙	๑๐.๖๗
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๑๕	๑๐.๓๔	๑๘	๑๐.๑๑
นามนัย	๘	๕.๕๒	๒๐	๑๑.๒๔
การกล่าวอ้างถึง	๔	๒.๗๖	๔	๒.๒๕
อาวัตพากย์	๓	๒.๐๗	๓	๑.๖๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๑๑ (ต่อ)

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
สัญลักษณ์	๒	๑.๓๘	๔	๒.๒๕
ปฏิพจน์	๑	๐.๖๙	๑	๐.๕๖
สัมพจนัย	๑	๐.๖๙	๓	๑.๖๙
ปฏิภาคพจน์	๐	๐	๐	๐
ปฏิปุจฉา	๐	๐	๐	๐
การกล่าวลดความหมาย	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๑๔๕	๑๐๐	๑๗๘	๑๐๐

จากตารางที่ ๑๑ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เสเพลบอยชาวไร่ พบการใช้ภาพพจน์อติพจน์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๓๗ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๒ รองลงมา คือ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๒๙ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๒๗ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๒ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๑ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๕ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๔ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๒ การกล่าวอ้างถึง ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๖ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๗ สัญลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๘ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิพจน์และสัมพจนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๙ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ ปฏิปุจฉา การกล่าวลดความหมาย และอุปนิเษท

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เสเพลบอยชาวไร่ พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔๗ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๓๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๙๑ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๒๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑๖ อุป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖๗ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๑ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น คือ๒๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๔ การกล่าวอ้างถึงและสัญลักษณ์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๕ ปฏิพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๖ อาวัตพากย์และสัมพจนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๙ ส่วนภาพพจน์ ปฏิภาคพจน์ปฏิปุจฉา การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๑๒ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง จดหมายจากเมืองไทย

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา	๒๒	๓๖.๐๗	๒๒	๓๐.๙๙
อุปลักษณ์	๑๐	๑๖.๓๙	๑๐	๑๔.๐๘
นามนัย	๘	๑๓.๑๑	๑๒	๑๖.๙๐
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๗	๑๑.๔๘	๗	๙.๘๕
สัญลักษณ์	๒	๓.๒๘	๓	๔.๒๓
อติพจน์	๒	๓.๒๘	๒	๒.๘๒
อาวัตพากย์	๒	๓.๒๘	๔	๕.๖๓
การกล่าวลดความหมาย	๒	๓.๒๘	๕	๗.๐๔
อุปนิเษท	๒	๓.๒๘	๒	๒.๘๒
บุคลาธิษฐาน	๑	๑.๖๔	๑	๑.๔๑
ปฏิปุจฉา	๑	๑.๖๔	๑	๑.๔๑
สัมพจนัย	๑	๑.๖๔	๑	๑.๔๑
การกล่าวอ้างถึง	๑	๑.๖๔	๑	๑.๔๑
ปฏิภาคพจน์	๐	๐	๐	๐
ปฏิพจน์	๐	๐	๐	๐
รวม	๖๑	๑๐๐	๗๑	๑๐๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ ๑๒ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง จดหมายจากเมืองไทย พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๒๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๗ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๙ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑๑ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๘ สัญลักษณ์ อติพจน์ อาวัตพากย์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๘ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ บุคลาธิษฐาน ปฏิปุจฉา สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๔ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ ปฏิพจน์

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง จดหมายจากเมืองไทย พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๒๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙๙ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๘ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙๐ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๘๕ สัญลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๓ อติพจน์และอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๒ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๓ การกล่าวลดความหมาย ปรากฏทั้งสิ้น ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๔ บุคลาธิษฐาน ปฏิปุจฉา สัมพจนัย และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๔๑ ส่วนภาพพจน์ ปฏิภาคพจน์และปฏิพจน์ ไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๑๓ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เขาชื่อกานต์

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา	๑๗	๓๑.๔๘	๑๙	๓๒.๒๐
บุคลาธิษฐาน	๑๐	๑๘.๕๒	๑๐	๑๖.๙๕
อุปลักษณ์	๘	๑๔.๘๑	๙	๑๕.๒๕
อติพจน์	๔	๗.๔๑	๕	๘.๔๗
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๔	๗.๔๑	๔	๖.๗๘

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๑๓ (ต่อ)

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
นามนัย	๓	๕.๕๖	๔	๖.๗๘
อาวัตพากย์	๓	๕.๕๖	๓	๕.๐๘
ปฏิปุจฉา	๒	๓.๗๐	๒	๓.๓๙
ปฏิภาคพจน์	๑	๑.๘๕	๑	๑.๗๐
ปฏิพจน์	๑	๑.๘๕	๑	๑.๗๐
การกล่าวลดความหมาย	๑	๑.๘๕	๑	๑.๗๐
สัญลักษณ์	๐	๐	๐	๐
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
การกล่าวอ้างถึง	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๕๔	๑๐๐	๕๙	๑๐๐

จากตารางที่ ๑๔ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เขาชื่อกานต์ พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๗ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๔๘ รองลงมา คือ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๒ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๑ อติพจน์และการเลียนเสียงธรรมชาติปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๑ นามนัยและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๖ ปฏิปุจฉา ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๐ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์ ปฏิพจน์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๕ และไม่ปรากฏภาพพจน์สัญลักษณ์ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษท

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เขาชื่อกานต์ พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๑๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๒๐ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙๕ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒๕ อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๔๗ การเลียนเสียงธรรมชาติและนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๘ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๘ ปฏิปุจฉา ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๙ ปฏิภาคพจน์ ปฏิพจน์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๐ ส่วนภาพพจน์สัญลักษณ์ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึง และอุปนิเษทไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๑๔ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สร้างชีวิต

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปลักษณ์	๑๑	๓๕.๔๘	๑๑	๓๑.๔๓
อุปมา	๗	๒๒.๕๘	๗	๒๐.๐๐
ปฏิพจน์	๓	๙.๖๘	๓	๘.๕๗
การลดความหมาย	๓	๙.๖๘	๕	๑๔.๒๙
บุคลาธิษฐาน	๒	๖.๔๕	๒	๕.๗๑
อาวัตพากย์	๒	๖.๔๕	๒	๕.๗๑
สัญลักษณ์	๑	๓.๒๓	๑	๒.๘๖
ปฏิปุจฉา	๑	๓.๒๘	๑	๒.๘๖
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๑	๓.๒๘	๓	๘.๕๗
นามนัย	๐	๐	๐	๐
อติพจน์	๐	๐	๐	๐
ปฏิภาคพจน์	๐	๐	๐	๐
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
การกล่าวอ้างถึง	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๓๑	๑๐๐	๓๕	๑๐๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ ๑๔ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สร้างชีวิต พบการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔๘ รองลงมา คือ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๘ ปฏิพจน์และการลดความหมายของคำ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๙.๖๘ บุคลาธิษฐานและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๑ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์ ปฏิปุจฉาและการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๘ และไม่ปรากฏภาพพจน์นามนัย อติพจน์ ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษท

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สร้างชีวิต พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๔๓ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ ปฏิพจน์และการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๗ การลดความหมายของคำ ปรากฏทั้งสิ้น ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๙ บุคลาธิษฐานและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๑ สัญลักษณ์และปฏิปุจฉา ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๖ ส่วนภาพพจน์ นามนัย อติพจน์ ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึง และอุปนิเษทไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๑๕ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ตะวันตกดิน

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา	๓๒	๒๘.๓๒	๓๕	๒๘.๖๙
อุปลักษณ์	๒๔	๒๑.๒๔	๒๕	๒๐.๔๙
บุคลาธิษฐาน	๑๔	๑๒.๓๙	๑๔	๑๑.๔๘
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๑๔	๑๒.๓๙	๑๘	๑๔.๗๕
นามนัย	๘	๗.๐๘	๘	๖.๕๖
อาวัตพากย์	๗	๖.๒๐	๘	๖.๕๖

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๑๕ (ต่อ)

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อติพจน์	๖	๕.๓๑	๖	๔.๙๒
ปฏิพจน์	๔	๓.๕๔	๔	๓.๒๘
สัญลักษณ์	๒	๑.๗๗	๒	๑.๖๓
ปฏิภาคพจน์	๑	๐.๘๘	๑	๐.๘๒
การกล่าวอ้างถึง	๑	๐.๘๘	๑	๐.๘๒
ปฏิปุจฉา	๐	๐	๐	๐
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
การกล่าวลดความหมาย	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๑๑๓	๑๐๐	๑๒๒	๑๐๐

จากตารางที่ ๑๕ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ตะวันตกดิน พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๓๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓๒ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒๔ บุคลาธิษฐานและการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๓๙ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๘ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๐ อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๑ ปฏิพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓.๕๔ สัญลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๗ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๘ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิปุจฉา สัมพจนัย การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ตะวันตกดิน พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๓๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๖๙ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๔๙ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๑๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๘ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗๕ นามนัยและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๕๖ อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๙๒ ปฏิพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๘ สัญลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๓ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๒ ส่วนภาพพจน์ ปฏิปุจฉา สัมพจนัย การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๑๖ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พิราบแดง

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
อุปมา	๘	๑๘.๖๐	๘	๑๗.๐๒
บุคลาธิษฐาน	๘	๑๘.๖๐	๙	๑๙.๑๕
นามนัย	๖	๑๓.๙๕	๖	๑๒.๗๖
อุปลักษณ์	๔	๙.๓๐	๔	๘.๕๑
อติพจน์	๔	๙.๓๐	๔	๘.๕๑
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๓	๖.๙๘	๓	๖.๓๘
อาวัตพากย์	๓	๖.๙๘	๔	๘.๕๑
สัญลักษณ์	๒	๔.๖๕	๓	๖.๓๘
ปฏิปุจฉา	๒	๔.๖๕	๒	๒.๑๓
ปฏิพจน์	๑	๒.๓๓	๑	๔.๒๖
การกล่าวลดความหมาย	๑	๒.๓๓	๒	๒.๑๓
อุปนิเษท	๑	๒.๓๓	๑	๐
ปฏิภาคพจน์	๐	๐	๐	๐
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๑๖ (ต่อ)

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
การกล่าวอ้างถึง	๐	๐	๐	๐
รวม	๔๓	๑๐๐	๔๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๑๖ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พิราบแดง พบการใช้ภาพพจน์อุปมาและบุคลาธิษฐานมากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๐ รองลงมา คือ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙๕ อุปลักษณ์และอติพจน์ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๙.๓๐ การเลียนเสียงธรรมชาติและอาวัตพากย์ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๖.๙๘ สัญลักษณ์และปฏิปุจฉา ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๕ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิพจน์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๓ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พิราบแดง พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐๒ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๑๕ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗๖ อุปลักษณ์ อติพจน์และอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๑ การเลียนเสียงธรรมชาติและสัญลักษณ์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๓๘ ปฏิปุจฉาและการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๖ ปฏิพจน์และอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๑๓ ส่วนภาพพจน์ ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง ไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๑๗ แสดงภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ลูกอีสาน

ลักษณะการใช้ภาพพจน์	จำนวนภาพพจน์	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
การเลียนเสียงธรรมชาติ	๗๘	๗๘.๗๙	๘๕	๗๗.๙๘
อุปมา	๘	๘.๐๘	๙	๘.๒๖
อุปลักษณ์	๓	๓.๐๓	๓	๒.๗๕
อติพจน์	๓	๓.๐๓	๓	๒.๗๕
บุคลาธิษฐาน	๒	๒.๐๒	๒	๑.๘๓
นามนัย	๒	๒.๐๒	๔	๓.๖๗
ปฏิภาคพจน์	๑	๑.๐๑	๑	๐.๙๒
การกล่าวอ้างถึง	๑	๑.๐๑	๑	๐.๙๒
อาวัตพากย์	๑	๑.๐๑	๑	๐.๙๒
สัญลักษณ์	๐	๐	๐	๐
ปฏิพจน์	๐	๐	๐	๐
ปฏิปุจฉา	๐	๐	๐	๐
สัมพจนัย	๐	๐	๐	๐
การกล่าวลดความหมาย	๐	๐	๐	๐
อุปนิเษท	๐	๐	๐	๐
รวม	๙๙	๑๐๐	๑๐๙	๑๐๐

จากตารางที่ ๑๗ จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ลูกอีสาน พบการใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๗๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๗๙ รองลงมา คือ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๘ อุปลักษณ์และอติพจน์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓.๐๓ บุคลาธิษฐานและนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๒ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์ การ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กล่าวอ้างถึงและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๑ และไม่ปรากฏ ภาพพจน์สัญลักษณ์ ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉา สัมพจนัย การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

ความถี่ของการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ลูกอีสาน พบว่า ความถี่ของการใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๘๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๙๘ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๖ อุปลักษณ์และอติพจน์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๕ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๓ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๗ ปฏิภาคพจน์ การกล่าวอ้างถึงและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ ส่วนภาพพจน์ สัญลักษณ์ ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉา สัมพจนัย การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ไม่ปรากฏจำนวนความถี่ที่ใช้

ตารางที่ ๑๘ ตารางแสดงการวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์หลักของนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง

นวนิยาย	ภาพพจน์
๑. ละครแห่งชีวิต	อุปลักษณ์
๒. หนึ่งในร้อย	อติพจน์
๓. หญิงคนชั่ว	อุปมา
๔. พล นิกร กิมหงวน	การเลียนเสียงธรรมชาติ
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	อุปมา
๖. แม่สายสะอื้น	อุปมา
๗. สี่แผ่นดิน	อุปมา
๘. ทุ่งมหาราช	อุปมา
๙. เสเพลบอยชาวไร่	อติพจน์
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	อุปมา
๑๑. เขาชื่อกานต์	อุปมา
๑๒. สร้างชีวิต	อุปลักษณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๑๘ (ต่อ)

นวนิยาย	ภาพพจน์
๑๓. ตะวันตกดิน	อุปมา
๑๔. พิราบแดง	อุปมาและบุคลาธิษฐาน
๑๕. ลูกอีสาน	การเลียนเสียงธรรมชาติ

จากตารางที่ ๑๘ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์หลักที่ปรากฏในแต่ละเรื่องแตกต่างกันซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า นวนิยาย เรื่องละครแห่งชีวิตและสร้างชีวิตใช้ภาพพจน์หลัก คือ อุปลักษณ์ นวนิยาย เรื่องหนึ่งในร้อยและเสเพลบอยชาวไร่ ใช้ภาพพจน์หลัก คือ อติพจน์ นวนิยาย เรื่องหญิงคนชั่ว เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี แม่สายสะอื้น สี่แผ่นดิน ทุ่งมหาราช จดหมายจากเมืองไทย เขาชื่อกานต์ ตะวันตกดินและพิราบแดง ใช้ภาพพจน์หลัก คือ อุปมา นวนิยาย เรื่อง พล นิกร กิมหงวนและลูกอีสาน ใช้ภาพพจน์หลัก คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ ๒ เสนอผลการเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

ตารางที่ ๑๕ แสดงการเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	อุปมา	อุปลักษณ์	สัญลักษณ์	นามนัย	อติพจน์	บุคลาธิษฐาน	ปฏิภาคพจน์	ปฏิพจน์	ปฏิปุจฉา	การเลียนเสียงธรรมชาติ	สัมพจน์	การกล่าวอ้างถึง	อาวัตพากย์	การกล่าวลดความหมายของคำ	อุปนิยม
๑. ละครแห่งชีวิต	๓	๑๖	๑	๐	๒	๒	๓	๔	๐	๐	๐	๐	๓	๑	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๗	๗	๒	๐	๕	๖	๐	๒	๑	๓	๐	๐	๖	๑	๑
๓. หญิงคนชั่ว	๑๔	๒	๐	๓	๓	๓	๑	๒	๒	๑๐	๒	๑	๐	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๘	๔	๒	๔	๕	๓	๑	๐	๐	๒๕	๐	๔	๕	๒	๐
๕.เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฎฐี	๔๒	๑๑	๑	๑	๒	๗	๒	๓	๓	๒๕	๐	๓	๗	๒	๐
๖. แม่สายสะอื้น	๕๕	๑๖	๗	๗	๔	๕	๑	๒	๒	๓	๐	๕	๑๓	๓	๑
๗. สี่แผ่นดิน	๕๐	๒๐	๒	๑	๑๕	๗	๒	๕	๐	๘	๔	๑๒	๕	๒	๒
๘. ทุ่งมหาราช	๔๔	๑๑	๑	๒	๒	๑๐	๑	๔	๑	๑๐	๒	๒	๑	๐	๐
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๒๗	๑๘	๒	๘	๓๗	๒๕	๐	๑	๐	๑๕	๑	๔	๓	๐	๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๑๕ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	อุปมา	อุปลักษณ์	สัญลักษณ์	นามนัย	อติพจน์	บุคลาธิษฐาน	ปฏิภาคพจน์	ปฏิพจน์	ปฏิปุจฉา	การเลียนเสียงธรรมชาติ	สัมพจน์	การกล่าวอ้างถึง	อวัตพากย์	การกล่าวลด	ความหมายของคำ	อุปนิเษท
๑๐.จดหมายจากเมืองไทย	๒๒	๑๐	๒	๘	๒	๑	๐	๐	๑	๓	๑	๑	๒	๒		๒
๑๑. เขาชื่อกานต์	๑๗	๘	๐	๓	๔	๑๐	๑	๑	๒	๔	๐	๐	๓	๑		๐
๑๒. สร้างชีวิต	๗	๑๑	๑	๐	๐	๒	๐	๓	๑	๑	๐	๐	๒	๓		๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๓๒	๒๔	๒	๘	๖	๑๔	๑	๔	๐	๑๔	๐	๑	๓	๐		๐
๑๔. พิราบแดง	๘	๔	๒	๖	๔	๘	๐	๑	๑	๓	๐	๐	๓	๑		๑
๑๕. ลูกอีสาน	๘	๓	๐	๒	๓	๒	๑	๐	๐	๗๘	๐	๑	๑	๐		๐
รวม	๓๔๔	๑๖๕	๒๕	๕๓	๑๐๖	๑๐๕	๑๔	๓๒	๑๔	๒๐๖	๑๐	๓๔	๖๑	๑๘		๗
ร้อยละ	๒๘.๗๑	๑๓.๗๓	๒.๐๕	๔.๔๒	๘.๘๕	๕๑๐	๑.๑๓	๒.๖๓	๑.๑๓	๑๗.๒๐	๐.๘๓	๒.๘๔	๕.๐๕	๑.๕๐		๐.๕๕

จากตารางที่ ๑๕ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง พบภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุดไปน้อยที่สุดเรียงตามลำดับคือ ภาพพจน์อุปมา จำนวน ๓๔๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๑ ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติจำนวน ๒๐๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒๐ ภาพพจน์อุปลักษณ์จำนวน ๑๖๕ ครั้ง คิดเป็นร้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ละ ๑๓.๗๗ ภาพพจน์บุคลาธิษฐานจำนวน ๑๐๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๑๐ ภาพพจน์อติพจน์จำนวน ๑๐๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๕ ภาพพจน์อาวัตพากย์จำนวน ๖๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๙ ภาพพจน์นามนัยจำนวน ๕๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๒ ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึงจำนวน ๓๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๔ ภาพพจน์ปฏิพจน์ ๓๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๖๗ ภาพพจน์สัญลักษณ์จำนวน ๒๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๙ ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายจำนวน ๑๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๕๐ ภาพพจน์ปฏิภาคพจน์และปฏิปุจฉาปรากฏเท่ากัน จำนวน ๑๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๗ ภาพพจน์สัมพจนัย จำนวน ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๓ และภาพพจน์อุปนิเษทจำนวน ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๐ แสดงประเภทของแต่ละภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

ประเภทของแต่ละภาพพจน์	จำนวน	ร้อยละ
๑. อุปมา		
๑.๑ บุคลิกลักษณะ	๘	๒.๓๓
๑.๒อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	๗๔	๒๑.๕๑
๑.๓ สัตว์	๔	๑.๑๖
๑.๔ คน	๙๓	๒๗.๐๓
๑.๕ นามธรรม	๖๘	๑๙.๗๗
๑.๖ วัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง	๒๗	๗.๘๕
๑.๗ พาหนะ	๖	๑.๗๔
๑.๘ เสียงและลักษณะการพูด	๑๑	๓.๑๙
๑.๙ พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ	๒๕	๗.๒๗
๑.๑๐ สถานที่	๑	๐.๒๙
๑.๑๑ กิริยาอาการ	๒๓	๖.๖๙
๑.๑๒ อาหารและผลไม้	๒	๐.๕๙
๑.๑๓ เชื้อเพลิง	๑	๐.๒๙
๑.๑๔ ประสาทสัมผัส	๑	๐.๒๙
รวม	๓๔๔	๑๐๐
๒. อุปลักษณ์		
๒.๑ บุคลิกลักษณะ	๑	๐.๖๑
๒.๒อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	๒๑	๑๒.๗๓
๒.๓ สัตว์	๑	๐.๖๑
๒.๔ คน	๗๕	๔๕.๔๕
๒.๕ นามธรรม	๒๙	๑๗.๕๘
๒.๖ วัตถุ สิ่งของ	๕	๓.๐๓
๒.๗ พาหนะ	๔	๒.๔๒
๒.๘ เสียงและลักษณะการพูด	๑	๐.๖๑

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๐ (ต่อ)

ประเภทของแต่ละภาพพจน์	จำนวน	ร้อยละ
๒.๙ พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ	๘	๔.๘๔
๒.๑๐ สถานที่	๑๑	๖.๖๗
๒.๑๑ กิริยาอาการ	๓	๑.๘๒
๒.๑๒ ปัจจัย ๔	๔	๒.๔๒
๒.๑๓ ของเสีย	๒	๑.๒๑
รวม	๑๖๕	๑๐๐
๓. สัญลักษณ์		
๓.๑ สัตว์	๑๑	๔๔.๐๐
๓.๒ คน	๑	๔.๐๐
๓.๓ นามธรรม	๓	๑๒.๐๐
๓.๔ วัตถุ	๒	๘.๐๐
๓.๕ พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ	๘	๓๒.๐๐
รวม	๒๕	๑๐๐
๔. นามนัย		
๔.๑อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	๑๑	๒๐.๗๕
๔.๒ สัตว์	๙	๑๖.๙๘
๔.๓ คน	๑๐	๑๘.๘๗
๔.๔ นามธรรม	๔	๗.๕๕
๔.๕ วัตถุ สิ่งของ	๕	๙.๔๓
๔.๖ พาหนะ	๑	๑.๘๙
๔.๗ พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ	๒	๓.๗๗
๔.๘ สถานที่	๗	๑๓.๒๑
๔.๙ ปัจจัย ๔	๒	๓.๗๗
๔.๑๐ เวลา	๑	๑.๘๙
๔.๑๑ โรค	๑	๑.๘๙
รวม	๕๓	๑๐๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๐ (ต่อ)

ประเภทของแต่ละภาพพจน์	จำนวน	ร้อยละ
๕. อติพจน์		
๕.๑ กล่าวเกินจริงในเชิงบวก	๓๑	๒๙.๒๕
๕.๒ กล่าวเกินจริงในเชิงลบ	๗๕	๗๐.๗๕
รวม	๑๐๖	๑๐๐
๖. บุคลาธิษฐาน		
๖.๑ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	๔	๓.๖๗
๖.๒ สัตว์	๖	๕.๕๐
๖.๓ นามธรรม	๒๒	๒๐.๑๘
๖.๔ วัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง	๘	๗.๓๔
๖.๕ พาหนะ	๓	๒.๗๕
๖.๖ เสียง	๑	๐.๙๒
๖.๗ พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ	๔๕	๔๑.๒๘
๖.๘ สถานที่	๘	๗.๓๔
๖.๙ กิริยาอาการ	๑	๐.๙๒
๖.๑๐ เชื้อเพลิง	๓	๒.๗๕
๖.๑๑ เครื่องแต่งกาย	๑	๐.๙๒
๖.๑๒ ระบบสุริยะ	๗	๖.๔๓
รวม	๑๐๙	๑๐๐
๗. ปฏิภาคพจน์		
๗.๑ นามธรรม	๑๒	๘๕.๗๑
๗.๒ กิริยาอาการของคน	๒	๑๔.๒๙
รวม	๑๔	๑๐๐
๘. ปฏิพจน์		
๘.๑ คน	๔	๑๒.๕๐
๘.๒ นามธรรม	๑๙	๕๙.๓๘
๘.๓ กิริยาอาการ ความรู้สึก	๒	๖.๒๕
๘.๔ ประสาทสัมผัส	๒	๖.๒๕

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๐ (ต่อ)

ประเภทของแต่ละภาพพจน์	จำนวน	ร้อยละ
๘.๕ ฐานะ	๑	๓.๑๒
๘.๖ ระบบสุริยะ	๒	๖.๒๕
รวม	๓๒	๑๐๐
๙. ปฏิปุจฉา		
๙.๑ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ”	๕	๓๕.๗๑
๙.๒ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร”	๓	๒๑.๔๓
๙.๓ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ไหน”	๑	๗.๑๔
๙.๔ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร”	๒	๑๔.๒๙
๙.๕ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ทำไม”	๑	๗.๑๔
๙.๖ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด”	๒	๑๔.๒๙
รวม	๑๔	๑๐๐
๑๐. การเลียนเสียงธรรมชาติ		
๑๐.๑ อวัยวะ	๑	๐.๔๙
๑๐.๒ สัตว์	๒๐	๙.๗๑
๑๐.๓ กิริยาอาการของคน	๘๙	๔๓.๒๐
๑๐.๔ สภาพธรรมชาติ	๑๗	๘.๒๕
๑๐.๕ พาหนะ	๑	๐.๔๙
๑๐.๖ วัตถุ	๗๐	๓๓.๙๘
๑๐.๗ ดนตรี	๒	๐.๙๗
๑๐.๘ ของเหลว	๖	๒.๙๑
รวม	๒๐๖	๑๐๐
๑๑. สัมพจนัย		
๑๑.๑ วัตถุ	๓	๓๐.๐๐
๑๑.๒ อาหาร	๖	๖๐.๐๐
๑๑.๓ งาน	๑	๑๐.๐๐
รวม	๑๐	๑๐๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๐ (ต่อ)

ประเภทของแต่ละภาพพจน์	จำนวน	ร้อยละ
๑๒. การกล่าวอ้างถึง		
๑๒.๑ เหตุการณ์	๔	๑๑.๗๖
๑๒.๒ ตัวละคร	๑๕	๔๔.๑๒
๑๒.๓ ชื่อเรื่อง	๙	๒๖.๔๗
๑๒.๔ ข้อความ	๔	๑๑.๗๖
๑๒.๕ สถานที่	๒	๕.๘๙
รวม	๓๔	๑๐๐
๑๓. อาวัตพากย์		
๑๓.๑ การสัมผัสและความรู้สึก	๕	๘.๒๐
๑๓.๒ รส	๓๗	๖๐.๖๖
๑๓.๓ กลิ่น	๙	๑๔.๗๕
๑๓.๔ เสียง	๑๐	๑๖.๓๙
รวม	๖๑	๑๐๐
๑๔. การกล่าวลดความหมาย		
๑๔.๑ คน	๑๕	๘๓.๓๓
๑๔.๒ รูปธรรม	๒	๑๑.๑๑
๑๔.๓ นามธรรม	๑	๕.๕๖
รวม	๑๘	๑๐๐
๑๕. อุปนิเษท		
๑๕.๑ คน	๓	๔๒.๘๖
๑๕.๒ สำนวนการพูด	๒	๒๘.๕๗
๑๕.๓ ความคิด	๒	๒๘.๕๗
รวม	๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๒๐ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์ที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์อุปมาแบ่งได้ ๑๔ ประเภท คือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บุคลิกลักษณะ จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๓ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย จำนวน ๗๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๑ สัตว์ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๖ คน จำนวน ๙๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐๗ นามธรรม จำนวน ๖๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗๗ วัตถุสิ่งของสิ่งก่อสร้าง จำนวน ๒๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๘๕ พาหนะ จำนวน ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๔ เสียงและลักษณะการพูด จำนวน ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๑๙ พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ จำนวน ๒๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๒๗ สถานที่ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๙ กิริยาอาการ จำนวน ๒๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๙ อาหารและผลไม้ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๙ เชื้อเพลิง จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๙ และประสาทสัมผัส จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๙

ภาพพจน์อุปลักษณ์แบ่งได้ ๑๓ ประเภท คือ บุคลิกลักษณะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย จำนวน ๒๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗๓ สัตว์ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑ คน จำนวน ๗๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔๕ นามธรรม จำนวน ๒๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๘ วัตถุสิ่งของ จำนวน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๐๓ พาหนะ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒ เสียงและลักษณะการพูด จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑ พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๘๔ สถานที่ จำนวน ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ กิริยาอาการ จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๒ ปัจจัย ๔ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒ ของเสีย จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๑

ภาพพจน์สัญลักษณ์แบ่งได้ ๕ ประเภท คือ สัตว์ จำนวน ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐๐ คน จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐ นามธรรม จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๐ วัตถุ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๐ พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐

ภาพพจน์นามนัยแบ่งได้ ๑๑ ประเภท คือ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย จำนวน ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗๕ สัตว์ จำนวน ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙๘ คน จำนวน ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๘๗ นามธรรม จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๕ วัตถุ สิ่งของ จำนวน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๔๓ พาหนะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๙ พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๗ สถานที่ จำนวน ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๑ ปัจจัย ๔

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๗ เวลา จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๙ โรค จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๙

ภาพพจน์อติพจน์แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ กล่าวเกินจริงในเชิงบวก จำนวน ๓๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๒๕ กล่าวเกินจริงในเชิงลบ จำนวน ๗๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๗๕
ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน แบ่งได้ ๑๒ ประเภท คือ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๗ สัตว์ จำนวน ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๐ นามธรรม จำนวน ๒๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๑๘ วัตถุสิ่งของสิ่งก่อสร้าง จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๔ พาหนะ จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๕ เสียง จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ จำนวน ๔๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๒๘ สถานที่ จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๔ กิริยาอาการ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ เชื้อเพลิง จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๕ เครื่องแต่งกาย จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ ระบบสุริยะ จำนวน ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๔๓

ภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ นามธรรม จำนวน ๑๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๗๑ กิริยาอาการของคน จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๙

ภาพพจน์ปฏิพจน์แบ่งได้ ๖ ประเภทได้แก่ คน จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐ นามธรรม จำนวน ๑๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๓๘ กิริยาอาการ ความรู้สึก จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ประสาทสัมผัส จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ฐานะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๑๒ ระบบสุริยะ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕

ภาพพจน์ปฏิปุจฉาแบ่งได้ ๖ ประเภท ได้แก่ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ” จำนวน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๗๑ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร” จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๓ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ไหน” จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๔ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร” จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๙ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ทำไม” จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๔ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด” จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ แบ่งได้ ๘ ประเภท ได้แก่ อวัยวะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๕ สัตว์ จำนวน ๒๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๗๑ กิริยาอาการของคน จำนวน ๘๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒๐ สภาพธรรมชาติ จำนวน ๑๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๕ พาหนะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๕ วัตถุ จำนวน ๗๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๙๘ ดนตรี จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๗ ของเหลว จำนวน ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๙๑

ภาพพจน์สัมพจนัยแบ่งได้ ๓ ประเภท ได้แก่ วัตถุ จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐๐ อาหาร จำนวน ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ งาน จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐๐

ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึงแบ่งได้ ๕ ประเภท คือ เหตุการณ์ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๖ ตัวละคร จำนวน ๑๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑๒ ชื่อเรื่อง จำนวน ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔๗ ข้อความ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๖ สถานที่ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๙

ภาพพจน์อาวัตพากย์แบ่งได้ ๔ ประเภทคือ การสัมผัสและความรู้สึก จำนวน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๐ รส จำนวน ๓๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๖๖ กลิ่น จำนวน ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗๕ เสียง จำนวน ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๙

ภาพพจน์การกล่าวลดความหมาย แบ่งได้ ๓ ประเภท ได้แก่ คน จำนวน ๑๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓๓ รูปธรรม จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ นามธรรม จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๖

ภาพพจน์อุปนิเษทแบ่งได้ ๓ ประเภท คือ คน จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘๖ สำนวนการพูด จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๗ ความคิด จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๗

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๑ แสดงประเภทของภาพพจน์อุปมาที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	อุปมา													
	บุคลิกลักษณะ	อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	สัตว์	คน	นามธรรม	วัตถุสิ่งของ	พาหนะ	เสียงและลักษณะการพูด	พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ	สถานที่	กิริยาอาการ	อาหารและผลไม้	เชื้อเพลิง	ประสาทสัมผัส
๑. ละครแห่งชีวิต	๑	๑	๑	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๑	๑	๐	๒	๒	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๓	๐	๐	๓	๓	๓	๑	๐	๐	๐	๑	๐	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๐	๔	๐	๑	๐	๐	๑	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๕.เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๓	๐	๑๐	๑๑	๐	๑	๒	๑๓	๑	๐	๐	๐	๐
๖. แม่สายสะอื้น	๑	๒๓	๐	๑๖	๘	๐	๐	๒	๔	๐	๑	๐	๐	๐
๗. สี่แผ่นดิน	๑	๘	๐	๑๒	๙	๑๖	๐	๑	๑	๐	๒	๐	๐	๐
๘. ทุ่งมหาราช	๑	๕	๐	๑๓	๑๖	๑	๐	๑	๑	๐	๖	๐	๐	๐
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๐	๖	๒	๔	๔	๐	๐	๐	๑	๐	๙	๑	๐	๐
๑๐.จดหมายจากเมืองไทย	๐	๖	๐	๗	๕	๓	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๑ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	อุปมา													
	บุคลิกลักษณะ	อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	สัตว์	คน	นามธรรม	วัตถุสิ่งของ	พาหนะ	เสียงและลักษณะการพูด	พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ	สถานที่	กิริยาอาการ	อาหารและผลไม้	เชื้อเพลิง	ประสาทสัมผัส
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๐	๐	๖	๓	๑	๑	๑	๔	๐	๑	๐	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๐	๐	๓	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๒	๐	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๐	๑๐	๐	๑๓	๓	๑	๒	๑	๑	๐	๑	๐	๐	๐
๑๔. พิราบแดง	๐	๓	๐	๒	๐	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๑	๐	๑
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๔	๑	๑	๑	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๘	๗๔	๔	๙๓	๖๘	๒๗	๖	๑๑	๒๕	๑	๒๓	๒	๑	๑
ร้อยละ	๒.๓๓	๒๑.๕๑	๑.๑๖	๒๗.๐๗	๑๙.๗๗	๗.๘๕	๑.๗๔	๓.๑๙	๓.๒๗	๐.๒๙	๖.๖๙	๐.๕๙	๐.๒๙	๐.๒๙

จากตารางที่ ๒๑ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์อุปมาที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์อุปมาแบ่งได้ ๑๔ ประเภท คือ บุคลิกลักษณะ จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๓ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย จำนวน ๗๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๑ สัตว์ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๖ คน จำนวน ๙๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐๗ นามธรรม จำนวน ๖๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗๗

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วัตถุสิ่งของสิ่งก่อสร้าง จำนวน ๒๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๘๕ พาหนะ จำนวน ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๔ เสียงและลักษณะการพูด จำนวน ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๑๘ พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ จำนวน ๒๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๒๗ สถานที่ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๘ กิริยาอาการ จำนวน ๒๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๘ อาหารและผลไม้ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๘ เชื้อเพลิง จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๘ และประสาทสัมผัส จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๘

ตารางที่ ๒๒ แสดงประเภทของภาพพจน์อุปลักษณ์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	สัญลักษณ์				
	สัตว์	คน	นามธรรม	วัตถุ	พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ
๑. ละครแห่งชีวิต	๑	๐	๐	๐	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๑	๐	๑	๐	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๐	๐	๐	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๑	๐	๐	๐	๑
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๐	๐	๐	๑
๖. แม่สายสะอื้น	๔	๐	๐	๑	๒
๗. สี่แผ่นดิน	๐	๐	๑	๐	๑

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๒ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	สัญลักษณ์				
	สัตว์	คน	นามธรรม	วัตถุ	พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๐	๑	๐	๐
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๑	๐	๐	๐	๑
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๐	๑	๐	๐	๑
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๐	๐	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๐	๐	๑	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๒	๐	๐	๐	๐
๑๔. พิราบแดง	๑	๐	๐	๐	๑
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๑๑	๑	๓	๒	๘
ร้อยละ	๔๔.๐๐	๔.๐๐	๑๒.๐๐	๘.๐๐	๓๒.๐๐

จากตารางที่ ๔ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์อุปลักษณ์ที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์อุปลักษณ์แบ่งได้ ๑๓ ประเภท คือ บุคลิกลักษณะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย จำนวน ๒๑ ครั้ง คิด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นร้อยละ ๑๒.๗๓ สัตว์ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑ คน จำนวน ๗๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔๕ นามธรรม จำนวน ๒๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๘ วัตถุสิ่งของ จำนวน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๐๓ พาหนะ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒ เสียงและลักษณะการพูด จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑ พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๘๔ สถานที่ จำนวน ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ กิริยาอาการ จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๒ ปัจจัย ๔ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒ ของเสีย จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๑

ตารางที่ ๒๓ แสดงประเภทของภาพพจน์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	สัญลักษณ์				
	สัตว์	คน	นามธรรม	วัตถุ	พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ
๑. ละครแห่งชีวิต	๑	๐	๐	๐	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๑	๐	๑	๐	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๐	๐	๐	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๑	๐	๐	๐	๑
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๐	๐	๐	๑
๖. แม่สายสะอื้น	๔	๐	๐	๑	๒
๗. สี่แผ่นดิน	๐	๐	๑	๐	๑

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๓ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	สัญลักษณ์				
	สัตว์	คน	นามธรรม	วัตถุ	พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๐	๑	๐	๐
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๑	๐	๐	๐	๑
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๐	๑	๐	๐	๑
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๐	๐	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๐	๐	๑	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๒	๐	๐	๐	๐
๑๔. พิราบแดง	๑	๐	๐	๐	๑
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๑๑	๑	๓	๒	๘
ร้อยละ	๔๔.๐๐	๔.๐๐	๑๒.๐๐	๘.๐๐	๓๒.๐๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ ๒๓ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่าภาพพจน์สัญลักษณ์แบ่งได้ ๕ ประเภท คือ สัตว์ จำนวน ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐๐ คน จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐ นามธรรม จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๐ วัตถุ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๐ พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐

ตารางที่ ๒๔ แสดงประเภทของภาพพจน์นามนัยที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	นามนัย										
	อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	สัตว์	คน	นามธรรม	วัตถุสิ่งของ	พาหนะ	พืช สิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ	สถานที่	ปัจจัย ๔	เวลา	โรค
๑. ละครแห่งชีวิต	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
๒. หนึ่งในร้อย	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
๓. หญิงคนชั่ว	๑	o	๒	o	o	o	o	o	o	o	o
๔. พล นิกร กิมหงวน	o	๒	o	๑	o	o	o	o	o	o	๑
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	o	๑	o	o	o	o	o	o	o	o	o
๖. แม่สายสะอื้น	๑	๒	๒	๑	o	o	๑	o	o	o	o
๗. สี่แผ่นดิน	o	o	o	o	o	๑	o	o	o	o	o

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๔ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	นามนัย										
	อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	สัตว์	คน	นามธรรม	วัตถุสิ่งของ	พาหนะ	พืช สิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ	สถานที่	ปัจจัย ๔	เวลา	โรค
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๑	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๒	๒	๒	๑	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๐
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๑	๐	๑	๐	๑	๐	๑	๓	๐	๑	๐
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๐	๐	๐	๓	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๓	๑	๑	๐	๑	๐	๐	๑	๑	๐	๐
๑๔. พิราบแดง	๒	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๓	๐	๐	๐
๑๕. ลูกอีสาน	๑	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๑๑	๙	๑๐	๔	๕	๑	๒	๗	๒	๑	๑
ร้อยละ	๒๐.๗๕	๑๖.๙๘	๑๘.๘๗	๗.๕๕	๙.๔๓	๑.๘๙	๓.๗๗	๑๓.๒๑	๓.๗๗	๑.๘๙	๑.๘๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ ๒๔ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์นามนัยที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์นามนัยแบ่งได้ ๑๑ ประเภท คือ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย จำนวน ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗๕ สัตว์ จำนวน ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙๘ คน จำนวน ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๘๗ นามธรรม จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๕ วัตถุ สิ่งของ จำนวน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๔๓ พาหนะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๙ พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๗ สถานที่ จำนวน ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๑ ปัจจัย ๔ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๗ เวลา จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๙ โรค จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๕ แสดงประเภทของภาพพจน์อติพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	อติพจน์	
	กล่าวเกินจริงในเชิงบวก	กล่าวเกินจริงในเชิงลบ
๑. ละครแห่งชีวิต	๐	๒
๒. หนึ่งในร้อย	๑	๘
๓. หญิงคนชั่ว	๐	๓
๔. พล นิกร กิมหงวน	๕	๔
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๒
๖. แม่สายสะอื้น	๑	๓
๗. สี่แผ่นดิน	๖	๑๓
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๒
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๑๐	๒๗
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๐	๒
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๔
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๔	๒
๑๔. พิราบแดง	๒	๒
๑๕. ลูกอีสาน	๒	๑
รวม	๓๑	๗๕
ร้อยละ	๒๙.๒๕	๗๐.๗๕

จากตารางที่ ๒๕ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์อติพจน์ที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์อติพจน์แบ่งได้ ๒

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเภท คือ กล่าวเกินจริงในเชิงบวก จำนวน ๓๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๒๕ กล่าวเกินจริงในเชิงลบ จำนวน ๗๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๗๕

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๖ แสดงประเภทของภาพพจน์บุคลาธิษฐานที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	บุคลาธิษฐาน											
	อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	สัตว์	นามธรรม	วัตถุสิ่งของสิ่งก่อสร้าง	พาหนะ	เสียง	พืช สิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ	สถานที่	กิริยาอาการ	เชื้อเพลิง	เครื่องแต่งกาย	ระบบสุริยะ
๑. ละครแห่งชีวิต	๐	๐	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๑	๐	๒	๐	๐	๐	๒	๐	๐	๐	๐	๑
๓. หญิงคนชั่ว	๐	๐	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑
๔. พล นิกร กิมหงวน	๐	๐	๐	๐	๒	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๕.เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๔	๐	๐	๐	๐	๒
๖. แม่สายสะอื้น	๐	๐	๒	๐	๐	๐	๒	๑	๐	๐	๐	๐
๗. สี่แผ่นดิน	๑	๐	๒	๑	๐	๐	๒	๐	๐	๐	๑	๐
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๐	๒	๐	๐	๐	๒	๔	๑	๐	๐	๑
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๑	๔	๐	๐	๐	๐	๒๒	๐	๐	๒	๐	๐
๑๐.จดหมายจากเมืองไทย	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๖ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	บุคลาธิษฐาน											
	อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	สัตว์	นามธรรม	วัตถุสิ่งของสิ่งก่อสร้าง	พาหนะ	เสียง	พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ	สถานที่	กิริยาอาการ	เชื้อเพลิง	เครื่องแต่งกาย	ระบบสุริยะ
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๐	๓	๓	๐	๐	๔	๐	๐	๐	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๑	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๐	๐	๕	๓	๑	๐	๔	๐	๐	๐	๐	๑
๑๔. พิราบแดง	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๓	๓	๐	๐	๐	๑
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๑	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๔	๖	๒๒	๘	๓	๑	๔๕	๘	๑	๓	๑	๗
ร้อยละ	๓.๖๗	๕.๕๐	๒๐.๑๘	๗.๓๔	๒.๗๕	๐.๙๒	๔๑.๒๘	๗.๓๔	๐.๙๒	๒.๗๕	๐.๙๒	๖.๔๓

จากตารางที่ ๒๖ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์บุคลาธิษฐานที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน แบ่งได้ ๑๒ ประเภท คือ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๗ สัตว์ จำนวน ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๐ นามธรรม จำนวน ๒๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๑๘ วัตถุสิ่งของสิ่งก่อสร้าง จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๔ พาหนะ จำนวน ๓ ครั้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๕ เสียง จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ จำนวน ๔๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๒๘ สถานที่ จำนวน ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๔ กิริยาอาการ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ เชื้อเพลิง จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๕ เครื่องแต่งกาย จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ ระบบสุริยะ จำนวน ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๔๓

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๗ แสดงประเภทของภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	ปฏิภาคพจน์	
	นามธรรม	กิริยาอาการของคน
๑. ละครแห่งชีวิต	๓	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๐	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๑	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๑	๐
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๒
๖. แม่สายสะอื้น	๑	๐
๗. สี่แผ่นดิน	๒	๐
๘. ทุ่งมหาราช	๑	๐
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๐	๐
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๐	๐
๑๑. เขาชื่อกานต์	๑	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๑	๐
๑๔. พิราบแดง	๐	๐
๑๕. ลูกอีสาน	๑	๐
รวม	๑๒	๒
ร้อยละ	๘๕.๗๑	๑๔.๒๙

จากตารางที่ ๒๗ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ นามธรรม จำนวน ๑๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๗๑ กิริยาอาการของคน จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๘ แสดงประเภทของภาพพจน์ปฏิพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	ปฏิพจน์						
	คน	นามธรรม	กิริยาอาการ ความรู้สึก	ประสาทสัมผัส	ฐานะ	ระบบสุริยะ	สภาพอากาศ
๑. ละครแห่งชีวิต	๐	๒	๐	๑	๑	๐	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๐	๑	๐	๑	๐	๐	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๐	๒	๐	๐	๐	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๒	๐	๐	๐	๐	๑
๖. แม่สายสะอื้น	๑	๑	๐	๐	๐	๐	๐
๗. สี่แผ่นดิน	๐	๓	๐	๐	๐	๑	๑
๘. ทุ่งมหาราช	๑	๓	๐	๐	๐	๐	๐
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๒	๐	๑	๐	๐	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๐	๒	๑	๐	๐	๑	๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๘ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	ปฏิพจน์						
	คน	นามธรรม	กิริยาอาการความรู้สึก	ประสาทสัมผัส	ฐานะ	ระบบสุริยะ	สภาพอากาศ
๑๔. พิราบแดง	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๔	๑๙	๒	๒	๑	๒	๒
ร้อยละ	๑๒.๕๐	๕๙.๓๘	๖.๒๕	๖.๒๕	๓.๑๒	๖.๒๕	๖.๒๕

จากตารางที่ ๒๘ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์ปฏิพจน์ที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละ. พบว่า ภาพพจน์ปฏิพจน์แบ่งได้ ๖ ประเภทได้แก่ คน จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐ นามธรรม จำนวน ๑๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๓๘ กิริความรู้สึก จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ประสาทสัมผัส จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ฐานะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๑๒ ระบบสุริยะ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๕ แสดงประเภทของภาพพจน์ปฏิปุจฉาที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	ปฏิปุจฉา					
	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ไหน”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ทำไม”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด”
๑. ละครแห่งชีวิต	o	o	o	o	o	o
๒. หนึ่งในร้อย	๑	o	o	o	o	o
๓. หญิงคนชั่ว	๑	๑	o	o	o	o
๔. พล นิกร กิมหงวน	o	o	o	o	o	o
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๑	o	๑	๑	o	o
๖. แม่สายสะอื้น	o	o	o	๑	๑	o
๗. สี่แผ่นดิน	o	o	o	o	o	o
๘. ทุ่งมหาราช	o	๑	o	o	o	o
๙. เสเพลบอยชาวไร่	o	o	o	o	o	o
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๑	o	o	o	o	o

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๒๕ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	ปฏิปุจฉา					
	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ไหน”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ทำไม”	ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด”
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๑	๐	๐	๐	๑
๑๒. สร้างชีวิต	๑	๐	๐	๐	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๑๔. พิราบแดง	๐	๐	๐	๐	๐	๑
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๕	๓	๑	๒	๑	๒
ร้อยละ	๓๕.๗๑	๒๑.๔๓	๗.๑๔	๑๔.๒๙	๗.๑๔	๑๔.๒๙

จากตารางที่ ๒๙ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์ปฏิปุจฉาที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์ปฏิปุจฉาแบ่งได้ ๖ ประเภท ได้แก่ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ” จำนวน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๗๑ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร” จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๓ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ไหน” จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๔ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร” จำนวน ๒ ครั้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๙ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ทำไม” จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๔ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด” จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๙

ตารางที่ ๓๐ แสดงประเภทของภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	การเลียนเสียงธรรมชาติ							
	อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	สัตว์	กิริยาอาการของคน	สภาพธรรมชาติ	พาหนะ	วัตถุ	ดนตรี	ของเหลว
๑. ละครแห่งชีวิต	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๐	๑	๒	๐	๐	๐	๐	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๐	๒	๘	๐	๐	๐	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๐	๒	๑๗	๑	๐	๓	๒	๐
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๑	๗	๓	๐	๑๔	๐	๐
๖. แม่สายสะอื้น	๐	๐	๑	๐	๐	๒	๐	๐
๗. สี่แผ่นดิน	๐	๐	๔	๒	๐	๒	๐	๐
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๐	๕	๓	๐	๒	๐	๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๓๐ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	การเลียนเสียงธรรมชาติ							
	อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย	สัตว์	กิริยาอาการของคน	สภาพธรรมชาติ	พาหนะ	วัตถุ	ดนตรี	ของเหลว
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๑	๑	๔	๐	๐	๖	๐	๓
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๐	๐	๓	๐	๐	๔	๐	๐
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๐	๐	๐	๑	๒	๐	๑
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๐
๑๔. พิราบแดง	๐	๐	๒	๐	๐	๑	๐	๐
๑๕. ลูกอีสาน	๑	๑๒	๓๒	๖	๐	๒๗	๐	๐
รวม	๒	๒๐	๘๘	๑๗	๑	๗๐	๒	๖
ร้อยละ	๐.๔๙	๙.๗๑	๔๓.๒๐	๘.๒๕	๐.๔๙	๓๓.๙๘	๐.๙๗	๒.๙๑

จากตารางที่ ๓๐ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ แบ่งได้ ๘ ประเภท ได้แก่ อวัยวะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๙ สัตว์ จำนวน ๒๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๕.๗๑ กิริยาอาการของคน จำนวน ๘๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒๐ สภาพธรรมชาติ จำนวน ๑๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๕ พาหนะ จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๕ วัตถุ จำนวน ๗๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๕๘ ดนตรี จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๗ ของเหลว จำนวน ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๕๑

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๓๑ แสดงประเภทของภาพพจน์สัมพจนัยที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	สัมพจนัย		
	วัตถุ	งาน	อาหาร
๑. ละครแห่งชีวิต	๐	๐	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๐	๐	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๒	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๐	๐	๐
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๐	๐
๖. แม่สายสะอื้น	๐	๐	๐
๗. สี่แผ่นดิน	๑	๑	๒
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๐	๒
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๐	๐	๑
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๐	๐	๑
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๐	๐	๐
๑๔. พิราบแดง	๐	๐	๐
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๐	๐
รวม	๓	๑	๖
ร้อยละ	๓๐.๐๐	๖๐.๐๐	๑๐.๐๐

จากตารางที่ ๓๑ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์สัมพจนัยที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์สัมพจนัยแบ่งได้ ๓ ประเภท ได้แก่ วัตถุ จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐๐ อาหาร จำนวน ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ งาน จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๓๒ แสดงประเภทของภาพพจน์การกล่าวอ้างถึงที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	การกล่าวอ้างถึง				
	เหตุการณ์	ตัวละคร	ชื่อเรื่อง	ข้อความ	สถานที่
๑. ละครแห่งชีวิต	๐	๐	๐	๐	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๐	๐	๐	๐	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๐	๐	๑	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๒	๑	๑	๐	๐
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๑	๒	๐	๐	๐
๖. แม่สายสะอื้น	๐	๒	๑	๒	๐
๗. สี่แผ่นดิน	๐	๔	๔	๒	๒
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๑	๑	๐	๐
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๑	๓	๐	๐	๐
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๐	๐	๑	๐	๐
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๐	๐	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๐	๐	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๐	๑	๐	๐	๐
๑๔. พิราบแดง	๐	๐	๐	๐	๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๓๒ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	การกล่าวอ้างถึง				
	เหตุการณ์	ตัวละคร	ชื่อเรื่อง	ข้อความ	สถานที่
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๑	๐	๐	๐
รวม	๔	๑๕	๙	๔	๒
ร้อยละ	๑๑.๗๖	๔๔.๑๒	๒๖.๔๗	๑๑.๗๖	๕.๘๙

จากตารางที่ ๓๒ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึงที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึงแบ่งได้ ๕ ประเภท คือ เหตุการณ์ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๖ ตัวละคร จำนวน ๑๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑๒ ชื่อเรื่อง จำนวน ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔๗ ข้อความ จำนวน ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๖ สถานที่ จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๓๓ แสดงประเภทของภาพพจน์อาวัตพากย์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	อาวัตพากย์			
	การสัมผัส ความรู้สึก	รส	กลิ่น	เสียง
๑. ละครแห่งชีวิต	๐	๑	๑	๑
๒. หนึ่งในร้อย	๐	๕	๑	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๐	๐	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๐	๔	๑	๐
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๐	๔	๑	๒
๖. แม่สายสะอื้น	๓	๕	๒	๓
๗. สี่แผ่นดิน	๐	๓	๐	๒
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๐	๐	๑
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๐	๒	๑	๐
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๑	๑	๐	๐
๑๑. เขาชื่อกานต์	๐	๓	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๐	๒	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๐	๕	๒	๐
๑๔. พิราบแดง	๑	๒	๐	๐

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๓๓ (ต่อ)

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	อาวัตพากย์			
	การสัมผัส ความรู้สึก	รส	กลิ่น	เสียง
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๐	๐	๑
รวม	๕	๓๗	๙	๑๐
ร้อยละ	๘.๒๐	๖๐.๖๖	๑๔.๗๕	๑๖.๓๙

จากตารางที่ ๓๓ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์อาวัตพากย์ที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์อาวัตพากย์แบ่งได้ ๔ ประเภทคือ การสัมผัสและความรู้สึก จำนวน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๐ รส จำนวน ๓๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๖๖ กลิ่น จำนวน ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗๕ เสียง จำนวน ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๙

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๓๔ แสดงประเภทของภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	การกล่าวลดความหมายของคำ		
	คน	รูปธรรม	นามธรรม
๑. ละครแห่งชีวิต	๐	๑	๐
๒. หนึ่งในร้อย	๐	๑	๐
๓. หญิงคนชั่ว	๐	๐	๐
๔. พล นิกร กิมหงวน	๒	๐	๐
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	๒	๐	๐
๖. แม่สายสะอื้น	๓	๐	๐
๗. สี่แผ่นดิน	๒	๐	๐
๘. ทุ่งมหาราช	๐	๐	๐
๙. เสเพลบอยชาวไร่	๐	๐	๐
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	๑	๐	๑
๑๑. เขาชื่อกานต์	๑	๐	๐
๑๒. สร้างชีวิต	๓	๐	๐
๑๓. ตะวันตกดิน	๐	๐	๐
๑๔. พิราบแดง	๑	๐	๐
๑๕. ลูกอีสาน	๐	๐	๐
รวม	๑๕	๒	๑
ร้อยละ	๘๓.๓๓	๑๑.๑๑	๕.๕๖

จากตารางที่ ๓๔ จะเห็นได้ว่า นวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์การกล่าวลดความหมาย แบ่งได้ ๓ ประเภท ได้แก่ คน จำนวน ๑๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓๓ รูปธรรม จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ นามธรรม จำนวน ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๖

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ ๓๕ แสดงประเภทของภาพพจน์อุปนิเทศที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม

ภาพพจน์ / นวนิยายสะท้อนสังคม	อุปนิเทศ		
	คน	สำนวนการพูด	ความคิด
๑. ละครแห่งชีวิต	o	o	o
๒. หนึ่งในร้อย	๑	o	o
๓. หญิงคนชั่ว	o	o	o
๔. พล นิกร กิมหงวน	o	o	o
๕. เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี	o	o	o
๖. แม่สายสะอื้น	o	๑	o
๗. สี่แผ่นดิน	๒	o	o
๘. ทุ่งมหาราช	o	o	o
๙. เสเพลบอยชาวไร่	o	o	o
๑๐. จดหมายจากเมืองไทย	o	o	๒
๑๑. เขาชื่อกานต์	o	o	o
๑๒. สร้างชีวิต	o	o	o
๑๓. ตะวันตกดิน	o	o	o
๑๔. พิราบแดง	o	๑	o
๑๕. ลูกอีสาน	o	o	o
รวม	๓	๒	๒
ร้อยละ	๔๒.๘๖	๒๘.๕๗	๒๘.๕๗

จากตารางที่ ๓๕ จะเห็นได้ว่านวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ภาพพจน์อุปนิเทศที่ปรากฏในแต่ละเรื่องสามารถจัดแบ่งประเภทของแต่ละภาพพจน์ พบว่า ภาพพจน์อุปนิเทศแบ่งได้ ๓ ประเภท คือ คน จำนวน ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘๖ สำนวนการพูด จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๗ ความคิด จำนวน ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๗

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคม และเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

๒. การเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

สรุปผลการวิจัย

๑. ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

จากการวิเคราะห์ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน จำนวน ๑๕ เรื่อง พบการใช้ภาพพจน์ทั้งหมด ๑๕ ภาพพจน์ ได้แก่ ภาพพจน์แบบอุปมาจำนวน ๓๔๔ ครั้ง ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์จำนวน ๑๖๕ ครั้ง ภาพพจน์แบบสัญลักษณ์จำนวน ๒๕ ครั้ง ภาพพจน์แบบนามนัยจำนวน ๕๓ ครั้ง ภาพพจน์แบบอติพจน์จำนวน ๑๐๖ ครั้ง ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐานจำนวน ๑๐๙ ครั้ง แบบปฏิภาคพจน์จำนวน ๑๔ ครั้ง ภาพพจน์แบบปฏิพจน์จำนวน ๓๒ ครั้ง ภาพพจน์แบบปฏิปุจฉาจำนวน ๑๔ ครั้ง ภาพพจน์แบบการเลียนเสียงธรรมชาติจำนวน ๒๐๖ ครั้ง ภาพพจน์แบบสัมพจนัยจำนวน ๑๐ ครั้ง ภาพพจน์แบบการกล่าวอ้างถึงจำนวน ๓๔ ครั้ง ภาพพจน์แบบอาวัตพากย์จำนวน ๖๑ ครั้ง ภาพพจน์แบบกล่าวลดความหมายจำนวน ๑๘ ครั้ง และภาพพจน์แบบอุปนิเษท จำนวน ๗ ครั้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน จำนวน ๑๕ เรื่อง พบลักษณะการใช้ภาพพจน์ทั้งหมด ๑๕ ภาพพจน์ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาพบมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การเลียนเสียงธรรมชาติ ภาพพจน์อุปลักษณ์ ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน ภาพพจน์อติพจน์จำนวน ภาพพจน์อาวัตพากย์ ภาพพจน์นามนัย ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึง ภาพพจน์ปฏิพจน์ ภาพพจน์สัญลักษณ์ ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำ ภาพพจน์ปฏิภาคพจน์และภาพพจน์ปฏิปุจฉาปรากฏเท่ากัน ภาพพจน์สัมพจนัย และภาพพจน์อุปนิเสธพบจำนวนน้อยที่สุด

จากการวิเคราะห์ภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน จำนวน ๑๕ เรื่อง พบว่านวนิยายแต่ละเล่มปรากฏการใช้ภาพพจน์แตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เรื่องที่ ๑ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ละครแห่งชีวิต พบการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น๑๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๗๒ รองลงมา คือ ปฏิพจน์ปรากฏทั้งสิ้น คือ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๓ อุปมา ปฏิภาคพจน์ และอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๗ อติพจน์และบุคลาธิษฐาน ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๑ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๖ และไม่ปรากฏภาพพจน์นามนัย ปฏิปุจฉา การเลียนเสียงธรรมชาติ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๒ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หนึ่งในร้อย พบการใช้ภาพพจน์อติพจน์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น คือ ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ รองลงมา คือ อุปมาและอุปลักษณ์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๖ บุคลาธิษฐานและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๖ สัญลักษณ์และปฏิพจน์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๕ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิปุจฉา การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๒ และไม่ปรากฏภาพพจน์นามนัย ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่องที่ ๓ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง หญิงคนชั่ว พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕๖ รองลงมา คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๖ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๘ ปฏิพจน์ อุปลักษณ์ ปฏิปุจฉาและสัมพจนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๕ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๒ และไม่ปรากฏภาพพจน์สัญลักษณ์ อาวัตพากย์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๔ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พล นิกร กิมหงวน พบการใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๒๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๓๑ รองลงมา คือ อติพจน์ปรากฏทั้งสิ้น ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๓ อุปมาปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙๔ อาวัตพากย์ปรากฏทั้งสิ้น ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๖ นามนัย อุปลักษณ์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๗ บุคลาธิษฐานปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๘ สัญลักษณ์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๙๙ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๖ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉา สัมพจนัยและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๕ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๔๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕๓ รองลงมา คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๙๔ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐๙ บุคลาธิษฐานและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากันคือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๔๓ ปฏิพจน์ การกล่าวอ้างถึง และปฏิปุจฉา ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๕ อติพจน์ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๓ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์และนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ และไม่ปรากฏภาพพจน์สัมพจนัยและอุปนิเษท

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่องที่ ๖ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง แม่สายสะอื้น พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๕๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๓๕ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๙๐ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๔๘ สัญลักษณ์และนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๕ บุคลาธิษฐานและการกล่าวอ้างถึงปรากฏเท่ากัน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๓ อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๓ การเลียนเสียงธรรมชาติและการกล่าวลดความหมายปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒ ปฏิพจน์และปฏิปุจฉาปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๑ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์และอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๑ และไม่ปรากฏภาพพจน์สัมพจนัย

เรื่องที่ ๗ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สี่แผ่นดิน พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๕๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙๗ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๙ อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖๗ การกล่าวอ้างถึง ปรากฏทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๖๓ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๕ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น คือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๓ ปฏิพจน์และอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๐ สัมพจนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๘ สัญลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๔๔ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ นามนัย ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๒ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิปุจฉา

เรื่องที่ ๘ นวนิยายเรื่องสะท้อนสังคม ทุ่งมหาราช พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๔๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๕ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๙ บุคลาธิษฐานและการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๘ ปฏิพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๐ นามนัย อติพจน์ ปฏิพจน์สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึงปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๐ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ ปฏิปุจฉาและอาวัตพากย์ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๐ และไม่ปรากฏภาพพจน์การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่องที่ ๙ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เสเพลบอยชาวไร่ พบการใช้ภาพพจน์อติพจน์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๓๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๒ รองลงมา คือ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๒๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๒๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๒ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๑ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๔ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๒ การกล่าวอ้างถึง ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๖ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๗ สัญลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๘ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ
ปฏิพจน์และสัมพจนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๙ และไม่ปรากฏภาพพจน์ ปฏิภาคพจน์ ปฏิปุจฉา การกล่าวลดความหมาย และอุปนิเษท

เรื่องที่ ๑๐ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง จดหมายจากเมืองไทย พบการใช้ภาพพจน์อุปมามากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๒๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๗ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๙ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑๑ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๘ สัญลักษณ์ อติพจน์ อาวัตพากย์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๘ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ บุคลาธิษฐาน ปฏิปุจฉา สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๔ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ ปฏิพจน์

เรื่องที่ ๑๑ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เขาชื่อกานต์ พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๔๘ รองลงมา คือ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๒ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๑ อติพจน์และการเลียนเสียงธรรมชาติปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๑ นามนัยและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๖ ปฏิปุจฉา ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๐ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์ ปฏิพจน์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๕ และไม่ปรากฏภาพพจน์สัญลักษณ์ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษท

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่องที่ ๑๒ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สร้างชีวิต พบการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ภาพพจน์ คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔๘ รองลงมา คือ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๘ ปฏิพจน์และการลดความหมายของคำ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๖๘ บุคลาธิษฐานและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๑ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์ ปฏิปุจฉาและการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๘ และไม่ปรากฏภาพพจน์นามนัย อติพจน์ ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๑๓ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่องตะวันตกดิน พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๓๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓๒ รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒๔ บุคลาธิษฐานและการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๓๙ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๘ อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๐ อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๑ ปฏิพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๕๔ สัญลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๗ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๘ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิปุจฉา สัมพจนัย การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๑๔ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง พิราบแดง พบการใช้ภาพพจน์อุปมาและบุคลาธิษฐานมากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๐ รองลงมา คือ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙๕ อุปลักษณ์และอติพจน์ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๓๐ การเลียนเสียงธรรมชาติและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๙๘ สัญลักษณ์และปฏิปุจฉา ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๕ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิพจน์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๓ และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง

เรื่องที่ ๑๕ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ลูกอีสาน พบการใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๗๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๗๙ รองลงมา คือ อุปมา ปรากฏ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๘ อุปลักษณ์และอติพจน์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๐๓ บุคลาธิษฐานและนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๒ และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์ การกล่าวอ้างถึงและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๑ และไม่ปรากฏภาพพจน์สัญลักษณ์ ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉา สัมพจนัย การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

๒. การเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

ผลจากการวิเคราะห์ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ สามารถนำมาเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน สามารถแสดงประเภทของแต่ละภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านได้ดังนี้

ภาพพจน์อุปมาปรากฏการอุปมา ๑๔ ลักษณะดังต่อไปนี้ คือ อุปมาเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย สัตว์ คน นามธรรม วัตถุสิ่งของสิ่งก่อสร้าง พาหนะ เสียงและลักษณะการพูด พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ สถานที่ กิริยาอาการ อาหารและผลไม้ เชื้อเพลิงและประสาทสัมผัส

ภาพพจน์อุปลักษณ์ปรากฏการอุปลักษณ์ ๑๓ ลักษณะ คือ อุปลักษณ์เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย สัตว์ คน นามธรรม วัตถุสิ่งของ พาหนะ เสียงและลักษณะการพูด พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ สถานที่ กิริยาอาการ ปัจจัย ๔ ของเสีย

ภาพพจน์สัญลักษณ์ปรากฏสัญลักษณ์ ๕ ลักษณะ คือ สัญลักษณ์เกี่ยวกับสัตว์ คน นามธรรม วัตถุ พืชสิ่งแวดล้อมสภาพธรรมชาติ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพพจน์นามนัยปรากฏนามนัย ๑๑ ลักษณะ คือ นามนัยเกี่ยวกับอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย สัตว์ คน นามธรรม วัตถุ สิ่งของ พาหนะ พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ สถานที่ ปัจจัย ๔ เวลา โรค

ภาพพจน์อติพจน์ปรากฏอติพจน์ ๒ ลักษณะ คือ อติพจน์เกี่ยวกับกล่าวเกินจริงในเชิงบวก กล่าวเกินจริงในเชิงลบ

ภาพพจน์บุคลาธิษฐานปรากฏบุคลาธิษฐาน ๑๒ ลักษณะ คือ บุคลาธิษฐานเกี่ยวกับอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย สัตว์ นามธรรม วัตถุสิ่งของสิ่งก่อสร้าง พาหนะเสียง พืชสิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ สถานที่ กิริยาอาการ เชื้อเพลิง เครื่องแต่งกาย ระบบสุริยะ

ภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ปรากฏปฏิภาคพจน์ ๒ ลักษณะ คือ ปฏิภาคพจน์เกี่ยวกับนามธรรม รูปธรรม

ภาพพจน์ปฏิพจน์ปรากฏปฏิพจน์ ๖ ลักษณะ คือ ปฏิพจน์เกี่ยวกับคน นามธรรม กิริยาอาการ ความรู้สึกประสาทสัมผัส ฐานะ ระบบสุริยะ

ภาพพจน์ปฏิปุจฉาปรากฏปฏิปุจฉา ๖ ลักษณะ คือ ปฏิปุจฉาเกี่ยวกับประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ” ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร” ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ไหน” ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร” ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ทำไม” ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด”

ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติปรากฏการเลียนเสียงธรรมชาติ ๘ ลักษณะ คือ อวัยวะ สัตว์ กิริยาอาการของคน สภาพธรรมชาติ พาหนะ วัตถุ ดนตรี ของเหลว

ภาพพจน์สัมพจนัยปรากฏสัมพจนัย ๓ ลักษณะ คือ สัมพจนัยเกี่ยวกับวัตถุ อาหาร งาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพพจน์การกล่าวอ้างถึงปรากฏการกล่าวอ้างถึง ๕ ลักษณะ คือ การกล่าวอ้างถึงเกี่ยวกับเหตุการณ์ ตัวละคร ชื่อเรื่อง ข้อความ สถานที่

ภาพพจน์อาวัตพากย์ปรากฏอาวัตพากย์ ๔ ลักษณะ คือ อาวัตพากย์เกี่ยวกับการสัมผัสและความรู้สึก รส กลิ่น เสียง

ภาพพจน์การกล่าวลดความหมายของคำปรากฏการกล่าวลดความหมายของคำ ๓ ลักษณะ คือ การกล่าวลดความหมายของคำเกี่ยวกับคน รูปธรรม นามธรรม

ภาพพจน์อุปนิเษทปรากฏการอุปนิเสธ ๓ ลักษณะ คือ อุปนิเษทเกี่ยวกับคน สำนวนการพูดความคิด

เรื่องที่ ๑ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ละครแห่งชีวิต พบการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๗๒ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด รองลงมา คือ ปฏิพจน์ปรากฏทั้งสิ้น คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๓ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด อุปมา ปฏิภาคพจน์ และอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๗ อุปมาพบการจัดแบ่งประเภทบุคลิกลักษณะ อวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย สัตว์ และนามธรรมจำนวนเท่ากัน ปฏิภาคพจน์พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด อติพจน์และบุคลาธิษฐาน ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๑ อติพจน์พบการจัดแบ่งประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงลบมากที่สุด บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๖ สัญลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์มากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์นามนัย ปฏิปุจฉา การเลียนเสียงธรรมชาติ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๒ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่องหนึ่งในร้อย พบการใช้ภาพพจน์อติพจน์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น คือ ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ พบการจัดแบ่งประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงลบมากที่สุด รองลงมา คือ อุปมาและอุปลักษณ์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๖ อุปมา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พบการจัดแบ่งประเภทคนและนามธรรมมากที่สุด อุปลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด บุคลาธิษฐานและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมและพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๖ พบการจัดแบ่งประเภทกิริยาอาการของคนมากที่สุดสัญลักษณ์และปฏิพจน์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๕ สัญลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์และนามธรรมมากที่สุด ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมและประสาทสัมผัสมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิปุจฉา การกล่าวลดความหมายและอุปนิเสธ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๒ ปฏิปุจฉา พบการจัดแบ่งประเภทประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ” มากที่สุด การกล่าวลดความหมายของคำพบการจัดแบ่งประเภทรูปธรรมมากที่สุด อุปนิเษท พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์นามนัย ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง

เรื่องที่ ๓ นวนิยายสะท้อนสังคม หญิงคนชั่ว พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕๖ พบการจัดแบ่งประเภทบุคลิกลักษณะ คน นามธรรมและวัตถุสิ่งของสิ่งก่อสร้างมากที่สุด รองลงมา คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๖ พบการจัดแบ่งประเภทกิริยาอาการของคนมากที่สุด บุคลาธิษฐาน อติพจน์และนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๘ บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด อติพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงลบมากที่สุด นามนัย พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด ปฏิพจน์ อุปลักษณ์ ปฏิปุจฉาและสัมพจนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๕ ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด อุปลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด ปฏิปุจฉา พบการจัดแบ่งประเภทประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ” และประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร” มากที่สุด สัมพจนัย พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๒ ปฏิภาคพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง พบการจัดแบ่งประเภทชื่อเรื่องมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์สัญลักษณ์ อาวัตพากย์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่องที่ ๔ นวนิยายสะท้อนสังคม พล นิกร กิมหงวน พบการใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๒๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๓๑ พบการจัดแบ่งประเภทกิริยาอาการของคนมากที่สุด รองลงมา คือ อติพจน์ปรากฏทั้งสิ้น ๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๓ พบการจัดแบ่งประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงบวกมากที่สุด อุปมาปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙๔ พบการจัดแบ่งประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกายมากที่สุด อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๖ พบการจัดแบ่งประเภทรสมากที่สุด นามนัย อุปลักษณ์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๗ นามนัย พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์มากที่สุด อุปลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกายมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง พบการจัดแบ่งประเภทเหตุการณ์มากที่สุด บุคลาธิษฐานปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๘ พบการจัดแบ่งประเภทพาหนะมากที่สุด สัญลักษณ์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๙๙ สัญลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์และพืชสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมากที่สุด การกล่าวลดความหมาย พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๖ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉา สัมพจนัยและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๕ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๔๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕๓ พบการจัดแบ่งประเภทพืชสิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด รองลงมา คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๙๔ พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุมากที่สุด อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐๙ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด บุคลาธิษฐานและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากันคือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๔๓ บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด อาวัตพากย์ พบการจัดแบ่งประเภทรสมากที่สุด ปฏิพจน์ การกล่าวอ้างถึง และปฏิปุจฉา ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๕ ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง พบการจัดแบ่งประเภทตัวละครมากที่สุด ปฏิปุจฉา พบการจัดแบ่งประเภทประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ” ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ไหน” และประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร”มากที่สุด อติพจน์ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๓ อติพจน์พบการจัดแบ่งประเภทกล่าวเกินจริงในเชิงลบมาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่สุด ปฏิภาคพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทกิริยาอาการของคนมากที่สุด การกล่าวลดความหมายพบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์และนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๒ สัญลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด นามนัย พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์มากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์สัมพจนัยและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๖ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง แม่สายสะอื้น พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๕๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๓๕ พบการจัดแบ่งประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกายมากที่สุด รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๙๐ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๔๘ พบการจัดแบ่งประเภทรสมากที่สุด สัญลักษณ์และนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๕ สัญลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์มากที่สุด นามนัย พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์และคนมากที่สุด บุคลาธิษฐานและการกล่าวอ้างถึงปรากฏเท่ากัน ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๓ บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมและพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง พบการจัดแบ่งประเภทตัวละครและข้อความมากที่สุด อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๓ พบการจัดแบ่งประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงลบมากที่สุด การเลียนเสียงธรรมชาติและการกล่าวลดความหมายปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒ การเลียนเสียงธรรมชาติ พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุมากที่สุด การกล่าวลดความหมาย พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด ปฏิพจน์และปฏิปุจฉาปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๑ ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทคนและนามธรรมมากที่สุด ปฏิปุจฉา พบการจัดแบ่งประเภทประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อย่างไร” และ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ทำไม” และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์และอุปนิเสธ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๑ ปฏิภาคพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด อุปนิเษทพบการจัดแบ่งประเภทสำนวนการพูดมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์สัมพจนัย

เรื่องที่ ๗ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สี่แผ่นดิน พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๕๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘๗ พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้างมาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่สุด รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๙ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖๗ พบการจัดแบ่งประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงลบมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง ปรากฏทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๖๓ พบการจัดแบ่งประเภทตัวละครและชื่อเรื่องมากที่สุด การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๕ พบการจัดแบ่งประเภทกิริยาอาการของคนมากที่สุด บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น คือ ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๓ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมและพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด ปฏิพจน์และอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๐ ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด อาวัตพากย์ พบการจัดแบ่งประเภทรสมากที่สุด สัมพจนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๘ พบการจัดแบ่งประเภทอาหารมากที่สุด สัญลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเสธ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๔๔ สัญลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด ปฏิภาคพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด การกล่าวลดความหมาย พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด อุปนิเษท พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ นามนัย ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๒ พบการจัดแบ่งประเภทพาหนะมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิปุจฉา

เรื่องที่ ๘ นวนิยายสะท้อนสังคม ทุ่งมหาราช พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๔๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๕ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๙ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด บุคลาธิษฐานและการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๘ บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทสถานที่มากที่สุด การเลียนเสียงธรรมชาติ พบการจัดแบ่งประเภทกิริยาอาการของคนมากที่สุด ปฏิพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๐ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด นามนัย อติพจน์ ปฏิพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึงปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๐ นามนัย พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์และคนมากที่สุด อติพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงลบมากที่สุด ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด สัมพจนัย พบการจัดแบ่งประเภทอาหารมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง พบการจัดแบ่งประเภทตัวละครและชื่อเรื่องมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ ปฏิปุจฉาและอาวัตพากย์ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๐ สัญลักษณ์ พบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด ปฏิภาคพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด ปฏิปุจฉา พบการจัดแบ่งประเภทประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร”มากที่สุด อาวัตพากย์ พบการจัดแบ่งประเภทเสียงมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๙ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง เสเพลบอยชาวไร่ พบการใช้ภาพพจน์อติพจน์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๓๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๒ พบการจัดแบ่งประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงลบมากที่สุด รองลงมา คือ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๒๙ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ พบการจัดแบ่งประเภทพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๒๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๒ พบการจัดแบ่งประเภทกิริยาอาการมากที่สุด อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๑ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๔ พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุมากที่สุด นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๒ พบการจัดแบ่งประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย สัตว์และคนมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๖ พบการจัดแบ่งประเภทตัวละครมากที่สุด อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๗ พบการจัดแบ่งประเภทรสมากที่สุด สัญลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๘ พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์และพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิพจน์และสัมพจนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๙ ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด สัมพจนัย พบการจัดแบ่งประเภทอาหารมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ ปฏิปุจฉา การกล่าวลดความหมาย และอุปนิเษท

เรื่องที่ ๑๐ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง จดหมายจากเมืองไทย พบการใช้ภาพพจน์อุปมามากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๒๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๗ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๙ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑๑ พบการจัดแบ่งประเภทสถานที่มากที่สุด การเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๘ พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุมากที่สุด สัญลักษณ์ อติพจน์ อาวัตพากย์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเสธ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๘ สัญลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทคนและพืช สิ่งแวดล้อม สภาพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ธรรมชาติมากที่สุด อติพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทกล่าวเกินจริงในเชิงลบมากที่สุด อาวัตพากย์ พบการจัดแบ่งประเภทการสัมผัส ความรู้สึกและรสมากที่สุด การกล่าวลดความหมาย พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด อุปนิเษท พบการจัดแบ่งประเภทความคิดมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ บุคลาธิษฐาน ปฏิปุจฉา สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๔ บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทเชื้อเพลิงมากที่สุด ปฏิปุจฉา พบการจัดแบ่งประเภทประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ”มากที่สุด สัมพจนัย พบการจัดแบ่งประเภทอาหารมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง พบการจัดแบ่งประเภทชื่อเรื่องมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ ปฏิพจน์

เรื่องที่ ๑๑ นวนิยายสะท้อนสังคม เขาชื่อกานต์ พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๔๘ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด รองลงมา คือ บุคลาธิษฐาน ปรากฏทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๒ พบการจัดแบ่งประเภท พืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๑ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด อติพจน์และการเลียนเสียงธรรมชาติปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๑ อติพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทกล่าวเกินจริงในเชิงลบมากที่สุด การเลียนเสียงธรรมชาติ พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุมากที่สุด นามนัยและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๖ นามนัย พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุสิ่งของมากที่สุด อาวัตพากย์ พบการจัดแบ่งประเภทรสมากที่สุด ปฏิปุจฉา ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๐ พบการจัดแบ่งประเภทประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร” และ ประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด” มากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์ ปฏิพจน์และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๕ ปฏิภาคพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด การกล่าวลดความหมาย พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์สัญลักษณ์ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๑๒ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง สร้างชีวิต พบการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๑๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔๘ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด รองลงมา คือ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๘ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด ปฏิพจน์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และการกล่าวลดความหมาย ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๖๘ ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด การกล่าวลดความหมาย พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด บุคลาธิษฐาน และอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๑ บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์และนามธรรมมากที่สุด อาวัตพากย์ พบการจัดแบ่งประเภทรสมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ สัญลักษณ์ ปฏิปุจฉาและการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๘ สัญลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุมากที่สุด ปฏิปุจฉา พบการจัดแบ่งประเภทประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “หรือ” มากที่สุด การเลียนเสียงธรรมชาติ พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์นามนัย อติพจน์ ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัย การกล่าวอ้างถึงและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๑๓ นวนิยายสะท้อนสังคม ตะวันตกดิน พบการใช้ภาพพจน์อุปมา มากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๓๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓๒ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด รองลงมา คือ อุปลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒๔ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด บุคลาธิษฐานและการเลียนเสียงธรรมชาติ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๓๙ บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด การเลียนเสียงธรรมชาติ พบการจัดแบ่งประเภทวัตถุมากที่สุด นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๘ พบการจัดแบ่งประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกายมากที่สุด อาวัตพากย์ ปรากฏทั้งสิ้น ๗ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๐ พบการจัดแบ่งประเภทรสมากที่สุด อติพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๑ พบการจัดแบ่งประเภทกล่าวเกินจริงในเชิงบวกมากที่สุด ปฏิพจน์ ปรากฏทั้งสิ้น ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๕๔ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด สัญลักษณ์ ปรากฏทั้งสิ้น ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๗ พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์มากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์และการกล่าวอ้างถึง ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๘ ปฏิภาคพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง พบการจัดแบ่งประเภทตัวละครมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิปุจฉา สัมพจนัย การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

เรื่องที่ ๑๔ นวนิยายสะท้อนสังคม พิราบแดง พบการใช้ภาพพจน์อุปมาและบุคลาธิษฐานมากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๐ อุปมา พบการจัดแบ่งประเภทอวัยวะและ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนประกอบของร่างกายมากที่สุด บุคลาธิษฐานพบการจัดแบ่งประเภทพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติและสถานที่มากที่สุด รองลงมา คือ นามนัย ปรากฏทั้งสิ้น ๖ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๕ พบการจัดแบ่งประเภทสถานที่มากที่สุด อุปลักษณ์และอติพจน์ปรากฏเท่ากัน คือ ๔ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙.๓๐ อุปลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด อติพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงบวกและการกล่าวเกินจริงในเชิงลบเท่ากัน การเลียนเสียงธรรมชาติและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๖.๙๘ การเลียนเสียงธรรมชาติ พบการจัดแบ่งประเภทกิริยาอาการของคนมากที่สุด อาวัตพากย์ พบการจัดแบ่งประเภทรสมากที่สุด สัญลักษณ์และปฏิปุจฉา ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๕ สัญลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์และพืช สิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติมากที่สุด ปฏิปุจฉา พบการจัดแบ่งประเภทประโยคคำถามที่ใช้คำว่า “ใด”มากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิพจน์ การกล่าวลดความหมายและอุปนิเสธ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๓ ปฏิพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด การกล่าวลดความหมาย พบการจัดแบ่งประเภทคนมากที่สุด อุปนิเษท พบการจัดแบ่งประเภทสำนวนการพูดมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์ปฏิภาคพจน์ สัมพจนัยและการกล่าวอ้างถึง

เรื่องที่ ๑๕ นวนิยายสะท้อนสังคม ลูกอีสาน พบการใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติมากที่สุด ปรากฏทั้งสิ้น ๗๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๗๙ พบการจัดแบ่งประเภทกิริยาอาการของคนมากที่สุด รองลงมา คือ อุปมา ปรากฏทั้งสิ้น ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๘ พบการจัดแบ่งประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกายมากที่สุด อุปลักษณ์และอติพจน์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๓ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓.๐๓ อุปลักษณ์ พบการจัดแบ่งประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย เสียงและลักษณะการพูด และสถานที่มากที่สุด อติพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทกล่าวเกินจริงในเชิงบวกมากที่สุด บุคลาธิษฐานและนามนัย ปรากฏเท่ากัน คือ ๒ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๒ บุคลาธิษฐาน พบการจัดแบ่งประเภทสัตว์และวัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้างมากที่สุด นามนัย พบการจัดแบ่งประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกายและคนมากที่สุด และภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปฏิภาคพจน์ การกล่าวอ้างถึงและอาวัตพากย์ ปรากฏเท่ากัน คือ ๑ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๑ ปฏิภาคพจน์ พบการจัดแบ่งประเภทนามธรรมมากที่สุด การกล่าวอ้างถึง พบการจัดแบ่งประเภทตัวละครมาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่สุด อาวัตพากย์ พบการจัดแบ่งประเภทเสียงมากที่สุด และไม่ปรากฏภาพพจน์สัญลักษณ์ ปฏิพจน์ ปฏิปุจฉา สัมพจนัย การกล่าวลดความหมายและอุปนิเษท

อภิปรายผลการวิจัย

๑. การศึกษาภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

จากการศึกษาภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน พบว่า นวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ใช้ภาพพจน์หลักที่ปรากฏในแต่ละเรื่องแตกต่างกันซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า นวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องละครแห่งชีวิตแต่งโดยหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์ และนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องสร้างชีวิตแต่งโดยหลวงวิจิตรวาทการใช้ภาพพจน์หลัก คือ อุปลักษณ์ เพื่อกล่าวเปรียบเทียบโดยไม่กล่าวเปรียบตรงๆ ใช้วิธีกล่าวเป็นนัยให้เข้าใจเอาเอง โดยใช้คำเชื่อม คือ เป็น เพื่อเปรียบเทียบ นวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๒ เรื่องนี้ปรากฏภาพพจน์หลัก คือ อุปลักษณ์มากที่สุด เนื่องจากเนื้อหาของนวนิยายเป็นการพรรณนาฉาก สภาพแวดล้อมในต่างประเทศ และสภาพแวดล้อมภายในประเทศแถบชนบท รวมทั้งพรรณนาการเดินทาง การสู้ชีวิตในรูปแบบต่างๆ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ในการกล่าวเปรียบเทียบฉาก สภาพแวดล้อมกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนขึ้น

นวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องหญิงคนชั่วแต่งโดยก.สุรางคนางค์ นวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องเราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐีแต่งโดยร.จันทพิมพะ นวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องแม่สายสะอื้นแต่งโดย อ.ไชยวรศิลป์ นวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องสี่แผ่นดินแต่งโดยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่อง ทุ่งมหาราชแต่งโดยมาลัย ชูพินิจ นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่องจดหมายจากเมืองไทยแต่งโดยโบตั๋น นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่องเขาชื่อกานต์แต่งโดยสุวรรณี สุคนธา นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่องตะวันตกดินแต่งโดยกฤษณา อโศกสินและนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องพิราบแดงแต่งโดยสุวัฒน์ วรดิลก ใช้ภาพพจน์หลัก คือ อุปมา เพื่อเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง คำที่ใช้เชื่อมสิ่งที่เปรียบเทียบกัน ได้แก่ เหมือน เปรียบ ประดุจ ราว ราวกับ ประหนึ่ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ละม้าย เสมอเหมือน ปานเพียง เทียบเพียง นวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๙ เรื่องนี้ปรากฏภาพพจน์หลักคือ อุปมามากที่สุด เนื่องจากเนื้อหาของนวนิยายเป็นการบรรยายให้ผู้อ่านเห็นภาพของสังคมมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ในแง่บวกและแง่ลบ บรรยายลักษณะนิสัยของมนุษย์ทั่วไป มีการพรรณนาถึงความรัก ความหวัง อุดมคติ ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์อุปมาในการกล่าวเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของมนุษย์ สภาพสังคมมนุษย์ อุดมคติกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนขึ้น

นวนิยายสะท้อนสังคม เรื่องเสเพลบอยชาวไร่แต่งโดยรงค์ วงษ์สวรรค์ ใช้ภาพพจน์หลักคือ อติพจน์ เพื่อกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือความคิดของผู้กล่าวที่ต้องการย้ำความหมายให้ฟังหนักแน่นจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกช อัญชลีนุกูล (๒๕๔๘) ซึ่งได้ศึกษา “ภาษาสร้างสรรค์ : การใช้ภาพพจน์ในนวนิยายของโสภาค สุวรรณ” ผลการศึกษาพบว่า โสภาค สุวรรณ นิยมสร้างสรรค์ภาพพจน์ให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจ ๔ ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และอติพจน์ ด้วยกลวิธีทางตรงและกลวิธีทางอ้อม คำบ่งชี้ภาพพจน์ประเภทอุปมา ได้แก่ เหมือน ดุจ ราว ปาน คำบ่งชี้ภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์ ปรากฏแต่คำว่า เป็น เท่านั้น คำบ่งชี้ภาพพจน์ประเภทบุคลาธิษฐาน คือ คำกริยาแสดงอาการของมนุษย์แต่ใช้กับสัตว์ สิ่งของ ส่วนคำบ่งชี้ภาพพจน์ประเภทอติพจน์อยู่ที่การใช้เนื้อความเน้นพิเศษทั้งด้านปริมาณและความรู้สึก

นอกจากนี้ยังพบว่านวนิยายเรื่อง พล นิกร กิมหงวนแต่งโดยป.อินทรปาลิตและลูกอีสานแต่งโดยคำพูน บุญทวี ใช้ภาพพจน์หลัก คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ เพื่อเลียนเสียงหรือแสดงลักษณะอาการต่างๆ ได้แก่ เสียงดนตรี อาการของสัตว์ ซึ่งยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน นวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๒ เรื่องนี้ปรากฏภาพพจน์หลัก คือ การเลียนเสียงธรรมชาติมากที่สุด เนื่องจากเนื้อหาของนวนิยายเป็นการบรรยายฉาก สภาพชีวิต การดำรงชีวิตในแถบชนบท รวมทั้งบรรยายลักษณะนิสัย การกระทำของตัวละคร ผู้เขียนจึงใช้ภาพพจน์การเลียนเสียงสภาพธรรมชาติ สภาพแวดล้อม การกระทำของตัวละครเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒. การเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

จากการเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมจากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน พบสิ่งที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อนว่าประเภทของภาพพจน์ที่ผู้แต่งนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่องดังกล่าวใช้มากที่สุดมีลักษณะดังต่อไปนี้

ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคม เรื่องละครแห่งชีวิตแต่งโดยหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์ ได้แก่ ภาพพจน์อุปลักษณ์ประเภทคน ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องหนึ่งในร้อยแต่งโดยดอกไม้สด ได้แก่ ภาพพจน์อติพจน์ประเภทกล่าวเกินจริงในเชิงลบ ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องหญิงคนชั่วแต่งโดยก.สุรางคนางค์ ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาประเภทบุคลิกลักษณะ ประเภทคน ประเภทนามธรรมและวัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องพล นิกร กิมหงวนแต่งโดยป. อินทรปาลิต ได้แก่ ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติประเภทกิริยาอาการของคน ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องเราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐีแต่งโดยร.จันทพิมพะ ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาประเภทพืชสิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องแม่สายสะอื้นแต่งโดยอ.ไชยวรศิลป์ ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องสี่แผ่นดินแต่งโดยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาประเภทวัตถุ สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง

ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องทุ่งมหาราชแต่งโดยมาลัย ชูพินิจ ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาประเภทนามธรรม ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องเสเพลบอยชาวไร่แต่งโดยรงค์ วงษ์สวรรค์ ได้แก่ ภาพพจน์อติพจน์ประเภทการกล่าวเกินจริงในเชิงลบ ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องจดหมายจากเมืองไทยแต่งโดยโบตั๋น ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาประเภทคน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องเขาชื่อกานต์โดยสุวรรณี สุคนธา ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาประเภทคน ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องสร้างชีวิตแต่งโดยหลวงวิจิตรวาทการ ได้แก่ ภาพพจน์อุปลักษณ์ประเภทคน ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องตะวันตกดินแต่งโดยกฤษณา อโศกสิน ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาประเภทคน ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องพิราบแดงแต่งโดยสุวัฒน์ วรดิลก ได้แก่ ภาพพจน์อุปมาประเภทอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย ประเภทของภาพพจน์ในนวนิยายสะท้อนสังคมเรื่องลูกอีสานแต่งโดยคำพูน บุญทวี ได้แก่ ภาพพจน์การเลียนเสียงธรรมชาติประเภทกิริยาอาการของคน

นอกจากนั้นยังพบว่าประเภทของภาพพจน์ที่ผู้แต่งนวนิยายสะท้อนสังคมทั้ง ๑๕ เรื่อง ดังกล่าวใช้เหมือนกัน คือ ภาพพจน์อุปลักษณ์ประเภทคน ได้แก่ เรื่อง ละครแห่งชีวิตแต่งโดยหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์และเรื่องสร้างชีวิตแต่งโดยหลวงวิจิตรวาทการ ภาพพจน์อุปมาประเภทคน ได้แก่ เรื่องจดหมายจากเมืองไทยแต่งโดยโบตั๋น เรื่องเขาชื่อกานต์โดยสุวรรณี สุคนธาและ เรื่องตะวันตกดินแต่งโดยกฤษณา อโศกสิน

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาพพจน์ในนวนิยายประเภทอื่นๆ จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน เพื่อให้เห็นความแตกต่างของการใช้ภาพพจน์

๒.ควรศึกษาเปรียบเทียบภาพพจน์ในงานเขียนประเภทอื่นๆ เช่น บทความ เรื่องสั้น จากหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรกช อัญชลีนุกูล. ๒๕๔๘. **ภาษาสร้างสรรค์: การใช้ภาพพจน์ในนวนิยายของโสภาค สุวรรณ.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. ๒๕๔๘. **ภาษากับการสื่อสาร**. นครปฐม: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ใจคนึง ติณสูลานนท์. ๒๕๔๗. **รูปแบบและกลวิธีการสื่อความหมายในเพลงที่ประพันธ์คำร้องโดยสุรักษ์ สุขเสวี.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชนิกานต์ กู้เกียรติ. ๒๕๔๐. **การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของกฤษณา อโศกสินที่ได้รับรางวัล: พัฒนาการด้านแนวคิด ตัวละคร และกลวิธีการประพันธ์.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาตบุษย์ นฤดม. ๒๕๕๐. **การศึกษาโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมซีไรต์ที่สื่อสะท้อนสภาพการเมืองไทย.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดวงใจ ไทยอุบุญ. ๒๕๕๐. **ทักษะการเขียนภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตรีศิลป์ บุญขจร. ๒๕๔๒. **นวนิยายกับสังคมไทย พ.ศ.๒๔๗๕-๒๕๐๐**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. ๒๕๓๓. **นวนิยายกับการเมืองไทยในช่วงปี พ.ศ.๒๕๐๗-๒๕๒๒: การศึกษาความสัมพันธ์ของนวนิยายกับการเมือง.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธวัช ปุณโณทก. ๒๕๒๗. **แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

นภาลัย สุวรรณธาดา. ๒๕๓๔. **"ภาพพจน์" เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ ๑-๑๗**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญยงค์ เกศเทศ. ๒๕๓๖. **แลลอดวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. ๒๕๑๙. **แนะแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บุปผา บุญทิพย์. ๒๕๔๓. **การเขียน**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประทีป เหมือนนิล. ๒๕๒๓. **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. ๒๕๒๕. **ศิลปะการเขียน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชาการ.

พิศวาส คะลีล้วน. (บรรณาธิการ). ๒๕๔๐. **ศิลปะการใช้ภาษา**. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ. ๒๕๔๐. **ภาษาไทย๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มาโนช ดินลานสกูล. ๒๕๔๗. **การอ่านและการเขียนบันเทิงคดี**. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. ๒๕๔๒. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๔๖. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. ๒๕๓๑. **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ลักษณา โตวิวัฒน์และพรทิพย์ ไชยรัตน์. ๒๕๓๘. **"โวหารและการเขียนให้มีภาพพจน์ หรือข้อความให้เกิดความประทับใจ" การใช้ภาษาไทย ๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลัดดา ปานุทัย. ๒๕๒๐. **การศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ในวรรณคดีไทย.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ.

วราภรณ์ บำรุงกุล. ๒๕๓๗. **ร้อยกรอง**. พิมพ์ครั้งที่๒. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ จำกัด.

วนิดา บำรุงไทย. ๒๕๔๔. **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิชุนี พันธ์น้อย. ๒๕๕๐. **วิเคราะห์การใช้คำ โวหารภาพพจน์ และแนวคิดในกลอนวัยรุ่นของสำนักพิมพ์ใยไหม.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิภา กงกะนันท์. ๒๕๓๓. **วรรณคดีศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

วารุณี พลบูรณ์. ๒๕๕๐. **การใช้ภาษาไทย๒**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมพร มันตะสูตร. ๒๕๒๕. **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมเกียรติ รักษ์มณี. ๒๕๔๘. **ภาษาวรรณศิลป์.** กรุงเทพฯ: สายน้ำใจ.

สว่าง ไชยสงค์. ๒๕๓๘. **การศึกษาภาพพจน์ในวรรณคดีพระปฐมสมโพธิกถา โดยการตีความและ ขยายความ.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. ๒๕๔๓. **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. พริ้นติ้ง

สิทธา พินิจภูวดลและคณะ. ๒๕๒๐. **ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล.

สิริวรรณ นันทจันทูล. ๒๕๔๖. **การเขียนเพื่อการสื่อสาร ๒.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุกัญญา คงสูน. ๒๕๕๐. **การศึกษาวิเคราะห์สำนวนและโวหารภาพพจน์ในเพลงไทยลูกทุ่งของชาย เมืองสิงห์.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สุจริต เพียรชอบ. ๒๕๓๙. **ศิลปะการใช้ภาษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุพรรณี วราทร. ๒๕๑๙. **ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

โสภี รัมมณีย์. ๒๕๓๔. **การศึกษาการใช้ภาพพจน์ในวรรณคดีพุทธศาสนา พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒมหาสารคาม.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๔๒. **สารานุกรมแนะนำหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อารัมภ์ เอี่ยมลออ. ๒๕๕๒. **การศึกษาการแปลภาพพจน์ในนวนิยายแปลฉบับภาษาไทย เรื่องโหดและเหี้ยมไม่เงียบ โดยสุวิทย์ ขาวปลอด.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-สกุล	นางสาวจิตรวดี วิรัตน์ตนะ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	๑ กันยายน ๒๕๒๘
สถานที่เกิด	จังหวัดฉะเชิงเทรา
ประวัติการศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) เกียรตินิยมอันดับ ๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ครู คศ.๑ โรงเรียนสนามชัยเขต
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสนามชัยเขต อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์